ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 5

REDAKCIONI ODBOR

Karlo Mrazović, Ivo Rukavina, Anka Berus, Nikola Sekulić, Mile Počuča, Fabijan Trgo, pukovnik, Zdenko Cvrlje, potpukovnik, Franjo Biljan, potpukovnik, Rade Guberina, kapetan I klase

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, pukovnik

PRIPREMA ZA ŠTAMPU
VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

IZDAJE
VOJNOIZDAVAČKI ZAVOD „VOJNO DELO"

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 5

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

BEOGRAD

1954

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GOD.

LIPANJ—SRPANJ

I

DOKUMENTA PARTIZANSKIH JEDINICA I PARTIJSKIH ORGANIZACIJA

BR. 1

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 1 LIPNJA 1942 GOD. O FORMIRANJU ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE

NAREDBA br. 11.

Komandanta Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske od 1. VI. 1942 god.

I. Formiran je Štab I. operativne zone, u koju ulazi Grupa kordunaških partizanskih odreda, Grupa ličkih partizanskih odreda i Banijski partizanski odred.

II. Za komandanta se I. operativne zone imenuje drug Ivan Manola.[1]

III. Za komesara se I. operativne zone imenuje drug Đuro Kladarin.

IV. Za operativnog se oficira i zamjenika komandanta I. operativne zone imenuje drug Petar Kleut.

V. Za pomoćnika se političkog komesara I. operativne zone imenuje drug Josip Horvat.

VI. Ovu Naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar.
Vlado Katić[2] v.r.

Komandant
Ivo Vladić[3] v.r.

(M.P.)

---

[1] Srećko Manola
[2] Vladimir Bakarić
[3] Ivo Rukavina

Na znanje:

Vrhovnom štabu partizanske i dobrovoljačke narodne vojske Jugoslavije.

Na znanje i postupak:

I. Grupi ličkih partizanskih odreda
II. Grupi kordunaških partizanskih odreda
III. Banijskom partizanskom odredu
IV. Štabu II. operativne zone
V. Štabu III. operativne zone
VI. Štabu IV. operativne zone
VII. Štabu V. operativne zone
VIII. Komandantu I. proleterskog udarnog bataljona

Da je kopija vjerna originalu
potvrđuje
šef Štaba
Ilija Andžić[4]

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 1 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU ZONE[1]

Br. 36/42
ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
1 juna 1942 god.

INFORMATIVNI IZVJEŠTAJ

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Ovaj izvještaj baziran je po podacima druga Stipe[2] i druga Brzog[3] člana C.K.H.

31-V došao sam u dodir [s] drugom Stipom Španjolcem. Španjolca sam pitao za druga Stipu oficira[4], ali ovaj jedva da se sje-

---

[4] Ilija Engel

[1] Original je pisan rukom.
[2] Pavle Vukomanović
[3] Pavle Gregorić
[4] Božo Leiner

tio i veli da je oficir izvršio samoubojstvo kad je u borbi na Kalniku došao u neizlaznu situaciju. I drug Brzi i Španjolac ne znaju da se je oficir zvao Stipe. Španjolac tvrdi da se na njega odnosi dekret o imenovanju za komandanta zone. Drug Španjolac pozvan je u Zagreb od druga Jankes Grge kojega nije našao u Zagrebu, jer je isti otišao za G. Š. U Zagrebu se drug sastao s Vertićem[5] i Lončarićem[6] i jednim iz CK gdje je dobio informacije o potrebi formiranja Štaba bataljona u II zoni. Vertić je »određen« za komandanta bataljona i također jedan iz Zagreba za komesara[7], a Stipe da ostaje komandantom zone. Ovdje je vražija zbrka i konfuzija: neki drugovi iz Zagreba miješaju se u nadležnost G. Š. pa ne obilazeći teren i nikako ne poznavajući prilike diktiraju i komanduju iz Zagreba. Izvještaje o prilikama na terenu i prikaz pojedinih drugova o ličnim osobinama drugova na terenu i u komandnom sastavu potpuno je oprečan i ima žaoku podvaljivanja, ogovaranja i lične mržnje. Sve ovo izlazi s razloga zapuštanja svoje dužnosti, a svaki lični nemar pripisuje se kao mana drugoga. Ovde vlada nezdrava situacija. Terenskih radnika nema, a ukoliko koji postoji taj je ukukuljen, neaktivan, niko ga ne kontrolira i dat mu je nemoguće ogroman teren. Po izjavi druga Brzog ne postoje OK u okrugu Bjelovara, Koprivnice i Đurđevca. U ovoj zoni jako slabo stojimo s partijskim radom. Terenski radnici povlače se po štagljima i mase su ostavljene punoj slobodi djelovanja reakcije. Česta je pojava da se isti priljepe uz partizanske jedinice i leže. Opća karakteristika političke i partizanske djelatnosti je štagljarski život. Pred mase se ne istupa, niti jedan miting nije održan. Šaputanje i tapkanje na mjestu prosto je zaraza u ovom kraju.

Stanje se može i mora poboljšati. Srpske mase iako ne borbene kao u I zoni usrdnije pomažu našu borbu, i što je žalosna činjenica da je i ovdje veći broj Srba među partizanima nego Hrvata. I u ovoj pojavi mora se konstatovati uzrok u slabom radu terenskih radnika koji su vodili svoj rad linijom najmanjeg otpora. Hrvatske mase još uvijek imaju oznaku H.S.S.-ske neaktivnosti i očekivanja boljih dana, a sve mimo borbe.

U Zagorju je reakcija uspjela pridobiti seljake za sebe protiv partizana tako da je došlo do sukoba (srez Varaždin). Inače po hrvatskim selima partizani mogu dobiti hranu i vodiče i obavijestiće partizane o dolasku ustaša ali u borbu neće.

Da bi se prilike poboljšale hitna je intervencija najvišeg partijskog foruma da reorganizira terenski rad, uposli mnogo aktivista

---

[5] Ivan Krajačić

[6] Vlado Lončarić

[7] Marko Belinić

konkretnim zadacima i rad pojedinih da se provjerava i kontrolira. U cijeloj zoni koju niko ne poznaje, ne postoji, po samim riječima Stipe i terenskih radnika, ni jedan radio aparat, tako da mase ni pojma nemaju o Istočnom frontu. Upravo je velika rijetkost partijski materijal bilo koje forme. Sve je prepušteno nikome i svakome: bez rada, bez kontrole i bez rukovodstva. Mnogo čega, jer ovdje nema rada ni radnika, treba prenijeti u ovu zonu da bi mogla odgovoriti zadatku koji joj je postavljen.

Partizanske jedinice kao posljedica svega iznesenog ne odgovaraju svom zadatku.

Raspored snaga po terenu:

1. vod od 26 part.[izana] nalazi se na Bilu (Velika Barna). Svi su naoružani mauzerkama sa 3500 metaka.

2. vod je u blizini Bjelovara, 24 part. sa 20 pušaka.

3. vod je u Moslavačkoj Gori, 28 part. sa 20 pušaka i puš. mitr.

Sa vodom kod Čazme, 18 part. i puš. mitr., nema veze.

Na Kalniku ima 38 part., sve mauzerke.

U Zagorju 60 part. u 3 voda razbacana u sastavu jedne čete. Svi naoružani mauzerkama. Govori se da postoji jedna četa kod Samobora. Za Žumberak nema se pregleda. Ukupne snage za koje se zna jesu 194 partizana.

Jedinice su raštrkane na vodove, jer po riječima Stipe, nije moguće držati na okupu veće snage zbog teškoće ishrane i skrivenosti boravka. Najaktivniji je vod na Bilo Gori gdje je vodnik bivši podoficir koji je radi umorstva oficira za vrijeme Jugoslavije otišao u ilegalnost. Zove se Bogdanović[8]. Od njega se može nešto očekivati, svi se slažu.

Sutra ću se sastati sa Moslavačkim vodom, a iza toga produžujem preko za Bilo Goru. Drugovima ću dati uputstvo o što boljem djelovanju naše borbe. Tek kad stignem do Kalnika u planinski predjel, tu će se bar privremeno moći formirati mjesto štaba i nakon ličnog iskustva o prilikama u ovoj zoni među masama i partiz. jedinicama podnijeću iscrpan izvještaj. Ovako, putujući cijele noći i na štaglju, ne mogu, dok se ne umnože formulari o brojnom stanju, pravilno i službeno podnijeti izvještaj. Još k tome, ili lično ili po uputstvu, povezaću sve snage ove zone skrenuvši im pozornost da ovaj štab izvješćuju a ne Zagreb kao neki do sada.

Politički rad među partizanima je loš.

Stipe Španjolac daje utisak zbunjena, umorna, čovjeka nedorasla svom položaju komandanta. On je čovjek uskog kruga u

---

[8] Gedeon Bogdanović

dužnosti rukovodećeg lica. Potreban je za komandanta okretan duh širih perspektiva. Ovaj nikako ne odgovara zadatku tim više u ovoj uspavanoj zoni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Parmač Stanko

N.Z. Po naređenju druga Selje[9]
ovaj izvještaj ukoliko se slažu
s iznesenim potpisuju sljedeći drugovi:

Capo[10]
Štefko[11]
Đuka[12]

BR. 3

IZVJEŠTAJ ŠTABA KOMBINOVANOG ODREDA OD 1 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA PROTIV TALIJANA I O RASFORMIRANJU ODREDA

ŠTAB KOMBINOVANOG ODREDA
OP br. 8
1. juna 1942.
Korenica.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ.

GLAVNOM ŠTABU PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Ranije smo vam poslali kratak izvještaj o akciji ovog odreda kod Sv. Roka i o dolasku u Raduč. Sada upotpunjujemo taj izvještaj sa slijedećim.

Još dok je trajala borba kod Sv. Roka došle su iz Raduča dvije desetine Treće čete I. bataljona I. odreda i stavile se u vezu sa nama te nam pomogle kao putovođe, da iz šume izađemo u Raduč. U Raduču je već dotle bilo organizovano skupljanje hrane, te su partizani po dolasku u Raduč primili večeru. U Raduču su jedinice razmještene na spavanje. U kući gdje je bio smješten štab odreda desio se je jedan incidenat. Seljak iz komšiluka došao je u kuću, uzeo pušku jednog partizana i sa njome u sobi punoj parti-

[9] Narodni heroj Franjo Ogulinac
[10] Vjekoslav Janić
[11] Štefek Rogina
[12] Đuka Ban

zana-kurira ubio gospodara kuće, a potom pokušao da umakne. Partizani su ga uhvatili i zatvorili te smo ga ujutro dali streljati.

30. maja krenuo je odred poslije podne za Medak, a odatle oko ponoći preko pruge između Medka i Ribnika. Usput je povedeno nekoliko seljaka da bi pomogli rušenje pruge. Imali smo obavještenje, da na pruzi između Medka i Raduča nema nikakvih talijanskih osiguranja. Međutim kad smo otpočeli sa rušenjem i na obe strane uz prugu poslali osiguranje došlo je odjedanput na blizini od 4 — 500 metara do žestoke borbe. Talijanska zasjeda sa teškim mitraljezom i jednim vodom (od prilike) sačekala je četu proletera koja je bila pošla da sa toga pravca osigura rad na rušenju. Morali smo prekinuti posao jer su se seljaci razbježali i prostor na kojem je trebalo vršiti rušenje bio je tučen vatrom. Naredili smo povlačenje sa pruge prema Vrebcu. Dva proletera teže su ranjena. Neprijatelj je imao sigurno više mrtvih i ranjenih, jer je zgrada u kojoj su držali zasjedu bila tučena i dobro pogođena iz našeg bacača, a u samoj zgradi čula su se zapomaganja.

31. maja odred je logorovao u Vrebcu. Od stanovništva su partizani bili vrlo lijepo primljeni. Ishrana je bila dobra, a dok su partizani spavali po grupama na travi, drugarice iz mjesta donosile su im vodu za umivanje i pranje nogu, krpile im odjeću i popravljale obuću, a mnoge su donijele novih čarapa, maramica i drugog. Tu je štab održao sa štabovima bataljona konferenciju i raspustio odred. Bataljon »Marko Orešković« krenuo je 1. maja preko Mogorića i Srednje Gore prema Lapcu, a bataljoni Udarni i Proleterski krenuli su pravcem Ljubovo—Bunić—Korenica.

U ranijim a i posljednjim akcijama ovog odreda istakli su se hrabrošću i savjesnim radom pored ranije navedenih još i ovi drugovi:

Iz Proleterskog bataljona: partizan Francesko Simoneli. On je za vrijeme borbe kod Sv. Roka ostao na istaknutom položaju sam rukujući sa bacačem mina. Kad se je morao povući preko brisanog prostora naprtio je municiju na leđa, a bacač vezao kanapom za nogu te puzajući se četvoronoške prevukao bacač do prve šumice. Tu je naprtio i bacač te sve iznio do mjesta, gdje su se bili povukli ostali partizani. Vukući ovakav teret Francesko je došao sav u znoju i skoro bez daha, ali zadovoljan zato što je spasio bacač. Partizan Juretić Rafael za vrijeme borbe na pruzi sa talijanskom zasjedom iznio je sam jednog ranjenika izvrgavajući se velikoj opasnosti, jer je prostor preko koga ga je prenosio bio tučen iz mitraljeza.

Iz Udarnog bataljona ličke grupe: vodnik Dragaš Stojan istakao se na više mjesta ličnom hrabrošću. On je uspio da svoj vod održi i sačuva od rasula u momentima kad je Udarni bataljon dolazio u ozbiljnu krizu. On bi bio sposoban za komandira čete.

Iz bataljona »Marka Orešković«: desetar Rastović Miloš istakao se ličnom hrabrošću. Partizan Marčetić Nemanja istakao se kao vrlo svjestan partizan. U Zrmanji, odakle je on rodom, dao je uhapsiti više svojih rođaka zbog šurovanja sa četnicima, i jednog brata od strica streljao je i pored žive intervencije njegove najbliže rodbine, da toga brata pusti.

Ovom izvještaju prilažemo i pregled brojnog stanja bataljona[1] u času njihovog izlaska iz Kombinovanog odreda, kao i skicu[2] iz koje se vidi put i akcije Kombinovanog odreda od njegovog obrazovanja do raspuštanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Miloš Kukić

Komandant
Pet. Kleut[3]

BR. 4

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 1 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA BATALJONA »BUDE BORJAN« I »BRANKO VLADUŠIĆ«

ŠTAB NAR. OSL. PARTIZ.
ODREDA
ZA SJEVERNU DALMACIJU
Br.... 1 .....
Datum 1 juna 1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Od početka formiranja bataljona »Bude Borjan« tj. od 7 prošlog mjeseca, bataljon je izvršio sljedeće akcije:

Po naređenju Štaba Kombinovanih odreda u zajednici sa bataljonom »Marko Orešković« izvršio je na 17 maja hapšenje četničkih bandita u Zrmanji njih 14 od kojih je 8 strijeljano.

---

[1] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 95.

[2] Ovu skicu Redakcija nije mogla pronaći.

[3] Petar Kleut

U noći između 19 i 20 bataljon »Bude Borjan« zajedno sa bataljonom »Marko Orešković« ušao je u ustaško selo Dolac s namjerom, da pohvatamo ustaške bandite i razoružamo, te rekviriramo imovinu ustaša. Razoružanje nije uspjelo, jer su gotovo svi muškarci odbjegli iz sela.

1) Istog dana bataljon »Bude Borjan« imao je borbu sa Talijanima koji su došli iz Ervenika i bili zaposjeli kotu 391, brežuljke i ograde ispod samih naših položaja, koji su se nalazili na kotama 378 i 494. U borbi je zarobljeno 50 italijanskih vojnika i 2 oficira...

Prema podacima naknadno dobivenim u toj je borbi izbačeno iz stroja oko 170 Italijana. Na našoj su strani bila 3 mrtva i 2 ranjena. Zaplijenjena su 4 teška mitraljeza »Fiat«, 2 laka bacača mina, 6 puškomitraljeza, 55 pušaka, 40 gasmaski, 12 pištolja i dosta municije. Od ovog zaplijenjenog oružja za bataljon »Bude Borjan« zadržana su 2 teška mitraljeza, jedan bacač mina, svi puškomitraljezi i puške. Jedan teški mitraljez naređenjem Štaba Kombinovanog odreda dat je bataljonu »Marko Orešković« i jedan bacač mina, dok je jedan teški mitraljez upućen sa dalmatinskim kandidatima za Proleterski bataljon dne 30 prošlog mjeseca. 3600 metaka dato je bataljonima Proleterskom, Udarnom i »Marko Orešković«.

23-5- bataljon »Bude Borjan« sa ostalim bataljonima krenuo je na Krupu i Golubiće. U borbi sa četnicima u Krupi poginuo je prilikom zaposjedanja kote partizan — Ličanin— Dušan Ljubojević, koji je došao sa drugom Radom Bulatom iz Like. U Krupi, Dubokom Dolu gdje je bataljon vršio rekviziciju imovine četničkih bandita i seljaka koji su odbjegli od kuća, zadržao se do 28 prošlog mjeseca, 29/5 stigao u Rujište. 31/5 isti je bataljon ponovno ušao u ustaško selo Dolac, koje su seljaci potpuno napustili ne ostavivši u selu ništa. 26/5 I četa bataljona »Bude Borjan« iz zasjede na cesti Ervenik—Žegar uništila je sedam fašista, 3 oficira, prefekta zadarske provincije,[1] i jedan kamion i jedan luksuzni automobil. Zaplijenjen je jedan teški mitraljez i 2 puške, dok je jedan teški mitraljez izgorio.

Bataljon »Branko Vladušić« kroz sve to vrijeme vrši prekopavanje ceste u Zrmanjskom klancu i kod mosta Kravja Draga na rijeci Zrmanji. Na cesti Knin—Otrić sasjekao je telefonskih stupova na dužini od 15 km i svu žicu spremio. Most Kravja Draga srušili su partizani Ličke tehničke čete uz osiguranje partizana bataljona »Branko Vladušić«. Osim ovih akcija partizani toga bataljona imali su nekoliko sukoba sa Italijanima kod željezničke stanice Pribudić. U tim sukobima mi smo imali jednog lakše ra-

[1] Vezio Orazi

njenog od bombe bacača mina. Gubici neprijatelja nisu poznati pobliže, ali se pozitivno zna da su imali tri mrtva.

Operativni zadaci bataljonima dati su u Naredbi br. 2.—[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Marko Jurlin[3]

Komandant
Bulat Rade

BR. 5

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 3 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O ČIŠĆENJU KNINSKE KRAJINE OD ČETNIKA

ŠTAB
IV. OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. ODR.
HRVATSKE

Drugarskom

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Dragi drugovi,

U vezi Vašeg dopisa Op. 26/42 od 30. IV. 1942 god.[1] kojeg je ovaj Štab dobio 13 maja u 9 sati, odmah se pristupilo izvođenju priprema prema izloženom planu. Kako se vidi, pismo je primljeno sa velikim zakašnjenjem, a k tome još veliki dio boraca je bio razasut po raznim terenima u akcijama. Komandant ovog Štaba[2] sa 20 boraca krenuo je 14 maja u 9 sati u pravcu logora Cetinske čete gdje se je priključilo još 30 boraca. Istovremeno je hitno zatraženo od bataljona »Starac Vujadin« da 60—70 boraca smjesta krene u pravcu logora Kninske čete. Drug komandant stigao je u logor Cetinske čete 14 maja u 13 sati i odatle uputio pismo operativnom

---

[2] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 96.
[3] Ante Jurlin, poginuo 1943 godine

[1] Redakcija nije pronašla taj dopis.
[2] Vicko Krstulović

oficiru ovoga Štaba drugu Miliću,[3] u kojem ga je obavijestio o snagama s kojima raspolaže i zatražio da ga se putem kurira obavijesti o konkretnim zadacima. Odmah 15 maja u jutro krenulo se je sa 50 boraca u Kninsku četu, gdje se je stiglo 16 maja na večer u 20 sati. Borci bataljona »Starac Vujadin« koje se je na tom mjestu očekivalo nisu stigli, nego su dva puta došli do sela Uništa, bez komandanta bataljona[4] koji je trebao s njima biti i oba puta su se povratili natrag, tobož uslijed velike kiše i magle.

Drugovi komandant Štaba i komandir Cetinske čete Nikola Vrančić našli su se sa borcima na položaju Pleševica 18 maja u 4.30 sati izjutra, kako je to u pismu zatraženo. To pismo je poslao drug Milić po kuriru Đuri Zelembabi i još jednom a upućeno je Kninskoj četi i u njemu je zatraženo da snage te čete budu 18 maja rano izjutra na spomenutom položaju. Tu su oni čekali dolazak Proleterskog bataljona koji se je trebao povezati sa ovim snagama i prebaciti se. Međutim, dok su oni čekali nikakav kurir nije došao, niti je kakova veza uspostavljena. U 6.10 sati nastaje borba na brdu zvanom »Veljuv«. Videći to, komandant je dao naređenje da borci pođu u pravcu mjesta borbe. Dvojica drugova su upućeni naprijed sa zadatkom da se povežu sa borcima Proleterskog bataljona: jedan od njih je poginuo od topovske granate, a drugog su Talijani uhvatili i na licu mjesta ubili. Dok su naše snage stigle u blizinu mjesta borbe, znatno jačem neprijatelju je uspjelo da male snage Proleterskog bataljona (svega 27 boraca) potisne i prisili na povlačenje. Tek kasno poslije podne istog dana uspjelo je s njima uspostaviti vezu tako da im je omogućeno povlačenje i da ih se osigura da ne padnu u ruke četnika i Talijana. Od njih je jedan bio ranjen i ostao je u Kninskoj četi na liječenju. Nakon te borbe drug komandant je razgovarao sa komandirom i ostalim borcima iz Proleterskog bataljona te je na osnovu situacije i iz njihovog izvještaja zaključio da je postavljena akcija uglavnom završena.[5] Komandant je sa svojim borcima ostao na tom sektoru do 20 maja na večer i zatim preko Kijeva krenuo natrag za Štab. Kroz to vrijeme na sektoru ovoga Štaba izbili su novi važni događaji. 23 maja drug komandant sa borcima je stigao na sektor bataljona »Starac Vujadin«, gdje se je napokon pristupilo čišćenju četničkih bandi Grahovo—Crni Lug. U toj akciji čišćenja sudjelovali su jedan bataljon V. krajiškog odreda, 100 boraca bataljona »Starac Vujadin« i 60 boraca iz dalmatinskih odreda. Tog dana drug komandant je dobio pismo A. br. 39/42 od 19. V. od Štaba Kombinovanog odreda, potpisano i od druga Milića, u kojem ga se poziva da hitno dođe na Kninski sektor s time da njegov do-

---

[3] Maks Bace
[4] Cvijo Oraščić, poginuo 1943 godine.
[5] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 82.

lazak ne smije nikako doći u pitanje. Na taj poziv drug komandant je ponovno krenuo natrag 24 maja u 12 sati u Cetinsku četu sa 20 boraca i odatle je skupa sa komandirom te čete drugom Vrančićem i njegovih 20 boraca proslijedio u Kninsku četu, gdje su stigli 25 maja u 8 sati. Toga dana je drug komandant odmah uputio pismo u kojem ga je obavijestio o svemu kao i o dolasku delegata iz svih odreda južne i srednje Dalmacije i Livanjskog, kao i partijskih delegata i članova PK koji su došli na vojno-partijsko savjetovanje,[6] koje je u sporazumu sa CK i Glavnim štabom bilo urečeno za 25 maja u sjedištu ovoga Štaba. Drug komandant sa svim borcima zadržao se tamo do 31. maja u 16 sati, zatim je krenuo natrag sa svojim borcima i stigao u Štab 2 maja u 16 sati.

Pošto su se u Štabu već osam dana nalazili delegati iz južne i srednje Dalmacije i Livanjskog odreda, a na njihovim terenima, koji su njihovim odlaskom ostali bez rukovodstva, nastale borbe uslijed napada okupatorske vojske u zajednici sa ustašama i četnicima, odgovorni drugovi su donijeli odluku da se savjetovanje održi pored toga što drugovi Milić i delegati CK, Glavnog štaba i sjeverne Dalmacije nisu stigli. Drugovi su svjesni toga, da otsutnošću delegata CK i Glavnog štaba savjetovanje mnogo gubi na političkom i vojničkom značaju i važnosti zbog odluka i mjera koje su trebale biti donešene, ali da teren ne bi i dalje ostao bez najodgovornijih drugova u ozbiljnim momentima koji su nastali, donešena je ta odluka da se savjetovanje bez odlaganja održi.

Pozdravljamo vas sa:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

3. VI. 1942 god.
u ..... sati

(M.P.)

Polit. komesar
Vice Buljan

Komandant
Jović Kostja[7]

P.S. Što se tiče vašeg dopisa u kojemu ste iznijeli kritiku rada ovoga Štaba i savjete u pogledu njegovog daljnjeg rada, na njega ćemo se posebno osvrnuti u slijedećem dopisu. Smatramo da zbog važnosti pitanja o kojima se radi ne bi bilo zgodno na brzinu donijeti neke zaključke i odgovor.

---

[6] Savjetovanje je odgođeno zbog otsutnosti Vicka Krstulovića i Maksa Baće i zbog operacija Kombinovanog odreda u Kninskoj Krajini. Održano je od 4 do 6 lipnja 1942 god. Vidi dok. br. 17.

[7] Vicko Krstulović

BR. 6

ZAPOVIJEST ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 4 LIPNJA 1942 GOD. ZA NAPAD NA TOPUSKO

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
Op. br. 8/42
4-VI-42

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Petrinja i Karlovac 1:100.000)

Neprijatelj se nalazi u Topuskom u jačini od 200 ustaša, stanuju u dvospratnoj kući Bogunovića, kući Vurdelje, školi i žandarmerijskoj kasarni te u Hrvatskom Selu imade 40 naoružanih civila, Velikoj Vranovini 20 naoružanih civila, Ponikvarima 40 naoružanih civila, Kamenskom Mostu 60 ustaša.

Neprijateljske snage na Topuskom naoružane su s jednim bacačem mina, 2 teška mitraljeza, nepoznati broj puškomitraljeza i ostalo karabini.

Naše snage imadu za zadatak da napadnu neprijateljske snage u Topuskom, razoružaju ih, zauzmu mjesto i izvrše pretres gore navedenih sela.

U cilju izvršenja gore navedenih zadataka u dogovoru sa op.[erativnim] of.[icirom], Banije[1] naše jedinice izvršiće slijedeće zadatke:

Jedinice odreda Banije. Sa jednom četom postaviti zasjedu niže sela Skele na koti odakle mogu tući cestu prema Glini sa zadatkom da sprečavaju nailazak neprijatelja od Gline, stupe u vezu s našim snagama koje će se nalaziti preko Gline na cesti Glina—Topusko. Ova četa neka postavi na pogodno mjesto teški mitraljez, koji će joj posuditi III. bataljon I. K.P.O.

Jednu četu postaviti više sela Vel. Vranovina sa zadatkom da poslije napada na Kamenski Most propusti neprijateljske snage, za koje se predviđa da će izići u pomoć iz Topuskog posadi oko Kamenskog Mosta, da po stupanju neprijateljskih snaga u borbu sa snagama koje će se nalaziti kod Vel. Vranovine do Starog Sela spusti se u samo selo Vel. Vranovinu, selo pročisti, zapali šumariju. U koliko neprijatelj ne bude krenuo prema Kamenskom Mostu, da, po stupanju u borbu naših snaga oko samog mjesta Topuskog, napadne na selo Vel. Vranovinu, spriječivši naoružane civile da bježe prema Topuskom.

---

[1] Milan Pavlović

Jednu četu postaviti naspram Hrvatskom Selu sa zadatkom da spriječi bježanje neprijatelja preko Gline, preko brodova[2] i mjesta te da po napadu na Topusko izvrši i pretres samog sela.

S jednom četom II. bat. II. K.P.O. koja će biti upućena noću sa 5 na 6 u selo Obljaj ili Tavane i jedna četa Banije da postave zasjedu kod Starog Sela pored Bijeljevine do blizu Vel. Vranovine sa zadatkom da po izvršenom napadu na Kamenski Most na najpogodnijem mjestu presijeku neprijatelju, [za] koga se predviđa da će krenuti iz Topuskog, otstupnicu, da ga na tom putu tuku te da tuku opće neprijateljske snage koje bi naišle na njih. Od ovih snaga izdvojiti jedan vod, postaviti ga na Bastino brdo, sa zadatkom da 7. VI. u 6 sati u jutro u zajednici sa našim snagama, koje će se nalaziti u Katinovcu u Debeloj Kosi izvrši napad na neprijatelja kod Kamenskog Mosta. Napad na Most mora da traje dulje vremena tako da izvuče neprijateljske snage iz Topuskog. Četa koju upućujemo na teritorij Banije imade teški mitraljez, koga postavite na najpogodnije mjesto. Ovaj vod po izvršenom napadu neka uputi patrolu da ne bi neprijatelj naišao od bosanske strane.

II. bat. II. K.P.O. uputiće 3 četu s teškim mitraljezom od 5 na 6 juna [da se] prebaci preko Gline za Baniju, smjesti u selo Obljaj ili Tavane, stavi pod komandu op. of. Banije ili komandanta IV. bat.[3] te da prema gore navedenom zauzme gore navedeni položaj. Komandir 3 čete[4] izdvojiće jednu desetinu, koja dobro pozna teren oko Katinovca, Debele Kose i Kozjaka, staviti na raspolaganje komandantu II. K.P.O.[5]

Komandant II. bat. II. K.P.O.[6] postaviće jednu četu u zasjedu na Kozjaku sa zadatkom da sprečava nailazak neprijatelja od Vel. Kladuše. Jedan vod da postavi u Katinovcu kod kuće Mine Vajića, a jedan u Debeloj Kosi na samoj ivici šume u postojeće rovove sa zadatkom da 7. VI. u 6 sati ujutro izvrše napad na neprijateljsku posadu oko Kamenskog Mosta u zajednici sa snagama Banije i po mogućnosti koliko se osjeti kod neprijatelja kolebljivost istog razoružaju. Ovi vodovi kao zasjeda na Kozjaku moraju ostati na svojim mjestima do daljnjeg naređenja.

II. bat. I. K.P.O. postaviće s dvije čete zasjedu u Topličkim Kosama sa zadatkom da spriječi nailazak neprijatelja tim putem, poruši drveće po cesti, prekine telefonsku vezu, održava vezu sa

---

[2] Prelaza preko rijeke

[3] Đuro Bakrač

[4] Komandir Treće čete Drugog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda bio je Pero Rkman, koji je poginuo iste godine kod Topuskog, u borbi protiv ustaša.

[5] Bogdan Oreščanin

[6] Miloš Dejanović

snagama I. bat. I. K.P.O. koji će se nalaziti na osiguranju prema Glini. Ova zasjeda na pogodno mjesto neka postavi teški mitraljez. S ostalom četom i teškim mitraljezom neka postavi zasjedu u Vorkapić selu na mjestu koje će se naknadno odrediti sa zadatkom da sprečava nailazak neprijateljskih snaga od Kamenskog Mosta te bijeg neprijatelja iz Topuskog i Ponikvara. U vezi toga 6 ov. mj. do 18 časova snage toga bataljona moraju da budu na Španovu brdu.

I. bat. I. K.P.O. postaviće zasjedu kod sela Miljevića na cesti Glina—Topusko sa zadatkom da u zajednici sa snagama Banije sprečavaju nailazak neprijatelja od Gline te da na pogodnom mjestu prekopa cestu Topusko—Glina. Alat i ljudstvo za to prekopavanje ceste dobiće se na mjestu. U vezi toga bataljon neka se prebaci noću između 5 i 6 ov. mj. preko Petrove Gore u selo Maličku.

Sam napad na Topusko izvesti će III., IV. bat. i Proleterska četa i to u 3 pravca.

II. bat. i 2 voda I. čete IV. bat. napadače neprijateljsku posadu, koja se nalazi u Bogunovićevoj kući, čistiti Topusko, kuću po kuću s južne strane.

Proleterska četa sa 2 voda 1 čete IV. bataljona razviće se lijevo i desno od puta koji vodi iz Perne za Topusko kroz gornji dio Ponikvara i napadaće na sam centar Topuskog na kuću dr. Vurdelje i čistiti okolne kuće.

IV. bat. razviće se od Topličkih Kosa preko potoka Gredjana povrh kuća Miljevića do groblja, spustiti se do ceste, čistiti kuću po kuću, napasti žandarmerijsku kasarnu, glavni objekat, staru školu, i uputiti jedan vod preko Nikolinog brda do apoteke sa zadatkom da spriječi spajanje snaga iz Vurdeljine kuće i škole i održava vezu s Proleterskom četom.

Sam napad izršiće se u 7 sati ujutro i početak će biti u 6 sati to jest napadom na Kamenski Most, a poslije toga prema razvoju situacije izvršiće se napad na ostalim sektorima.

Komandanti bataljona upozoriti će starješine na međusobno održavanje veze, na držanje svojih jedinica u rukama. Desetar mora držati desetinu, vodnik vod itd. Pored toga komandant I. bat.[7] [i] II. bat.[8] po posjedanju položaja uputiće po jednog kurira u op.[erativni] štab.

Odredsko previjalište nalazit će se u Ponikvarima na križu Perna — Topusko. Pored toga komandanti bataljona odrediće bataljonsko previjalište. Svaki komandir čete ranjeničku prihvatnicu snabdijevenu s nosilima a vodnik po dva iznosača ranjenika.

---

[7] Đorđe Momčilović
[8] Josip Hajdin

Sve jedinice snabdijeti sa suhom hranom za 2 dana.

Komandanti III[9] i IV[10] bataljona, komandir Proleterske čete[11] pribaviće što više flaša od 1/2 lit. i to tankih i za iste primiće u Perni benzin.

Komandant[12] i komesar[13] odreda, komandanti i komesari bataljona i komandir i komesar[14] Proleterske čete doći će 6 u 14 sati na konferenciju koja će se održati u logoru Ferne.

Povlačenje biće u pravcu nastupanja a znak za povlačenje 2 zelene rakete. Znaci raspoznavanja Top — Topusko, ugovoreni znak 3 put zvižduk na što se odgovara 3 puta zvižduk, vidljivi znak zelena grana na kapi ili na šinjelu svakog partizana.

Znak za osvajanje mjesta biće zvonjava na crkvi.

Operativni štab nalaziće se u Ponikvarima na križu Perna — Topusko.

Sve jedinice dobiće poslije konferencije vodiče, koji će ih odvesti na položaj.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Kovač[15]

Komandant

Dostavlja se: komandantu P.O.H.
„ I. P.O. Banije
„ I., II., III., IV. bat. I. K.P.O.
komandantu II. bat. II. K.P.O.
komandiru Proleterske čete.

---

[9] Jovo Lončar
[10] Stanko Gabrić
[11] Miško Breberina
[12] Nikola Vidović
[13] Mile Ratković
[14] Dušan Krstić
[15] Većeslav Holjevac

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA OD 4 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU NOP ODREDA BANIJE O AKCIJAMA IZVRŠENIM KONCEM SVIBNJA[1]

ŠTAB
I BATALJONA P.O.
BANIJE
br. službeno
Dne 4 juna 1942. god.

KOMANDANTU BANIJE

Sedmodnevni izvještaj o vojnim operacijama I. bataljona, od 26/5. do 1/6. 1942. godine:

Nakon akcije na Dolnjake i Maju, koja je izvršena 24/5. i kojom zgodom učestvovale su sve naše snage (plijen 1 karabin), čete su se odmarale 25 i 26 kada su krenule u pravcu sektora III. bataljona i učestvovale u zajedničkoj akciji na Mečenčane. Od plijena koji je zadobijen, naš bataljon u podjeli dobio je 30 karabina od kojih je 10 ustupio I. četi II. bataljona, koja se je kroz to vrijeme nalazila pod našom komandom. Nakon akcije naše su se čete prebacile na svoj sektor kamo su stigle 28/5. Taj dan imala je naša IV. četa žestoke okršaje sa ustaškim banditima, koji su uspjeli ući u Drenovac i zadržati se tamo. 29/5. Četvrta četa dobila je ponovni napad popraćen bacačima mina. Prva četa nakon opreme u pogledu obuće upućena je na svoj sektor. Prva, Druga i Treća četa bile su na odmaranju. 30/5. u 6.15 izvršen je napad na sokolski dom Grabovac, gde je bilo smješteno oko 60 domobrana. Napad je izvršila jedna kolona od 50 partizana preobučenih u domobrane. Spuštajući se od ceste iz Bačuge ona je došla pred sam dom i tu pozvala domobrane na predaju. Neki od domobrana pokušali su pružiti otpor. Nakon dvije minute otpor je slomljen. Oko 15 domobrana ostalo je mrtvih, dok od partizana jedan teško ranjen, koji je kasnije izdahnuo. Plijen: 49 karabina, 2 puško-mitraljeza, 4500 metaka i ostala vojna sprema. Pokušaj da se zapali dom nije uspjeo. Zahvaljujući dobrim osiguranjima naše su se snage uspjele povući bez težih posljedica. Samo je Treća četa, koja je imala osiguranje prema Vlahoviću jedva se izvukla, imajući jednog ranjenog. Kroz cijeli dan neprijatelj je sa teškim mitraljezima i bacačima mina tukao naše položaje na Bijelim Vodama.

---

[1] Original pisan ćirilicom.

U noći od 30/31/5. zapalila je naša IV. četa sokolski dom i 2 obližnje zgrade u Grabovcu. 31/5. izvršen je pokret I. i III. čete u pravcu Skele, gdje je u suradnji sa IV. bataljonom 1/6. izvršen napad u 7 sati poslije podne. Jedna kolona partizana preobučena u domobrane ušla je u Skelu cestom Glina — Skela i u taj čas izvršen je juriš ostalih snaga. Plijen je neznatan zbog toga, što su krvnici bili na osiguranju u Glini. Zadobiveno je 8 karabina i nešto municije. Strijeljano je 8 ustaša i zapaljeno nekoliko ustaških kuća. Politički i vojnički značaj ove akcije neobično je velik zbog ceste Glina — Topusko.

26/5. — izvršeno je formiranje pozadinske čete sa dodatkom, da se iz nje regrutuje potrebno ljudstvo za čete. Međutim dobitkom oružja ona se pretvara u V. borbenu četu ovog bataljona, koja je za sada naoružana samo civilnim oružjem i još uvijek u pozadini vrši svoje vježbe.

Udarna desetina, koja je po specijalnim zadacima prebačena preko pruge izvršila je 25/5. napad na jednu kolonu pljačkaša, zarobila jedna kola i uspjela osloboditi nešto civilnog pučanstva, kojeg su krvnici vodili sa sobom.

Opća vojna situacija na sektoru I. bataljona:

Sve snage neprijatelja za sada vezane su na čuvanje pruge Glina — Petrinja, kojoj on daje neobičnu važnost. U tu svrhu smještene su na novim mjestima 3 satnije ustaša kao pojačanje redovnim domobranskim posadama. Neprijatelj se je utvrdio u Drenovcu, iskopavši rovove, Vlaoviću, Bukviku i otale kontrolira prelaz preko pruge. Postavlja noćne zasjede i hvata civilna lica, koja noću odlaze preko po hranu i ostale stvari. Svakodnevno bombardiranje za sada nije nanijelo naročite štete, osim nekoliko civilnih žrtava i opći strah pred svakim zujanjem. Neke naročite koncentracije neprijatelja na sektoru ovog bataljona nisu primjećene. Ovaj izvještaj u mnogočemu manjka i molimo Komandu, da nas ispriča. Komandant nalazi se na terenu,[2] a meni svi vojni podaci nisu tačno poznati. U buduće to se neće dogoditi. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Horvat[3]

Komandant
Na terenu

---

[2] Petar Krnjajić. Vidi dok. br. 66.
[3] Joža Horvat

BR. 8

NAREDBA ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 4 LIPNJA 1942 GOD. O POSTAVLJENJU RUKOVODILACA[1]

NAREDBA br. 23

Komandanta Banijskog partizanskog odreda za dan 4. VI. 1942. g.

1) Za zamjenika komandanta Banijskog partizanskog odreda postavlja se drug Marijan Cvetković.

2) Za zamjenika političkog komesara Banijskog partizanskog odreda postavlja se drug Uroš Krunić.

Funkciju zamjenika komandanta i komesara vršit će imenovani privremeno do odobrenja Glavnog štaba Hrvatske.

3) Dosadašnjeg komesara III. bataljona druga Simu Todorovića postavljam za obavještajnog oficira u Štabu Banije.

4) Za informativnog oficira Štaba Banije postavljam druga Jožu Kovačića.

5) Za šefa Štaba Banijskog partizanskog odreda postavljam druga Milana Brunovića.

6) Za zamjenika političkog komesara I. bataljona postavljam druga Šukriju[2] dosadašnjeg zamjenika političkog komesara II. bataljona.

7) Za zamjenika političkog komesara II. bataljona postavljam druga Grbu Milu,[3] dosadašnjeg zamjenika političkog komesara I. bataljona.

8) Za komesara III. bataljona postavljam druga Borojević Branka dosadašnjeg političkog komesara IV. čete istog bataljona.

9) Za operativnog oficira IV. bataljona postavljam druga Miću Trninića, dosadašnjeg komandira I. čete III. bataljona.

10) Za obavještajnog oficira IV. bataljona postavljam druga Dragana Brankovića, obavještajnog oficira II. bataljona.

11) Za komandanta V. bataljona postavljam druga Gajića Savu,[4] dosadašnjeg operativnog oficira III. bataljona.

12) Za političkog komesara V. bataljona postavljam druga Despota Milana dosadašnjeg obavještajnog oficira I. bataljona.

13) Za zamjenika političkog komesara u V. bataljonu postavljam druga Stanića,[5] dosadašnjeg političkog komesara III. čete II bataljona.

---

[1] U arhivi Vojnoistoriskog instituta nalazi se prepis Naredbe.
[2] Šukrija Bijedić
[3] Mile Đukić-Grbo
[4] Poginuo je srpnja 1942 god. kod Bos. Novog.
[5] Milan Stanić

14) Za operativnog oficira V. bataljona postavljam druga Kajića Nikolu.

15) Za obavještajnog oficira V. bataljona postavljam druga Tarabića Iliju dosadašnjeg komandira II. čete I. bataljona.

16) Naređujem da I. četa I. bataljona u punom svom sastavu uđe u sastav V. bataljona.

17) Naređujem da III. četa III. bataljona u punom svom sastavu uđe u sastav V. bataljona.

Čitavi komandni sastav V. bataljona javiti će se u Štab Banije 6. V. o.g.

18) Za komandira V. čete I. bataljona postavljam druga Despota Milana br. 2.[6]

19) Za komesara V. čete I. bataljona postavljam druga Janka Šušnjara.

20) Za političkog komesara IV. čete I. bataljona postavljam druga Sužnjevića Mirka dosadašnjeg političkog delegata iste čete.

Svi postavljeni drugovi od tačke 1—10 i od tačke 18—20 imaju se javiti na svoju dužnost najkasnije 6 ov. mj.

Prekomandovane čete javiti će se svojoj komandi tj. Štabu V. bataljona na njegovo naređenje, do koga će naređenja ostati u dosadašnjim svojim komandama.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Ranko Mitić s.r.

Komandant
Stanko Bjelajac s.r.

[6] Poginuo 1943 godine.

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 5 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA BATALJONA U TOKU SVIBNJA

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
NAROD. OSL. POKRETA
BANIJE
5. VI. 1942.

KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

Operativni izvj.

Za vrijeme od 11. V. do 1. VI. o.g. aktivnost našeg odreda bila je slijedeća:

I. bataljon

16. V. o.g. Prva četa ovog bataljona prešla je prugu i istoga dana upala je u hrvatsko selo Strašnik, nedaleko od Petrinje u cilju da ga razoruža. Kako ovo selo nije bilo ustaško, plijen je bio svega 4 komada civilnog oružja. Kako je akcija vršena po danu prije podne, održan je seljacima zbor i objašnjavani su im ciljevi naše borbe. Zatim se četa povukla. Politički uspjeh bio je dobar.

19. V. o.g. Druga i Treća četa ovog bataljona, bile su upućene kao pojačanje snagama IV. bataljona, za operacije na ustaška muslimanska sela u pravcu Vrnograča. Vojničkog uspjeha nije bilo, a političkog još manje, s obzirom na paljenje sela, koje je prilikom ove akcije izvršeno.

23. V. o.g. snage Prvog bataljona pripremile su napad na voz i miniranje pruge između Grabovca i Maje. Pošto je bila postavljena mina za dizanje voza otkrivena, akcija nije uspjela. Kod iskopavanja mine, poginula su dva nadporučnika i dva civila stručnjaka, Na mjesto nesreće kroz kratko vrijeme došla je lokomotiva sa jednim osobnim vagonom. Kada su iz vagona izašli vojnici da izvide slučaj, istog momenta na njih je osuta paljba iz automatskog oružja. Tom prilikom ubijeno je 12 neprijateljskih vojnika. Kroz kratko vrijeme iza toga, naišao je cestom i 1 luksuzni automobil. Kad je došao na dohvat našega automatskog oružja, i na njega je osuta vatra. Auto se odmah prevrnuo. Tom zgodom ranjen je jedan satnik, a da li je bilo još žrtava nismo mogli saznati. Do plijena se nije moglo doći, pošto su naišle dve neprijateljske satnije domobrana i ustaša i kupljenje plijena spriječile.

24. V. o.g. snage I. bataljona sa 1. i 2. četom III. bataljona i 2. četom II. bataljona, izvršile su napad na dva hrvatska ustaška

sela Dolnjake i Svračicu, a koja sela vežu za Maju. U planu je bilo predviđeno, ako se izvrši uspješno akcija na Dolnjake i Svračicu, da će se produžiti i za Maju. Napad je počeo u pol pet ujutro. Nakon kratkog vremena borbe, naše su snage zauzele obadva sela. Iza toga 1. i 2. četa III. bataljona upale su u Maju i na juriš zauzele najvažnije neprijateljske objekte, školu, općinu i finansiju. U Maji je dobito 14 karabina i 1 puškomitraljez, oko 3500 metaka i ostalog ratnog materijala. Svi ovi zauzeti objekti su zapaljeni i kraj toga još nekoliko zidanih ustaških kuća. Ova akcija na Maju nije donijela vojničkih rezultata, kakovi su oni trebali biti. Neprijatelj je uspio sa većim dijelom oružja pobjeći. Glavni razlog neuspjeha leži u održanju slabe veze sa svim jedinicama, prilikom izvođenja operacije, što je imalo za posljedicu da je I. bataljon dao znak povlačenja, baš u času dok su 1. i 2. četa III. bataljona jurišale na neprijateljske objekte u Maji i da se I. bataljon povukao prije reda. Osim toga jedan je od razloga što nije postignut potpun uspjeh i u tome, što naše jedinice, a ni komandni sastav nije još dorastao za izvođenje operacija šireg stila na objekte koji su dobro branjeni. U zauzetim selima Dolnjacima i Svračici dobiven je svega 1 karabin, a ostali bili su posakrivani, a većim dijelom ustaše su uspjele pri samom napadu izvući se iz sela. Kad se uzme, da je Maja jedno od najvećih krvničkih gnijezda na Baniji, za koju se računalo da je neosvojiva, ovaj neočekivani upad naših snaga u Maju i pored svih nedostataka bio [je] dobar uspjeh, izazvao je kod čitavog srpskog stanovništva veliko oduševljenje. Ovo se također dobro odrazilo i na partizane jer su stekli uvjerenje, da ne postoji nijedno krvničko uporište, koje je za partizane neosvojivo. Također ovo je imalo povoljnog odjeka i na hrvatska sela. Prilikom borbe imali smo 3 mrtva i 2 lakše ranjena, dočim neprijatelj je imao i desetak mrtvih i još više ranjenih.

30. V. o.g. izvršen je napad sa snagama I. bataljona na jednu domobransku posadu koja je bila smještena u sokolskom domu u blizini željezničke stanice Grabovac[1]. Ova akcija pripremljena je putem veze sa jednim vodnikom iz ove posade. Prema ugovorenom planu naših 50 partizana nastupali su od Bačuge prema Grabovcu u šljemovima i kad su došli do same posade, izašao im je u susret domobranski oficir. Kod susreta naši su izjavili da su došli kao smjena. Međutim kad su naši došli do samih domobrana, pozvali su ih na predaju. Većina domobrana odazvala se pozivu, dok jedna količina potrčala je u rovove. Naši su na ove otvorili vatru i kroz dva minuta bilo je sve svršeno. 15 domobrana ležali su mrtvi u rovovima. Naš je 1 teže ranjen, koji je

[1] Krajiški Grabovac

kasnije od rane podlegao. Plijen je bio 49 karabina, 2 puškomitraljeza i 4.500 metaka i ostale ratne spreme. Zarobljena posada domobrana, nakon što su im podijeljeni leci i objašnjen cilj naše borbe, puštena je prema njihovoj želji kući, dočim zarobljeni oficir otpravljen je za Petrovu Goru.

1. VI. o.g. u 19 časova izvršen je napad na hrvatsko selo Skelu. Prvo su upali partizani u domobranskim uniformama, koji su išli u pravcu od Gline, a iza toga su upale i ostale snage. Otpor sela bio je kratak, već kroz nekoliko minuta iza upada u selo, Skela je bila u našim rukama. Plijen je bio 8 karabina i nešto municije. Slab plijen u oružju bio je zato, što su ustaše iz ovog sela prilikom napada bili u Glini na osiguranju. Inače ovo selo imalo je naoružanje od 80 karabina. 8 ustaša je poslije napada streljano pošto se saznalo za njih da su krvnici. Isto tako zapaljene su kuće od najvećih krvnika ustaša. Akcija je u cijelosti i vojnički i politički uspjela. Iza ovih nekoliko uspjelih akcija, formirao je I. bataljon i 5. četu u jačini od 62 čovjeka, koja su za sada naoružana samo sa civilnim oružjem.

II. bataljon

22. V. o.g. kombinovane snage 1. i 2. čete ovog bataljona u jačini od 50 ljudi ušle su u domobranskim uniformama u selo Kuljane u Pounju. Pošto su seljaci u prvi mah vjerovali da su to domobrani, razoružanje ovoga sela izvršeno je bez ikakvih teškoća, kroz kratko vrijeme. Plijen je bio 26 karabina i 1.000 metaka i 3 komada civilnog oružja i nešto ostale ratne spreme. U međuvremenu dok su partizani razoružavali ovo selo naišla su još četvorica domobrana od Divuše, pa su naši i njih razoružali, tako da je ova akcija donijela ukupno 30 karabina. Poslije izvršenog razoružanja, partizani su se opraštali sa seljacima, dajući im letke, govoreći im o ciljevima naše borbe i bez jednog incidenta povukli su se u pravcu svoje baze. Kroz kratko vrijeme iza kako su partizani otišli iz ovog sela, doletila su dva aviona i izvršila bombardovanje. Do bombardovanja je došlo zbog toga, što su odmah sa prve željezničke stanice vlasti javile u Zagreb, da se nalaze partizani u Kuljanima. Prilikom bombardovanja ranjen je 1 čovjek, ubijeno nekoliko komada goveda i porušene 3 štale što je izazvalo kod seljaka negodovanje i reakciju. Politički značaj ove akcije utoliko je veći što je ovo prvo hrvatsko selo u Pounju, gdje su se pojavili partizani. Selo je opet naoružano i teror ustaške vlasti još je pojačan. Kako smo saznali u svim selima u Pounju vrši se legitimiranje domobrana, koji prolaze ovuda i ne smije nitko od seljaka van iz sela a niti tko smije u selo, tako da veze sa ovim selima sada su još više otešćane.

III. bataljon

22.V. o. g. postavila je 1. četa ovog bataljona zasjedu na cesti više Bijelnika prema Gradusi. Istog dana naišao je jedan luksuzni auto marke »Ševrolet« koji je zarobljen. U autu se našao sam vlasnik auta koji je navodno pošao u srpska sela ove općine da kupuje opljačkane stvari jer tih dana stanovništvo ovih sela bilo je sve izbjeglo. Kod njega je nađeno 100 komada praznih vreća i 16.400 kuna u novcu. Auto je neoštećen na sigurnom mjestu spremljen, a njegov vlasnik pošto se ustanovilo da je ustaša, streljan je.

20.V. o. g. 2. četa ovog bataljona postavila je zasjedu oko Starog Sela. Kako su toga dana ustaše i njemački vojnici došli da vrše pljačku u susjedno selo Bestrma, naši su pripucali na njih, i ubili su jednog njemačkog oficira, jednog domobranskog vodnika i ranili jednog domobrana. Istovremeno ranjeno je i nekoliko civila, koji su došli voziti pljačku i nekoliko konja je ubijeno.

21.V. o. g. na zasjedu koju je postavila 2. četa na cesti između Petrinaca i Sunje naletila su dvojica ustaša sa karabinima, našto su naši pustili jedan plotun i obadvojicu ubili. Plijen je bio 2 karabina i 350 metaka.

23.V. o.g. izvršila je 2. četa istog bataljona napad na željezničku stražaru kod Hrastovca na pruzi Sunja — Kostajnica. Pošto je posada ove stražare primjetila privlačenje partizana, uspjela je pobjeći. Plijen je bio 3 bombe, 1 poljska kuhinja i ostale ratne spreme.

24.V. o. g. 3. četa ovog bataljona izvršila je diverzantsku akciju na pruzi Caprag—Karlovac u Tešnjaku u dužini od 600 metara. Na istoj dužini pokidana je i telefonska veza.

27.V. o. g. III. bataljon zajedno sa 3 čete I. bataljona i 1. četom II. bataljona izvršio je napad na žandarmerijsku stanicu Mečenčane. Napad je izvršen u pol pet ujutro. Posada ove stanice bila je smještena u tri objekta: u školu, općinu i žandarmerijsku kasarnu. Jačina posade bila je oko 70 domobrana, ustaša i žandarma. Na same objekte vršen je napad sa 3 voda uzeta iz 1. i 2. čete III. bataljona u jačini od 78 ljudi. Sve ostale snage bile su isturene na osiguranja. Nakon jedan sat i 50 minuta borbe, zauzeta su sva tri objekta. Plijen je bio 65 karabina, 8.000 metaka, 2 puškomitraljeza i ostale ratne spreme. Čitava je posada na čelu sa poznatim krvnikom u ovom kraju žand. narednikom Majdakom zarobljena. Prilikom borbe ubijena su 4 neprijateljska vojnika i 5 ranjeno. Mi smo imali 2 teže ranjena i jednoga lakše ranjena. Prva dvojica su kasnije podlegli. Majdak i još trojica krvnika strijeljani su, dok su ostali pošto im je objašnjen cilj naše borbe, po svojoj želji pušteni kućama. Akcija je tačno po

predviđenom planu uspjela. Vojnički i politički značaj ove akcije je veliki, naročito za stanovništvo u srpskim selima, kojima je Majdak sa svojim razbojnicima zadavao velike jade.

Prilikom samoga početka akcije na Mečenčane, pošle su u pomoć ovoj posadi ustaše iz Kukuruzara, koji su svega daleko 3 km odavde. Naša četa koja je vršila osiguranje s te strane, natjerala ih je u bijeg i tom prilikom ubijeno je nekoliko ustaša. Poslije kratkog vremena pojavile su se jače neprijateljske snage, koje su u više pravaca nastupale prema Mečenčanima i to u streljačkom stroju sa jakim pobočnim osiguranjem. Odmah pri njihovoj pojavi došlo je do sukoba između naših jedinica i njih. Neprijatelj je nastupao sa mnogo nadmoćnijim snagama sa oko 800 vojnika naoružanih i teškim mitraljezima. Naše snage brojile su oko 450 vojnika na položajima. I pored nadmoćnosti neprijatelja, da su naše jedinice znale koristiti teren koji im je išao na ruku, bilo bi polučeno većih vojničkih rezultata. Međutim vojnička nedoraslost naših jedinica za vođenje širih akcija na terenu, gdje je potrebno vješto manevriranje snaga, došlo je i ovoga puta do izražaja. Neprijatelj je na svim tačkama odbijen sa osjetnim gubicima, ali plijena u oružju nije bilo.

30.V. o. g. 3. četa III. bataljona na povratku [u] svoju bazu došla je u sukob na cesti između Blinje i Graduse sa jednim vodom neprijateljskih biciklista. Tom zgodom zarobljeno je 5 karabina, 1 ranac šaržera za puškomitraljez, 12 bicikla i 2 živa domobrana. U ovoj borbi naši su imali jednog mrtvog, dok neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih. Poslije ovih uspjelih akcija III. bataljon formirao je 4. četu u jačini od 60 ljudi. Ova četa naoružana je pretežno civilnim oružjem.

IV. bataljon

26.V. o. g. 2. četa ovog bataljona došla je u sukob sa jednom neprijateljskom satnijom domobrana. U ovom sukobu neprijatelj je imao 3 mrtva i 4 ranjena. Naši su dobili od plijena 1 karabin i 60 metaka.

Istog dana 1. četa ovog bataljona vršila je akciju na hrvatsko selo Bijeljevinu u saradnji sa III. bataljonom iz Petrove Gore. Selo je razoružano i plijen u oružju bio je 6 karabina.

20.V. o. g. ovaj bataljon sa 2. i 3. četom I. bataljona i 2. četom II. bataljona vršio je napad na muslimanska sela prema Vrnograču. Tom prilikom spaljena su muslimanska sela Mašinovići, Grošići i Makići. Zaplijenjeno je oko 400 grla goveda i ovaca, dok vojničkog uspjeha nije bilo a političkog još manje zbog paljenja koje je izvršeno.

Još uvijek se primjećuje po akcijama koje se vrše u zadnje vrijeme da naše jedinice kao [i] njihov komandni sastav nisu dorasle novoj taktici borbe koja se treba primjenjivati u borbi

sa neprijateljem, koji se također služi novom taktikom u posljednje vrijeme. Redovno se kreće sa jakim snagama, koga naše jedinice sa sadanjim vojničkim znanjem nisu u stanju uspješno tući. Zato se intenzivno radi na podizanju vojničke izobrazbe naših jedinica i komandnog sastava kako ne bi imali zapreka u uspješnoj borbi protiv neprijatelja.

Opća vojna situacija na sektoru ovog odreda.

Primjećuje se da u poslijednje vrijeme neprijatelj nastoji pošto poto da očuva saobraćajne veze naročito željezničke pruge Karlovac —Caprag—Zagreb—Beograd. Podvostručen je broj posada koje imaju zadatak da čuvaju ove pruge. Osim toga neprijatelj čisti preko pruge na Glinskom sektoru sva srpska sela i odvozi do čega dođe. Žene i djecu isto tako odvozi u koncentracione logore. To isto čini od srpskih sela i u Petrinjskom srezu, tako da su ljudi iz tih sela morali izbjeći svi u šume. Jača koncentracija neprijateljskih snaga na ovoj strani Glinskog, Petrinjskog i Dvorskog sreza ne primjećuje se. Jedino ovih dana otišlo je od Kostajnice prema Bos. Novom 14 tenkova, jedan broj motocikla i veći broj kamiona. Isto tako došlo je u Kostajnicu 60 vagona vojnika sa većim brojem brdskih topova, oko 300 konja i ove su snage isto tako upućene prema Novome. Saznajemo još i za daljnjih 14 tenkova koji su otišli u istom pravcu.

Napominje se da su dvije desetine dobro vojnički opremljene sa dva puškomitraljeza prebačene na Sisački sektor sa zadacima, da vrše čišćenje tamošnjih sela od ustaških razbojnika i ujedno da vrše akcije manjeg stila, koje su u mogućnosti njihovih snaga.

Podjedno se izvještava, da je formiran Štab V. bataljona koji će imati za sektor djelovanja općine Kraljevčani, Jabukovac tako da bi se što više aktivizirao ovaj sektor koji gravitira prema hrvatskim selima i željezničkoj pruzi Zagreb—Beograd i Caprag—Karlovac. Komandni sastav ovoga štaba kao i ostale izmjene i dopune u komandnom sastavu koje su izvršene u štabovima i jedinicama ovoga odreda dostavlja se u priležećoj naredbi ovoga štaba[2].

Naknadno smo dobili podatke da su naši diverzanti digli jedan transportni njemački voz u vazduh, koji je bio pun njemačkih vojnika. Koliko je žrtava i druge štete bilo nismo mogli saznati, jer Nijemci nisu dozvolili nikome pristup. Ovaj slučaj odigrao se između Capraga i Blinjskog Kuta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Ranko Mitić

Komandant
S. Bjelajac[3]

---

[2] Vidi dok. br. 8.
[3] Stanko Bjelajac

BR. 10

BROJNO STANJE LJUDSTVA I NAORUŽANJE NOP ODREDA BANIJE OD 5 LIPNJA 1942 GODINE[1]

S P I

brojnog stanja i naoružanja

Bataljon	Čete	Broj partizana	Mauzera	Manlihera	Trometki	Talijanskih	Puškomitraljeza	Mitraljeza teških	Mitraljeza lakih	Preklopnog oružja
I bataljon	1	101	90				4			
	2	102	92				3			
	3	105	62	35			2			
	4	65	49	10	1		2			
	5	62	—	28						32
II bataljon	1	81	53	2			3			15
	2	87	74				3			
	3	104	37		3		1			46
III bataljon	1	73	60				3			
	2	61	58				3			
	3	72	64				2		1	
	4	64	30							22
IV bataljon	1	88	25	9	1	1	2			33
	2	57	28	5			1			26
	3	66	10	4	1		1			43
Štab Banije		26	17	1						
„ I bataljona		14	6							2
„ II bataljona		13	4							
„ III bataljona		23	8				1			2
„ IV bataljona		17	3							2
Ukupno		1281	770	94	6	1	31		1	223

Dne 5/VI 1942

Pol. komesar
Ranko Mitić

SMRT FAŠIZMU —

[1] Izvještaj je pisan rukom.

S A K

1, 2, 3 i 4 bataljona Štaba Banije

Pištolja	Bombi	Metaka mauzer	Metaka manliher	Metaka za trometke	Metaka talijanskih	Metaka za mitraljeze	Pištoljskih metaka	Metaka za preklopno oružje	Primedba
11	42	4200				2000	57	—	
20	37	6600				1800	94	—	
12	8	2500	350			600	50	—	
4	5	2000	50	10		500	20	—	
1	2		240				8	360	
13	29	3740	72			1390	77	79	
8	39	3840				1100	42	—	
4	10	870	80	39		550	22	233	
5	15	3600				420	50	—	
6	40	3757					25	—	
5	12	3050				850	35	—	
3	6	2400	180				16	154	
10	10	1430	65	5	30	550	80	81	
9	14	1214	76			532	54	108	
16	8	439	42	1		7	64	216	
5	15	1000					50		
8	9	300					70		
9	10	5200					60		
12		550						20	
5	8	150					66	10	
166	317[2]	46840	1155	55	30	10299	940	1261	

SLOBODA NARODU!

Komandant
Stanko Bjelajac

[2] Rubrika bombi nije dobro zbrojena. Umjesto 317 treba da stoji 319.

BR. 11

IZVJEŠTAJ VODNIKA TENKOVSKOG VODA OD 5 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJI NA PODLAPAC[1]

Vod tenkova[2]
5 juna 1942
Frkašić

K-TU I OPERATIVNE ZONE. —

Podnosim izveštaj o akciji na Podlapaču[3] sledeći: Dobio sam zadatak sa jednim odelenjem tenkova da potpomognemo [s]naše strane na položaju ispred mesta Podlapac, da uđem i izvidim samo mesto Podlapac. Pošto je neprijatelj već dotle bio izgubio glavne položaje i uzvišenja, a u isto vreme dejstvovao je top i bacač. U tom momentu primetio je neprijatelj i čuo zvrku motora tenka i tako reći bez otpora napustio samo mesto i položaje oko mesta i povukao se u planine, koje je docnije držao, a tenk i pešadija nesmetano su ušli u mesto Podlapac.

Sledeći zadatak bio je da pređem preko polja u jedan zaseok pod Gradinom, gde je neprijatelj još držao svoje istaknute delove ispred položaja Gradine, ali me je tu spriječila udaljenost položaja, s obzirom na vrlo malu količinu benzina, kojega je bilo 4—5 litara.

Benzina je utrošeno (10) deset litara.

Broj utrošenih mitraljeskih metaka kod tenka iznosi (53) pedeset i tri komada.

Od posluge nitko nije ranjen niti je na tenku štogod oštećeno. —

Iz ovih gore navedenih razloga napustio sam položaj prije nego što je borba završena i vratio se u mesto stalnog stanovanja.

S. F — S. N.

Vodnik
Vlad. I. Vlaisavljević

---

[1] Izvještaj je pisan rukom.

[2] Formiran je nakon borbe na Ljubovu, siječnja 1942 god., u kojoj su zaplijenjena 2 tenka. Vidi Zbornik, tom V, knj. 3, dok. br. 38 i knj. 4 dok. br. 62.

[3] Napad na Podlapac izvršen je noću između 2 i 3 lipnja i tom prilikom, uslijed male količine goriva, tenkove su izvukli volovi do samog polaznog položaja za napad. Pored Tenkovskog voda u napadu su učestvovali: Prvi bataljon Prvog odreda, bataljon »Stojan Matić«, bataljon »Mićo Radaković« i bataljon »Krbava«.

Kod Tenkova
5 juna 1942
Prihvaćeno

K-ta Operativne Zone

Pk-ku Operativne Zone.–

Podnosim izvještaj o kretanju na Podlopovu sledeći: dokle smo zadnjih dva kretanja Tenkova ovamo prolazeći mogli vidjeti na položaju ispred mesta Podlopac, da nijesu i uzrokovali ranu mesta Podlopac. Prije je nepriličan red dosta bio izgubio glavne položaje i uznemirenja, a u isto vreme dejstvovao je Topr i Borać. Ali kom momentu primetiti kao zrnu mesta. Tenkovi i lako radi bez otpora na punkto ranu mesto i položaji oko mesta i pomaloo se uplašenu, koja je dosnije dužno, a Tenk i pešadija nemamo na nivi u kraju Podlopac.

Sledeći zadatak koji da pretem preko polja na jednom zaseku pred Gradinom gdje je nepriličan pri obuzdo moja vidjenja dalekog ispred položaja Gradina, ili ne je bu upriječila nedovoljnost položaja, a obzirom na vrlo malu količinu benzina, kojeg je bilo 4–5 litara.

Benzina je utrošeno (10) deset litara

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 11

BR. 12

IZVJEŠTAJ KOMANDE SAMOSTALNOG PARTIZANSKOG VODA U BILO GORI OD 5 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA O AKCIJAMA I STANJU VODA

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Broj 2
5 lipnja 1942 godine
Vojnički izvještaj
komandira samostalnog
partizanskog voda
u Bilo Gori.

ŠTABU SLAVONSKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Na osnovu usmenog naređenja komandanta toga štaba dostavlja se redovni vojnički izvještaj u slijedećem:

Dne 24-V-42 g. poslije svojevoljnog odlaska komandira ovoga voda Kobca,[1] izabran sam jednoglasno za istu dužnost od strane partizana ovoga voda.

Od toga vremena do danas izvršene su slijedeće akcije:

24-V, pripremljena je akcija na vojno strelište kod Virovitice. Straža je bila jaka: 8 domobrana i jedan vodnik. Nakon oštre borbe koja je trajala 20 minuta straža se predala. Gubici: ubijen jedan stražar i razvodnik ranjen. Partizani nisu imali gubitaka. Učestvovalo u borbi 20 partizana.

Zaplijenjeno:

1 puškomitraljez Z.B. 7,9 mm M. 37 g. nov, 12 okvira za isti, 6 pušaka 7,9 mm M. 24 g., 1100 puščanih metaka, 8 bombi, 1 signalni pištolj, 6 signalnih metaka, 4 opasača sa fišeklijama, 7 vojničkih noževa, 11 komada gunjeva, 5 torbica za kruh, 5 šinjela, 6 bluza, 5 komada vojničkih hlača, 2 para čizama, 5 kapa domobranskih, 2 para cipela, 1 brdski kazan. Iste noći oteto jednom kulturbundovcu kraj Virovitice 1 karabin 7,9 mm M. 24 g., 150 metaka za isti, 3 lovačke puške, 1 durbin.

Reakcija nije uslijedila i vod se nesmetano povukao.

27-V t.g. zaplijenjen jedan šinjel.

Do 31 izviđanje i organizacija novih akcija. Opažena jača koncentracija ustaških i kulturbundovskih snaga i preduzete mjere opreza. Zaplijenjen jedan par čizama.

1-VI postavljena dobra zasjeda ustašama, koja nije uspjela radi lošeg osmatranja stražara.

---

[1] Gedeon Bogdanović

1 desetina otišla sa komandirom na put i likvidirala u Maloj Jasenovači jednog ustašu i jednu ženu (pravoslavne narodnosti)[2] izdajnika narodnog. Zaplijenjeno: 55 puščanih metaka, 1 opasač, jedan kaput od vojničke čoje, jedne vojničke hlače, jedan par čizama.

4-VI t.g. druga desetina razoružala jednog ustašu. Zaplijenjeno: 1 puška, ustaško odijelo komplet, jedan opasač sa fišeklijama, 47 puščanih metaka.

JAČINA VODA	34	druga
Pješaka podnarednika	1	„
Pješaka kaplara	1	„
Pješaka redova	10	„
Mitraljezaca	2	„
Čete bacača mina	1	„
Artiljeraca rez. podnarednik	1	„
Artiljeraca redova	1	„
Nije služilo vojske	17	„
UKUPNO:	34	„

Naoružanje:
1 puškomitraljez 7,9 mm M. 37 g. Z. B.
31 puška
4 pištolja 9 mm M. 10/22 g.
1 gaser revolver
1 signalni pištolj
3300 puščanih metaka
630 metaka za puškomitraljez
57 metaka za pištolj
15 metaka za gaser
6 signalnih metaka
10 defanzivnih bombi
12 ofanzivnih bombi.

Zdravstveno stanje u vodu je dobro.

Moral i disciplina su na dostojnoj visini.

Polit. delegat
Veno[3]

Komandir voda
Seljo[4]

---

[2] Misli se: vjeroispovijesti.

[3] Narodni heroj Petar Biškup-Veno. Poginuo 1945 god., kao komandant Trideset druge divizije.

[4] Milan Popara-Seljo.

BR. 13

NAREDBA BR. 5 ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 6 LIPNJA 1942 GOD. ZA FORMIRANJE BATALJONA »VOJIN ZIROJEVIĆ«[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
A. Br. 89
6 juna 1942

NAREDBA br. 5

Komandanta IV. operativne zone, od 6 juna 1942 god.

I. Današnjim danom formiran je bataljon »Vojin Zirojević« od snaga Livanjske i Rilićke čete.

II. Za komandanta bataljona imenuje se drug Nedeljko Manojlović, za njegovog zamjenika drug Marković Mile,[2] za političkog komesara bataljona drug Mustafa Latifić,[3] za njegovog zamjenika drug Buble Andrija,[4] za operativnog oficira u štabu bataljona drug Ibrahim Latifić, za intendantskog oficira drug Mirko Kutleša,[5] za obavještajnog oficira drug Ante Mioč,[6] za oficira za vezu drug Vinko Konta.

III. Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar Komandant

---

[1] Redakcija posjeduje kopiju Naredbe.

[2] Poginuo, kao komandant art. diviziona 22 travnja 1944 god., na Korčuli u borbi protiv Nijemaca.

[3] Narodni heroj, poginuo 13 lipnja 1942 god. u selu Vidimlije kod Glamoča, u borbi protiv četnika.

[4] Poginuo, kao politički komesar bataljona »Vojin Zirojević«, listopada 1942 god. na Aržanovu, u borbama protiv ustaša i Talijana.

[5] Poginuo prosinca 1943 god., kao komandant područja za Livno, u borbi protiv Nijemaca i ustaša kada su iznenadno napali i prodrli u Livno.

[6] Borac španske republikanske vojske. Poginuo kod Šida 1945 god., u završnim operacijama za oslobođenje zemlje, kao komandant brigade.

BR. 14

NAREDBA BR. 6 KOMANDANTA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 6 LIPNJA 1942 GOD. ZA FORMIRANJE JUŽNODALMATINSKOG BATALJONA »JOZO JURČEVIĆ«[1]

ŠTAB
IV. OPERATIVNE ZONE
A. Br. 91
6 juna 1942

NAREDBA br. 6

Komandanta IV. operativne zone

I. Današnjim danom formira se bataljon »Jozo Jurčević«[2] koji će djelovati na teritoriji južne Dalmacije, a bit će sastavljen od snaga Makarske [i] Neretvljanske čete. U sastav bataljona ući će partizanski dobrovoljci iz Imotske Krajine i poluotoka Pelješca.

II. Za komandanta bataljona imenuje se druga Bogunović Petra,[3] za njegovog zamjenika druga Juru Galića,[4] za političkog komesara druga Bošković Nedeljka, za njegovog zamjenika druga Tomašević Jozu, za operativnog oficira druga Ujdorović Gojka,[5] za informativnog oficira druga Petrović Sergija, za obavještajnog oficira druga Pavla Lozu, za intendantskog oficira druga Antu Šutića.

III. Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar Komandant

---

[1] Redakcija ima samo kopiju dokumenta.

[2] Jozo Jurčević, prije rata istaknuti partijski radnik u kotaru Makarska. Bio je često puta zatvaran i osuđivan za vrijeme vlade Cvetković-Maček, 1940 god. poslan je u koncentracioni logor u Lepoglavi. O njegovoj daljoj sudbini ništa se ne zna.

[3] Poginuo na Sutjesci za vrijeme Pete neprijateljske ofanzive 1943 godine.

[4] Narodni heroj. Kao komandant Udarnog bataljona Treće dalmatinske NOP brigade, poginuo ožujka 1943 god., u jurišu na neprijatelja na Kamenmostu, blizu Imotskog.

[5] Narodni heroj. Poginuo za vrijeme Pete neprijateljske ofanzive 1943 god., kao komandant bataljona u Prvoj dalmatinskoj NOU brigadi, kada se javio kao dobrovoljac da prepliva Sutjesku da bi brigadi omogućio prijelaz preko rijeke.

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 7 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA I AKCIJAMA U GORSKOM KOTARU I PRIMORJU U VREMENU OD 11 SVIBNJA DO 7 LIPNJA

ŠTAB
V. OPERATIVNE ZONE
Br. 470/42.
Dne 7. VI. 1942. g.

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ BROJ 12

Akcije I. bataljona:

16. V. Jedinice ovog bataljona izvršile su napad na talijansku posadu iznad sela Turkovića[1] kod Ogulina. Posada je bila jačine oko 400 vojnika. Zadatak je bio napasti ih i istjerati iz šatora te jurišem zaposjesti njihov položaj i pokupiti ostatak oružja i spreme. Partizani su se privukli u neposrednu blizinu posade u 5.30 sati i plotunom iz pušaka i puškomitraljeza napali Talijane u šatorima. Talijani su bili pripremni i odmah su odgovorili vatrom iz svih oružja (mitraljezima, bacačima i topovima). Borba je trajala oko 45 minuta. Talijani su se uporno branili. Partizani su se povukli pod jakom vatrom neprijateljskih mitraljeza.

Oružje se nije dobilo. Na strani neprijatelja bilo je 26 mrtvih vojnika od kojih je jedan oficir. Na našoj strani jedan lakše ranjen. Talijani su toga dana neprestano tukli iz topova naše položaje na Bjelskom.

20. V. Dvije čete ovoga bataljona upućene su sa zadatkom da se sruši pruga između Gomirja i Hreljina. Srušeno je 120 met. pruge. Poslije izvršene akcije Talijani su došli na lice mjesta i otvarali vatru iz mitraljeza u sve strane. Promet je stajao 20 sati.

22. V. Partizani Gomirske čete ovoga bataljona u kojoj su bili organizirani četnici izvršili su umorstvo nad dvojicom drugova: komesarom čete[2] i polit. delegatom voda[3] i prebjegli na stranu neprijatelja.

---

[1] Turković Selo

[2] Tada je ubijen komandir čete Bogdan Jančić, a ne politički komesar. Joso Steiner, politički komesar poginuo je ujesen 1943 god. kod s. Boborovo, u borbi protiv ustaša i Nijemaca, kao politički komesar brigade.

[3] Jovo Mamula

Izgubili smo 59 pušaka i 3 puškomitraljeza koje su četnici ponijeli sa sobom. Istoga dana 2. četa upućena je u gomirski logor da iznese pale drugove koji su prenešeni u Drežnicu i sahranjeni. Talijani su toga dana neprestano tukli iz topova iz Vrbovskog šumu oko logora. Iz Ogulina su topovima gađali štab bataljona na Bjelskom. Oštetili su i samu zgradu gdje je bio smješten štab. Izbacili su oko 500 granata.

28. V. Jedna grupa partizana upućena je na prugu između Ogulina i Oštarija sa zadatkom da se sačeka i razoruža talijanska patrola. U 7 sati ujutro naišla je patrola jačine 12 vojnika. Kretala se u velikom otstojanju po dvojica. Partizani su otvorili vatru. Ubijena su tri vojnika, zarobljeno 5, dok su četvorica pobjegla.

Zaplijenjeno je 6 pušaka, jedan puškomitraljez, jedan pištolj, 29 kom. bombi, 1.000 kom. metaka i ostale vojničke spreme. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Zarobljeni talijanski vojnici poslije saslušanja su pušteni.

Poslije izvršene akcije došao je iz Ogulina vlak sa talijanskom vojskom i tukli iz bacača mina i mitraljeza po okolini. Od te strahovite talijanske paljbe nije nitko stradao.

27. V. Jedna desetina sa puškomitraljezom privukla se u neposrednu blizinu talijanske posade iznad sela Turkovića i otvorila vatru na talijanske vojnike u šatorima. Na strani Talijana bilo je mrtvih i ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Poslije toga slijedila je jaka mitraljeska i topovska paljba po Kleku i okolini.

2. VI. Jedna partizanska patrola koja je izviđala položaje iznad sela Salopeki kod Ogulina bila je napadnuta od strane ustaša iz toga sela. Patrola je uspjela pobjeći i odmah je upućen jedan vod partizana. Ustaše su se odmah povukle. Partizani su zaplijenili ustašku stoku, 15 krava, 6 volova i 50 ovaca, kao kaznu za njihov napad na partizane.

Poslije toga Talijani su tukli iz topova na Bjelsko. Ispalili su oko 50 granata. Štete nije bilo. Noću 2/3. VI. Talijani su gađali iz topova u Podklek i iz bacača i iz mitraljeza najbližu okolinu iznad sela Salopeki.

Ovih dana kako je počela neprijateljska ofenziva, Talijani su svakog dana gađali sa topovima iz Vrbovskog i Ogulina šumu iznad Gomirja i Kleka. I pored njihovog ofenzivnog plana koga su pripremili, sa strane od Ogulina Talijani nisu pokušavali prodirati.

Akcije II. bataljona:

16. V. Jedna grupa partizana svega 30 srušila je prugu između Lokava i Delnica. Odšrafljene su šine i razmaknute za 10 cm. Vlak je naletio velikom brzinom. Lokomotiva je iskočila iz tračnica i survala se ispod pruge. Vagoni su naletili jedan na dru-

goga. Poginuo je strojovođa i 7 talijanskih vojnika, a ložač i 9 kočničara je teže ranjeno. Promet je bio obustavljen 40 sati.

18. V. Jedna grupa talijanske vojske krenula je preko Bukovca do pilane. Partizanska patrola koja je bila upućena u tom pravcu otvorila je vatru na njih. Talijani su se zaustavili i odgovorili vatrom iz mitraljeza i bacača, ali nisu uspjeli doći do pilane. Sutradan talijanska vojska u jačini oko 350 vojnika krenula je istim pravcem. Patrola ih je sačekala i napala. Ubijen je jedan talijanski vojnik i nekoliko ih je ranjeno. Talijani su uspjeli doći do pilane zapalili je i još nekoliko kuća u okolini, a ljude i stoku poveli sa sobom.

19. V. Jedna udarna desetina iz II. čete napala je talijansku grupu vojnika koji su išli u šumu po drva. Talijani su se uporno branili. Partizani su ubili 6 talijanskih vojnika, 12 je bilo ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 12 pušaka, 1 pištolj, 704 kom. metaka, 1 konj i ostala vojnička sprema. U ovoj akciji partizani su se pokazali odlični.

Istog dana upućena je jedna grupa partizana da sruši prugu između Fužina i Vrata topovskom granatom i kordom. Akcija je uspjela, ali je pruga bila brzo popravljena. Promet je stao 4 sata.

20. V. Uslijedio je napad sa strane Talijana na oslobođena mjesta Mrkopalj, Sungeri i Brestovu Dragu na teritoriju ovoga bataljona. Neprijatelj je nadirao sa tri pravca i to iz Vrata preko Slavice, iz Delnica preko Presike i Tora, iz Dedina i Starog Laza preko Poljičke Kose. 1. četa ovoga bataljona je držala zasjedu na Presiki i Toru. Ova četa nije izvršila u potpunosti svoj zadatak, jer se povukla sa položaja pred Talijanima bez da ih je napala. 2. četa je sačekala Talijane i stupila u borbu na Slavici te se držala na položaju sve dok Talijani nisu počeli zaobilaziti. Sa tog položaja četa se povukla iznad Brestove Drage gdje se na položaju držala do 2 sata poslije podne. U toj borbi bilo je nekoliko mrtvih i dosta ranjenih talijanskih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka. 2. četa III. bataljona držala je zasjedu na kosi — Begovo Razdolje. Jedan vod te čete stupio je u borbu sa Talijanima, dok su se ostali vodovi bez borbe povukli. Na položaju kod ovoga voda na kosi bilo je dosta mrtvih i ranjenih talijanskih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok su tri partizana nestala za koje se još do sada ne zna. Talijani su toga dana ušli u samo mjesto Mrkopalj sa vrlo jakim snagama sa svih strana.

21. V. Talijani su krenuli u šumu iz Mrkoplja koje su vodili domaće izdajice, a znali su za zemunicu u kojoj se nalazio kukuruz. Išli su sa dosta jakim snagama u dva pravca i uspjelo im je doći do zemunice, odakle su pokupili nešto kukuruza. Kod zemunice je pao jedan partizan i jedan civil koje su ubili

Talijani. Talijani su se iz šume brzo povukli. Očekivao se ponovni napad, zbog toga je postavljena zasjeda na ivici šume sa jednom grupom partizana. Talijani su sutradan ujutro krenuli ponovno u šumu ali sa još jačim snagama. Ova grupa partizana primila je borbu. Na strani neprijatelja bilo je 8 mrtvih vojnika i nekoliko ranjenih. Na našoj strani je teško ranjen drug Stipe Šimac koji je poslije podlegao.

Istovremeno sa napadom na Mrkopalj neprijatelj je počeo sa ofenzivom na III. i IV. četu ovoga bataljona. Na ovaj teritorij neprijatelj je nadirao sa oko 2.000 vojnika. Namjeravali su posebno svaki logor uništiti i odvojiti partizane od šume. Na vrijeme su osujećene njihove namjere te su se jedinice povukle dublje u pozadinu i napadale neprijatelja iza leđa. Talijanska vojska je dva dana krstarila po planinama kuda nema debele šume, popalila sve kuće i barake i iskopavala posađeni krompir.

Iznad Grižana i Bribira postavili su jake i guste straže. U Gornjim Zagonima opljačkali su i popalili sva sela. Poslije nekoliko dana Talijani su se počeli povlačiti u svoje garnizone.

Stanovništvo iz ovih sela evakuisano je sve u šume.

21. V. Srušena je telefonska linija između Fužina i Broda na dužini od 600 metara.

Istoga dana jedna grupa partizana privukla se u neposrednu blizinu talijanskog logora i otvorila vatru iz puškomitraljeza u talijanske vojnike koji su sjedili oko šatora. Talijani su se toliko zbunili da su tek poslije pola sata odgovorili na vatru. Na strani neprijatelja je bilo oko 30 mrtvih i ranjenih vojnika. Partizani su se povukli bez gubitaka.

Istoga dana upućena je grupa partizana da sruši električni vod za Mrkopalj, između Brestove Drage i Slavice. Partizani su izvršili zadatak. Električni vod još ni do sada nije popravljen.

27. V. Jedna partizanska patrola čekala je u zasjedi na putu između Selca i Novog. Naišla su 2 talijanska vojnika na motociklu. Zasjeda je otvorila vatru. Ubijena su obadva vojnika. Zaplijenjena je jedna puška, jedan pištolj i 20 metaka.

Istog dana jedan vod partizana upućen je na prugu sa zadatkom da razmakne šine i priredi katastrofu vlaka. U momentu još dok je pruga rušena naišao je blindirani vlak, te je akcija bila otkrivena. Talijani su brzo opravili prugu.

29. V. Upućene su dvije grupe partizana sa teškim mitraljezom i puškomitraljezom, sa zadatkom da se pripuca na Mrkopalj. Obadvije grupe su otvorile vatru istovremeno na talijanske vojnike koji su bili grupisani ispred crkve. Bilo je mrtvih i ranjenih talijanskih vojnika. Talijani su odmah odgovorili vatrom na sve strane Mrkoplja.

25. V. Upućena je jedna grupa partizana sa zadatkom da pripuca na talijansku vojsku u Mrkoplju. Ovoj grupi je uspjelo da

se približi za oko 600 metara do talijanske vojske. U 6 sati poslije podne otvorili su brzu paljbu na talijanske vojnike koji su bili na okupu oko glazbe koja je svirala u čast zauzeća Mrkoplja, ali za kratko vrijeme je prestala, a oko nje su padali mrtvi i ranjeni vojnici. Partizani su se povukli bez gubitaka.

4. VI. Jedan vod partizana 4. čete dobio je u zadatak da postavi zasjedu na putu između Novog i Ledenica i da sačeka talijanske kamione, te da ih napadne i razoruža. Zasjeda je postavljena noću. U 8 sati je naišao jedan kamion sa talijanskim vojnicima. Zasjeda je otvorila vatru. Ubijeno je 9 talijanskih vojnika od kojih su dva oficira i jedan podoficir.

Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 7 pušaka, 3 pištolja, 550 kom. metaka i druge spreme. Poslije izvršene akcije partizani su se ukrcali u osvojeni kamion sa svim oružjem, da ga dotjeraju u šumu, ali poslije kretanja od 20 metara automobil je otkazao, jer su gume bile probušene metcima, tako da su ga partizani morali napustiti s tim što su mu uništili motor.

Na našoj strani gubitaka nije bilo. U ovoj akciji je učestvovala i drugarica Naca,[4] koja se u borbi primjerno pokazala. U ovoj akciji svi su se partizani pokazali odlični. Odmah po izvršenoj akciji Talijani su došli sa vojskom i blokirali obližnja sela, zapalili 20 kuća i strijeljali nekoliko ljudi.

Akcije III. bataljona:

29. IV. Jedna grupa partizana sačekala je u zasjedi dva vlaka kod Srpskih Moravica. Ubijena su dva strojovođe i jedan ložač. Teže su ranjeni dva ložača i jedan mašinista.

5. V. Jedna četa ovoga bataljona u sastavu jedne jedinice II. bataljona srušila je prugu između Delnica i Lokava. Naišao je teretni vlak koji se sasvim polagano kretao. Mašinista je primjetio srušenu prugu i htio je zaustaviti vlak, ali mu nije uspjelo, jer su partizani otvorili vatru i vlak je produžio. Velike štete nije bilo. U službenim kolima je bilo mrtvih talijanskih vojnika.

7. V. 2. četa ovoga bataljona vodila je borbu sa Talijanima pošto je naišla na njihovu zasjedu.

Istoga dana jedna desetina držala je zasjedu na cesti Lujzijani. Naišla je velika kolona talijanskih vojnika. Partizani su otvorili vatru na njih. Na strani neprijatelja bilo je 5 mrtvih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

10. V. Jedan vod partizana vodio je borbu sa Talijanima koji su sa velikim snagama ulazili u Brod na Kupi. Partizani su se povukli bez gubitaka.

14. V. 2. i 3. četa ovoga bataljona vodila je borbu sa talijanskom zasjedom koja ih je dočekala prilikom prelaza preko pruge.

---

[4] Naca Matić-Vukelić

Ove jedinice su se morale povući i vratiti, pošto je talijanska vatra iz mitraljeza bila jaka. Povlačenje je uspjelo bez gubitaka.

16. V. Jedna grupa partizana držala je zasjedu na pruzi Brod Moravice — Žrnovac. Naišao je vlak, zasjeda je otvorila vatru i ubila 3 talijanska vojnika i 4 su bili ranjeni.

20. V. Jedan vod partizana srušio je telefonsku liniju između Delnica i Lokava. Srušeno je 15 telefonskih stupova i uništena žica.

Istoga dana su pripucali na vlak kod Lokava.

20. V. Jedan vod partizana pripucao je na talijansku vojsku u Brodu na Kupi. Talijani su imali zasjedu na ivici šume, tako da se razvila borba. Partizani su se povukli. Poslije toga Talijani su cijelu noć tukli po šumi, mitraljezima i bacačima mina.

23. V. Jedna četa ovoga bataljona u zajednici sa slovenačkim partizanima napala je na Talijane u Brodu na Kupi. Slovenci su sa druge strane samoga mjesta prvi otvorili vatru. Za to vrijeme Talijani su se grupisali sa ove strane i spemali se da ih odbiju Ova četa je otvorila jaku vatru na Talijane koji su stajali u grupi Bilo je dosta mrtvih i ranjenih. Partizani su se povukli bez gubitaka.

26. V. Talijani su vršili napad na logor 4. čete, dok su partizani iste čete srušili prugu. Naletio je vlak, lokomotiva je iskočila iz tračnica i potpuno uništena. Strojovođa je teško ranjen. Promet je stajao 14 sati.

28. V. Jedna grupa partizana svega 40 vodila je borbu sa Talijanima koji su se kretali oko šume i ceste Lujzijane u jačini oko 1.000 vojnika. Borba se vodila cijeloga dana. Talijani su htjeli na svaki način prodrijeti u šumu, ali to im nije uspjelo. Oko 2 sata poslije podne došlo im je pojačanje iz Vrbovskog. Upotrebili su topove i bacače mina i izbacili na partizanske položaje oko 300 granata. Na večer su se Talijani povukli. Na strani neprijatelja bilo je mrtvih i ranjenih. Na našoj strani jedan partizan lakše ranjen.

Akcije IV. bataljona:

18. V. Počela je talijanska ofenziva na oslobođeni teritorij na području ovoga bataljona. Talijanska vojska noću je popravila srušenu cestu na Burnjaku iznad Ledenica i sa jakim snagama krenula prema Bateru. Ispred pešadije išlo je 8 tenkova. Jedan vod partizana zaposjeo je položaje na Vitlu iznad Batera. Talijani su neprestano tukli artiljerijom i bacačima mina naše položaje, avioni su kružili iznad položaja i davali podatke signalnim metcima. Partizani su se i nadalje održali na položaju, dok su Talijani nastupali pod zaštitom artiljerije. Dok su se Talijani približili ovaj vod je stupio u borbu. Na strani neprijatelja je bilo 2 mrtva i 8 ranjenih vojnika. Partizani su pred jakim neprijateljskim snagama napustili ovaj položaj i zauzeli nove položaje iznad Breza.

Toga dana talijanska vojska je prodrla do Breza i zauzela sva gola brda gdje su podigli šatore. Artiljeriju su plasirali na Pletenom. Jednom jakom kolonom su krenuli u pravcu bribirskih šuma, dok su sve ove položaje zauzeli sa dosta snaga. Za to vrijeme narod se evakuisao u šumu pod zaštitom partizana.

19. V. Okupator je počeo sa paljenjem sela. Spaljene su Breze, Bater i okolina. Na večer su krenuli sa 4 tenka i pješadijom iza tenkova da spale i selo Mataija Dragu. Tu ih je dočekala jedna desetina partizana i odbila ih od sela. Poslije toga su artiljerijom tukli samo selo. Izbacili su oko 400 granata i nisu ništa pogodili. Zapalili su pilanu na Brezama, razmontirali mašinu i odvezli je kamionima.

19/20. V. Noću, jedna grupa partizana privukla se na Lipnik i otvorila vatru u talijanske šatore na Vitlu iz puškomitraljeza. Ispaljen je i jedan signalni metak, što je Talijane dovelo u zabunu, jer je to već bilo u njihovoj pozadini. Nisu odmah odgovorili na vatru već su bježali za brdo. Poslije toga je cijelu noć tukla artiljerija i mitraljezi naše položaje sa Pletenog i sa mora. Ispalili su oko 500 granata.

23. V. Krenula je talijanska vojska iz Ledenica u krmpotska sela. Jedan dio partizana se prebacio i zauzeo položaje sa zadatkom da sačeka talijansku vojsku i da je napadne. Talijani su se kretali pod zaštitom jake artiljerijske vatre. Tukli su sav teren ispred sebe topovima i bacačima. Kod sela Krmpota partizani su napali Talijane. Na strani neprijatelja bilo je dva ranjena. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Narod iz ovih sela sav se povukao u šumu. Talijani su spalili 25 kuća.

26. V. Jedan vod partizana držao je zasjedu između Krivog Puta i Alana sa zadatkom da napadne talijansku vojsku koja se kretala u velikim kolonama iz Krivog Puta u Alan. Partizani su napali Talijane i prisilili ih na povlačenje dok im nije stiglo pojačanje i tada su ušli u Alan. Pred jakim neprijateljem partizani su se povukli. Talijani su zapalili 3 kuće i opljačkali selo.

Istoga dana su Talijani krenuli iz Krivog Puta u pravcu sela Ritavca. Jedan vod partizana zauzeo je položaje na ivici šume i pustili Talijane da priđu na 150 metara, tek tada otvorili vatru. Na strani neprijatelja bila su 4 mrtva i dosta ranjenih vojnika. Neprestano je tukla artiljerija sa obale i sa mora iz 4 krstarice. Avioni su kružili iznad položaja. Pod jakom neprijateljskom vatrom iz bacača mina i mitraljeza ovaj vod partizana se povukao na druge položaje. Talijani su nadirali i dalje pod zaštitom artiljerije dok su ih partizani opet dočekali. Tom prilikom je bilo dosta mrtvih i ranjenih talijanskih vojnika.

27. V. Jedna jedinica ovoga bataljona postavila je zasjedu na cesti Prokike—Brinje sa zadatkom da sačeka neprijateljske kamione

te da ih napadne i pokupi oružje. Naišla su 4 talijanska kamiona i partizani su ih napali jakom vatrom. Dva su kamiona potpuno uništena. Na strani neprijatelja ima oko 60 mrtvih i 5 ranjenih vojnika. Borba se vodila oko 15 minuta. Oružje se nije moglo pokupiti jer su Talijani odmah došli u pomoć i počeli tući mjesto zasjede mitraljezima i bacačima tako da su se partizani morali povući. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Od 18. do 26. V. Talijani su u nekoliko mahova pokušali prodirati iz Brinja u oslobođena sela u Gornjem kraju, ali su svaki put bili odbijeni i sa malim našim snagama. Svakog su dana tukli iz topova po selima.

Jedna četa ovoga bataljona nalazi se u Lici i do sada se nije vratila.

Akcije V. bataljona:

11. V. Jedna četa ovoga bataljona izvršila je napad na 5 talijanskih kamiona na cesti između Gerova i Tršća. Zbog guste magle Talijanima je uspjelo da se izvuku iz kamiona i zauzmu zaklone te su prihvatili odlučnu borbu. Oružje se nije dobilo. Partizani su se povukli bez žrtava. Na strani neprijatelja bilo je oko 20 mrtvih i ranjenih vojnika.

15. V. Jedna grupa partizana napala je meteorološku stanicu u Fužinama. Zaplijenjena je jedna puška, 40 metaka i još druge spreme.

19. V. Jedna grupa partizana vodila je borbu sa talijanskom pograničnom stražom. Istoga dana partizani su zaustavili jedan autobus i zarobili 2 karabinjera. U autobusu je bilo mnogo raznog pića. Zaplijenjena su dva pištolja i još druge spreme. Autobus je uništen.

24. V. Dva voda partizana držala su zasjedu na cesti kod Kanjola, sa zadatkom da se sačekaju talijanski kamioni. Naišlo je oko 30 talijanskih finanaca koji su išli na otstojanju oko 30 met. po dvojica. Sa sobom su vodili i pse koji su primjetili zasjedu. Financi su odmah počeli zauzimati položaje, na što su partizani otvorili vatru na čelo kolone. Ubijena su dva financa i 3 ranjena, dok su ostali zauzeli položaje i stupili u borbu. Zaplijenjena je jedna puška, 20 metaka, 2 bombe. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istog dana jedna grupa partizana zaustavila je talijanski kamion koji je vozio kamen za popravak ceste. Kamion je zapaljen i bačen u provaliju. Toga dana na noć upućen je jedan vod partizana da pripuca na kasarnu u Mrzlim Vodicama,[5] u kojoj se nalaze milicionari. Talijani su odmah odgovorili na vatru.

25. V. U vezi sa slovenskim partizanima da bi im se olakšala borba sa Talijanima, jedna jedinica ovoga bataljona u 15 sati

[5] Mrzla Vodica

napala je iznenadno talijansku posadu u Prezidu. Pod vatrom su držali školu, crkvu i napali talijanske vojnike koji su se prali u potoku. Vatra je trajala 15 minuta. Na strani neprijatelja bilo je 30 mrtvih i dosta ranjenih vojnika.

26. V. Jedan vod partizana upućen je kod sela Bajta blizu stare jugoslavenske granice, gdje se nalazi karaula, sa zadatkom da se izvrši napad na talijanske vojnike. Talijani su na vrijeme primjetili te se borba razvila, koja je trajala 3 sata. Na strani neprijatelja bilo je 9 mrtvih vojnika i jedan oficir, dok su se partizani povukli bez gubitaka.

27. V. Jedna grupa partizana koja je bila u zasjedi na cesti između Crnog Luga i Mrzlih Vodica, zaustavila je jedan talijanski kamion koji je vozio mlijeko za Sušak. Kamion sa mlijekom je uništen. Ista grupa je zapalila pilanu talijanske firme »Rivolta« i pokupila mnogo raznog materijala.

26. V. Jedna partizanska patrola uhvatila je talijansku poštu koja je išla iz Crnog Luga za Gerovo. Nije bilo nikakovih značajnih akata.

29. V. U noći tri voda partizana opkolili su Gerovo i u 3 sata ujutro otvorili vatru na talijansku kasarnu. Poslije 15 minuta Talijani su odgovorili na vatru mitraljezima i bacačima. Iza toga napada srušene su sve ceste koje vode iz Gerova i postavljene zasjede, ali bez uspjeha, pošto Talijani nisu prolazili, samo je jedan avion kružio iznad naših položaja i bacio jednu bombu u šumu. Ova zasjeda je zaplijenila jedan transport ulja koji je išao za talijansku vojsku.

31. V. Jedna grupa partizana upućena je da sruši prugu između Liča i Benkovca. Još pruga nije bila srušena, naišao je transportni vlak iz koga je otvorena vatra na partizane. Partizani su odmah iz neposredne blizine otvorili vatru na vlak. Na strani neprijatelja ima 7 mrtvih i oko 30 ranjenih vojnika. Među mrtvima je i jedan kapetan koji je nedavno odlikovan u bojevima u Bosni.

Istoga dana u noći uništena je telefonska linija kod Zlobina.

1. VI. Jedan vod je pripucao u Osilnici na fašistički stan. Ubijeno je 5 talijanskih vojnika.

2. VI. Jedna grupa partizana napala je iz zasjede talijansku kolonu kod Malog Luga. Nakon 20 minuta došla je pomoć Talijanima te su se partizani morali povući. Na strani neprijatelja bilo je 25 mrtvih i dosta ranjenih vojnika.

5. VI. Jedna grupa partizana napala je iz zasjede jedan talijanski kamion u blizini Kukuljanova. Ubijeno je 6 talijanskih vojnika i jedan je ranjen. Zaplijenjeno je 6 pušaka i još druge spreme. Kamion je zapaljen.

U toku od 19. do 30. V. svi rezervni partizanski odredi prekopavali su ceste i zakrčivali puteve. Izvedeno je još dosta na-

pada na cijeloj teritoriji u cilju uznemiravanja neprijatelja u njegovoj pozadini.

U ovoj ofenzivi na naš oslobođeni teritorij Talijani su upotrebili sve vrste oružja. Štab zone su posebno gađali iz 4 krstarice sa mora. Ispalili su na selo Tomiće gdje je bio štab oko 30 granata. Avioni su letjeli svakog dana iznad naših položaja.

Za vrijeme ofenzive veza je redovito funkcionisala sa svim jedinicama.

Odmah u početku ofenzive komandant zone izdao je plan i zadatak svim podređenim jedinicama i odmah se pristupilo izvršenju dobivenih zadataka. Talijani su se povukli sa nekojih položaja koje su bili zauzeli, ali to još ne znači da je ofenziva prestala. Malo smo im pobrkali planove sa našim udarcima na više strana. Ofenziva je još u toku i vjerovatno će Talijani pokušati sa jačim snagama te se nadamo da će nam donijeti novoga oružja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir
Savo Vukelić

Komandant
Veljko Kovačević

Dana 6. VI. poslali smo veću grupu partizana da izvedu veliku akciju na talijanske kamione između Žute Lokve i Prokika. Zadatak je bio uništiti ih i dobiti oružje. Naišla su 4 kamiona. Teren je vrlo nepovoljan. Partizani su ih dočekali iz zasjede i odmah pošli u juriš što je bilo prerano. U kamionima su bili samo karabinjeri i došlo je do takve borbe kakve još nismo imali. Borba se vodila kundacima od puške, jer tu se nije moglo pucati, izmiješali se partizani i karabinjeri. Na strani Talijana bilo je mrtvih 30, 3 kamiona su uništena, zaplijenjen 1 puškomitraljez i 10 pušaka. Na našoj strani bila su tri mrtva i 4 ranjena. Treba istaći držanje svih partizana, kako drežničkih, brinjskih tako i goranskih i Sušačana. Dva mladića Delničanina zadrijemali su jednom prilikom na straži. Komandir čete ih je razoružao i kao kaznu odredio da sami nabave oružje od neprijatelja. Oni su na akciju došli bez oružja i poslije prve pucnjave oba su prvi uskočili u jedan kamion među žive karabinjere i to bez oružja i zgrabili puškomitraljez oteli ga na čudan način i pušku. Oni se zovu Jakovac Paval i Kezele Juraj, stari po 18 godina. Jedan naš partizan koji je već kuhar u kuhinji punih 8 mjeseci zvani Ilija Tomić ovaj put u toj akciji naročito se istakao, ubijajući Talijane sa kundakom od puške. Komandir I. čete I. bataljona poginuo je u toj borbi. On se zvao Milkan Maravić-Pražić. Njegovo držanje bilo je herojsko. On je bio imenovan dva dana prije akcije za komandira. Vodni

oficir iste čete Tomić Nikola padajući od neprijateljske kugle uzviknuo je: »Drugovi ja sam gotov, spasite moju pušku«.

7. VI. zaplijenjen je na Kapeli jedan transport za ustaše u Jezeranima. Zaplijenjeno je oko 300 lit. vina, 1 sanduk sapuna, i oko 200 kg. firnajza i laka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
Veljko Kovačević

BR. 16

BROJNO STANJE PRVOG PROLETERSKOG UDARNOG BATALJONA HRVATSKE NA DAN 7 LIPNJA 1942 GODINE

BROJNO STANJE

I. proleterski udarni bataljon Hrvatske na dan 7-VI-1942 god.

jedinica	partizana u odredima	mobilisanih	mitraljeza naših	mitraljeza talijanskih	puško-mitraljeza naših	puško-mitraljeza talij.	pušaka Mauzer	pušaka talijanskih	raznih vojnih pušaka	civilnih pušaka	pištolja	metaka Mauzer	metaka talijanskih	bombe	eksploziv za razaranje	napomena
	305	320	3	4	13	6	263	4			20	10.655	124	203		
				municija za p. mitraljez												
				municija za teški .											2860	
Svega	305		3	4	13	6	263	4			20	10.655	124			

Polit. komesar
Božo Spaček

Komandant
A. Banina

I. proleterski udarni bataljon Zagreb

7-VI

	305	320	3	4	13	6	263	4			20	10655	124	203		
	Municija za p. mitraljez															
	Municija za teški " "													2860		
	305		3	4	13	6	263	4			20	10655	124			

Fotokopija dokumenta br. 16

BR. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 7 LIPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O STANJU NA TERITORIJU ZONE

ŠTAB
IV. OPERATIVNE ZONE
A. Br. 98/42
7 juna 1942

KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

1. 4, 5, 6 juna u Štabu IV. zone u srednjoj Dalmaciji održano je savjetovanje partizanskih i partijskih pretstavnika srednje, južne Dalmacije i livanjskog kraja. Delegati iz ovih krajeva došli su u Štab i čekali veći broj dana, ali se sa savjetovanjem nije moglo započeti, jer se na licu mjesta nisu nalazili drug komandant Jović[1] i Milić[2] koji su se nalazili na terenu Kninske Krajine u vezi sa operacijama Kombinovanog odreda. Drug Jović se povratio 2. juna; savjetovanje je započelo 4. Istoga dana poslije podne stigao je drug Milić. Nedostatak savjetovanja je u tome da nisu bili pretstavnici sjeverne Dalmacije niti pretstavnici Glavnoga štaba i CK, na koje se iščekivalo. Razlog zato uglavnom je u istovremenom boravku i akcijama Kombinovanog odreda.[3]

O toku i sadržaju savjetovanja detaljno ćemo Vas obavijestiti naknadno. Sada nemamo vremena. Osnovno je ovo: razjašnjen je potpuno razvitak i stanje partizanskog pokreta u Dalmaciji, naši uspjesi, poteškoće, iznad svega naše slabosti i pogreške. Drugo, definitivno su uspostavljene veze sa svim sektorima i bataljonima. Treće, imenovani su štabovi bataljona za južnu Dalmaciju[4] i za sektor Livno[5]. U srednjoj Dalmaciji prilazimo formiranju I. udarnog dalmatinskog bataljona[6]. Ostaje nam još jedino sektor oko Glamoča i Grahova, kojeg trebamo primiti na sebe, ali je prije toga potrebno doći do neposrednog kontakta sa III. i V. krajiškim odredom. Da je u sjevernoj Dalmaciji organizovan odred od 2 bataljona[7] o tome ste obaviješteni. Time dobivate grubu sliku o stanju na čitavom našem sektoru.

---

[1] Vicko Krstulović
[2] Maks Baće
[3] Vidi dok. br. 5.
[4] Odnosi se na bataljon »Jozo Jurčević«. Vidi dok. br. 14.
[5] Odnosi se na bataljon »Vojin Zirojević«. Vidi dok. br. 13.
[6] O formiranju Prvog dalmatinskog udarnog bataljona vidi dok. br. 33.
[7] »Bude Borjan« i »Branko Vladušić«

2. Sadanje stanje u srednjoj Dalmaciji prilično je teško, zapravo najteže u čitavoj zoni. U pitanju organizacije stojimo najteže. Tu imamo oko 400 partizana, sa 320 pušaka, 15 puškomitraljeza, podijeljenih u sedam većih ili manjih četa[8], ali koje nisu povezane ni u jedan štab bataljona. Međusobne veze sa nekima su dobre, a sa nekima jedva da postoje. Štab zone bio je prisiljen da komanduje i da se brine o četama, vodovima, čak i grupicama. Osim organizacionog postoji pitanje prehrane. Sela su siromašna, tako da su pojedina iz straha da će trebati nešto davati partizanima počela prilaziti okupatoru ili kao četnička ili kao ustaška. Tako nam se pojavljuje i treće najteže političko pitanje. Mislimo da smo odredili ispravan lijek za sve to. Organizovat ćemo jedan Udarni bataljon koji će uzeti na sebe ozbiljnije čišćenje bilo četničkih, bilo ustaških krajeva, i kretati se u većim pokretima po čitavoj srednjoj Dalmaciji. Tim mislimo silom zadobiti izgubljeni teren, partizane osposobiti za ozbiljnije borbe i riješiti organizaciono pitanje. Na poteškoće ćemo naići. Teren je izvanredno težak, isprepleten dosta jakim snagama okupatora, pa i Hrvatske vojske, neka sela se oružaju protiv nas; sama su gladna. Nemamo borbenog ni jačeg operativnog iskustva, nemamo kadra, ali ćemo ipak ići tim putem i potpuno smo uvjereni u uspjeh. Glavni operativni zadaci koji nam se postavljaju su slijedeći: 1. Čišćenje Kosovske Doline (protiv Paje Popovića), čišćenje vrličko-sinjske okoline protiv niza naoružanih ustaških i četničkih sela, dolazak u kraj između Svilaje i Kaštela, dolazak u drniški kraj, Prominu, razoružavanje ustaških sela na jugoistočnom dijelu Livanjskog Polja. Uz poteškoće posvuda ćemo naići na olakšavajuće momente. Tako je otprilike u srednjoj Dalmaciji.

3. U južnoj Dalmaciji situacija je malo bolja. Tamo postoji također oko 350 partizana, ali su kompaktniji; sada smo im imenovali Štab bataljona, koji će ubrzo početi da rukovodi jedinstvenim operacijama. Naglašujemo da je ovo kraj skoro isključivo hrvatski i da je narod uz Primorje masovno za Narodno-oslobodilačku borbu, i u njoj direktno ili indirektno učestvuje. Postoji jedino poteškoća za imotski kraj, kojeg ako uspijemo vojničkim i političkim sredstvima zadobiti, moći ćemo u tom kraju podići borbu na najvišu formu.

4. U krajevima oko Livna i Glamoča upravo se sada vode borbe. Uz V. i III. krajiški odred izgleda da su aktivnog učešća uzela i dva naša bataljona[9], jedan sa Livanjskog Polja, drugi sa Cincara. Skupa oni imaju također oko 400 boraca. Nemamo nikakovog uvida o opsegu i karakteru tih operacija, jer od nikoga ni-

---

[8] Odnosi se na partizanske čete: Kamešničku, Dinarsku, Svilajsku, Cetinsku, Mosorsku, Rogozničku i Vrdovsku.

[9] »Vojin Zirojević« i »Starac Vujadin«

smo obaviješteni, a niti postoji jedinstvena komanda nad našim bataljonima. Pred nama se postavlja organizacioni zadatak formirati u tom kraju odred koji bi obuhvatio čitavo Livanjsko Polje i sektor oko Grahova i Glamoča. Za organizovanje tog odreda glavnu smetnju pretstavlja bataljon »Starac Vujadin«, čija se komanda još uvijek koleba i neće da uđe u aktivnu borbu protiv četnika. Tom odredu trebalo bi da pripadnu novo pripojeni krajevi, a eventualno i snage. Kao što smo gore spomenuli za realizaciju toga potreban je dogovor sa III. i V. krajiškim odredom. U vezi sa borbama koje se vode u ovom kraju govori se o povlačenju Talijana iz Glamoča, pa čak i iz Livna. Mi međutim nemamo nikakvih sigurnih vijesti. Ako bi pak to bilo istina, pred nas bi se postavio zadatak čišćenja velikog teritorija i zauzimanja Livna i Glamoča.

5. U sjevernoj Dalmaciji otprilike znate kakovo je stanje. U posljednje vrijeme bataljon »Bude Borjan« dobio je zadatak da pođe u Bukovicu i da proširi svoje operacije prema moru među hrvatska sela. Jasno je da se nije pred njega postavilo nemoguće. Nemamo nikakovog izvještaja o njihovim akcijama. Nadamo se da ste nam poslali druga komesara oficirske škole, koji je određen za Štab naše Zone kao i ona tri đaka koji su ostali u školi i sve one Dalmatince iz škole koje ste nam obećali. Vjerujemo da su na putu, jer nam se još nisu javili.

Tako Vam danas šaljemo iz srednje Dalmacije pet đaka za oficirsku školu. Odredu za sjevernu Dalmaciju javićemo da pošalju 4, a 1 ćemo poslati iz Livanjskoga Polja. Svi će oni malko zakasniti, ali su zato stvarno postojali objektivni razlozi.

6. Drugu Radi[10] samo javili da se 15[-og] uputi prema Glavnome štabu. Komandanta za Sjeverno-dalmatinski odred još nemamo i za prvo vrijeme, postavićemo na taj položaj druga komesara škole kojeg ćete nam Vi poslati. To će biti samo privremeno.

7. 21 borac sa komandirom Frkovićem iz Proleterskog bataljona koji su 18. V. u borbi kod Golubića prešli na Dinaru i nisu se znali povratiti natrag, otišli su preko Livanjskog Polja i Drvarskog sektora u smjeru Like. Vjerujemo da su Vam se već javili. Jedan ranjeni proleterac boravi u našoj Dinarskoj četi i čim se bude malo bolje osjećao, jer rana nije teška, bit će upućen u smjeru Krbavice.

8. 4. VI. iz Štaba je upućen sav materijal za radio stanicu, skupa sa radioamaterom Čedom Perićem i dva pomagača, od kojih nam druga Viškog[11] svakako pošaljite natrag, ili što bi bilo najbolje da ga zadržite na kursu u oficirskoj školi i nakon toga nam

---

[10] Rade Bulat. Tada je povučen sa dužnosti komandanta Sjeverno-dalmatinskog NOP odreda i upućen u Glavni štab NOP odreda Hrvatske.

[11] Ante Mardešić. Poginuo 1943 godine.

ga uputite. Sveto Perić je ozbiljniji i mogao bi postati dobar kandidat Partije, dok je Čedo dosta neozbiljan, ali naše je uvjerenje da je potpuno pošten. Njega smo sa stanicom u posljednjem času istrgli četnicima iz ruku. Između dvadesetosmorice drugova iz Splita koji su strijeljani u Šibeniku kao što smo već javili, među njima se nalazi drug Rade Končar (Brko). Njihovo držanje je bilo herojsko. Strijeljani su bili u dvije grupe i obe su pjevale, a druga je nastavila s pjevanjem dok je prva grupa već pala. Vaša pisma za razmjenu upućena su u Split, ali su sigurno stigla prekasno. Do danas nemamo potvrde da su došla do mjesta.

9. O engleskoj misiji nismo do sada još ništa saznali. Liječnicima u Splitu poslali smo poziv u smislu Vašeg pisma.

10. Uspostavili smo vezu i sa Krajiškim i sa Hercegovačkim odredom. Ona još uvijek nije čvrsta i redovna.

11. Iz gornjeg ste mogli vidjeti da je naš prelaz u sjevernu Dalmaciju skoro nemoguć, jer je situacija u srednjoj Dalmaciji i livanjskom kraju takova, da se iz nje ne možemo udaljiti. I operativni i organizacioni zadaci sile nas da se još uvijek zadržimo ovdje.

12. U zajedničkom sporazumu sa PK izvršili smo neke izmjene u sastavu Štaba Zone. Drug Vice Buljan ni sa svojom političkom spremom ni sa svojim zdravljem, naglo je i ozbiljno obolio, ne može biti na položaju komesara. Tu dužnost smo dali drugu Miliću. Ukoliko drug Vice[12] ozdravi ostaće kao oficir pri Štabu. Dužnost operativnog oficira dali smo mladom drugu Razinu[13] koji sa svojom borbenošću i voljom mnogo obećaje. Daljnje upotpunjenje Štaba nastojat ćemo što prije izvršiti.

13. Ne šaljemo Vam operativni izvještaj, ali ćete iz pisma PK kojega upućuje CK KPH moći saznati barem pregled osnovnih akcija koje su izveli naši partizani ili partijci po gradovima i industrijskim centrima.

14. U našu blizinu preselio se PK KPH za Dalmaciju; za nas to pretstavlja veliku pomoć a i koristit će boljem razvitku i političkog i partizanskog rada.

15. Brojno stanje i naoružanje čitave Zone uglavnom je slijedeće: 1547 boraca, 1235 pušaka, 45 puškomitraljeza, 70.000 municije.

Ostale izvještaje poslat ćemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Milić[14]

Komandant
Jović Kostja[15]

---

[12] Vice Buljan

[13] Ljubo Uvodić, poginuo 1942 god. kao operativni oficir štaba Četvrte operativne zone.

[14] Maks Baće

[15] Vicko Krstulović

BR. 18

PISMO CENTRALNOG KOMITETA KPH OD 8 LIPNJA 1942 GOD. POVJERENSTVU CK KPH ZA SLAVONIJU O RAZVOJU NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE U POJEDINIM OBLASTIMA HRVATSKE I O ZADACIMA POVJERENSTVA[1]

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

POVJERENSTVU CK KPH ZA SLAVONIJU[2]

Dragi drugovi,

Prije nekoliko dana primili smo Pajin[3] izvještaj upućen preko Zagreba,[4] a prije tri dana stigao je vaš prvi kurir preko Bosne, sa Gašparevim izvještajem.[5] Iz Pajinog se izvještaja vidi da ste nam vi u dva navrata slali izvještaj preko Bosne, međutim mi ništa nismo dobili. Prema Grginom[6] izvještaju niste posvećivali potrebnu pažnju održanjem redovnih veza sa Zagrebom, tako da smo duže vremena ostali bez uvida o stanju kod vas.

Obzirom na perspektive razvitka borbi u Jugoslaviji, Hrvatska dobija sve veće značenje, što ćete vidjeti i iz pisma CK KPJ koje vam šaljemo.[7]

Razvitak partizanskog pokreta u Slavoniji od ogromnog je značaja za prenošenje partizanskih borbi na cijelu Hrvatsku, zato ćemo nastojati da vam pomognemo koliko god se budu ukazivale mogućnosti za to.

Da bi izvršili najvažniji zadatak koji se danas pred nas postavlja, tj. da bi pokrenuli hrvatske mase u borbu, mi smo nastojali svim silama da se pojačaju partizanske akcije na Kordunu, Lici, Baniji, Gorskom Kotaru i Primorju. Postignuti su već u tom pogledu lijepi rezultati. U Gorskom Kotaru i Primorju formirano

---

[1] Original u arhivi CK SKH.

[2] U cilju jačanja NOB, proširivanja oslobođenog teritorija i nemogućnosti da Politbiro Centralnog komiteta KPH i dalje radi u Zagrebu, a pokazala se potreba da bude na terenu, CK KPH je formirao Povjerenstva za Oblast Zagreb i Slavoniju, kao tehnička tijela, radi lakšeg rukovođenja. U Povjerenstvu CK KPH za Oblast Zagreb bili su Dragutin Saili, Ivan Krajačić i Grga Jankes, kasnije i Ivo Marinković, a za Slavoniju — Pavle Gregorić, Karlo Mrazović, kasnije i Grga Jankes.

[3] Pavle Gregorić

[4] Redakcija nije pronašla ovaj izvještaj.

[5] Karlo Mrazović-Gašpar. Vjerojatno se odnosi na dok. br. 89 u knj. 4, tom V.

[6] Grga Jankes

[7] Vidi Zbornik, tom V, knj. 3, dok. br. 1.

je 6 čisto hrvatskih bataljona. Partizanski se pokret iz tih krajeva prenosi i na Istru. Jedna četa Sušačkog bataljona vrši akcije na istarskom terenu.[8] U Istri je formiran partizanski odred.[9] U dva kotara uspostavljene su part. organizacije. U tri najveća riječka preduzeća postoje partijske jedinice. Iz dana u dan raste borbeno raspoloženje u Istri i svi su izgledi da će se tamo u najskorije vrijeme formirati jaki partizanski odredi. Istarska narodna revolucionarna stranka stoji na liniji nemilosrdne borbe protiv okupatora.[10] Poziva narod da stupi u partizanske odrede. Radi uspostavljanja narodne vlasti u Istri, stranka traži kontakt sa KPH. Mi smo tamo poslali dva dobra aktivista,[11] a drugovi u Zagrebu[12] izvršiće mobilizaciju svih Istrana, koji žele da idu u partizane. U sporazumu s drugovima iz Slovenije[13] formirat ćemo PK za Istru i Goricu.[14] Na svim linijama duž Kupe naši su odredi stupili u vezu sa slovenskim odredima i već su izvodili zajedničke akcije.

Partijska se organizacija u Primorju i Gorskom Kotaru ojačala i organizaciono se učvršćava. Drugarica Anka[15] radi na tom terenu i daje vrlo dobre rezultate.

Partizani na Kordunu prebrodivši uspješno dvije jake neprijateljske ofenzive,[16] za vrijeme kojih su se i politički i organizaciono učvrstili, počeli su da vrše mobilizaciju i hrvatskih seljaka njihovog okruga. U hrvatska se sela sada šalju jače partizanske jedinice, koje narod dobro prima i svi su izgledi da će dobar dio naročito omladina Karlovačkog okruga stupiti u partizane. Jedan se kordunaški vod prebacio u Žumberak i povezao s tamošnjim slovenskim odredom.[17] Naša je namjera da se tim putem osigura masovno prebacivanje radnika i omladine iz Zagreba.

I u Lici, gdje je jaz između Hrvata i Srba bio vrlo jak, postižu se prvi uspjesi u mobilizaciji Hrvata.

Naša je zamisao bila da sa Proleterskim bataljonom iz Gorskog Kotara odemo u Baniju, a iz Banije kod vas. Međutim, organizacione slabosti u Lici kako Partije tako i partizanskih jedinica,

---

[8] Odnosi se na četu iz bataljona »Vladimir Gortan«, koja je povremeno vršila manje akcije s jedne i druge strane bivše jugoslovensko-talijanske granice.

[9] O razvitku NOP u Istri vidi knjigu »Istra i Slovenačko Primorje«, izdanje »Rada«, Beograd 1952 god., str. 252—270.

[10] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 84.

[11] Moša Albahari i Mijo Pikunić

[12] Odnosi se na Povjerenstvo CK KPH za Oblast Zagreb.

[13] Misli se na Centralni komitet KP Slovenije.

[14] Zajednički PK za Istru i Goricu nije nikad formiran. 1943 god. formiran je Oblasni komitet KPH za Istru.

[15] Anka Berus

[16] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4. dok. br. 5, 72 i 73.

[17] Kordunaški vod se povezao sa Četvrtim bataljonom Dolenjskog odreda Treće grupe NOP odreda Slovenije.

pojačana djelatnost četnika naročito na tromeđi Like, Bosne i Dalmacije, slab razmah partizanskog pokreta u Dalmaciji — sve je to diktovalo da dođemo sa Proleterskim bataljonom na ovaj teren i da pomognemo kako drugovima u Lici, tako i drugovima u Dalmaciji.

Akcije protiv Talijana i četnika na tromeđi dale su dobre rezultate, naročito u pogledu mobilizacije u sjev. Dalmaciji. Za vrlo kratko vrijeme formiran je odred od dva bataljona u sjev. Dalmaciji,[18] koji su već vodili uspješne akcije protiv Talijana.

U srednjoj Dalmaciji ne ide sve još kako treba zbog nedovoljne odlučnosti rukovodećih drugova i organizacionih slabosti. Na našu inicijativu održano je partijsko savjetovanje za Dalmaciju[19] pa se nadamo da će i tamo uskoro krenuti na bolje. U Dalmaciji ima danas preko hiljadu partizana.

Prije dva mjeseca održana je karlovačka okružna partijska konferencija. Zahvaljujući partizanskom pokretu u srpskim djelovima tog okruga, Partija je masovna. Organizacija u okrugu broji preko 800 članova. Članstvo je većinom mlado izniklo u toku današnje borbe. U hrvatskim krajevima tog okruga Partija slabo stoji. Od konferencije do danas postignuti su izvjesni rezultati i u partijskom pogledu.

U Lici je također održana okružna partijska konferencija prije 20 dana. Partija u Lici broji nešto preko 300 članova. Nedosljedno sprovođenje linije Jedinstvene fronte, labav odnos prema četničkim pojavama, priječilo je učvršćenje part. organizacije i partizanskih odreda, kao i mobilizaciju Hrvata u partizanske odrede. No, ako se uzme u obzir da u Lici prije ustanka nije takoreći bilo partijske organizacije, da ni u jednom kotaru nismo imali KK, — ipak se pošlo naprijed i stvoreni su svi uslovi da se učvrsti, ojača i omasovi Partija u ovim krajevima.

Kako smo naprijed naglasili, Slavonija je jedan od najvažnijih sektora u vezi sa prenošenjem partizanskih borbi na cijelu Hrvatsku. Mi, iz gore pomenutih razloga nismo vam se mogli približiti, niti vam poslati kompletan Proleterski bataljon. Nadamo se da će dolazak i jedne proleterske čete[20] povoljno uticati na podizanje borbene sposobnosti vaših partizana, kao i na razvitak partizanskog pokreta. Odlučili smo pored toga da drug Grga preuzme komandu vaše Zone, a da Gašpar bude polit. komesar. Sa njima šaljemo i četiri dobrovoljca, koji su svršili oficirski kurs.

---

[18] Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred u čijem su sastavu bili bataljoni »Branko Vladušić« i »Bude Borjan«. Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 81.

[19] Vidi dok. br. 5 i 17.

[20] 25 svibnja 1942 god. bila je upučena u Slavoniju Proleterska četa Banije. Vidi Zbornik, tom. V, knj. 4, dok. br. 89.

Uprkos svih teškoća na koje nailazite, vaš rad do sada nezadovoljava, naročito ne u partijskom pogledu. Nastojte svim silama da savladate dosadanje organizacione slabosti pravilnim iskorištenjem raspoloživog kadra. Neophodno je potrebno da po svim okruzima i kotarevima što prije formirate partijska rukovodstva i da pojačate rad part. organizacije u odredima. Pravilna je vaša odluka da podijelite Bjelovar na dva okruga, ali vas pri tomu upozoravamo da odmah formirate i dva okružna komiteta,[21] jer bi u protivnom imali više štete nego koristi.

Vi drugovi također morate naći načina da prodrete i pomognete Brodu i Osijeku, jer sigurno u tim mjestima danas postoje svi uslovi za mobilizaciju industrijskog proletarijata i omladine u partizane.

Uspostavljenju veze sa Sremskim odredom u Fruškoj Gori,[22] morate također posvetiti veću pažnju. Preko tog Odreda ćete se povezati i sa tamošnjim part. rukovodstvom.

No, da bi vi zaista ispunili ove zadatke, potrebno je da bolje organizirate centar samog povjerenstva. Ako samo Paja i Gašpar budu i dalje stalno na terenu u obilaženju pojedinih organizacija, onda je jasno da na taj način nećete moći izvršiti ono što se od vas traži. Nužno je da organizirate centar povjerenstva tako, da iz svih okruga imate kod sebe bar po jednog sposobnog i odanog druga, koji će sprovoditi vaše odluke na terenu, a vi ćete samo s vremena na vrijeme odilaziti u pojedine organizacije, tamo gdje se za to ukaže neophodna potreba. Na taj način ćete vi biti stvarni rukovodioci svih organizacija na vašem terenu.

Pitanju Skoja i uopće omladine morate također posvetiti veću pažnju. Nedozvoljeno je da vi ni u jednom okrugu nemate okružnog komiteta Skoja. Neodložno sprovedite u život odluku, koju smo dali za formiranje povjerenstva PK Skoja u koje treba da uđu najmanje dva druga, koji će uz vašu neposrednu pomoć, kao i pomoć svih part. organizacija imati za zadatak da što hitnije formiraju skojevska rukovodstva po svim okruzima i kotarevima.[23]

Obavještavamo vas da ćemo na mjesto Grge u Zagreb poslati druga Marinkovića,[24] kojeg smo nedavno kooptirali u biro CK. Ovdje ostajemo samo ja[25] i Mrtvac[26]. Moraćemo još nekoga koopti-

---

[21] Uskoro su formirani Okružni komitet KPH Bjelovar i Okružni komitet KPH Virovitica.

[22] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 7, objašnjenje 8.

[23] Povjerenstvo Skoja za Slavoniju formirano je početkom listopada 1942 godine. U rukovodstvu su bili Josip Zmajić, kao sekretar, i još dva druga. Kasnije je rukovodstvo, dolaskom Vlade Popovića u Slavoniju, izmijenjeno, a Zmajić je i dalje bio sekretar. Uskoro su formirana rukovodstva Skoja po svim okruzima.

[24] Narodni heroj Ivo Marinković-Slavko

[25] Vlado Popović

[26] Vladimir Bakarić

rati. Mislimo do dolaska kod vas kooptirati drugaricu Anku, koja je dala vrlo dobre rezultate u radu na terenu.

Opširnije o stanju kod nas informirat će vas Grga. Njemu su data konkretna uputstva kako po vojnoj tako i po partijskoj liniji.

Šaljemo vam i dva pisma od CK KPJ u kojima je detaljno ukazano na zadatke koji pred nama stoje. Vi nastojte da kako u političkom tako i u organizacionom pogledu ispunite sve ono što se od vas traži.

Redovnom održanju veza s nama posvetite veću pažnju i nastojte da bar svakih 15 dana dobijemo od vas i partijski i vojni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

8. VI. 1942 god.

Drugarski pozdrav

CK KPH

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 10 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA BATALJONA »BUDE BORJAN«

ŠTAB NAR. OSL. PARTIZ.
ODREDA
ZA SJEVERNU DALMACIJU
BR. 38/42
DATUM 10 juna 1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Operativni izvještaj: Kako je bilo predviđeno bataljon »Bude Borjan« sa svim svojim snagama zajedno sa Štabom Odreda prešao je 3 juna u Bukovicu.

4/6 postavljene su zasjede na cestama Knin—Kistanje, Kistanje—Ervenik. Sa zasjedom na cesti Knin—Kistanje rukovodio je komandant Odreda[1] zajedno sa komandantom[2] i komesarom bata-

[1] Rade Bulat
[2] Slobodan Macura

ljona[3] »Bude Borjan«, dok je zasjedom na cesti Ervenik—Kistanje rukovodio operativni oficir bataljona[4] i oficir[5] pri Štabu Odreda.

Prva zasjeda uništila je dva italijanska kamiona, 9 vojnika od toga dva oficira, 9 ranila i 3 živa zarobila. Tom prilikom zaplijenjeno je 18 pušaka, 2 puško-mitraljeza, 4 pištolja, 27 bombi, 1800 puščanih metaka i 7802 lire. Mi smo imali 2 mrtva, 3 lakše ranjena od bombi.

[Na] drugu zasjedu, tj. onu koja je bila postavljena između Ervenika i Kistanja, naišla su seljačka kola u kojima su se vozili 9 karabinjera i 3 seljaka. Akcija nije uspjela, jer zasjeda nije bila dobro postavljena, nije bila jedinstvena komanda. Poslije tog neuspjeha zasjeda se povukla u pravcu Radučića, odnosno Ivoševaca iako je trebalo da se prebaci prema Zmištaku gdje je bilo određeno zborno mjesto za sav bataljon. Partizani koji su bili u toj zasjedi zajedno sa komandirom[6] i komesarom[7] čete nedaleko od ceste zaustavili su se i počeli kritikovati neuspjeh akcije. Komandir čete, kao ni operativni oficir koji je rukovodio sa akcijom nisu kroz to vrijeme zadržavanja čete postavili osiguranja i tako dozvolili zaokruživanje sa strane Italijana, koji su došli iz Ervenika i Biovičina Sela kao pojačanje napadnutim karabinjerima. Razvila se borba; kod partizana zavladala panika; komanda se uopće nije osjetila i Italijani, kojih je bilo preko 100 uspješno su napredovali. jer im je pružen slab otpor. Zahvaljujući prisebnosti i hrabrosti operativnog oficira i trojice partizana, koji su se nalazili na lijevom krilu, uspjeli su probiti front i zaposjeli su kotu 307 i tako osigurali povlačenje ostatka čete. Borba se vodila na terenu između Biovičina Sela i Kolašca (Ervenik—Kistanje). U toj borbi imali smo 4 mrtva među kojima je i komandir čete, 10 ranjenih. Izgubljeno je jedno postolje od teškog mitraljeza i dva puško-mitraljeza. Prije borbe nekoliko partizana je dezertiralo, bilo je čak i poklika za predaju. Istog dana ostatak snaga bataljona prebacio se je prema Zmištaku.

7/6 sa svim snagama bataljona izvršili smo razoružanje karabinjerske stanice u Nuniću i hvatanje dvojice istaknutih ustaša. Osiguranje smo postavili, jednu četu na cesti Nunić—Macure, drugu četu na cesti Nunić — Benkovac, mitraljeski vod na Gradinu radi obezbjeđivanja od Bijeline gdje ima 40 crno-košuljaša i karabinjera. Sa dva voda izvršeno je razoružanje karabinjerske stanice. Stanicu smo razoružali tako, da smo se popeli na krov i počeli krampom

---

[3] Vlado Peran
[4] Stevo Perić
[5] Niko Ćaće
[6] Julio Petrišić
[7] Frane Kursar. Poginuo 1943 godine.

rušiti ga. Zaplijenili smo 1 teški mitraljez, 11 pušaka, 11 pištolja i dosta ostalog materijala. Zarobljeno je 10 živih karabinjera, jedan ubijen i jedan ustaša, koji je htio da uđe u stanicu. Zaplijenili smo od ustaša nekoliko vreća gume i nešto kože za izradbu opanaka. Neposredno poslije razoružanja karabinjerske stanice naše osiguranje prema cesti Kistanje—Ervenik imalo je borbu sa Italijanima fašistima i vojnicima, koji su došli u 9 blindiranih automobila. Svi automobili nisu ušli u zasjedu tako svega ih je sedam ušlo na koje je otvorena plotunska paljba. Uništena su i zapaljena dva kamiona u kojima su bili mrtvi vojnici i oružje. Ona dva zadnja kamiona zaokružili su zasjedu, koju su prisilili da otstupi, stoga nisu mogli pokupiti oružje. U toj borbi uništeno je oko 100 fašista i vojnika, dok tačan broj mrtvih i ranjenih na našoj strani nismo utvrdili, ali prema podacima dobivenim od partizana imali smo 4 mrtva među kojima i komesara bataljona druga Vladu Perana, i jednog ranjenog.
Upravo sada smo dobili službeni izvještaj iz koga se vidi da je u borbi poginuo samo komesar bataljona prilikom izvlačenja postolja za teški mitraljez koje je bio ostavio pomoćnik mitraljesca. Prema istom izvještaju broj poginulih Italijana iznosi 3 kamiona i 60 ranjenih. Jedan puško-mitraljez oštećen je tako, da je neupotrebljiv.

Pošto je bilo izvršeno razoružanje karabinjerske stanice u Nuniću komandant Odreda i komandant Bataljona krenuli su sa II četom i mitraljeskim vodom u pomoć zasjedi koju je držala I četa. Međutim naši su se bili povukli tako, da smo bili prisiljeni prihvatiti frontalnu borbu sa Italijanima. Neko vrijeme smo gonili neprijatelja zadavajući mu posljednje udarce koga bi bili vjerojatno razbili, da mu nisu došla nova pojačanja. U toj borbi imali smo 2 ranjena.

Istog dana dok je vršeno razoružavanje karabinjerske stanice i vođena borba sa Italijanima, koji su pošli u pomoć karabinjerima, fašisti iz Bijeline bili su skloni predaji. Još istu večer došli su Italijani u Bijelinu sa 4 tenka i evakuisali je.

9/6 ponovno su došli Italijani u Nunić i Bijelinu u jačini od 3 tenka i oko 300 vojnika. Mi smo bili na položajima iznad Bijeline, ali uslijed premorenosti partizana nismo bili u stanju da se upuštamo u borbu koja bi poprimila frontalni karakter, a vjerojatno da [do] oružja ne bi bili mogli doći.

Još od operacija u Krupi, pa do danas Italijani stalno tuku artiljerijom sela u Bukovici. Poslije zadnjih akcija počeli su bombardovati i avionima. Sada italijanske kamione prate tenkovi, koji se kreću na prilično velikom rastojanju jedni od drugih, koje ponekad dostiže i do 500 metara kamion od kamiona. Danas se primjećuje velika koncentracija Italijana u Erveniku.

Prema podacima u ovim zadnjim borbama bilo je 120 mrtvih Italijana, 33 zarobljena, 58 mrtvih i ranjenih, te 90 ranjenih, dok su naši gubici 7 mrtvih i 18 ranjenih. Tri partizana ranjena su od italijanske bombe koja je nađena.

SMRT FAŠIZMU -- SLOBODA NARODU!

Politkom
Marko[8]

Komandant
Bulat Rade

BR. 20

IZVJEŠTAJ ŠTABA BATALJONA »OGNJEN PRICA« OD 10 LIPNJA 1942 GOD. GRUPI PARTIZANA S TERENA PRIJEBOJA O NAPADU NA USTAŠKU KOLONU[1]

ŠTAB BATALJONA
»OGNJEN PRICA«
10 juna 1942 g.
Položaj

OPERATIVNOM ŠTABU PRIJEBOJ. ODREDA[2]

Po naređenju komandanta Prve zone ovaj štab bataljona izvršio je zadatak u slijedećem:

Dana 9 juna t.g. oko 4 časa krenuo je ovaj bataljon preko Plješivice, da zaposjedne drum između Prijeboja i L. Petrova Sela, gdje je bataljon stigao oko 12 č. pa je tu i prenoćio. 10 ov. m. u 6 časova zaposjednuta je cesta, a u 6.30^{h} neprijatelj, jačine oko 120 ustaša sa šestoro kola, krenuo je iz Prijeboja za L. Petrovo Selo, gdje je naišao na našu zasjedu koje se nije uopšte nadao. Tom prilikom naše zasjede otvorile su vatru na neprijateljsku kolonu, koju su odmah razbile i u samoj borbi poginulo je 40 ustaša, dok na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih.

Ovaj bataljon morao se povući zbog toga što je neprijatelju za kratko vrijeme upućena pomoć sa Prijeboja i L. Petrova Sela i naši položaji, poslije kratkog vremena od našeg povlačenja, bili

---

[8] Ante Jurlin

[1] Izvještaj je pisan rukom i ćirilicom.

[2] Naslov u dokumentu je proizvoljan, jer Prijebojski odred formacijski nije postojao, već grupa partizana, koja je operisala na terenu oko Prijeboja, a bila pod komandom Drugog ličkog odreda.

su tučeni bacačima mina, te je postojala vjerovatnoća da nas neprijatelj ne otsiječe od šume uslijed čega bi bili jako ugroženi.

Što se tiče plijena ovom bataljonu nije palo u ruke ništa, pošto je između ceste i naše zasjede bila jedna jaruga sa jako strmim padinama preko koje se nije moglo prijeći, a pored toga ista jaruga bila je tučena od strane neprijatelja sa bombama. Jedino bi se moglo doći do plijena da je bila zasjeda sa obadvije strane ceste, ali istoj se nije moglo pribjeći, pošto bi nastalo međusobno tučenje između naših djelova.

O prednjem se štab izvještava znanja radi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P. S. Sa ovom akcijom rukovodio je komandant bataljona »Ognjen Prica«.

Operat. oficir
Dušan Čalić

Komandant
Stan. Opsenica[3]

BR. 21

NAREDBA BR. 3 ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 10 LIPNJA 1942 GOD. O IMENOVANJU RUKOVODILACA BATALJONA »BUDE BORJAN«

ŠTAB SJEV-DALMAT.
NAR. OSL. PARTIZ.
ODREDA

NAREDBA br. 3

Komandanta Sjeverno-dalmatinskog Nar. osl. partiz. odreda od 10 juna 1942.

Prelaskom bataljona »Bude Borjan« u Bukovicu, pojačanje bataljona sa novim borcima, te gubitak komesara bataljona[1] i komandira čete[2] osjeća se potreba reorganizacije i upotpunjenja komandnog kadra, stoga

---

[3] Narodni heroj Staniša Opsenica

[1] Vlado Peran
[2] Julio Petrišić

postavljamo:

I. 1. Za komesara bataljona »Bude Borjan«, druga Kursar Franu,[3] čije će imenovanje potvrditi Štab IV operativne zone,

za komandira I čete druga Božu Blaževića,
„ „ II čete „ Rupić Slavka,[4]
„ „ III čete „ Milana Tišmu.
2. „ komesara I čete „ Mrša Matu,[5]
„ „ II čete „ Jerkin Antu,
„ „ III čete „ Štrbca Dušana.

II. Štab bataljona treba da se smjesti između Ervenika—Kistanja negdje oko sela Bijeline, Parčić i Modrina Sela.

III. Odmah pristupiti rekviziciji hrane još ne rekvirirane od ustaša iz Nunića i Bijeline. Hranu treba smjestiti u šumu.

IV. Pošto velike koncentracije Italijana, i poteškoća oko ishrane partizana ometaju kretanje svih snaga bataljona, štab bataljona »Bude Borjan« pristupiće raspodjeli snaga bataljona na ovaj način:

2 čete i mitraljeski vod ostaviće na sektoru između Kistanje—Ervenik—Obrovac, koje će svoje akcije usmjeriti u pravcu juga i zapada, očistiti teren od malih italijanskih posada, vršiti zasjede na cesti Ervenik—Obrovac i Obrovac—Zadar, te Knin—Zadar.

Jednu četu prebaciće između Ervenika—Mokrog Polja i Kistanje—Knin na kom će sektoru ta četa vršiti operacije.

V. Štab bataljona »Bude Borjan« treba provesti mobilizaciju ljudi iz sela Bijelina, Parčić, Modrino Selo i Biovičino, stvoriti od njih četu. Raspoloženje naroda u Bukovici poslije naših uspjeha odlično je što treba iskoristiti za mobilizaciju u partizane, organizovati odbore Nar. osl. fronta žena i omladine.

VI. Pošto okupator kreće motorizacijom, a do danas mu se saobraćaj nije ometao stoga treba odmah pristupiti prekopavanju cesta, rušenjem naslaga kamenja na ceste, rezanju telefonskih žica na svim cestama kuda se neprijatelj kreće. Za taj rad mobilizirati seljake bez oružja.

VII. Najveću pažnju posvetiti čišćenju naših redova od nepouzdanih, nedisciplinovanih i pljačkaški nastrojenih elemenata. Pojačati i razviti obavještajnu službu, koja je još vrlo slaba, naročito na graničnom pojasu.

Prvu tačku ove Naredbe pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Marko Jurlin

Komandant
Bulat Rade

---

[3] Ante Kursar

[4] Poginuo travnja 1943 god., u borbi protiv četnika kao zamjenik komandanta bataljona Treće dalmatinske NOU brigade.

[5] Poginuo travnja 1943 god., kod Nevesinja, kao oficir štaba u Drugoj dalmatinskoj NOU brigadi.

BR. 22

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 13 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA TOPUSKO I VOJNIĆ-KOLODVOR

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
op. br. 9/42
13. VI. 42

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

U posljednje vrijeme izvršili smo dvije operacije i to na Topusko i Vojnić kolodvor. Operacija na Topusko nije donijela željeni cilj tj. nismo uspjeli zauzeti samo mjesto, ali uspjeli smo neprijatelja potisnuti u kuće u samom mjestu i oslabiti mu moral tako da su poslije ove operacije neprijateljske snage napustile Vojnić i Kamenski Most.

Operacija na Vojnić kolodvor prema predviđenom planu uspjela je u potpunosti. Uslijed nedostatka samoinicijative i neodlučnosti starješina III i IV bat. koji se nalazio na osiguranju prema Vrgin Mostu, nije iskorištena povoljna situacija kada je neprijatelj krenuo prema Vrgin Mostu i nije postignut uspjeh koji je bio moguć. Pored ovih operacija jedinice I odreda uništavaju saobraćajne veze i ceste.

I odred

I bataljon. Noću između 4 i 5 ov. mj. prekopao je cestu između Vojnića i Tušilovića na 5 mjesta. Iste noći na željezničkoj pruzi između Udbine Sjenička i Skakavca srušena su 22 telefonska stupa, polupane čaše a žica pokupljena i odnesena.

II, III i IV bataljon noću između 4 i 5 ov. mj. rušili su željezničku prugu Karlovac — Caprag i to II bat. između Vojnić kolodvora i Utinje. Pruga je razrušena u dužini od 4 km. Telefonski stupovi posječeni su u dužini od 6 km. IV bat. iste noći srušio je 3 i po km pruge između Vrgin Mosta i Vojnića i srušio telefonsku vezu u duljini od 5 km, a III bat. iste noći srušio je želj. prugu u dužini od 3 km između Vrgin Mosta i Topuskog. Istovremeno ovaj bat. srušio je 3 i po km telefonskih stupova. Sve ukupno te noći srušeno je 10 i po km željezničke pruge i 15 i po km telefonske veze.

Pruga se rušila na ovaj način. Na jednom mjestu odšarafe se šarafi s obe šinje, zatim se polugama dignu zajedno s pragovima

u vis i prebace preko nasipa. Ove šinje povuku za sobom druge koje zbog svoje težine potrebno je samo malo podignuti i to ide poslije dosta brzo. Ovaj način je vrlo praktičan a uz to šinje se ukrive, spojnice popucaju i time postaju nesposobne za daljnju upotrebu.

7 ov. mj. jedinice ovoga Odreda u zajednici sa jedinicama Odreda Banije i II bat. II K.P.O. izvršile su operaciju na Topusko.

Cilj ove operacije bio je razoružanje naoružanih civila u hrvatskim selima Ponikvarima, Vel. Vranovini i u Hrvatskom Selu, razoružanje posade Topuskog i zauzimanje samog mjesta.

Plan za ovu operaciju bio je predviđen kako se vidi u priloženoj zapovijesti.[1]

Operacija nije izvedena po planu zbog toga pošto se neprijatelj razmjestio u više kuća, zauzeo neke položaje, koji su sprječavali da se operacija razvija prema planu kojeg smo mi predvidili. Sama operacija tekla je ovako:

Proleterska [četa] pojačana s 2 voda IV bat., koja je imala zadatak da napadne u mjestu Topuskom Vurdeljinu kuću, Paripčevu, Lončarevu i Mazelinu tj. centar mjesta, krenula je u 6 sati u jutro iza jednog grma kroz selo Ponikvari u pravcu groblje više Topuskog. Kretajući se kroz selo otvorio je neprijatelj vatru na nju s Babićeva Brda, vodovoda i Mužina Brda iz pušaka i puško-mitraljeza. Odmah je na neprijatelja otvorena vatra i kretanje se vršilo pod vatrom. Neprijatelj videći smjelo nastupanje naših proletera povukao se sa ovih visova u samo mjesto našto su naše snage zauzele visove. Desno krilo ove čete uslijed toga što joj je bio ranjen vodič, kretalo se krivo tako da je zauzelo položaj koji je trebao zauzeti III bat. i napadalo je kuću Bogunovićevu, prisilivši neprijatelja da pobjegne u samu kuću; zadržali su se na 50 metara od kuće. Trojica proletera prešla su na cestu s namjerom da tuku s boka, ali su dobili jaku vatru i zapalivši jednu kuću povukli su se natrag. U isto vrijeme stigao je i III bat. i ove snage povukle su se u rezervu. I i III vod ove čete spustio se niz vodovod u park i stigli do same ceste. Iz samog parka otvorio je neprijatelj vatru iz teškog mitraljeza i iz puškomitraljeza, iz Paripčeve kuće iz puškomitraljeza i Mazeline kuće. U ovom naletu pala su 2 proletera a 7 ih je ranjeno. Uslijed jake vatre naše snage povukle su [se] za 150 metara natrag, odakle se pokušalo drugim pravcem da se približe neprijatelju ali nisu uspjele uslijed jake neprijateljske vatre.

Na ovim položajima ostala je četa do 13 sati kad je dano naređenje da se povuče za Pernu. U samom jurišu na Vurdeljinu kuću izvršio je smjeli podvig polit. delegat 2 voda drug Vujić Dragan, zv. Spaho. Videći da se ne može približiti kući dok se ne zauzme teški mitraljez, on se maskirao sa žutim lišćem i puzeći privlačio teškom

---

[1] Vidi dok. br. 6.

mitraljezu. Došavši na otstojanje za bacanje bombi, bacio je 2 bombe u rov, ali ga nije mogao zauzeti pošto su ustaše iz njega još vikale i naposljetku otvorile vatru na njega sa ostalih položaja tako da se je morao povući.

III bat. Ovaj bataljon dobio je zadatak da napadne Bogunovićevu kuću i s 2 četom II bat. da izvrši pretres Ponikvara. 1 četa napadala je kuću s boka tj. uz cestu Kladuša—Topusko a 2 četa napadala je kuću s fronta i Narodni dom. Komandir 2 čete[2] s 4 druga privukao se kući na 20 metara, ali neprijatelj je otvorio jaku vatru i tom prilikom pao je drug komandir a od pratioca 2 su ranjena našto su se povukli. Ostale snage ovog bataljona pokušale su nekoliko puta u raznim pravcima da se približe kući ali im je to bilo nemoguće. 2 četa II bat. pročistila je hrvatsko selo Ponikvare i s 2 voda uputila se u Vel. Vranovinu. Civili naoružani iz Ponikvara uspjeli su u većini da pobjegnu a neki da se sakriju. Ova četa zaplijenila je 4 karabina s municijom. U Vel. Vranovini ova četa zaplijenila je dosta sanitetskog materijala, 2 pisaće mašine, raznog alata, živežnih namirnica te raznih ulja. Poslije ovoga ova četa uputila je 2 voda u pojačanje III bat. Pored ovoga pojačanja snage III bat. nisu se mogle približiti Bogunovićevoj kući i u 13 sati povukle su se prema Perni. Ovaj bataljon imao je 3 mrtva i 7 ranjenih. Izgubljen 1 karabin i 1 pištolj.

IV bat. imao je zadatak da zauzme grupu kuća oko katoličke crkve. Zapoviješću se predviđalo da neprijatelj ne drži stražu ni na jednom visu, međutim neprijatelj je zaposjeo visove na kojim je bilo dosta automatskog oružja. 1 četa došavši u blizinu Mužina Brda protjerala je neprijateljsku stražu, zauzela brdo i počela napredovati prema Nikolinu Brdu. Nikolino Brdo neprijatelj je branio s 1 teškim i više puškomitraljeza i nije ga bilo moguće zauzeti. Pokušano je više puta, ali nije uspjelo. Pri ovim pokušajima ranjeno je 8 drugova. 2 i 3 četa krenule su streljačkim strojem više samog mjesta Topuskog i tu dobile jaku vatru s više strana tako da im je napredovanje bilo onemogućeno i ove dvije čete morale se povući u selo Gređane. Oko 12 sati neprijatelj je prodro iz Gline zašao ovom bataljonu iza leđa i ovaj bataljon uspio je iz ove teške situacije da se probije u selo Ponikvare gdje je dobio naređenje da se povuče prema selu Perni. Ovaj bataljon imao je 2 mrtva i 8 ranjenih i izgubljena 2 karabina s municijom.

I bat. imao je zadatak da zaposjedne Miljevića kuće vis-a-vis sela Skele i da sprečava neprijatelju nailazak od Gline. Oko 10 časova neprijatelj je u jačini od 1 do 2 satnije krenuo vlakom iz Gline i iskrcao se kod vaktarne u Gređanima, te odatle krenuo kroz šumu i došao s boka II bat., koji se povukao ne obavijestivši IV bat. kome je neprijatelj došao iza leđa ni I bat. kome je neprijatelj na taj

---

[2] Petar Zlatar

način presjekao otstupnicu a da on o tome nije bio obaviješten. Dočim je dobiven izvještaj da vlak kreće iz Gline poslana su 2 voda u selo Gređane da osiguraju bok bataljona. Nakon toga komandant bataljona[3] dobio je izvještaj da snage neprijatelja podilaze položajima i da su odbijeni te da se neprijatelj povukao do Topuskog. Oko 2 sata poslije podne neprijatelj je počeo da tuče bacačem mina i automatskim oružjem naše položaje i komandant bataljona naredio je da se cijeli bataljon povuče za Gređane. Sa ovog položaja mogla se vrlo lako držati u šahu cesta Glina—Topusko i željeznička pruga. 1 četa bila je na koti 187, a 2 četa na Skrbinom Brdu. Čitavo vrijeme dok su zauzimani ovi položaji neprijatelj je tukao naše položaje a naročito 2 čete. Oko 18 časova dobiven je izvještaj da se neprijatelj kreće u jačini od 150 ustaša iz Topuskog za Glinu. Komandant bataljona izdao je naređenje 1 četi da zauzme sve visove i da neprijatelja sačeka, međutim stigao je izvještaj iz Druge čete da je neprijatelj udario od Topličkih Kosa i da je krenuo putem za Skrbino Brdo. Na taj način 2 četa bila je opkoljena. Komandant bataljona izdao je naređenje komandiru 2 čete da sa 2 voda ima probiti neprijateljski obruč i osloboditi put prema Topličkim Kosama. Ova 2 voda uspjela su probiti neprijateljski obruč i ova četa poslije proboja obruča preko Topličkih Kosa uputila se za Pernu. 1 četi bila je otsječena otstupnica i ona se prebacila preko rijeke Gline na teritorij Banijskog odreda, odatle se je prebacila na svoj teren. Neprijatelj je u ovoj borbi imao velikih gubitaka a I bat. imao je 6 mrtvih i nestalih, među njima i vodnik drug Lošo Ćurćija. Izgubljeno je: 1 puškomitraljez »šoša« i 6 karabina.

II bat. Ovaj bataljon dobio je zadatak da s dvije čete postavi osiguranje prema Topusko-kolodvoru. Oko 12 sati zašao je s boka 1 četi neprijatelj i otvorio vatru na njih. Istovremeno neprijatelj je napadao frontalno, pa je komandant bataljona naredio povlačenje. Povlačenje je bilo prerano i o tome nije obaviješten I bat. ni IV bat. koji su uslijed toga iznenađeni neprijateljem. Snage ovoga bataljona poslije toga u 13 časova povukle su se prema Perni. Ovaj bataljon nije imao gubitaka.

II bat. II K.P.O. s 2 voda imao je zadatak da spriječi neprijatelju s Kamenskog Mosta da se tuda kreće i po mogućnosti da ga razoruža u zajednici sa snagama Odreda Banije. Kako se neprijatelj nije kretao to ove snage nisu mogle da izvrše razoružanje istog. Jedna četa ovog bataljona bila je upućena preko Gline da zajednički sa snagama Odreda Banije napadne na selo Vranovinu, Hrvatsko Selo te vrši osiguranje prema Glini. S ostalim snagama postavljena je zasjeda kod Kozjaka na cesti Topusko—Kladuša. Na zasjedu neprijatelj nije naišao tokom 7 ov. mj. Od Odreda Banije

---

[3] Đorđe Momčilović

nismo dobili izvještaj i oni će sigurno dostaviti ga u svom operativnom izvještaju.

Obavještenja o neprijatelju nisu bila tačna. Neprijatelj je zaposjeo visove ispred samog mjesta što po prikupljenim podacima nije bilo predviđeno; uz to neprijatelj je uspio da u samom mjestu organizira snažan otpor i da iz kuća koje su imale puškarnice sprečava približenje istima. Pojačanje koje je stiglo iz Gline uspjelo je da potisne naše osiguranje i time dođe u pomoć samoj neprijateljskoj posadi. Prikupljanje podataka iz samog mjesta bilo je vrlo otežano pošto u samom mjestu je velika kontrola nad našim simpatizerima i nad licima koja dolaze u samo mjesto. Neprijatelj je imao prema obavještenjima 41 mrtvog i dosta ranjenih. Poginuo je i zloglasni krvnik tabornik Topuskog Briješki. Mi smo imali 11 mrtvih, 22 ranjena. Izgubili smo 1 puškomitraljez »šošu« i 9 karabina, a zarobili smo 5 karabina s municijom, prema čemu imamo manjak 1 puškomitraljez i 3 karabina. Pored dosta velikih gubitaka moral kod partizana ostao je na visini. Partizani su poslije toga tražili da se odmah krene u borbu.

10 ov. mj. snage I K.P.O. izvršile su blokadu na neprijateljsku posadu u Vojnić kolodvoru. Cilj ove blokade bio je prisiliti neprijatelja da napusti ovaj garnizon te da ostavi za sobom spremu, lokomotivu i vagone koji su se tu nalazili. Plan je bio jedna četa II bat. da tokom noći zaposjedne neprijateljske rovove, koji su se nalazili na Cvijanović Brdu, kota 233 a koje je neprijatelj tokom noći napuštao a po danu držao stražu u njima. S drugom četom da iste noći zauzme rovove na Lukačevu Brdu kota 232, koje je također neprijatelj tokom noći napuštao. Osiguranje prema Vrgin Mostu dao je III bat. i zauzeo je položaje kod Crevarske Strane, kota 144 tj. oko kuća Maleševića i Crevara. Sjeverno od te zasjede u selu Miličevićima i Pajićima nalazila se 1 četa IV bat. sa zadatkom da sprečava nailazak neprijatelja od Vrgin Mosta te neprijatelju iz Vojnić kolodvora ako pokuša bježati u tom pravcu nanese što više gubitaka. Od kote 220 preko sela Gabrića do kote 351 na Jurinim Brdima nalazila se jedna četa IV bat. sa zadatkom da spriječi neprijatelju bijeg u tom pravcu i da mu ako pokuša bježati nanese što više gubitaka. Na osiguranju prema Utinji u Podselu i Malešević selu nalazila se jedna četa IV bat. sa zadatkom da spriječi neprijatelju nailazak od Utinje. U selu Kartalijama kota 244 nalazila se Proleterska četa sa zadatkom da spriječi neprijatelju nailazak od Utinje. Jedan vod 1 čete II bat. nalazio se u Bukovici sa zadatkom da zadrži ne[prijatelja] ako bi krenuo iz Brezove Glave. Jedna četa I bataljona nalazila se u Okiću, kota 225 do kote 252 sa zadatkom da spriječi neprijatelju nailazak iz Brezove Glave. Operativni štab nalazio se na Biljegu, kota 264.

Operacija je izvedena prema planu. Noću 10 na 11 ov. mj. čete II bat. ušle su [u] neprijateljske rovove a ostale snage koje su bile

na osiguranjima zaposjele su svoje položaje. Oko 1/2 4 krenule su neprijateljske snage da zauzmu rovove na Lukačevom i Cvijanovića Brdu. Međutim jedan partizan 3 čete opalio je ranije metak i time je otkrio neprijatelju da se mi nalazimo u rovovima. Tada je počeo napad na neprijateljske snage na kolodvoru i s jakom puščanom vatrom i vatrom iz teških mitraljeza koji su se nalazili na Lukačevom i Cvijanović Brdu na neprijatelja je osuta paljba dok je on spavao u vagonima. Ovom vatrom kod neprijatelja je nastala velika panika a naše snage zaposjele su daljnje rovove i stezale obruč oko neprijatelja koji je odgovarao s vatrom. Na večer 11 ov. mj. naše snage koje su se nalazile na Cvijanovića Brdu na juriš istjerale su neprijatelja iz preostalih rovova i privukle se 150 metara blizu rovova koji su se nalazili kod vagona. Poslije toga kad se je smračilo neprijatelj je počeo bacati bombe i rakete. Poslije nekoliko opaljenih bombi neprijatelj bi umuknuo i nakon kraćega vremena opet otvorio paljbu. Oko 1/2 noći primjetile su patrole 2 čete koje [su] se nalazile na Lukačevu Brdu da neprijatelja nema na stanici. Neprijatelj je pod zaštitom mraka izvukao se prema školi i odatle krenuo prema Vrgin Mostu. U Crevarskoj Strani neprijatelj je naišao na patrole III bat. i odatle uspio da većim dijelom snaga produži za Vrgin Most. Patrole su otvorile vatru a iza toga snage III bat. te i četa IV bat. otvorile su vatru na neprijatelja i uspjele ga raspršiti. Kada se je svanulo snage IV bat. i III bat. pretražile su teren i nailazile su na raspršene djelove neprijateljskih snaga, i tom prilikom jedinice IV bat. zarobile su 6 ustaša živih, 5 domobrana, zaplijenivši 1 pm (njemački), 10 karabina, 1 sanduk municije i municiju u fišeklijama i torbicama kod mrtvih i zarobljenih ustaša i domobrana. Jedinice III bat. zarobile su 2 živa ustaše i 3 domobrana, zaplijenivši 9 karabina, 1 pm. (njemački s 4 okvira). 1760 metaka, 28 ćebadi, 16 kom. šinjela i ostale vojničke spreme. Prilikom povlačenja za Vrgin Most neprijatelj je ostavio 11 mrtvih, dok je ranjene uspio odvući sobom. Jedinice II bat. na stanici našle su 3 domobrana s karabinima i municijom koji su se predali prilikom ulaska u samu stanicu. Isti domobrani sakrili su se od ustaša i nisu htjeli s njima bježati. Neprijatelj je iza sebe ostavio mnogo ratnog materijala (ćebadi, šatorskih krila, kazana, raznog posuđa). Zatim 70 vagona kukuruza i 20 vagona graha, te nešto soli i ostalih živežnih namirnica. Na stanici je tom prilikom nađeno 70 vagona i to većinom »G« kola te 1 lokomotiva. Vagoni su zapaljeni, lageri im polupani i zatim svi gurnuti niz nasipe. Lokomotiva je po jednom stručnjaku uništena i isto tako gurnuta niz nasip. Zaplijenjeno je 2 sanduka municije i 5 karabina s municijom u fišeklijama i torbicama. Domobrani će se zadržati neko vrijeme kod nas i kroz to vrijeme objašnjavati će im se cilj naše borbe i poslije toga biće pozvani u naše redove, dok su ustaše likvidirani.

Neprijatelj je pokušao iz Utinje da za vrijeme opsade dođe u pomoć posadi Vojnić kolodvor. Neprijatelj je krenuo s vlakom i Proleterska četa pustivši ga sasvim blizu otvorila je vatru na njega. Nakon toga vlak je naglo pojurio natrag i povukao se u Utinju. Poslije toga postavio je na okolne visove automatska oružja pod čijom je zaštitom ponovno krenuo naprijed međutim kad se on iskrcao iz vlaka i pokušao razviti u strelce proleteri su ga obasuli jakom vatrom i ponovno bacili natrag. Tom prilikom je neprijatelj imao 12 mrtvih i nekoliko ranjenih koje je pod zaštitom vatre sa visova uspio pokupiti, osim jednoga kod koga su proleteri našli karabin i 250 metaka. Oko 4 sata poslije podne neprijatelj je treći puta pokušao da pođe naprijed, ovaj put ponovno s vlakom pucajući iz lokomotive iz automatskog oruđa. Ovaj put Proleterska četa u zajednici s četom IV bat. koja se privlačila k visovima gdje je neprijatelj imao automatsko oružje osuli su vatru na neprijatelja i satjerali ga u Utinju. U Utinji je neprijatelj pokupio svoju spremu te mrtve i ranjene i pobjegao vlakom do Udbine Sjenička gdje se ukrcala i posada Udbine Sjenička i odavde uputili su se u pravcu Skakavca. Poslije toga 1 četa IV bat. ušla je u Utinju i zapalila zgrade u kojim je neprijatelj stanovao, zatim se uputila u Udbinu Sjeničak i ovdje opet zapalila želj. stanicu i zgradu u kojoj je neprijatelj stanovao.

Ovdje 1 četa IV bat. nije iskoristila situaciju jer da je za vrijeme 2 napada neprijatelja kad se isti počeo razvijati u streljački stroj prebacila dio svoje snage između Udbine Sjenička i Utinje, moguće je bilo spriječiti bijeg vlaka prema Skakavcu a u ljudstvu mu nanijeti daleko veće gubitke. Neprijatelj koji je pobjegao iz Utinje i Udbine Sjenička ukopao se po visovima u Trebinju, a neprijatelj koji je pobjegao iz Vojnić kolodvora nalazi se u Vrgin Mostu.

Nakon toga otpočelo se s potpunim uništenjem želj. pruge od Vrgin Mosta do Skakavca.

Operacija je uspjela u potpunosti i da su starješine jedinica na koje je neprijatelj naišao imali više samoinicijative i odlučnosti uspijeh bi bio još veći i neprijatelju bi bili nanešeni veći gubici. Kod izrade plana stavljeno je jedinicama u zadatak da prisile neprijatelja da napusti ovaj garnizon i time pruži nama mogućnost da uništimo želj. prugu i da održavamo lakšu vezu s IV bat. I K.P.O. Razoružanje posade jurišom nije bilo postavljeno radi nezgodnog položaja koji je neprijatelj držao.

II odred

28 ov. mj. I i III bat. ovog Odreda s Proleterskom četom izvršili su napad na Saborski. Ideja ove operacije bila je dobivanje oružja, ugrožavanje neprijatelja koji nas dijeli od Plitvičkih Je-

zera te zadobivanje materijala koji se nalazi u mjestu. Pošto je neprijatelj u mjestu prilično utvrđen i istura stalno pokretne zasjede na više strana iznad mjesta, plan operacije sastojao se iz otkrivanja neprijateljskih zasjeda i uništavanja njih a nakon toga po mogućnosti zalazak u samo mjesto. Jedan dio III bat. trebao je da zaposjedne brdo Sivnik i dade patrole uzduž sela sa svoje strane a dio I bat. da zaposjedne teren iznad sela Šolaje dajući patrole s druge strane sela. Proleterska četa je imala zadatak da zauzme položaje prema pilani koja je oko 2 km. udaljena od središta mjesta i da spriječi spajanje neprijateljske zasjede kod pilane sa glavninom u mjestu. Osim toga imala je za zadatak da uđe u pilanu i iznese remenje iz nje. Ostale snage bile su na osiguranjima prema selu Jesenici, stanici Jesenici i Rakovici. Plan operacije nije se mogao izvesti onako kako je predviđeno jer se neprijatelj u grupama oko 15 rasturio i zaposjeo razne brežuljke i bunkere ozidane od kamenja. Na taj način naše snage nisu mogle doći do rezultata ako ne bi jurišale i zauzimale brdo po brdo što bi bilo skopčano s vrlo velikim gubicima. Neprijateljski položaji bili su po brdašcima koja su gusto pokrivena gustim kamenjem koja su omogućavala dobre zaklone. Sve te njihove položaje nije bilo moguće opkoliti i njih satjerati u sredinu jer je to selo razvučeno u duljini od 6 km. Naše snage bile su u neposrednoj blizini neprijateljskih položaja gotovo do samih središta. Za vrijeme operacije pokušali su Talijani od stanice Jesenice 2 puta da prodru, ali su odbijeni. Proleterska četa uspjela je nanijeti neprijatelju gubitke, zašla je u planinu, izvukla remenje. Osim toga ona je održala jedan zbor u dijelu sela na kome je bilo 40 muškaraca i dosta žena. Isti su se tužili na glad jer su prije dobavljali hranu iz srpskih sela. Pilana nije zapaljena jer u zadnje vrijeme nije radila a samim odnošenjem remenja svaki joj je rad onemogućen. U noći 29 ov. mj. naređeno je povlačenje. U ovoj operaciji neprijatelj je imao u borbi s proleterima oko 10 mrtvih a isto toliko i u borbi s ostalim našim snagama. Na našoj strani nije bilo gubitaka osim što je jedan lako ogreben po nozi. Oružje nije zadobiveno pošto je bilo nemoguće prići do njega. Remenje iz pilane dugačko je 40 metara a široko 25—30 cm. od toga je jedan dio sastavljen od trostrukih djelova a ostalo je duplo. Vrijednost ovog remenja je milionska. Osim toga iz pilane su odvedena 3 para konja.

5 ov. mj. I i III bat. i Proleterska četa ovog Odreda izvršili su operaciju na pruzi između Javornika i Jesenice. Ujutro rano montirana je mina na pruzi. I bat. postavio je zasjedu iznad samog mjesta gdje je postavljena mina. 4 četa III bat. dala je osiguranje prema Jesenici a Proleterska prema vaktarni koja se nalazila u blizini. Voz je naišao i mina je eksplodirala te je iskinula 1 m. šinje preko koje je voz prešao. Kada je eksplodirala mina otvorena

je vatra po vozu (teretni voz). Nije ustanovljeno šta je bilo u njemu ali sudeći po krvavim tragovima žrtava je bilo.

Odmah iza toga napali su proleteri vaktarnu koja je bila sve do krova ograđena debelim zidom i bodljikavom žicom. Proleteri su se privukli u neposrednu blizinu i preko zidova ubacivali bombe. Nakon kraće pucnjave predalo se 11 Talijana, a 6 ih ranije pobjeglo u šumu od kojih je 1 ubijen. Zaplijenjeno je 15 karabina, 2 pm, 6000 metaka, 17 gas maski, 98 kom. ćebadi i drugog ratnog materijala.

Nakon odlaska voza započelo se sa rušenjem pruge. Uništeno je 300 m, a na dužini od još 400 metara pokidani su šarafi i spojnice. Prekinuta je telegrafska linija i zapaljena stražara. Mi nismo imali ni ranjenih ni mrtvih.

6 ov. mj. postavila je jedna desetina (15 karabina) zasjedu na cesti između D. Dubrava i Tounja. U 12 sati naišao je vojni kamion u kome su bili vojnici i sprema. Zasjeda je na cestu stavila jedno drvo kao prepreku, ali je kamion prešao preko toga drveta. Na kamion je otvorena paljba, ali kako nije uspjelo ubiti šofera kamion je pobjegao. U kamionu ubijen je 1 fašista i 1 civil. Kada se naša zasjeda povukla naišlo je još 5 vojnih kamiona koji su se zaustavili kod mjesta gdje je bio prvi napad, pretresli malo okolinu i otišli dalje.

11 ov. mj. jedan vod I bat. prešao je ujutro preko Korane u Blagaj te zaplijenio 11 karabina, 1600 metaka, 5 defanzivnih bombi i 3 civilne puške.

12 ov. mj. jedan vod I bat. razoružao je želj. stanicu Belavić 5 km udaljenu od Duge Rese. Zarobljeno je 6 karabina, zapaljen blok i stražara.

12 ov. mj. ušao je II bat. u selo Batnogu u blizini Cetingrada i zarobio 4 karabina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Kovač[4]

Komandant
St. Opačić

---

[4] Većeslav Holjevac

BR. 23

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 13 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM NAPADIMA NA TOPUSKO I VOJNIĆ-KOLODVOR, PLANU BUDUĆIH AKCIJA I STANJU JEDINICA

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
Br. 216/42
13. VI. 42.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

Naredbu br. 1[1] kao i vaše pismo[2] primili smo 10. ov. mj. Danas šaljemo operativni i komesarski izvještaj, dočim ostale izvještaje ne možemo poslati što od odreda nismo primili istih.

Što se tiče projekta naših operacija koje mislimo izvoditi, nastojaćemo da ih izvodimo prema pismu G.Š.H.[3], sa manjim izmjenama koje nam diktira sama situacija.

Iz pisma G.Š.H. vidljivo je da započinje neprijateljska ofanziva na Gorski Kotar i Liku i prema tome i mi smo upravili težište naših operacija u tom pravcu. Ali kako je u međuvremenu otpočela ofanziva na Baniju to smo bili prisiljeni da ovih dana jedinice I odreda upotrebimo za operacije prema Baniji, pa je Štab Grupe bio u glavnom zaposlen na tom sektoru.

Vama je poznato da su komandant Grupe i komandant I odreda[4] ovih dana primili dužnost i iz operativnog izvještaja ćete vidjeti da smo izvodili jednu od dosad najvećih operacija u kojoj je sudjelovalo 5 bataljona i Proleterska četa. Odmah nakon toga izvodili smo drugu sa cijelim I odredom. Za sve nas koji se nalazimo ovdje u komandnom sastavu to je bila ujedno i škola koja nam je potrebna za buduće operacije.

Poslije uspjele operacije na Vojnić-kolodvor naše jedinice će već 15 ov. mj. u jutro početi sa opsadom Vrgin Mosta, ali ne sa zadatkom da ga zauzmu, pošto prema informacijama koje smo dobili ovaj čas, u Vrgin Mostu i Topuskom ima neprijatelj oko 1500 vojnika. Ali postoji jedna druga mogućnost a to je da neprijatelj poput Vojnića napusti Vrgin Most radi isturenosti, jer otkako mu rušimo prugu između Vrgin Mosta i Topuskog dešava se da posada

---

[1], [2], [3] Redakcija nije pronašla Naredbu i pisma.
[4] Nikola Vidović

u Vrgin Mostu po 4 dana ne dobije sledovanje. Zauzimanje Vrgin Mosta, iz iskustva koje smo stekli u Topuskom, ne možemo si postaviti, jer priznajemo da nemamo još do sada niti iskusan komandni kadar, niti iskusne borce, koji bi bili majstori za juriš na zidine, iako smo vidjeli da naši borci ne prezaju od juriša i ne demorališu se trpeći gubitke.

Za vrijeme ofanzive na Baniju prebacio se na naš teritorij jedan dio IV bat. Banije, kojega smo hitno uputili da u zajednici s II bat. II K. P. O. pravi pritisak na neprijatelja u pravcu Podzvizda i Vrnograča, kako bi neprijatelju, koji operiše u Baniji, skrenuo pažnju na pozadinu. Što je tamo učinjeno još nema izvještaja.

Komandant II odreda[5] bio je ovih dana ovdje i referisao o neuspjeloj akciji kod Saborskog, koja nije uspjela iz istih razloga kao i kod Topuskog. Neprijatelj ima u ovim mjestima dobro izrađen odbranbeni sistem, koji onemogućava osvajanje takvih utvrđenja našem oružju jer nemamo ni mina za bacače, čije dejstvo u najmanju ruku demoralište posade koje brane utvrđenja. Prema tome mi moramo praviti projekte i izvoditi operacije koje daju više izgleda na uspjeh.

Što se tiče operacija na teritoriju našeg II odreda, 15 ov. mj. kreće Proleterska četa I K.P.O. i 1 četa I bat. I K.P.O., koje će u zajednici s II bat. II K.P.O. izvršiti jednu operaciju na sektoru Drežnik[6], Rakovica, Saborski, za koju sam izdao naređenje da se pripremi. Prema veličini pripremljene operacije uzećemo i snaga iz II K.P.O.

Treći pravac našeg djelovanja je pruga kod Jasenice[7] — Javornika gdje je ovih dana nešto radio I i III bat. II K.P.O. (vidi op. izvještaj). Tamo je moguće sada izvoditi operacije većega stila a ujedno moramo tamo uništiti četničke baze pod svaku cijenu.

Komandant i komesar Grupe kreću 15 ujutro na teritorij II K.P.O. gdje će se zadržati dulje vremena pa ćemo tamo vidjeti i razvoj situacije. Mi smo mišljenja da bi se tamo sada najkorisnije moglo djelovati na cesti Ogulin — Slunj i to blokirati Primišlje i sa velikim snagama postaviti zasjede prema Slunju i prema Ogulinu, uništiti tržički most i tući sve što naiđe.

Što se tiče tačke 6 naredbe br. 1 za našu omladinsku četu izrađen je nastavni plan, poslali smo u istu dobroga nastavnika, dali smo joj još nešto pušaka i 1 pm., tako da ona sada broji 90 omladinaca, 50 pušaka i 1 pm. Poslije završenog kursa organizovaćemo odmah drugi. Osim toga čim organizacija SKOJ-a organizuje omladinu za masovna vježbanja mi ćemo iz svih je[dini]ca dati

---

[5] Bogdan Oreščanin
[6] Drežnik Grad
[7] Lička Jesenica

potrebne instruktore i oružje, jer se prema uputama C.K. ove vježbe imaju izvoditi 2 puta nedjeljno.

Što se tiče udarnog bataljona od 300 partizana nastojaćemo [ih] što bolje pripremiti, kako bi što bolje odgovorili svom pozivu.

Mi za sada imamo u hrvatskim selima 4 grupe i to Kljuka 25 partizana iz IV bat., koji jako slabo šalju izvještaje te o njihovom djelovanju ne možemo ništa konkretno javiti. Druga grupa D. Š.[8], koja se od 15 partizana pojačala na 50 i to samih Hrvata i sa kojom su veze nešto bolje. Treća grupa je Grgina[9] od 10 partizana, od kojih se jedan[10] vratio natrag sa primjedbom da je s Grgom nemoguće raditi; o njoj nemamo zvaničnih vijesti nego jedno pismo od Grge koje je pisao odmah po prelasku, u kojem javlja da mogućnosti za rad ima, ali poslije ne javlja ništa pa smo odlučili da umjesto Grge pošaljemo tamo nekog drugog. Izgleda da je Grga stvarno radi svojih slabih živaca nemoguć. Četvrta grupa je poslata ovih dana iz I bat. II K.P.O. da djeluje u okolini Bosiljeva. O njoj nismo dobili do sada nikakvih podataka. Kako je rad na tim terenima od velike važnosti ovih dana šaljemo trojicu drugova[11] preko i to dvojicu radi političkog a jednoga radi čisto vojničkog organizacionog rada. Oni imaju za dužnost da te grupe povežu, mobilizuju što je moguće više Hrvata u iste, pripreme teren za akcije većeg stila, koje bi mi izveli sa snagama jednog bataljona, koji bi se po svršenom vratio natrag, ali bi na duže vrijeme uputili Proletersku četu I K.P.O. ili u okolinu Žumberka ili u Kljuku.

Proleterske čete I i II K.P.O. pokazale su u svim posljednjim akcijama da su dostojne toga imena. Njima smo posvetili više pažnje pa se osjeća da one i u političkom i u borbenom pogledu naglo otskaču od ostalih partizanskih jedinica. Proleterci su neobično gordi na svoj naziv i prema tome na komandu Grupe pada teška dužnost koju po naređenju G.Š.H. — moramo izvršiti a to je da im uzmemo naziv proleterska, te zastavu koju one već imaju i sa kojima se one neobično ponose. Komandant Kordunaške grupe je mišljenja da bi komandant I op. zone[12] trebao ukazati G.Š.H. na gornje činjenice i na posljedice koje će eventualno izazvati postupak, jer ne znamo zašto smo im ga davali prije nego smo dobro promislili o tome pa ga sad opet uzimali. Istina moguće je to ime zamijeniti udarnim ali ono neće moći nadomjestiti proletersko. S druge strane mi smo poslali za Proletersku [četu] Hrvatske isto takve partizane, možda još i slabije, koji isto tako po svom soci-

---

[8] Draganićka Šuma
[9] Grga Milašinčić
[10] Ivo Trgovčić
[11] Otišla su samo dvojica: Joža Benić i Franjo Draganjac. Draganjac je umro 1951 god. u Karlovcu kao pretsjednik Kotarskog NOO.
[12] Srećko Manola

jalnom položaju nisu proleterci pa se ozbiljno nameće pitanje kako se oni mogu zvati proleterci a ovi ne mogu. Mi smo spremni izvršiti svako naređenje naših viših komandi i nećemo prezati pred tim, ali mislimo da li je moguće u ovom pitanju ipak naći jedan drugi izlaz.

Mišljenja smo da bi sa snagama Korduna i Banije bilo moguće izvesti jednu veću operaciju u Bosni za koju bi trebalo izvršiti pripreme komanda I op. zone ili odrediti plan u grubim crtama i narediti tko da je pripremi.

G.Š.H. nam je savjetovao da Štab Grupe prenesemo na teritorij II odreda, ali mi smo došli do zaključka da to nije zgodno iz razloga što je P.[etrova] G.[ora] kao baza još uvijek najsigurnija, nego smo mišljenja da Štab ostane ipak ovdje, dočim će komandant i komesar otići na dulje vrijeme na teritorij II odreda radi sređenja prilika i aktiviziranja toga Odreda.

Upućujemo u Štab Zone druga Slavka Krajačića[13] i druga Jovicu Lončara, ujedno sam naredio komandantu II odreda da pošalje u Zonu traženo remenje i duhan. Knjigu »Rješenje taktičkih zadataka« zatražićemo iz Karlovca preko veza i čim je nabavimo poslaćemo.

Što se tiče odvlačenja kadrova iz ove Grupe za Zonu i G.Š. potrebno je uzeti u obzir da je ova Grupa u borbama od 18 marta ov. god. izgubila oko 300 partizana među kojima veliki broj vodećih kadrova pa bi trebalo da nas za dulje vrijeme poštedite da možemo uzdići dovoljan broj novih ljudi.

Za viši oficirski kurs poslali smo trojicu drugova i to Bućana[14], komandira 1 čete IV bat. I K.P.O., Dakića[15], komandira 2 čete II bat. I K.P.O., i Basaru[16], komandira 3 čete III bat. II K.P.O.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komesar
Kovač[17]

Komandant

---

[13] Većeslav Weiss. Strijeljan 3 prosinca 1942 god., po presudi Vojnog suda pri Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske, zbog toga što je u svojstvu pomoćnog organa Komande mjesta u Slunju neovlašteno prisvojio zaplijenjenu imovinu dvojice ustaša koja mu je bila povjerena na čuvanje.

[14] Mile Bućan

[15] Narodni heroj Milisav Dakić. Poginuo 1943 god., kod Vrhovina u borbi protiv Talijana i četnika, kao zamjenik komandanta Petnaeste NO brigade Osme divizije.

[16] Nikola Basara

[17] Većeslav Holjevac

BR. 24

ČLANCI IZ »PARTIZANSKOG VJESNIKA« BR. 79 OD 13 LIPNJA 1942 GOD. O USTAŠKO-ČETNIČKOJ SARADNJI I NEUSPJEHU USTAŠKE OFANZIVE NA KORDUN I PETROVU GORU[1]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

PARTIZANSKI VJESNIK

Broj 79 13. VI. 1942 Broj 79

ZAJEDNIČKA USTAŠKO-ČETNIČKA SARADNJA POD SKUTOM OKUPATORA

Još prije više mjeseci Komunistička partija Jugoslavije i Hrvatske, koje vode upornu narodno-oslobodilačku borbu protiv okupatora i njihovih domaćih sluga ustaških i četničkih bandita, objavile su nepobitne činjenice i dokaze o zajedničkoj saradnji ustaških i četničkih bandi protiv narodno-oslobodilačke borbe i njezine glavne snage Partizanske i dobrovoljačke vojske.

I ustaše i četnici pokušali su da sakriju pred narodom tu zajedničku saradnju bojeći se da će se time potpuno raskrinkati. Ali konačno dovedeni u škripac pred jasnim dokazima izišli su pred javnost sa otvorenim kartama i priznali zajedničku saradnju. Evo službene obavijesti povodom te zajedničke saradnje:

Pavelićeve novine »Hrvatski narod« od 2. lipnja 1942.

„OBAVIJEST GLAVNOG STANA POGLAVNIKA br. 4.

Već je tomu više tjedana, što su četnici, koji su u raznim krajevima stajali u sukobu sa vlastima Nezavisne Države Hrvatske počeli pokazivati sklonosti da se povrate kućama i redovitom životu. Među ostalim pobudama za to pridošlo je i od njih i uvjerenje, da njihovo četnikovanje može poslužiti i biti od koristi prije svakome nego li samome pučanstvu, koje je snalazilo najveće zlo kao posljedica nemira i neredovitog života. Najposlije je prevladalo uvjerenje, da agenti Moskve nastoje pučanstvo, koje odbjegava od kuće iskoristiti za boljševičke ciljeve, natjerujući ga u takozvane partizane, a sa ispraznom nadom, da bi tako odovuda pomogli boljševičke vojske, što se na Istočnom bojištu lome pod teškim udarcima savezničkog oružja.

[1] Primjerak, umnožen na geštetneru, nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta.

Kako su pak četnici u više krajeva upravili vlastima i pismene podneske, u kojima tu svoju volju izraziše, izdao je glavni stan poglavnika odnosnim vojnim i upravnim vlastima, izašiljući i podjedno i posebna povjerenstva, zapovjed da sa svim onim, koji u tome pogledu dobru volju pokažu i potrebitim se uvjetima podvrgnu, stupe u doticaj, a prema primljenim uputama omoguće im povratak kućama i k mirnom redovitom životu.

Tako je povedeno umirenje:

1) u velikoj župi Sana i Luka u prostoru Ključ—Varcar—rijeka Vrbas do Banja Luke—rijeka Sana.

2) U Ozrenskom području koje je ograničeno sa zapada rijekom Bosnom od utoka rijeke Spreče do utoka rijeke Krivaje, sa sjevera rijekom Sprečom do granice rijeke Puračić; sa juga rijekom Krivajom od utoka u rijeku Bosnu do sela Podvoljak i zatim do uključivo sela: Trnići, Podstoga, Hadžići, Miljevići, Cvijanovići, Bare do rijeke Krivaje, sa istoka uključivo sela Vukovina, Pribitkovići, Lozna, Orahovica, Musl. Milino Selo, Sižje do rijeke Spreče.

Ovi su četnici po svojim izaslanicima potpisali zapisnike, u kojima izjavljuju, da priznaju vrhovništvo Nezavisne Države Hrvatske i kao njezini državljani pripadnici izrazuju lojalnost i odanost njezinu poglavaru poglavniku, te privrženost Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, te istoga dana prekidaju sve neprijateljske čine protiv njezinih vojnih i građanskih vlasti.

Istodobno izjavljuju svoju pripravnost pobijati svim sredstvima partizanske (komunističke) izgrede, te u svakom pravcu pomagati državne vlasti u sređivanju općih prilika.

Državne vlasti zajamčuju njima sva prava, što ih svi državljani u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj imaju, te će im pomagati u obnovi onoga, što su uslijed dosadašnjih nesređenih prilika u njihovom kraju pretrpjeli.

Nadalje će u svojim krajevima sudjelovati u mjesnim upravnim vlastima, te sudjelovati kao dobrovoljci u pobijanju partizanskih bandi uz vojne oblasti pod njihovim vodstvom.

Odmah poslije potpisa ovih zapisnika prešlo se i na njihovo izvršenje, te je u dotičnim područjima zavladao normalan život.

Na isti način provađa se smirivanje i na drugim mjestima, gdje su ovakvi sukobi postojali.

U Zagrebu, dne 1. lipnja 1942.

IZ GLAVNOG STANA POGLAVNIKA"

Najvažniji dio ove obavijesti svakako je onaj gdje se kaže da četnici priznaju ustašku vlast i izražavaju lojalnost i odanost krvavom Paveliću, te se ujedno obvezuju da će se zajedno sa ustaškim bandama i pod njihovim vodstvom boriti protiv Narodne partizanske i dobrovoljačke vojske.

Četnici, koji su pokušali do sada opravdati svoju izdaju stavljanjem u službu okupatoru tobožnjom zaštitom srpskog naroda od ustaških bandi sad su izigrali i posljednju svoju lažnu kartu i time se potpuno raskrinkali i pokazali, da su ne samo sluge okupatora nego i odurne sluge ustaških bandita. Da su najgori ljudski ološ, izrodi i plaćenici, da su se pobratili sa krvavim ubojicama srpskog naroda, da su postali sastavni dio Pavelićevih hordi i svrstali se u zajednički front najcrnje reakcije protiv slobode srpskog i hrvatskog naroda.

I ustaški krvnici koji su istrijebili na stotine hiljada srpskog naroda i četnički banditi koji pale i kolju hrvatski i muslimanski narod i koji prijete, da će taj narod potpuno istrijebiti našli su se u zajedničkom taboru pod skutom okupatora protiv narodnooslobodilačke borbe.

Zašto je došlo do saradnje između ustaških i četničkih bandita.

Zato, jer pod udarcima slavne Crvene armije fašističke horde trpe sve teže i teže gubitke, a na vidiku je triumf pobjede Crvene armije.

Zato, jer se plamen narodnooslobodilačke borbe, koja se vodi pod rukovodstvom Komunističke partije sve više širi, jer narodnoj oslobodilačkoj borbi masovno prilazi hrvatski narod, kojemu je sve jasnije da se ta borba vodi za bolju budućnost i hrvatskog i srpskog naroda i svih potlačenih naroda u Jugoslaviji.

Zato, jer i ustaškim i četničkim banditima postaje jasno da se primiče kraj njihovom teroru, pljački i pustošenju, da im gori pod nogama i primiče se dan narodnog suda.

Nema sumnje, da će srpski i hrvatski narod na ovaj zajednički front najcrnje reakcije koja se manifestirala u četničko-ustaškoj saradnji odgovoriti još upornijom i jačom borbom protiv okupatora i njihovih sluga ustaša i četnika.

Nema sumnje, da će hrvatski i srpski narod na ovu zločinačku saradnju ustaških i četničkih bandita odgovoriti potpunim borbenim jedinstvom i bratstvom srpskog i hrvatskog naroda, koje će biti najbolja garancija da će se narodno-oslobodilačka borba svršiti pobjedom istinske narodne slobode.

Živjelo borbeno jedinstvo srpskoga i hrvatskoga naroda!
Smrt okupatorima i njihovim slugama ustašama i četnicima!

— — — — — —

ISTINA O OFENZIVI NA KORDUN I PETROVU GORU

Poznato je da se fašistička propaganda služi krupnim lažima da bi sakrila pred narodom pravu istinu. Tako je ustaški bandit

veliki župan u Gospiću Jurica Frković[2] pokušao u narod proturiti lažne vijesti o rezultatu ustaške ofenzive na Petrovu Goru i Kordun, kako je tobože na Kordunu i Petrovoj Gori zarobljeno 19.000 partizana, a ostali da su pobijeni.

Narod kaže: u laži su kratke noge, a to se i ovaj put pokazalo.

Istina o ofenzivi na Kordun i Petrovu Goru porazna je po ustaše. Oni su pokušali odmah u rano proljeće još prije lista 18 marta sa velikim snagama da unište partizane na teritoriju Korduna i Petrove Gore, ali se ta ofenziva otegla sve do 14 maja i završila paničnim bijegom ustaša. U toku ofenzive hrabri partizani zadali su ustašama teške udarce. Ubijeno je preko 300 ustaša a još veći broj je ranjen. Predao se veći broj domobrana, a u oružju je dobiveno 6 teških mitraljeza, 29 puškomitraljeza i 320 pušaka. Naši gubici iznose svega 57 mrtvih i 65 ranjenih. I ovaj put četnički banditi mučki iza leđa napali su partizane, inače bi ofenziva po ustaše bila još poraznija[3].

Cilj ustaške ofenzive bio je da se još prije lista uništi partizane na Kordunu i Petrovoj Gori tako reći na vratima Karlovca. Međutim partizani su iz ove ofenzive izišli znatno ojačani u oružju, a u teškim borbama očeličili se i prekalili u herojske narodne borce. Pokazalo se da partizani mogu tući i u frontalnim borbama znatno jače snage neprijatelja, jer je njegov moral pljačkaški i razbojnički. Poraženi neprijatelj i ovaj put iskalio je svoj bijes na srpskom pučanstvu poklavši oko hiljadu žena, djece i staraca. Naročito treba istaknuti važnu činjenicu da i hrvatsko pučanstvo susjednih sela poslije velikih uspjeha partizana sve više i pravilnije shvaća narodno-oslobodilački karakter Partizanske i dobrovoljačke vojske i sa vidnim simpatijama i znatnom pomoći pomaže narodno-oslobodilačku borbu i traži zaštitu od terora ustaških i četničkih bandi.

Plamen narodno-oslobodilačke borbe raspiruje se u požar u kome će izgorjeti okupatori i njihove domaće sluge ustaše i četnici.

Ustaški bandit Jurica Frković proturajući lažne vijesti o rezultatu ofenzive na Kordun i Petrovu Goru zaboravio je kazati hrvatskom narodu istinu o četnicima, o zajedničkim sastancima sa četnicima Gavrom Stanojevićem i drugima u Gračacu, u Gospiću, Otočcu i Perušiću.

Zaboravio je kazati tko čuva ličku prugu i vrši policijsku službu na vlakovima.

Zaboravio je kazati kako naši hrabri partizani vode tešku i ogorčenu borbu sa četničkim banditima, koji se spremaju da uz

---

[2] Zloglasni ustaša. Mnoge zločine u Lici lično je izvršio. Ubijen je u automobilu, između Novog i Senja, od strane partizana.

[3] O ustaškoj ofanzivi protiv partizana na području Korduna i Petrove Gore vidi Zbornik, tom V, knj. 4, br. 2, 4, 5, 72 i 73.

pomoć Talijana kolju hrvatski narod. Taj bandit sve to taji da bi se hrvatski narod uspavao i ne bi uvidio zajednički rad ustaške i četničke bande u službi talijanskih razbojnika.

I još je tome ustaškom krvniku danas čudno što pravi hrvatski rodoljubi seljaci, đaci i domobrani iz Smiljana, Ličkog Novog, Rizvanuše, Brušana, Bužima, Pazarišta, Perušića, Ramljana, Lešća, Gospića, Otočca i iz svih ostalih ličkih i hrvatskih sela i mjesta odlaze u partizane da se bore za čast hrvatskog imena i slobodu svoje domovine protiv krvavog talijanskog okupatora i njegovih slugu ustaških i četničkih pasa.

Izdaje:
Štab grupe Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda za Liku.

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA BATALJONA »PETAR VUKSAN« OD 14 LIPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU PRVE OPERATIVNE ZONE O BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU BATALJONA

ŠTAB
PARTIZ. BATALJONA
»PETAR VUKSAN«
14-VI-1942 g.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

U vezi naredbe toga Štaba broj 2 od 13-VI-1942 godine dostavlja se brojno stanje i naoružanje ovog bataljona i to:

Bataljon raspolaže sada sa 192 borca, 5 puškomitraljeza i 189 pušaka.

Sa municijom raspolaže prosječno sa 15 metaka na svaku pušku, i 120 metaka na svaki puškomitraljez.—

Mitraljezaca i šofera koji se traže za tenk, sa istima ovaj bataljon ne raspolaže.—

SF — SN

Komesar
Deni[1]

Komandant
Momčilo[2]

[1] Deni Vuinović
[2] Momčilo Novković

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA OPERATIVNE GRUPE U REJONU PLITVIČKOG LESKOVCA OD 14 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENOM NAPADU NA TALIJANSKU KOLONU[1]

Ko piše Štab Plitvičkog odreda[2] Odakle Uvalića

Kome Štabu I zone Gde K. Kapela

O. Br. datum 14-VI-42 god 14 čas min

Karta razmere 1 :

Noću 13/14-VI stavili smo Proleterski bat. i jednu četu batalj. »P. V.[3]« u zasjedu na putu Prijeboj — Pl.[itvički] Leskovac. Jednu motorizovanu kolonu koja je naišla u 7^h propustili smo, jer je u njoj bilo 4 tenka, pa smo pretpostavljali da bi ovi tenkovi spriječili uzimanje plijena. U 8^h naišla je druga kolona kamiona od Pl. Leskovca. U času kad je ta kolona naišla pred prve naše zasjede, srušila se je bukva koja je bila napilata da bi je oborili kad uđe kolona pred cijelu zasjedu. Tako je zasjeda otkrivena i došlo je do borbe samo na jednom krilu zasjede. Borbu je vodila samo Druga četa Prol. batalj. i to samo jednim svojim dijelom. Ova četa imala je u borbi 1 teže i 3 lakše ranjena. Vodnik Derikrava poginuo je pod uslovima koje ću zasebno objasniti (usmeno). Od oružja nije ništa izgubljeno.

Neprijatelj je imao 15—20 mrtvih (među njima jedan viši oficir). Zarobljen je jedan podoficir i 4 vojnika. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez, 11 pušaka, jedan fotografski aparat, 2 motocikla, jedan durbin, 2 revolvera i nešto odjeće i obuće. Oko 1.000 metaka.

1. četa batalj. »P. V.« vodila je borbu sa ustašama koji su bili pošli iz Prijeboja brdima prema M. Štropini. Jedan ustaški oficir ubijen je (ili teško ranjen).—

Mišljenja smo da se plijen raspodijeli ovako: puškomitraljez sa 300 met. batalj. »P. V.« jer isti ima svega 5 p. mitralj. a jedan je izgubio prije par dana u borbi sa ustašama. Puške bi stavili na

---

[1] Original pisan rukom.

[2] Od bataljona »Pekiša (Petar) Vuksan«, bataljona »Ognjen Prica«, Proleterskog bataljona Hrvatske i Udarnog bataljona formirana je privremena operativna grupa pod komandom Petra Kleuta i Mićuna Šakića. Grupa je dobila zadatak da sprečava kretanje talijanskih motorizovanih snaga koje su napuštale bihaćki garnizon i kretale se komunikacijom Bihać — Vrhovine, preko Plitvičkog Leskovca. Naziv »Štab Plitvičkog odreda« je proizvoljan.

[3] »Pekiša Vuksan«

raspoloženje Štabu Ličke grupe P.O., 1 motocikl štabu a jedan G. Š-u, durbin zamjeniku k-ta zone,[4] isti nema durbina, revolvere i odjećnu spremu Proleterskom bataljonu, kao i ostatak municije.

Zarobljenike i puške upućujemo s ovim izvještajem u Štab zone.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Mićun[5]

Komandant
Pet. Kleut[6]

P.S. Jedna puška
privremeno ostaje kod mene.
Mićun

BR. 27

NAREDBA ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 15 LIPNJA 1942 GOD. O PROMJENI NAZIVA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA I FORMIRANJU TREĆEG BATALJONA OVOG ODREDA

ŠTAB
III. OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj 80/42.
15. juni, 1942. g.

N A R E Đ B A

1. I. Slavonski Narodno-oslobodilački Partizanski Odred dobiva svoj službeni naziv: »I. Odred, III. operativne zone Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske.«
2. Ovaj štab je formirao iz VI. čete II. bataljona I. odreda III. BATALJON I. ODREDA, III. OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE.
3. Za komandanta III. bataljona imenuje se drug TIHI[1], dosadašnji komandir VI. čete, a za političkog komesara imenuje se drug BALJA[2], dosadašnji politički komesar VI. čete.

---

[4], [6] Petar Kleut
[5] Mićun Šakić

[1] Rade Knežević
[2] Blagoje Gerdijan

ŠTAB
III.OPERATIVNE ZONE
NAR.OSLOB.PARTIZ.ODREDA
HRVATSKE

Broj 80/42.
15.juni,1942.g.

N A R E D B A

1. I.Slavonski Narodno-oslobodilački Partizanski Odred dobiva svoj službeni naziv: "I.Odred,III.operativne zone Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske."
2. Ovaj štab je formiran iz VI.čete II.bataljona I.odreda III.BATALJON I.ODREDA,III.OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE.
3. Za komandanta III.bataljona imenuje se drug TIHI,dosadašnji komandir VI. čete,a za političkog komesara imenuje se drug BALJA,dosadašnji politički komesar VI.čete.
4. Za komandira I.čete imenuje se drug LUGAR,a za političkog komesara imenuje se drug OKTOBAR.
5. Za komandira II.čete imenuje se drug KARAULA,a za političkog komesara imenuje se drug UDARNIK.
6. Za komandira III.čete imenuje se drug BRKO,a za političkog komesara imenuje se drug ZET.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

Gospar

Dostavlja se na postupak:
1. III.bataljonu I.odreda.

Dostavlja se na znanje:
1. Glavnom Štabu N.O.P.O.Hrvatske
2. I.bataljonu I.odreda
3. II.bataljonu I.odreda.

Fotokopija dokumenta br. 27

4. Za komandira I. čete imenuje se drug LUGAR[3], a za političkog komesara imenuje se drug OKTOBAR.[4]
5. Za komandira II. čete imenuje se drug KARAULA,[5] a za političkog komesara imenuje se drug UDARNIK.[6]
6. Za komandira III. čete imenuje se drug BRKO,[7] a za političkog komesara imenuje se drug ZET.[8]

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Gašpar[9]

Dostavlja se na postupak:
1. III. bataljonu I. odreda.[10]

Dostavlja se na znanje:
1. Glavnom Štabu N.O.P.O. Hrvatske
2. I. bataljonu I. odreda
3. II. bataljonu I. odreda.

---

[3] Marko Marinković
[4] Đuka Balenović
[5] Narodni heroj Nikola Miljanović, poginuo kao komandant XVIII slavonske brigade kod Našica 1944 godine.
[6] Stanko Radovanović
[7] Narodni heroj Pajo Orozović
[8] Mirko Bulović
[9] Karlo Mrazović
[10] Istog dana, 15 lipnja 1942 god., naredbom br. 81 uključena je u sastav Trećeg bat. kao Četvrta četa jedinica koja je operisala u Virovitičkom i Grubišnopoljskom kotaru pod komandom Gedeona Bogdanovića-Gece. Za komandira čete imenovan je Geco, a Štabu bataljona je naređeno da dostavi prijedlog za političkog komesara. (Podatak uzet iz dokumenta koji se nalazi u arhivi Vojnohistoriskog instituta k. 1481 br. reg. 7—3.)

BR. 28

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 15 LIPNJA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP ODREDA I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U OBLASTIMA HRVATSKE I O AKCIJAMA PARTIZANA U PRVOJ I ČETVRTOJ OPERATIVNOJ ZONI[1]

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 49/42
dne 15. VI. 1942

VRHOVNOM ŠTABU PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE NARODNE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 12.

Od posljednjeg operativnog izvještaja naše jedinice nisu pokazale neku naročitu aktivnost. Operacija je na tromeđi Like, Bosne i Dalmacije prilično izmorila dobar dio ličkih i dalmatinskih jedinica. Slična se pojava opaža i kod partizanskih jedinica na Kordunu, gdje je nakon neprijateljske ofenzive nastao izvjestan zastoj.

Na teritoriju I. operativne zone nema nekih naročitih izmjena. Ovih je dana formiran štab te Zone.[2] Da smo formiranju tog štaba pristupili tako kasno razlog su prilično nesređene prilike u Lici i neprijateljske ofenzive na Kordunu.

Ovih je dana započela ustaška ofenziva na lički oslobođeni teritorij.[3] Prema informacijama, koje smo dobili treba da započne i široka talijanska ofenziva na taj teritorij. Štab je I. operativne zone pripremio plan i prilično jake snage za razbijanje te ofenzive. Borbe oko Plitvica i Prijeboja su u toku.

Banijski su partizani u posljednje vrijeme imali vrlo lijepih uspjeha u borbi protiv četnika. Situacija se u hrvatskim krajevima Banije veoma povoljno razvija naročito oko Siska. U Brezovicu su poslane dvije desetine dobrih i iskusnih partizana koji treba da budu baza za razvitak partizanskog pokreta u tom kraju.

Iako su banijski partizani imali u posljednje vrijeme lijepih uspjeha, njihove akcije ipak pokazuju da još uvijek njihove jedinice nisu sposobne za izvođenje širih operacija u kojima bi uzele

[1] Original se nalazi u arhivi CK SKJ.
[2] Vidi dok. br. 1.
[3] Vidi dok. br. 31.

učešće veće snage. Takve su akcije u novije vrijeme postale neophodne. Osim toga njihove akcije još uvijek nemaju planski karakter, one su manjeviše slučajno izabirane. Pored toga još uvijek upadaju u teške greške paleći muslimanska sela. Njihove su jedinice doduše prilično ojačale po broju i naoružanju. Formiran je već i V. bataljon.

Iz II. operativne zone nemamo novijih izvještaja.

U štabu su III. operativne zone izvršene promjene. Dosadašnji komandant drug Gašpar[4] imenovan je za komesara te Zone, a za komandanta imenovan je drug Grga Jankes, koji je odmah upućen na teren.

Iako se broj partizana i naoružanja III. operativne zone prilično povećao, ipak razvitak partizanskog pokreta u Slavoniji veoma zaostaje. Iz izvještaja našeg operativnog oficira,[5] koji je upućen s Banijskom proleterskom četom dobili smo sliku o stanju partizanskog pokreta u Slavoniji. Slavonski partizani do sada još nisu uspjeli da stvore ni najmanji oslobođeni teritorij. Jedinice su raštrkane po cijelom teritoriju bez dovoljne uzajamne veze. Štab operativne zone ne samo da nije u stanju da rukovodi ili koordinira njihove akcije nego nema ni dovoljnu kontrolu nad djelovanjem tih jedinica. Radi toga što su njihove jedinice raštrkane one nisu u stanju da dobro organiziranom neprijatelju na tom terenu nanesu neki važniji udarac. Prilična neaktivnost slavonskih jedinica uzrok je slaboj disciplini i borbenosti partizana. Izgleda ipak da su u posljednje vrijeme akcije nešto oživjele. Očekujemo da će Proleterska četa s Banije, koja je tamo već stigla mnogo doprinijeti bržem razvitku partizanskog pokreta u Slavoniji iako bi za taj sektor bilo potrebno poslati jače snage.

Slavonskim smo partizanima dali uputstva koja se sastoje u slijedećem: 1) Organizaciono povezati sve partizanske jedinice na teritoriju Slavonije i staviti ih pod komandu štaba III. operativne zone, 2) sistematskim i dobro pripremljenim akcijama s jačim snagama pristupiti čišćenju terena od neprijateljskih posada u cilju stvaranja oslobođenog teritorija, 3) na svaki način izvoditi akcije na komunikacije neprijatelja, a naročito na pruzi Zagreb—Beograd, 4) proširiti sektor djelovanja na hrvatske krajeve i uvući što veći broj Hrvata u partizane i 5) uspostaviti stalnu vezu s našim štabom i štabom II. operativne zone.

Slavonske partizanske jedinice vrše akcije u kotarevima: Nova Gradiška, Novska, Pakrac, Daruvar, Grubišno Polje, Virovitica, Slatina, Našice, Požega, prodire se ka Brodu i Đakovu kao i u pravcu Osijeka.

---

[4] Karlo Mrazović

[5] Narodni heroj Franjo Ogulinac

Operacija je na tromeđi Like, Bosne i Dalmacije znatno doprinijela jačanju partizanskog pokreta u sj. Dalmaciji iako s tom operacijom nisu postignuti predviđeni ciljevi.[6] Od zaplijenjenog oružja u toj operaciji dalmatinski su partizani dobili znatan dio, tako da se broj partizana prilično povećao, a osim toga nekoliko uspješnih akcija ih je ojačalo. Čišćenjem nekoliko ustaških i četničkih gnijezda postignuti su vojno politički uspjesi ma da se pri tome ispoljilo još dosta nedostataka. Poraz je četnika u tim krajevima prilično demoralisao njihove pristaše i simpatizere, tako da su u posljednje vrijeme učestali slučajevi prelaza četnika na stranu partizana.

U V. je operativnoj zoni posljednja neprijateljska ofenziva[7] osvajanjem Mrkoplja i sela te općine, uglavnom završena. Za tu je ofenzivu neprijatelj doveo svježe snage iz Italije i to u glavnom crne košulje u snazi od 6.000 vojnika s artiljerijom, tenkovima, i konjicom. Čitav je tok te ofenzive pokazao, da je neprijatelj veoma neodlučan i oprezan, da vrlo pomno upoznaje snage, koje pred njim stoje prije nego krene napred, da ga i najmanji otpor zaustavlja, te da tek nakon upotrebe minobacača i artiljerije nastavi napredovanje. Osim toga neprijatelj nije ni pokušao da izvrši neke ozbiljnije manevre opkoljavanja, već se zadovoljio s tim da zauzme teren koga su partizani pod pritiskom napustili.

Priliv je u partizane i nadalje vrlo velik naročito u sušačkom kraju, gdje se za kratko vrijeme organizovala dva bataljona.[8] Zahvaljujući otvorenoj saradnji četnika i ustaša stvoreni su u ogulinskom kraju povoljniji uslovi za mobilizaciju Hrvata u partizane, te će se u najskorije vrijeme organizovati ogulinska četa. U dolini Kupe znatno se pojačao partizanski pokret šta više neke jedinice već prelaze u Istru, gdje su navodno veoma povoljni uslovi.

Pred samu je talijansku ofenzivu na teritorij V. operativne zone četničkim banditima uspjelo da djelomično razoružaju a većim djelom povuku za sobom jednu partizansku četu (gomirsku četu) ubivši pri tomu komesara čete i delegata jednog voda. Na taj je način prešlo na stranu neprijatelja preko 60 partizana sa 60 pušaka i 3 puškomitraljeza.[9] Taj su udarac u leđa primorsko-goranski partizani dobili radi nedovoljne budnosti i neshvatanja opasnosti koju predstavljaju četnički elementi. To se naročito tiče odgovornih drugova te čete. Mi smo u nekoliko navrata signalizirali tu opasnost i tražili da se ta četa, koja je već prije manifestirala veoma sumnjive tendencije, energično pročisti. Naša su upo-

---

[6] O borbama na tromeđi Like, Bosne i Dalmacije vidi dok. br. 4 i Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 69, 70, 79 i 80.

[7] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 93.

[8] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 74.

[9] Vidi dok. br. 15.

zorenja ostala bez dovoljnog razumjevanja te smo s toga naredili strogu istragu.

Taj je događaj s druge strane imao povoljan odjek kod hrvatskog življa, jer su se ti četnički banditi poslije nekoliko dana pojavili u Ogulinu u društvu s ustašama. Nakon toga se sve više Hrvata iz toga kraja javlja u partizane.

Iako je primorsko-goranskim partizanima za vrijeme neprijateljske ofenzive uspjelo usporiti tok ofenzive i nanijeti neprijatelju prilično gubitaka, nije im uspjelo zadati neki teži udarac, a što je najglavnije nisu zadobili skoro ništa oružja i ratnog materijala.

Od posljednjeg su izvještaja naše partizanske jedinice izvele slijedeće akcije:

I. operativna zona.

Grupa kordunaških PO

Dvomjesečna neprijateljska ofenziva na Kordunu[10] nije postigla željene rezultate t.j. uništenje kordunaških partizanskih jedinica, naprotiv iz tih su borbi kordunaški partizani izašli kao pobjednici, zarobili dosta ratnog materijala i prisilili neprijatelja da se povuče. Samo u borbi za razbijanje obruča kojim je neprijatelj stegao kordunaške partizanske jedinice u Petrovoj Gori, partizani su mu nanijeli gubitke od preko stotinu mrtvih ustaša, i zaplijenili dva teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza i oko 50 pušaka. Tom su prilikom zarobljena 26 domobrana i 1 ustaša. U tim su borbama Kordunaši pokazali neobičnu smjelost, borbenost i požrtvovanje. U snažnom naletu obruč je probijen i neprijatelj natjeran u bjegstvo. Poslije toga neprijatelj se povukao iz Petrove Gore. U tim su borbama junački poginula 23 partizana.

Neprijatelj je za vrijeme te ofenzive popalio mnoga sela oko P. G.[11] u kotaru Vrgin Most. Ubijeno je samo oko P. G. preko 1000 civila, hiljade ljudi, žena i djece prisilno su evakuirani.

10. i 11. V. partizani su ušli u sela Prilišće i Netretić. U Prilišću je razoružano 6 finansa, zaplijenjeno 8 karabina, 400 metaka i 2 pištolja. U Netretiću su partizani izvršili napad na kasarnu, ali više nikoga nije bilo jer žandari spavaju u selu. U kasarni je nađeno dosta vojničke spreme od koje je jedan dio zaplijenjen, a što se nije moglo ponijeti zapaljeno je.[12]

---

[10] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 5, 72 i 73.

[11] Petrova Gora

[12] Prema sjećanju Većeslava Holjevca, akcije je izvršila Karlovačka četa (imala oko 80 do 100 boraca). Ona je bila direktno pod komandom Kordunaške grupe NOP odreda. Kasnije se iz te čete razvio odred od tri bataljona, koji je imao oko 450 boraca.

11. V. partizani su ušli u Lasinju,[13] nakon kratke borbe. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 21 karabin i drugog materijala. Gubici neprijatelja su 7 mrtvih i 2 ranjena. Jedan je partizan lakše ranjen.

U borbama u Otmićkoj šumi i zasjedama na cesti Krnjak—Barilović, i Vojnić—Miholjsko zaplijenjeno je 11 karabina s municijom, 24 vreća brašna, 9 vreća soli i raznih životnih namirnica. Poginula su oko 20 neprijatelja, a zarobljeno 2 domobrana i 3 ustaše.[14]

Razrušena je t.t. veza na liniji Tušilović—Krnjak i Severin—Vrbovsko i uništeno 4 km. linije.

Grupa Ličkih P.O.

U periodu od 12. do 17. V. oslobođena su sela Brušane, Kuterevo, Krasno, zaselak Babić Dolac, Lipovlje, Tisovac, Dolci i Crno Jezero.[15] U Brušanima su partizani uspjeli da se preko noći uvuku u rov oko žandarske kasarne i da u zoru nakon kratke borbe prisile žandare na predaju. Zaplijenjeno je 31 karabin, 2 puškomitraljeza, 20 bombi i ostalog materijala. Zarobljeno je 11 žandara, koji su pušteni jer je ustanovljeno da nisu ustaše. Trojica od njih i 6 civila javili su se u partizane. Za vrijeme te akcije prekinuta je t.t. linija Gospić—Karlobag. U akciji kod Kutereva i Krasno zaplijenjeno je 39 karabina, 3 puškomitraljeza i municije. Zarobljena su 26 domobrana, 1 ustaša i 7 žandara. U ostala su sela partizani ušli bez otpora.

Razrušena je pruga između Ribnika i Medka, kod Raduča, i između stanica Malovan i Otrić. U tim su akcijama zapaljene tri vaktarnice, uništeno 3 i po km t.t. linije, oštećene ili uništene 4 lokomotive, zaplijenjeno 1 puškomitraljez, 3 karabina i 1 pištolj. Zarobljena su 4 talijanska vojnika, mašinovođa i ložač. Gubici neprijatelja oko 40 mrtvih i mnogo ranjenih.[16]

Na zasjedama na pruzi ubijeno je 9 neprijateljskih vojnika i jedan oficir, a 9 ranjeno.

Banijski P.O.

U periodu od 16. do 30. V. Banijski su partizani razoružali posade neprijatelja u slijedećim selima: Strašnik, Dolnjaci, Svračica, stanica Maja, stanica Grabovac, Skela u Pounju, Kuljani, Mečenčane i Bijeljevina. U tim je akcijama zaplijenjeno 5 puškomitraljeza, 173 karabina, 17.000 metaka i mnogo drugog ratnog mate-

---

[13] Četa Kljuka i dijelovi Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda.

[14] Akciju su izvršili dijelovi Prvog i Drugog kordunaškog NOP odreda.

[15] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 86.

[16] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 86.

rijala. Gubici neprijatelja 29 mrtvih i mnogo ranjenih. Streljano je 12 ustaša, a zarobljeno 75 žandara i domobrana.[17]

U istom su periodu postavljene zasjede na cesti kod Bijelnika, Starog Sela i između Petrinca i Sunje.[18] U zasjedi kod Bijelnika zaplijenjen je 1 luksuzni auto, a vlasnik ustaša streljan. Na zasjedu kod Starog Sela naišli su njemački vojnici i ustaše. U borbi je ubijen 1 njemački oficir i 1 ustaša. U zasjedi kod Petrinaca ubijena su 2 ustaše i zaplenjena 2 karabina.

Minirana je pruga između Grabovca i Maje.[19] Mina je otkrivena, ali je pri iskopavanju eksplodirala i ubila 2 nadporučnika i 2 civilna stručnjaka. U borbi s vojnicima, koji su nakon toga došli na lice mjesta ubijeno je 12 neprijateljskih vojnika.

Između Capraga i Blinjskog Kuta dignut je u zrak transport njemačkih vojnika. Broj žrtava nije još poznat.

Razrušeno je 600 metara pruge i t.t. veza na liniji Caprag—Karlovac. Osim toga napadnuta je željeznička stražara kod Hrastovca na pruzi Sunja—Kostajnica. Partizani su primjećeni, te je posada utekla. Zaplijenjeno je 3 bombe i poljska kuhinja.[20]

U sukobu s neprijateljskom biciklističkom kolonom na cesti između Blinja i Graduse zaplijenjeno je 5 karabina i 12 bicikla. Zarobljena su 2 domobrana a više ubijeno. Jedan je partizan poginuo.

U jednom sukobu s neprijateljem ubijena su 3 domobrana i 4 ranjena. Zapljenjen je 1 karabin.

U napadu na muslimanska sela Mašinovići, Grošići i Makići većina je kuća spaljena. Za taj su nepravilan postupak banijski odgovorni drugovi pozvani na odgovornost.

Iz II. i III. operativne zone nismo dobili operativne izvještaje.

IV. operativna zona.

6. V. iz zasjede na cesti Ervenik—Žegar ubijeno je 7 talijanskih fašista, 3 oficira i prefekt zadarske provincije. Uništen je 1 kamion i 1 luksuzni auto. Zaplijenjen je 1 teški mitraljez i 2 puške.[21]

Iz V. operativne zone nije stigao operativni izvještaj.

Akcije Kombinovanog odreda.[22]

Očišćeno je ustaško selo Dolac. Jedan ustaša je uhvaćen, a ostali su pobjegli.

U borbama s Talijanima, koji su se kretali iz Ervenika neprijatelju su naneseni veliki gubici (prema naknadnim podacima iz-

---

[17] U akciji je učestvovao ceo Banijski NOP odred.
[18], [19], [20] O tim akcijama opširnije vidi u dok. br. 9.
[21] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 92, 94 i 150.
[22] Vidi dok. br. 4 i Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 69, 70, 79 i 80.

bačeno je iz stroja 170 vojnika). Tom su prilikom zarobljeni 50 talijanskih vojnika i dva oficira. Zaplijenjeno je 4 teška mitraljeza, 2 laka bacača mina, 6 puškomitraljeza, 55 pušaka, 12 pištolja i ostalog ratnog materijala.

Izvršene su razne diverzije: prekopana je cesta u Zrmanjskom klancu i kod mosta Kravja Draga na rijeci Zrmanji. Na cesti Otrić—Knin posječeno je 15 km t.t. linije. Na pruzi između Sv. Paraskeve i Šijanove Glave razrušeno je 120 metara pruge, a između Pribudića i Otrića 50 metara pruge.

I je Proleterski bataljon za to vrijeme bio u sastavu Kombinovanog odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar Komandant

DODATAK OPERATIVNOM IZVJEŠTAJU br. 12.

Pošto nam je izvještaj iz Dalmacije nešto kasnije stigao, šaljemo vam ga kao dodatak.

6. maja partizanska četa u Biokovu kod Bačine dočekala je u zasjedi talijanske vojnike.[23] U borbi su ubijena tri neprijateljska vojnika, više od 10 ih je ranjeno, a zarobljeno 18 vojnika i jedan oficir. Zaplijenjeno je 21 puška, 50 bombi i raznog materijala. Zaplijenjen je jedan kamion. Jedan je partizan poginuo.

Noću 4. na 5. ista je jedinica potopila 2 bagera. 1 na ušću rijeke Neretve, a 1 u njenom rukavu Crna Rijeka. Iste je noći razbijena instalacija u luci Ploče, koju Nijemci nastoje osposobiti za promet.

Partizani te čete prešli su lađom na otok Hvar i razoružali žandarmerijsku stanicu od 4 žandara.

Ta je jedinica u mjesecu maju likvidirala 12 špijuna i ustaša.

17. maja u noći radnici tvornice Majdan u Solinu izvršili su sabotažu[24] te je tom prilikom zapaljeno 2 magazina u vrijednosti od 5 miliona lira. Među izgorjelim materijalom nalazilo se 200 bačava nafte, 40 bačava mašinskog ulja, nekoliko stotina vreća od jute i mnogo drugog materijala.

Radnici tvornice cementa Sv. Kajo u Solinu uništili su početkom maja nekoliko motora. Počinjena šteta je velika.

---

[23] Biokovska četa

[24] Sabotažu je izvršio Vlade Bubić-Vovo, a pripremio ju je Drago Gizdić, koji je u to vrijeme bio sekretar Okružnog komiteta KPH za srednju Dalmaciju. Prema izjavi Drage Gizdića sabotaža je izvršena 1 maja.

Željeznički radnici u Splitu uništili su koncem aprila transformator za dizalice u luci. Uništili su također jednu lokomotivu i zapalili jedan vagon sijena.[25]

Noću 18 aprila partizani u okolici Sinja razrušili su rudnik boksita, uništili motore, zapalili naftu i ulje i uništili svo oruđe. Šteta je preko dva miliona dinara.[26]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

---

[25] Uništenje trafo-stanice na lukobranu u Splitu organizirala je partijska organizacija splitske željezničke stanice. Akciju je eksplozivom izvršio Ante Smolčić, a bio je dizaličar. Odjek te akcije bio je ogroman — baš zbog toga što je izvršena, takoreći, pred nosom talijanskih fašista, koji su sva postrojenja na lukobranu neprekidno čuvali. Uništenjem trafo-stanice onemogućena je upotreba triju dizalica na glavnom gatu u Splitu. Smolčić je uhapšen (sa još dvojicom drugova) pod sumnjom da je on izvršio akciju, ali Talijani nisu imali nikakvih dokaza. Kasnije je interniran u Italiju, a po njenoj kapitulaciji stupio je u NOV.

Uništenje lokomotive također je djelo part. organizacije željezničara. Izvršilac je bio Ante Dumanić-Šulenta. Ta akcija bila je signal radnicima da pristupe masovnom uništavanju lokomotiva i vagona. Pošto Talijani nisu imali povjerenja u radnike, doveli su u ložionu svoje inžinjere i mašiniste. Dumanić je stupio u partizane 1942 god., a poginuo je nesretnim slučajem 1945 godine.

U ovom se izvještaju pominje samo uništenje lokomotive i jednog vagona. Međutim, u to vrijeme, skoro svakodnevno su zapaljivani vagoni, i to na ovaj način: pred polazak voza ubacili bi tempirane upaljače, po mogućnosti u prvi vagon. Pri kretanju voza izbio bi požar, koji je zahvatao čitavu kompoziciju. Part. org. željezničara uvijek bi se sporazumjela sa mašinistom da ne zaustavlja voz kada primjeti požar. Talijani su bili ubjeđeni da neko na pruzi, za vrijeme vožnje, ubacuje u vagone sredstva za izazivanje požara. Kasnije su čuvali svaki vagon, ali im to nije mnogo pomoglo. Sa akcijama takve vrste prvi je otpočeo Josip Šoljan, radnik u ložioni (sredinom 1942 god. pošao u partizane i poginuo u borbi protiv Talijana, na Vagnju, iste godine, kao zamjenik komandira čete).

[26] Akcije je izvršila grupa partizana sa pl. Dinare pod rukovodstvom Vice Buljana.

BR. 29

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 16 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O IZRADI EMISIONE RADIO-STANICE

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
A. br. 186/42
Dne 16. VI. 1942

KOMANDANTU I. OPERATIVNE ZONE[1]

Održavanje brze i sigurne veze između našeg štaba i štabova Zona od velike je važnosti. U novije vrijeme sama situacija nameće potrebu sve veće koordinacije akcija pojedinih Zona i sve veću centralizaciju rukovodstva. Kurirska veza, kojom smo se do sada služili, ne samo da je prespora već i veoma nesigurna. Stoga moramo naći mogućnosti da taj problem riješimo na drugi način. Štabovi će Operativnih Zona tom problemu morati posvetiti najveću pažnju.

Radiotelegrafska ili telefonska je veza najidealnija za naše prilike. Iako je veoma teško doći do emisionih radiostanica ipak nije nemoguće. Za prvo će vrijeme naš štab naći stručno osoblje (radiotehničare, radiotelegrafiste i sl.) i prikupiti što više radiomaterijala. Ukratko, izvršite sve pripreme da u najskorije vrijeme budete u mogućnosti pristupiti izgradnji emisione radio-stanice. Takve su stanice pokretne te stoga ne pretstavljaju neki problem ni za Zone, koje nemaju oslobođenog teritorija. Za njihov pogon potrebna je energija, koja se može dobiti nekim manjim benzinskim ili drugim motorima. Praksa je pokazala da je takvu stanicu moguće izgraditi prilično brzo ako se ima na raspoloženju stručno osoblje i materijal. Kod nas se nalazi stručnjak,[2] koji vam u slučaju potrebe može dati savjete.

Javite nam u najskorije vrijeme kakve su mogućnosti kod vas u tom pogledu, što ste već i što kanite poduzeti.

Također je važno da se prikupi i sačuva telefonski materijal (aparate i kablove) i da se ima u evidenciji stručno osoblje, koje bi bilo sposobno rukovoditi telefonskom sekcijom veze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
V. Katić[3]

(M. P.)

Komandant
sl. otsutan

---

[1] Srećko Manola
[2] Ante Mardešić. Poginuo 1943 godine.
[3] Vladimir Bakarić

BR. 30

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA PRVOG SLAVONSKOG NOP ODREDA OD 17 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA JEDINICA U PRVOJ POLOVICI LIPNJA

ŠTAB
I. BATALJONA I. SLAVONSKOG
NARODNO OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
Broj: /42
17 juna 1942

ŠTABU III. OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Naredbom Štaba broj 60/42 od 15 maja 1942 god. dostavlja se izvještaj [o] akcijama, brojnom stanju i naoružanju jedinica ovog Bataljona, u vremenu od 2 do 14 juna t.g.

2-VI-42 Jedna desetina IV. čete u sastavu jedne desetine Proleterske čete zapalila je općinsku i školsku zgradu u selu Bučju, zato da se ne bi neprijatelj ponovno u njih utaborio.

8-VI-42 Drugi vod IV. čete istjerao je radnike iz šume iznad sela Ožegovaca koji su [radili] po naređenju ustaške vlasti. Tu su dobijena 9 karabina Mauzer, 200 metaka, 2 fišeklije i 1 opasač.

6-VI-42 Proleterska četa, u sastavu[1] jednog voda II bataljona, izvršila je napad na ustaško selo Poljansko. Napad je izvršen noću. Borba je trajala 2 sata. Ubijena su 2 bandita. Jedan od njih pao je prilikom bijega. Poslije je utvrđeno da su pala još dvojica prilikom pružanja otpora. Isto je tako u jednom štaglju izgorjelo 5—6 ustaša koji se nisu htjeli predati. Zajedno s njima izgorjelo je 5 karabina s kojim su davali otpor. Zapaljena su još 5 štagljeva i jedna kuća.

U toj akciji dobijeno je 12 mauzera, 950 metaka, i 1 gaser sa 8 metaka, 4 bombe (defanzivne) i 7 pari cipela. Plijen je jednako podijeljen na oba bataljona.

---

[1] Ovaj izraz je nepravilno upotrebljen. Početak rečenice treba da glasi ovako: Proleterska četa, zajedno sa jednim vodom Drugog bataljona...

9-VI-42 Jedna desetina sa puškomitraljezom, sastavljena od 6 proletera i 4 partizana, upala je u selo Kunovci kod Požege i odvela Branka Kojića ustaškog tabornika ondašnje opštine, koji je poznat u okolnim selima kao oštar sudija našeg naroda. Kratko vrijeme nakon upada u selo zaposjednuti su putevi, tako, da je ova desetina morala zaobilaziti 4 dana dok se je izvukla iz tog škripca. Tabornika su uputili u Štab II. bataljona. Stvari zaplijenjene kod tabornika, navedene su u izvještaju[2] polit. komesara[3] ovog Bataljona.

12-VI-42 Ista jedinica uz pomoć seljaka je noću između 12—13 na cesti Pakrac—Požega, posjekla telefonske stubove od sela Branežaca do Kamenske,[4] dužine 8 km. Zapalila 1 most u Bogazu, dužine 6 metara.

6-VI-42 Prva četa koja se već duže vrijeme nalazi na sektoru Pakračkog sreza, često puta je držala zasjede oko sela Španovice, ali ustaška banda nikako da izlazi i pored mnogih izazivanja. Pomenutog dana, jedna desetina ove čete, ranila je španovačkog zastavnika, koji se vozio na motociklu. On se je stropoštao u jarak, i kad je već htjela da mu priđe, bila je opažena od ustaša iz jednog sela, koji su nedaleko sela držali zasjedu. Počeli su pucati, tako da su naši drugovi bili prisiljeni da otstupe, te je taj bandit zaklonom uspio da pobjegne. Naši su drugovi dobili njegov pištolj »Parabelum« sa 6 metaka koji mu je ispao na cesti.

11-VI-42 Pronađen i likvidiran jedan špijun u III. vodu I. čete, koji je kao takav poslan od Šarca[5] da izvidi i špijunira iz kojih se sela hrane partizani. Na saslušanju je priznao da su poslana još trojica u raznim pravcima.

12-VI-42 Pošto su se pronosile neke glasine da će ustaške vlasti kupiti sve metalne stvari za ratnu upotrebu, stoga je ista jedinica odnela i sakrila crkvena zvona iz triju sela.

8-VI-42 Druga proleterska četa,[6] kojoj je dodan Kilerov[7] vod, držala je zasjedu na cesti Pakrac—Okučani. Zasjeda je mo-

---

[2] Ovaj izvještaj Redakcija nije pronašla.

[3] Mane Trbojević

[4] Bučko Kamensko

[5] Marko Šarac — vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 57, objašnjenje 2.

[6] Odnosi se na Proletersku četu Banije, koja je ušla u sastav Prvog slavonskog bataljona kao Druga četa.

[7] Dušan Mazalica-Kiler, kao komandir voda, potajno je održavao vezu sa četnicima na Motajici, zbog čega je strijeljan kao izdajnik.

rala biti napuštena u 12.45^{h} bez rezultata, zato što je već od samog početka tj. ranim jutrom bila otkrivena.

12-VI-42 Vršena je zasjeda kod sela Kričke na kosi Velika Strana. Zasjeda je zbog nedolaska neprijatelja ostala bez uspjeha. Istoga dana 3 proletera s jednim partizanom išli su da uhapse lugara iz sela Brestače, koji je ujedno ustaša i krvnik. Hapšenje nije uspjelo, jer je isti uspio umaći, samo ga se uspjelo raniti u ruku.

13-VI-42 Ponovno je držana zasjeda, ali i ovog puta ostala je bez uspjeha. Istoga dana uhvaćena su dvojica špijuna rodom iz sela Bukovčana sa biciklima i likvidirani. Bicikli su zadržani. Utvrđeno je da je jedan novi bicikl svojina poznatog ustaše i bandita iz D. Čaglića Paje Site.

14-VI-42 II vod II čete uhvatio je 5-oricu špijuna i likvidirao ih. Na saslušanju utvrdilo se da su poslani iz N. Gradiške. Jedan među njima priznao je da je poslan od župskog redarstva iz N. Gradiške sa zadatkom da se privuče partizanskom logoru, da izvidi broj i naoružanje partizana kao i odakle se hrane. Dotični je također priznao gdje se je hranio za vrijeme svog djelovanja, tko mu je davao podatke i tko ga je vodio po terenu, kao i veze preko kojih je došao na sektor rada ovog voda. Inače je bio vrlo vješt i naobražen. Navodno da je imao veze i sa Uroićem[8].

14-VI-42 Ista jedinica vršila je zasjedu na cesti Okučani—Pakrac do samog D. Čaglića. Međutim, kako je sam teren nepogodan za zasjedu, ista je bila otkrivena i morala se povući.

III vod II čete nalazi se na sektoru Novska—Banova Jaruga sa novoformiranom Proleterskom četom[9] radi poznavanja tog terena.

Pošto je III četa našeg bataljona bila na službi pri vašem Štabu nije vršila nikakove vojne akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
Pepe[10]

---

[8] Ustaški veliki župan Stjepan Uroić

[9] Proleterska četa Banije podjeljena je u dva voda, i svaki od njih dodjeljen po jednoj četi Slavonskog NOP odreda. Kasnije su ovi vodovi opet povučeni i nanova je formirana Proleterska četa.

[10] Vicko Antić

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 18 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA PRVOG PROLETERSKOG BATALJONA I JEDINICA LIČKE GRUPE NOP ODREDA PROTIV TALIJANA I USTAŠA[1]

ŠTAB I. OPERATIVNE ZONE
NARODNO OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 1 —
18/VI. 1942. god.

GLAVNOM ŠTABU NAR. OSL. PART. ODREDA HRVATSKE

Operativni
izvještaj

Početkom ovoga mjeseca skoncentrisane su jače ustaške snage u selu Saborski. Njihov tačan broj kao i namjere nisu bile poznate našoj obavještajnoj službi. Njihova snaga ocjenjivana je na nekoliko hiljada i ako ih je bilo svega oko 1000. Na prostoru oko Plitvičkih Jezera nalazio se je tada bataljon »Ognjen Prica«, a u Prijeboju Proleterski bataljon koji je međutim 3. ov. mj. bio povučen u Korenicu. U isto vrijeme saznali smo o prisustvu jačih talijanskih snaga u Vrhovinama i okolini. Predviđali smo da će otpočeti ofanziva neprijatelja na oslobođeni teritorij Ličke grupe sa sjevera.

Ustaška lička legija krenula je 5. ov. mj. preko Sertić Poljane ka Plitvicama. Tu je bila sačekana u zasjedi od jedne čete bataljona »Ognjen Prica«, koja je poslije žestoke borbe, nanijevši neprijatelju osjetne gubitke u mrtvim i ranjenim, uspjela da se 5 u večer prebaci preko mosta u Plitvička Jezera. 6 ov. mj. ustaše su zauzele Plitvička Jezera i otpočele jednovremeno napad sa pravca Rastovača—Medveđak i sa pravca Arapovdol—Zaklopača. Pošto su se na cijelom ovom prostoru nalazile svega dvije čete bataljona »Ognjen Prica« vršeno je povlačenje na cijelom prostoru. Noću 5/6 stigao je u Prijeboj bataljon »Petar Vuksan« i odmah jedna četa iz istog upućena u Jezerce a jedna prema Ličkom Petrovom Selu, dok je jedna četa zadržana kao rezerva na Šuputovom raskrižju. Četa koja je bila u Jezercu sačekala je u zasjedi ustašku kolonu nanijevši joj osjetne udarce. U kratkoj ali žestokoj borbi bila je ova

[1] Kopija dokumenata u arhivi Vojnohistoriskog instituta JNA.

četa ustaškim jurišem razbijena te se je povukla prema Šuputovu raskrižju izgubivši 6 drugova, 1 puškomitraljez i 5 pušaka. Oba ova bataljona (»P.V.« i »O.P.«) povukli su se tada u Ćuića krčevinu, a ustaše su ušle u Prijeboj i odmah otpočele sa utvrđivanjem brda južno od Prijeboja. Bataljoni »P. V.« i »O. P.« povukli su se potom po zapovijesti G.Š.[2] na liniju Korenička Kapela—Crni Vrh.

8. ov. mj. upućeni su bataljoni Udarne ličke grupe a potom Proleterski i »Marko Orešković« pravcem Homoljac—Babin Potok—Sertić Poljana sa zadatkom da napadnu neprijatelja sa leđa i da mu prekinu veze sa pozadinom, da uhvate vezu sa Kordunašima i po tom u koordiniranoj akciji sa bataljonima »P. V.« i »O. P.« da napadnu neprijatelja u samom Prijeboju. Udarni bataljon imao je nekoliko sukoba sa ustaškim patrolama ne uspjevši uhvatiti ništa od plijena. Jedan ustaša zarobljen je i ubijen i tri ustaške kuće iz kojih je davat otpor zapaljene su. Nekoliko hrvatskih kuća u Sertić Poljani i Čorkovoj Uvali zapalili su ustaše, navodno zbog saradnje tih Hrvata sa partizanima. Ustaše su zapalile također sela Plitvice, Jezerce i Mirić Štropinu u koju je došlo jedno odjeljenje ustaša preko Plitvičkog Leskovca.

Bataljoni Proleterski i »M. O.«[3] imali su 10. ov. mj. jedan sukob sa četom ustaša između Plitvica i Bigine Poljane, no u tom sukobu nisu imali ni gubitaka niti uspjeha i kakovog plijena. Računajući da neće moći prijeći Koranu vratila su se ova dva bataljona preko Labudovca u Plitvički Leskovac. Tu su bili iznenađeni nailaskom Talijana iz Babina Potoka te su se naglo povukli prema Homoljcu. 12. ov. mj. prešao je i Udarni bataljon istim pravcem u Uvalicu.

10. ov. mj. bataljon »O. P.« stavio se je u zasjedu na cesti kod Klokočevice. Na ustašku kolonu koja je kretala od Prijeboja ka L.P. Selu[4] izvršen je prepad te je ubijeno oko 50 ustaša. Nije se uspjelo uzeti ništa od oružja.

13. ov. mj. izvršena je ovakva pregrupacija naših snaga. Bataljoni Proleterski, Udarni L. G.[5] i »P. V.« skupljeni su u Uvalicu, a bataljoni »M. O.« i »O. P.« u K. Kapeli.[6] Ovo je učinjeno zbog novostvorene situacije prolaskom Talijana cestom Vrhovine—Prijeboj—L. P. Selo—Bihać. Bataljoni iz Uvalice poslije izvršenog izviđanja ceste od Čudina Klanca do Prijeboja postavili su neprijatelju zasjedu kod Mirić Štropine. U zasjedi su bile dvije čete Proleterskog bataljona dok su ostale čete vršile osiguranja bokova i druge sporedne zadatke. Zasjeda je propustila jednu motorizovanu

---

[2] Glavni štab NOP odreda Hrvatske
[3] »Marko Orešković«
[4] Ličko Petrovo Selo
[5] Udarni bataljon Ličke grupe
[6] Korenička Kapela

kolonu ne napavši je zbog tenkova koji bi sigurno bili omeli uzimanje plijena. Napad na slijedeću kolonu koja je dolazila od Leskovca bio je u dobroj mjeri ometen jednim incidentom. Naime jedna bukva koja je bila narezana da bi je partizani u času kad uđe kolona pred zasjedu oborili i tako spriječili eventualno manevrisanje tenkova, srušila se je zbog vjetra u času kada je kolona kamiona upravo nailazila. Tako je čelo ove kolone moglo napasti samo lijevo krilo naše zasjede. U borbi koja je potrajala oko pola sata ubijeno je 15 do 20 Talijana među kojima i jedan viši oficir. Zarobljen je 1 podoficir i 4 vojnika. Zapaljena su 2 auta i 1 motocikl. Zaplijenjena su i uz veliki napor partizana uz brdo kroz šumu izvučena 2 motocikla. Od oružja je zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 11 pušaka, 2 revolvera i oko 1200 metaka. Zaplijenjen je uz to 1 durbin, nešto opreme i drugog. Druga zasjeda koju su bataljoni iz Uvalice htjeli postaviti 15. ov. mj. između Čudina Klanca i Leskovca nije uspjela jer je još prije postavljanja zasjede lijevo bočno osiguranje (četa iz Udarnog bataljona) stupila u borbu s neprijateljem u Končarovom Kraju, te je zasjeda tako osujećena. U ovim borbama imao je Proleterski bataljon 1 mrtvog i 3 ranjena, a Udarni bataljon 1 ranjenog.

Bataljoni »O. P.« i »M. O.« otišli su iz K. Kapele da bi 14 ov. mj. napali neprijateljski logor u Željavi. Plan je bio stvoren i bataljoni dovedeni u neposrednu blizinu logora, kada je od jedanput nastalo kolebanje kod partizana (a izgleda i kod starješina) te su se bataljoni neizvršivši napad povratili na Plješivicu. Odatle su 15 ov. mj. krenuli ka cesti kod Klokočevice i tamo napali talijansku kolonu koja je dolazila od L. P. Sela. Ubijeno je nekoliko ustaša i veći broj Talijana, zapaljeno 7 kamiona, sklonjeno pored puta 1 motocikl i više sanduka materijala, zaplijenjeno i iznešeno 2 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 4 puške, par stotina metaka, i nešto drugog materijala. Bataljon »M. O.« imao je u ovim borbama 2 mrtva i 10 ranjenih, a bataljon »O. P.« u borbama od 5 — 16 ov. mj. 5 mrtvih i 6 ranjenih.

17 ov. mj. povučeni su radi odmora i sređivanja bataljoni u svoje ranije baze. Bataljon »P. V.« otišao je na teritorij I. odreda, Udarni u Korenicu, Proleterski u Šalamunić a »M. O.« na teritorij III. odreda. Bataljon »O. P.« ostao je na sektoru prema Prijeboju.

Tenk je upotrebljavan u borbi sa ustašama u s. Jezercu. Bacač 81 mm. upotrebljen je za uznemiravanje ustaških jedinica na položajima oko Prijeboja. Protivoklopni mitraljez nije upotrebljavan jer ima dosta nesigurnu poslugu i dejstvuje samo jedinačnom paljbom.

Kao naročito osjetljivo i još nedovoljno organizovano javljalo se u svim ovim operacijama pitanje ishrane na položajima i

opskrbljivanje boraca suvom hranom, kad se upućuju na duži marš i u zasjedu. Ekonomi jedinica nisu još dovoljno spretni da se snađu u svim prilikama, a i objektivne okolnosti bile su dosta teške jer je stanovništvo iz svih sela bilo izbjeglo.

Izuzev nekoliko slučajeva sve su se jedinice pokazale dosta dobro. Kod partizana borbenost i svijest bila je na visini, no kod starješina bilo je kolebanja, neodlučnosti i nepravilnih postupaka, te se je pokazala potreba smjene nekih starješina. Štab Udarnog bataljona[7] i politički komesar bataljona »O. P.« smijenjeni su, a izvršiće se i još neke smjene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar Komandant

BR. 32

PISMO ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 18 LIPNJA 1942 GOD. NOVOPOSTAVLJENOM POLITIČKOM KOMESARU PRVE NOU BRIGADE HRVATSKE O ZADACIMA BRIGADE U VEZI SA NJENIM FORMIRANJEM I IZVOĐENJEM OPERACIJA

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NARODNO OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
18. VI. 1942 god.

DRUGU UROŠU KRUNIĆU, POLITKOMESARU UDARNE BRIGADE[1]

Dragi druže! Na naš prijedlog postavljen si za komesara Udarne brigade a pošto Udarna brigada neće biti odmah koncentrisana na jednome mjestu to ćeš ti bataljon od 200 boraca kojeg daje Banijski P.O. voditi preko Korduna do teritorija III. bataljona II. kordunaškog odreda gdje ćete se susresti sa bataljonom

[7] Štab Udarnog bataljona je tada reorganiziran: smijenjeni su dotadašnji komandant i komesar, a postavljeni: za komandanta Milan Šijan, za političkog komesara Bogdan Vujinović.

[1] To je bila Prva NOU brigada Hrvatske. Opširnije o brigadi vidi dok. br. 53.

koji daje Grupa kordunskih P.O. Usput će Vam se priključiti i operativni oficir Udarne brigade drug Jovica Lončar te ćete tako Vas dvojica preuzeti komandu nad ta dva bataljona. Zadatak Vaš na teritoriju III. bataljona II. kordunaškog odreda sastoji se u slijedećem:

Izvoditi operacije na sektoru Saborski—Ličko Petrovo Selo i očistiti neprijateljske garnizone na tom sektoru sa sjeverne strane uz pomoć bar još jednog bataljona II. kordunaškog odreda. Naređenja o pripremi tih operacija kao i prehrani trupa na tome sektoru dobio je komandant Kordunaške grupe da naredi komandantu II. odreda[2] da ih pripremi tako da Vi prolazom kroz Štab Kordunaške grupe obratite se tamo za obavještenja i za konkretna naređenja komandantu II. odreda da Vam bude kod [njega] sve na raspolaganje i da u zajednici s vama operiše na tom sektoru. Čim stignete sa bataljonom iz Banije i sjedinite se sa Kordunaškim bataljonom odmah šaljite izvještaj u Štab zone sa iscrpnim planom kako ćete voditi operacije i u kom pravcu, te nas obavijestite o Vašem mišljenju, o bataljonima, o naoružanju itd. Ako pri operacijama se bude zarobljavalo oružja to oružje privremeno sklanjajte ili privremeno dodijelite na sektoru na kojem djelujete a konačni raspored oružja dobićete od Štaba zone. U prvom redu kompletirajte naoružanje automatskim oružjem oba bataljona Brigade tako da u svakoj četi bude najmanje od 6 do 8 puškomitraljeza a Banovački bataljon popunjavajte novomobilisanim sa terena gdje operišete tako da i on poraste na 300. Mislim da Vam nije potrebno napominjati sa koliko pažnje i opreza treba vršiti mobilizaciju za Udarnu brigadu.

Prema naredbi broj 3[3] Banijski bataljon mora biti formiran do kraja ovoga mjeseca a ti kontroliši i nastoj da to bude izvršeno i odmah kreći sa bataljonom preko Korduna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar Komandant

---

[2] Bogdan Oreščanin
[3] Redakcija nije pronašla ovu Naredbu.

15-2
188 8

STAB
IV.OPERATIVNE ZONE
Br...140/42
18 juna 1942.

N A R E D J E N J E B R. 8.

I.Današnjimdanom formira se I.Dalmatinski Udarni Bataljon.

II.Za komandanta Bataljona imenuje se drug Milan Pokić,za političkog komesara drug Danilo Smiljanić,za zamjenika komandanta drug Marijan Bilić.

III.Bataljon će prvo vrijeme imati tri čete.Za komandira I. Čete imenuje se drug Čabo Vito,za komesara drug Murija Dugi.Za komandira II.Čete imenuje se drug Bašić Dujo,za komesara drug Dude Branko. Za komandira III.Čete imenuje se drug Martinić Pero,za komesara drug Jelić Slavko.

IV.Štab Bataljona organizovat će u svim četama četnu komoru s kojima će jedinstveno upravljati intendant oficir drug Dušan Kotoraš.

V.U svakoj četi organizovat će se sanitetska služba,a odgovoran za svu sanitetsku službu u cijelom bataljonu bit će saniter II.Čete drug Zoran Strožer.

VI.Štab Bataljona bit će direktno odgovoran i slat će izvještaje i primati naredjenja od Staba IV.Operativne Zone.

VII.Ova naredba neka se pročita pred čitavim Bataljonom.

S M R T F A Š I Z M U - S L O B O D A N A R O D U !

Politički komesar:

Komandir:

(Na terenu)

Fotokopija dokumenta br. 33

BR. 33

NAREDBA BR. 8 ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 18 LIPNJA 1942 GOD. O FORMIRANJU PRVOG DALMATINSKOG UDARNOG BATALJONA

ŠTAB
IV. OPERATIVNE ZONE
Br. 130/42
18 juna 1942.

NAREĐENJE BR. 8.

I. Današnjim danom formira se I. Dalmatinski Udarni Bataljon.

II. Za komandanta Bataljona imenuje se drug Milan Dokić,[1] za političkog komesara drug Danilo Smiljanić,[2] za zamjenika komandanta drug Marijan Bilić.[3]

III. Bataljon će prvo vrijeme imati tri čete. Za komandira I. čete imenuje se drug Čabo Vito,[4] za komesara drug Nurija Dugi.[5] Za komandira II. čete imenuje se drug Bašić Dujo, za komesara drug Dude Branko. Za komandira III. čete imenuje se drug Martinić Pero,[6] za komesara drug Jelić Slavko.

IV. Štab Bataljona organizovat će u svim četama četnu komoru s kojima će jedinstveno upravljati intendant oficir drug Dušan Kotoraš.

V. U svakoj četi organizovat će se sanitetska služba, a odgovoran za svu sanitetsku službu u cijelom bataljonu bit će saniter II. čete drug Zoran Strožer.

VI. Štab Bataljona bit će direktno odgovoran i slat će izvještaje i primati naređenja od Štaba IV. Operativne Zone.

VII. Ova naredba neka se pročita pred čitavim Bataljonom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politički komesar:
Milić[7]

Komandir:
(Na terenu)

---

[1] Narodni heroj Ante Jonić

[2] U borbi protiv Nijemaca i ustaša u Jajcu, koncem 1942 god., kao politički komesar bataljona u Prvoj dalmatinskoj brigadi, teško je ranjen; da ne bi pao u ruke neprijatelju izvršio je samoubistvo.

[3] Narodni heroj Božo Bilić-Marijan. Poginuo 1943 god., u borbi protiv Nijemaca i ustaša, kao komandant Prve dalmatinske NOU brigade.

[4] Poginuo 1943 godine.

[5] Poginuo 1943 god., u Prvoj dalmatinskoj NOU brigadi.

[6] Poginuo kao politički komesar čete 1943 godine.

[7] Maks Baće

BR. 34

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 18 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVOG DALMATINSKOG UDARNOG BATALJONA O NAJVAŽNIJIM ZADACIMA BATALJONA

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 131/42
18 juna 1942

ŠTABU I DALMATINSKOG UDARNOG BATALJONA

Značaj formiranja I dalmatinskog udarnog bataljona i imenovanje njegovoga Štaba veoma je velik. Udarni bataljon treba da izvrši važan zadatak podizanja oružane borbe naroda Dalmacije i učvršćenja partizanske vojske u Dalmaciji.

Osnovni je zadatak novoimenovanog Štaba da zadobije puni autoritet komandira i komesara četa, vodnika i sviju boraca. To će zavisiti od njegovog načina postupanja, od njegove radinosti, borbenosti i političkog rada. Zadatak je Štaba da razvije borbenost partizana i svoje vlastito operativno iskustvo. U Štabu treba izvršiti točnu raspodjelu dužnosti. Po mogućnosti prije svake veće akcije treba održavati konferencije sa svim komandirima i komesarima gdje će se akcija organizovati u glavnim linijama i gdje će se ukazati na njen politički značaj. Također poslije akcije na takvom sastanku iznijet će se puna ocjena, njeni rezultati prenose se kroz političke časove na sve partizane, gdje se razvija samostalna i plodna kritika.

Svu svoju brigu Štab će posvetiti prehrani. Zato će organizovati za svaku četu kuhare, nabaviti konje, odrediti ekonome. Drug intendant. oficir rukovodit će svim tim radom, ali će kontrolu i konačnu odgovornost za ekonomiju Bataljona snosit sam Štab.

Dobro treba paziti da bude izvršena raspodjela akcija takva, da se uvijek vodi računa o umoru i raspoloženju boraca.

Štab Bataljona najhitnije će organizovati obavještajnu službu i za nju će učiniti odgovornim jednoga druga kojega će predložiti za obavještajnog oficira.

Za razliku od dosadašnje prakse ovaj će Bataljon biti pokretan.

Pred Bataljonom postavljaju se vojno-politički zadaci, koje će on izvršavati u tri razdoblja i na tri terena.

1) U prvom razdoblju od 7 do 15 dana Bataljon će se zadržavati na terenu kojemu na sjeveru ide cesta Knin — Vrlika, na

zapadu Knin — Miočić, a na jugoistoku zatvara ga cesta Miočić — Vrlika. U slučaju potrebe Bataljon će se osloniti na brdo Kozjak.

2) Na tom terenu postavljaju vam se slijedeći vojni zadaci: a) zasjede na cesti Knin—Drniš, Drniš—Vrlika i kontrola ceste Knin—Vrlika b) rušenje željezničke pruge Knin—Drniš i napadi na željezničke talijanske straže na istoj pruzi.

3) Ako četničko-talijanski agenti budu naoružavali sela protiv partizana prići ćete energičnom razoružanju sela.

4) Prikupit ćete nove borce u naše redove sa što većim brojem oružja kojega u tom kraju ima.

5) U drugom razdoblju od 15 do 20 dana Bataljon će operisati na terenu između ceste i željezničke pruge Drniš—Unešić sa zapada i sjeverno i južno od ceste Drniš—Sinj do Ogorja. U slučaju potrebe Bataljon će se osloniti na Svilaju na sjevero-istoku i na Moseć na jugo-zapadu.

6) Na tom terenu postavljaju se slijedeći vojni zadaci:

a) Likvidacija hrvatskih žandarmerijskih stanica.

b) Zasjede na cesti Drniš—Unešić i rušenje pruge Drniš—Unešić.

c) Zasjede na cesti Drniš—Sinj, čija je važnost u posljednje vrijeme narasla.

7) Za vrijeme boravka na ovom terenu naročito ćete nastojati oko prikupljanja dobrovoljaca i mobilizacije svih naših prijatelja iz drniške krajine.

8) U trećem razdoblju od 10 do 15 dana Bataljon će boraviti na terenu između Moseća i Ogorja sa sjevera, željezničke pruge Unešić—Labin sa zapada, Kaštela s juga i ceste Split—Sinj s istoka.

9) Na tom terenu postavljaju se slijedeći vojni zadaci:

a) Razoružavanje hrvatskih žandarmerijskih stanica u Lećevici i Muću.

b) Zasjede na cestama Split—Šibenik i Split—Sinj.

c) Razoružavanje ustaša u kaštelanskoj zagori.

10) Za vrijeme boravka na ovome terenu nastojat ćete privući u naše redove što veći broj proleterskog elemeneta iz srednje dalmatinskog Primorja.

11) Za vrijeme boravka na svim terenima u četama moraju da se održavaju redoviti politički časovi najmanje dva do tri puta nedjeljno.

Osnovna tema političkog rada među borcima treba da bude: značaj pojave i borbe ovoga Bataljona, politička analiza kraja, razvitak raspoloženja i držanja masa, analiza i kritika akcija, unutarnje potrebe itd.

12) Politički rad u svim selima osnovni je preduslov za bilo kakav trajni uspjeh. Zato ćete sve svoje snage dati za usmenu

i pismenu propagandu, za istinsko približavanje narodu. Vi narod morate uvjeriti u potrebu oružane borbe i podnošenje žrtava, ako se želi postići pobjeda. Stalno mu morate ukazivati da se sad vode odlučujuće borbe u čitavom svijetu i u našoj zemlji. Na prvome terenu otvoreno morate raskrinkati Paju Popovića kao talijanskog agenta. Komesar i čitav Štab bataljona budno će paziti na konkretni politički razvitak na tom terenu za vrijeme njihovog boravka i poduzimati potrebne političke, a i vojne mjere. Uz komesarijat formirat će se propagandna sekcija kojoj se pridaju Žulj[1] i Radovniković.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Milić[3]

Komandir
(Na terenu)

(M.P.)

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 18 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE I ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA BATALJONA »BUDE BORJAN« I »BRANKO VLADUŠIĆ«

ŠTAB SJEV. DALMAT.
NAR. OSL. PARTIZ.
ODREDA
OP. br. 90/42
18 juna 1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE I ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Poslije povratka bataljona »Bude Borjan« iz Bukovice na sektoru ovog Odreda nije bilo značajnijih akcija. Partizani, koje smo uputili u Primorje da formiraju vod, izvršili su 12/6 između Tijesna i Vodica akciju na 15 karabinjera, finanaca i crno-košu-

[1] Slavko Žulj
[2] Davor Radovniković-Štrko. Teško ranjen u borbi za Prozor 1943 god., kao politički komesar Druge čete Prvog udarnog bataljona »Ante Jonić« Prve dalmatinske brigade, on je, zbog teških bolova, izvršio samoubistvo.
[3] Maks Baće

ljaša. Zaplijenili su jedan puško-mitraljez, 9 pušaka, 25 bombi i 700 metaka. Poslije izvršenog napada na karabinjere došli su Italijani iz raznih pravaca sa dosta jakim snagama i 2 aviona i bombardovali mjesto gdje je bila zasjeda. Prilikom te borbe ubijen je jedan tenente karabinjera, brigadier karabinjera i komesar Tiješnjanske općine, a živa uhvaćena jedna italijanska učiteljica, koju ćemo pokušati zamijeniti za jednog druga, koji se nalazi u zatvoru u Šibeniku. Raspoloženje naroda Vodica i okoline je odlično. Važno je napomenuti, da su drugarice iz Vodica kroz svo vrijeme borbe sa Italijanima održavale vezu sa partizanima, donosile na položaje hranu. Italijani su poslije te akcije zapalili nekoliko kuća u Vodicama i Maloj Čistoj (sekcija Žirje).

13/6 jedna četa bataljona »Branko Vladušić« ušla je u četničko selo Rastičevo. Nijedan od bandita nije bio u selu. Zaplijenili su 3 puške i stoku od četnika Jakova Budimira.

U noći između 15 i 16 t.mj. bataljon »Branko Vladušić« porušio je prugu između Pribudića i Otrića. Promet je zaustavljen 13 sati.

17/6 bataljon »Bude Borjan« dobio je zadatak da razoruža Duboki Dol i rekvirira imovinu četnika. Akcija nije uspjela usljed labavosti komandanta bataljona, koji je rukovodio tom akcijom. Svega nekoliko četnika, koji su se nalazili u brdima uspjeli su prisiliti naše da se povuku. Veza između štaba i četa uopće nije funkcionisala tako, da su komandiri na svoju ruku donašali odluke i samovoljno mijenjali položaje, a sam komandant ih pri tom nije zaustavljao, tako da se dogodilo da su neke čete već pošle pravcem Rujišta a da sam komandant nije ni znao, iako je u naređenju štaba Odreda bilo bataljonu stavljeno u zadatak da poslije razoružavanja Dubokog Dola ispita teren oko pruge i samu prugu na kojoj će se vršiti akcija.

18/6 jedan vod bataljona »Branko Vladušić« na pruzi između Pribudića i Otrića sačekao je italijansku patrolu, ubio jednog vojnika, 5 živih zarobili od kojih jedan hoće da stupi u partizane. Zaplijenili su 5 pušaka, jedan puško-mitraljez i 18 bombi.

Poslije akcija u bataljonu »Bude Borjan« u Bukovici Italijani su napustili neka manja mjesta kao Biovičino Selo, Liščić.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Marko Jurlin[1]

Komandant
Bulat Rade

---

[1] Ante Jurlin

BR. 36

BROJNO STANJE SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA NA DAN 18 LIPNJA 1942 GODINE

BROJNO

SJEV. DALM. NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA

Jedinica	Partizana u četama	Mobilisanih	Mitraljeza naših	Mitraljeza talijanskih	Puškomitraljeza naših	Puškomitraljeza talijanskih	Pušaka mauzer	Pušaka talijanskih
Bat. „Bude Borjan“	206				3	6	159	19
Bat. „Branko Vladušić“	197			1	3	3	118	41
Primorska četa	35				2	1	20	9
Mitraljeski vod	16			3			12	2
Svega	454			4	8	10	309	71

Politkom

S T A N J E

Na dan 18 juna 1942 g.

Raznih vojnih pušaka	Civilnih pušaka	Pištolja	Metaka mauzer	Metaka talijanskih	Bombi	Topova sa metaka	Bacača mina sa metaka	Eksploziva za razaranje kg	Napomena
		8	9.770	2.840	101				
		10	7.246	3.090	102				
		10		700	25				
			1.836		13		1 b. 34		3 teška mitraljeza od toga 2 bez postolja
		28	18.852	6.530[1]	241		34		

Komandant
Bulat Rade

[1] U rubrici: Metaka talijanskih pogrešno zbrojeno: umjesto 6.530 treba 6.630.

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG PROLETERSKOG NO UDARNOG BATALJONA OD 19 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA IZVRŠENIM U VRIJEME OD 8 DO 15 LIPNJA[1]

ŠTAB
I. P.N.O.U.B.
Hrvatske
19/VI. 42.

KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

Operativni izvještaj

Poslije reorganizacije bataljona, bataljon je krenuo u akciju protiv ustaško-četničkih bandi i Talijana. 8/VI. bataljon je krenuo u pravcu Homoljac, Plit. Jezera, Bigina Poljana. Zadatak bataljona bio je da se prebaci u pozadinu neprijatelja na Medveđak. Za vrijeme boravka u Biginoj Poljani, neprijatelj je pokušao da se prebaci preko jezera, te je tom prilikom došlo do sukoba sa manjim snagama ovog bataljona. U toj borbi neprijatelj je imao gubitaka, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.
10/VI. bataljon je krenuo pravac P. Leskovac sa ciljem da se u toku noći prebacimo preko Jezerca u Medveđak. Put od Bigine Poljane do P. Leskovca, trajao je čitavu noć, te smo morali da ostanemo u Leskovcu.
Dok smo boravili u Leskovcu, Talijani su nadirali iz Babinog Potoka te smo se morali povući u šumu.
Povlačeći u šumu spremali smo jedinice za borbu, ali izbjegavajući frontalnu borbu. Naša jedna patrola naišla je na neprijateljsku zasjedu, te [su] tom prilikom tri nova Dalmatinca u bijegu bacili puške, koje su neprijatelju pale u ruke. Tada pokušava neprijatelj da u streljačkom stroju uđe u šumu, gdje se je sukobio sa I četom koja je bila u otstupnici, dok su se ostale snage povlačile u selo Uvalicu. U toj borbi neprijatelj je imao oko 10 do 15 mrtvih; na našoj strani bila su tri ranjena. Bataljon kreće na Karleušine Plase, gdje se taj dan odmara.

13/VI. bataljon je dobio zadatak, da na cesti između Prijeboja i Leskovca, napadne neprijateljsku kolonu. Rezultat te akcije vam je poznat i uzrok neuspjeha u toj akciji;[2] gubici na našoj strani: jedan mrtav, četiri ranjena.

[1] Dokumenat je pisan rukom.
[2] Odnosi se na zasjedu postavljenu talijanskoj motorizovanoj koloni, kod Mirić Štropine, na cesti Čudin Klanac — Prijeboj. Opširno o toku ove akcije vidi dok. br. 31.

15/VI. bataljon polazi u zasjedu između P. Leskovca i Čudina Klanca. Snage U.[darnog] batalj. bile su na osiguranju našeg lijevog krila; te snage su se sukobile sa neprijateljem prije našeg dolaska, te time onemogućile zasjedu.
Borba se je razvila između U. batalj. i neprijatelja čitavi dan. Pred večer I četa ovog batalj. stupila je u borbu; zadatak čete je bio da na onom mjestu gdje se je neprijatelj povukao i ostavio neki materijal, pokupi taj materijal. U izvršenju tog zadatka četa je bila napadnuta sa strane neprijatelja i U.[darnog] voda,[3] te se morala povući, a da nije izvršila zadatak. Tog dana imali smo dva ranjena; između te dvojice i operativnog oficira, koji za duže vrijeme neće moći da primi svoju dužnost.

Kod svih ovih akcija bataljon se nalazio pod komandom I. operativne zone.

S. F. S. N.

P. komesar
Božo Spaček

Komandant
Banina[4]

[3] Vidi dok. br. 31.
[4] Narodni heroj Ante Banina

BR. 38

BROJNO STANJE PRVOG PROLETERSKOG UDARNOG BATALJONA NA DAN 19 LIPNJA 1942 GODINE[1]

B R O J N O

I. PROLETERSKI UDARNI BATALJON HRVATSKE

Jedinica	partizana u odredima	mobilisanih	mitraljeza naših	mitraljeza talijanskih	puško-mitraljeza naših	puško-mitraljeza talijanskih	pušaka mauzer	pušaka talijanskih
I. četa	56				3	3	50	
II. četa	60				5	1	54	4
III. četa	60				4	3	58	1
IV. četa	70		3	4			58	2
Štab	9						6	
Svega:	255		3	4	12	7	226	7

N a p o m e n a: U sastavu Bataljona ima 1 talijanski bacač sa 56 bombi

Polit. komesar
Božo Spaček

[1] Dokumenat je pisan rukom.

S T A N J E

na dan 19 juna 1942 god.

raznih vojnih pušaka	civilnih pušaka	pištolja	metaka mauzer	metaka talijanskih	bombe	eksploziv za razaranje	Napomena
		4	1336	1120	39		
		4	1723	625	38		
		6	4170	1245	52		
		5	3328	1200	59		
			120				
		19	10677	4190	188		

Komandant
Banina

BR. 39

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 19 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA I AKCIJAMA JEDINICA I O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA SEKTORU ODREDA

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
N.O.P.
BANIJE
19. VI. 1942.
Br. 16/942

Izvještaj o akcijama
na sektoru Banije za
vrijeme od 1—18. VI. 1942. god.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Aktivnost I. bataljona

4. VI. o.g. Prva, Druga i Treća četa ovoga bataljona, u zajednici sa snagama IV. bataljona, vršile su napad na Vrnograč. Napad je počeo u 6 sati [iz]jutra. Borba se vodila 3 sata. Akcija nije uspjela zbog toga što su jače neprijateljske snage iz Bužima i Kladuše krenule u pravcu Vrnograča, radi pojačanja. Ove neprijateljske snage potisle su naša osiguranja i na taj način primorale su naše snage na povlačenje. Neke naše jedinice bile su već upale u sam Vrnograč, gdje je došlo do borbe prsa u prsa. Ustaše, muslimani, pa čak i žene jurišali su sjekirama i kosama na partizane. U ovoj borbi računa se da je neprijatelj imao bliže 100 žrtava. Pošto je došlo do povlačenja, prije nego je otpor bio slomljen, došlo je i s naše strane do žrtava. Imali smo 9 mrtvih i 1 ranjenog. Ovim gubicima doprineo je još i način na koji se muslimani bore. Pucaju iza svakog grma i vješto se prebacuju po terenu, koji im je ionako već poznat. U oružju smo izgubili 7 karabina i 1 puškomitraljez, a dobili smo 12 karabina. Ovom prilikom zapaljene su 3 kuće u Vrnograču iz kojih je davan najjači otpor.

7. VI. o.g. Štab Grupe kordunaških odreda vršio je akciju na Topusko. Tom prilikom snage I. bataljona imale su u zadatku da vrše osiguranje od Gline i da razoružaju Hrvatsko Selo. Napad na Hrvatsko Selo izvršila je 2. i 3. četa u 6 sati ujutru, u vrijeme kada je imao da počne napad na sve neprijateljske objekte. Iz sela

nije davan otpor. Svega par metaka je ispaljeno na naš streljački stroj, kada se približavao selu. Još dok su se naše snage prebacivale preko potoka Gline, neprijatelj se većim dijelom povukao u Topusko s oružjem, tako nije plijen u oružju bio veći, nego svega 6 karabina i nešto municije. Poslije upada u selo, selo je pretraženo i tom prilikom zapaljene su kuće četvorice najvećih ustaških krvnika. Većina seljaka ovog sela još od ranije bila je sklona Narodnooslobodilačkoj borbi, i kad su partizani upali u selo, oduševljeno su ih dočekivali, davali im jesti i pokazivali im kuće od ustaša. Poslije toga održan je sa seljacima zbor na kome im se govorilo o potrebi jedinstva Srba i Hrvata u borbi protiv zajedničkog neprijatelja. Politički uspjeh je bio dobar.

Istovremeno dok je vršen napad na Topusko, 1. i 2. četa II. bataljona imale su za zadatak, da upadnu u hrvatska sela Veliku Vranovinu i Bijeljevinu i da ih razoružaju. Ove jedinice upale su bez većeg otpora u ova sela, a pošto su se naoružane ustaše povukle u Topusko, plijena u oružju nije bilo. U Vranovini zapaljeno je nekoliko zidanih zgrada među kojima je i šumska uprava.

1. i 2. četa IV. bataljona istodobno imale su vršiti osiguranje od Kladuše i muslimanskih sela i ujedno napasti posadu na Kamenskom Mostu. Posadu nijesu uspjeli razoružati, jer su imali dobro utvrđene i natkrivene rovove, odakle su davali žilavi otpor. U čitavom ovom napadu naši su imali jednog mrtvog, dok ranjenih nije bilo.

Od 9.—13. VI. neprijatelj je u jačini od 6000—7000 ljudi sastavljenih od ustaša, domobrana, a iz Dvora su napadali i Nijemci sa nekoliko četničkih izroda, vršio ofanzivu na sektor Banije. Prema dokumentu koji je uhvaćen, u operacijama je sudjelovala 1. gorska divizija i zdrug pukovnika Mraka. Prije početka ofanzive neprijatelj je 8 dana neprekidno bombardovao sva sela oko šume. Od bombardovanja stradalo je nekoliko civila, dok od partizana nije nitko povrijeđen. U samom napadu avijacija je sudjelovala kao izviđač. Dva dana od 9—10 ov. mj. I., II. i III. bataljon vodili su svaki na svome sektoru, upornu borbu sa neprijateljem na prilazima našoj teritoriji. IV. bataljon pod jakim pritiskom, morao se povući djelomično u Kordun a djelomično u Bosnu i odmah iza povlačenja neprijatelja, povukle su se jedinice IV. bataljona opet na svoj sektor djelovanja, u svoje baze.

U borbama koje su vođene sa neprijateljem, neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i ranjenih. Pošto I. bataljon nije uspio na vrijeme prebaciti svoje jedinice na određeni mu položaj između Brubna i Brezova Polja, bilo je omogućeno neprijatelju, da se ovim pravcem brzo probije do Žirovca, te tako ugrozi leđa II. bataljona, koji je vodio borbe sa neprijateljem koji je nadirao od Dvora. Zbog ovakvog stanja II. bataljon morao se povući 11. ov. mj. u Šamaricu.

III. bataljon na terenu Petrinjskog i Kostajničkog sektora nije dozvolio neprijatelju ulaz u šumu, sve dok neprijatelj sa lijevog nezaštićenog boka nije istom došao za leđa. Tada se III. bataljon u zadnji čas povukao dublje u šumu i spojio se sa II. bataljonom. Tokom 11. ov. mj. neprijatelj se probio u više pravaca u šumu i zaposjeo visove, gdje se odmah počeo utvrđivati i kopati rovove. Isto tako oko čitave šume neprijatelj je na svim visovima utvrđivao se i kopao rovove. Iz ovoga su se jasno vidjele namjere neprijatelja, da želi izvršiti opkoljavanje naših jedinica u šumi. Stoga se još tokom noći između 11. i 12. ov. mj. II. i III. bataljon probio kroz obruč neprijatelja i bacio se za leđa istome. Ovo probijanje kroz obruč neprijatelja, uspjelo je našim jedinicama učiniti bez borbe, jer se neprijatelj tokom noći nije kretao. II. bataljon prebacio se za Ćorkovaču a III. preko pruge u pravcu Petrinje. Iste noći prebacio se i I. bataljon neprijatelju za leđa u pravcu Gline.

12. VI. o. g. u noći napao je I. bataljon jedno ustaško selo Prekopu između Gora i Gline i gotovo čitavo selo spalio. Iako je ovo hrvatsko selo jedno od krvavih ustaških gnijezda, jer su seljaci iz ovoga sela mahom svi sudjelovali kod pokolja Srba Glinjana i klanja Srba iz okoline Gline, ipak je sa paljenjem ovoga sela učinjena velika grješka, zbog koje se vode izvidi kod odgovornih lica. Poslije izvršene akcije u Prekopi prebacio se I. bataljon u selo Drenovac, gdje se preko dana 13. ov. mj. bio ulogorio. Kako su se neprijateljske snage toga dana sa jačim kolonama vraćale iz šume u pravcu Maje i Bačuge, hteo je komandant ovoga bataljona[1] da jednoj od ovih kolona postavi zasjedu u Bijelim Vodama ili Drenovcu. Međutim jedna je neprijateljska kolona zbog neopreznosti izviđača, neočekivano izbila na sam položaj I. bataljona, tako da naši nisu više imali prilike pružiti otpor, nego su u bijegu morali da se prebacuju pod neprijateljskom vatrom, preko pruge. Prilikom prebacivanja preko pruge, pošto ima nekoliko stotina metara brisanog prostora pretrpili smo gubitke, palo je 8 partizana i dvojica su lakše ranjeni. Izgubljeno je 5 karabina i 1 puškomitraljez. Tom prilikom trojica partizana iz 2. čete II. bataljona koja je bila prebačena u sastav I. bataljona predala se neprijatelju. Puškomitraljezac predao se dobrovoljno sa pm. (o tome detaljnije u političkom izvještaju).

Istoga dana snage III. bataljona logorovale su više Gornje Bačuge i Peckoga u šumi Mala Gora. Toga dana pored ovih položaja naišla je jedna žandarmerijska patrola u jačini od 4 čovjeka, kojoj je bila postavljena s jednim vodom ovog bataljona na jednom prolazu zasjeda. Žandarmerijski narednik i još jedan žandar ubijeni su, dok druga dvojica uspjeli su kroz šumu pobjeći,

[1] Petar Krnjajić

jer su od ove dvojice bili izostali nešto dalje na putu. Plijen je bio 2 karabina i 200 metaka.

Za čitavo vrijeme ofanzive izgubili smo jedan puškomitraljez i 5 karabina a dobili 44 karabina i 2 puškomitraljeza i oko 2500 metaka. Od dobivenog plijena dobio je II. bataljon u borbi sa neprijateljskim snagama koje su nadirale od Dvora 8 karabina, I. bataljon dobio je u Prekopi 8 karabina a III. u borbi sa jednom đačkom bojnom dobio je 28 karabina i 2 puškomitraljeza. Od đačke bojne zarobljeno je 18 đaka iz škole rezervnih oficira, od kojih je 6 strijeljano a 12 pušteno na slobodu, pošto prilikom borbe nisu ni metka ispalili iz svojih karabina, nego su se odmah predali. Objašnjeni su im ciljevi naše borbe, što im je dobrim dijelom već bilo prema njihovim izjavama i poznato i dati su im letci.

Prvi izvještaj koga smo dobili od naše dvije desetine, koje su upućene da operišu na Sisačkom sektoru, nije konkretan i mršav je. Govori se u njemu o čišćenju ustaša u selima iz okoline Siska i prema njemu do danas je likvidirano oko 18 raznih tipova, koji su kočili rad u tim hrvatskim selima oko uvlačenja hrvatskih masa u Narodnooslobođilačku borbu. Iz izvještaja se vidi da su između ove dvije desetine i odreda u Moslavini uspostavljene veze i da će prijeći na zajedničke akcije. Isto tako tražili su [preko] nas i veze sa kordunaškim jedinicama, koje se nalaze preko Kupe u Kljuki pa tako da se i s njima povežu. Da li je bilo plijena u oružju ne stoji u izvještaju. Tražili smo ih da nam redovno svakog tjedna šalju vojni i politički izvještaj o njihovoj djelatnosti na sektoru Siska.

Neprijatelj se poslije ofanzive povukao sa našeg sektora i ostale su i dalje posade koje su i ranije bile u objektima van i unutra oslobođene teritorije. Pripremamo akcije u Pounju i u Kostajničkom kotaru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar

Komandant
Stanko Bjelajac

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 19 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENOJ REORGANIZACIJI ŠTABOVA I JEDINICA I O AKCIJAMA ODREDA

ŠTAB GRUPE
NARODNO OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj: 356
19.VI 1942

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Organizacija štabova i odreda po predviđenom planu već je u potpunosti završena. Komandno osoblje, koje u pojedinim jedinicama nije bilo na visini, smijenjeno je, te su na njihova mjesta postavljeni takvi drugovi, koji u potpunosti odgovaraju svojim dužnostima. To naročito važi za komandno osoblje u I odredu.

Udarni bataljon, koji stoji pod neposrednim rukovodstvom ovoga Štaba, i koji je bio formiran prilikom zadnjih operacija u sjevernoj Dalmaciji, nije bio na visini i nije odgovorio svojim zadacima, koji su bili pred njega postavljeni. Jedan od najvažnijih razloga zato je, što je taj bataljon bio na brzinu formiran i što su drugovi bili premoreni, te nisu bili sposobni za teže operacije. Isto tako niti komandno osoblje toga bataljona nije bilo doraslo svojim dužnostima. Međutim, mi smo pristupili potpunoj reorganizaciji toga bataljona, i to kako partizana, tako i komandnog osoblja. Za komandanta bataljona je postavljen zamjenik komandanta III partizanskog odreda, drug Šijan[1], a za političkog komesara zamjenik političkog komesara bataljona »Pekiša Vuksan«, drug Vujinović.[2]

Pod neposrednim rukovodstvom Štaba Ličke grupe nalaze se još dva udarna bataljona, i to bataljon »Pekiša Vuksan«, koga smo uzeli iz I odreda, i bataljon »Marko Orešković«, koga smo uzeli iz III. odreda.

---

[1] Milan Šijan
[2] Danilo Vujinović

Da bi ovi bataljoni potpuno odgovorili svojim zadacima, koji se pred njih postavljaju i da bi pretstavljali jednu jaku i sigurnu udarnu snagu, pristupili smo njihovoj potpunoj reorganizaciji. Tako smo izdali naređenje, da se do 20. o. mj. izdvoje iz svih odreda 200 najboljih, najhrabrijih, najodanijih, najdisciplinovanijih partizana, koje ćemo razmjestiti u ova tri udarna bataljona, dok ćemo u samim bataljonima provesti temeljito čišćenje i izdvojiti sve one, koji nisu sposobni da budu u takvim jedinicama i poslat ćemo ih u druge jedinice.

Svaki odred pristupio je formiranju omladinskih četa, koje vrše dva puta nedjeljno vojničku kao i političku obuku, dok ostale dane obrađuju zemlju. Svaki odred pobrinuo se je, da omladinskoj četi dade dobre komandire kao i političke komesare. Iz tih omladinskih četa najbolji se regrutuju u partizane.

I odred, nakon izuzimanja iz njegovoga sastava bataljona »Pekiša Vuksan« ima sada dva bataljona.

II odred, nakon izuzimanja iz njegovog sastava bataljona »Marko Orešković«, ima sada dva bataljona i jednu četu (Doljansku) sa 108 partizana.

III odred ima tri bataljona. Treći bataljon je tek nedavno formiran.

Baterija je već potpuno organizirana.

Izdali smo naređenje našoj Tehničkoj četi, da se sa svim ljudstvom i materijalom prebaci na Kamensko, gdje su već izgrađene radionice za nju.

AKCIJE:

25. V jedan vod I bataljona I odreda privukao se je u tri sata poslije podne u neposrednu blizinu željezničke stanice Raduč, gdje se je sunčalo više Talijana. Naši su ih napali i nakon kraće borbe, tri su Talijana zarobljena, dok je jedan ranjen. Zaplijenjene su tri puške i municije. Jedan naš drug je ranjen.

27. V 2. četa I bataljona I odreda izvršila je skretanje pruge na liniji Medak—Raduč. Drugog dana neprijatelj je naišao sa kontrolnim vlakom i sa dva oklopna vagona. Lokomotiva je gurala pred sobom dva lagana vagona, koja nisu bila prikopčana, tako lagano, da ih najprije malo kucne kako bi otišli par metara naprijed, pa tako sve dalje dok ne dođe do mjesta, gdje je pokvareno. Ovo je najnoviji način, koji su okupatori primijenili za ispitivanje pruge.

29/30. V 2. četa I bataljona I odreda izvršila je rušenje željezničkog mosta između Raduča i Metka. Most je željezne konstrukcije, dug 11,50 metara, a visok 4 metra. Most je potpuno onesposobljen za bilo kakvu uporabu ili popravak.

27/28. V 2. bataljon istog odreda srušio je prugu između Metka i Gospića na 300 metara. Šine su većinom iskrivljene i neupotrebljive.

26/27. V 2. četa 2. bataljona dobila je zadatak da sačeka talijansku patrolu na liniji između Bilaja i Gospića. Međutim, talijanska patrola nije naišla i ta je četa izvršila istu noć napad na hrvatsko selo Lipe, koje veže za Gospić. Dvojica Hrvata su u borbi poginula, koji su davali otpor iz kuća. Zaplijenjeno je nešto materijala. Budući da ova akcija nije bila niti vojnički niti politički pripremljena, nije niti imala uspjeha.

5. VI 1. bataljon I odreda izvršio je rušenje pruge Raduč—Lovinac u dužini od 180 metara. 13 šina je savijeno u obliku slova U i potpuno onesposobljeno, dok su ostale bačene niz nasip.

31. V izvršeno je rušenje pruge na liniji Lički Osik—Gospić i srušeno 104 metra pruge. Istovremeno telefonska linija uništena je na dužini od 500 metara.

5. VI izvršeno je rušenje pruga na liniji Ribnik—Medak u dužini od 80 metara. Za vrijeme čitave akcije, neprijatelj je tukao žestokom vatrom iz Metka i Ribnika. Jedan od naših drugova je ranjen.

3. VI izvršen je napad od strane ustaša i domobrana na naše položaje Ostrovica — Ćukovac. Naše snage su bile unaprijed obaviještene o napadu, te su neprijatelja zasule vatrom sa raznih strana, tako da su ga potpuno zbunile, i u paničnom bijegu napustio je svoje položaje. U ovoj borbi neprijatelj je imao 6 mrtvih, više ranjenih, te 3 zarobljena. Na našoj strani jedan mrtav, te jedan lakše ranjen. Zaplijenjene su 4 puške, 150 metaka i dva konja. Prema dobivenim podacima u ovoj borbi učestvovale su tri satnije sa žandarima i naoružanim seljacima.

10/11. VI 3. četa 1. bataljona I odreda izvršila je rušenje pruge na liniji Raduč — Lovinac u dužini od 150 metara, od koje je 8 šina savijeno, a isto tako potrgane su i telefonske linije.

Iste noći izvršio je II bataljon rušenje pruge na liniji Medak — Ribnik u dužini od 750 metara. U akciji su učestvovale i tri drugarice.

3. četa II bataljona, koja se nalazi na položaju Počitelj—Divoselo vrši svakodnevne zasjede, te je u ovim zasjedama ubijeno 4 ustaše.

11/12. o. mj. 1. bataljon I odreda imao je zadatak akciju na Vranik i okolinu, zatim da se ugrozi Lovinac, a eventualno i zauzme. Uz dvije čete I bataljona, u ovoj akciji morale su učestvovati prema planu i dvije čete iz III odreda. Još prije svanuća snage I bataljona zauzele su položaje Gradinu i Parčić, a oko 8 sati pao je u njihove ruke Krkinac i Piplica. Tokom dana prošli su kroz

selo Blaževića,[3] opkolili žandarmerijsku stanicu i prebacili se na kilometar puta nad sami Lovinac. Međutim lijevo krilo, gdje su morale operisati snage III odreda potpuno je zatajilo i uopće nije stupilo u akciju, tako da je neprijatelj uspio zauzeti one položaje, gdje su oni morali operisati. Držanje ovih četa III odreda potpuno je upropastilo ovu akciju, te je po ovome povedena istraga da bi se ustanovilo na kome leži krivica i da bi se krivci mogli kazniti. Nakon ove akcije, naše snage su se povukle. U akciji imali smo tri mrtva druga, te 5 ranjenih. Neprijatelj 7 mrtvih, koliko je nama poznato. Pretpostavlja se da ima još mnogo više mrtvih i ranjenih.

Istoga dana, kada je vršena akcija na Lovinac, neprijatelj je popravljao prugu ispod Kruškovca, koja je prethodne noći bila porušena. Tom prilikom neprijatelj je pokušao napasti i spaliti selo Kruškovac. Jedan vod 1. bataljona odbio je taj napad sa gubitkom od trojice mrtvih na strani neprijatelja.

2. VI, oko 10 sati, neprijateljska vojska iz Vaganca nastupala je pod jakom vatrom prema našim položajima u Arapovdolu. 3. četa II odreda pustila je neprijatelja da se približi na 300—400 metara. Neki dijelovi neprijateljske vojske povukli su se odmah, dok su drugi prisiljeni da čekaju noć, te da se po mraku povuku. Na našoj strani nije bilo gubitaka, a na strani neprijatelja 3 mrtva i nekoliko ranjenih.

3. o. mj. naše snage u jačini od 3 bataljona izvršile su napad na Udbinu. Pri prvom naletu našima je uspjelo da zauzmu Podudbinu i zaseoke Udbine, međutim samu Udbinu nisu mogli zauzeti. Borba je bila vrlo žestoka, žešća nego što smo pretpostavljali. Nakon tri dana žestoke borbe, operacije na Udbini morale su biti obustavljene radi ofenzive, koju je neprijatelj započeo prema našem oslobođenom teritoriju. Glavni razlog neuspjeha ove akcije leži u tome, što su snage neprijatelja bile jače nego što smo pretpostavljali, a osim toga same naše jedinice prije početka akcije na Udbinu bile su premorene ranijim akcijama.

U toku borbe uhvaćen je jedan ustaša i zaplijenjeno 8 karabina sa 600 metaka, te nekoliko defenzivnih bombi. Mi smo imali 6 mrtvih i 20 ranjenih, među kojima 7 teže ranjenih. Sami mitraljesci i tenkisti su nam ranjeni od šplenti[4] mitraljeskih i puščanih zrna, koje su ulazile kroz otvore tenka. Jedan tenk su nam uspjeli oštetiti, ali smo ga uspjeli izvući i sada se nalazi na opravci. Udbinu sada opsjedaju dvije čete bataljona »Krbava«.

---

[3] Blaževci

[4] Nastala od njemačke riječi schpliter, što znači: rasprsnuto zrno.

13. o. mj. neprijatelj je iz Gračaca napao položaje, koje drže snage bataljona »Stojan Matić« i snage 2. bataljona II odreda. Neprijateljske snage brojile su 350 Talijana i 50 četnika, koji su napadali na Tomin Gaj i Derin Gaj. Naše su jedinice pustile neprijatelja da uđe do same crkve u Derin Gaju te su ga tukle unakrsnom vatrom i pokušale su da mu presijeku otstupnicu. Neprijatelj je primjetio manevre naših jedinica, te se je u paničnom bijegu povukao prema svojoj polaznoj bazi — Gračacu. Koliko se do sada moglo ustanoviti, neprijatelj je imao: 10 mrtvih vojnika i 2 oficira, ali se pretpostavlja, da ih je bilo mnogo više mrtvih i ranjenih. Poginuo je i jedan četnik. Ubijene su 2 mazge, zaplijenjeno je: 8 pušaka, 2 puškomitraljeza, 1 revolver, 1 signalni pištolj, 6 čuturica i jedna rezervna cijev za teški mitraljez, 15 bombi, 2 samara i ostalog ratnog materijala. Na našoj strani ima jedan ranjen.

31. V, oko 12 sati u noći, u 3. četi bataljona »Adžija« koja se nalazila u Škarama, izvršili su neki četnički banditi, koji su se nalazili u ovom bataljonu, puč. Jednog četnika, koji se je nalazio u zatvoru, ovi su banditi oslobodili, a jednoga ustašu u zatvoru ubili. Pobjeglo ih je 14 sa puškama i jednim puškomitraljezom, a osim toga, odnijeli su još nekoliko pušaka iz kancelarije.

Mi smo odmah poslali našeg obavještajnog oficira[5] da intervenira i pročisti te četničke bandite. Prije nego je stigao naš obavještajni oficir u Škare, četnici su 4. VI. izvršili napad na Škare, kojom su prilikom razoružali izvjestan broj partizana, maltretirali ih na sve moguće načine, a neke od njih i strijeljali. Međutim, kada su čuli da se približava Škarama naš obavještajni oficir sa partizanima, pobjegli su u šume, tako da su naše snage slobodno ušle u Škare. Nakon toga, odmah se je pristupilo čišćenju bataljona od kolebljivih elemenata, tako da je razoružano oko 30 partizana. S tako pročišćenim bataljonom otpočeli su sa čišćenjem sela. 8-og o. mj. upali su jednovremeno u sela Podum, Zalužnicu i Doljane. U Zalužnicu i Doljane ušli su bez borbe, pošto su četnici, koji su saznali za dolazak naših snaga, već bili pobjegli u šumu. U Podumu se je vodila borba. Tamo su četnici dočekali naše drugove i na njih osuli vatru. U borbi je ubijen četnički organizator u tom selu, Kangrga, a petorica ih je uhapšeno.

11. o. mj. naše su snage izvršile čišćenje sela Dabra i Zapolja. Četnici, ustaše i domobrani otvorili su vatru iz šume, i tom prilikom ranjen je jedan ustaša. Mi nismo imali gubitaka.

11. o. mj. strijeljano je 9-orica četničkih bandita.

O situaciji u Otočačkom kotaru javljamo opširnije u obavještajnom izvještaju.

---

[5] Narodni heroj Pero Grubor

Četiri naša bataljona sada se nalaze na položajima kod Plit. Jezera.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politkom otsutan

Komandant
V. Četković

BR. 41

PRESUDA ČETNIČKIM IZDAJNICIMA IZREČENA OD STRANE VOJNOG SUDA NOP BATALJONA »BOŽIDAR ADŽIJA« OD 19 LIPNJA 1942 GODINE[1]

DALJNJE OSUDE VOJNOG SUDA

Vojni sud Partizanskog bataljona »Adžija« osudio je 18-VI-1942 na smrt trojicu četničkih bandita i izdajnika, i to:

NIKOLU DRAKULU, bivšeg žandarma iz sela Klanca,
MILOŠA OGRIZOVIĆA, obućara iz sela Brloga,
DANU PRICU, bivšeg žandarma iz sela Klanca.

Vojni sud osudio je **Nikolu Drakulu:** 1) zato što je primio pušku od talijanskih okupatorskih vlasti u svrhu borbe protiv Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda i 2) zato što je 11-VI-1942 u selu Klancu s jednom grupom četničkih bandita iz zasjede vatrenim oružjem napao na jedan partizanski vod, koji je išao iz Brinja za Škare. Ovom prilikom ranjeno je nekoliko partizana, od kojih je jedan nakon kratkog vremena podlegao ranama. Ostale ranjene partizane četnički banditi predali su okupatorskim vlastima u Otočcu. Osim toga, četnički banditi uhvatili su istog dana nekoliko živih partizana, koje su ili ubili ili predali okupatorskim vlastima.

Da je u svemu ovom aktivno učestvovao i **Nikola Drakula,** dokazano je: a) suočavanjem istoga s partizanima koji su bili napadnuti i koji su uspjeli umaći, b) velikom količinom ispucane municije koja je pronađena u kući osuđenog u čijoj se neposrednoj blizini odigrao napad na partizane i c) krvavim cipelama i odijelom, koji predmeti su pronađeni u kući Nikole Drakule.

---

[1] Dokumenat je pisan 19-VI-1942 god., a presuda je izrečena 18-VI-1942 godine.

Osim gore navedenih zločina utvrđeno je da je Nikola Drakula sačekivao partizanske kurire, otimao im poštu i zlostavljao ih.

Vojni sud osudio je **Miloša Ogrizovića:** 1) zato što je primio pušku od talijanskih okupatorskih vlasti u svrhu borbe protiv Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda i 2) zato što se 15-VI-1942 u Brlogu zajedno s vojskom fašističkog okupatora, ustaškim krvnicima i četničkim banditima i izdajnicima, borio protiv partizanskih jedinica koje su došle na ovaj sektor sa svrhom čišćenja terena od četničkih bandita. Pomenuti Ogrizović uhvaćen je s oružjem od strane partizana u toku same borbe.

Vojni sud osudio je **Danu Pricu** kao četničkog špijuna i izdajnika. Ovaj četnički bandit pretstavljao se partizanima kao prijatelj Narodno-oslobodilačke borbe, a kao neprijatelj četničkih bandita, fašističkog okupatora i ustaških krvnika. Međutim, kad je 15-VI u borbi s partizanima poginuo četnički bandit i organizator Mirko Nikšić, partizani su kod njega pronašli jedno pismo Dane Price, koje je otkrilo kakvu je gadnu ulogu igrao ovaj bandit.

U ovom pismu Prica piše kako je oduševljen četničkim pučom i kako će novi pokret imati od njega velike koristi. Osim toga ovaj se bandit u pismu poziva na usluge koje je činio četničkim banditima dok je još važio kao »prijatelj« i »saradnik« partizana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

19-VI-1942.

VOJNI SUD
PARTIZANSKOG BATALJONA »ADŽIJA«

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 19 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI NA TERITORIJU ZONE

ŠTAB
IV. OPERATIVNE ZONE
Br. 133/42
19 juna 1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Pred 15 dana poslali smo Vam nepotpun izvještaj. Danas Vam šaljemo drugi sa istim nedostatkom. Nastojat ćemo Vas izvijestiti u glavnim linijama o stanju u svim krajevima ove Zone.

1) U srednjoj Dalmaciji u posljednje vrijeme bilo je najlošije stanje. Tu smo imali 6 do 7 četa, koje nisu bile povezane ni u bataljon, ni u odred. To je bio glavni uzrok da su uglavnom išle ka raspadanju. Jako siromaštvo, zapravo stvarna glad u Dalmaciji, također je bila jedna velika poteškoća, tako da se zapravo prišlo prebacivanju jednoga dijela dalmatinskih partizana u Bosnu. U Mosorskoj četi, koja je imala 140 boraca i trebala da odigra važnu ulogu, rukovodstvo su dobile neke kukavice, premda formalno stari partijci. Iz priloga br. 1 možete viditi da smo ih likvidirali:[1] Oni su raspustili svoju četu, poslije nego je izdržala dosta težak napad Talijana. U Kamešničkoj i Svilajskoj četi rukovodstvo nije pokazivalo inicijative ka prodiranju u nova sela i nove krajeve, a to je značilo raspad. Imali smo i Dinarsku četu nad Kninom, koja se ustvari kolebala u odnosu prema četnicima Paje Popovića. Tako je bilo stanje do 6-og ov. mj. kada smo zaključili da se sve te porazbacane čete i četice koncentrišu na Dinari da bi od njih formirali jedan ili dva pokretna bataljona. Međutim 9. VI. dobili smo od Vas naređenje za koncentraciju u cilju ponovne akcije na tromeđi. 14 juna uspjeli smo s istočne strane tromeđe da koncentrišemo tri manje čete s ukupno 150 boraca. Vašu obavijest o odgađanju akcije dobili smo 17. VI. Baš noć prije toga mi smo poslali naše snage da prođu kroz Kosovsku Dolinu, »teritorij puka Paje Popovića«, i da kod sela Orlića sruše prugu i postave zasjedu. Uza sve napore, bez francuskih ključeva naši drugovi nisu uspjeli srušiti prugu, a zasjeda je likvidirala sedmoricu od talijanske željezničke patrole, a dvojicu zarobila. (Danas ih

[1] Ovaj prilog Redakcija nije pronašla. O slučaju Mosorske čete vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 82, objašnjenje 8.

upućujemo u Štab Ličke grupe). Na našu zasjedu Talijani su odgovorili pucnjavom topova cijeloga dana. Kod seljaka to je izazvalo veliku paniku, a Paja Popović je ostao obezglavljen. Zvonio je na uzbunu, ali je desetak boraca s puškom u ruci došlo ravno k nama. Pisao nam je neka pisma i tražio da se s nama sporazumi. Uvjereni smo da je htio kazati nam da on protiv partizana nije, ali da ne vodimo borbu na njegovom teritoriju.

Kad smo 17. VI. dobili Vašu obavijest o odgađanju akcije na tromeđi, odlučili smo da od ove tri čete konačno formiramo jedan bataljon i nazvali smo ga Prvim dalmatinskim udarnim bataljonom. Znamo da to ne zaslužuje po svojoj dosadašnjoj borbi, ali zaslužuje po svom značaju i zadacima koje je dobio. Akte o formiranju bataljona[2], Štaba bataljona i njihovim zadacima[3] prilažemo pod brojem 2 i 3. Svjesni smo da je plan kretanja i zadataka za takav mladi bataljon ozbiljan rizik. Ali takorekuć nama nema drugog puta. To je jedini način kako da u Dalmaciji podignemo partizansku borbu i kako da partizani dođu do borbenog iskustva i dobroga vodstva. Napominjemo da smo u Štab odredili sve ono što je bilo najbolje na terenu. Zamjenik komandanta je Španjolac drug Božo Bilić, a komandir jedne čete Dujo Bašić. Vjerujemo da će ovaj bataljon brzo sazreti, da će brojno ojačati, početi s ozbiljnim borbama i tako riješiti našu krizu u srednjoj Dalmaciji.

Naredbu za koncentraciju Mosorske čete (50 ljudi) i Rogozničke čete (90 ljudi) dali smo još 6-og ov. mj., ali do 17 ov. mj. od njih nismo imali nikakva glasa. Za njima ćemo odmah poslati kurire. Sa snagama ove dvije čete možemo ili poslati pojačanje Udarnom bataljonu ili stvoriti bazu drugog pokretnog bataljona. Mišljenja smo da bi ovo drugo bilo kudikamo bolje. To ćemo i uraditi, ako ne bude ozbiljnijih smetnji. Kad ga formiramo poslat ćemo ga prema Udarnom bataljonu tako da se nađu na istom terenu sa zajedničkim snagama. Znači da bi kroz najkraće vrijeme u srednjoj Dalmaciji imali dva pokretna bataljona i time mali odred od približno 400 boraca. Pred nas će se postaviti dvije glavne poteškoće: pitanje štaba odreda i pitanje prehrane. I za jedno i za drugo naši su uslovi izvanredno teški. No ukoliko bi uspjeli formirati taj odred, bar bi se donekle sredilo organizaciono pitanje u srednjoj Dalmaciji, a time i naša borbena sposobnost.

Ovog momenta dobili smo prvi izvještaj od Udarnog bataljona. U noći od 18 na 19 pošli su da izvrše prvu akciju. U zoru 19-og opkolili su kuću Paje Popovića, zarobili Paju i nekoliko njegovih suradnika. Paju su na mjestu strijeljali. U izvještaju ne kažu zašto. I to nas jako čudi, jer smo im dali najstrože naređenje da nam ga pošto poto živa dovedu. Osim toga potpuno smo im

---

[2] Vidi dok. br. 33.
[3] Vidi dok. br. 34.

jasno ukazali na važnost toga. No bolje [da] je Pajo mrtav, pa iako ga nismo ispitali, nego da je živ i da rukovodi sa četničkim bandama. Ovaj uspjeh smatramo značajnim i mislimo da je okupator izgubio jednoga od svojih najlukavijih povjerenika u kraju između Knina i Drniša. Sad ostaju kudikamo bolje i otvorenije mogućnosti da bataljon ispuni svoj zadatak bar u prvoj etapi. Zarobljenike, Pajine prijatelje saslušat ćemo, a ako bude koji značajan poslat ćemo ga k Vama.

2) Za južnu Dalmaciju gdje je formiran bataljon ne možemo Vam ništa nova javiti, jer nismo dobili od njih kurire. Nadodajemo samo da je taj bataljon izvršio nekoliko značajnih akcija, koje Vam zadnji put nismo mogli javiti, a sada ovdje na mjestu nemamo podataka. Odred za sjevernu Dalmaciju pokazao je u zadnje vrijeme veliki napredak. Jedan bataljon se spustio u Bukovicu i tamo izvršio nekoliko uspješnih zasjeda i razoružao jednu karabinjersku stanicu. Neprijatelju je nanio dosta žrtava, a sam je imao 5 do 6 poginulih drugova, došao do nešto oružja i dvadesetak zarobljenih Talijana. Detalje Vam ne pišemo jer su nam javili da su sve izvještaje, koje smo mi dobili poslali i GŠH. Po našem naređenju za koncentraciju oko tromeđe oni su napustili Bukovicu, osim jedne čete. Oni su otvorili Vaše pismo i saznali da se akcija na tromeđi odgađa. U vezi s tim stvorili su operativni plan, gdje bi bataljon »Bude Borjana« uzeo učešća u čišćenju četničkih sela od Gračaca do Otrića. Premda je to važna akcija, smatramo da je za razvitak partizanskog pokreta u Dalmaciji nužno da se taj bataljon ponovo povrati u Bukovicu, a zatim u Prominu, gdje bi došao u najbližu vezu s našim Udarnim bataljonom tako da bi i Dalmacija nešto osjetila partizane. Akcije čišćenja pruge treba da uzme na sebe Drugi bataljon. U ovom smislu danas ćemo izdati naređenje Odredu za sjevernu Dalmaciju. Tamo ostaje još uvijek otvoreno pitanje komandanta. Ako je ikako [mogućno] neka drug Rade Bulat još uvijek ostane na dosadašnjoj dužnosti. Ako je to nemoguće, neka ga GŠH pozove, mi ćemo mu dati upute da odredi privremenog zamjenika komandanta.

3) Na sektoru Livno — Glamoč — Grahovo imamo nekoliko pitanja.

6-og. ov. mj. započele su borbe oko Glamoča, kojeg su Talijani evakuirali. Operacijama je rukovodio V. krajiški odred. U njima su sudjelovala i naša dva bataljona »Starac Vujadin« i »Vojin Zirojević«. Kroz kratko vrijeme sva su se sela našla u našim rukama i neprijatelj se našao zbijen u sred grada. U to vrijeme dolazi Petom krajiškom naredba da se krene prema tromeđi. To je omelo operaciju i poslije nekoliko dana opsade naši su napustili grad. Da mi nismo imali naredbu za koncentraciju oko tromeđe, bili bi otišli prema Glamoču sa svim snagama. Istovremenost dviju akcija mnogo je pokvarila čitavu stvar.

Postavlja se ozbiljno pitanje političke pripadnosti bataljona »Starac Vujadin«, zapravo Štaba bataljona. Skoro svi u Štabu odbijaju da idu protiv četnika. Mislimo da raspoloženje masa nije takvo, da je ono spremno na borbu protiv njih, a u Štabu su ljudi koji nisu do kraja vezani s narodom, njegovim interesima i zato lako padaju pod uticaj četnika, s kojima podržavaju direktnu ili indirektnu vezu. Mi još uvijek nemamo nad njima dovoljno autoriteta da bi Štab mogli mijenjati. Dva su naša nedostatka u tomu, prvo što je dosad taj bataljon pripadao čas našem Štabu čas Petom krajiškom odredu, tako da ni jedan nije razvio tradicije i autoritet nad njim. Drugo što u čitavoj Dalmaciji nemamo nijednog čovjeka koji bi postao komesar tog bataljona i kao takav da ga sredi. Imenovanju takvog komesara oni se nikako ne bi protivili, nego obratno rado bi primili jednog sposobnog čovjeka. »Štab« toga bataljona zapravo pretstavlja jedan trgovčić krčmar,[4] koji hoće da bude puni gospodar u svemu. Niti oni šalju redovne izvještaje, ni brojno stanje i naoružanje, a mjesto četa postoje zapravo seoski vodovi. Očito je da moramo upregnuti sve sile da konačno uspostavimo red u ovome bataljonu i da ga privučemo u borbu. I zato bi trebao bar jedan razvijeniji drug.

Bataljon »Vojin Zirojević«, koji djeluje nad Livnom na planini Cincar organizaciono dosta dobro stoji.

Sekretar Okružnog komiteta Jajce[5] rekao nam je da je III krajiški odred pretrpio teške udarce i da bi za opću stvar bilo dobro kad bi sektor oko Glamoča pripao našem Štabu. Jasno je da [je] uslov za to da k nama priđe i bataljon »Budućnost«. Međutim, on, koji nas je lično posjetio, o pripajanju Glamočkog sektora našoj Zoni, nije obaviješten.

Peti krajiški odred pisao nam je da je on obaviješten od Štaba Operativne krajiške zone da sektor Grahova ostaje Petom krajiškom odredu i ne pripaja se nama. Mi smo 11 juna čitavu stvar pisali Operativnom štabu Krajiške zone i vjerujemo da će nam oni pomoći u pripajanju tog sektora. Kad bi uz Glamočki bataljon »Budućnost« nama bio pripojen i bataljon oko Grahova, tada bi na sektoru Livno—Glamoč—Grahovo formirali jedan jaki odred od 4 bataljona. S jedinstvenom komandom nad njima moglo bi se mnogo postići. Dalmaciji bi to služilo kao solidno zaleđe i kao baza za daljnji razvitak. Stoga Vas molimo da i Vi sa svoje strane postavite pred Štab Krajiške operativne zone pitanje pripojenja sektora Livno—Glamoč—Grahovo našoj Zoni u smislu naređenja Vrhovnog štaba.

---

[4] Cvijo Oraščić

[5] Gojko Rodić

4) To bi bio grubi pregled položaja u našoj Zoni. Pitanje Štaba zone do sada se nije poboljšalo. Odlaskom druga komandanta[6] u GŠH opet smo se razdvojili. Nadamo se da će se on uskoro vratiti, a očekujemo i skori dolazak druga Baričića,[7] koji nam je najavljen. Već je krajnje vrijeme da se naš Štab formira.

Jedno od najbolnijih pitanja Zone jeste štampa. Dok su svi krajevi naše zemlje preplavljeni partizanskom štampom, u Dalmaciji takoreći nije do danas izišlo ni jedno partizansko slovo. Jasno je da se na taj način nisu mogli razvijati ni sami partizani, a ni mase. I to pitanje mora da najenergičnije i najhitnije riješimo.

5) Drug Rade Bulat javio nam je da su u posljednjim borbama dobili oko 30 zarobljenika. Izgleda da među njima nema oficira, ali ima karabinjera. Ne znamo da su upućeni, ali vjerujemo da su shodno Vašem prvom naređenju upućeni u Štab Ličke grupe, u smislu razmjene za naše zatvorene drugove. Mi međutim još nemamo potvrde da li su naši drugovi dobili i predali ono pismo talijanskim vlastima za razmjenu, koje ste još Vi poslali. Budući da u zatvorima još uvijek ima dobrih naših drugova, smatramo da bi još jedanput trebalo pisati pismo za razmjenu. U tom smislu zatražili smo od drugova iz Splita da nam pošalju imena četrdesetorice naših zatvorenih drugova. Vi bi mogli i ne čekajući na ta imena poslati popis zarobljenih i njihovu izjavu da žele biti izmijenjeni, pa bi mi pismo odavle mogli uputiti.

6) Već ste nam u dva navrata pisali da bi eventualno pokušali s Vladom Novakovićem nešto učiniti u smislu mobilizacije srpskih masa u ovome kraju za borbu. Ustvari Vi ste bili krivo obaviješteni. Vlada Novaković stoji potpuno na liniji Paje Popovića. To je linija potpune službe Talijanima s jednim glavnim ciljem: učiniti sve da se narod ne digne, da ostane prema okupatoru miran, pa ako je u tom smislu potrebno najlaskavije govoriti o partizanima i pozivati ih na bratstvo i jedinstvo sa četnicima. To je bila čista talijanska politika, i ne samo Pajo nego i Vlado Novaković imao je stalni kontakt i sastanke s talijanskim vlastima. U posljednje su vrijeme njih dvojica sa još nekim novopridošlim bivšim jugoslovenskim oficirima formirali nekakav »Štab srpske narodne vojske«. Proglas i objavu toga štaba šaljemo Vam kao prilog br. 4 i 5.[8] Bilo bi potpuno pogrešno misliti da taj proglas i objava nisu proračunata stvar kojom rukovodi neko treći ili Talijani ili londonska vlada. Držeći se Vaše naredbe mi smo stvar ipak uzeli u najsavjesnije razmišljanje i došli smo do zaključka da je najbolje tim ljudima i tome štabu napisati jedno otvoreno pismo pred čitavom javnošću sa slijedećim sadržajem: a) pozitivna i ispravna

---

[6] Vicko Krstulović
[7] Vjekoslav Baričić
[8] Ove priloge Redakcija ne posjeduje.

gledanja izložena u tim dokumentima; b) pogrešna gledanja u tim dokumentima; c) njihovo dosadanje držanje: onemogućavanje narodu borbe protiv okupatora, podmukla borba protiv partizana (kurir Glavnoga štaba ubijen kod Vlade Novakovića, četa iz Šibenika razbijena od Paje Popovića), naoružavanje četničkih sela za borbu protiv partizana (Otišić itd.), i što je najglavnije njihove stalne veze, dogovori i međusobne usluge s talijanskim vlastima; d) uprkos svega toga konačan poziv na borbu protiv okupatora i na lojalni odnos prema partizanima. Tako smo pismo zamislili i već ga pisali. Ono nam međutim nije nimalo smetalo da na drugoj strani razvijemo i svršavamo svoje vojničke planove. Tako prije nego li je pismo bilo gotovo nestalo je Paje Popovića, a u ruke su nam pali valjda neki iz njegova štaba. Vjerujemo da će ostatak otvoreno preći na stranu Talijana i pokušati Đujićevsku metodu banditske borbe protiv nas, ali smatramo da ćemo napade izdržati i u čitavom tom kraju pobijediti. Vlada Novaković se uostalom nekoliko dana prije svega ovoga preselio u Knin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politički komesar
Milić[9]

[9] Maks Baće

30. VI 1942

BROJNO STANJE

V. Operativne zone

Dana 20. lipnja 1942

Jedinice	Partizani u borbi	Milicija	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	puška Mauser	puška talijanskih	ručnih puška	strojnih puška	pištolja	metaka Mauser	metaka talijanskih	bombe	eksplozivno razranjanje	bacača rina	mina	topova	topovskih granata	Napomena
Odred	752	950		1	12	4	488	62	18	20	84	42.365	3.800	138	4945					1. proletarski „Soč"
Odred	960		1		14	3	595	32	15	3	77	65.680	2.720	168	1944					2. proletarski „Soč"
Štab zone	22						4	6			6	200	260							
Ukupno	1734	950	1	1	26	7	1087	100	33	23	167	108.245	6.780	306	2134					4. Soč

1.5K
1.643

Polit. komesar: 684

Ni: Vukotić

Komandant:

Otaševan

ŠTAB NOB-a HRVATSKE

Fotokopija dokumenta br. 43

BR. 43

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE JEDINICA PETE OPERATIVNE ZONE NA DAN 20 LIPNJA 1942 GODINE

B R O J N O

V. OPERATIVNE ZONE

Jedinice	Partizana u odredima	Mobilisanih	mitraljeza naših	mitraljeza talijanskih	puškomitraljeza naših	puškomitraljeza talijanskih	pušaka Mauzer	pušaka talijanskih	raznih pušaka	civilnih pušaka
I. Odred	752	950		1	12	4	488	62	18	20
II. Odred	962	—	1	—	14	3	595	32	15	3
Štab zone	22						4	6		
Ukupno	1734	950	1	1	26	7	1087	100	33	23

Polit. komesar
Mijo Vuletić[2]

156[1]
1243

[1] U originalu, na završetku pregleda, ova cifra dopisana je i sabrana u rubrici: pušaka Mauzer.
[2] Ivo Vejvoda

S T A N J E

Dana: 20. lipnja 1942

pištolja	metaka Mauzer	metaka talijanskih	bombe	eksploziva za razaranje	bacača mina	mina	topova	topovskih granata	Napomena
84	42365	3800	138	49 kg	—	—	—	—	2 p. mitralj. „Šoš“
77	65680	2720	168	164 kg	—	—	—	—	2 p. mitralj. „Šoš“
6	200	260							
167	108245	6780	306	213 kg	—	—	—	—	4 „Šoš“

(M. P.)

Komandant
otsutan

BR. 44

ZAHVALA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 21 LIPNJA 1942 GOD. KRAJIŠKOM OPERATIVNOM ŠTABU ZBOG DAVANJA HRANE LIČKIM I DALMATINSKIM PARTIZANIMA I OBAVJEŠTENJE O BORBAMA PROTIV USTAŠA I TALIJANA KOD PLITVICA, PRIJEBOJA I GRAČACA

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
A. br. 202/42
Dne 21. VI. 1942

DRUGARSKOM KRAJIŠKOM OPERATIVNOM ŠTABU

Primili smo vašu poštu od 16. VI. ov. g., kao i letake.[1] Zahvaljujemo vam na tom propagandnom materijalu. Također vam zahvaljujemo na drugarskoj pomoći, koju ste pružili ličkim i dalmatinskim partizanima stavljajući im značajne količine životnih namirnica na raspoloženje.

Situacija na našem sektoru je slijedeća:

Početkom ovog mjeseca jače ustaške snage izvršile su prodor prema Plitvicama i Prijeboju. Naše slabe snage, koje su se na tom sektoru nalazile nisu bile u stanju dati neki ozbiljniji otpor, ipak su mu nanijeli dosta gubitaka. Nakon nekoliko dana upućene su na taj sektor naše jače snage.[2] U žestokim borbama s ustašama ubijeno je oko 50 ustaša. U isto vrijeme talijanske jače snage prodiru cestom Vrhovine—Prijeboj—Ličko Petrovo Selo—Bihać. U borbi je ubijeno oko 20 Talijana, među kojima je jedan viši oficir, a zarobljeno je 1 podoficir i 4 vojnika. Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez, 11 pušaka i 2 motocikla. U jednoj drugoj borbi s Talijanima zapaljeno je 7 kamiona, zaplijenjeno 2 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza i drugog materijala.

13. VI. o. g. Talijani su skupa s četnicima (350 Talijana i 50 četnika) pokušali prodor naših položaja ispred Gračaca. Taj je napad odbijen sa priličnim gubicima za neprijatelja. Ubijeno je 10 vojnika i dva oficira, zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 8 pušaka i 15 bombi. Naše su male snage[3] nagnale neprijatelja u paničan bijeg.

---

[1] Redakcija nije pronašla te dokumente.

[2] Odnosi se na jedinice Drugog ličkog NOP odreda.

[3] Odnosi se na dijelove Trećeg ličkog NOP odreda.

Ovi napadi neprijatelja na lički oslobođeni teritorij još nemaju karakter neke ofenzive. Prema svemu izgleda da neprijatelj ima namjeru samo da osigura evakuaciju Bihaća. Ustaše su zauzele Prijeboj i Plitvice, a Talijani Babin Potok. Nekih naročitih izmjena nema. Isto tako već nekoliko dana nema ni većih borbi.

Od vašeg nam Obavještajnog biroa javljaju, da bi nam mogli izraditi štambilje. Šaljemo vam tekstove za 6 štambilja i gumu za njihovu izradu. Molimo vas, da nam žigove za naš štab i žig za Proleterski bataljon što prije izradite, jer su nam neophodno potrebni.

Srdačno vam čestitamo na uspjesima u borbi protiv neprijatelja i nadamo se da će ova ofenziva protiv vašeg oslobođenog teritorija biti razbijena kao i sve dosadašnje.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Šef Štaba:
Ilija Andžić[4]

OPERATIVNI ŠTAB
N.O.P.O. ZA BOSANSKU KRAJINU
Br. 127/42
OD 23.VI.1942
a. a.

[4] Ilija Engel

BR. 45

ČLANAK IZ »NAŠEG IZVJEŠTAJA« BR. 143 OD 21 LIPNJA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA U JUŽNOJ I SREDNJOJ DALMACIJI[1]

NAŠ IZVJEŠTAJ BR. 143

Front u Dalmaciji.

21-VI-1942.

(Iz saopštenja Štaba IV operativne zone i štabova pojedinih partizanskih jedinica u Dalmaciji).

1) Štab Južno-dalm. partiz. bataljona »J. Jurčević«[2] između ostaloga je izjavio:

»20-V- izvršena je akcija po želji stanovnika sela B.[3] Uzeli smo u razmatranje stvar i želje sela pak smo stvorili zaključak, da se ubije špijun S. Židić iz Gradca. III vod Biokovske čete uhvatio je i strijeljao tog izroda.

»Dana 24-V- III i IV vod iste čete izvršili su napad na brod »Mira«. Brod je bio natovaren hranom od koje je zaplijenjeno: jedna bačva od 600 litara puna pšenice, 1 vagon krompira od kojih je jedan dio podijeljen narodu, zatim 40.000 lira i 14.000 kuna. — 26-V- izvršen je napad istih vodova na žandar. kasarnu u Kozici. Nakon kratke pucnjave ubijen je komandir stanice nared. Jozo Mandarić. Napad je ujedno izvršen i na financ. kasarnu, u kojoj se nije našlo ni pušaka ni municije.—

»15-VI u 5 časova ujutro sa strane snaga ovog bataljona izvršen je napad na Vrgorac i to na žandar., financ. i domobransku kasarnu. Napad je trajao oko pola sata. Na naše pozive na predaju prvi su to učinili domobranci. Među njima se nalazio jedan ustaša koji je ubio jednog domobranca, jer nije htio da puca na partizane. Ovaj je na mjestu ubijen sa strane partizana. Nakon zauzimanja grada izvršen je opći pretres i tom prilikom je uhapšeno 50 ustaša, žandara i špijuna. Nakon kratkog ispitivanja osuđeno je i na mjestu strijeljano 30 ustaša i žandara. Ostali su odvedeni u zarobljeništvo.— Zarobljeno je 28 domobrana, 60 pušaka, municije i raznog drugog ratnog materijala. Zaplijenjeno je 2,082.560

---

[1] Original u arhivi CK SKH.
[2] »Jozo Jurčević«
[3] Vjerojatno: Bačina kod Gradca.

kuna, 1 kamion i uništeno je 35 vagona duhana. Zapaljena je žandarmerijska kasarna i duhanska stanica.

2) Komanda letećeg partizanskog odreda koji operira u okolini Šibenika izvršila je između ostalog slijedeće:

»Pošto smo izvršili akciju sa špijunom Remiđa i zarobili onu talijansku učiteljicu, mislili smo da će se Talijani zadržati na onim mjestima gdje je akcija izvršena. Međutim, u 8 sati izjutra došlo je njih 15 tražiti sinjorinu. Među crnokošuljašima su bili komesar, glavar i brigadijer iz Tijesnoga. Kad su ovi obišli stanove, junački se upute prema šumi u kojoj smo mi držali položaje. Izvidnica II desetine primijeti da su se uputili prema šumi te da vode pred sobom 2—3 civila. Drug komandir odredi pustiti ih blizu i potući, tako je i bilo. Drug komandir ih pusti do ulaza u šumu, između I i II desetine i onda otvori I desetina vatru na njih, u kojoj je stanoviti dio poginuo dok su drugi uspjeli da se povuku za jedan plot i griblju vinograda, ali je druga desetina dobila naređenje da zaobiđe i uhvati u klopku iste Talijane. Borba je trajala od 10 do 11 i pol sati prije podne. Potučeni su svi bili osim brigadijera koji se bio povukao u žbunj. On i jedan ... crnokošuljaš su zarobljeni i nakon istrage strijeljani. Sve njihovo oružje i jedan puškomitraljez su zaplijenjeni. Kada se ovo sve uredilo dolaze drugi Talijani sa dva kamiona iz Čiste i probiju se do Grabovca, zatim se pojavi drugih 50 sa Gaćeleza, a 200 sa tiješnjanske ceste, a 2 voda sa tribunjske strane. Eto tako pod silnom vatrom strijelaca iz puške i teškog mitraljeza, te još 2 aviona koji su učestvovali u istoj borbi pucajući iz mitraljeza i bacajući bombe, dakle. uprkos svemu tome mi smo uspjeli zadržati položaj do u noć. Poslije večere odredimo da se probijemo; to nam je pošlo za rukom bez obzira što smo imali među sobom žena i čak djece koje smo imali dužnost da zaštitimo. Naša sva vojska bila je dobro disciplinovana iako nijesu cijeli dan jeli. Drugarice su bile hrabre, vladala je hladnokrvnost. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

3) Štab I Dalmatinskog Udarnog bataljona javlja:

»19-VI ujutro prilikom čišćenja Kosovske doline od okupatora i četničkih bandi, ubijen je poznati narodni izdajica, špijun i sluga okupatora Paja Popović. Njegov štab sa čitavim materijalom je zarobljen. Uništenje ovoga špijuna i izdajice kao i njegove bande, narod ovoga kraja primio je sa velikim zadovoljstvom. Mnogi seljaci koje je ovaj bandit terorom prisilio da stupe u njegove redove, svakim danom u sve većem broju prilaze u redove partizana, utvrđujući da je partizanska vojska prava narodna vojska, koja se bori protiv krvavih faš. okupatora i njegovih slugu ustaša i četnika za istinsko narodno oslobođenje i njegovu vlast.

»18-VI postavljena je zasjeda između Knina i Drniša. Tom prilikom ubijeno je 7 Talijana a 2 su zarobljena. Zaplijenjen je puškomitraljez i 7 pušaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Štab
IV Operativne Zone

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 21 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA U GORSKOM KOTARU I PRIMORJU IZVEDENIM U VREMENU OD 25 SVIBNJA DO 16 LIPNJA

ŠTAB
V. OPERATIVNE ZONE
HRVATSKE
Br. 504/42
Dne 21. VI. 1942.

KOMANDANTU HRVATSKE

Operativni izvještaj broj 13

Akcije I odreda:

I bataljon:

27. V. Izvršila su dva voda zasjedu na talijansku patrolu na pruzi Ogulin—Oštarije. Jakost patrole bila je 12 vojnika. U borbi su ubijena 4 talijanska vojnika i 4 zarobljena. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez, 6 pušaka, 28 bombi, jedan pištolj, 1.000 metaka i 4 ranca. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

3. VI. Zapucala je jedna patrola kod Turković Sela na talijansku posadu. Ubijen je jedan vojnik, a drugi je ranjen. Poslije toga tukla je neprijateljska artiljerija u pravcu Bjelskog i Musulinskog Potoka. Oštećena je jedna kuća.

4. VI. Ponovno je tukla neprijateljska artiljerija na ista mjesta.

10. VI. Izvršena je akcija dviju četa na Gomirje sa zadatkom da se uhvate četnici po gomirskim selima te da se zaplijeni oružje koje su sakrili. Akcija nije uspjela, jer su četnici pobjegli i oružje

su prebacili na druga mjesta. Ubijen je jedan četnik i zaplijenjena je njegova imovina. Uhvaćena su dva partizana iz bivše Gomirske čete. Talijani su otvorili jaku vatru iz mitraljeza i bacača.

II bataljon:

28. V. Srušila je patrola telefonske stupove u dužini od 400 met. i uništila žice između Brda i Fužina.

29. V. Otvorio je jedan vod vatru iz teškog mitraljeza i puškomitraljeza na gomilu talijanskih vojnika i glazbu ispred mrkopaljske općine. Talijani su odgovorili vatrom tek sat poslije akcije. Ranjena su 3 talijanska vojnika.

31. V. Jedan vod napao je transportni vlak. Ubijena su 2 neprijateljska oficira i 6 vojnika je ranjeno.

31. V. Srušila je patrola 20 telefonskih stupova i uništila žicu između Benkovca i Zlobina. Ta veza, koja je u kratko vrijeme bila po drugi puta uništena vrlo je važna za okupatora, jer veže Gorski Kotar sa Primorjem. Sa velikim snagama i tenkovima dolazi okupator da popravlja tu liniju, paleći kuće uz cestu.

1. VI. Jedan vod odšarafio je prugu između Kupjaka i Skrada, i čekao je do dana na vlak. Vlak u to vrijeme nije naišao. Rezultat akcije nije poznat.

2. VI. Jedan vod partizana je uništio i onesposobio za rad pilanu kod Fužina, vlasništvo poznatog konfidenta Antuna Švoba.

2. VI. Jedna desetina zaplijenila je 9 komada goveda od naših neprijatelja iz Sungera.

4. VI. Postavljena je zasjeda na talijanski kamion između Novoga i Ledenica. U akciji je sudjelovao jedan vod a među njima i drugarica Naca. Na kamion je otvorena vatra i uništena je cijela posada kamiona. Ubijena su 2 oficira i 9 vojnika i karabinjera. Zaplijenjen je jedan teški mitraljez sa 320 metaka, jedna kutija rezervnih dijelova, 7 pušaka, 110 metaka, 3 pištolja sa 42 metka, 4 fišeklije, 3 futrole i jedan par čizama. Kamion je onesposobljen. Naišla su neprijateljska pojačanja sa 2 tenka, koja su otvorila vatru na sve strane. S naše strane nije bilo gubitaka.

6. VI. Izvršen je napad na talijansku patrolu na pruzi između Lokava i Delnica. Ubijena su 3 talijanska vojnika. Oružje nije zaplijenjeno, jer je neprijatelj otvorio jaku mitraljesku vatru.

6. VI. Otšrafljena je pruga između Drivenika i Zlobina i vlak koji je naišao iskočio je iz tračnica. Šteta je nepoznata. Promet je bio obustavljen 20 sati.

III bataljon:

6. VI. Postavljena je zasjeda na cesti Senj—Brinje. U operaciji je sudjelovao čitav bataljon pojačan sa nekim jedinicama iz ostalih bataljona. Na zasjedu su naišla 4 kamiona, prva dva neposredno jedan iza drugoga, dok su druga dva dolazila u razmaku

od 200 metara jedan od drugoga. Uništena su dva kamiona. Ubijena su dva oficira i 13 karabinjera, dok ih je 30 ranjeno. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 10 pušaka, 800 metaka, 3 bombe i drugi ratni materijal. Ostalo oružje nije se moglo pokupiti radi neprijateljske vatre iz četvrtog kamiona, čija se posada razvila u strelce. Povlačenje je izvršeno u redu. Na samoj cesti došlo je do neobično oštre borbe koja se vodila i kundacima. Jedinice su se pokazale vrlo dobre i borbene. Na našoj strani bila su 4 mrtva i 3 ranjena, među njima komandir i vodnik I. voda I. čete.

Akcija nije u potpunosti uspjela, jer je dan prerano znak za vatru, dok je još četvrti kamion bio izvan zasjede.

8. VI. Upućene su ponovno dvije čete na tu cestu[1] sa ciljem da napadnu kamione. Neprijatelj je otkrio zasjedu i u borbi, koja je nastala, ubijeno je 7 talijanskih vojnika. Gubitaka s naše strane nije bilo.

Kako nas obavještava štab I odreda, 3. četa III bataljona postavila je još nekoliko zasjeda, koje su bile otkrivene. Povodom tih slučajeva komandni sastav te čete je uhapšen i vodi se nad njim istraga, jer postoji opravdana sumnja da ti neuspjesi nisu slučajni i da se radi o organiziranoj sabotaži.[2] Detaljnije podatke do sada još nismo primili, jer nam štab Odreda nije poslao obavještajni izvještaj.

II odred:

25. V. Upućena je jedna četa u pomoć moravačkoj jedinici radi dolaska četnika u Srpske Moravice, kao i pojave četničkih tendencija u moravačkom logoru.

27. V. Izvršena je akcija na pruzi između Skrada i Moravica otšrafljivanjem pruge. Naletila je sama lokomotiva i prevrnula se ispod pruge. Strojovođa i ložač su ranjeni.

2. VI. Porušeno je 20 telefonskih stupova i razbijeni izolatori i žica između Mrzlih Vodica[3] i Gornjeg Jelenja.

2. VI. Zakrčena je cesta između Mrzlih Vodica i Crnog Luga. Tek poslije dva dana naišao je neprijatelj na koga je naša zasjeda otvorila vatru i ubila jednog oficira, te ranila nekoliko vojnika.

4. VI. Poduzeli su drugovi slovenski partizani napad na Osilnicu, dok im je jedna naša četa osiguravala prilaz iz Gerova. Okupator koji je naišao iz Gerova sa jačim snagama tukao je na njeno mjesto bacačima mina, jer je zasjeda bila prokazana. Partizani su se povukli i napali su jednu talijansku pobočnu patrolu i tom su prilikom ubili 6 talijanskih vojnika i zarobili jedan ranac sa 15

---

[1] Odnosi se na cestu između Žute Lokve i Prokika.

[2] Nije bila u pitanju sabotaža. Na intervenciju Štaba zone, komanda čete je riješena odgovornosti.

[3] Mrzla Vodica

okvira puškomitraljeza. Napad na Osilnicu nije uspio, jer su okupatorske snage prodrle kroz sve zasjede.

5. VI. Jedna naša patrola otvorila je vatru na talijansku patrolu u blizini Crnog Luga. Tom je prilikom ranjen jedan brigadijer.

Noću između 6. i 7. VI. jedan vod, koji je pošao da razoruža okupatorsku stražu u blizini Grobnika, naišao je na jaku talijansku zasjedu kod rijeke Rečine. Naš je vod odmah otvorio vatru, na koju okupatorski vojnici nisu odmah odgovorili, tako da su naši uspjeli zauzeti bolji položaj. Borba se vodila od 3 sata ujutro do 11 sati. Talijanima je stiglo pojačanje iz Klane, te su se naši drugovi morali povući, što je izvršeno bez gubitaka, osim jednog lakše ranjenog. Kako se borba vodila u noći, okupatorski su vojnici sami između sebe što ubili, što ranili 30 svojih vojnika. Partizani su ubili jednog narednika i jednog vojnika.

5. VI. Napala je zasjeda na vojnički transport na pruzi iz kojega je neprijatelj odgovorio vatrom. Rezultat akcije nije tačno poznat. Prema informacijama iz Delnica dovezeno je mrtvih i ranjenih u nepoznatom broju. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

5. VI. Uništena je u Lokvama pilana talijanske firme. Skinuto je remenje u težini od 150 kg. Zaplijenjeno je hrane i 5.296 lira.

6. VI. Zasjeda na Lujzijanskoj cesti kod Srpskih Moravica uhapsila je jednog ustašu i četnika. Zaplijenjena su dva konja i kola, 2 bačve vina i rakije, jedan motor kotač i 10.000 kuna. Ustaša i četnik su poslije preslušanja likvidirani.

6. VI. Napala je zasjeda na dva kamiona i jedan blindirani auto na Lujzijanskoj cesti između Mrzlih Vodica i Gornjeg Jelenja. Ubijeno je nekoliko okupatorskih vojnika.

8. VI. Zakrčena je cesta između Crnog Luga i Gerova u zajednici sa civilnim pučanstvom, koje se na poziv vrlo rado odazvalo. Ujedno je uništena telefonska veza. Cesta do danas još nije raskrčena i okupatoru još nije uspjelo natjerati radnike da poprave cestu.

9. VI. Zaplijenjeni su konji industrijalca Grgurića iz Lokava, jer je bez dozvole vozio trupce iz šume.

10. VI. Naša patrola sukobila se sa žandarmerijskom patrolom kod Srednjeg Jarka između Mrzlih Vodica i Lokava. Tom prilikom su razoružana 2 žandara. Zaplijenjene su 2 puške i 80 komada municije.

10. VI. Postavljena je zasjeda na cesti između Kukuljanova i Cernika. Naišao je kamion sa 7 vojnika. Ubijeno je 5 i ranjena su 2 vojnika. Zaplijenjene su 3 puške, jedan pištolj, 2 bombe i 80 metaka. Kamion je spaljen. 4 vojnika nisu bila uopće naoružana, a u većini pušaka nije uopće bilo metaka, jer se okupator nije nadao napadaju u blizini tih mjesta.

11. VI. Napala je zasjeda, koja se nalazila nekoliko dana u zasjedi na Lujzijanskoj cesti, kolonu talijanskih vojnika i fašista (120) koja je krenula iz Mrzlih Vodica. Talijanska pobočnica naišla je na našu pobočnu patrolu, koja se morala povući, dok je lijevo krilo naše zasjede otvorilo vatru na vojnike koji su kretali cestom. Vatra je trajala svega 10 minuta. Neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

11. VI. Upućen je jedan vod da izvrši akciju na pruzi Delnice—Kupjak i to na slijedeći način: Da podigne prosto jednu tračnicu za 30—40 cm, da ju dobro podloži sa trupcima i kamenjem tako da kada voz naiđe, tračnica ne propadne i da se voz prebaci. U času kada je posao na pruzi bio gotov naišla je talijanska patrola i došlo je do borbe između naše i neprijateljske patrole. U toku same borbe naišao je talijanski vojni transport iz Delnica prema Ogulinu. Transport je naletio velikom brzinom na mjesto, gdje je tračnica bila podignuta. Lokomotiva se srušila i prevrnula, dok je 8 vagona potpunoma zdrobljeno. Promet je bio zaustavljen 4 dana. Ni osobni promet nije bio uspostavljen prelaženjem, jer je okupator poduzeo sve mjere da se nitko ne približi mjestu katastrofe. Učinak je bio strašan, i može se reći da je to do sada najveća katastrofa koju su naši partizani prouzročili na pruzi Sušak—Zagreb. Samo u delničku bolnicu je dovezeno 60 ranjenih, dok su mrtve natrpali u vagone i otpremili prema Sušaku. U zdrobljenim vagonima je uništeno 50 konja i mula. S naše strane nije bilo gubitaka. Svi su se drugovi držali vrlo dobro.

11. VI. Upućen je jedan vod da zakrči cestu Delnice—Lokve i prekine telefonsku liniju i da na tim mjestima postavi zasjedu. Poslije podne naišli su okupatorski vojnici iz Delnica na pregled telefonske linije. Naša je zasjeda otvorila vatru i ubila petoricu i nekolicinu ranila. S naše strane nije bilo gubitaka.

12. VI. Postavljena je na istoj cesti kod samih Delnica zasjeda rano ujutro sa dva puškomitraljeza. Grupa okupatorskih vojnika napadnuta je upravo u momentu kada je oficir dao znak da se razvije u streljački stroj. Ubijen je jedan oficir i 4 vojnika i 17 ranjeno.

12. VI. Izvršen je ponovno neuspjeli napad na Osilnicu u zajednici sa drugovima slovenskim partizanima. Jedan od uzroka neuspjeha tih zajedničkih akcija je njihova nedovoljna pripremljenost i slaba saradnja između naših i njihovih štabova. Drugovi Slovenci su tek dan prije zatražili našu pomoć. Naša je zadaća bila da blokiramo prilaz okupatorskih snaga iz Gerova prema Osilnici. Osim toga jedan naš vod[4] bio je dodan kao rezerva u slučaju potrebe za napad na Osilnicu. Naša je zasjeda odbila oku-

[4] Odnosi se na vod Trećeg bataljona Drugog primorsko-goranskog NOP odreda.

patorsko pojačanje. Međutim jedna žena, okupatorski doušnik i špijun, koja je vodila pojačanje u šumu, obišla je u velikom krugu našu zasjedu, kojoj se na taj način uspjelo probiti prema Osilnici i napasti naš rezervni vod, koji je također već bio zauzeo položaj prema kasarni. Došlo je do borbe između okupatorskih pojačanja i našeg voda, koja je trajala od 9 do 10.30 sati. Slovenske jedinice su se povukle čim je došlo do te borbe tako da se naš vod našao u unakrsnoj vatri posade iz Osilnice i pojačanja koje je stiglo iz Gerova. Borba se vodila u neposrednoj blizini mjesta, u vrlo teškom položaju za naš vod, jer je bio prisiljen boriti se i otstupati na brisanom prostoru. Neprijatelj je imao 24 mrtva i ranjena. Mi smo izgubili jednog druga, bivšeg narednika jugoslavenske vojske, Slovenca, koji je pred par dana došao u našu jedinicu i dvojicu ranjenih. Naši su se partizani držali vrlo hrabro. Rezultat borbe u samoj Osilnici nije poznat.

16. VI. Postavljena je jaka zasjeda na Karolinskoj cesti između Zlobina i Brda, pod rukovodstvom komandanta I bataljona.[5] Zadatak je bio da se poruši telefonska veza i na tome mjestu postavi zasjeda. Za kratko vrijeme naišli su okupatorski vojnici iz Fužina u jačini od 50 ljudi. Pušteni su u zasjedu i u borbi koja je trajala 10 minuta bilo je 10 mrtvih i 20 ranjenih među njima. Ostali su se uspjeli skloniti i zauzeti pozicije protiv naše zasjede. U toku same borbe naišlo je pojačanje sa suprotne strane iz Zlobina, razvijeno u strijelce, koje je udarilo u bok naše zasjede, koja je bila prisiljena da se povuče, bez da je uspjela pokupiti oružje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit. komesar
Mijo Vuletić[6]

---

[5] Narodni heroj Đuro Trbović. Poginuo 1944 god. u Lici, kao komandant brigade.

[6] Ivo Vejvoda

BR. 47

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 22 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA I DIVERZIJAMA JEDINICA[1]

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. broj 2
22 juna 1942 g.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Budući da je Štab ove Zone tek formiran te nemamo još dobro ustaljene veze sa Kordunom, ne možemo u ovom izvještaju dati sve podatke o akcijama na području ove Zone u toku mjeseca juna tek. god.

I. Opći pregled vojničke situacije.

Ustaška ofanziva na oslobođeni teritorij Ličke grupe koja je počela 5. juna sa pravca Saborski — Plitvička Jezera, zaustavljena je kod Prijeboja. Po svemu izgleda da se dalje neće produžiti, a po još nepotvrđenim vijestima povlače se [ustaše] sa toga sektora ka Bihaću i željezničkoj pruzi. Talijani su napustili sva mjesta na cesti Vrhovine—Bihać i povukli se u Vrhovine odakle transportima odlaze prema Ogulinu.

U Kordunu je aktivnost partizanskih jedinica, od dana proboja neprijateljskog obruča oko Petrove Gore, bila dosta živa. Nisu postignuti veći uspjesi jer se je išlo za zauzimanjem mjesta radi proširenja slobodnog teritorija, pa kako je neprijatelj u mjestima utvrđen, uspjevao je da se održi. Neprijatelj je napustio neka sela južno od Petrove Gore.

Banovci su imali lijepih uspjeha i pored nekoliko taktičkih grešaka. Oni kao i Kordunaši prebacuju grupice partizana u krajeve van svog sektora, gdje još nije bilo partizanskog pokreta, da tamo djeluju i rade na proširenju partizanskog pokreta, naročito u hrvatskim selima. Preko istočnog dijela Banije jače neprijateljske snage sa tenkovima prolaze na jug prema Prijedoru.

Četnička djelatnost postala je naročito živa na sektoru Ličke grupe. Pored centra gdje već od prije djeluju (tromeđa, Gračac i

[1] Redakcija se poslužila kopijom izvještaja.

Medak) sad se njihova aktivnost osjeća naročito u Otočačkom kotaru. Među njima ima veći broj oficira koji su došli iz talijanskih zarobljeničkih logora kao talijanski agenti.

II. Akcije — 1. Kordun.

a) Zauzimanje mjesta, zasjede i sukobi:

22/V. 2. bat. II. K.P.O. pokušao je napasti neprijateljsku posadu u selu Prisjeci. Napad nije uspio jer je neprijatelj bio utvrđen. Nepr. je imao 2 mrtva i 2 ranjena. Mi nismo imali gubitaka.

22/V. četa iz 4 bat. II. K.P.O. napala je nepr. posadu u s. Utinji. Napad nije uspio. Imali smo 1 mrtvog i 1 ranjenog.

23/V. 1. i 2. bat. II. K.P.O. postavili su zasjedu na cesti Vojnić—Tušilović. Na nepr. koji je naišao sa tenkom, kamionom i 4 motocikla s prikolicom otvorena je vatra te kamion i motocikli oštećeni i ubijeno 15—20 vojnika, no plijena nije bilo. Istoga dana četa iz II. bat. sačekala je u zasjedi na cesti Krnjak—Tušilović 19 žandara te ih 12 ubili a 3 zarobili. Odmah potom zarobljena su i 2 domobrana koji su naišli. Plijen je 14 karabina i 1 poljski telefon. Poslije akcije partizani su se povukli a neprijatelj je popalio sela Živković Kosu, Vukoviće, Brezovu Glavu, Donji Budački, Mlakovac i Pavković Selo.

22/V. četa iz I. bat. I. K.P.O. postavila je zasjedu između Tounja i Košara te ubila 3 žandara i zaplijenila 3 karabina s municijom. 1 partizan je poginuo a 1 ranjen.

22/V. 2 voda iz 3 bat. I. K.P.O. iznenadnim napadom bombama izvršili su prepad na talijansku stražu pored pruge između Blata i Jasenice[2], te 2 Talijana ubili i 1 zarobili. Plijen je bio 11 karabina i 1500 metaka.

25/V. 2 bat. II. K.P.O. napao je nepr. posadu na Ajdinovcu. Napad nije uspio krivicom jednog komandira čete koji se je bez naređenja povukao. Žrtava s naše strane nije bilo.

25/V. 1. bat. I. K.P.O. napao je neprijateljsku posadu na Škrtić Brdu. Napad nije uspio jer je nepr. bio utvrđen. Imali smo 1 mrtvog i 5 ranjenih, a nepr. 2 mrtva.

26/V. 3 bat. I. odreda razoružao je skoro bez otpora hrvatsko selo Bijeljevinu. Ubijeno je 12 ustaša poznatih krvnika i zaplijenjeno 10 karabina. Seljacima toga sela objašnjeni su ciljevi naše borbe.

Grupa partizana (25 sa 1 p. m.) koja je prešla preko Kupe u Kljuku izvršila je akciju u s. Gradcu i s. Dobrijancu[3] te zaplijenili: 8 karabina, 3 pištolja i od ustaša oduzeli: 40.000 kn., pisaću mašinu, radio aparat i nešto namirnica. Kod Gradca su porušili telefonsku liniju na dužini od 1 km.

---

[2] Lička Jesenica
[3] Vjerojatno: Dvoranci.

b) Diverzije:

23/V. prekopana je na 6 mjesta cesta između Tušilovića i Vojnića.

27/V. prekopana je na nekoliko mjesta cesta Tušilović—Krnjak, srušen Pavkovića most i uništen dio telefonske veze.

29/V. zapaljena je škola u Crevarskoj Strani jer je ista služila nepr. pri ofanzivi za kasarnu.

23/V. srušila je jedna četa po danu 120 m. željezničke pruge između Tounja i Košara. Na to je naišla jedna lokomotiva koja se je srušila niz nasip pruge. Uhvaćeni strojovođa i ložač ispitani su i pušteni.

29/V. snage 4 bat. I. K.P.O. srušile su željezničku prugu između Vojnića i Crevarske Drage u dužinu od 1 i pol km. i uništile telefonsku vezu na 3 km.

Jedna grupica partizana 3. bat. II. K.P.O. privukla se je noću 14/15-V. željezničkoj stanici Plaški te opalila nekoliko metaka na stanicu. Nepr. je poslije toga cijelu noć tukao artiljerijom u pravcu Kapele.

Jedinica koja je prešla u D.[raganićku] Šumu zadobila je do sada 26 karabina, 13 pištolja, 15 bombi i 1917 metaka, potom su prešli kroz Petrovinu kod Jastrebarskog a odatle u Žumberak gdje su se sastali s partizanima iz Slovenije i s njima dalje sudjeluju u akcijama.

2) Lika.

a) Zauzimanje mjesta, zasjede i sukobi.

O akcijama jedinica Ličke grupe koje su sudjelovale u borbama kod Prijeboja poslali smo vam izvještaj 19. ov. mj.[4] Na sektoru Ličke grupe izvršene su još i ove akcije:

25/V. 1. vod I. bat. I. odreda privukao se je u 3 sata poslije podne k željezničkoj stanici Raduč i izvršio prepad na talijanske vojnike koji su se sunčali pored stanice. Zarobljena su 3 Talijana a 1 ranjen. Zaplijenjene su 3 puške s municijom. 1 partizan je ranjen.

27/V. četa iz 2. bat. I. odreda ušla je u hrvatsko selo Lipe kod Gospića. Ubijena su 2 ustaše i zaplijenjeno nešto materijala. Akcija nije bila pripremljena ni vojnički ni politički te nije ni dala dobre rezultate.

3/6. izvršile su 3 satnije ustaša i domobrana sa nešto žandara i naoružanih seljaka napad na naša sela Ostrovicu i Ćukovac. Snage 2. bat. I. odreda sačekale su nepr. i odbile napad. Nepr. je imao 6 mrtvih, više ranjenih i 3 zarobljena. Na našoj strani bio je 1 mrtav i 1 ranjen. Zaplijenjeno je 4 puške, 150 metaka i 2 konja.

---

[4] Redakcija nije mogla pronaći ovaj izvještaj. O učestvovanju ličkih jedinica u borbama kod Prijeboja vidi dok. br. 31.

Četa iz 2 bat. I. odreda koja se nalazi u Divoselu postavlja svakodnevno zasjede, te je u ovim zasjedama ubijeno 4 ustaše.

2/VI. ustaše iz Vaganca napadale su Arapovdol. Četa iz bat. O.P.[5] odbila je ovaj napad. Nepr. je imao 3 mrtva i nekoliko ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

3/VI. izvršila su 3 bataljona Ličke grupe napad na Udbinu. U prvom naletu zauzeta je Podudbina i zaseoci Udbine, ali Udbinu nisu uspjeli zauzeti. Nakon 3 dana borbe operacije na Udbini bile su obustavljene zbog ofanzive koju je nepr. započeo prema oslobođenom teritoriju u sjevernoj Lici. Glavni razlog neuspjeha bio je taj što su snage nepr. potcijenjene i što su naše snage dovedene u tu akciju već zamorene prethodnim akcijama. U ovoj borbi zarobljen je jedan ustaša a zaplijenjeno 8 karabina, 600 metaka i nekoliko defanzivnih bombi. Naši gubici su 6 mrtvih i 20 ranjenih od kojih 7 teže. Nepr. nam je oštetio jedan tenk, no isti je izvučen te se sada opravlja.[6]

31/V. noću izvršili su četnički banditi koji su se bili uvukli u naše redove u 3 četi bat. Adžija pokušaj puča.[7] Oni su pustili iz zatvora jednog zatvorenog četnika a potom je njih 14 sa 1 puškomitraljezom i sa 14—20 pušaka pobjeglo u šumu. Tamo je upućen obavještajni oficir L.G[8] da sredi stanje. Četnici su [u] međuvremenu napali Škare te razoružali i strijeljali neke partizane. Narod je iz ovog mjesta pred četnicima izbjegao u šume. Obavještajni oficir L.G. izvršio je najprije čišćenje u bat. Adžija razoružavši 30 partizana, pa je potom očistio i nekoliko sela od ustaša. U selima Podumu i Dabru vođena je s četnicima borba, te je u borbi ubijen 1 četnički kolovođa a od zarobljenih 11 ih je strijeljano. Mi u ovim borbama nismo imali gubitaka.

12/VI. trebale su dvije čete iz I. odreda i dvije čete iz III. odreda L.P.G. očistiti od ustaša hrvatska sela Vranik i Lovinac. Zbog nedolaska na vrijeme četa iz III. odreda ova je akcija propala. Čete I. odreda prošle su kroz Vranik i stigle do samog Lovinca no odatle su se morale povući pretrpivši gubitke od 3 mrtva i 5 ranjenih. Nepr. je imao 7 mrtvih.

12/VI. Talijani su pokušali napasti i zapaliti naše selo Kruškovac. Jedan vod partizana 1 bat. I. odreda odbio je ovaj napad. Tri Talijana su ubijena.

13/VI. Talijani [i] četnici iz Gračaca napali su naša sela Tomin Gaj i Derin Gaj. Bataljon S.M.[9] iz III. odr. i 2 čete 2. bat. II.

---

[5] »Ognjen Prica«

[6] U napadu na Udbinu učestvovali su bataljoni »Pekiša Vuksan«, »Krbava« i »Mićo Radaković«, potpomognuti jednim tenkom i jednim topom.

[7] Vidi dok. br. 40.

[8] Obavještajni oficir Ličke grupe NOP odreda bio je narodni heroj Pero Grubor.

[9] »Stojan Matić«

odr. odbili su ovaj napad. U ovom napadu učestvovalo je 350 Talijana i 50 četnika. Ubijeno je 12 Talijana (među kojima 2 oficira) i 1 četnik. Zaplijenjeno je 8 pušaka, 2 puškomitraljeza, 1 revolver, 1 signalni pištolj, 15 bombi i nešto ostalog materijala. Jedan partizan je ranjen.

b) Diverzije:

27/V. snage 1 bat. I. odr. prekinule su želj. prugu kod Raduča.

27/V. snage 2 bat. I. odr. srušile su 300 m. pruge između Metka i Gospića.

29/V. snage 1 bat. I. odr. srušile su želj. most željezne konstrukcije dug 11.50 m. kod Raduča.

5/VI. snage 1 bat. I. odr. srušile su 180 m. pruge između Raduča i Lovinca. Šine su savijene u obliku slova U tako da su više neuporabive.

1/VI. snage 2. bat. I. odr. srušile su 104 m. pruge i 500 m. telef. linije između Gospića i L. Osika.

5/VI. snage 2. bat. I. odr. srušile su 80 m. pruge između Metka i Ribnika. Za vrijeme ove akcije neprijatelj je tukao artiljerijskom vatrom mjesto na kom je rušenje vršeno te je 1 partizan ranjen.

11/VI. snage 1 bat. I. odr. srušile su 150 m. pruge između Raduča i Lovinca. 8 šina savijeno je. Telef. linija iskidana je.

11/VI. snage 2. bat. I. odr. srušile su 750 m. pruge između Metka i Ribnika. U ovoj akciji učestvovale su i 3 drugarice Skojevke.

3) Banija.

a) Zauzimanje mjesta, zasjede i sukobi.

16/V. četa iz 1 bat. razoružala je bez otpora hrvatsko selo Strašnik. Plijen je 4 komada civilnog oružja. U selu je održan zbor. Politički uspjeh bio je dobar.

19/V. 2 čete 1 bat., 4 bat. i četa iz 2 bat. izvršili su napad na muslimanska sela oko Vrnograča. Vojničkog uspjeha nije bilo a političkog još manje jer je popaljeno nekoliko muslimanskih sela, koja su bila ozloglašena kao ustaška legla. Zaplijenjeno je 400 grla stoke.

20/V. četa iz 3 bat. sačekala je u zasjedi Nijemce i ustaše koji su pošli u selo Bestrmu u pljačku. Ubijen je 1 njemački oficir i 1 domobranski vodnik a 1 domobran i nekoliko civila ranjeno.

21/V. četa iz 3 bat. postavila je zasjedu između Petrinaca i Sunje. Ubijena su 2 ustaše i zaplijenjeno 2 karabina sa 350 metaka.

22/V. četa iz 3 bat. postavila je zasjedu na cesti više Bijelnika. Naišao je 1 luksuzni auto u kome se je nalazio 1 ustaša. Ustaša je strijeljan a auto, 16.000 kn. i 100 praznih vreća zaplijenjeno.

22/V. ušlo je 50 partizana 2. bat. obučeni u domobranske uniforme u hrvatsko selo Kuljane u Pounju. Bez ikakvih sukoba izvršeno je razoružanje. U isto vrijeme naišla su u selo 4 domobrana

te su i oni razoružani. Plijen je bio 30 karabina, 1000 metaka i nešto ostale ratne spreme. Kad su partizani otišli, podijelivši prethodno seljacima letke, naišla su 2 aviona te bombardovali ovo selo, od čega je poginuo 1 čovjek i nekoliko zgrada srušeno. Politički uspjeh bio je vrlo dobar. Nakon par dana u selo su došle ustaše i zavele jak teror.

23/V. četa iz 3 bat. napala je želj. stražaru kod Hrastovca na pruzi Sunja—Kostajnica. Nepr. je prije napada pobjegao. Plijen je 1 poljska kuhinja i nešto druge opreme.

24/V. snage iz 1, 2 i 3 bat. izvršile su napad na ustaška sela Dolnjake, Svračicu i Maju. Maja je uzeta na juriš. Jedan dio ustaša uspio je pobjeći, zbog slabe veze među jedinicama u toku akcije. Nepr. je imao desetak mrtvih i više ranjenih. Naši su imali 3 mrtva i 2 ranjena. Plijen je bio 1 puškomitraljez, 15 pušaka, 3500 metaka i nešto drugog materijala. Politički odjek ove akcije u srpskim a i u hrvatskim selima bio je dobar.

26/V. jedna četa iz 4. bat. sukobila se je sa satnijom domobrana. Nepr. je imao 3 mrtva i 4 ranjena. Plijen je bio 1 karabin i 60 metaka. Istog dana jedna četa 4 bat. u saradnji sa snagama 3 bat. razoružali su hrvatsko selo Bijeljevinu. Plijen je bio 6 karabina.

27/V. snage iz 1, 2 i 3 bat. razoružale su žandarmerisku stanicu u Mečenčanima, koja je bila jaka oko 70 domobrana, ustaša i žandara. U samom napadu učestvovalo je 78 partizana dok su ostali vršili osiguranje. Nakon dva sata borbe stanica se je predala. Nepr. je imao 4 mrtva i 5 ranjenih. Naši su imali 2 mrtva i 1 ranjenog. 4 ozloglašena ustaše-krvnici strijeljani su, a ostali pošto im je objašnjen cilj naše borbe, pušteni su na slobodu. Politički značaj ovog uspjeha bio je velik.

U toku ove akcije pošle su sa pravca selo Kukuruzari prema Mečenčanima jake nepr. snage u pomoć stanici u Mečenčanima. Naše snage odbile su neprijatelja koji je bio jak oko 800 ljudi dok su sve naše snage iznosile oko 450 boraca. U ovoj borbi mogli su biti postignuti i bolji rezultati da su starješine umjele manevrisati svojim snagama. U Mečenčanima je uhvaćen plijen od 2 puškomitraljeza, 65 karabina, 8000 metaka i ostale ratne opreme.

30/V. 50 partizana 1 bat. obučeni u domobranske uniforme i sa šljemovima otišli su u stroju u blizinu želj. stanice Grabovac gdje je bila domobranska posada od 60 vojnika. U toj posadi nalazio se je 1 vodnik sa kojim su partizani imali vezu i pripremili ovu akciju. Kad su partizani došli u blizinu kasarne izašao im je u susret 1 domobranski oficir, kome su partizani rekli da dolaze kao smjena. Kad su došli do same kasarne pozvali su domobrane da se predadu. Neki su se odmah predali dok ih je jedan dio poskakao u rovove. Razvila se je kratka borba u kojoj je poginulo 15 domobrana i 1 partizan. Plijen je bio 49 karabina, 2 puškomi-

traljeza, 4500 metaka i nešto ostale ratne opreme. Zarobljeni oficir zadržat je, a domobranima su podijeljeni letci, objašnjeni ciljevi naše borbe i potom pušteni svojim kućama.

1/VI. upali su partizani 1 bat. u hrvatsko selo Skelu. Kao prethodnica u selo su ušli partizani u domobranskim uniformama. Otpor sela bio je slab i kratak. 8 ozloglašenih ustaša zarobljeno je i strijeljano, a nekima od ustaša i kuće zapaljene. Zaplijenjeno je samo 8 karabina i nešto municije, jer je veći broj ustaša iz ovog sela bio tog dana u Glini.

b) Diverzije:

23/V. snage 1 bat. postavile su minu na prugu između Grabovca i Maje. Mina je otkrivena, no pri vađenju iste eksplodirala je te su poginula 2 nadporučnika i 2 civila. Na mjesto nesreće kroz kratko vrijeme došla je lokomotiva sa 1 osobnim vagonom. Kad su iz vagona izašli domobrani na njih je osuta paljba iz automatskog oružja te je 12 domobrana ubijeno. Plijena nije bilo.

24/V. četa iz 3 bat. srušila je 600 m. pruge i telef. stupova između Capraga i Karlovca.

Krajem maja 1 grupa diverzanata digla je u vazduh 1 njemački voz pun vojnika na pruzi između Capraga i Blinjskog Kuta.

30/V. Jedna četa iz 3 bat. slučajno se je sukobila sa četom domobrana biciklista na cesti između Blinja i Gradusa. Nepr. je imao više mrtvih i ranjenih. Mi smo imali 1 mrtvog. Zaplijenjeno je 5 karabina, 1 ranac šaržera za puškomitraljeze i 12 bicikla. Zarobljena su 2 domobrana.

III. Organizacija.

U sklop ove Zone ulaze dvije grupe odreda, jedan odred i jedna udarna brigada. Lička grupa p. odreda ima tri odreda (I. i II. sa dva a III. sa tri bataljona), jedan bataljon (Adžija), jedan udarni bataljon, bateriju topova, tehničku četu i vod tenkova.

Mišljenja smo da bi se Brinjski bataljon, koji je ranije iz taktičkih razloga bio u sastavu V. zone, trebao pripojiti ovoj Zoni. Od toga bataljona i bataljona Adžija formirala bi Lička grupa svoj IV. odred.

Svaki odred Ličke grupe ima po jednu omladinsku četu sa kojom se izvodi intenzivno vojnička i politička obuka, a jedan dan u nedelji ove čete rade sa seljacima na polju.

Kordunaška grupa ima dva odreda, od kojih jedan ima tri, a drugi četiri bataljona.

Banijski odred ima 5 bataljona. Mišljenja smo da bi ovaj Odred trebalo organizovati kao grupu odreda, koja bi bila podijeljena na dva odreda.

Udarna brigada ove Zone još je u formiranju.

IV. Vojnička obuka.

Do sada je vojnička obuka izvođena bez mnogo planskog rada i tome pitanju nije redovno pridavana važnost koju ono zaslužuje. Izradili smo i poslali jedinicama plan za izvođenje stručne vojničke naobrazbe. Preduzete su sve mjere da se i preko političkih komesara izvođenje obuke popularizira pod parolom »Postanimo majstori svoga oružja«. U redovnim izvještajima javljaće se ubuduće i o toku i uspjesima obuke.

V. O planu naših daljih akcija izvijestili smo Vas posebnim aktom prije nekoliko dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar Komandant

BR. 48

NAREĐENJE ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 22 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU BANIJSKOG NOP ODREDA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE GARNIZONE U CILJU RAZBIJANJA OFANZIVE U BOSANSKOJ KRAJINI

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NARODNO OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
22. juna 1942

KOMANDANTU BANIJSKOG P.O.

Neprijatelj u sastavu Njemaca, ustaša i domobrana pokušava [da] prodre na oslobođeni teritorij Bosanske Krajine.

Drugovi Bosanci u tim borbama imali su već lijepih uspjeha ali im treba pomoći, zato ćete vi odmah poduzeti sve vrste operacija koje su vam moguće pa i direktnih napada bez obzira da li će uspjeti ili ne na garnizone u uglu kojeg pravi pruga kod Kostajnice, te na sektoru Novi, Dvor, Divuše.

Napominjem da ovome treba odmah pristupiti da bi se rastrgalo neprijateljske snage i slomila neprijateljska ofenziva.

Javite odmah kada ste primili naredbu broj 1[1] i [dajte] objašnjenje zašto po toj naredbi niste još postupili. Odmah organizujte vezu kako smo vam naredili sa relejnim stanicama u Suvaji i Dobretinu i vašim kuririma u tim relejnim stanicama. Odmah šaljite sve izvještaje u zaostatku a ubuduće nemojte dozvoliti da izvještaji ne stižu kako je naređeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Đuro Kladarin

Komandant

[1] Tu Naredbu Redakcija nije pronašla.

BR. 49

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA PETE OPERATIVNE ZONE OD 22 LIPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O ZAUZIMANJU KRIVOG PUTA[1]

KOMANDANT V
OPERATIVNE ZONE
sa fronte iz K. Puta
22-VI-1942

KOMANDANTU NAR. OSLOB. P.O. HRVATSKE

Danas na dan godišnjice rata poslije duge i ogorčene borbe zauzeli smo Krivi Put i evo vam se javljam iz njega baš u momentu ulaska. Mislim da ima još i uspjelijih akcija na našem teritoriju danas, jer smo izdali naređenja da ne smije biti ni jedne partizanske puške koja ne bi sijala smrt kod neprijatelja, da znaju kako proslavljamo godišnjicu.

Za cijelo Primorje nije moglo biti veselijega događaja. Mi smo ga mogli zauzeti i jučer, ali nijesam htio nego baš danas prosto iz kaprica i evo ne mogu se ni prošetati po njemu, jer sam nešto obolio pa ću morati izgleda i u bolnicu. Borba je bila još žešća nego u Jezeranu; branile su se ustaše sve dok kuća nije potpuno izgorjela, a to je bila prava tvrđava. Zaplijenili smo oko šezdeset pušaka u dvjema kasarnama. Imali smo 2 mrtva, a ustaše 5, ali će ih imati još najmanje 20—30, jer su zaista prave odabrane ustaše.

Krenulo je bilo i pojačanje sa tri strane da bi nam pripremili ono što su nam pripremili u Jezeranu i baš sada kad zgrada pada dolazi kurir od Senja sa izvještajem: »Pomoć neprijateljska krenula je iz Senja, dočekali smo je sa teškim mitraljezom i na vrat na nos pobjegli su nazad u grad«. (Zasjeda je naša bila na samim vratima Senja i teški mitraljez tuče sam Senj.) Pomoć im je bila pošla još iz Veljuna[2] i iz Podbila, ali su dobili po repu svuda.

Daljnji naš plan je osloboditi Veljun i Podbil i nadam se da ćemo i to uspjeti.

Sigurno već i Ante Pavelić zna da mu se šetamo po rodnoj kući.[3] Ja odlazim uslijed bolesti, a daljnjim akcijama rukovodiće drug komandant Odreda.

---

[1] Original je u rukopisu.
[2] Primorski Veljun
[3] Roditelji su mu iz Krivog Puta, odakle su se preselili u Bradinu (Hercegovina).

Joso Steiner je degradiran odmah poslije vašeg prvog naređenja, a i da nijeste dali naređenje degradirao bih ga, jer sam se zaista uvjerio da ga nije ničemu naučilo iskustvo iz Gomirja.[4]

Branka[5] ćemo smijeniti, ali za izvjesno vrijeme vršiće dužnost dok nekoga ne pronađemo. Zaista to je čovjek koji nije sposoban ni za komesara čete.

Sad sam ih najbolje upoznao prilikom raznih istraga u borbi protivu četnika. On i Joso još uvijek ne smatraju četnike kao neku opasnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Veljko[6]

Tomu Strižića moramo najuriti iz našeg štaba, jer sam prošao za njim po terenu. To je čovjek nemoguć. Mrze ga svi partizani. Kod naroda izgubio je autoritet, a uvjerio sam se da nas je uvijek lagao u svojim izvještajima o njegovom radu. On nas bruka. P.S. Molim Vas recite vašoj kuvarici Ani da ne naređuje ništa. Ona od nekih komesara traži da se upute te i te stvari za komesara Hrvatske i duvan i šibice za G.Š.H. Meni dolazi komesar te čete i traži novac da mu se da da nabavi stvari za G.Š.H. Na pitanje ko mu je to tražio, on mi je pokazao pismo od Ane. Sve nekako mogu i razumjeti, ali kad ona traži duvan za G.Š.H., to ne razumijem. Jasno, mi nećemo dati ni solde za ono što ona traži.

Ali svim silama nastojimo da kupimo i uputimo sve kad nam se nešto traži od vas. To nije prvi put da ona tako koješta piše. Mi imamo sve mogućnosti da nabavimo mnoge stvari, pa tražite samo vi.

Veljko

---

[4] Smijenjen je sa dužnosti političkog komesara Gomirske čete zbog nebudnosti prema četničkim elementima koji su izvršili puč, i cijela četa predala se Talijanima. Vidi dok. br. 15.

[5] Branko Vukelić

[6] Veljko Kovačević

BR. 50

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 23 LIPNJA 1942 GOD. POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O POLITIČKOJ SITUACIJI NA TERITORIJU ZONE I VOJNO-POLITIČKOM STANJU U ODREDIMA[1]

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Komesarijat
23 juna 1942 g.

POLIT. KOMESARU GLAVNOG ŠTABA P.O. HRVATSKE

Politički izvještaji komesara Grupa i Odreda[2] (Like, Korduna i Banije) nisu stigli. Stigao je jedino izvještaj komesara Ličke grupe.

I operativna zona je sredila svoj Štab i rad je otpočeo pred nekoliko dana. Naši prvi zadaci su bili upoznavanje prilika, vojno političke situacije na teritoriju Like i Korduna i organizacija veza sa podređenim štabovima.

Politički pregled:

Politička situacija na teritoriju I operativne zone u posljednje vrijeme obilježena je koncentracijom svih neprijateljskih snaga protiv Narodnooslobodilačke borbe (četničko-ustaški sporazum) življa neprijateljska propaganda i previranje u hrvatskim masama. U Lici se to najbolje osjeća. Četnici nastupaju sve življe i agresivnije u svojoj propagandi, iako nisu polučili ni jednog vojničkog uspjeha do Škara. Jugoslovenski oficiri koji su bili u talijanskom zarobljeništvu puštaju se i rasipaju se po srpskim selima oko talijanskih garnizona. Oni izgleda da preuzimaju u zajednici sa već poznatim četnicima Đujićem[3] i ostalim rukovodstvo četničkim organizacijama i nastoje da se četnici vojnički oforme, da organizuju svoje jedinice i da otpočnu sa borbom protiv partizana. Naravno, sve je to pod pokroviteljstvom Italije. Istom tom taktikom izgleda da se služe i ustaše. Jer nova pojava četnika na Baniji koja je ot-

---

[1] Redakcija se poslužila kopijom izvještaja, jer nije pronašla original.

[2] Politički komesar Grupe kordunaških NOP odreda bio je Veće-slav Holjevac, politički komesar Ličke grupe NOP odreda Šime Balen. a politički komesar Banijskog NOP odreda Ranko Mitić.

[3] Momčilo Đujić

krivena bila je u vezi sa pobjeglim četnikom Krnjajićem Bracom[4] koji se nalazi u Dvoru.

U svrhu organizacije svojih, kako to oni nazivaju, četničkih udarnih bataljona održana je i sjednica četnika 4/VI u Gračacu pod rukovodstvom bivših jugoslovenskih oficira. Sjednici su prisustvovali četnici iz Gračaca, Strmice, Metka, Velike Popine na kojoj je raspravljano o učvršćivanju četničke organizacije u Lici, koncentraciji četnika u Gračacu, mobilizaciji srpskog stanovništva od 16 — do[5] godina za četnike, o pomoći u oružju koju će im dati Talijani i uspostavljanju veze s Dražom Mihailovićem.

Po svim izgledima četnici nemaju veze s Dražom Mihailovićem, ali nastoje se spojiti sa njegovim štabom. Njihov sadašnji rad odvija se po direktivama Talijana i nastoje[6] svim snagama skupa sa četnicima da razašilju svoje agente u sve krajeve naše zemlje. U nekim svojim letcima koje su bacili u posljednje vrijeme nekoji četnički oficiri izjavljuju da su došli u ove krajeve po naređenju Draže Mihailovića. Koliko ima ovdje tačnosti ne znamo još.

U ofanzivi ustaša protiv naše oslobođene teritorije primjećeni su i četnici, dakle kako vidimo četničko-ustaška saradnja raste. Rezultat ove saradnje je i bio prolaz jedne grupe četnika kroz Ogulin i kretajući se ulicama izvikivali su četnici parole Kralju Petru, Srbiji i četnicima (po izvještaju komesara Kordunske grupe od 31/V) što je izazvalo zaprepaštenje u hrvatskom narodu.

Na teritoriju Kordunaške grupe poslije događaja oko Plaškog[7] četnici se nisu uspjeli razviti ništa dalje. O Baniji poslije likvidacije četničke grupe u Dvorskom kotaru,[8] nemam informacija jer nismo još dobili izvještaje odozgo.

Raspoloženje naroda u srpskim krajevima — općenito gledano na teritoriju I. zone — je na strani Narodnooslobodilačke borbe. Najnoviji uspjesi četnika koje su polučili i uopšte što su oni do sad učinili u nekim selima je unijelo malo iznenađenja i začuđenosti a u nekojima zabrinutost i neizvjesnost šta će od toga biti.

Raspoloženje naroda nije svuda jednako. Tamo gdje je okupator, gdje se nalaze njegovi garnizoni imade sela koja su potpuno pod četničkim uticajem. To su nekoja sela duž ličke pruge. Tamo gdje je bila jača reakcija i ofanziva neprijatelja osjeća se potištenost. Ali to je i razumljivo, jer je neprijatelj strahovito uništavao sve pred sobom (Lička legija) kao sela oko Petrove Gore, teren

---

[4] Pobjegao u inostranstvo pred kraj rata.

[5] U dokumentu nije označena godina do koje su četnici vršili mobilizaciju.

[6] Vjerovatno se odnosi na Talijane.

[7] Odnosi se na pogibiju komandanta Drugog kordunaškog NOP odreda Roberta Domanija, Adolfa Steinbergera i Steve Čuturila. Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 5.

[8] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 63.

I. kordunaškog P.O. i sjeverni dio Like. Držanje naroda sjeverne Like bilo je dobro, izuzev Babinog Potoka gdje su se dolaskom Talijana pojavili i četnici, ali njihovim odlaskom nestalo je i njih. Po neslužbenim izvještajima govori se da je iz samog Babinog Potoka grupa oko 20 seljaka pristupila četnicima i da su ih Talijani naoružali. Po dolasku naših jedinica u Babin Potok njih nije bilo već u selu. Njihov kolovođa izgleda da je prebjegao Talijanima i otišao četnicima. Za ostale seljake još se ne zna kud su. Za vrijeme ustaške ofanzive omladina se je oko Plitvičkog Leskovca, Jezerca, Čuić Krčevine, Uvalice sjajno držala naročito djevojke koje su bile upravo junaci.

Problem koji se sad nameće oslobođenim krajevima Like pa i drugim krajevima I. zone jest ishrana stanovništva. Kordunaši i Banovci organizovali su u tu svrhu komisije pri Štabu koje u zajednici sa Štabom grupe ili Odreda rješavaju to. Ličani isto tako imaju nešto slično (nisam još tačno upoznat s time) i vode pregovore s Bosnom za dobavu žita.

Veze polit. komesara s narodno oslobodilačkim odborima nisu najsjajnije, morale bi biti mnogo čvršće i prisnije. Komesari bataljona i četa često puta to gube iz vida i obraćaju se na narodno oslobodilačke odbore samo onda kad im je to potrebno. Ovaj Komesarijat je u tom pogledu izdao upute kako treba i kako je neophodna potreba da se civilna i vojna vlast narodno oslobodilačkog pokreta što čvršće povežu i sarađuju.

Na Kordunu održane su konferencije delegata seoskih N.O.O. za kotar Veljun a sazvana je i konferencija za kotar Vojnić i Vrgin Most. Diskusija je bila o problemima ishrane i uopšte seoskog rada, saradnja sa partizanima itd. Na Baniji u vremenu moga odlaska održano je savjetovanje između komesara Odreda i delegata kotarskih odbora o prehrani, trgovini, cijenama, švercu i zajedničkoj kampanji protiv četnika koji su se pojavili u kotaru Dvor.

Četničko-ustaški sporazum na teritoriju I operativne zone nije naišao na nikakav prijem u narodu. Narod ga je osudio.

Momenat kolebanja i krzmanja, raskrsnica na kojoj su se našle danas hrvatske mase i sa koje su već mnogi pošli u partizane, kod hrvatskog naroda u Lici (kotar Gospić, Perušić) nije dovoljno uočen od strane komesara i nije iskorišten onako kako treba. Sve veze koje postoje sa selima tih kotareva izgleda mi da su postavljene dosta usko. Mobilizacija Hrvata za partizane, propaganda i letci morali bi se bolje, više i sretnije ubacivati unutar njih i morali bi se povjeriti određenim ljudima koji su za to sposobni, što komesari gube iz vida. Jer činjenica postoji da je sa posljednjim političkim događajima moguće uvjeriti hrvatski narod u ono što ga čeka i mobilizirati ga za borbu protiv Pavelića i protiv četnika. Upravo sad sam obaviješten usmeno da su hrvatski seljaci sela Lešće sami

razoružali svoje ustaše i žandare, pohapsili ih i dotjerali ih partizanima. Oko 15 seljaka prijavilo se je u Odred.[9] To je uspjeh iznad očekivanja i ako bude zvanično potvrđeno trebamo naročito iskoristiti. Slična situacija postoji i na Baniji; nemam posljednjih izvještaja, ali hrvatska sela preko pruge Glina—Petrinja stoje po strani. Pavelić ih se boji, ne smije ih naoružati a mi im slabo ili nikako ne prilazimo. Jedino što je vlast preduzela to je da je sva srpska sela oko te pruge do temelja opljačkala i stanovništvo što je god mogla pohvatala i otjerala u koncentracione logore. Isto to je učinjeno sa srpskim selima oko pruge Sisak—Novska. U selima oko pruge Glina—Petrinja, pukovnik Mrak[10] je koncentrisao svoje satnije tako da ne dozvoli partizanima upad u hrvatska sela, ali to nije nikakva prepreka da se ne može do njih. Dok sam bio još dolje izrađen je jedan plan da se uđe u ta sela i da se mobiliziraju za borbu protiv ustaša. Ne znam da li je šta dalje učinjeno.

Kao odgovor na ovakvo političko stanje ovaj Komesarijat izradio je nekoliko uputa i direktiva svim političkim komesarima i partizanima da pojačaju svoju djelatnost još više i da otpočnu sa energičnom kampanjom za privlačenje hrvatskog naroda u Narodno oslobodilačku borbu, raskrinkavanje četnika i četničko-ustaške saradnje. Ugovor između Sovjetskog Saveza i Engleske ovaj Komesarijat popratio je jednim komentarom i upozorio sve jedinice na njegovu historijsku važnost za našu borbu i stavio im u zadatak da ga rastumače i populariziraju svuda a naročito u hrvatskom narodu.

Vojno-politička situacija u odredima I operativne zone:

Naši partizanski odredi su danas na prelomu od malih borbi s učestvovanjem manjih jedinica na operacije većeg stila s većim snagama. Svi posljednji sukobi koje smo imali sa neprijateljem jasno govore da se sa dosadašnjim načinom borbe ne može mnogo učiniti, jer se neprijatelj kreće stalno u većim snagama i dobrim osiguranjima. Malih busija više nema. I baš taj problem dobro se osjeća jer voditi operacije s većim snagama zahtijeva dobro organizovanu vojsku saživljenu, jedinstvenu i izvježbanu i dobar rukovodeći kadar — a sve to mi još nemamo. Tako su se u posljednjim operacijama vrlo lijepo vidjeli svi nedostaci naše vojske. Rukovodeći kadar naročito se vidio. Neodlučan, nespretan prosto su mu teret bataljoni, tj. ne znaju kud bi s njima. Partizani dosta nedisciplinovani ne kreću se u borbenom poretku ili maršu kako treba i sve to izgledalo je neorganizovano i slabo. Operacije koje su vođene izuzev nekoliko njih sve su imale jednu osnovnu griješku: neodlučnost rukovodećeg kadra, slab ofanzivan duh, nesavjesno pri-

---

[9] Odnosi se na Drugi lički NOP odred.
[10] Ivan Mrak

premane i olako shvaćene i u vojničkom i u političkom pogledu. Rezultati su uslijed toga i bili loši.

Poslije operacija na cesti Vrhovine—Plitvički Leskovac—Prijeboj—Petrovo Selo sazvana je konferencija komandanata i komesara bataljona koji su učestvovali u akcijama.[11] Na konferenciji su pretresani svi ovi nedostaci koji su se pokazali u borbi s okupatorom i ustašama.

O našim partizanima imam dobro mišljenje, borben je to materijal i dade se od njega napraviti sve. Samo rada među njima mnogo više nego što je to dosad bilo. Ima još tu i tamo pljačkaških tendencija, nedrugarskog ponašanja, nerazumjevanja linije Narodnooslobodilačke borbe, ali perspektive su vrlo dobre. Sve je to moguće savladati. Paljenja koja su bila na Baniji, istina su rezultat ogorčenja partizana i srpskog stanovništva protiv muslima[na], [ali] uslova da se to izbjegne bilo je. Ovo paljenje koje se dogodilo rezultat je samo nerazumjevanja i nekontrole polit. komesara i ostalih drugova koji su rukovodili operacijama protiv muslimana.

Poslije ovih izgreda koji su učinjeni na Baniji, a koji se još uvijek nisu prevazišli i koji se ponavljaju uputio sam pismo političkom komesaru u Baniji i pozvao ga na odgovornost, da povede energičnu istragu i da se dotični kazne.

U pogledu vojničke i političke naobrazbe naših partizana kao i rukovodećeg kadra naš Štab dao je nekoliko uputa i savjetovanja, kao i metoda, da se hitno pristupi rješavanju tih problema. Da se vojnički oformimo upozorili smo naš vodeći kadar da što savjesnije proučava sve raspise i direktive po vojnoj liniji, kao i da posveti najveću pažnju svojoj ličnoj naobrazbi. Da poslije svih akcija pretresaju detaljno sve što se je odigralo za vrijeme borbe i da uočavaju sve nedostatke tako da bi imali što više prakse, iskustva u vođenju operacija. Među partizanima bacili smo parolu, uzetu iz prvomajske naredbe druga Staljina crvenoarmejcima — postanimo majstori svoga oružja. Ta parola je popraćena i sa dva pisma Komesarijata partizanima i polit. komesarima u kojima Komesarijat ukazuje na značenje te parole za partizane i da ćemo jedino putem savlađivanja svih vojničkih zadataka poznavanjem svoga oružja i pravilnom upotrebom njegovog vatrenog dejstva, postati jedna prava borbena cjelina, prava narodna vojska.

U političkom pogledu date su komesarima isto tako upute za rad i upozoreni su naročito na dva događaja, prvo četničko-ustaška saradnja drugo ugovor između SSSR-a i Velike Britanije.

O radu polit. komesara Grupa odreda I operativne zone ne bi još mogao dati jedno određeno i jasno mišljenje jer nisam još

[11] U ovim akcijama učestvovali su: Proleterski bataljon Hrvatske, Udarni bataljon Grupe NOP odreda Like i bataljoni »Ognjen Prica« i »Pekiša Vuksan«. O rezultatima akcija vidi opširno u dok. br. 31.

upoznat sa svim što su oni do sad preduzimali i kako su radili. U idućem izvještaju biću već u tom pogledu određeniji.

Slučaj s bataljonom »Adžija« Ličke grupe nije ništa iznenađujuće.[12] Udaljen od Štaba grupe, nekontrolisan i zapravo ne pripada pod ničiju komandu, rukovođen slabim ljudima i izložen naročito četničkoj propagandi — morao je tako završiti. Otcijepljen i udaljen morao je biti povjeren spremnim, budnim i taktičnim ljudima i ne bi se ovo dogodilo. O tome ćemo povesti malo više računa i upozoriti Ličku grupu. Mišljenja sam da bi na tom sektoru trebalo ukoliko Brinjski bataljon bude dodijeljen Ličkoj grupi organizovati odred s ta dva bataljona, dati im dobro rukovodstvo i stvar će krenuti.

Slična stvar bila je i s Udarnim bataljonom Ličke grupe. Nesaživljen, neorganizovan, slabost rukovodećeg kadra već nakon nekoliko akcija bio je u potpunom rasulu.

Kulturno prosvjetni rad u odredima:

Lička grupa vodi još uvijek kampanju protiv nepismenosti. Polučila je dobre rezultate. Glumce iz Zagreba su dobro iskoristili.[13] Organizovali su diletantsku grupu koja drži priredbe i koja je sad otišla na sektor III odreda. Priredbe se održavaju po selima i u jedinicama. Poslije završetka rada u III odredu krenuti će u druge odrede. Kakav program rada imaju, komesar me nije još obavijestio.

Kordunaška grupa P.O. ima dvije agit. prop. grupe koje isto tako djeluju po selima i jedinicama. Daju izvještaje o partizanskim borbama u Jugoslaviji, radio izvještaje i komentare o političkim događajima, predavanja o disciplini i drugarstvu itd., recitacije itd. Banovci u tom pogledu zaostaju. Lička grupa izdaje i svoj list.[14] U listu često puta ima i slobodnijih tvrđenja, zastranjivanja (Komentar ugovoru SSSR—Velika Britanija).

Hrana, odjeća i obuća:

U tom pogledu Ličani najslabije stoje. Bez rezervnih zaliha, prehranjuju se iz sela preko narodno-oslobodilačkih odreda,[15] što je dosta teško, neredovno i ishrana jednostrana. Kordun i Banija su prilično osigurani. Imaju svoje magacine, i prehranjuju se iz

---

[12] Odnosi se na četnički puč u bataljonu »Božidar Adžija« (vidi dok. br. 40).

[13] Glumci Zagrebačkog kazališta: Joža Rutić, Ivka Rutić, Vjeko Afrić, Salko Repak, Žorž Skrigin i Milan Vujnović. Detaljnije o njima vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 39, objašnjenje 3.

[14] Štab Grupe NOP odreda za Liku izdavao je listove »Lički partizan« i »Partizanski vjesnik«. »Lički partizan« bio je mjesečni list; izlazio je od studenog 1941 do konca 1942 godine. »Partizanski vjesnik« bio je dnevni list, na 4 stranice; izlazio je od siječnja do svibnja 1942 godine; bio je prvi dnevni list (šapirografiran) koji je izlazio u Hrvatskoj. Vidi dok. br. 24.

[15] U dokumentu je omaškom napisano »odreda« umjesto odbora.

njih ili iz sela preko narodno oslobodilačkih odbora već prema potrebi. U odjeći i obući isto tako bolje stoje.

Naš Štab za sada dobro funkcioniše; došli su svi drugovi na svoje dužnosti i vjerujem da će i nadalje ići dobro. O svim stvarima koje se preduzimaju bilo u kom pogledu održavaju se savjetovanja i drugarstvo je na visini. U podređenim štabovima kakva je atmosfera još mi nije sve poznato, jedino po informaciji komesara Kordunaške grupe,[16] poslije svih teškoća koje su preživili za vrijeme neprijateljske ofanzive nekojim drugovima su popustili malo živci. Bilo je malo više psovanja i vikanja ali poslije savjetovanja koga su održali i na kome je ukazano na to, stvar se popravlja.

Poslije svih uputstava koje je izdao ovaj Štab krenućemo na teren da prokontrolišemo i da se još bolje upoznamo sa svim onim što stoji pred nama i da pokrenemo drugove što više u borbu. 26. ov. mj. održaćemo konferenciju sa Ličkom grupom i konkretno postaviti pred njih sve zadatke koje trebaju da riješe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar

---

[16] Većeslav Holjevac

BR. 51

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE ČETA PETOG BATALJONA NOP ODREDA BANIJE OD 23 LIPNJA 1942 GODINE[1]

ŠTAB V. BATALJONA[2] PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE

S P I
brojnog stanja

Vojna jedinica	Broj partizana	Oružje:							
		mauzera	manlihera	talijanskih	mitraljeza lakih	puškomitraljeza	Preklopito	pištolji	bombe
I. četa	61	58				2		9	12
II. četa	61	55				2		3	15
III. četa	52	6	24			1	20	2	2
IV. četa	—	—	—			—	—	—	—
Štab bataljona	14	1	5					9	5
Ukupno:	188	120	29			5	20	23	34

1) Napomena: U pregled je uneto i oružje koje je dobito u ak-
2) Drug koji je otišao u Brezovo Polje za vodnika sa karabinom nije

Dne 23-VI-1942.

SMRT FAŠIZMU —

Komesar:
Sl. otsutan

[1] Cifre i tekst u napomeni napisani rukom.
[2] Peti bataljon NOP odreda Banije formiran je 20 lipnja 1942 godine. Odmah poslije formiranja, od 21 do 23 lipnja, sve čete su izvršile akcije i pokazale se disciplinovane i borbene. U akciji na selo Budičinu

S A K

i naoružanja

M u n i c i j a:						PRIMJEDBA
mauzera	manliher	talijan.	za mitraljeze	preklopito	pištolji	
3200			350		60	
3770			350		17	
120	115		60	180	6	
—	—		—	—	—	
30	25				81	
7120	140		760	180	164	

ciji na Budičinu i to: 1 p. mitraljez i 7 karabina.
ovde pokazat.

SLOBODA NARODU!

Komandant:
S. Gajić[3]

ubijen je izvjestan broj ustaša a nekoliko ih živih uhvaćeno. (Podatak uzet iz dokumenta u arhivi Vojnohistoriskog instituta, br. reg. 1/19, k. 1614.)

[3] Savo Gajić

														PRIMJEDBA :
G.1	58				2		9	18	320			350		60	
G.1	55				2		3	15	3770			350		17	
52	6	24			1	20	3	2	120	115		60	180	6	
-	-	-			-	-	-	-	-	-		-	-	-	
14	1	5					9	5	30	25				81	
188	120	89			5	20	23	34	740	140		760	180	164	

23 - VI -

1) Kamenac: У Дрвегу је умро а оружје које је добио у анџију на Кудрину - Сто: 1 пт. шмајсер и 2 коробица
2) Оружје које је остало у Бјеласа Косе да се купи са оружјем Ђурђа - које треба конфисковати.

Pl. Đurđevac

Komandant

Č. Tajnik

Fotokopija dokumenta br. 51

Gener. Štab. Nar. Jel. Partiz. Odreda

26. VI. 1942

na dan 23 juna 1942 god.

															Pacac
Bat. „B V"	226		1	6	4	133	48			11	7440	3772	120		
Bat. „B B"	185		-	5	4	151	18			8	9010	2087	85		14-4 102 B
Pomorska četa	35			2	1	20	9			10		700	25		
Ustaški vod.	16		3			12	2			1	679	913	14		1 6 (slobo) Mitrovica bez postupa.
Štab odreda za Moravicu	40				1	36.				6	1572	260	20		
	502		4	13	10	352	77.			36	19973	7332	264	1	

Mirko Jovanović

Anton Rode

Fotokopija dokumenta br. 52

BR. 52

BROJNO STANJE SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA NA DAN 23 LIPNJA 1942 GODINE

B R O J N O

SJEVER. DALM. NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA

Jedinica	partizana u odredima	mobilisanih	mitraljeza naših	mitraljeza talijanskih	puško-mitraljeza naših	puško-mitraljeza talij.	pušaka Mauzera	pušaka talijanskih
Bat. „B. V."[1]	226			1	6	4	133	48
Bat. „B. B."[2]	185			—	5	4	151	18
Primorska četa	35				2	1	20	9
Mitraljeski vod	16			3			12	2
Štab odreda sa magazinom	40					1	36	
Svega:	502			4	13	10	352	77

Polit. komesar:
Marko Jurlin[3]

[1] »Branko Vladušić«
[2] »Bude Borjan«
[3] Ante Jurlin

S T A N J E

na dan 23 juna 1942 god.

raznih vojnih pušaka	civilnih pušaka	pištolja	metaka Mauzer	metaka talijanskih	bombe	bacač	napomena
—	—	11	7440	3772	120		
		8	9082	2087	85		
		10		700	25		
		1	679	913	14	1 b 34 bom	2 (dva) mitraljeza bez postolja.
		6	1592	260	20		
		36	18793	7732	264	1	

Komandant:
Bulat Rade

BR. 53

OBAVJEŠTENJE GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 24 LIPNJA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP ODREDA I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE O PORASTU PARTIZANA U GORSKOM KOTARU I PRIMORJU, SPORAZUMU IZMEĐU USTAŠA I ČETNIKA I VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U OBLASTIMA HRVATSKE

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
K. br. 21/42
Dne 24. VI. 1942

VRHOVNOM ŠTABU PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE NARODNE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Jučer su nam stigli slovenski kuriri s poštom Glavnog poveljstva slovenskih partizanskih čet za vas. Kurire šaljemo dalje k vama. Ja sam otvorio poštu po izričitoj dozvoli druga Bevca.[1]

Koristim ovu priliku, da vam ukratko javim najvažnije novosti, a redovan ćemo izvještaj uputiti za nekoliko dana.

Broj je hrvatskih partizana u Gorskom Kotaru i Primorju i dalje u porastu. Narodno raspoloženje za borbu iz dana u dan sve veće. U zadnje se vrijeme u tom kraju nevjerojatno pojačao teror talijanskih okupatorskih vlasti kao odgovor na masovno odilaženje naroda u partizane. Oni hapse svu rodbinu partizana, konfisciraju im imovinu i po ždrijebu strijeljaju izvjesni broj. U tim se krajevima u zadnje vrijeme osjeća velika aktivnost anglofila. Oni rade pod okriljem Talijana. Mnogi su vođe jugoslavenskih nacionalista tražili vezu s partizanima i nudili im raznolike pomoći. Utvrđeno je da neki od tih imaju veze s talijanskom obavještajnom službom. Nudili su nam (na naš upit) stručnu pomoć u jugoslavenskim oficirima, no do danas još nije došao niti jedan od njih. Na taj je kraj nedavno vršena talijanska ofenziva, koja je bila okarakterizirana velikim strahom Talijana i stoga njihovim velikim oprezom. Oteli su nam samo Mrkopalj i nekoliko sela u njegovoj okolini. Na Rudolfinsku se cestu i dalje ne usuđuju.

Ovaj nas veliki porast hrvatskih partizana, zatim mogućnost većih uspjeha u saradnji sa slovenskim partizanima, te mogućnost približavanja većih akcija s te Zone samom Zagrebu zove da se

[1] Edvard Kardelj

približimo tom kraju, kako bismo sve te mogućnosti što bolje iskoristili. U toj nas odluci još učvršćuju slovenski pozivi.

Pavelić je u svim svojim novinama javno objavio sporazum ustaša i četnika u Mrkonjić Gradu. Rezultat je toga sporazuma bio i taj, da su u posljednjem napadu na lička sela oko Plitvičkih Jezera zajednički sudjelovale snage ustaša, domobrana i četnika.[2] Rezultat je ove saradnje gađenje srpskog naroda prema četnicima, a jednako tako i gađenje hrvatskog naroda prema ustašama. Po nekim su informacijama četnici paradirali u uniformi i po Zagrebu prilikom otvorenja »Hrvatske pravoslavne crkve«. Ta je njihova parada ostavila dubok utisak na Zagrepčane. Na Plitvicama su pred tim bandama izbjegli zajedno iz sela u šumu i Srbi i Hrvati, te je to prvi put u Lici, da se i Hrvati osjećaju čvršće povezani s partizanima. Dali smo upute našim jedinicama da iskoriste ovo gađenje naroda i da pojačaju rad na mobilizaciji ljudstva za partizane. Istovremeno smo im dali upute da u južnoj Lici i sjevernoj Dalmaciji pristupe osnivanju dobrovoljačkih odreda, ako zato ima uslova. Slične smo upute dali i onim jedinicama, koje imaju zadatak djelovanja u hrvatskim krajevima. Četnici Like pokušavaju se pred narodom odricati svojeg saveza s ustašama, te se u svojem materijalu pozivaju na Dražu Mihailovića i londonsku vladu, a zastupaju tezu lojalnosti prema Talijanima. I tu smo dali upute da se u cilju raskrinkavanja izdajničke uloge tih četnika iskoristi ugovor između SSSR-a, Vel. Britanije i U.S.A., te poziv londonskog radija na jedinstvo naroda Jugoslavije u borbi protiv okupatora.

Naše se partizanske jedinice u našoj I operativnoj zoni nalaze u stadiju privremene stagnacije. Već dulje vremena nema nikakvog osjetnog porasta naoružanja, a niti značajnijih ofenzivnih akcija. Uopće ta Zona nema — po mom mišljenju — nikakvih perspektiva za bitno proširenje partizanskog rata u njenom okviru. U njenom se okviru mogu još jedino postići lijepi uspjesi u zapadnoj Lici. Njom više ne idu nikakve značajne komunikacije, a ostali su samo jači neprijateljski garnizoni u prilično utvrđenim mjestima. Akcije moraju biti usmjerene na prenošenje partizanskog rata u druge Zone. U zadnje vrijeme naročito iskače pomanjkanje dobrog vojničkog kadra, a naročito onog u višim štabovima. Kao primjer mogu navesti naš zadnji neuspjeh u akciji oko Plitvičkih Jezera. Radi se zapravo o defenzivnoj akciji, kojom se trebalo razbiti talijanske, ustaške, domobranske i četničke snage, koje su bile uzele inicijativu na cesti Vrhovine—Plitvice—Prijeboj—Bihać (sekcija Gospić 1:100000). Nije nam bilo poznato namjeravaju li samo izvući talijansku posadu iz Bihaća ili poduzeti veću ofenzivu na oslobođeni teren Like (kako su to Talijani na sva usta bili raspričali). Mi smo za tu akciju bili skoncentrirali oko 1.200 partizana dobro oboru-

[2] O saradnji ustaša i četnika vidi u dok. br. 24.

žanih i s našim najboljim komandnim kadrom. Naš je Štab izradio plan. Po tom je planu ustaško-četnička kolona (oko 1.500 ljudi) bila okružena sa svih strana u Prijeboju, odakle je sve stanovništvo izbjeglo i odnijelo svu hranu (hrvatsko mjesto). Bilo je mogućnosti da se toj koloni nanesu teški udarci, a možda i da se sasvim uništi, ali je zato manjkala odlučnost rukovodećih kadrova. Talijanske su kolone zakasnile nekoliko dana (uslijed čega je baš bilo moguće razbiti kolonu u Prijeboju), a njima su trebale biti postavljene zasjede na spomenutoj cesti. Prema unutrašnjosti Like im je trebalo ostaviti otvoren put, a glavni je napad trebao uslijediti — u slučaju ulaska u lički teren — s leđa. Svu smo okolinu te ceste potpuno evakuirali. Naši se rukovodioci nisu u toj situaciji snašli, nisu imali dovoljno odlučnosti da plan sprovedu, te su čitave bataljone šiljali bez ikakvog smisla na duge marševe i onda ih zvali natrag, a na samoj cesti izbjegavali sukobe. Rezultat je toga bio jednak kao da je u čitavoj akciji sudjelovalo maksimalno 200 partizana.

Pristupili smo na tom području osnivanju Udarne brigade u koju bi ušla 4 najbolja bataljona tog područja.[3] To smo učinili da bismo uvijek imali raspoloživih pokretnih jedinica, koje bismo mogli slati svakamo, gdje to bude potreba iziskivala. I ostale ćemo jedinice nastojati učiniti pokretljivijima.

V se operativna zona bori s teškoćama savladavanja velikog priliva mnogog ljudstva u partizane. Njene su jedinice mlade i stoga još nesposobne za veće akcije. No nadamo se da će ih postepenim aktiviziranjem uspjeti uskoro osposobiti i za takve akcije.

S II i III zonom još uvijek ne uspijevamo uspostaviti čvršćih veza. Morat ćemo u tom pravcu poduzeti neke energičnije mjere.

Prilično nam dobro napreduje prodiranje s Banije u okolinu Siska, te odavle u Turopolje, te okolinu Dugog Sela i Moslavinu. Tu ima ogromna masa vojnih bjegunaca. Akcije su u tom dijelu još vrlo malene, ali iz dana u dan rastu.

Naš je II oficirski kurs s priličnim uspjehom svršilo oko 90 pitomaca. Osnovali smo III, koji pohađa njih oko 50. U osnivanju je kurs za osposobljavanje komandanata bataljona.

---

[3] Po naređenju Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, štab Prve operativne zone izvršio je formiranje Prve udarne brigade Hrvatske. 28 lipnja, bataljonima su upućena naređenja da krenu prema Slunju. Na tom putu bataljoni su vodili nekoliko oštrih borbi. Tek 11 srpnja, kada su se bataljoni prikupili, formirana je brigada kod izvora rijeke Mrežnice u s. Toboliću, kotar Slunj.

Prvi štab brigade je bio: komandant Stevo Opsenica, politički komesar Uroš Krunić i operativni oficir Jovica Lončar.

U sastav brigade ušla su četiri bataljona:

Prvi bataljon »Marko Orešković«: komandant Danilo Damjanović, politički komesar Ilija Radaković i operativni oficir Perica Marić;

Nedavno je bio kod nas drug komandant IV operativne zone.[4] U južnoj je Dalmaciji raspoloženje masa na strani Narodno-oslobodilačke borbe, te su se za nju opredijelile i mase HSS-a. U srednjoj Dalmaciji nisu prilike tako povoljne. U sjevernoj je Dalmaciji partizanski pokret u poletu, što je prouzrokovano akcijama oko tromeđe. Tu je u zadnje vrijeme porastao teror okupatora, što je izazvalo izvjesno kolebanje kod jednog dijela naroda. I tamo vlada golemo pomanjkanje vojničkih sposobnih kadrova, koji bi znali dobro iskoristiti situaciju u Dalmaciji.

Među anglofilima se u Splitu negdje u martu pojavio neki kapetan Repetec, koji je navodno došao iz Kaira. Pričalo se da je došao s misijom da ispita mogućnosti iskrcavanja desanta. Pričalo se da bi u tu svrhu dolazio u obzir sektor od Splita put Kotora. Repetec je navodno imao neku radiostanicu na Korčuli, koja da je vrlo skupocjena. Njega je nestalo iz Splita i tek je po njegovom nestanku nastala velika potraga za njim. Za svog se boravka sastao s Birčaninom,[5] kojega čuvaju Talijani. Po tome drugovi Dalmatinci sude da su talijanske vlasti znale za njegovu misiju. (Uzgred budi rečeno, Birčanin je 2. VI. otputovao iz Splita u Strmicu na tromeđi da preuzme komandu nad tamošnjim četnicima.)

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit. komesar
V. Katić[6]

P.S. Prilažem vam potrebne otiske nekih fotografija. Još nismo organizovali sasvim taj rad. Namjeravamo poslati u Zgb niz fotografija u propagandne svrhe.

Drugi bataljon »Pekiša Vuksan«: komandant Momčilo Novković, politički komesar Dane Vuinović i operativni oficir Jovo Ljeskovac (poginuo u borbi protiv četnika u s. Lička Jesenica, srpnja 1942 godine);

Treći bataljon (bio Drugi bataljon Prvog kordunaškog NOP odreda): komandant Josip Kuštrin (umro poslije Oslobođenja), politički komesar Milić Dejanović i operativni oficir Mile Ljepović;

Četvrti bataljon (bio Udarni banijski bataljon): komandant Mićo Trninić, politički komesar Stanko Kreća i operativni oficir Rade Milojević.

[4] Vicko Krstulović
[5] Ilija Birčanin
[6] Vladimir Bakarić

BR. 54

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 24 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA I AKCIJAMA ODREDA

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PART. ODREDA
Op. br. 10
24/VI. 1942

Operativni izvještaj.

KOMANDANTU I. OPERATIVNE ZONE NAR. OSL. PART. ODREDA HRVATSKE

U posljednje vrijeme snage II K.P.O. pojačane s Proleterskom četom i jednom četom I bataljona I K.P.O. vrše operacije na cesti Slunj—Ogulin. Ostale snage I K.P.O. izvršile su nekoliko manjih akcija te blokirale nekoliko dana Vrgin Most.

I odred

14 ov. mjeseca snage ovoga Odreda blokirale su Vrgin Most. Ideja ove blokade bila je da se neprijatelj koji je uživao strah poslije napuštanja Vojnić-kolodvora, Utinje i Udbine Sjeničak prisili da napusti samo mjesto te da mu se prilikom napuštanja nanese što više gubitaka i da se zauzme samo mjesto i onesposobe zgrade za daljnje stanovanje. U ovoj blokadi učestvovao je II, III i IV bataljon ovog Odreda. Plan za ovu blokadu bio je slijedeći: II bataljon s jednom četom da zaposjedne položaje u Podgorju kota 203 s zadatkom da neprijatelju sprečava kretanje po samom mjestu te da se što više približi neprijateljskim položajima; s drugom četom da zauzme položaje u Crevarskoj Strani, kota 207 do kote 142 sa zadatkom da spriječi neprijatelju bijeg u ovom pravcu. III bataljon da zauzme položaj u Blatuši od Kajganovića Brda[1] do crkve kota 186 s zadatkom da spriječava nailazak neprijatelja iz Topuskog te ako neprijatelj iz Vrgin Mosta pokuša bježati ovim pravcem da mu nanese što više gubitaka. IV bataljon s jednom četom da zaposjedne Zečevac, kota 170 sa zadatkom da sprečava neprijatelju kretanje po samom mjestu a s jednom četom da zaposjedne Vratnik, kota 193 sa zadatkom da spriječi neprijatelju nailazak iz Topuskog i ako posada iz Vrgin Mosta pokuša bježati

[1] Kajgansko Brdo

ovim pravcem da joj nanese što više gubitaka. Blokada je izvršena prema planu 14/VI u 3 sata ujutro. Kad je dat znak sve jedinice oko mjesta otvorile su vatru iz mitraljeza, puškomitraljeza i karabina i digle viku izvikivajući razne parole i riječi koje su imale zadatak da nanesu kod neprijatelja zabunu. Poslije ovog prepada veći dio naših snaga povukao se na odmaranje a ostale su samo patrole koje su gađale na neprijateljske vojnike kad su se pojavljivali u samom mjestu. 15 ov. mjeseca u noći četa II bataljona koja se nalazila u Podgorju pokušala je jurišem da zauzme željezničku stanicu. Jedan vod ove čete privukao se 30 metara do stanice i tu je opažen od neprijatelja koji ga je osuo jakom vatrom. Bombaši su ipak uspjeli da bace bombe pred stanicu. Sve do 19 ov. mjeseca na položajima nije bilo nikakvih promjena. 19 ov. mjeseca oko 13 časova počeo je neprijatelj bacati mine iz Čemernice. Poslije izbačenih 10 mina neprijatelj je krenuo naprijed i to u više pravaca. Jedan dio neprijateljskih snaga krenuo je od Čemernice preko Bukovice ka Kozarcu, drugi cestom Čemernica—Vrgin Most, a treći lijevo od ceste tj. između ceste i pruge Topusko—Vrgin Most. Cilj neprijatelja bio je da pomogne posadi Vrgin Mosta te da je snabdije s municijom i hranom. Kad su ove neprijateljske snage došle u blizinu našeg III bataljona i čete IV bataljona koja je bila na Vratniku otvorena je vatra na njih. Snage III bataljona otvorile su vatru iz teškog mitraljeza, pošto se puščana vatra nije mogla otvoriti, jer je neprijatelj bio daleko (nije naišao onim pravcem gdje je bila zasjeda). Po otvaranju vatre neprijatelj je tukao naše položaje s bacačima. Četa IV bataljona otvorila je također jaku vatru i po tom se povukla, pošto položaj na kojem se ova četa nalazila bio je nezgodan tj. mogao se je lako zaobići od neprijateljskih snaga koje su išle preko Kozarca. Poslije otstupanja ove čete neprijatelj je ušao u Vrgin Most. Poslije ulaska neprijatelja u Vrgin Most komandant I K.P.O.[2] naredio je da se četa II bataljona povuče iz Podgorja a da to mjesto zauzme III bataljon, jedna četa IV bataljona da ostane na Zečevcu a jedna četa II bataljona u Crevarskoj Strani. Zadatak ovih snaga bio je da spriječe neprijatelju reakciju poslije blokade.

Pojačanje koje je stiglo posadi iz Vrgin Mosta bilo je u jačini od 2 satnije Mrakovih legionara. Oni su dovezli u Vrgin Most municiju i hranu i istu večer vratili se za Glinu. U Vrgin Mostu pričali su da moraju da idu natrag jer oni služe kao rezerva i stalno idu u pomoć pojedinim svojim ugroženim posadama. Poslije napuštanja ovih snaga Vrgin Mosta ostali su na položajima u Crevarskoj Strani, Podgorju i Zečevcu po jedan vod sa zadatkom da osmatraju neprijatelja te da mu spriječe nailazak u naš teritorij. Komandant

---

[2] Nikola Vidović

IV bataljona[3] pojačao je vod na Zečevcu s još jednim vodom radi lakšeg osmatranja. 21. ov. mjeseca u zoru rano na ova dva voda IV bataljona koji su bili na položaju u Zečevcu neprijatelj je izvršio napad, iznenadio naše snage i obasuo ih jakom vatrom. Tom prilikom poginuo je jedan naš drug, a puško-mitraljezac jednog voda kad se htio povlačiti, zaštopao mu se puško-mitraljez i on je htio otkloniti zastoj [i] u momentu dok je on otklanjao zastoj neprijatelj se približio i okrenuo vikati da ga živog uhvati, [a] na to je ovaj skočio i nije imao vremena da uzme puško-mitraljez već je pobjegao bez njega tako, da je isti pao neprijatelju u ruke. Poslije ovoga neprijatelj se zadržao na ovim položajima i tu se ukopao, a naše snage povukle su se u svoje baze.

Prilikom blokade Vrgin Mosta Odred Banija posudio nam je dva topića s kojima smo gađali Vrgin Most i čije dejstvo se pokazalo dosta dobro.

Prilikom napada na Zečevac pao je neprijatelju u ruke zajedno s oružjem jedan drug, koji se ubio s bombom.[4] Istog druga neprijatelj je metnuo u sanduk i poslao ga s kolima koja je vodio jedan civil našima u Crevarsku Stranu s pismom kojeg su potpisali sreski načelnik, ustaški satnik i žandarm. narednik čiji se prepis prilaže.[5]

Blokada Vrgin Mosta nije donijela željeni rezultat i naša pretpostavka da će neprijatelj uslijed straha napustiti Vrgin Most poslije bježanja posada Vojnić-kolodvora, Utinje i Udbine Sjenička nije se obistinila.

Za vrijeme blokade civilno stanovništvo rušilo je prugu između Skakavca i Vrgin Mosta. Pruga je na tom dijelu srušena u potpunosti, oko 10.000 pragova prerezano je, zapaljeno i onesposobljeno za daljnju uporabu. Srušen je jedan most i nasipi prekopani su na mnogo mjesta. Željezničke tračnice odvežene su u šumu na mnogo mjesta. Pruga je srušena u dužini od 11 1/2 km.

23 ov. mjeseca 2 četa I bataljona i 3 četa II bataljona postavile su neprijatelju zasjedu na cestu Tušilović—Karlovac. Cilj ove zasjede bio je da se dočeka stalna neprijateljska patrola koja se kreće ovom cestom svaki dan od Tušilovića prema Tušilovićkom Cerovcu. Plan je bio da dva voda od svake čete zauzmu položaje od Tušilovića prema Cerovcu tj. postave zasjedu, ali jednostranu zbog terena koji je onemogućavao postavljanje kombinovane zasjede. Jedan vod da se postavi u Gor. Macute kota 248 sa zadatkom da spriječi nailazak neprijatelja od Vukmanića i Škrtić Brda a jedan na Grbino Brdo i u selo Muškinje s zadatkom da spriječe neprijatelju nailazak iz Brezove Glave. U tri sata u jutro zauzele

---

[3] Stanko Gabrić
[4] Redakcija nije mogla ustanoviti na koga se odnosi.
[5] Prepis ovog pisma nije pronađen.

su naše snage po planu predviđene položaje. U 8 sati naišao je jedan motocikl sa dva civila od kojih je jedan graditelj a jedan šofer koji su imali zadatak da razmontiraju srušeni most na cesti Tušilović — Krnjak. Isti su zarobljeni i odvedeni u Babinu Goru. Istovremeno naišla je neprijateljska patrola u jačini od 40 domobrana. Neprijatelj je pušten potpuno u zasjedu i na njega je otvorena vatra iz pušaka i puško-mitraljeza. Kad je neprijatelj dobio ovu jaku vatru bacio se preko ceste u grabe i komandir 2 čete I bataljona[6] komandovao je juriš našto su se neki domobrani predali a neki dali u panično bjekstvo prema Korani i odatle preplivavši Koranu prešli u Ladvenjak. Odmah poslije napada na neprijateljsku patrolu krenulo je pojačanje od 100 vojnika iz Brezove Glave. Kad je ovo pojačanje stiglo do blizu mjesta otvorena je na njega vatra iz našeg teškog mitraljeza sa Grbinog Brda i neprijatelj je pobjegao u zidane zgrade u samo mjesto i odatle je tukao naše jedinice koje su jurišale za neprijateljem koji je bježao prema rijeci Korani. Uslijed toga partizani su se morali povući, a istovremeno otvorena je vatra sa Galova, Škrtić Brda i Brezove Glave što je spriječilo da naši pokupe oružje sa mrtvih koji su pali bježeći prema rijeci Korani. Uspjeh ove operacije je vrlo dobar s obzirom što je zasjeda bila jednostrana. Da puškomitraljezi nisu zatajili kod prvog otvaranja vatre uspjeh bi bio još veći. Zarobljeno je 11 domobrana živih, 3 civila. Osam domobrana ostalo je na licu mjesta mrtvih, dok oko 10 — 15 ih je palo kad su bježali prema rijeci Korani. Na našoj strani jedan drug lakše je ranjen u ruku. Zaplijenili smo jedan njemački puško-mitraljez, oko 15 do 20 karabina (tačno se ne zna za sada) jedan motocikl, 300 metaka, 5000 kuna i 50 lira. U Babinoj Gori ostavljena je jedna desetina koja će u noći pokušati da pokupi plijen od mrtvih neprijateljskih vojnika koji se nalazi na livadi.

Rad grupe koja se nalazi preko Kupe u šumi Kljuka

6 ov. mjeseca ova grupa postavila je zasjedu na cesti kod Suvače. U 19 časova naišao je jedan motor-kotač s jednim ustaškim poručnikom i civilom. Isti su zaustavljeni i odvedeni u šumu, a u to vrijeme naišao je [kamion] s ustašama i nekim civilima. Na kamion je otvorena vatra ali uslijed zastoja na puško-mitraljezu uspio je pobjeći. Ipak iz kamiona ispao je jedan ustaški nadporučnik i jedan civil. Oficiri su na licu mjesta likvidirani. Po naknadno dobivenom izvještaju u kamionu bilo je nekoliko ranjenih a jedan ustaški poručnik umro je u bolnici u Pisarovini od zadobivenih rana. Zaplijenjena su dva karabina s municijom, jedan pištolj, jedna bomba, 5990 kuna, dva odijela i na ovom mjestu potrgana je telefonska veza.

---

[6] Jovica Tomašević. Poginuo 1943 godine, kao komandant bataljona.

U noći između 8 i 9 ov. mjeseca ova grupa potrgala je telefonsku vezu između Pisarovine i Kupinca. Noću 9 na 10 ov. mjeseca snage ove grupe podijelile su se na dva voda i jedan vod otišao je u Šišljavić a drugi u Kupčinu. U Šišljaviću zaplijenjeno je u općini 8 karabina, 450 metaka, pisaća mašina, šapirograf i zapaljena općinska arhiva. U Kupčini zaplijenjen je jedan karabin, 60 metaka, 2 bombe a iz općinske blagajne odnešeno 9620 kuna, pisaća mašina, šapirograf i poparana općinska arhiva.

12/VI u noći cijela grupa otišla je na jednu grofoviju čiji je vlasnik Švabo i zaplijenila jedan talijanski karabin, 4 lovačke puške, jednu pisaću mašinu, dva dalekozora i razne spreme te živežnih namirnica.

Noću 14/VI prebacila se ova grupa na teren IV bataljona radi odmora.

16/VI prebacila je jednu desetinu preko Kupe koja je presjekla 16 telegrafskih stupova na cesti Pokupsko—Gradac.

U vezi dopisa kojeg smo dobili od Odreda Banije naređeno je ovoj grupi da stupi u vezu s grupom Odreda Banije koja operiše u Sisačkom kotaru i koja ima vezu s moslavačkim partizanima, radi zajedničkih akcija.

Od grupe iz Draganićke Šume nema izvještaja i po pričanju jednog druga ova grupa nalazi se u Žumberačkim šumama i sada imade 120 partizana s 90 karabina i jednim puško-mitraljezom.

Od grupe koja je u Kozjači također nema izvještaja.

Grupa u Kljuki formirana je kao Četvrta četa IV bataljona i sada broji oko 50 partizana naoružanih s jednim puškomitraljezom i karabinima.

II odred

I bataljon. 18 ov. mjeseca snage ovoga bataljona srušile su u dužini od 200 metara željezničku prugu između Gor. Dubrava i Tounja. Na prugu naišao je teretni vlak s cisternama punim nafte i jednim vagonom bijelog brašna. Vlak je potpuno uništen. Vagon s brašnom pošto se nije mogao evakuisati poliven je naftom i zapaljen a cisterne isprobijane mecima i nafta je iscurila. Na nekoliko mjesta zapaljena je nafta i izgorila je pruga u pravcu Dubrava. Zarobljeno je 3 talijanska fašista koji su likvidirani i jedan domobran te tri željezničara koji su pušteni. Zaplijenjeno je 5 talijanskih karabina, dva pištolja i jedan laki avionski mitraljez s 1400 metaka. Od naših jedan je lakše ranjen. Idući u akciju uhvaćen je zloglasni ustaša i likvidiran. Poslije ovoga 20 ov. mjeseca snage I bataljona krenule su za Ponikve a 21 kreću na akcije prema Bosiljevu, Netretiću na grof. imanje te ako bude postojala mogućnost na zajedničke operacije sa slovenačkim partizanima.

Snage ovoga bataljona uhvatile su dva četnika koja su u hrvatskim selima s partizankama na glavi pod imenom partizana

pljačkali hrvatska sela i izvršili do sada pljačku koja prelazi preko 50000 kuna. Pošto su isti priznali svoja zlodjela streljani su u jednom hrvatskom selu. Od njih je zarobljen jedan karabin, 1 pištolj i jedna bomba.

Ostale snage ovoga Odreda sudjeluju u operacijama na cesti Slunj—Ogulin. Kako su ove operacije još u toku to će izvještaj o njima biti poslan drugom poštom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komesar
Kovač[7]

Komandant

BR. 55

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 24 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA IZVRŠENIM U VREMENU OD 18 DO 25 LIPNJA

ŠTAB
PARTIZANSKIH ODREDA NOP
BANIJE
Datum 24. VI. 1942.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Pregled akcija izvršenih na sektoru Banijskog odreda za vrijeme od 18—25. VI. o.g.

I bataljon

18. VI. o.g. 3. i 4. četa izvršile su rušenje željezničke pruge između Grabovca i Maje u dužini od 5 km. Na ovoj dužini uništene su i sve telefonske veze. Ujedno su minirane skretnice na željezničkoj stanici Grabovac i djelovi željezničke lokomotive, koja se bila sručila u jednu dolinu i tamo ležala. Ova željeznička lokomotiva izostala je iza voza, koji se bio izglajzao na mjestu gdje je porušena pruga. Neprijatelj je nije mogao povući i mi smo je uništili.

1. četa ovoga bataljona otišla je u sastav V bataljona. 2. četa II bataljona koja se nalazila posljednje vrijeme u sastavu I bata-

[7] Većeslav Holjevac

ljona povraćena je na svoj sektor u sastav II bataljona, a 2. četa I bataljona vraćena je sa sektora II bataljona nazad u sastav I bataljona.

Zbog izmjena koje su nastale u sastavu ovoga bataljona i još nekih drugih nedostataka, ovaj bataljon u posljednje vrijeme nije imao veće aktivnosti. Osim toga 3. četa nalazi se sada na položajima oko Dvora gdje je upućena kao pojačanje jedinicama II i IV bataljona koje sada tamo operišu u saradnji sa I krajiškim odredom.

II bataljon

19. VI. o.g. 2. četa ovog bataljona nalazila se je na položaju kod Zminjaka. Toga dana naišao je neprijatelj prema Javornju. Tom prilikom naišao je na jednu desetinu ove čete, koja je držala položaje u ovome pravcu. Kada se neprijatelj približio partizani su otvorili vatru i snage neprijatelja čija je jačina bila oko 50 ustaša, udarile su u paničan bijeg. Iza sebe su ostavili 3 mrtva, a bilo ih je nekoliko ranjenih. Plijen je bio 3 karabina, 5 bombi, 200 metaka.

20. VI. o.g. 3. četa ovog bataljona držala je položaje na Djulskim brdima nedaleko od Dvora. Neprijatelj je toga dana pokušao napasti ove položaje sa jačim snagama i bacačima mina, ali je uz gubitke bio odbijen. Plijena u oružju nije bilo.

Snage ovoga bataljona uglavnom imaju za zadatak u posljednje vrijeme dok se vrše operacije oko Otoke i na pruzi između Krupe i Bosanskog Novog da štite rušenje pruge, koje rušenje vrše seljaci sa našega sektora i sektora I. krajiškog odreda. Ujedno imaju u zadatku da drže blokirane snage neprijatelja, koje se nalaze u Dvoru, da ne bi probile našima za leđa i tako omele operaciju.

III bataljon

16. VI. o.g. 1. četa ovog bataljona bila je na položaju na Kordić Brdu više Blinje. Toga dana naišle su 2 neprijateljske satnije, koje su nastupale u više pravaca prema položaju ove čete. Došlo je do borbe, koja je trajala duže od jednoga sata. Neprijatelj je pretrpio gubitke i natjeran u bijeg. Sobom je uspio povući sve ranjene i mrtve kao i njihovu spremu, tako da se do oružja nije moglo doći. Jedino je nađeno 300 metaka i nekoliko puškomitraljeskih okvira koje je neprijatelj u brzini ostavio.

21. VI. o.g. snage ovoga bataljona u kombinaciji sa snagama V bataljona izvršile su napad na jedno ustaško hrvatsko selo Donju Budičinu. Jedinice ovoga bataljona izvršile su u cijelosti svoj zadatak. U Budičini je bilo oko 30 karabina i jedan puškomitraljez, a u školi je bilo oko 10—15 ustaša, koji su imali ovaj puškomitraljez. Plijen je bio 7 karabina, nekoliko stotina metaka i ostalog ratnog plijena. Nekoliko je ustaša pobijeno u selu, a nekoliko ih je pohapšeno i kasnije strijeljano, jer su bili krvnici. Seljaci koji

su bili tom prilikom pohapšeni, pušteni su svojm kućama. Naši su imali jednoga mrtvoga i dva ranjena. Od zgrada zapaljena je škola i jedna kuća od jednog krvnika, u kojoj je prije nekoliko mjeseci izdajom ovoga istog krvnika poginuo jedan dobar drug član K.P. Jandre Čipor iz sela Vurota, koji je ovdje imao doći na vezu sa jednim ustaškim tabornikom.

22. VI. o.g. 1. četa III bataljona i 3. četa V bataljona izvršile su rušenje željezničke pruge između Hrastovice i Kraljevčana u Tešnjaku u dužini od jedan i pol kilometar. Na ovoj dužini uništena je telefonska veza i svi željeznički pragovi su spaljeni i uništeni.

IV bataljon

16. VI. o.g. 1. i 2. četa ovog bataljona napravila je zasjedu na cesti Otoka—Bužim. Jedna kola koja su bila krenula ovom cestom od Bužima sa četvoricom ustaša, među kojima je bio jedan poznati krvnik iz Bužima uhvaćena su. Sva četvorica ustaša su ubijeni. Plijen je bio jedan karabin i 60 metaka.

Od 19—22. ov. mj. snage ovoga bataljona imale su u zadatku, da stalno postavljaju zasjede Bužim—Otoka i cesta Krupa—Novi u cilju da spriječe neprijateljske snage, koje bi u slučaju pada Krupe i Otoke, pokušale se povući prema Bos. Novom, jer su u to vrijeme snage I. krajiškog odreda vršile napad na ova mjesta.

21. VI o.g. ustaše iz Krupe pokušale su da se probiju za Bos. Novi. Naše patrole koje su bile isturene na položaje u ovom pravcu otvorile su na njih vatru i spriječile im put. Istog dana kad su krajiški partizani srušili neprijateljski voz na pruzi Krupa—Bos. Novi, naše su patrole pripucale na domobrane, koji su došli da pomognu izvlačiti voz. Dobivene su 2 bombe i 50 metaka.

22. VI. o.g. 1. i 2. četa ovog bataljona prebacile su se preko Une i izvršile su napad na željezničku stanicu Blatna. Napad je počeo oko 11 sati. Pošto je komandir 2. čete[1] ovoga bataljona prethodno uhvatio vezu sa komandirom ove stanice i s njim ugovorio akciju, prilikom napada pucalo se je s jedne i druge strane u vis. Ovo se činilo samo zato da bi se olakšalo domobranima, kod izgovora pred vlastima, da se nisu bez borbe predali. Nakon kratke paljbe s obje strane, naši su zauzeli stanicu. Istovremeno zauzeta ja vaktarnica broj 6 nakon ispaljenog prvog plotuna od strane naših partizana. Plijen je bio 62 karabina, 3 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 52 komada ćebadi, 16 šatorskih krila, 64 ranca oko 5000 metaka i ostalog ratnog materijala. Mrtvih i ranjenih nije bilo sa nijedne strane. Poslije akcije na zahtjev domobrana iz ove posade, strijeljan je jedan krvnik ustaša. Svi zarobljeni domobrani po svo-

---

[1] Pero Malivuk. Poginuo rujna 1942 god. u selu Dobretinu, kao komandir čete.

joj želji pušteni su svojim kućama zajedno sa komandirom. Oni su svi uglavnom iz okoline Bjelovara i žele da stupe u redove partizana na tamošnjem sektoru.

V bataljon

21. VI. o.g. 1. i 2. četa ovoga bataljona u zajednici sa snagama III bataljona vršile su akciju na hrvatsko selo Donju Budičinu. Jedinice ovog bataljona izvršile su u cijelosti svoj zadatak. Od plijena je dobito 7 karabina i 1 puškomitraljez, nešto municije i ostalog ratnog materijala. Ranjenih i mrtvih nije bilo.

22. VI. o.g. 3. četa ovog bataljona vršila je akciju na rušenju pruge u Tešnjaku. Ovo je izvela u zajednici sa 1. četom III bataljona kako je to već napred navedeno.

I, III i V bataljon imaju u vidu izvođenje niza akcija sa zajedničkim snagama na sektoru kotara Glina, Petrinja i Kostajnica. Među ovima došle bi prve na red akcije na Hrastovicu, Čuntić i posadu na željezničkoj stanici Kraljevčani. Za ove akcije vrše se pripreme.

Snage II i IV bataljona poslije zauzeća Blatne stupile su u tijesnu saradnju sa I krajiškim odredom i vrše zajednički operacije.

Opća vojna situacija na sektoru Banijskog odreda: Glina 450 domobrana i ustaša, Maja 1 satnija ustaša, Bačuga 115 ustaša i domobrana, Kraljevčani 100 žandara i ustaša, Hrastovica 35 domobrana i ustaša, Petrinja 450 domobrana i oko 100 ustaša. Neprijateljske posade na Kostajničkom sektoru u zadnje vrijeme nisu tačno provjerene. U Dvoru neprijateljske snage kreću se od 200—400 ustaša i domobrana. Broj se stalno mijenja, pa se ne može tačno ocijeniti snaga. U glavnome neprijatelj je sad napustio našu oslobođenu teritoriju i ne pojavljuje se iz svojih posada, nego se utvrđuje i ukopava na svojim položajima koje je i ranije držao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

(M.P.)

Polit. komesar
Ranko Mitić

Komandant
Stanko Bjelajac

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 24 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O ORGANIZACIONIM PROMJENAMA ODREDA I O ZAROBLJENIM ČETNICIMA IZ ŠTABA PAJE POPOVIĆA

ŠTAB
IV. OPERATIVNE ZONE
Br. 155/42
24 juna 1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE.

1. 20 juna došao je u ovaj Štab drug Bare[1] sa četvoricom đaka. Trojica su zaustavljena u Odredu za sjevernu Dalmaciju.

2. Kako smo Vam 19 juna u izvještaju br. 133/42[2] javili, 20 o. mj. izvršena je koncentracija četa iz splitske okoline: Mosora i Rogoznice. Od tih je četa formiran bataljon[3] u broju od 170 ljudi i poslan preko Svilaje na teren, koji se proteže jugoistočno od kraja gdje se već nalazi I. dalmatinski udarni, tako da u tom kraju između Knina, Drniša, Vrlike i Sinja momentalno imamo preko 400 boraca formiranih u dva bataljona. Izdali smo naredbu[4] da se od ta dva bataljona formira odred i poslali druga Baričića Vjeku da organizira štab odreda i lično kao komandant štaba da privremeno rukovodi istim. Time je konačno učinjen i jedan organizacioni korak u srednjoj Dalmaciji.

Jučer čitavog dana izgleda da su se vodile na tom terenu ozbiljnije borbe, ali mi izvještaja nemamo.[5]

---

[1] Vjekoslav Baričić

[2] Vidi dok. br. 42.

[3] Drugi bataljon Srednjedalmatinskog NOP odreda, formiran od boraca Rogozničke i Mosorske čete.

[4] Ova naredba Četvrte oper. zone, koju Redakcija nije pronašla, odnosi se na formiranje Srednjedalmatinskog NOP odreda. Do 3 srpnja 1942 god. vršio je dužnost komandanta Vjekoslav Baričić, kad je postavljen za komandanta narodni heroj Božo Bilić-Marijan, a za političkog komesara Ante Roje.

[5] Od 19 do 25 lipnja 1942 god. ovaj odred vodio je neprekidne borbe protiv Talijana, četnika, domobrana i ustaša. Veća borba vodila se 25 lipnja na sektoru Vrlika — Drniš. U borbi koja je trajala cijeli dan učestvovalo je oko 500—600 neprijateljskih vojnika. Talijani i četnici imali su oko sedamdeset mrtvih i više ranjenih vojnika, dok je na strani partizana bilo osam mrtvih i šest lako ranjenih. Borbom je rukovodio Vjekoslav Baričić.

3. Kao što smo Vam javili naredili smo Odredu za sjevernu Dalmaciju da I. bataljon («B.B.«[6]) pošalje odmah u Prominu. Još nemamo nikakvih izvještaja. Njihov dolazak imao bi ozbiljni značaj. Što je najglavnije odmah bi se započelo sa akcijama protiv nekoliko žandarmerijskih stanica u Promini i između Drniša i Sinja, a to bi bio najbolji i skoro jedini put da se sve srpske mase iz okoline Knina dobiju za nas.

4. Na sektoru Livno—Glamoč, kako smo to javili formira se II. odred[7] IV. operativne zone. Štab odreda treba da održi svoj I. sastanak 26 o. mj. Operativni štab Krajiške zone još nam nije odgovorio u pitanju sektora Grahovo. Molimo Vas, Vi se zainteresujte za to pitanje. Na tom sektoru u ovo posljednje vrijeme bile su veće borbe oko Glamoča i međusobni napadi između četnika i partizana. 9 ov. mj. naš bataljon »Vojin Zirojević« vodio je borbu čitavog dana sa 120 talijanskih kamiona, koji su išli u pomoć Glamoču. 14 ov. mj. jedna četa ovog bataljona bila je iznenađena i napadnuta od četnika. Naši su pretrpjeli teške gubitke od 10 mrtvih, 6 ranjenih i 4 zarobljena.

5. Od Južno-dalmatinskog bataljona nismo dobili još nikakovog izvještaja. Čuli smo neslužbenim putem da je taj bataljon izvršio napad na Vrgorac, ušao u grad, strijeljao na mjestu 30 ustaša, neke zarobio, a sudsku zgradu i duvansku stanicu zapalio.[8]

6. Šaljemo Vam druga oficira Vladu Despota[9] sa 6 ljudi koje smo zarobili u Pajinim štabovima, o čemu smo Vam već javili u 133[10] i 134 i 143.[11] Tripala Davora ne šaljemo, jer je beznačajan i jer je dezerter iz naših redova. Dobit će što je zaslužio. Ovu šestoricu šaljemo da bi Vi konačno riješili njihovo pitanje. Naše je mišljenje o njima ostalo isto, kao što smo Vam javili u dopisu br. 143/42. Oni su veliko-Srbi i kao takvi radili su na jedinstvu sviju Srba od Đujića pa do poštenih. Oni su četnici i kao takvi otišli su četničkom puku Paje Popovića. No ipak je karakteristično da oni u Kninu nisu Đujićev rad odobravali, i da su oni prišli onom krilu četnika koji je javno bio blaži, nije dizao oružja na partizane, čak je u posljednje vrijeme pod imenom »Štaba srpske narodne vojske« tražio jedinstvo s partizanima. Druga je stvar tko je tu novu liniju dirigovao i s kakvim namjerama, a treća kako su se oni subjektivno odnosili prema tome. Istina je na primjer da je najveći galamdžija velikosrpski Branko Berić pružio partizanima lijepe usluge u obavještajnom i materijalnom pogledu. Isto je tako istina

---

[6] »Bude Borjan«

[7] Tada nije došlo do formiranja odreda.

[8] Vidi dok. br. 45.

[9] Tada obavještajni oficir Četvrte operativne zone. Poginuo u borbi protiv ustaša, 27 prosinca 1942 god., u Livnu.

[10] Vidi dok. br. 42.

[11] Izvještaje br. 134 i 143 Redakcija ne posjeduje.

da su Berić i Jović[12] 28 februara pisali pismo Momčilu, Paji, Brani itd. gdje im prebacuju zašto održavaju sastanke sa znanjem i odobrenjem Talijana. I konačno, ima nekoliko ne baš sigurnih dokaza da su bar neki od njih napustili Knin, jer im je prijetilo hapšenje od Talijana. Neki od njih sada se nuđaju da su spremni boriti se s partizanima.

22 juna smo pisali istaknutom lijevom zemljoradniku Veljki Pokrajcu iz Knina da dođe k nama. Mislili smo da bi njega stavili na čelo ovih ljudi pa da bi oni uradili ono što ste Vi zamislili da bi mogao uraditi Vlada Novaković. Išli smo dalje, pa smo mislili da bi oni mogli čak formirati nekakav dobrovoljački bataljon koji bi priznao i stajao pod našom vrhovnom komandom. U operativnom smislu da bi im izdavao naredbe direktno Štab Zone.

Danas smo od Veljka Pokrajca dobili negativan odgovor. Fizički je vrlo iscrpljen, bolestan, a i moralno ne izgleda da stoji bolje. Talijani su ga s malom silom prisilili da čestita Paveliću imendan. Obećava da bi poslije bolesti ipak moglo od njega nešto biti. Sada Vam šaljemo ove ljude s djelomičnom arhivom Paje Popovića, pa Vi o čitavoj stvari odlučite. Ako bi oni na gore spomenutoj liniji ostali, očito je da bi to bila velika pomoć. Pitanje samo hoće li oni tome ostati vjerni i neće li se kroz najkraće vrijeme naći u Đujićevim redovima. Mi zato ne možemo garantirati, a naklonjeni smo da reskiramo, pa da s njima pokušamo. Jasno na Vas bi spalo onda da u principu riješite i organizaciono pitanje njihova opstanka. Mi mislimo da bi uz našu pomoć oni mogli formirati dvije tri četice s jednim štabom, koje bi skupa s našim snagama borile se protiv okupatora, a ne bi išle protiv četnika.

7. Molimo Vas da nam svakako pošaljete natrag svu ovu arhivu, jer za konkretan propagandni rad ona je nama nužno potrebna. Ako Vama nešto naročito treba možete izvaditi prepis, mi nismo imali za to vremena.

8. Upozoravamo Vas da oni kažu da znaju da [je] pop Đujić, a i Birčanin talijanski plaćenik, ali da ne znaju sigurno, što je Draža Mihailović. Postoji eventualna mogućnost da bi uz »dobrovoljačku« liniju pristao i kapetan Crnogorac Stevo Tonković.[13] O njemu Vam oni mogu više kazati.

---

[12] Ubijen od četnika popa Momčila Đujića 1943 godine.

[13] Kapetan bivše jugoslovenske vojske. Vodio je pregovore s partizanima u cilju stvaranja dobrovoljačkog bataljona koji bi bio direktno vezan za Glavni štab NOP odreda Hrvatske, a u operativnom smislu za Četvrtu operativnu zonu. Do formiranja bataljona nije došlo. Štab Četvrte operativne zone, preko Okružnog komiteta KPH Knin, prekinuo je sa njim dalji kontakt zbog njegovog oportunizma. Četnici su ga ubili u Kninu 1943 godine.

9. Po svim vijestima naše obavještajne službe Vlada Novaković je i formalno prišao Đujiću i to na naročiti zahtijev Talijana da se formiraju četnički odredi u Bukovici, naročito poslije akcije našeg bataljona »B.B.«. Šaljemo Vam druga Dušana Damjanovića[14] zato jer ove ljude jako dobro pozna, a iznad svega zato, jer je sam više mjeseci boravio kod Paje Popovića i protiv naših naredbi zastupao mišljenje da treba sarađivati s Pajom Popovićem i iz tih je razloga linija u početku doživila ozbiljnu krizu, čak se jednom i raspala, a neki dobri drugovi morali su i bježati.

Šaljemo Vam spisak španjolskih boraca, to se također našlo u Pajinom arhivu. Imamo jedan spisak ustaša, koji su živjeli u Italiji, ali Vam ga ne šaljemo, jer su više od tri četvrtine popisanih iz naše Zone. Kad budemo imali vremena možemo Vam izvaditi prepis za ostale krajeve.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit. komesar
Milić[15]

P.S.[16] Prilažemo njihove neke vijesti, izjave o spremnosti borbe protiv okupatora.

Milić

---

[14] Rukovodilac agitpropa Okružnog komiteta KPH Knin. Zaklali ga četnici, ožujka 1943 godine.

[15] Maks Baće

[16] Ova rečenica dopisana je rukom.

BR. 57

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA PETE OPERATIVNE ZONE OD 25 LIPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O SITUACIJI NA TERITORIJU ODREDA I PRIJEDLOG ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U BRINJU, PROKIKAMA I ŽUTOJ LOKVI

KOMANDANT V. OPERATIVNE ZONE NA TERENU
25-VI-1942

KOMANDANTU NARODNOOSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Obavijestio sam vas nazad nekoliko dana da smo zauzeli Krivi Put,[1] a sad vas obavještavam da smo zauzeli Primorski Veljun i Podbilo, te tako cio primorski pojas do Senja očistili od neprijateljskih posada. Cilj akcije koji sam postavio bio je slijedeći: Zauzeti ta tri mjesta i zagospodariti Vratnikom i presjeći vezu Senj—Otočac. Plan je bio slijedeći: najprije napasti Krivi Put, staviti jaku zasjedu prema Senju, prema Podbilu, prema Veljunu i prema Prokikama, tako da bi mirno mogli osvajati Krivi Put, a čim on padne odmah iz njega prebaciti jedan dio snaga prema Veljunu, da bi i njega zauzeli, a drugi prema Podbilu, da bi zauzeli i Podbilo. I zaista sve je išlo po planu bez ikakvih i najmanjih smetnji i zadatak je u potpunosti izvršen, samo što je uspjelo posadi iz Veljuna, da pobjegne prije nego smo mogli baciti pojačanje zasjedi kod Veljuna. Međutim u Podbilu smo ih poslije duge borbe uspjeli sve pohvatati. U cijeloj akciji zaplijenjeno je oko 120 pušaka i jedan puškomitraljez.

Isti dan Italijani su navalili sa tri strane, sa Vratnika i Senja prema Krivom Putu i iz Senja prema Podbilu, ali svuda su bili dočekani jako i dali se u bijeg. Osobito je bila njihova navala jaka prema Podbilu i borba je trajala 8 sati, i završila se velikim gubicima neprijatelja bez da je postigao i najmanji uspijeh. Daljnji plan ove akcije je očistiti Vratnik od nekoliko manjih posada i potpuno ga zaposjesti, tako da bismo otsjekli vezu sa Likom, a već u rukama imamo Veljunski Vrh, a to znači gospodariti cestom preko Vratnika i Senjskom Dragom i mislim da će to biti ogromna pomoć Ličanima.

Od dobijenog oružja dali smo oko 25 pušaka najboljim omladincima u Drežnici dok sve drugo oružje dato je drugovima par-

[1] Vidi dok. br. 49.

tizanima iz Krmpota, Ledenica i Krivopućanima, jer mi je bio cilj naoružati u prvom redu drugove Hrvate, a onda ostvariti jake jedinice na tom sektoru, koje će moći djelovati na teritoriju Senja i na cesti Novi — Senj, te držati Vratnik.

Zauzeće ovih mjesta primljeno je sa nevjerojatnim oduševljenjem, kako u Hrvatskom Primorju tako i u svim drugim krajevima. To je tako pozdravljeno, kao da je postignuto konačno oslobođenje, a već ima 20 dana, kad bi prošao kroz Primorje pitala bi me svaka baba, a kad ćemo zauzeti Krivi Put. Ova akcija biće od ogromne važnosti za mobilizaciju partizana iz samog Senja, jer iz Senja samog dobro se čuje pucanje i već kugle naše prelijeću preko samoga grada. Odmah sam poslao jedinice na izvršenje akcija na cesti Novi — Senj.

Imam u planu još nekoliko sličnih akcija na sektoru I. odreda u hrvatskim krajevima, i svakako je potrebno da ostanem još na terenu dok bi štab I. odreda mogao samostalno da funkcioniše, jer je on odviše krnj i ne može se lako snaći niti dovoljno rukovoditi sa većim operacijama. U vezi sa vašim naređenjem je smijenjen politički komesar odreda Branko Vukelić i biće poslan za komesara bataljona u kojem je i do sada bio, ali njegova smjena biće primljena vrlo loše u narodu.

Na teritoriju II. odreda nikako me njihova aktivnost ne zadovoljava i moraću se žuriti, da što prije završim ovdje i da se prebacim tamo, jer stvarno postoje divni uslovi za čišćenje teritorija na samoj granici Italije: Prezida, Gerova, Crnog Luga itd. Tamo sam za sada poslao druga operativnog oficira[2] i dao mu konkretne zadatke, a žuriću se i ja svim silama da što prije pođem, i da zajedno sa drugovima Slovencima povedemo što jače akcije.

Znam da ćete mi prigovoriti kao obično zašto se ne nalazim u Štabu ali htio sam da ove akcije sam vodim smatrajući da će na taj način najbolje uspjeti, ali bez obzira da nisam u Štabu, redovno stojim u vezi sa svim jedinicama i dajem im konkretne zadatke.

Danas sam predložio Štabu I. operativne zone jedan plan za izvođenje nekih većih akcija u cilju povezivanja naših slobodnih teritorija. To isto predlažem vama ukoliko bi to usvojili, a to je čišćenje Brinjske doline od okupatora tj. posada koje se nalaze u Brinju, Prokikama i Žutoj Lokvi. Jačina svih triju posada je 1200 do 1300 vojnika, i smatram da to ne bi bilo teško zauzeti, ako bismo mi i Lička grupa dali po 5 do 6 stotina partizana za oslobođenje toga teritorija. Najgrubljі plan akcije bio bi slijedeći: Staviti zasjedu na Vratniku prema Senju, a takoreći Vratnik već imamo u rukama, jaku zasjedu prema Otočcu, a sa drugim snagama udariti na same posade. Za ovu stvar potrebno bi bilo nešto i artiljerije.

---

[2] Sava Vukelić

Ukoliko biste odobrili ovaj prijedlog, ja bih u najkraće vrijeme poslao vam detaljan plan.

Danas je stigao i vaš kurir do Štaba našeg I. odreda i primio sam poštu. Po svim uputama postupićemo.

Protivu četnika poduzimamo najenergičnije mjere i stvarno nemamo smilovanja nikakva, ali mi se čini da u Plavčanskoj dolini gdje djeluju kordunaški partizani mjere su vrlo slabe, tako da sam tražio nekoliko puta da uhapse i strijeljaju dvojicu za koje znam sigurno da su četnici, a to su dva brata Crnogorca iz Kunića. Ja nijesam htio čekati da ih hapse Kordunaši nego kako sam imao dovoljno materijala o njima, to sam ih uhapsio i dotjerao ovdje, gdje će biti strijeljani.

Jedna naša patrola[3] uvukla se u samo mjesto Modruš, zloglasni Modruš, i uhvatila načelnika opštine i jednog ustašu i dovela ih.

U svim jedinicama u slobodno vrijeme kad nijesu na akcijama uvodimo egzercir, vježbanje sa oružjem, napade i slično, a ovdje u Drežnici organizirali smo jednu školu za omladince, koji treba da prime novo osvojeno oružje. U njih će dolaziti omladinci iz svih krajeva ovoga Odreda, kako bi se osposobili donekle i vojnički i politički, do zadobijanja prvog oružja. Škola će imati jednog podoficira, koji će ih vježbati u vojničkom smislu i komesara. Ovu mjeru zahtijevaju prilike jer nastojimo da mobilišemo što više omladinaca. Vojnička obuka trajaće dnevno oko 8 sati, tako da bi malo očvrsli i naučili se izdržljivosti. Ovdje je danas stiglo oko 20 drugova Sušačana bez oružja za Proleterski bataljon, ali kako to dolazi sa velikim zakašnjenjem to nam javite da li je potrebno da ih šaljemo dalje. Došlo je bilo mnogo drugova i drugarica da idu tamo na razne kurseve, ali uslijed novo nastale situacije vratili su se natrag.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
Veljko Kovačević

---

[3] Odnosi se na patrolu Prvog bataljona Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

BR. 58

UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 29 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O ODRŽAVANJU STALNIH VEZA, PRENAŠANJU BORBENIH ISKUSTAVA I POMAGANJU DRUGE, TREĆE, ČETVRTE I PETE OPERATIVNE ZONE

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. A. br. 52/42
Dne 29.VI.1942

KOMANDANTU I. OPERATIVNE ZONE

Po broju partizana i naoružanju kao i po borbenom kvalitetu i iskustvu partizana zauzima I. zona prvo mjesto na području G. Š.H.[1] Ona ima centralan položaj, vezana je sa svim našim zonama, a osim toga ima preko oslobođenog teritorija uske veze s Krajinom, gdje je partizanska djelatnost veoma živa. Sve to stavlja pred vas važne zadatke. Na vašem području je do sada djelovao G.Š.H., ali kako interesi bržeg razvitka partizanskog pokreta u drugim krajevima zahtijevaju, da G.Š.H napusti I. zonu stavlja se pred vas važan zadatak, da sami rješavate sva pitanja I. zone. Štab vam je dobro popunjen i u tom sastavu može rješavati sva pitanja pred kojima se nalazi. Osnovni zadaci su vam održavanje što boljih i češćih veza sa svim našim zonama kao i sa Krajinom, pomoć u ljudstvu, materijalu i iskustvu zonama u kojima je partizanska borba slabije razvijena i konačno sve veći razmah Narodno-oslobodilačke borbe na području vaše Zone.

I. Veze s ostalim zonama i Bos. Krajinom održavajte preko stalnih obostranih kurira. Obavještavajte ih o svojim borbama, uspjesima i iskustvima, a tražite isto i od njih. Šaljite im sve važnije vojne i političke publikacije. Izvještavajte ih o uspjesima vašeg rada u organizaciji vojske i pozadine.

S IV. operativnom zonom imate zajedničke operativne zadatke oko tromeđe. Trebate pomoći sjev. Dalmaciji, da se tamo što brže razvije jak partizanski pokret, da se pročiste četnici, zadadu snažni udarci okupatoru i uništi pruga. Time će i vama biti na jugu stvoreno jako zaleđe. Kao prvu pomoć uputite Dalmatincima sve njihove borce, koji se još nalaze na području Like, a zatim organizujte zajedničke akcije na pruzi i tromeđi. Držite na umu, da je

[1] Glavni štab NOP odreda Hrvatske

Dalmacija jedno od najvažnijih mjesta kuda naši neprijatelji ubacuju i dalje će ubacivati svoje agente i druge protivnike Narodno-oslobodilačke borbe.

S Bosanskom Krajinom imate široke mogućnosti zajedničkih operacija dužinom čitave vaše Zone; tako područje između Kostajnice i Dubice, područje oko Drvara i Bos. Novog, područje Bihaća i Cazinskog kotara i konačno predjeli oko tromeđe. Zajednički uspjesi mogu dovesti do prostranog oslobođenog teritorija. Saradnjom s Bosancima možete doći i do najpotrebnijih životnih namirnica.

S V. zonom imate zajedničke mogućnosti djelovanja od Senja do Modruša, te na pruzi Karlovac—Ogulin i okolnom području; uslijed slabe djelatnosti partizana u Otočkom i Brinjskom kotaru uspjelo je okupatoru, da tamo nađe oslonca kod četničkih bandi i da si osigura važnu cestu Sušak — Senj — Otočac — Gospić, kojom danas vrši veći saobraćaj nego željeznicom. S V. zonom treba u tom području izraditi zajednički plan djelovanja nakon čega će i Brinjski kotar biti uključen u sastav vaše Zone.

Naročito važan zadatak vam je uspostava dobre veze s našom II. i III. zonom. Tim zonama treba pomoći u iskusnim borcima i u pisanom materijalu. Ne treba žaliti, da se i znatnije oslabe vaše snage u Kordunu i Baniji, pa da se uvuče u borbu hrvatske mase II. i III. zone. Smjerovi prodiranja u II. zonu su zapadno od Karlovca: Netretić — Ozalj — Žumberak, dalje Sjeničak — Draganićka Šuma — Žumberak i Sjeničak — Kravarske Gorice. Vašim bataljonima, koji se nalaze na tom području treba postaviti prodiranje u II. zonu i mobilizaciju Hrvata kao njihov glavni zadatak. Oni treba da se povežu sa Štabom II. zone i sa Slovencima u Žumberku. Grupe, koje ste prebacili kod Siska preko Save, treba pojačati, a s vremenom ćete sve Siščane uputiti na taj teritorij. Oni treba, da se povežu preko Moslavačke Gore sa štabovima II. i III. zone. Čim se Siščanima omogući čvršći oslon na Moslavačku Goru, treba ih staviti pod komandu II. zone. Uputite preko sisačkih partizana pismo u tom smislu Štabu II. zone, a pišite im, da tim putem upute i poštu za G.Š.

II. Vaš zadatak je da pomažete II., III. i IV. zonu kako smo vam to već gore naveli. Osim toga će se pod vašom kontrolom i na vašem teritoriju školovati u oficirskim kursevima i dalje đaci iz svih zona, jer na drugom terenu još nije moguće organizovati slične kurseve. Sve one partizane vaše Zone, koji završe oficirski kurs, a voljni su da odu u II. ili III. zonu upućujte tamo.

U tom smislu ćemo dati naređenje i komandantu škole.

III. Daljni razmah partizanske borbe u I. zoni iziskuje temeljitu analizu sadašnjeg stanja i ukljanjanje svih nedostataka, koji su se do sada javljali.

Zadnjih mjesec-dva dana je u čitavoj Zoni došlo do stagnacije. Ima tomu više uzroka. **Neprijatelj** je učestao s ofenzivama, pa su partizanske snage bile uglavnom vezane na odbranu, a često i frontalnu borbu, što je donosilo malo oružja.

Odbrana oslobođenog teritorija je krivo postavljena. Snage su bile raspršene po periferiji oslobođenog teritorija i osuđene na pasivnost ili veoma slabu aktivnost.

Partizani su uglavnom bili vezani na predjele naseljene Srbima, tako da borba nije dobivala puni razmah uvlačenjem hrvatskih masa u borbu.

Neprijatelj je stekao iskustvo u borbi i postao oprezniji, tako da je za uspješno djelovanje partizana bila potrebna veća koncentracija naših snaga. Komandni kadar se pokazao nedovoljno iskusan, a i nedovoljno odlučan u rukovođenju većim jedinicama.

Zaplašeni našom borbom su se okupatori, a i Pavelić poslužili četničkim bandama u borbi protiv partizana i time uspjeli pokolebati jedan dio srpskog stanovništva, a mi opet nismo uspjeli da taj novi fašistički savez iskoristimo u punoj mjeri za mobilizaciju Hrvata. Kolebljiv stav prema četnički nastrojenim elementima doveo je i do rasula nekih partizanskih jedinica.

Da bi stanje u vašoj Zoni pošlo novim putem potrebno je slijedeće:

Treba energično preuzeti inicijativu u svoje ruke. Za to je potrebno stvoriti što više pokretnih udarnih snaga. Glavnu masu partizana treba povesti u takve pokretne jedinice. To će vam omogućiti veće uspjehe, veću borbenost i iskustvo partizana, bolji politički rad među partizanima, kao i brže osposobljavanje komandnog kadra u rukovođenju većim jedinicama.

Izdizanju višeg komandnog kadra posvetite naročitu pažnju. Kod komandanata i komesara treba razviti maksimalnu inicijativu, a s druge strane punu odgovornost za sav rad i za sve eventualne neuspjehe. Ne dozvoliti kolebljivcima na komandnim mjestima, da izbjegavanjem borbe ili straha pred odgovornošću zamaraju partizane nepotrebnim lutanjima bez rezultata.

Odbranu oslobođenog teritorija postavite partizanski i sa gledišta naših širih zadataka. Treba odlučno stati na stanovište, da partizani nisu vezani za ni jedan uski oslobođeni teritorij. Važnije je uvlačenje širokih područja u našu borbu, nego frontalno čuvanje malog oslobođenog teritorija što nužno dovađa do slabljenja opće borbe. Istina, mi nećemo bez daljnjeg napustiti oslobođeni teritorij, koji nam daje mnoge prednosti za rad i organizaciju, ali odbranu treba organizovati tako, da na periferiji oslobođenog teritorija držimo sasvim slabe snage uz dobru obavještajnu službu, a da nam je glavnina spremna da u slučaju napada protivnika dočeka jakim snagama udarajući ga s bokova ili iza leđa, polazeći

istovremeno u ofenzivu na drugim sektorima. Samo tako možemo osjetno tući neprijatelja i doći do dragocjenog oružja. Samo tako ćemo mi širiti naš oslobođeni teritorij.

Aktivizacijom i koncentracijom partizana pređite na veće operacije, a mjestimično i napade na jača neprijateljska uporišta, jer takvi uspjesi dižu moral i borbeno iskustvo partizana, a donose nam i znatnu materijalnu korist.

Uvlačite hrvatske mase u borbu. To ćete postići ulazom u hrvatske krajeve s većim snagama i zahvaćanjem hrvatskih krajeva u oslobođeni teritorij. Zarobljene domobrane nastojte pod svaku cijenu zadržati među partizanima. Ni prema ustašama se ne odnosite jednako. Treba voditi računa o tome, da i među njima ima silom mobilisanih, a i zavedenih, koji već uviđaju, da su pošli krivim putem. Gdje god vam se pruži prilika za mobilizaciju Hrvata u partizane treba prvenstveno njima dati oružje.

U vezi s pojačanom djelatnošću treba posvetiti veliku pažnju mobilizaciji i obučavanju novih boraca, tako da bismo uvijek imali pripravne jedinice, koje ćemo naoružati kad zaplijenimo oružje.

Većim operacijama na graničnom teritoriju Like i Korduna, te Korduna i Banije uspostavite što bolju vezu među vašim oslobođenim predjelima, jer će vam to omogućiti lakše komandovanje i stvoriti veće operacijske mogućnosti.

Borbi protiv četnika posvetite veliku pažnju. Treba protiv njih organizovati jače udare, koji će ih slomiti, a time i demoralisati. Njihova politička i organizaciona čvrstina je još uvijek malena i to treba iskoristiti.

Uništavanju pruge pređite u širem razmjeru. Treba osvajati i držati pojedine stanice uništavajući temeljito čitavu prugu. Treba rušiti sve mostove i tunele do kojih dođemo.

Da bi vaš štab mogao izvršiti svoje zadatke i držati dobru vezu sa svim jedinicama popunite ga mladim, odanim drugovima, koji će s naređenjima štaba odlaziti na teren i kontrolirati njihovu provedbu.

Čim formirate I. udarnu brigadu pristupite formiranju II. brigade. Samo takve jedinice će biti u stanju, da izvrše svoje zadatke, koji postaju sve teži.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
V. Katić[2]

Komandant
Ivo Vladić[3]

(M.P.)

---

[2] Vladimir Bakarić
[3] Ivo Rukavina

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKOG ZAGORJA OD 30 LIPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O FORMIRANJU DRUGE ČETE DRUGE OPERATIVNE ZONE I NJENIM AKCIJAMA U ZAJEDNICI SA SLOVENAČKIM JEDINICAMA U ŽUMBERKU[1]

Drugarskom

GLAVNOM ŠTABU NAROD. OSLOB. PARTIZAN. I DOBROVOLJ. VOJSKE HRVATSKE

Izvještaj br. 3

I.

8. maja prebacio se je IV. vod, koji je operirao u okolici Pušća — Zaprešić — Brdovec u jačini od 20 partizana, u Samoborsko gorje (Plešivicu). Vod se je prebacio u ove krajeve po unaprijed određenom planu. Tražeći pogodno mjesto za logor u tom gorju, ovaj se je vod susreo sa 11 drugova koji su došli iz Korduna[2], a među njima i drugarica Milka K.[3] Oni su se povezali sa ovim drugovima, koji su već tada imali veze i sa drugovima iz Slovenije u okolici Kostanjevice. Te veze su i dalje zadržane, štaviše one su produbljene i proširene.

Prije dolaska ovog voda, u tim krajevima nije bilo nikakvih akcija, mada su drugovi iz Korduna bili tamo 14 dana prije dolaska našeg voda; akcija nije bilo ni na strani drugova iz Slovenije protiv Talijana, već su uglavnom vršili akcije protiv domaćih špijuna. No dolaskom ovog voda pristupilo se odmah akcijama. U prvom redu ovi su drugovi počeli odmah sa mobilizacijom domaćih ljudi (iz okolice Samobora i Jastrebarskog) u partizane. U tome su imali i uspjeha. Sada dok pišemo ovaj izvještaj oni su porasli od 31 na 63 partizana. Tako smo pristupili formiranju čete i postavili četno rukovodstvo. Četa se dijeli na tri voda, koja i dalje raste, a svaki vod imade svoga komandira i politrukovodioca. Isto je tako dodijeljen i teren za operacije svakom vodu, tako da preko četnog rukovodstva postoji uska povezanost za rad i akcije sviju vodova. Za komandira čete postavili smo druga Tešu Bula-

---

[1] Original u arhivi CK SKH.

[2] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 65, tekst pod tačkom 2.

[3] Milka Kufrin

ta, a politkomesar čete jeste jedan drug Samoborac,[4] a njegov zamjenik je drugarica Milka.

Organiziran je također političko-ideološki rad među partizanima, koji je sada krenuo naprijed.

Akcije se danas vode na cijelom ovom području — od Žumberka do Potsuseda. Ovo je također potstaknulo i drugove Slovence na akcije, pa je i na njihovoj strani sada življe negoli je bilo prije.

28. V. na inicijativu našeg voda, vođena je zajednička akcija sa drugovima Slovencima, protiv Talijana na cesti koja vodi iz Žumberka prema Kostanjevici. Bilo je više mrtvih i ranjenih talijanskih vojnika i oficira. Zaplijenjen je 1 kamion sa 14 vreća griza, nešto benzina, nekoliko pušaka i municije. Kod Talijana nastao je panični bijeg. Na našoj strani nije bilo žrtava na mrtvima ni ranjenima.

30. V. postavljena je zasjeda na graničare na Budinjaku (kotar Jaska). Akcija na graničare nije uspjela, jer su isti na vrijeme pobjegli. Naši drugovi nisu na vrijeme akciju izveli, pa su time omogućili neprijatelju da pobjegne. No bila [je] neka mala pucnjava u kojoj je ostao teško ranjen jedan graničar, a na našoj strani 1 lakše ranjeni. U ovoj akciji sudjelovalo je 30 naših partizana. Nakon pucnjave neprijatelj je napustio to selo, a naši drugovi umjesto da to iskoriste i oslobode selo, otišli su iz sela, kao da im je bio cilj samo napasti pogranične straže. No prilika je bila, a i seljaci dočekali su naše partizane, ali oni eto nisu tu priliku iskoristili, da oslobode selo.

Istovremeno uhapšen je u tom selu jedan ustaša (civil). Partizani su zaplijenili 1 pušku i 30 metaka.

31. V. postavljena zasjeda između Budinjaka i Kalja. Naišlo je 5 žandara. Naši ispalili nesređeni plotun, a žandari bez da je ikoji ranjen su pobjegli. Akcija nije uspjela. Nije uspjela zbog toga, jer je zasjeda bila nepravilno postavljena.

5. VI. naši su partizani zajedno sa Slovencima opkoljavali veće talijanske snage kod Kostanjevice, sa namjerom, da ih zarobe. No i ta je akcija neuspjela. Naši su drugovi zajedno sa Slovencima dugo opkoljavali i tako omogućili neprijatelju da navali sa velikim snagama i da oslobodi svoju opkoljenu vojsku. Neprijatelj je navalio sa više tenkova i motoriziranim jedinicama, a naši su se partizani morali povući. Akcija bi uspjela da su naši izveli stvar munjevitom brzinom, a ne dugim opkoljavanjem. Dakle, glavni uzrok neuspjeha leži u mlitavosti na strani naših partizana.

Istoga dana 8 naših drugova, noseći 1 mitraljez, nekoliko pušaka i drugih potrebnih stvari, navratili su se u logor kod Slove-

---

[4] Ivan Sokolčić. Poginuo kao komandant Pokupsko-turopoljskog područja u borbi protiv Čerkeza 1944 godine.

naca. Za vrijeme dok je jedan drug tj. Pavel V. izručio pismo, koje smo mi poslali drugovima Slovencima i bio u razgovoru sa komandantom bataljona, jedan od Slovenaca je rastavio mitraljez, a ostali su naši drugovi čekali tamo na ručak. Odjedanput nastala je pucnjava iznad logora. Ustaše su navalili na logor. U logoru je nastala panika i bijeg. Naš logor je bio prilično daleko tako da naši drugovi nisu mogli u tom času skočiti u pomoć napadnutom logoru.

Tom prilikom naši su drugovi ostavili neprijatelju 1 mitraljez, 1 pušku, 2 revolvera, 9.000 kuna i neke druge sitnije stvari i pobjegli zajedno sa Slovencima, naravno svaki u svom pravcu. Kako po svemu izgleda, ovdje [je] bila izdaja po srijedi, jer je napad na logor izvršen u času kada su i naši i Slovenci opkoljavali Talijane, a u logoru se nalazilo sve[ga] 7 Slovenaca i 8 pridošlih naših drugova. Vrlo je interesantno da je taj prepad izvršen baš na logor drugova Slovenaca, a naš je ostao netaknut, mada je mogao biti prije napadnut, jer je bio i više na dohvatu ovom neprijatelju.

Zbog gubitka oružja mi smo kaznili slijedeće drugove: Pavel V. kažnjen je uvjetno na smrt. Ako mu se još jednom zgodom desi greška slične naravi, da se tada kazna izvrši. Tomo P. također kažnjen uvjetno na smrt, ako mu se desi još greška slične naravi, da se kazna izvrši. Karlek P. kažnjen je isključenjem iz partije i to dotle dok grešku ne ispravi. Jedan pridošli domobran, sada partizan, kažnjen je sa strogim ukorom. Prva dvojica kažnjena su oštrije zbog toga, jer su bili partijski funkcioneri.

Pismeni materijal o tom događaju je pohranjen. Kaznu su svi primili i samokritički istupili pred svim partizanima, priznavajući svoju grešku. Samokritika je pismeno utvrđena i pohranjena.

7. VI. jedna desetina izvršila je akciju u selu Pečno (kot. Jaska). Zaplijenila je: 1 radio aparat, 2 revolvera i jedno domobransko odijelo.

Nakon ovih akcija izvršena je reorganizacija i formirana četa. Četa imade naziv: II. četa II. oper. zone.

14. VI. I. vod II. čete obišao, održavajući mitinge, tri sela u okolici Žumberka. Tom prilikom dobio je od seljaka 1 pušku.

15. VI. isti vod postavio je zasjedu njemačkim kamionima. Nijemci nisu došli. Istog dana jedna patrola ovog voda, vršila polit. agitacioni rad po selima, dobila je jednu civilnu pušku.

16. VI. ovaj vod postavio je zasjedu u Pečnom i održao istovremeno dva mitinga sa seljacima.

17. VI. uhapsili su jednog ustašu, svukli ga i razoružali. Ali na zahtjev seljaka ostavili su ga živa. Nisu znali seljacima objasniti njegove zločine, pa je razumljivo da seljaci iz sentimentalnosti traže da ostane živ. Svakako je ovdje učinjen propust. Mi ga

danas ostavimo živa, a sutra će on po nalogu svojih »dužnostnika« ubijati naše partizane.

18. i 19. VI. jedna patrola ovog voda zaplijenila je [u] Novom Selu (kot. Jaska) u državnom magazinu 340 kg brašna, 400 kg graha, 160 kg špeka, 90 metaka i 2 bombe.

20. VI. ovaj vod je hapsio u okolici Žumberka ustaše i seoske izdajice. Od uhapšenih, partizani su trojicu strijeljali, a jedan je ostavljen živ i opet na zahtijev seljaka. Uhapšen je bio i jedan domobran, partizani su ga svukli i pustili kući. Ukupni plijen u ovoj akciji bio je: 2 puške, 3 ustaške i jedna domobranska uniforma.

II. vod II. čete, razmaknuo je 15. VI. kolosjek između Jastrebarskog i Zdenčine. Naišao je putnički voz. Lokomotiva i dva vagona potpuno su se razmrskali, a ostali dio kompozicije je teško oštećen. Kod putnika nije bilo mrtvih, kojih je i onako bilo vrlo malo.

Istu noć ovaj vod je izvršio prepad u općinsku zgradu Klinča Selo (kot. Jaska). Zaplijenio je: 1 pisaću mašinu, 1 aparat za umnožavanje, 1 pušku i veću količinu pisaćeg pribora. Uništeni su također vojni spisi.

18. VI. ovaj vod uhapsio je u selu Rakitje (kot. Potsused) ustaškog povjerenika i saborskog zastupnika Ignaca Terihaja i likvidirao ga. Zaplijenjeno je: 1 vojnička i 2 lovačke puške, 1 revolver 9 m/m marke F.N. sa 22 metka, 148 komada ostale municije, 5.200 kuna i nešto veša i odijela.

Tu istu noć u istom selu oštećen je stup električnog voda Zagreb—Karlovac. Ostao je oštećen zbog toga, jer je bila premala količina eksploziva. Ovdje nije dovoljno posvećena pažnja potrebnoj količini eksploziva, pa je tako ovaj dio, utrošen na ovaj stup, upropašten, a sa tom količinom, koja je ovdje utrošena, mogao bi se uspješno razoriti koji objekt slabije konstrukcije.

20. VI. jedna patrola ovog voda likvidirala je dve ustaše u selu Horvati kod Samobora. Druga patrola zaplijenila je veću količinu hrane i odijela kod ustaškog povjerenika za općinu Sv. Martin (kot. Samobor). Dotični ustaša pobjegao je partizanima.

Istog dana ubijen je pod Okićem jedan ustaša, koji je terorizirao čitav Okić. Njegovu likvidaciju seljaci su s oduševljenjem dočekali. Zaplijenjena je: 1 vojnička i jedna civilna puška. U istom selu istog dana, ubijen je također ustaški tabornik općine Sv. Martin. On je pokušao pucati na bijegu na partizane, a partizani su ga na prozoru u tom času ubili.

21. VI. ovaj vod je kod planinarskog doma na Lipovcu, kod Samobora održao miting sa izletnicima iz Zagreba. Na mitingu je istima objašnjen značaj naše borbe, što su prisutni sa oduševljenjem prihvatili. Sada je vlast zabranila izlete u samoborsko gorje.

Istu noć ovaj vod je u selu Dragonoš između Jastrebarskog i Samobora razoružao 5 ustaša. Zaplijenjeno je 5 pušaka, 130 metaka. Po želji seljaka ustaše ostavljeni na životu. Isti se nisu protivili partizanima.

23. VI. jedna patrola I. voda od 7 drugova naišla je kod Žumberka na više Njemaca (ss-ovaca) kako sijeku drva. Iskoristila je priliku, te ispalila plotun. Više Njemaca je ranjeno, a ostali su pobjegli. Partizani su im nakon toga zapalili dva kamiona, koji su izgorjeli. Zaplijenili su 2 puške, 180 metaka, 3 uniforme i nešto drugih sitnih stvari. Tu akciju izvela je grupa omladinaca.

U svim ovim akcijama mi nismo imali gubitaka na mrtvima ni ranjenima.

U ovom razdoblju u zagorskim krajevima nije bilo nikakvih akcija. Razloge smo Vam uglavnom javili u izvještaju br. 2.[5] Naime, neiskusno rukovodstvo u početku borbe, koje se nije moglo snaći kod navale neprijatelja, inače i uslovi za borbu su veoma teški mnogo teži nego u naprijed navedenim krajevima, a i seljaštvo u sjevernom dijelu Krapinskog i Varaždinskog kotara sklono je prokazivati partizane, doveli su do toga da nismo mogli izvesti nikakvih akcija u ovom vremenu.

Tamo vršimo reorganizaciju, koja je uglavnom dovršena, pa ćemo za par dana oživiti akcije također i u tim krajevima. Jedan dio drugova koji su se nalazili u Zagorju, nalazi se sada u žumberačkom kraju, pa mislimo i njih odande povući za koje vrijeme, dok steknu malo rutine i iskustva i kad se tamo ojačamo. Dakle tako Kalnik i Ivanšćica nisu bili u ovom vremenu u akcijama.

Čudi nas kako je izašla ona vijest u »Biltenu« Vrh. štaba, da partizani ugrožavaju komunikacije između Hrvatske i Mađarske, i to partizani iz Kalnika, kad mi o tome nismo dali izvještaj, tim više što je to i netočno, jer Kalnički vod nije nijednom zgodom napao prugu Koprivnica—Varaždin. Mislimo da bi to trebalo ispraviti.

Od početka stanje svuda u partizanskim vodovima bilo je vrlo loše. Slaba disciplina, neiskustvo i sto drugih čuda sve nas je to mnogo mučilo. Danas se to stanje donekle popravlja.

II.

Prije pet nedelja saopćeno nam je da ova Zona gdje mi vršimo operacije jeste IV. oper. zona, a prije nekoliko dana saopćeno nam je da nije IV. već II. To i nije toliko važno; glavno je da se pojača rad na vođenju akcija, ali ipak bi bilo potrebno da se točno odredi koja je ovo Zona. To zbog toga da bi mogli formirati rukovodstvo te Zone i izabrati ga iz raznih krajeva, tako, da u ruko-

[5] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 68.

vodstvo uđu najsposobniji drugovi. Dakle, samim tim imali bi i veći izbor. Saopćeno nam je i to, da pod ovu Zonu spada Moslavina, Zagorje, Samobor i Jaska, te Vel. gorički kotar. Prema tome bi taj teren bio dosta širok i mislimo da bi iz čitavog tog terena mogli izabrati dobro rukovodstvo, svakako bolje, nego da ga biramo na jednom uskom prostoru.

Podjedno je drug politkomesar bio povezan sa drugom Stipom,[6] te mu je saopćeno da je drug Stipe određen da bude komandant te Zone. Tom prilikom, a tome je već više od mjesec dana, utvrdili smo da organiziramo štab te Zone i dogovorili da se za 5 dana nađemo ponovo i konkretno utvrdimo sve stvari. No drug Stipe se kroz to čitavo vrijeme ne javlja. Razlozi zašto se ne javlja nisu nam poznati. No u svakom slučaju smatramo da je ovo izbjegavanje ili će biti po srijedi neki drugi razlog, koji u svakom slučaju koči pravilan razvitak partizanskog pokreta u ovim krajevima pa i u čitavoj Zoni. Mi danas ne možemo biti bez štaba, a još manje bez komandanta. Za sada drug politkomesar vrši i jednu i drugu dužnost, što je vrlo teško, a vjerujemo da je to čak i nepravilno. No da stvar ipak ide naprijed, silom prilika moralo je biti tako.

Treba ipak voditi računa, da teren na kojem mi operiramo je vrlo težak, mnogo teži nego u drugim krajevima, ali je istovremeno i vrlo važan. Kad govorimo o terenu, onda ne mislimo na ravnice i brda, već mi smo ovdje direktno na udaru najjačih neprijateljskih snaga, a seljaštvo nije u ovim krajevima ipak toliko za borbu raspoloženo kao drugdje, već je mnogo zastrašeno ustaškim terorom. To su objektivne činjenice, koje nam govore, da ovdje moramo biti i te kako organizirani i dobro vođeni, ako hoćemo imati uspjeha u borbi. A mi eto nemamo ni štaba, nemamo ni komandanta.

Red bi bio da podnesemo izvještaj cijele Zone, ali kako vidite da je on djelomičan, tj. samo iz ovog terena gdje smo mogli da se povežemo. Da smo od samog početka nastupili organizovanije, nema sumnje da bi imali mnogo više uspjeha. Mislimo da je na samom početku bila organizirana cijela Zona, stvar bi se razvila daleko na viši stepen, nego li je to sada. Smatramo za potrebno da budemo direktno povezani po vojnim pitanjima sa G.Š. kako je to vjerojatno i sa drugim krajevima.

Do sada mi smo se savjetovali sa drugom Konspiratorom,[7] što nam je mnogo koristilo i sa drugom Brkom.[8] Ali od ovih drugova ni jedan ne može izaći na teren, tako nama izgleda, da preuzme komandu nad vojnim jedinicama, a to je potrebno.

---

[6] Pavle Vukomanović
[7] Dragutin Saili
[8] Ivan Krajačić

Mi smo svojevremeno organizirali Štab za Zagorje, ali on ne može odgovarati za današnje zadatke. On je imao svoj djelokrug za Zagorje, a sada kad treba voditi borbu u cijeloj Zoni, onda je potrebno stvar reorganizirati, radi jedinstva u akcijama.

Po istaknutim pitanjima potrebno je da donesete hitnu odluku, da na taj način omogućimo razvitak partizanskog pokreta u ovim krajevima.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

30 juna 1942.

ZA
ŠTAB N.O.P.I D.V.
HRVATSKOG ZAGORJA,

Politkomesar
M. Stubičanec[9]

Komandant
Brko

BR. 60

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 30 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA JEDINICA PRVOG I DRUGOG ODREDA, ORGANIZACIONOM STANJU I PLANU NAPADA NA TROMEĐU

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj: 278
30. VI. 1942

Operativni izvještaj

STABU I. OPERATIVNE ZONE

Prikaz opće vojničke situacije na području Ličke grupe je slijedeći:

Prema zaključcima na III. vojnoj konferenciji, održanoj 26. o.mj. pojedine čete i bataljoni naših odreda, koji su do sada bili razbacani na granici Like, čuvali položaje i uglavnom samo pa-

[9] Marko Belinić

trolirali i držali stražu, pokrenuti su sa svojih položaja i od njih će se stvoriti pokretne udarne jedinice, koje će biti neprekidno u akcijama, i koje će moći u svakom momentu da se upotrebe ondje, gdje to bude trebalo. Za sada je zaključeno, da takve udarne jedinice postanu 1. bataljon I. odreda, bataljon »Krbava« iz II. odreda i bataljon »Stojan Matić« iz III. odreda, koji će kao takvi učestvovati u pretstojećoj akciji na Podlapaču.

2. bataljon I. odreda držat će položaje prema Metku, Rizvanuši i Čukovcu, te time osiguravati poleđinu jedinicama, koje će operirati u operaciji na Podlapaču.

Bataljon »Mića Radaković« iz II. odreda, koji je do sada držao položaje Kozjan—Babin Potok, sada će držati položaje Kozjan—Babin Potok—Ljubovo. Bataljon »Ognjen Prica« djelovat će na sektoru, gdje će se vršiti operacije pod rukovodstvom Štaba Zone.

2. bataljon[1] III. odreda nalazi se na položajima Ćukovac — Ostrovica — Široka Kula — Divoselo.

Doljanska četa,[2] koja je do sada držala položaje prema Skočaju i bila nepokretna, ostavit će na tom položaju stražu od 30 partizana, a sa ostalima će se krenuti na položaje prema Gračacu. Ta četa ima svega 108 partizana.

AKCIJE:

Pregled operacija, u kojima je od II. partizanskog odreda učestvovao bataljon »Ognjen Prica«:

5. VI. bataljon je vodio borbu sa ustaško-četničkim bandama na sektoru Plitvička Jezera na prostoru između Bigine Poljane i Korane. U borbi je učestvovalo 48 partizana, dok je neprijatelja bilo oko 2.000. Borba je trajala 26 sati, međutim uslijed nadmoćnosti neprijatelja, naše snage su se morale povući prema Jezercu i Medveđaku. Na neprijateljskoj strani bilo je mrtvih 2 oficira i 20 ustaša, a na našoj strani 5 mrtvih i dva lakše ranjena. 7. o.mj. 3. četa otpočela je borbu sa ustaško-četničkim bandama u Arapovdolu, Zaklopači i Studencima. Mi nismo imali gubitaka, dok je neprijatelj imao 3 mrtva i više ranjenih. Pošto su naše snage bile napadnute sa više strana, po naređenju Operativnog štaba[3] povukle su se prema Ćuić Krčevini.

10. o.mj. 1. i 2. četa ovoga bataljona postavile su zasjedu na cesti Prijeboj—Petrovo Selo kod Klokočevice i to sa jedne strane pruge. Oko 7 sati napadnuta je jedna satnija ustaša sa 6 kola i 6 pari konja. Kada je kolona ušla po cijeloj dužini u zasjedu, naši su otvorili vatru. Ustaše su zauzeli položaje s druge strane ceste

[1] »Stojan Matić«
[2] Samostalna četa pod komandom Trećeg ličkog odreda
[3] Odnosi se na privremeni operativni štab. Vidi dok. br. 26, objašnjenje 2.

i vatrom onemogućavali našim borcima prilaz na cestu. U međuvremenu ustašama je stigla pomoć iz Prijeboja i naše snage morale su se povući. Na našoj strani nije uopće bilo gubitaka, dok je neprijatelj imao 60 mrtvih i 34 ranjena. Uništeno je 6 kola i 6 pari konja.

16. o.mj. 1. i 3. četa »O.P.« zajedno sa bataljonom »Marko Orešković« izvršila je napad na ustašku zasjedu kod Klokočevice na putu Prijeboj—Ličko Petrovo Selo. Polazni položaj pomenutih bataljona bio je Mali Palež jugoistočno od Sorića Krčevine u udaljenosti od 2 km od same ceste. Isturene patrole javile su, da se neprijatelj kreće u većim jedinicama sa kamionima i tenkovima od Petrova Sela. Odmah je izdano naređenje, da se ova dva bataljona razviju u strelce sa frontom prema cesti. Raspored snaga izvršen je ovako: 1. četa bataljona »O.P.« da osigura sa dva voda lijevi bok streljačkog stroja okrenuta sa frontom prema Prijeboju, kako neprijatelj ne bi mogao sa te strane zaobići. 1. vod 1. čete bio je okrenut frontom prema cesti na lijevom krilu streljačkog stroja, s time da sa desnim krilom drži vezu sa 3. četom istog bataljona, 3. sa Drugom četom bataljona »M.O.«, 2. četa »M.O.« sa 1. četom istog bataljona, koja se nalazila na desnom krilu streljačkog stroja. 1. i 2. vod 3. čete bataljona »M.O.« dobio je zadatak, da se razvije u streljački stroj frontom okrenut prema Petrovom Selu i da štiti desno krilo našega streljačkoga stroja od neprijateljskog zaobilaska iz Petrova Sela. 3. vod 3. čete bataljona »M.O.« ostao je na Malom Paležu sa zadatkom da štiti zaleđe našoj glavnini sa isturenim patrolama u lijevo i desno od Malog Paleža. U 10.40 sati prošle su dvije čete neprijateljske pešadije, koje su bile udaljene od streljačkog stroja oko 1.500 metara, te je naređeno da se na iste ne otvara vatra, nego da se u najvećoj tajnosti čitavi streljački stroj privlači što bliže k cesti. Zadatak je bio da se neprijatelj napadne kad naiđe sa svojom kolonom ispred čitavoga streljačkoga stroja s time, da ako neprijatelj naiđe od Petrova Sela i kad čelo njegove kolone dođe ispred lijevog krila streljačkoga stroja, da lijevo krilo otvori vatru na neprijatelja, a istovremeno da otvori brzu paljbu čitavi streljački stroj na neprijateljsku kolonu.

Automatskim oruđima stavljeno je u zadatak, da tuku vece neprijateljske grupacije, kamione i skupine vojnika kao i tačke u zasjedama koje su držale ustaše odakle se pokazivala njihova vatra. Ukoliko bi bila ispred streljačkog stroja ustaška zasjeda, da istu treba u naletu likvidirati i momentalno napasti talijansku kolonu što se je i dogodilo. Dok se je ovaj raspored izvršio, lijevo krilo streljačkoga stroja naišlo je na ustašku zasjedu, koja je bila udaljena od ceste svega 150 metara, te se je otvorila borba. Vod 1 čete bataljona »O.P.« i 3. četa istog bataljona u jurišu su zauzeli ustaške položaje i momentalno napali talijanske kamione, koji su naišli. U tome momentu otvorio je vatru čitavi streljački stroj na

kolonu neprijateljskih kamiona. Neprijatelj se momentalno zbunio i sa većim dijelom napustio kamione i pobjegao u grm sa druge strane ceste, odakle su otvorili žestoku vatru kao i oni, koji su još ostali u kamionima. U tome momentu nailazi neprijateljski tenk od Petrova Sela i obasiplje mitraljeskom vatrom naše desno krilo i sa time prisiljava jedan dio 1. čete bataljona »M.O.« na povlačenje. Isti dijelovi povlačeći se naišli su na Operativni štab, koji je rukovodio sa ovom akcijom, koji su ih zaustavili, ohrabrili i vratili natrag. Tenk, koji je ugrožavao desno krilo prestao je djelovati radi toga, što je bio oštećen te mu je bio i motor stao. Toga momenta izdano je naređenje za juriš na kamione, kojih se nalazilo na cesti 22 sa 1 tenkom. Neprijatelj, videći hrabrost partizana, pobjegao je, dok su oni koji su bili ranije pobjegli, otvorili žestoku vatru. Pretresanje kamiona moralo se je vršiti najvećom brzinom, pošto se je pojavio jedan tenk iz Petrova Sela, a bacači su počeli tući iz Prijeboja i Cesarovog Kamena. Komandant bataljona »O.P.«[4] naredio, da se tuče iz pušaka burad sa benzinom, te je na taj način zapaljeno 10 kamiona. Nakon toga, naše su se snage povukle prema Malom Paležu.

U ovoj borbi poginulo je 18 ustaša, 60—70 talijanskih vojnika, među kojima i 3 oficira. Zaplijenjeno je: 2 tenkovska mitraljeza marke »Fiat«, 3 njemačka puškomitraljeza, 3 puške mauzerke, 18 tal. bombi, jedan sanduk francuskih bombi, 14 domobranskih šinjela, 2 para čizama i ostalog ratnog materijala. Gubici sa naše strane: 3 mrtva i 11 ranjenih, među kojima dva teže. Poslije završene akcije, bataljon se povukao po naređenju Operativnog štaba prema selu Koreničkа Kapela.

U toku noći između 11. i 12. o.mj. bataljon »Mićuna Radakovića« iz II. odreda uništio je na putu Lički Osik — Perušić talijansku patrolu u jačini od 7 vojnika i zapaljena je 1 vaktarnica. Jedna desetina napala je samu stanicu Osik, ali nije vršila upad u samu stanicu, već je samo pripucala. Uništena je patrola u jačini od 8 vojnika na samoj stanici Vukšić blizu Perušića te iste noći.

U noći između 12. i 13. na putu [Široka] Kula — Lički Osik srušen je Vukov most, i na putu Kuzmanovača — Lički Osik srušen je Šimlaški most i prekopana cesta na putu Kula — Ljubovo pod karaulom. Za vrijeme izvođenja ovih diverzionih akcija nije bilo borbe.

16. VI. jedan vod III. čete I. bataljona I. odreda izvršio je rušenje pruge na liniji Raduč — Medak, kom prilikom je 1 lokomotiva ispala iz tračnica. Lokomotiva se prevrnula i ista je sa teškim batima slupana i uništeni su svi dijelovi koji su se mogli uništiti. Došlo je do manje borbe sa okupatorom, ali nije bilo gubitaka ni s jedne ni s druge strane.

---

[4] Narodni heroj Stanko Opsenica

17. VI. jedna desetina iz I. bataljona I. odreda pošla je preko Velebita da uhvati vezu sa Primorjem.[5] Tom prilikom susrela je jednog naoružanog domobrana kojeg je zarobila. Zaplijenjena je puška i 30 metaka.

17. VI. četnici iz Metka napali su selo Počitelj. Napad je izvršen sa tri strane i to iz Velebita, iz Metka i iz hrvatskog sela Ribnika. Četnika je bilo oko 150 sa 2 teška mitraljeza i 2 puškomitraljeza. U samom Počitelju nalazio se 1 omladinski vod koji je bio prvi put u borbi, tako da su četnici uspjeli da ga unakrsnom vatrom prisile da napusti selo. Četnici su uspjeli da dođu do same škole odakle su pokušali da se prebace za Počitelj i Čitluk. U tom momentu stigao je u pomoć jedan vod iz Divosela[6] i nakon dulje borbe četnici su natjerani u bijeg. Na našoj strani nije bilo gubitako, dok su četnici imali dva mrtva i dva ranjena. Četnici su izvršili pljačkanje po Počitelju i odveli 4 simpatizera i oko 20 više manje njihovih pristalica.

Noći između 19. i 20. o.mj. snage II. odreda izvršile su rušenje pruge na drugom kilometru od Otrića prema Malovanu. Srušeno je 60 m pruge, dok je 60 m razmontirano i pokrenuti su šliperi sa ležišta. Kad je neprijatelj to primjetio otvorio je vatru, te su se naše snage povukle.

Za 21. o. mj. pripremljena je akcija na Široku Kulu. U ovoj akciji sudjelovalo je: 1. bataljon I. odreda i 4 voda III. bataljona II. odreda. Prije akcije napravljen je detaljni plan. Prema podacima neprijatelj je imao nešto preko 100 pušaka i 5 puškomitraljeza. Samo mjesto bilo je vrlo dobro utvrđeno sa ozidanim gnijezdima. Bilo je 9 zidanih zgrada iz kojih se mogao dati otpor, zatim žandarmerijska kasarna i stan pravoslavnog popa bili su utvrđeni po talijanskom sistemu. Svake noći bilo je 17 stražarskih mjesta, i na svakom mjestu po 6 stražara.

Napad je imao otpočeti u 2 sata izjutra po novom vremenu sa polaznih položaja, koji nisu bili dalje od straža 250—300 metara. Privlačenje imalo se izvršiti puzanjem potrbuške do pod same položaje. Prvi vod 2. četa II. bataljona, čiji je pravac označen sa brojem 6, imao je zadatak da se probije kroz neprijateljske straže i da dođe do same žandarmerijske kasarne do momenta borbe. Dva voda 2. čete III. bataljona II. odreda, čiji je pravac kretanja označen sa brojem 1, imali su također zadatak da se probiju kroz neprijateljske straže i da zauzmu dvije škole na protivnoj strani ceste od žandarmerijske stanice i da iz škole ometu prilaz ka stanici i time omoguće njezino zauzimanje. Sve ostale snage imale su se privući na najbliže otstojanje i držati u najvećoj tajnosti sve dotle,

---

[5] To jest s jedinicama Pete operativne zone.
[6] Iz bataljona »Pekiša Vuksan«

dok ne počne borba u samom centru, tj. kod žandarmerijske stanice.

U dva sata ujutro komandant I. odreda[7] bio je izviješten, da su sve jedinice stigle na položaj, međutim nije bio izviješten, da li je i III. bataljon II. odreda stigao na položaj. U 3 sata i 25 minuta, komandant je dobio izvještaj od I. voda II. čete II. bataljona, da je stigao pred samu žandarmerijsku stanicu, bez da je bio primjećen. U tom momentu počela je žestoka borba na svim položajima, gdje su bile snage I. odreda. Napad je izvršen tačno po planu, tako da je nakon pola sata borbe bilo likvidirano cijelo mjesto osim žandarmerijske stanice, katoličke crkve i katoličkog popovskog stana, kao i dvije kuće gdje se neprijatelj bio sklonio a da se za njega nije znalo. Kad je svanulo primjećen je neprijatelj u tim dvijema kućama, gdje je bilo 14 ustaša i domobrana. Pošto se oni nisu htjeli predati izvršen je juriš bombama kojom prilikom su pala dva druga. Bačene su dvije talijanske bombe, koje su bile zapaljive, te su zgrade zapaljene nakon čega su se svi osim jednoga predali, koji je u kući izgorio.

Zatim se nastavilo čišćenje samog mjesta i opsjedanjem žandarmerijske stanice, crkve i popova stana. Neprijatelj je uspio da se popne na crkveni toranj i da odatle ugrožava kretanje naših snaga.

U momentu početka borbe pred žandarmerijskom stanicom, vodnik I. voda II. čete II. bataljona sa još nekoliko drugova pokušali su da se probiju kroz vrata, i utvrđene prozore, ali to im nije uspjelo. U tom momentu neprijatelj je uspio da se popne na tavan i da sa tavana baci bombe od kojih su četvorica drugova bili ranjeni i dva poginula. U tom momentu u kasarni je bilo samo četvorica žandara, koji bi bili vjerovatno brzo svladani, da je II. odred sa svoja 2 voda stigao na vrijeme u školu i spriječio od tuda ulazak kroz jedan potpuno nezazidani prozor devetorici ustaša i žandara. Time je omogućeno neprijatelju da uđe unutra i da se još bolje utvrdi.

Oko 10 sati neprijatelj je počeo da napada u pravcu iz Ličkog Osika i Vukšića, ali ti napadi odbijeni su. Tokom čitavog dana bilo je čarkanja u pravcu Ličkog Osika i ugrožavanja lijevog krila od Ostrovice preko Ćukovca do same Kule, ali to nije pretstavljalo nikakvu opasnost. Oko 4 sata poslije podne došao je izvještaj, da se od Perušića približava oko 150 ustaša, pa je naređeno komandantu 3. bataljona II. odreda, da posveti veću pažnju toj strani i da stvar izvidi.

Pošto je neprijatelj uspio da zauzme crkveni toranj odakle je onemogućavao kretanje po samom mjestu, trebalo je na svaki način izbaciti ga sa tog položaja. Naši su pokušali da se popnu na

---

[7] Milan Kuprešanin

toranj, ali im to nije uspjelo tako da su bili prisiljeni da ga zapale čime je bilo likvidirano i to mjesto. Sada je ostala još samo žandarmerijska stanica, u kojoj se nalazilo trinaestorica žandara i ustaša.

U 5 sati poslije podne, komandant III. bataljona II. odreda[8] izvjestio je zamjenika komandanta I. odreda, da je od strane Perušića potpuno osiguran pošto je jednu cijelu četu bacio na tamošnji položaj. Poslije kratkog vremena Talijani su počeli sa topovima i bacačima tući naše položaje, a pogotovo istaknuta mjesta, gdje su se nalazili teški mitraljezi. Neprijateljska artiljerija nije imala uspješno djelovanje, jer nije poznavala naše položaje. Nakon pola sata, komandant 3. bataljona II. odreda izvijestio je, da je neprijatelj razbio njegovo osiguranje prema Perušiću i da su ustaše već prodrle skoro za leđa nekim našim jedinicama, koje su bile do Klenovca na osiguranju. Nakon toga, naređen je opći otstup, koji se nije izvršio u najvećem redu, nego su neki najvećom brzinom otstupili.

Prema dobivenim podacima nastupalo je od strane Perušića svega oko 100 ustaša, te je prema tome komandant 3. bataljona, koji je imao na raspolaganju 1. četu i 1 teški mitraljez, a na svom lijevom krilu jedan teški mitraljez I. odreda, mogao je da zaustavi napredovanje ustaša i da ih odbaci natrag. Umjesto toga, on je bez naređenja otstupio i tako dozvolio da desno krilo snaga I. odreda ostane nezaštićeno. U žandarmerijskoj stanici međutim nalazilo se još svega 10 ustaša i žandara sposobnih za borbu sa malo municije tako da je bilo vjerovatno, da bi tokom noći bili likvidirani.

U ovoj akciji mi smo imali 7 mrtvih, 3 teže ranjena od kojih su dvojica podlegli i 5 lakše ranjenih. Na strani neprijatelja računa se da je bilo oko 45 mrtvih. Zarobljeno je 9 domobrana i oko 20 naoružanih civila. Od ovih civila ustanovljeno je da su devetorica bili ustaše i da su klali i ubijali. Nad njima se vodi istraga i biti će strijeljani, dok su ostali seljaci koji su bili manje krivi pušteni svojim kućama. Zaplijenjeno je 50 vojničkih pušaka i nekoliko civilnih (tačan broj još nije ustanovljen) i oko 3.500 metaka.

Partizani su prema narodu postupali najljepše i ostavili su dobar utisak. U dva slučaja bilo je pljačke, gdje je na jednom mjestu odnešen 1 sat, a na drugom mjestu Kn. 6.000.— Po ovomu se vodi istraga i krivac će se zasluženo kazniti.

Sada se u Kuli nalazi oko 130 ustaša, koji su došli iz Gospića, Perušića i okoline radi osiguranja. Isti su zaklali dvojicu staraca, dvije žene i jednu djevojčicu i bacili bombu u jednu hrvatsku kuću, koji su imali vezu s nama. Iz Kule je izbjeglo nekoliko drugova, a još se neki spremaju da izbjegnu.

---

[8] Dragan Rakić

22/23. o.mj. Udarni bataljon »Petar Vuksan« zajedno sa 3. četom 2. bataljona I. odreda izvršio je napad na Lički Novi i Žabicu, koja se veže za Gospić. Prema dobivenom kratkom izvještaju oba mjesta su zauzeta i zaplijenjen je jedan teški mitraljez, 15 pušaka, 7 sanduka mauzer municije po 250 metaka. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i 4 ranjena. Na našoj strani 1 mrtav i 8 ranjenih.

Oba mjesta naše snage morale su napustiti, pošto je Udarni bataljon »Petar Vuksan« pozvan da krene u Štab Zone i nije bilo raspoloživih snaga, koje bi mogle osigurati i braniti zauzeta mjesta.

U zadnjem izvještaju smo vam opisali razvoj situacije u vezi sa četničkom akcijom u Škarama zaključno do 8. o. mj.[9] Sada vas izvještavamo o daljnjim akcijama.

11. o.mj. pristupilo se je daljnjem čišćenju sela i to u Brezovcu, Petrinić Polju i Dabru. Četnički banditi otvorili su vatru iz šume, kuda su bili pobjegli, spazivši naše snage. Ustaše i domobrani, koji su priskočili u pomoć četnicima, također su otvorili puščanu i mitraljesku vatru, ali su odbijeni. Ovom prilikom poginuo je jedan ustaša, a jedan teško ranjen.

Istoga dana napali su četnički banditi jednu našu desetinu, koja je išla kao pratnja prema Brinju. Desetina je bila napadnuta na povratku iz Brinja zajedno sa jednim vodom Brinjana. U tom napadu od desetine bataljona »Adžija« vratili su se sedmorica i to dva razoružana, a petorica sa oružjem, dok o ostalim ne zna se, što je s njima. Brinjani su se navodno vratili u Brinje.

13. o.mj. izvršen je ponovno napad na Podum. Pošto četnici ne spavaju kod svojih kuća, to su naše snage[10] ušle bez otpora u selo. Ujutro, kada su četnici primjetili, da se partizani nalaze u selu, otvorili su vatru iz pušaka. Izvršena je rekvizicija kod nekih odbjeglih kulaka.

Sutradan, nakon što su naše snage napustile Podum, četnički banditi su odmah ušli u to selo, upali u prostorije N.O.O. i tamo uhapsili dva druga i jednu drugaricu, koje su predali Talijanima u Otočac. Prije nego što su ovi banditi uhvatili ove drugove, bacili su bombu u njihove prostorije, kojom prilikom su ranjena naša dva druga. Jedan od njih teško, a drugi lako. Ovaj posljednji uspio je nekako da se dovuče do Škara. Odmah poslije ovoga otišle su u Podum dvije desetine iz Škara. Na njih su banditi otvorili vatru. Međutim, tom prilikom poginula su dva bandita, a mi nismo imali žrtava.

14. o. mj. bataljon[11] je krenuo za Brlog. Četnički banditi primjetili su dolazak pa su pobjegli. Međutim oko 8 sati ujutro kad se bataljon približavao glavnoj cesti, četnici su iz nekih kuća

---

[9] Vidi dok. br. 40.
[10] Odnosi se na partizane iz Trećeg ličkog odreda.
[11] »Marko Orešković«

otvorili vatru. Borba je trajala nekoliko sati. U tom je stigla talijanska motorizacija i kamioni puni vojnika. Oni su došli iz Otočca u pomoć četnicima. S njima su došli ustaše i domobrani. Odmah poslije dolaska talijanske vojske i ustaša, počela je talijanska artiljerija iz Brinja, Otočca i Žute Lokve tući naše položaje. Poslije duge i žestoke artiljerijske paljbe, Talijani, ustaše i četnici počeli su juriš. Borba je trajala nekoliko sati. U borbi je ubijeno 10—15 Talijana i [bio je] pun jedan kamion ranjenih. Osim toga poginula su 3 četnika i 1 teško ranjen, koji je na putu umro. Među ubijenim nalazi se i vođa i organizator četničkih bandita u cijelom kotaru, Mirko Nikšić. Ovom prilikom uhvaćena su i dva živa četnika sa oružjem. Ukupno je zaplijenjeno 6 mauzerki i nešto municije. Sutradan poslije podne četnici i ustaše ponovno su počeli tući položaje naročito kod sela Dobrice, kojom prilikom je poginuo jedan partizan. Isto tako prvog dana borbe sa četnicima poginuo je jedan drug, član Partije, a jedan vodnik lakše je ranjen.

14. o. mj. otišao je 1 drug sa nekoliko partizana u Lešće da izvide ima li mogućnosti da se razoruža žandarmerija, i ukoliko ima mogućnosti, da zatraže potreban broj partizana da se izvrše te akcije. Međutim drugovi koji su otišli na izviđanje sami su izvršili ovo razoruzanje bez borbe i otpora. Zaplijenili su 39 pušaka, 1 puškomitraljez, 20 bombi, 3.300 metaka i ostalog ratnog materijala. Uhapsili su 6 žandara.

Od 14. o. mj. glavnom cestom Senj—Otočac nema nikakvog saobraćaja jer se okupator ne usuđuje da tuda prolazi. Inače to je bila najživlja saobraćajna linija okupatora.

Nakon što su četnici, ustaše i okupatori bili razbijeni u Brlogu, 19. o. mj. ponovno su ponovili napad. Talijani su tukli artiljerijom iz Brinja, dok su četnici, ustaše i Talijani iz Otočca tukli puščanom i mitraljeskom vatrom. Na našoj strani teško je ranjen komandir 2. čete. Sutradan oko 9 sati ponovno je započela borba. Napadaju zajedno Talijani, četnici i ustaše. Artiljerija je tukla iz Brinja i Otočca, a došlo je i 30 kamiona i zaustavili se u blizini Brloga. Nismo primili izvještaj o rezultatu ove borbe. 21. o.mj. otišao je obavještajni oficir Grupe[12] u Tužević na sastanak sa komandantom V. operativne zone[13] radi dogovora o zajedničkim akcijama na tom sektoru. 22. istog mjeseca dobio je izvještaj, da su četnici tog jutra napali na Škare, ali da su bili odbijeni. Četnika je bilo oko 300. Za vrijeme njihovog napada Talijani su neprekidno tukli Škare artiljerijom. Osim toga oni su bili došli u velikom broju sa kamionima do sela Uma, ali vidjevši da su četnici odbijeni vratili su se u Otočac.

---

[12] Narodni heroj Pero Grubor

[13] Veljko Kovačević

Sutradan 23. o. mj. četnici su ponovno napali Škare zajedno sa Talijanima, koji su došli sa više strana. Talijani su došli sa motorizacijom i 8 tenkova. Drugovi u Škarama bili su potpuno iznenađeni, jer se nisu nadali da će se napad ponoviti. Neprijatelja su primjetili u posljednji čas, a postavljene zasjede potpuno su zatajile. Za vrijeme ovog drugog napada u Škarama je bilo oko 160 partizana. Povukli su se u neredu. Mnogo stvari palo je u ruke neprijatelja. Oko 20 pušaka, koje su se nalazile u magazinu na brzu ruku su sakrivene i nije sigurno da ih neprijatelj nije našao.

Ovom prilikom nestalo je 28 partizana, 25 pušaka i 3 puškomitraljeza. Za 7 partizana zna se da su u rukama neprijatelja, ali se ne zna dali su se predali ili su zarobljeni. Za 2 puškomitraljeza također se zna da su pala u ruke neprijatelju. Za ostalo oružje i partizane još se ne zna.

Tom prilikom pali su neprijatelju u ruke 2 ranjena druga[14] (jedan od njih drug Krapjanov, komandir 2. čete Dalmatinske) od kojih je jedan umro, a drugoga su četnici zaklali. Osim ovih poginula su još 3 partizana. Gubici neprijatelja nisu mogli biti utvrđeni.

Prilikom drugog napada na Škare učestvovalo je oko 300 četnika i 200—300 Talijana.

U Škarama sada se nalaze četnici i Talijani, koji se utvrđuju. Imaju tri topa.

Očekuje se ponovni napad na Brlog. Saobraćaj glavnom cestom Senj—Otočac i Brinje—Otočac već je nekoliko dana ukočen. Već punih 10 dana ni jedan kamion, ni jedan auto nije prošao cestom, kojom je inače bio vrlo živ saobraćaj. Baš radi toga neprijatelj će pod svaku cijenu nastojati da oslobodi ovaj put.

U dogovoru sa komandantom V. operativne zone riješeno je da se postave zasjede neprijatelju na liniji Senj—Otočac. U Brlogu je prokopan i srušen jedan most.

Mi smo uputili Udarni bataljon u pomoć bataljonu »Adžija« i danas smo poslali u tom pravcu operativnog oficira Grupe[15] i zamjenika političkog komesara.[16]

U prošlom našem operativnom izvještaju[17] nismo vam mogli dati tačne podatke o tome koliko smo izgubili oružja. Sada prema podacima koje nam je dostavio komandant bataljona »Adžija«[18] do

---

[14] Ante Krapljanov i Levnaić (Redakcija mu nije mogla ustanoviti ime). Krapljanov je prilikom četničkog napada ubijen ili je umro, a zarobljen je Levnaić, koji je potom zaklan.

[15] Mile Uzelac

[16] Srđan Brujić

[17] Vidi dok. br. 40.

[18] Stipe Ugarković

18. o. mj. naši gubici su slijedeći: Ukupno je izgubljeno 44 puške, 2 puškomitraljeza. Mi smo u ovim borbama zaplijenili do toga datuma 13 pušaka.

Sa zauzimanjem Škara veze između bataljona »Adžija« i nas vrlo su otežane. Kuriri koji donose i odnose poštu nisu sigurni da li će se moći probiti te će radi toga biti otežano primanje izvještaja. No nadamo se, da će intervencijom Udarnog bataljona biti pospješeno uništenje četnika, te da će se ponovno moći uspostaviti veza.

Organizaciono stanje

Ovih dana je pri ovom Štabu organizirano odjeljenje za vezu i postavljen je oficir za vezu. Odjeljenje za vezu ima zadatak da uspostavi telefonske linije na oslobođenom teritoriju, i u tom pravcu već su izdana sva potrebna naređenja.

Udarni bataljon nije u potpunosti reorganiziran, jer prije nego što je dovršena reorganizacija, morao je otići na novi položaj. Za sada ima 210 partizana, međutim potpuna reorganizacija dovršiti će se na terenu gdje je otišao.

Izvršena je izvjesna reorganizacija u bateriji tako da su neki otpušteni, te se vrši popunjavanje sa novim partizanima.

Isto tako popunjen je i tenkovski vod.

Bataljoni »Marko Orešković« i »Petar Vuksan« koji su do sada bili pod neposrednim rukovodstvom Štaba Grupe, sada su ušli u Udarnu brigadu[19] pod rukovodstvom I. operativne zone.

Udarni bataljon sada djeluje na području bataljona »Adžije«. Jedan top je predan na raspoloženje Zoni, a drugi će, sa teškim bacačem učestvovati u akciji na Podlapači. Jedan tenk će isto djelovati u akciji na Podlapači, dok je drugi tenk neispravan, te se još ne može popraviti, jer ne možemo još da pronađemo magnet za njega.

Organizacija I. odreda provedena je prema najnovijoj formaciji, tako da su sada dva bataljona kompletna, izuzev automatskog oružja. Borbena sposobnost kod svih jedinica je dobra. To naročito važi za II. bataljon, koji je u posljednjoj akciji u Širokoj Kuli pokazao priličnu svijest i borbenost.

Vojna obuka vrši se u oba bataljona u smanjenom opsegu i iz razloga, što su jedinice u stalnim akcijama i na položajima, te se ima malo vremena za obuku. Međutim, prema zaključcima na posljednjoj vojnoj konferenciji, jedinice neće više biti razbacane kao do sada, nego će biti više kompaktne, tako da će se i vojna obuka moći vršiti prema planu.

---

[19] O formiranju Prve NO udarne brigade Hrvatske vidi objašnjenje 3 uz dok. br. 53.

Borbena sposobnost kod partizana iz II. odreda je na visini, izuzev mali broj onih, koji su se pokazali kao kukavice i panikeri, ali tih ima vrlo malo.

Vojnička obuka u svim ovim bataljonima je skoro potpuno onemogućena, i nedostatak vojne obuke naročito se je osjetio u posljednjim akcijama prilikom razvijanja u strelce, povezivanja u streljačkom stroju itd.

U III. odredu borbena sposobnost bataljona »Stojan Matić« je na visini, dok II. bataljon još nije provjeren u akcijama.

U posljednjoj akciji na Širokoj Kuli naročito su se istakli slijedeći drugovi svojom hrabrošću, odvažnošću i samoinicijativom:

Dragosavac Jovo, komandant II. bataljona, koji se vrlo dobro snašao u izvršavanju svoga zadatka i u najtežem momentu zadržao inicijativu u svojim rukama i služio kao primjer ostalim borcima u izvršavanju jurišnog udara na neprijatelja.

Komandir 2. čete I. bataljona drug Popović Rade, koji se je u posljednjoj akciji u Širokoj Kuli pokazao kao vrlo hrabar i energičan i sposoban, da u vrlo teškim momentima drži inicijativu u svojim rukama.

Vodnik 1. voda 2. čete 2. bataljona drug Ilija Repac, koji je uspio da se sa svojim vodom probije kroz gusti i utvrđeni niz neprijateljskih snaga, ostavljajući iza sebe četiri straže sa 3 puškomitraljeza, te je izvršio napad na utvrđenu žandarmerijsku stanicu. Iako ranjen u desnu ruku, on je još uvijek bombama vodio borbu sa neprijateljem i pokušavao da se probije kroz utvrđena vrata u samu stanicu. Isti se već na više mjesta pokazao kao vrlo hrabar i odvažan borac.

Desetar 2. desetine 3. voda 1. čete 2. bataljona drug Žužić Kosta koji je jurišao na utvrđenu žandarmerijsku stanicu i pod kišom neprijateljske vatre uspio da se prebaci pod zid i bacio dvije bombe u samu puškarnicu. Isti se uspio probiti u crkvu u kojoj su bili ustaše i pokušavao da se popne na crkveni toranj, odakle je otvarana na njega žestoka vatra.

Partizan 2. čete 1. bataljona drug Branko Radaković se je u posljednjoj akciji u Kuli pokazao kao vrlo hrabar, jurišajući na utvrđena neprijateljska gnijezda i na utvrđene zgrade sa bombama u ruci, uprkos žestoke neprijateljske vatre.

Od jedinica naročito se istakao 1. vod 2. čete 2. bataljona koji je uspio da se provuče kroz gusti dim neprijateljskih straža i u svojoj pozadini ostavio 4 neprijateljske straže sa 3 puškomitraljeza i sa nekoliko bočnih straža, te je izvršio napad na utvrđenu žandarmerijsku stanicu. Uprkos žestoke borbe i uprkos što je neprijatelj na njih sipao bombe od kojih su 4 ranjena i 2 mrtva, ostali su nastavili sa akcijom, uprkos toga, što je i sam vodnik bio ranjen.

RAD ŠTABOVA

I. odred. Štabski sastanci održavaju se redovito svake nedjelje jedanput. Rad u Štabu je raspodijeljen i odvija se normalno. Isto tako održavaju se bataljonski sastanci kao i konferencije, na kojima uvijek prisustvuje 1 član Štaba Odreda. Organizacija Štaba nije potpuna, nema političkog komesara, nego samo zamjenika politkoma, isto tako nemaju ni operativnog oficira. Kvalitet komandnog osoblja ovog Odreda je dobar. Kroz akcije stekao je mnogo iskustva, te je vojnički potpuno sposoban za vođenje samostalnih operacija.

II.odred. Štab ovog Odreda nije potpun. Nema zamjenika komandanta niti zamjenika političkog komesara, i taj nedostatak prilično se osjeća. Nastojati ćemo, da čim prije nađemo podesna lica, sa kojima ćemo popuniti te praznine.

Prilikom posljednjih akcija primjetilo se je, da veze između pojedinih jedinica nisu dobro funkcionirale, te izdate zapovijedi i naredbe nisu se mogle prenositi redovitim putem na čitav komandni kadar. Zatim prilikom donošenja odluka u malo težim momentima pokazalo se je neodlučnosti i dosta sporo snalaženje kao i nedonošenje u saglasnosti odluka u Štabu. To sve dolazi kao posljedica nedovoljnog rada kako političkog tako i vojničkog, kako među partizanima tako i u samom komandnom kadru, što će se sada u vezi sa potpunijim osamostaljenjem pojedinih jedinica, popraviti.

III. odred. Štab ovog Odreda je nepotpun, nema zamjenika komandanta. Kvalitet komandnog kadra je relativno dobar. Komandant bataljona »Stojan Matić« je bez inicijative, te je postavljen predlog, da se smijeni, odnosno postavi za zamjenika komandanta Odreda. Nedostatak komandnog osoblja naročito se osjeća u stručnom vojnom znanju.

Plan daljnjih akcija:

Najbliža predviđena akcija je akcija na Podlapaču, koja ima otpočeti kroz koji dan, te se već vrši koncentracija snaga.

Nakon toga predviđena je akcija na tromeđi, u kojoj će učestvovati bataljon »Stojan Matić« i 2. bataljon III. odreda zajedno s dalmatinskim bataljonom »Branko Vladušić«.

III. odred ima u planu rušenje rezervoara kod Gospića.

Snage III. odreda već 8 dana vrše akcije na pruzi između Knina i Gospića, te ista ne radi.

25., 26. i 28 o.mj. neprijateljski avioni bombardirali su sela Gračačkog kotara Mazin, Bruvno kao i Srb, te okolna sela u blizini željezničke pruge. U Srbu je palo oko 50 granata, te je ubi-

jena krava, a ranjeno jedno dijete i jedan čovjek. Isto tako neprijateljski avioni vršili su izviđanja iznad Lapca, Dobrog Sela, Doljana itd.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
R. Žigić

Komandant
V. Četković[20]

Prilog: Skica Široke Kule

BR. 61

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA PRVOG ODREDA OD 30 LIPNJA 1942 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA IZVRŠENIM U DRUGOJ POLOVICI LIPNJA

ŠTAB
I. BATALJONA I. ODREDA
III. OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 56 /1942.
dne 30.VI.1942.

ŠTABU
III. OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Dostavlja se izvještaj o akcijama, brojnom stanju i naoružanju jedinica ovog bataljona, u vremenu od 14. do 26.VI.1942.

15.VI.1942. III. vod II. čete držao je zasjedu u B.[1] jer su dobili podatke o dolasku neprijatelja, koji nije naišao. Istoga dana na večer ista jedinica izvršila je napad na prugu Banova Jaruga — Daruvar, na mjestu između sela Dobrovca i Lipika. Porezane su bandere na dužini od 1 km. Žice i čašice uništene. U samoj stanici Dobrovac uništen je telefon, dvije peći, popaljena sva arhiva i

[20] Narodni heroj Vlado Četković
[1] Bujavica

krov djelimično uništen. U blagajni je nađeno 420 kuna i nešto sanit. materijala.

20.VI.1942. Ista jedinica izvršila je akciju na željezničku stanicu Međurić. Stanica je zapaljena. Pruga uništena. Šef stanice je strijeljan jer je kao konfident ustaške bande bio već ranije osuđen od naroda. Iste je noći ta jedinica izvršila upad u šumarsku upravu u B.,[2] pronađena 1 lovačka puška i u blagajni je nađeno 65.880 kuna.

17.VI.1942. Noću od 17 na 18 juna I. desetina II. čete išla je sa zadatakom da otšrafi prugu Beograd—Zagreb. U toku rada ključevi su se pokvarili i nisu uspjeli uspješno izvršiti posao. Sutradan je pruga popravljena i pojačano je čuvanje straže.

20.VI.1942. Poslije toga drugovi su popravili iste ključeve i ponovno pošli na prugu 20 ov. mjes. Ovoga puta uspjelo je nesmetano da se pruga odšrafi i nekoliko minuta poslije toga naišao je teretni vlak i stumbao se. Uništena je i zarobljena lokomotiva i 17 vagona. Saobraćaj na pruzi bio je zaustavljen. Drugi dan po izvršenoj akciji putnici osobnih vozova morali su presjedati da bi nastavili svoje putovanje.

23.VI.1942. II. četa našeg bataljona pokušala je napad na Bijelu Stijenu, gdje se je tom prilikom nalazilo oko 30 ustaša sa 1 puškomitraljezom. Napad nije uspio jer su se ustaše iz njihovih rovova povukli u zidane kuće koje su se teško dale osvojiti sa onim snagama sa kojima se je vršio napad. Prilikom napada poginula su 3 naša druga i 4 ranjena. Neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih. U osvojenom rovu nađene su 4 bombe i oko 300 metaka.

24.VI.1942. Ista četa držala je zasjedu na cesti Okučani — Pakrac no nikakvog naleta od strane ustaša nije bilo.

22.VI.1942. Izvršen je napad na Kamensko u kojem su učestvovale naše III. i IV. četa, jedan vod I. čete, jedan vod II. bataljona kao i drugovi Bosanci[3] koji su bili u zasjedi. Ishod te operacije poznat je našem štabu Odreda.

26.VI.1942. I. i IV. četa našega bataljona izvršila je napad na željeznički vijadukt u Krndiji. Napad nije uspio radi krivog obavještenja. Obavještenje koje je dobito od Kusonjske jedinice[4] glasilo je da ima svega 12 a po nekim

---

[2] Brezine

[3] Odnosi se na dijelove Proleterskog bataljona Bosanske Krajine. Vidi Zbornik, tom IV, knj. 5, dok. br. 118.

[4] Partijska ćelija u selu Kusonje

izvještajima i 60 ustaša, dok se je iz same akcije vidjelo da ih je bilo oko 200. Poslije borbe od 2 sata jedinice su se povukle. Sa naše strane imali smo dva mrtva druga i dva lakše ranjena. Mrtvi drugovi su odmah sahranjeni. Saznajemo da je neprijatelj imao oko 30 što mrtvih što ranjenih. Dobijen je 1 puškomitraljez i 3 mauzera sa nešto malo metaka.

16.VI.1942. I. vod I. čete istjerao je radnike koji su sjekli šumu između sela Dragoviće i Dereza.

15.VI.1942. V. četa držala je zasjedu kod Bajera zbog nedolaska neprijatelja bez uspjeha.

Izvještaj o radu i akcijama V. čete dobićete naknadno jer se izvještaj pomenute čete nalazi kod zamjenika polit. komesara ovog bataljona koji se ovoga momenta nalazi na terenu. U tom izvještaju imade iscrpan izvještaj o akciji na šumsku željeznicu kod Novske kao i na osobni vlak Banova Jaruga—Daruvar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant
Pepe[5]

[5] Vicko Antić

BR. 62

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 1 SRPNJA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NARODNOOSLOBODILAČKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U ZONAMA, NJIHOVOJ MEĐUSOBNOJ SARADNJI I AKCIJAMA PARTIZANA[1]

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 54/42
Dne 1.VII.1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 13.

Naše jedinice od posljednjeg operativnog izvještaja[2] nisu pokazale neku naročitu aktivnost. Kordunaški su partizani doduše postali nešto aktivniji, ali bez nekih naročitih rezultata. Nekoliko su puta pokušali napade na neprijateljske garnizone, ali se tu neprijatelj jako učvrstio, te su svi pokušaji partizana, da jurišem zauzmu utvrđene položaje nekih garnizona, ostali bez uspjeha. Većih gubitaka pri tom ipak nije bilo. Neuspjeh triju ustaških ofenziva na Kordunu[3] i učestali napadi partizana prisilili su neprijatelja da napusti čitav niz mjesta, tako da je danas oslobođeni teritorij Korduna veći nego ikada. Općenito se opaža da je neprijatelj pristupio, pored ofenzivnih operacija protiv partizana, i naročitim defanzivnim mjerama. Povlači manje garnizone, koji su bez nekog naročitog značaja, a pojačava i utvrđuje druge, osobito one na pruzi. Na taj se način pred nas postavljaju novi problemi i zadaće. Nije više moguće neprijatelju nanositi značajnije gubitke i doći do više oružja preko zasjeda. Zasjede nisu više u onoj mjeri efikasne kao nekada. Neprijatelj je postao mnogo oprezniji, ne izlazi često iz svojih garnizona, a ukoliko to čini, kreće se s jakim snagama i s naročitim mjerama opreznosti. Relativno velik oslobođen teritorij, a mali broj partizana (naročito u Lici), koji su još pored toga raštrkani po periferiji »na položajima«, nije u skladu s današnjim

[1] Original, pisan na pisaćem stroju, nalazi se u arhivi CK SKJ, pod br. 2534.

[2] Vidi dok. br. 28.

[3] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 5 i 72.

potrebama borbe. Nova taktika neprijatelja nameće nam mjere koje će omogućiti uspješniju djelatnost naših jedinica. Tim smo mjerama već i pristupili stvaranjem pokretnog Proleterskog bataljona, a u najnovije vrijeme organizovanjem Udarne brigade na teritoriju I operativne zone. Udarna je brigada sastavljena od dva lička, jednog kordunaškog i jednog banijskog bataljona. Imamo u planu da stvaranjem takvih pokretnih jedinica, dovoljno jakih brojčano i po naoružanju, doskočimo neprijateljskim ofenzivnim namjerama i defenzivnim mjerama. Na periferijama oslobođenih zona ostavit ćemo samo najnužniji broj partizana, a s pokretnim ćemo jedinicama udarati neprijateljske manje ili veće garnizone, a naročito komunikacije. Za efikasno su rušenje komunikacija sada također potrebne jače snage.

Za Udarnu je brigadu već stvoren operativni plan,[4] te će u najskorije vrijeme pristupiti likvidaciji koridora koji odvaja oslobođene teritorije Like i Korduna.

Na teritoriju I operativne zone uspjelo nam je da prilično konsolidujemo prilike. Ta nam je Zona vojnički i organizaciono najjača. Ona za nas pretstavlja rezervoar, iz koga ćemo u druge zone, gdje još partizanski pokret nije na tako visokom stupnju, slati iskusne borce i vojno-političke kadrove. Na tom se teritoriju održavaju partizanski oficirski kursevi. Ovih je dana upravo započeo viši oficirski kurs za komandante bataljona, na kome učestvuju komandiri četa. Nastavnički se kadar škole povećao za dva hrvatska oficira,[5] koji su nedavno prešli iz Ličkog Petrovog Sela partizanima. Oni su bili neko vrijeme u jedinicama kao partizani, gdje su se prilično držali. Značajan broj svršenih đaka te naše partizanske škole vrlo uspješno vrši funkcije komandira i komesara četa, te se nadamo da će i ovaj novoorganizovani viši kurs upotpuniti manjak sposobnog srednjeg i višeg kadra. Na molbu slovenskih i bosanskih drugova primit ćemo izvjestan broj njihovih partizana na te kurseve. Škola je do sada bila pod direktnim našim rukovodstvom, ali ćemo je sada, pri našem odlasku u V operativnu zonu, predati štabu I operativne zone.

Štab je I operativne zone prilično dobro povezan sa štabom V zone. Mogućnosti u saradnji i zajedničkom djelovanju tih dviju Zona su velike i veoma značajne. Štabovima tih Zona postavili smo u zadatak izradu zajedničkog operativnog plana na sektorima od Senja do Modruša, naročito u Brinjskom i Otočkom kotaru, gdje je uslijed prilične neaktivnosti partizana u tim krajevima četnicima uspjelo da nam pričine prilično neugodnosti. Okupator na-

---

[4] Po tom operativnom planu trebalo je protjerati Talijane i ustaše iz Ličkog Petrovog Sela, Drežnika i Rakovice. Prva udarna brigada Hrvatske izvršila je taj zadatak. Vidi dok. br. 65 i 81.

[5] Martin Dasović i Vuković Milan

stoji da si osigura cestu Senj — Otočac. Zajednički je zadatak I i V zone također i rušenje pruge Karlovac — Ogulin.

Štabu smo I operativne zone kao veoma važnu zadaću postavili uspostavljanje dobre veze sa II i III zonom kao i pružanje pomoći tim Zonama slanjem iskusnih boraca i kadrova, kao i savjetima. Neke su se partizanske grupe s Banije prebacile u okolinu Siska i uspostavile vezu s Moslavinom. Isto je tako jedna jedinica s Korduna prešla preko Kljuke u Žumberačku goru,[6] gdje se povezala sa slovenskim partizanima. Štabu smo I operativne zone naredili da pojača te jedinice i da prodiranjem u II i III zonu uvuku hrvatske mase tih krajeva u borbu.

Saradnju I i IV zone treba realizirati na području tromeđe. Našom je pomoći IV zona, a naročito sjev. Dalmacija, krenula putem brzog razvitka partizanskog pokreta, ali će još uvijek biti potrebna pomoć.

Veze su I operativne zone s krajiškim partizanima dobre. Štabu smo I operativne zone naredili da u zajednici s Krajiškim operativnim štabom izradi plan o zajedničkom djelovanju u područjima Dubica — Kostajnica — Bos. Novi — Bihać, Cazinski kotar i konačno područje oko tromeđe. Njihova saradnja i zajedničko djelovanje donijet će bez sumnje značajne rezultate.[7]

Uskoro ćemo napustiti teritorij I zone smatrajući da nam to prilike dozvoljavaju, a potrebe pomoći II i III zoni diktiraju nam da im se što više približimo. Naš ćemo štab premjestiti za prvo vrijeme na teritorij V operativne zone, odakle ćemo, prema mogućnosti, nastojati da se prebacimo na teritorij II zone.

Djelatnost neprijatelja, koju je nedavno poduzeo, imala je u prvi moment karakter ofenzive protiv oslobođenog teritorija Like. Ustaše su zauzimanjem Prijeboja i Plitvica, a Talijani zaposjedanjem ceste Vrhovine—Bihać osigurali evakuaciju talijanskog garnizona iz Bihaća. Naše su snage[8] pri tom nekoliko puta došle u sukob s neprijateljem, nanijele mu prilično gubitaka, ali nisu iskoristile u punoj mjeri povoljne uslove da mu zadaju teži udarac i zadobiju oružje. U tim se borbama naročito ispoljila nedovoljna odlučnost i iskustvo u rukovođenju većih snaga i složenijih operacija. Izgleda, ipak, da su ofenzivne namjere neprijatelja našom aktivnošću djelomično, ali uglavnom velikim uspjesima krajiških partizana, bile razbijene. Neprijatelj se nakon evakuacije talijanskog garnizona iz Bihaća povukao.

---

[6] Žumberačke Planine

[7] Do šire saradnje u izvođenju zajedničkih akcija nije došlo.

[8] U borbama su učestvovali bataljoni: »Pekiša Vuksan«, »Ognjen Prica«, Lički udarni bataljon i Proleterski bataljon Hrvatske. Od tih bataljona formirana je privremena operativna grupa, pod komandom Petra Kleuta i Mićuna Šakića; da bi spriječavala kretanje talijanskih motorizovanih snaga koje su napuštale garnizon Bihać. Vidi dok. br. 26.

U zadnje se vrijeme aktivnost četnika, naročito u Lici, u Otočkom srezu i na tromeđi Like, Bosne i Dalmacije, prilično pojačala. Iako stalno upozoravamo rukovodeće drugove na neophodnost odlučne borbe protiv četničkih bandita i potrebu energičnog čišćenja jedinica od četnički nastrojenih elemenata, mnogi naši drugovi ne shvaćaju u dovoljnoj mjeri ozbiljnost te zadaće. Nemaran odnos prema sumnjivim pojavama četnikovanja u nekim jedinicama već se nekoliko puta vrlo neugodno odrazio (Gomirje[9] i Škare[10]).

Prema najnovijem izvještaju kordunaški su partizani pristupili čišćenju značajnijih neprijateljskih garnizona na svom teritoriju. Oslobođena su mjesta: Vojnić-kolodvor, Tržić, a na Topusko je napad djelomično uspio. Te su operacije od velikog značaja i moralnog efekta. Poslije tih uspjeha neprijatelj je evakuirao garnizone iz Vojnića i Kamenskog Mosta. Osim toga kordunaški partizani uništili su jedan voz nafte kod Dubrava.

Prema informacijama od jedinica koje su se prebacile s Korduna u Draganićku Šumu i Žumberak, u tim je krajevima veoma povoljna situacija za brzi razvitak partizanskog pokreta. Naše su grupice, koje su na taj teren pošle, za veoma kratko vrijeme porasle na prilično jake jedinice. Imajući u vidu povoljnu situaciju s jedne strane, a s druge strane nužnost da se što prije partizanska borba prenese i pojača, odlučili smo da formiramo odred sa sektorom djelovanja u kotarevima: Samobor, Jastrebarsko, Karlovac — sjeverno od Kupe, Pisarovina, Vel. Gorica, te okolina. U tu smo svrhu izdali Naredbu br. 12,[11] koju vam prilažemo.

Naše su veze sa štabom II operativne zone, i pored našeg nastojanja, još uvijek veoma neredovite. Očekujemo da ćemo preseljavanjem našeg Štaba na teritorij V operativne zone ubrzo uspjeti da uspostavimo čvrstu i redovitu vezu sa štabom II operativne zone. Prema najnovijem izvještaju, na teritoriju je II operativne zone partizanski pokret prilično ojačao. Iako na tom terenu još uvijek djeluju manje jedinice, ipak im je već nekoliko puta uspjelo da neprijatelju zadadu prilično teške udarce. Njihove jedinice još uvijek nemaju dovoljno iskustva, veoma često vode frontalne borbe, suviše su defanzivne i nisu još međusobno dovoljno povezane. Te se njihove slabosti odražavaju na prilično velikim gubicima, koje trpe pri većini sukoba s neprijateljem. Mi ćemo sve učiniti da partizanski pokret u tom kraju pođe putem brzog razvitka shvaćajući veličinu značaja koju će dizanje naroda tog kraja u borbu imati za Narodnooslobodilački pokret u Hrvatskoj. Nesumnjivo je da će

---

[9] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 93.

[10] Vidi dok. br. 92.

[11] Vidi dok. br. 64.

se na tom terenu naići na kudikamo veće poteškoće nego u drugim krajevima.

Veza sa III operativnom zonom je također još uvijek veoma neredovita. Do sada smo je održavali uglavnom preko Bosne, ali je radi neprijateljske ofenzive na Kozaru[12] ta veza jako olabavila. O aktivnosti jedinica na tom terenu nemamo već duže vremena nikakvog izvještaja. Nedavno smo štabu III operativne zone uputili 4 svršena đaka partizanske škole,[13] koji će kao iskusni partizani i apsolventi oficirskog kursa biti na tom terenu od koristi. Slavonske jedinice jako trpe od neiskusnih rukovodilaca. Našoj smo Proleterskoj četi iz Banije, koja je djelovala na teritoriju III zone oko mjesec dana, naredili da se prebaci na teritorij I ili V zone i tako priključi matici, I proleterskom udarnom bataljonu.

Pojačana je aktivnost partizanskih jedinica u sjev. Dalmaciji stvorila veoma povoljne uslove za mobilizaciju partizana. Osim toga oživljavanje borbe u tom kraju demoralisalo je izvjesne četničke jedinice, a okupator je tu bio prisiljen da napusti čitav niz manjih garnizona. Mi smo s naše strane sjev. Dalmaciji, shvaćajući njen značaj, pružili našu najveću pomoć. Poslali smo na teren jednog našeg oficira pri štabu, koji tamo privremeno vrši dužnost komandanta odreda.[14] Osim toga poslali smo već više dalmatinskih partizana koji su se nalazili u ličkim jedinicama i naredili smo da se svi partizani Dalmatinci, ukoliko to bude moguće, pošalju u Dalmaciju. Očekujemo da će ta pomoć u iskusnim partizanima i kadrovima još više ojačati razvitak partizanskog pokreta u Dalmaciji. U sjev. Dalmaciji operiše jedan prilično jak odred. Osim toga nedavno je organizovana primorska četa oko Vodica i Čiste Male, koja ima sve uslove da u kratko vrijeme poraste na bataljon.

U srednjoj su Dalmaciji još uvijek veoma nesređene prilike. Manje partizanske jedinice, raštrkane na terenu sa slabim rukovodećim kadrom, nepovezane međusobno i nedovoljno aktivne, nisu bile u stanju i pored povoljnih uslova da razviju širok partizanski pokret u tom kraju. Naš je Štab dao zadatak štabu IV operativne zone da aktivizira, organizuje i učvrsti te jedinice, te da pojačanom aktivnošću iskoristi u punoj mjeri povoljne uslove za mobilizaciju partizana. Štab je te Zone već pristupio mjerama za ozdravljenje nezdravog stanja partizanskih jedinica u tom kraju. Jedna se četa (Mosorska) prilikom neuspjele akcije krivicom rukovodećih drugova demoralisala i raspala. Štab je IV operativne zone uhapsio i strijeljao komandira[15] i komesara[16] te čete, koji snose najveću krivicu za njen raspad. Osim toga štab je Zone prikupio partizane i jedinice tog teritorija i formirao jedan pokretan bataljon.[17] Pitanje je ishrane na tom terenu veoma težak problem.

Na terenu srednje Dalmacije već su duže vrijeme izvjesni četnički elementi vršili propagandu za jedinstvo s partizanima u borbi protiv okupatora. Rukovodioci te akcije su Paja Popović i Vlado Novaković. Oni su nedavno formirali štab »srpske narodne vojske«, koji je izdao letak u kom prilično vješto propagiraju jedinstvo partizana i četnika u borbi protiv okupatora. Mi smo štabu IV operativne zone u nekoliko navrata savjetovali da ispita mogućnost stvaranja nekog sporazuma s tim elementima u nastojanju da tu njihovu propagandu, bila ona iskreno mišljena ili ne, iskoristimo za što bolju i širu mobilizaciju srpskog življa tog kraja za borbu protiv okupatora. Prema najnovijim vijestima partizani su prilikom jedne akcije zarobili i ubili Paju Popovića, navodno jer je htio da dâ otpor.[18] U štabu Paje Popovića uhvaćeno je 7 nje-

---

[12] Vidi Zbornik, tom IV, knj. 6, dok. br. 6.

[13] Redakcija nije mogla ustanoviti na koga se odnosi.

[14] Rade Bulat

[15] Ferdo Gazin

[16] Roko Peračić. Bio je zamjenik političkog komesara.

[17] Štab Četvrte operativne zone povukao je borce s Mosora i Svilaje na Dinaru da bi oni izvodili akcije kao skupna jedinica, s ciljem da podižu borbenost i moral. Poslije nekoliko izvršenih akcija, čete su ponovo upućene na teren.

[18] »Paja Popović, rodom iz Biskupije kod Knina, bio je poznat Pokrajinskom komitetu KPH za Dalmaciju još prije kapitulacije Jugoslavije. On se prikazivao kao neki bliži simpatizer komunista i održavao je prijateljske veze s nekim našim drugovima komunistima iz sjeverne Dalmacije. To je razlog što se pokušalo doći s njim u vezu radi prelaza Prvog šibenskog partizanskog odreda na sektor Drvara, gdje je u to vrijeme izbio oružani ustanak. Odred je krenuo u kolovozu 1941 pod rukovodstvom Pavla Papa-Šilje.

Međutim, nakon stradanja druga Šilje i nakon neuspjeha da Šibenski odred krene u cjelini, uslijed već poznatih okolnosti, onaj dio Odreda koji je uspio da se probije iz šibenskog sektora povezao se s Pajom Popovićem, i ovaj ga je uputio onim pravcem na kojem su talijanski okupatori — prethodno obaviješteni od njega — postavili zasjedu. Taj dio Odreda, iznenađen, upao je u unakrsnu vatru. Mnogo drugova je izginulo, a svega šestorici boraca uspjelo je da se pod borbom izvuku i probiju do Drvara.

To je bila prva izdaja tobožnjeg simpatizera Paje Popovića, prevejanog četničkog saradnika okupatora.

Porodica Paje Popovića (njegov otac Onisin Popović bio je u Prvom svjetskom ratu strijeljan od austro-ugarskih vojnih vlasti u Sinju) bila je vrlo popularna među srpskim narodom Kninske Krajine, o čemu se vodilo računa. Za razliku od poznatog četničkog zločinca Kninske Krajine Momčila Đujića, koji se nakon izdaje u Drvaru otvoreno povezao s okupatorom i sa svojim četama borio protiv partizana, Paja Popović je, kao saradnik okupatora, taktizirao drugim metodama i u drugim formama, a za razvitak oružane borbe i narodnog ustanka u to vrijeme i u tim krajevima bio je opasan kao i Đujić. On je zauzimao stav nesuprotstavljanja okupatoru, s njim kolaborirati na mirnoj nozi, s jedne strane, a s druge strane: ne ići u partizane nego čekati Saveznike. Oko njega su se okupili neki naši simpatizeri iz Kninske Krajine,

govih oficira. Drugovi nas obavještavaju da se poslije toga izvjestan broj naoružanih Pajinih ljudi prijavio u partizane.

U južnoj je Dalmaciji nedavno formiran bataljon od četa koje su nezavisno djelovale.[19] Jedinice su povezane i organizovan je štab bataljona. U tom isključivo hrvatskom kraju veoma su povoljni uslovi za mobilizaciju partizana. Veza je tog bataljona sa štabom IV zone veoma labava i neredovita.

U krajevima oko Knina, Glamoča i Grahova ima dva bataljona, koja su prilično neodlučna u stavu prema četnicima.[20] Naredili smo štabu IV zone da u sporazumu s drugovima iz Bos. Krajine regulišu pitanje razgraničenja kao i da s njihovom pomoću srede prilike na tom teritoriju. Posavjetovali smo im da na taj sektor upute nešto sposobnih, iskusnih i odanih kadrova.

Situacija se na teritoriju V operativne zone i nadalje veoma povoljno razvija, naročito u dolini Kupe. Iako je to naša najaktivnija Zona u zadnje vrijeme, ipak još nisu ni izdaleka iskorištene sve mogućnosti za mobilizaciju i proširenje aktivnosti na što veći teritorij. Aktiviziranjem partizanskih jedinica u okolini Sušaka i prenašanjem djelatnosti u Istru, u tim su krajevima, na pojačani

---

koji su, opterećeni oportunizmom, podržavali stav mirnog čekanja, a to je značilo sprečavanje i gušenje oružane borbe.

U to vrijeme bilo je u tom kraju (napr. oko sela Cetine) naoružanih srpskih seljaka koji su, iako pod četničkim utjecajem, bili voljni da se, zajedno s partizanima, tuku protiv okupatora i ustaša, ali je Paja Popović to onemogućavao, i dogovorio se s Talijanima da ih oni pohapse, razoružaju i pošalju u internaciju, a kasnije — tobož na njegovu intervenciju — one najkolebljivije pustili su svojim kućama.

Partisko i vojno rukovodstvo Dalmacije nastojalo je da njega — i pored one utvrđene njegove izdaje Prvog šibenskog partizanskog odreda — i grupu okupljenu oko njega, pridobije za zajedničku oružanu borbu protiv okupatora, ustaša i četnika. Međutim, iako je on na riječima bio za borbu, svi napori i pokušaji ostali su bez uspjeha, i njegovo djelovanje u Kninskoj Krajini bivalo je iz dana u dan sve opasnije za partizanski pokret i oružanu borbu.

Iz tih razloga, partisko i vojno rukovodstvo Dalmacije riješilo je da oružanom akcijom učini tome stanju kraj. Tada je Prvi udarni bataljon, pod komandom narodnih heroja Bože Bilica i Ante Jonića, otišao u akciju, i pošto se Paja Popović sa puškomitraljezom suprotstavio, bio je ubijen.

Ostali, kao Dušan Damjanović i Sinobad (koje je Momčilo Đujić lično zaklao kad ih je zarobio), Slavko Tica, Monti, Berić, Pajin brat Dušan Popović (koji se s bratom nije slagao), prešli su partizanima. Kada sam išao u Glavni štab, pošli su sa mnom i oni. Tamo su se izjasnili za aktivnu saradnju s partizanima kao grupa »dobrovoljačke vojske« Kninske Krajine, i izdali su proglas kojim su pozivali srpske seljake, koji su bili pod uticajem četnika, da stupe u dobrovoljačke odrede i da se skupa sa partizanima bore protiv okupatora, ustaša i četnika Momčila Đujića«. (Objašnjenje Vicka Krstulovića.)

[19] Bataljon »Jozo Jurčević«, formiran 6 lipnja 1942 god. Vidi dok. br. 14.

[20] Bataljon »Starac Vujadin« (u Sajkoviću) i Glamočki bataljon

teror fašističkih vlasti, hrvatske mase na širokoj bazi mobilisane za borbu. Simpatije su naroda za partizane veoma velike, partizanske jedinice su srdačno dočekivane i narod bježeći od terora okupatorskih vlasti traži zaštitu u partizanima.

Štab je V operativne zone formirao II odred,[21] čiji sektor djelovanja je Primorje i dolina Kupe. Taj si Odred uzeo zadatak prodiranje u Istru. Za nešto više od dva mjeseca partizanske su jedinice na teritoriju te Zone porasle za preko tri puta. Osim toga ima logora u kojim je veliki dio partizana bez oružja. Veoma uspješno ruše prugu Ogulin — Sušak. Veze i saradnja sa slovenskim partizanima stalno se povećavaju i proširuju.

I operativna zona

26. V skoro bez otpora razoružana je ustaška posada u ustaškom selu Bjeljevini. Uhvaćeno je 12 ustaša, zaplijenjeno 10 karabina.

27. V partizani su ušli u hrvatsko selo Lipe kod Gospića. Ubijena su dva ustaše i zaplijenjeno nešto materijala.

3. VI izvršen je napad na Udbinu.[22] Nakon 3 dana borbe mjesto nije zauzeto, a naše su se snage povukle radi neprijateljske ofenzive u sjev. Lici. U borbama oko Udbine zarobljen je 1 ustaša, a zaplijenjeno 8 karabina. Naši su gubici 6 mrtvih i 20 ranjenih.

Manja je grupa partizana prešla preko Kupe u Kljuku i izvršila akcije u selima Gradcu i Dobrijancu. Zaplijenjeno 8 karabina, 3 pištolja i drugog materijala. Kod Gradca je ujedno razrušeno 1 km t.t. linije.

U borbama s ustašama kod Prijeboja ubijeno je oko 50 ustaša. Mi smo imali 6 mrtvih.[23]

U raznim sukobima s neprijateljem ubijeno je 11 ustaša i 25 Talijana, zarobljena 3 Talijana. Naši su gubici tri mrtva i 5 ranjenih. Zaplijenjeno 15 karabina, 2 puškomitraljeza i drugog materijala. 1 partizan mrtav i 2 ranjena.

Grupa u Draganićkoj Šumi[24] zaplijenila je u nekoliko sitnih borbi 26 pušaka, 13 pištolja i 15 bombi.

U zasjedama na cestama Vojnić — Tušilović, Krnjak — Tušilović, Tounj — Košare, Prijeboj — Bihać i kod Ličkog Petrovog

---

[21] Formiran 30 svibnja 1942 god. U njegov sastav ušli su Treći i Peti bataljon Primorsko-goranskog NOP odreda. Komandant je bio narodni heroj Nikola Car, a politički komesar Vinko Švob.

[22] Izvršili su bataljoni »Pekiša Vuksan«, »Krbava« i »Mićo Radaković«. Vidi dok. br. 40 i 47.

[23] Borbu protiv ustaša vodio je bataljon »Ognjen Prica«. Vidi dok. br. 20.

[24] Grupu su sačinjavali borci iz Kupčine i kotara Pisarovine. Ova grupa i četa »Kljuka« (ranije Četvrta četa Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda) kasnije su ušle u sastav Pokupsko-žumberačkog NOP odreda.

Sela[25] ubijeno je 15 domobrana, 15 žandara, 20 talijanskih vojnika i jedan oficir. Zarobljeno 4 talijanska vojnika i 1 podoficir, 3 žandara i 2 domobrana. Zaplijenjeno 32 puške, 2 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 2 pištolja i 2 motocikla. Zapaljeno je 9 kamiona i 1 motocikl. Poginula su 3 partizana i 11 ranjeno.

Za period od 23. V do 11. VI vršene su diverzantske akcije na cestama Tušilović — Vojnić, Tušilović — Krnjak, na prugama između Tounja i Košara, Vojnića i Crevarske Drage, kod Raduča, između Medka i Gospića, između Raduča i Lovinca dva puta, između Medka i Ribnika i između Gospića i Ličkog Osika. Pri tim je diverzijama uništeno preko 4 i po km želj. pruge i preko 3 i po km. t.t. linije. Srušen je želj. most kod Raduča dug 11 i po metara. Zapaljena je škola u Crevarskoj Strani.[26]

II operativna zona

12. IV u selu Trnovcu kraj Varaždina ubijena su 3 ustaše. Istovremeno razoružana je vojnička straža na mostu na potoku Plitvici (kraj Varaždina). Zaplijenjeno je 6 pušaka i 5 bombi. Poslije toga ista je jedinica u selu Jalžabet kraj Varaždina zarobila ustaškog tabornika. Zaplijenjeno je 9 pušaka, 6 pištolja i 100 mtc žita. Dio se žita podijelio siromašnim seljacima.

20. IV u selima Grabičani i Radeljevo (kotar Ludbreg) partizani su na poziv seljaka zaplijenili rekviriranu mast za ustaše i njemačkog okupatora. Osim toga zaplijenjeno je 15 mtc državnog kukuruza, koji je odmah podijeljen seljacima.

22. IV partizani su ušli u selo Ribnjak (kraj Ludbrega), gdje su zaplijenili 180 kg krompira, 87 kg graha i 16 kg masti, iz državnog magazina rekviriranih namirnica.

Nakon tih akcija neprijatelj je s 3.000 vojnika, ustaša i žandara opkolio Kalnik. U trodnevnim borbama ubijeno je 5 oficira i podoficira i oko 50 vojnika. Poginuo je jedan partizan, i 1 teže i 4 lakše ranjena.

Nakon tih borbi partizani su se razdijelili na manje skupine i spustili u sela, gdje su bili primijećeni od ustaša i mahom likvidirani.[27] Tako je poginulo 12 partizana, a 3 su zarobljena.

5 maja jedinica u Hrv. Zagorju[28] imala je žestoku borbu u Oroslavlju u kojoj je ubijeno 6 ustaša, 2 žandara i 1 financ. Poginuo je 1 komandir voda.

---

[25] Zasjede su držali Prvi i Drugi kordunaški NOP odred i Prvi odred Ličke grupe NOP odreda.

[26] Diverzantske akcije vršili su Prvi i Drugi kordunaški NOP odred i Prvi odred Ličke grupe NOP odreda.

[27] O razdjeljivanju boraca na manje grupe vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 68.

[28] Drugi vod Druge čete Zagorskog NOP odreda. U borbi je ranjen i zarobljen politički delegat voda Joža Vrban, a Pavla Žukina, člana

7 maja u borbi s 80 ustaša i 40 žandara u Bedekovčini (kotar Zlatar) ubijeno je 18 neprijatelja, zaplijenjeno 8 pušaka i municije. Imali smo 6 ranjenih.[29]

U borbama s neprijateljskom kaznenom ekspedicijom ubijeno je 8 vojnika, dok je na našoj strani bilo 10 mrtvih, 8 ranjenih i 4 zarobljena. Nadmoć neprijatelja i nedovoljno iskustvo drugova prouzročili su ove teške gubitke.

Neprijatelj je poduzeo oštre represalije protiv stanovništva, koje sa simpatijama prima partizane.

Iz III operativne zone nemamo izvještaja.

IV operativna zona

7. VI razoružana je karabinjerska stanica u Nuniću. Zarobljeno je 10 karabinjera i 2 ustaše. Zaplijenjeno 1 teški mitraljez, 11 pušaka, 11 pištolja i ostalog materijala. U borbi ubijen je 1 ustaša i 1 karabinjer.

13. VI u četničkom su selu Rastičevo zaplijenjene 3 puške.

U sukobu s neprijateljem kod Kolašca dana 4. VI poginula su 4, a ranjeno 10 partizana. Izgubljeno je postolje teškog mitraljeza i 2 puškomitraljeza.

Na cestama Knin — Kistanje, Kistanje — Ervenik, Tijesno — Vodice, Šibenik — Biograd na Moru i na pruzi između Pribudića i Otrića u zasjedama ubijeno je 8 talijanskih vojnika i 4 oficira, a zarobljeno 8 vojnika. Uništena su 4 kamiona i zaplijenjeno 4 puškomitraljeza, 32 puške, 4 pištolja i 70 bombi. Poginuo je 1 partizan. U zasjedi na cesti Šibenik—Biograd na Moru napadnut je auto u kome se nalazio 1 njemački inžinjer i 1 tehničar iz Splita i 1 talijanski fašista. U borbi je sve troje ubijeno, a auto uništen.

Noću od 15. na 16. VI razrušena je pruga između Pribudića i Otrića. Promet je bio 13 sati prekinut.

V operativna zona

16. V napadnuta je talijanska posada iznad sela Turkovića. Ubijeno je oko 25 talijanskih vojnika i 1 oficir.[30]

22. VI oslobođen je Krivi Put.[31] Zaplijenjeno je oko 60 pušaka. Zarobljeno 30 i ubijeno 5 ustaša. Dva su partizana poginula.

29. V zajedno sa slovenskim partizanima napadnuto je Gerovo. Napad nije uspio radi pojačanja koje je stiglo neprijatelju.

Okružnog komiteta KPH Zagrebačkog okruga, seljaci su ranjenog pronašli i u selu Podgora (Gornja Stubica) povjerili nekoj starici da ga ona čuva dok ne ozdravi.

[29] Borbu je vodio Prvi vod Druge čete Zagorskog NOP odreda. Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 68.

[30] Napad je izvršio Prvi bataljon Prvog Primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 15.

[31] Oslobodile ga jedinice Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Vidi dok. br. 49.

Od 20. IV do 6. VI u zasjedama na cestama Ogulin — Oštarije, Selce — Novi, Novi — Ledenice, Brod Moravice — Žrnovac, Prokike — Krivi Put, Gerovo — Tršće, kod Županjola i Prokika i na Lujzijani ubijeno je 183 talijanska vojnika, 4 oficira, zarobljeno 9 talijanskih vojnika. Zaplijenjeno je 4 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 43 puške i raznog materijala. Uništena su 9 kamiona. Ubijeno je 3, a ranjena 4 partizana.[32]

Od 5. V do 6. VI vršene su diverzije na prugama: između Hreljina i Gomirja, Lokava i Delnica, Fužina i Lokava, Fužina i Broda i između Drivenika i Zlobina. Uništeno je nekoliko km pruge, lokomotive i vagoni. Promet je bio ukupno prekinut 100 sati. Istovremeno razrušeno je nekoliko km t.t. linije. Razrušen je električni vod za Mrkopalj. Zapaljena je pilana jedne talijanske firme.

U različitim sukobima s neprijateljem ubijeno je preko 50 talijanskih vojnika i dva oficira. Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez i 12 pušaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit. komesar

Komandant
Ivo Vladić[33]

---

[32] Zasjede su držali Prvi i Drugi primorsko-goranski NOP odred.
[33] Ivan Rukavina

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 1 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA I AKCIJAMA ODREDA U DRUGOJ POLOVICI LIPNJA I PRETSTOJEĆIM ORGANIZACIONIM ZADACIMA

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. 180/42
1 jula 1942

Operativni i organizacioni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

19 juna poslali smo Vam redovni petnaestodnevni izvještaj,[1] 24 juna dopis sa prilozima iz kojih ste mogli upoznati najnovije događaje. Istog dana upućena su u Vaš Štab šestorica nađenih kod Paje Popovića sa Dušanom Damjanovićem[2] i pratnjom koju je vodio drug Vlado Despot.[3]

Operativni i organizacioni izvještaj podijelit ćemo u četiri točke, jer se u našoj Zoni sad već jasno ocrtavaju četiri jače partizanske jedinice koje imaju svoj naročiti sektor gdje operišu. To su: 1. sjeverna Dalmacija, 2. srednja Dalmacija, 3. južna Dalmacija, 4. sektor Livna i Livanjskog Polja.

1. Odred za sjevernu Dalmaciju u posljednjih petnaest dana nije pokazao jaču vojnu djelatnost. Drugi bataljon[4] tog odreda od svog formiranja, koncem mjeseca maja, pa do danas nije izvršio ni jednu ozbiljniju operaciju. Njegov je teren na tromeđi iznad Knina. Bataljon se zadovoljavao sa propagandnim i organizacionim radom u pozadini, jer ima nekoliko oslobođenih sela. Njegova djelatnost na cesti Knin—Grahovo i prodiranje u još neopredijeljena sela blizu samoga Sinja bili bi od velikog značaja. Izgleda međutim da je Štab odreda tom bataljonu posvetio malo pažnje. Mi smo ga na to upozorili. I Prvi bataljon povukao se je sredinom mjeseca juna na Velebit poslije nekoliko uspjelih akcija u Bukovici, tamo je otišao po našem naređenju a u smislu koncentracije oko tromeđe. Bukovica je kroz to vrijeme ostala sama i okupator je

---

[1] Vidi dok. br. 42.

[2] Član agitpropa Okružnog komiteta KPH Knin. Zaklali ga četnici ožujka 1943 godine.

[3] Tada obavještajni oficir Četvrte operativne zone. Poginuo u borbi protiv ustaša 27 prosinca 1942 god. u Livnu.

[4] »Branko Vladušić«

svim snagama nastojao organizovati četničke bande po sjevernoj Dalmaciji. Prvi bataljon je 19. VI izvršio neuspjeli napad na željezničku stražarnicu br. 108. Naši su imali nekoliko ranjenih, a Talijani izgleda da su pretrpjeli teže gubitke.

24 juna I bataljon se spustio u sjevernu Dalmaciju. Mi smo mu 19 juna poslali naređenje da čitav bataljon pređe na Prominu gdje bi se sastao sa Odredom za sjevernu Dalmaciju i vršio zajedničke akcije. Drug komandant Rade Bulat opet je na svoju ruku donio odluku da bataljon ostane u Bukovici. Na sreću je ovaj put to dobro, jer se naš odred morao povući sa terena Drniš—Knin, s druge strane u Bukovici se osjeća potreba pojave i rada naših snaga. Međutim je ipak značajno da mi nikad ne možemo računati sa sigurnošću da će se naša naredba izvršiti.

Taj bataljon organizuje novu četu uz samo more kod Šibenika. Ona je već izvršila neke uspjele akcije. 18. o.mj. likvidirala je neke njemačke i talijanske inžinjere u privatnom autu.

2. U srednjoj Dalmaciji odred kojeg smo formirali 18. o.mj. započeo je sa borbama između Knina i Drniša još 17. o.mj. Najznačajniji uspjeh sastoji se u likvidaciji Paje Popovića i njegova dva »štaba bataljona«. Od 19. do 24. naš je odred vodio neprestano manje borbe sa Talijanima i četnicima. Sam se morao braniti i vršio je napad. Održao je nekoliko političkih zborova i primio veći broj dotadašnjih Pajinih »četnika« koji su s puškama došli u partizanske odrede. Kroz to vrijeme artiljerija je češće obasipala prostor gdje su se naši bataljoni kretali.

25.[5] četnici, hrvatska i talijanska vojska napali su sa sjevera polazeći sa planine Kozjak na naše snage. Pomoću velikog broja druge vojske i četničkih sela uspjeli su postaviti zasjede i blokirati svu cestu od Vrlike do Drniša. Na taj način našem je odredu prijetila opasnost potpunog opkoljavanja. Čitavoga dana trajala je ozbiljna borba sa 500 do 600 neprijateljskih vojnika. Uvečer u 9 sati zaobilazeći preko istočne strane Kozjaka naš se odred povukao na Dinaru. U ovoj borbi na našoj strani je bilo osam mrtvih drugova i šest lako ranjenih, na strani četnika i Talijana bilo je oko 70 mrtvih i više ranjenih. S ovim operacijama rukovodio je drug Baričić.[6]

3. U južnoj Dalmaciji u ovoj periodi razvile su se značajnije operacije. 14 juna u noći naše snage su se približile gradiću Vrgorcu i 15. ujutro u pet sati izvršile napad na samo mjesto napadajući na žandarmerijsku i domobransku kasarnu. Napad je trajao svega pola sata, tada je štab izdao naređenje da se prekine vatra i pozvao neprijatelja na predaju. Domobrani su se odazvali na prvi poziv. Među njima nalazio se je jedan ustaša koji je likvidiran. Zarobljenih

---

[5] Odnosi se na datum 25 lipanj
[6] Vjekoslav Baričić

domobrana bilo je trinaest, a pušaka petnaest. Oko žandarmerijske i financijske kasarne razvila se kraća borba, nakon čega su se i oni predali. Bilo je šest žandara i dva financa sa petnaest pušaka. Poslije razoružavanja kasarni izvršili su pretres grada. Uz pomoć R.K.K.P.[7] Vrgorac uhapšeno je 50 špijuna. Poslije ispitivanja strijeljano je njih 30 skupa sa žandarima. Istovremeno prišlo se evakuaciji materijala sa kamionom i svim ostalim prevoznim sredstvima.

U to vrijeme jedan kamion domobrana prodro je kroz našu zasjedu i približio se samom gradu, ali tu je zaustavljen sa jednim puškomitraljezom i razoružano je 15 domobrana sa punom vojničkom spremom. Partizani koji su se našli na licu mjesta zatražili su od štaba bataljona da sa istim kamionom pođu razoružati žandarmerijsku stanicu u Kozici otkuda je pomoć i poslana. Po odobrenju uputilo se 25 partizana u pravcu Kozice. Međutim zasjeda koja je prvi put domobrane propustila, videći da se vraća [kamion], otvorili su vatru i ubili 5 naših drugova, a 4 ranili. Mrtvi drugovi su zakopani, a ranjenima je pružena hitna pomoć. Razoružanje žandarmerijske kasarne u Kozici ipak je uspjelo.

Detaljni izvještaji o svemu još nam nisu poslani.

U svemu je zarobljeno otprilike oko 60 pušaka i to u svim operacijama. Zaplijenjeno je dva miliona i osamdeset hiljada kuna, veća količina duhana kao i drugog raznog materijala.

Grad su nastojali održati u rukama što duže, no okupatorske su snage ozbiljno pritiskale. One su dolazile kamionima, a avioni su neprestano nad Vrgorcem kružili. Pri napuštanju grada naši su zapalili dvije velike zgrade duvanske stanice. U njima je bilo 35 vagona duhana.

Karakteristično je da je masa za vrijeme boravka partizana u mjestu počela da pljačka izloge i trgovine. Naši nisu bili dorasli do to zaustave. Pri prenošenju materijala prolazeći pokraj jednog ustaškog sela poginule su 4 drugarice i jedan omladinac.

O ostalim manjim akcijama iz tog kraja sada Vam nećemo pisati.

Ovog momenta dobijamo vijest da su Kaštelani razoružali 12 karabinjera i onemogućili rad fabrike cementa u Sućurcu i srušili jedan veliki dimnjak.

4. Na sektoru Livno—Glamoč—Grahovo 5 pr. mj.[8] počelo se sa akcijom napada na grad Glamoč. U njoj su učestvovali dva naša bataljona. Akcija je pripremljena više negoli na brzu ruku, a usred akcije jedinice V krajiškog odreda dobile su naredbu da se

---

[7] Rejonski komitet Komunističke partije
[8] Prošlog mjeseca

koncentrišu na tromeđi. To je dovelo do obezglavljenosti ostatka vojske, pa i do težih posljedica. Četnici su uzeli inicijativu u ruke, ganjali naše čete, a bataljonu »Vojin Zirojević« postavili zasjedu gdje je poginulo 11 drugova. U svemu se vidjela nesavjesnost rukovodilaca, i vrlo loša organizacija na tom terenu. Ali mora da se istakne i to da je naredba za koncentraciju na tromeđi stvar najviše omela i da bi u protivnom slučaju Glamoč sigurno pao u naše ruke.

Na sektor bataljona »Starac Vujadin« (Peulje, Crni Lug, sjeverozapadni dio oslobođenog Livanjskog Polja) četnici su iz Grahova prodrli u dva navrata. Taj bataljon skupa sa III bataljonom V krajiškog odreda otjerao ih je poslije upornih borbi.

5. Perspektive za operacije u našoj Zoni uglavnom bi bile slijedeće:

a) U vezi sa bosanskim snagama zauzimanje Glamoča, čišćenje neoslobođenog dijela Livanjskog Polja i ozbiljniji udarci prema Livnu i Grahovu. Sve ovo pod uslovom da bi u operacijama učestvovale iskusnije bosanske snage sa bacačima mina za zauzimanje Glamoča. Značaj ove operacije za našu Zonu bio bi vrlo velik. Odatle bi mi čvrsto i ujedinjeni sa bosanskim snagama mogli da proširimo svoju inicijativu preko Livna na Duvno i odatle da se spojimo preko Imotske Krajine sa Južnodalmatinskim bataljonom. Na drugoj strani mogli bismo ozbiljno udarati prema Grahovu. Tu bi međutim, mislimo, trebao G.Š.H. dati punu pomoć u smislu inicijative za ponovnu akciju na tromeđi. Osim rušenja Bendera osnovni zadatak bi trebao biti zauzimanje Grahova. Ako bi ta dva zadatka uspjeli izvršiti, okupatora bi potpuno otkinuli od sjeverne Dalmacije prema Liki i Bosni, a što je skoro isto tako važno — razbili bismo danas glavno i najjače uporište četnika. Molimo Vas da nam na ovo bar odgovorite kakvo je Vaše mišljenje.

b) Ukoliko bi se razvile gornje akcije morali bismo upotrebiti skoro sve snage srednje Dalmacije na tom sektoru. Ako do njih ne dođe, Odred za srednju Dalmaciju uglavnom će nastaviti sa izvršavanjem onoga plana koji je izrađen za Prvi dalmatinski udarni bataljon, tj. da vrši operacije, čisti i oslobođava teren između Knina, Drniša, Vrlike, Sinja i Kaštela. Njemu se postavlja i teška dužnost čišćenja ustaških i četničkih sela u Cetinskoj Kotlini od Knina do Sinja u dužini od 50 kilometara, koja su se redom naoružala talijanskim puškama bilo pod ustaškom bilo pod četničkom zastavom. Osnovno je da su se i hrvatske i srpske mase počele kolebati i da se sve više okreću prema nama.

c) U sjevernoj Dalmaciji nastavili bismo stalnim zasjedama i manjim udarcima na okupatora nastojeći što više približiti borbu samim primorskim gradovima. To će zavisiti od toga da li ćemo uspjeti onemogućiti četničke bande koje su se konačno s Vladom Novakovićem i u tom kraju aktivizirale i organizovale u korist okupatora.

d) Bataljonu iz južne Dalmacije dat ćemo u zadatak da nastoji proširiti svoju djelatnost što više prema sjeveru, to znači prema ustaškoj Imotskoj Krajini.

6. Organizacioni zadaci koji pred nama stoje jesu slijedeći:

a) U južnoj Dalmaciji formirati pomoću novih snaga jedan odred od dva bataljona.

b) U srednjoj Dalmaciji formirati treći bataljon za kojeg već imamo lijepi broj od 130 boraca, koji su većinom došli iz Splita i Primorja, ali su skoro svi bez oružja.

c) U sjevernoj Dalmaciji formirati treći bataljon od primorskog elementa koji bi ostao na samom terenu.

d) Najteži organizacioni zadatak ostaje nam na zoni Livno—Glamoč—Grahovo. Na tom sektoru smo mi imali dva naša bataljona, »Vojin Zirojević« i »Starac Vujadin«, koji su jedan od drugoga udaljeni 24 sata hoda. Iz geografskih razloga iz tih bataljona nemožemo formirati jedan odred. S druge strane čitav sektor Livno—Glamoč—Grahovo stvarno pretstavlja jednu geografsku cjelinu i baš danas više nego ikada zahtijeva da se na njemu formira jedinstvena komanda u formi jednoga odreda kojemu bi pripali dva gore spomenuta naša bataljona, zatim Glamočki IV bataljon III krajiškog odreda i III bataljon V krajiškog odreda (oko Grahova). Jučer 30. VI sazvali smo pretstavnike sva četiri bataljona i s njima prodiskutovali ovu stvar i sa geografske, operativne i organizacione strane. Svi su došli do uvjerenja da bi za čitav ovaj kraj jedan odred bio najbolje rješenje, zapravo da se danas kad se nužno postavlja akcija zauzimanja Glamoča isto tako nužno postavlja zadatak, ako ne formiranja odreda, a ono barem operativnog štaba baš od ovih četiri bataljona. U tom je smislu izdan zapisnik sastanka koji Vam šaljemo u prilogu. Molimo Vas da pred Operativnim štabom za Bosansku Krajinu zastupate stvar formiranja ovoga odreda uz uslove koje smo istakli:

a) Da se Glamočki bataljon pomogne vojnički u borcima i rukovodiocima koji su se u tom kraju razvili, a odvedeni su na drugi sektor, tako da je kraj ostao skoro prazan od partizana sa nešto iskustva.

b) Da se od Operativnog štaba za Bosansku Krajinu i nadalje osigura ekonomska pomoć tim bataljonima jer je kraj skroz pasivan, a kako mi stojimo sa hranom valjda znate.

Ako bi se ova dva uslova ispunila, najbolje riješenje bi bilo da se formira jedan odred i mi smo spremni da nad njim uzmemo rukovodstvo.

7. Najbolnije naše pitanje jesu rukovodioci koji bi imalo znali voditi u borbi bataljon ili odred. Za sada mi naprosto takvih ljudi nemamo i taj nedostatak onemogućava nam da razvijemo onakvu aktivnost kakvu bi nam objektivne prilike dopuštale.

Ako želimo da se partizanski pokret i nadalje razvija u sjevernoj Dalmaciji onda komandanta Radu Bulata nikako ne bi trebalo dizati sa te dužnosti. Jedino bi mu Vi kao G.Š.H. trebali dati ozbiljnu opomenu da bez poštivanja i apsolutnog pokoravanja naredbama nema vojske. Drug Bare[9] kojeg ste nam poslali kao glavnu pomoć bolešljiv je. U akcijama oko Knina dao nam je veliku pomoć, ali je baš u ovim danima kad bismo morali razviti najveću aktivnost neupotrebljiv. Ima upalu zglobova na rukama. Barem dva komandanta koji bi bili spremni voditi odred Vi biste nam svakako trebali poslati. Vjerujemo da ćemo u najkraće vrijeme i mi razviti sposoban kadar.

8. Štab Zone još nikako da nađe drugove kojima bi popunio prazna mjesta. Veze smo uspostavili sa svim sektorima. Vrlo dobre postoje sa sjevernom Dalmacijom, sa srednjom i sa bosanskim dijelom. Jedinu poteškoću pretstavlja južna Dalmacija koja je od sredine naše Zone udaljena najmanje pet dana hoda. Izvještaje od sviju primamo, ali izvještaji još ne odgovaraju stvarnim potrebama. Kroz najkraće vrijeme nastojaćemo svima dati bar najosnovnije upute za dobru administraciju i izvještavanje.

9. Ni brojno stanje Zone nije nam u detalje poznato. Evo Vam slijedeće brojno stanje koje je u svakom slučaju minimalno.

Odred za sjevernu Dalmaciju — — — —	500 boraca
Odred za srednju Dalmaciju — — — — —	500 boraca
Bataljon »Josip Jurčević« (juž. Dalm.) — —	400 boraca
Bataljon »Starac Vujadin« — — — — —	200 boraca
Bataljon »Vojin Zirojević« — — — — —	200 boraca
IV operativna zona Hrvatske — — — — —	1800 boraca

Pušaka ima sigurno 1500.

Za nas je ipak važno da osim jednoga lakog bacača mina u Odredu za sjevernu Dalmaciju nemamo ni jednog artiljerijskog oružja u čitavoj Zoni.

---

[9] Vjekoslav Baričić

10. Ovaj put Vam komesarski izvještaj ne možemo poslati, jer nas drugovi koji putuju ne mogu čekati.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Milić[10]

Komandant
Jović Kostja[11]

Prilozi:

1. Zapisnik sastanka sa bataljonima iz sektora Livno—Glamoč—Grahovo.
2. Privatno pismo kapetana Steve Tonkovića, zamjenika Paje Popovića, inicijatora »Štaba Srpske narodne vojske«, drugu Dušku Damjanoviću.[12]

BR. 64

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 2 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU KORDUNAŠKE GRUPE NOP ODREDA ZA FORMIRANJE ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA

NAREDBA br. 12

Komandanta Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske od 2. VII. 1942 god.

I. U cilju ubrzanja povećanja partizanskih jedinica u II operativnoj zoni i ubrzanja organizacionog obuhvaćanja narodnog ustanka toga kraja formirat će Kordunaška grupa Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda odred sa sektorom djelovanja u kotarevima Samobor, Jastrebarsko, Karlovac— sjeverno od Kupe, Pisarovina, Vel. Gorica, te okolini.

II. U sastav će toga odreda ući:

1. Sve partizanske jedinice II operativne zone, koje imaju sektor djelovanja južno od Save a sjeverno od Kupe,

2. sve partizanske jedinice Kordunaške grupe, koje su do danas djelovale na sektoru pod I. ove Naredbe,

---

[10] Maks Bače
[11] Vicko Krstulović
[12] Redakcija nije mogla pronaći ove priloge.

3. nove jedinice, najmanje u jakosti jednog bataljona, koje će odrediti štab Kordunaške grupe.

III. Za komandanta se odreda imenuje drug Dragutin Čort,[1] a za polit. komesara drug Boca Balaš.[2]

IV. Štab će novoformiranog odreda smjesta nastojati uspostaviti vezu sa štabom II operativne zone, te će čim se ta veza uspostavi — potpasti pod njegovu komandu. Do uspostave redovnih veza sa štabom II operativne zone, odred će stajati pod komandom ovog Štaba, a preko štaba Kordunaške grupe ili V operativne zone, s kojim će oboma štabovima štab odreda podržavati redovne veze.

V. Jedinice će I i V operativne zone pružati svaku pomoć novoformiranom odredu, te se s njim i akciono povezivati.

VI. Komandant će I operativne zone[3] dostaviti ovu Naredbu štabu Kordunaške grupe i potpomoći njeno izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit. komesar
Vlado Katić[4]

Komandant
Ivo Vladić[5]

I. Na znanje:

Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije

II. Na znanje i postupak:

Štabu I operativne zone
Štabu II operativne zone
Štabu III operativne zone
Štabu IV operativne zone
Štabu V operativne zone
I. proleterskom udarnom bataljonu
Drugu Čortu i Balašu, kojima otpravak ove Naredbe ujedno služi i kao legitimacija pred jedinicama II operativne zone.

Da je otpravak vjeran originalu
potvrđuje šef Štaba:
Ilija Andžić[6]

---

[1] Slavko Klobučar-Čort
[2] Boris Balaš
[3] Srećko Manola
[4] Vladimir Bakarić
[5] Ivo Rukavina
[6] Ilija Engel

BR. 65

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 3 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O VOJNOJ SITUACIJI NA GRANICI IZMEĐU LIKE I KORDUNA I O AKCIJAMA PARTIZANA BANIJE

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
BR. sl. DANA 3-VII-1942

KOMANDANTU PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

Operacije na granici između Like i Korduna nisu još uslijedile. Koncentracija snaga koja je bila potrebna za operaciju nije izvršena uslijed nedolaska nekih bataljona. Nedolazak bataljona »Pekiša Vuksan«, kao i Kordunaškog udarnog bataljona predviđenog za Brigadu, na vrijeme, izazvao je samo borbu između bataljona »Marka Oreškovića« i ustaša iz svih okolnih sela, jer čim je bat. »Marko Orešković« došao u Smoljanac, ustaše su odmah saznale preko naroda iz Smoljanca i krenule odmah od Rakovice—Drežnik Grada — Vaganac — Ličko Petrovo Selo koncentričnim napadom na »Marka Oreškovića«. »Marko Orešković« je bio opkoljen a da nije ni znao. Zahvaljujući samo magli i nejednakim nastupanjima neprijatelja on se dobro izvukao. Imao je jednog mrtvog i dva ranjena partizana. Uspio je zarobiti jednog ustašu i 2 karabina.

Bataljon »Pekiša Vuksan«, koji je došao sa zakašnjenjem drugi dan navečer, prebacio se do dana u Sadilovac. I čim je došao u Donji Sadilovac kraj same Korane, bio je izdat od strane jednog pokrštenog Srbina i Vagančani su mobilizirali sva okolna muslimanska sela zajedno s ustašama iz Ličkog Petrovog Sela, Rakovice i Drežnika, koji su otpočeli s napadima na naše položaje. Kako »Pekiša Vuksan« nije si postavio osiguranje, bio je iznenađen i pretrpio ogromne gubitke, oko 5 mrtvih, 15 nestalih (isto mrtvih a vjerojatno i neki živ uhvaćen) i 7 ranjenih. Među mrtvima je i komandir jedne čete. Taj dan vodila se borba od 8 sati ujutro pa do 8 sati poslije podne. Od oružja je izgubljeno 5 karabina, što se zna.

Bataljon »M.O.« imao je taj dan opet 1 mrtvog i 2 ranjena. Kako su partizani »P.V.« bili razbijeni i nesposobni za akciju, niti su izvidili sam teren, akcija na Drežnik nije se mogla izvršiti.

Snage koje su bile koncentrisane oko Drežnika krenule su prema sjeveru da se sastanu s ostalim bataljonima Udarne bri-

gade i da 3 ov. mj. bezuvjetno napadnu Lađevac i da onda kompletni i pojačani s još nekim snagama Kordunaša bace se na liniju Rakovica — Drežnik — Vaganac — Ličko Petrovo Selo. Napad na ova sela zahtijeva dobra osiguranja, jer čim se osjeti prisustvo naših snaga i dirne se ma bilo koje selo, sva se okolna sela i muslimanska i ustaška dignu na odbranu.

Od napada na tu liniju mi nismo odustali nego ćemo je kroz 4—5 dana bezuvjetno napasti.

U dopisu koji ste nam poslali za popunjavanje Proleterskog bataljona niste naznačili kako treba da budu naoružani tih 90 partizana, tj. kakva njihova vatrena moć treba da bude, zatim gdje da se jave i kuda da se pošalju.

Obaviješteni smo da su Banovci razoružali jednu želj. postaju u saradnji s domobranima i da su poslije akcije domobrani sami likvidirali 1 krvnika ustašu i da se 62 domobrana s oružjem javili u partizane.[1] Isto tako stiglo je obavještenje da je banovački III. bat. uspio kraj Kostajnice poubijati operativni štab pukovnika Mraka. Ubijena su 3 bojnika, 1 podoficir i 1 vojnik. Među ubijenim zna se sigurno da je ubijen bojnik Turković, dok ostala 2 bojnika ne zna se koji su, jer partizani nisu uspjeli da i ovoj dvojici izvuku dokumenta iz džepova, ali misli se da je i pukovnik Mrak svakako među njima.[2] U štabu je zarobljen 1 njem. puškomitraljez i 3 karabina. Ovo posljednje je apsolutno sigurno, jer ovo obavještenje je i službeno došlo Kordunašima, a mi smo usmeno obaviješteni preko njih. Govori se o još nekim akcijama Banovaca, ali nemamo službenih obavještenja pa ne znamo da li su tačna. Uglavnom saradnja između Banovaca i Bosanaca je dobra.

Veza između I i V op. zone je uspostavljena, i već su otpočeli razgovori o konkretnoj saradnji.

Da li je drug komandant Op. štaba za Bosansku Krajinu došao i da li ima šta od njih?

---

[1] Odnosi se na napad izvršen 30 lipnja na selo Majur, u kome su učestvovali Treći i Peti bataljon NOP odreda Banije, dok je Prvi bataljon bio na osiguranju prema Sunji. Vidi dok. br. 70.

[2] Jedna udarna grupa iz Treće čete Trećeg bataljona bila je u zasjedi kod s. Panjana, sa namjerom da dočeka i ubije ustaškog pukovnika Ivana Mraka, koji je navodno trebalo da se vrati iz s. Kukuruzara, gdje je bio u obilasku nekih ustaških jedinica. Očekivalo se da će Mrak naići samo sa pratnjom. Međutim, pojavila se cijela ustaška bojna ispred koje su, na kilometar udaljenosti, išla dvoja kola sa ustaškim oficirima. Udarna grupa je izvršila napad na kola i pobila ustaše, ali među njima nije bilo Mraka, jer se on sa svojom pratnjom izvukao još prije nego što je zasjeda postavljena. Čim se bojna razvila za borbu, zasjeda se povukla.

Što se tiče vojničkih odijela i obuće, to je prilično delikatna stvar, jer ih nemamo, ali ćemo nastojati uzeti prilikom zarobljavanja neprijatelja i dostaviti vam.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komesar
Đ. Kladarin[3]

Komandant
sl. otsutan

(M.P.)

BR. 66

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA PRVE OPERATIVNE ZONE OD SRPNJA 1942 GOD. POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O PREDUZETIM MJERAMA ZA PROŠIRENJE NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE POSLIJE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. PART. ODREDA
HRVATSKE
Komesarijat
Pol. broj ...../42

POLIT. KOMESARU PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Završetak neprijateljske ofanzive na pojedine sektore oslobođenog teritorija I zone, protjerivanje i uništavanje pojedinih posada koje je neprijatelj ostavio iza sebe na našoj teritoriji, pojačana politička propaganda, masovne kampanje koje su preduzete na temelju ugovora SSSR-a i Vel. Britanije, zatim ustaša i četnika, oživjeli su partizane i u pozadini podigli su borbeni duh naroda i vojske.

Naše vojno oformljivanje, stvaranje pokretljivih udarnih četa, bataljona i brigada, kao i uopšte prelaz na odlučnu ofanzivu protiv neprijatelja, polako se kreće naprijed i prvi rezultati već se vide. Ima dosta poteškoća da se partizani odvuku sa svojih stalnih položaja, da komandni kadar pređe na viši stepen borbe, ali štabovi su svi shvatili da je to danas neophodna potreba i pregli su svi na rad. Iz posljednjih izvještaja lijepo se vidi da je

[3] Đuro Kladarin

prekretnica otpočela i da je partizanski rat pošao življe, odlučnije i da se naša zamisao obuhvatanja takoreći čitavog našeg sektora Narodno-oslobodilačkom borbom polako izvodi u praksi.

Zadaci koje smo si postavili da se naš teritorij obuhvati sav plamenom Narodno-oslobodilačke borbe, da se mobiliziraju Hrvati u partizanske jedinice, da se pošalju udarne grupe preko Kupe i Save, da se stvori udarna brigada otpočeli su se rješavati sa uspjehom. Prodor partizanskih udarnih grupa preko Save i Kupe na teritorij II i III operativne zone, gdje nije bilo partizana, pokazao nam je siguran put za daljnji rad i proširivanje Narodno-oslobodilačke borbe, pokazao nam je da je moguće pokrenuti hrvatski narod protiv okupatora i izdajnika oko Siska, Karlovca, Jastrebarskog, Pisarovine i drugih mjesta i da na tim sektorima imamo široke mogućnosti mobilizacije kao i stvaranja partizanskih odreda. Sve naše grupe su imale sjajne rezultate, naročito kordunaške udarne grupe preko Kupe koje su narasle već u čete. Razoružavanje ustaša i žandarmerijskih posada narod je dočekao svud veselo i srdačno. Grupe su ulazile u mnoga hrvatska sela i u pogledu održavanja sastanaka i zborova imadu vrlo lijepe mogućnosti, jer neprijateljske posade na tom sektoru su još vrlo slabe. Isto tako pohod I bataljona II K.P.O. u hrvatska sela primljen je oduševljeno kod seljaka i na zborovima koje je održavao bilo je prisutno i po 500 Hrvata. Udarna grupa u okolini Siska obavijestila nas je isto preko komesara B.P.O.[1] da su uhvatili vezu sa drugovima u Moslavačkoj Gori i da imadu dobre mogućnosti rada i mobilizacije i da one drugove koje ne mogu naoružati na terenu šalju u partizanske jedinice B.P.O. O svome radu i o akcijama još nije komesar Banijskog odreda poslao detaljne izvještaje.

Na temelju ovih uspjeha, kao i na temelju dosadašnjeg iskustva koje nas je naučilo da se mora prekinuti sa šetnjama po hrvatskim selima, komesar Kordunaške grupe dao je prijedlog za formiranje jednog odreda koji će imati bazu u Žumberku i operisati isključivo na tom sektoru. Vi ste u Štabu već obaviješteni o tome i u tu svrhu već ste izdali naredbu za obrazovanje odreda u jačini od dva bataljona. Mi smo naredbu poslali Kordunaškoj grupi kao i drugu komandantu i komesaru novoformiranog odreda, popratili svojim uputstvima i naredili da se priđe što brže uspostavljanju Štaba odreda kao i partizanskih jedinica. Drug komesar Kordunaške grupe predložio je da se taj odred nazove Pokupsko-žumberački odred.

Pokret za zapadnu Liku izvršiće se 10. do 12. o. mj., pripreme su već preduzete i naše snage krenuće u jačini tri bataljona od Vrebca preko Divosela za Brušane, Trnovac do Bužima; to bi bila prva etapa. Oko Bužima imala bi se stvoriti baza za odred i oda-

[1] Ranko Mitić, politički komesar Banijskog NOP odreda

kle bi se otpočelo daljnje operacije. Odred je sastavljen iz dva bataljona I odreda plus bataljon »Stojan Matić«. Prva akcija imala bi se izvesti na selo Brušane, ali prije nego što se pođe na tu akciju odred će nastojati da provocira četnike u Metku da bi ih negdje mogao lupiti po glavi.

Od strane Štaba Zone na ovim operacijama će učestvovati drug Perica Kleut.[2] Na sastanku našeg Štaba drug Perica je iznio da su mu četničke vođe iz Metka kapetan Plećaš i pukovnik Mihić jednom pisali da dođe s njima na razgovore, i kako će on prolaziti sad tim sektorom vjerovatno da će ga oni opet pozvati. Mi smo mu stavili u zadatak, ako bi se sastao s njima, da ih gleda svakako pohapsiti i dovesti u Štab Zone. Na operacije u zapadnoj Lici doći će vjerovatno i drug Jakov Blažević.

Komesarima koji će učestvovati u ovim akcijama dao sam nekoliko uputa i skrenuo im pažnju da ova akcija mora imati u prvom planu mobilizaciju Hrvata i stvaranje partizanskih jedinica u zapadnoj Lici koje će ostati na tom sektoru i djelovati dalje. Ako se ovo ne bude sprovelo u praksu, naš odlazak u zapadnu Liku neće imati uspjeh i mi nećemo ispuniti zadatke koje je Narodno-oslobodilačka borba postavila pred nas.

Poslije ovoga na našem sektoru ostaje još teritorij oko Cazina nastanjen muslimanima. Naša aktivnost u tom pogledu je slaba. Operacije su preduzimali na tom sektoru samo nešto banijski partizanski odredi. Među poslednjim akcijama izvršili su napad na Otoku u zajednici sa I krajiškim odredom koji nije donio nikakvih rezultata. Operacija nije dobro izvedena, i kako Banovci izvještavaju, Krajišnici sa svoje strane nisu napali i muslimani su jednostavno pobjegli. I krajiški odred je uputio jedno pismo Kordunaškoj grupi i B.P.O. za zajedničke akcije na tom sektoru i vjerovatno da će se tome pitanju prići otsad malo ozbiljnije. Za sada Štab Zone neće poduzimati nikakvih jačih napada na taj sektor, jer politički situacija je još nezrela.

Kako je god bilo pojačanje naše propagande i demaskiranje neprijatelja, odlučnijeg nastupa protiv četnika, četnici su u Otočačkom kotaru zadali nam osjetne udarce. Što je najžalosnije uhvatili su korijen u narodu. Dolazak naših partizana iz sela toga kotara izazvao je bježanje naroda kao da dolaze ustaše, što znači da su četnici uspjeli da nas prikažu kao saveznike ustaša i protivnike srpskog naroda. Po izvještajima drugova koji su bili tamo omladina pjeva pjesme protiv Narodno-oslobodilačke borbe ... Odlazak obavještajnog oficira Ličke grupe[3] na sektor Škara da sredi to nezdravo stanje, da likvidira sa četnicima nije doveo do nikakvog rezultata. Po mom mišljenju on to i nije mo-

---

[2] Petar Kleut, zamjenik komandanta Prve zone
[3] Narodni heroj Pero Grubor

gao savladati, jer iz posljednjeg razgovora kojega sam imao s njim 6. o. mj. po njegovom dolasku iz Škara vidio sam da je on prilično nemoćan i krut za taj posao. Njemu se prosto više ne ide tamo, jer izgleda mi da on i sam vidi da on to ne može savladati. On je nastojao preduzeti s bataljonom »Adžijom« neko čišćenje a nije opazio da su se svi četnici koncentrisali oko Škara (došli su iz Plaškog) i da partizani iz bataljona »Adžije« i neke snage Brinjskog bataljona prosto neće da pucaju na četnike. Namjesto da je prišao organizaciji dobre obavještajne službe u narodu i među partizanima, slao redovan izvještaj o stanju kako se razvija tamo, zatražio pomoć koja bi mu bila potrebna, on je šetao s bataljonom »Adžija« i četnici iz dana u dan širili se i uzimali inicijativu u svoje ruke.

Rukovodstvo bataljona »Adžije« bilo je bez ikakve kontrole isto tako kao i Brinjski bataljon (jedan vod Brinjskog bataljona koji je išao u pomoć bataljonu »Adžiji« dobio je naređenje od svoga vodnika da ne puca na četnike) i sad sve one gluposti koje su se brbljale po zborovima i sastancima četnici vješto iskorištavaju u svojoj propagandi protiv nas.

Kad smo dobili nakon svega ovoga jasniju sliku o stanju u Otočačkom kotaru, naredili smo Ličkoj grupi da izašalje odmah nekoga tamo, što je ona i učinila i poslala svoga operativnoga oficira[4] i zamjenika političkog komesara[5] sa Udarnim bataljonom i bataljonom »Krbava«. Isto tako smo naredili Ličkoj grupi da se ima povesti istraga i da se ustanovi tko je odgovoran zbog ovakvog stanja u Otočačkom kotaru i zašto je do njega došlo. Rukovodstvo bataljona »Adžije« ima da se smijeni i da se postave novi drugovi koji će odgovoriti zadacima. Isto tako mišljenja smo da O.K. K.P.H. za Liku izašalje jednog delegata koji će pročistiti partiju od štetnih i kolebljivih elemenata i potpomoći drugove komesare u radu. Ukoliko bi ova dva bataljona brzo riješili svoje zadatke i ukoliko ne iskrsnu neki novi momenti, oni će krenuti sa sjevera na zapad Like da se sastanu sa bataljonima koji će operisati s juga. Danas je otišao i komesar Ličke grupe za Škare.

Pojačana četnička propaganda kao i njezin uticaj osjeća se i na sektoru I odreda Ličke grupe, u selima Počitelju i Divoselu. Uhvaćen je trag četnicima koji šire te glasine i oni će biti likvidirani. Četnici iz Metka koriste odlazak naših snaga i upadaju iz Metka u obližnja sela, odvode ljude i mobiliziraju ih. U Kruškovcu i Raduču moral među stanovništvom dosta je pokoleban jer četnici vrše atentate ubacujući bombe u stražare ili u kuće naših simpatizera. Tako su pred četiri dana ubili jednog člana seoskog

---

[4] Miloš Uzelac

[5] Srđan Brujić

odbora i ranili neke seljake stražare. Za sada im se još nije ušlo u trag.

Aktivnost četnika na Kordunu i Baniji ne osjeća se jače. Ima tu i tamo grupica koje se izražavaju nepovoljno o Narodnooslobodilačkoj borbi i sabotiraju ali je to oprezno i smišljeno. To je sektor II K.P.O. i sektor Dvor. Jedinice Kordunaške grupe su upale u školu sela Plavča Draga i zapalile je. Četnici su u to vrijeme bili otišli za Škare.

Zadaci koji su bili pred Udarnom brigadom nisu bili ispunjeni. Operacije koje su se imale izvoditi oko Drežnika i Rakovice nisu izvedene uslijed nedolaska bataljona »Pekiše Vuksana« koji je zakasnio dva dana. Zakašnjenje je bilo uslijed toga što je bataljon samovoljno otišao na akciju u Lički Novi. Snage koje su bile na tom sektoru bile su odmah primjećene od strane neprijatelja i odmah kod dolaska bataljona »Petra Vuksana« otpočele su žestoke borbe prilikom same koncentracije naših snaga. Neprijatelj je uspio da nas osujeti. Od Štaba Zone bili su prisutni drug komandant[6] i pomoćnik politkoma[7] i videći da sa snagama kojima raspolažemo nemoguće je izvršiti operaciju u potpunosti krenuli su prema Lađevcu i Slunju. Operacije koje su tu vođene isto nisu donijele željene rezultate. Operacija se nije vodila po planu i neprijatelj je uspio da nam osujeti da poberemo plijen u Lađevcu. Kordunaški bataljon koji je bio na osiguranju prema Slunju nije zauzeo svoje položaje, neprijatelj je naišao na naše nepripravne snage, razbio ih i krenuo prema Lađevcu. Kako je bataljon »Marko Orešković« bio ugrožen on se poslije žestoke borbe povukao.

Poslije ovih operacija Udarna brigada je bila konačno cijela. Stigli su svi bataljoni i dobili su zadatak: pruga Jesenice — Rudopolje rušenje i čišćenje četnika i okupatora. Zatim napad na Saborski. Ukoliko bude potreba da pomogne drugovima u Škarama, poći će tamo. Konačno njenu trasu nismo precizirali, jer su u izgledu akcije u više pravaca.

Ma kako su date upute kako treba postupati sa zarobljenicima, naročito domobranima, još uvijek se ne radi kako treba. Kordunaši i Banovci koji su u posljednjim akcijama zarobili dosta domobrana ne govore nam ništa šta su učinili s njima. Kordunaši su zarobljene domobrane sa Tržića odmah pustili, dok Banovci o svojim zarobljenim domobranima mudro šute, ne javljaju ništa. Veze sa domobranima do sada najbolje izgledaju na Baniji i oni ih najbolje iskorištavaju u dobijanju oružja, samo regrutacija za partizane ne ide. Vijest o dolasku 62 domobrana u odred Banovci nisu potvrdili.

Aktivnost bataljona i odreda postaje sve jača i jača. Uspjeh Kordunaša u Tržiću, Ličana u Podlapači djelovao je odlično

---

[6] Srećko Manola
[7] Joža Horvat

i među partizanima a naročito u narodu. Kraj svega toga sa Banovcima se ipak moram pohvaliti. U roku od 8 dana zaplijenili su oko 180 pušaka, 6 puškomitraljeza i 1 laki mitraljez. U borbama su izgubili jednog komandanta bataljona a naročito su se istakli komandant III bataljona Nina Maraković[8] i komandant IV bataljona Đuro Bakrač.

Rad štabova nije svagdje jednak. Komesar Kordunaške grupe u svom izvještaju govori da rad štabova odreda baš ne funkcioniše najbolje. Isto tako u nekim štabovima Ličke grupe. Na Baniji je uskrsnuo problem s Krnjajić Petrom, komandantom I bataljona. Po izvještaju komesara B.P.O. nikako da shvati kritiku drugova kao dobronamjernu i drugarsku nego smatra to kao ličan napad. Po pitanju paljenja Prekope povedena je istraga i glavni krivac je on. On je izdao naređenje bez savjetovanja sa Štabom bataljona da se Prekopa zapali, pobiju muškarci iznad 16 godina, isto tako i blago. Sva je sreća da su partizani bili svijesniji nego on pa njegovo naređenje nisu izvršili u potpunosti, nego su Prekopu samo zapalili. Koliko ja lično poznajem Krnjajića, čovjek je to koji ne stoji baš najbolje sa linijom Narodno-oslobodilačke borbe iako mu se ona stalno objašnjava. K tome on je i suviše ambiciozan, sebeljubiv, lično se precjenjuje i površan je, nastrojen prilično šovinistički, velikosrpski. Komesar B.P.O. u svom izvještaju govori da će pokušati s njim još ne bi li ga izliječio i stvar normalizovao, ali mi se nismo složili s time. Kako smo privatno još obaviješteni da je pukovnik Mrak lično uputio pismo Krnjajiću (komesar B.P.O. nije nas o tom izvijestio) i na temelju istrage koja je vođena protiv njega po ovakovom radu u Prekopi naredili smo da se Krnjajić uhapsi, temeljito sasluša i da se strijelja. Da li će to Banovci biti u stanju učiniti i kakve će rezultate još istraga donijeti — ne znamo. Jer ipak sa Krnjajićem neće to ići baš olako, i ako oni to ne budu mogli učiniti naredićemo im da ga pošalju u Štab Zone.

Kampanja za koju sam dao naređenje komesarima, kao i sugestije kako da je izvedu, po pitanju ugovora SSSR-a i Vel. Britanije i četničko-ustaške saradnje na Kordunu i Baniji dobro se provodi i nije još završena. U Lici nije baš posvećena dovoljna pažnja od strane komesarijata za to, ma kako je to za njih najaktuelnije. Zborovi se održavaju svuda i ima mjesta gdje na zborove dolazi po nekoliko hiljada ljudi. Na sektoru I odreda Kordunaške grupe tragovi neprijateljske ofenzive se još jako osjećaju. Neprijatelj je ovdje izvršio strašne zločine i narod je u velikom strahu. Komesar Kordunaške grupe je poduzeo mjere da bi se oživjelo. Isto tako poduzeo je mjere da se obradi to imanje koje je ostalo iza uništenih familija.

---

[8] Narodni heroj Nikola Maraković-Nina. Poginuo lipnja 1943 god. kod Kalinovika, kao komandant Sedme banijske brigade.

Omladinski vojno-politički kursevi vode se na svim sektorima i daju dobre rezultate. Uz posljednje izvještaje poslali su nam i program rada. Plan nastave koja se je izvodila kod omladinaca na Baniji nije potpun jer su se oni držali stalno starog plana koji je sastavljen još u počecima naše borbe, tako da program nije u sebi sadržao pitanje četnika Draže Mihailovića, slabo naglašeno jedinstvo Srba, Hrvata i Muslimana u borbi protiv okupatora i izdajnika, zatim odnos prema vladi u Londonu i HSS-u i najnoviji politički događaji: četničko-ustaška saradnja i ugovor između SSSR-a i Velike Britanije. U tom smislu poslao sam im i upute.

Rad agitprop grupe po pojedinim odredima uglavnom odvija se dobro. Mi ćemo dati sugestije svim odredima da svaki odred ima svoju agitprop grupu koja će moći da zadovolji sve potrebe kako partizana tako i naroda na sektoru na kome dotični odred djeluje. Štab Ličke grupe formirao je svoj Prvi udarni partizanski teatar koji je održavao priredbe na teritoriju III odreda gdje je imao vrlo lijepih uspjeha. Sada na teritoriju II odreda. Isto tako je otpočeo i drugi glumački kurs koji obećaje još više i koji će završiti kroz nekoliko dana.

Kako će sada Glavni štab premjestiti se na drugi sektor, ne znam da li će i glumci ići kud na koje drugo mjesto, ali sam mišljenja da bi mi pored ovih agitprop grupa koje bi djelovale na sektorima pojedinih odreda organizovali jedan teatar koji bi imao širu bazu po pitanju kulturno-prosvjetnog rada. Agitprop grupe djeluju više sa svojim predavanjima i govorima, obavještenjima o političkoj situaciji kao i tumačenjem pojedinih političkih događaja — barem one sad tako u tom obliku djeluju i da bi se onda pristupilo jednom teatru koji bi imao neke pretenzije, barem sitne, na veću umjetničku vrijednost i koji bi djelovao na teritoriju I operativne zone tako da bi dao potstreka na svim sektorima za aktivniji rad i propagandu. Zato Vas molim dajte nam svoje mišljenje o tom.

Vaše primjedbe na radove koje smo dali po političkoj liniji mi smo zajednički proradili i uvidili smo svoje griješke. Na temelju griješke koja je učinjena povodom tumačenja ugovora između SSSR-a — Vel. Britanije učinjena je ista griješka u jednom letku koji su izradili drugovi komandant i pomoćnik komesara na terenu gdje su vodili operaciju, gdje je bačen Hrvatima okoline Slunja. Kad sam im pokazao Vaše upute, oni su uvidili da su se malo prebacili u odnosu na njegov značaj za mobilizaciju hrvatskog naroda kao i odnos prema Mačeku. Mi smo letak prokritikovali i uočili njegove nedostatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 3 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA JEDINICA I ZAROBLJAVANJU POSADE U TOUNJSKOM TRŽIĆU

ŠTAB
GRUPE KORD. NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj ..... 1942.
3.VII.1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PART. ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj

Posljednje vrijeme neprijatelj se nije kretao iz svojih garnizona po našem oslobođenom teritoriju. Snage II K.P.O. pojačane s Proleterskom i jednom četom I K.P.O. vršile su operacije na cesti Slunj — Ogulin i istu onesposobile, te razoružale Tržić. Ostatak snaga I K.P.O. izvršio je nekoliko akcija.

I odred

22. VI jedna četa IV bataljona postavila je zasjedu na cesti Čemernica — Vrgin Most, ali neprijatelj nije naišao.

23. VI 3 četa IV bataljona izvršila je akciju u hrvatskom selu Kablaru. Cilj ove akcije bilo je oduzimanje hrane od ustaša toga sela. Zaplijenjeno je nešto živežnih namirnica, te razne stoke.

23. VI 4 vod 1 čete IV bataljona postavio je zasjedu na cesti između Gline i Bučice. Na zasjedu naišao je jedan kamion u kome se vozilo 5 naoružanih ustaša i 40 nenaoružanih civila. Kamion je išao velikom brzinom i kad su naše snage otvorile vatru bio je zaustavljen. U momentu kada se zaustavio počeli su svi iz kamiona iskakati i bježati a ustaše su i pucale. Zaplijenjeno je 2400 metaka, 40 razornih bombi, 1 pištolj, 4 šinjela, 3 para veša, 1 ustaška torbica u kojoj je bila partizanka. Na mjestu ostali su tri muškarca civila i dvije ženske mrtve. Mi smo imali jednog mrtvog. Zbog jednostrane zasjede ova zasjeda nije donijela mogući rezultat. Kamion je zapaljen.

25. VI 4 četa IV bataljona (tj. Grupa u Kljuki) rekvirirala je od jednog ustaše hranu i kod istoga pronašla dva pištolja, dvije defanzivne bombe i 30 metaka.

26. VI ista četa postavila je zasjedu na cesti Pisarovina — Pokupsko. Na zasjedu naišao je autobus koji stalno saobraća iz-

među Zagreba i Pokupskog. Isti je zaustavljen i u njemu se je vozio jedan žandar i jedan domobran od kojih su oduzeti jedan karabin i 60 metaka, te su pušteni. Poslije ovoga krenula je četa za Ruševo (Apatija) na državno imanje i tu zadobila jedan karabin s municijom, jednu civilnu pušku i veću količinu kože za obuću.

26. VI patrola 1 čete III bataljona uhvatila je kod Kamenskog Mosta jednog kurira neprijateljskog (muslimana) i pošto je kod istoga pronađeno pismo likvidiran je.

27. VI 4 četa IV bataljona (Grupa u Kljuki) izvršila je akciju u Kravarskom, hrvatskom selu oko 30 kilometara od Zagreba. Akcija je uspjela i izvedena je bez i jednog pucnja. Razoružana je općinska straža i zaplijenjeno je 14 karabina njemačkih i dva mauzera s 300 metaka, te u općinskoj blagajni 5600 kuna. Istoga dana prišao je ovoj četi jedan domobranski vodnik sa čitavom ratnom spremom. Narod je partizane u ovom mjestu oduševljeno dočekao nudeći ih jelom i pićem.

28. VI 2 četa I bataljona prekopala je cestu Vojnić — Tušilović na nekoliko mjesta.

30. VI IV bataljon u zajednici sa 2 četom III bataljona vršio je akciju na Banski Kovačevac. Cilj ove akcije bio je razoružanje neprijateljske posade. Plan za ovu akciju bio je slijedeći: 1 četa da napadne samo mjesto od strane Prkosa, 2 četa da napadne od strane Sjenička, 3 četa pojačana s jednim vodom 2 čete III bat. da postavi zasjedu prema Skakavcu i jedan vod 4 čete u zajednici sa dva voda 2 čete III bat. da postavi zasjedu prema Lasinji. Napad je počeo u 4 sata ujutro. 1 četa približila se je na 100 metara i tad je naišla na minu koja je eksplodirala. Istovremeno naišao je i 2 vod ove čete na minu koja je eksplodirala i lakše ranila dva partizana a jednog teže. Nakon eksplozije neprijatelj je osuo jaku vatru i svi pokušaji naših snaga da se približe neprijatelju ostali su bezuspješni.

Poslije dvočasne borbe videći da se ne može postići uspjeh a dobivši izvještaj da dolazi pojačanje iz Skakavca, komandant bataljona[1] naredio je povlačenje. Prilikom povlačenja pao je jedan drug. Topić koji smo posudili za ovu akciju od odreda Banije poslije ispaljene jedne granate rasprsnuo se. 2 četa bila je zauzela nekoliko kuća u samome mjestu ali zbog nailaska pojačanja iz Skakavca mora[la] se je povući. Ova akcija nije uspjela uslijed toga što je neprijatelj po eksplodiranju mina osjetio nailazak naših snaga i osuo ih jakom vatrom. Za mine se prije napada nije znalo.

1. VII jedna četa III bat. postavila je zasjedu kod Kamenskog Mosta. Neprijatelj nije naišao onim pravcem kojim se je stalno kretao, te je na njega otvorila vatru samo jedna desetina, i tom prilikom ubila 4 ustaše i nekoliko ranila. Plijen je bio jedan karabin sa municijom.

---

[1] Stanko Gabrić

II odred

16. VI 3 četa III bataljona zapalila je školu u Tuku (Janja Gora) gdje su se trebali naseliti četnici iz Plavče Drage.

17. VI ista četa razrušila je 800 metara pruge između Vojnovca i Josipdola. Promet je bio zaustavljen dva dana.

18.—19. VI zapalila je 3 četa 3 bataljona školu u Plavčoj Drazi u kojoj su stanovali četnici, a koji su navodno dan ranije otišli u Medak radi polaganja zakletve. Iste noći zapaljena je željeznička stražara u Zebićima udaljena dva kilometra od Plaškoga.

19. VI započele su operacije na cesti Ogulin—Slunj.

Cilj ovih operacija bio je prekidanje saobraćaja tom cestom, rušenje mosta na Mrežnici, prekopavanje ceste, razoružavanje neprijateljske posade u Tržiću, blokiranje i po mogućnosti razoružanje Primišlja, te nanošenje što više gubitaka neprijatelju ako bi pokušao dolaziti u pomoć iz Slunja ili Ogulina.

Plan je bio slijedeći: 3 četa II bat. i jedan vod 1 čete III bat. da napadnu Tržić, sa dva pravca. Primišlje da blokira Proleterska četa II K.P.O. i polovica 1 čete II bat. te omladinska četa. Osiguranje prema Slunju da dade 1 četa I bataljona I K.P.O. i 2 četa II bat. s tim da zaposjednu Melnicu—Plieš i položaje prema Korani s druge strane ceste. Druga polovica 1 čete II bataljona služila je kao rezerva, a osiguranje prema Ogulinu imala je da dade Proleterska četa I K.P.O., 4 četa III bat. i jedan vod 1 čete III bat. s tim da zauzmu položaj između Tržića i Kamenice i da pošalju jednu desetinu, da prekinu vezu između Kamenice i Košara, te ako neprijatelj krene iz Ogulina tu da na njega zapuca i povuče se u sastav ostalih naših snaga.

Tok operacija bio je slijedeći: Prema predviđenom planu sve su jedinice zauzele svoje položaje 19. VI do tri sata ujutro i nešto kasnije jedinice koje su imale zadatak da napadnu Tržić započele su s istim. Neprijateljske snage nalazile su se u rovovima i iz njih otvorile vatru na naše. Tokom noći naši su zauzeli u neposrednoj blizini neprijateljskih rovova jednu zgradu. Kako je neprijatelj bio dobro utvrđen, nije se moglo po danu jurišati. Oko podne naišlo je iz Ogulina pojačanje ali su ga naše snage odbile uhvativši jednog nadporučnika (ranjenog) i 4 domobrana s oružjem. Naši su to pojačanje protjerali i ušli u Kamenicu gdje su popalili nekoliko ustaških kuća.

Navečer pokušan juriš na bunker koji se nalazio iznad mosta na Mrežnici, ali isti nije uspio. Istoga dana pošli su žandari iz Primišlja za Kurjevac, ali su odbijeni imajući nekoliko mrtvih od kojih se nije mogao plijen oduzeti. Tokom noći sve su jedinice ostale na svojim položajima i snage koje su se nalazile oko Tržića napucavale su i pozivale neprijatelja na predaju.

20. VI zauzet je bunker iznad mosta (neprijatelj ga je u toku noći ispraznio), poslije toga zauzeta je na juriš i zgrada u kojoj su stanovali domobrani. Domobrani su pobjegli u zgradu k žandarima a zgrada u kojoj su oni stanovali zapaljena je. Naše snage koje su se nalazile oko Primišlja nisu dozvoljavale neprijatelju nikako kretanje po samome mjestu i time onemogućile dobavu vode. Ovoga dana nije stizalo pojačanje ni iz Slunja ni iz Ogulina.

21. VI napucavalo se na Tržić i neprijatelj je pozivan na predaju. Žandari u Primišlju pokušavali su da dođu do vode ali im to nije uspjelo. Toga dana krenulo je neprijatelju pojačanje iz Slunja u jačini od 300 ustaša i žandara, domobrana i majara i potisnulo naše snage sa Melnice i Plieša, ali poslije toga su odbijeni. Osiguranje prema Ogulinu imalo je borbu s domobranima, koje su također naše snage odbile. U toku noći izvršen je juriš na zgradu [u] Tržić[u], ali nije uspio.

Četvrti dan borbe, tj. 22. VI, probio se je neprijatelj cestom iz Slunja prema Primišlju i došao do pola puta te se vratio natrag i naše osiguranje prema Slunju zauzelo je ponovno svoje položaje. S pruge Tounj—Oštarije na naše položaje tukla je neprijateljska artiljerija i bez naređenja povuklo se osiguranje prema Ogulinu izvijestivši da nailazi silna vojska. Uslijed toga povukle su se snage koje su napadale Tržić, ali kad je kasnije ustanovljeno da neprijatelj ne nailazi, naše snage tokom noći ponovno su zauzele svoje položaje.

Peti dan borbe, tj. 23. VI, probila se je neprijateljska vojska iz Slunja do Primišlja i naše osiguranje prema Slunju kao i snage koje su blokirale Primišlje povukle su se. Snage koje su napadale Tržić i bile na osiguranju prema Ogulinu ostale su i dalje na svojim položajima. Iz Primišlja u jačini od 50—60 žandara i majara u streljačkom stroju neprijatelj je krenuo prema Tržiću, ali kad su naše snage s druge strane Mrežnice otvorile vatru on se je povukao. Istoga dana predvečer posada Tržića predala se.

Rezultat ove operacije je slijedeći: srušen most na Mrežnici i pontonski i željezni, te je time prekinut saobraćaj cestom Ogulin—Slunj i cesta prekopana na nekoliko mjesta.

Zarobljena su 63 domobrana i zaplijenjena dva mitraljeza, jedan puškomitraljez, 62 karabina, 4.300 metaka i mnogo ostale ratne spreme.

Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i veći broj ranjenih a na naš[oj] strani pao je komandir 3. čete II bat. drug Dušan Vergaš i ranjeno šest drugova.

U ovim operacijama učestvovao je II bataljon, Proleterska četa, dvije čete III bat. II K.P.O., jedna četa I bat., Proleterska I K.P.O. te omladinska četa.

Poslije ovih operacija naše snage skoncentrisale su se u Vrelu Mrežnici radi smotre.

Noću 20. na 21. napao je I bat. žandarmerijsku stanicu u Bosiljevu u kojoj je bilo 70 žandara. Borba je trajala 4 sata, ali nije uspjela, jer su žandari stanovali u I katu a k tome dva sata prije napada došlo je pojačanje za koje se nije znalo u kojoj kući stanuju a koje je tuklo naše snage s leđa. Prilikom juriša na zgradu ranjeno je 7 naših drugova od kojih je jedan umro.

U grupu koja je poslana u hrvatska sela prišlo je još 6 Hrvata.[2]

23. ovog mjeseca I bataljon postavio je zasjedu Talijanima koji su išli po drva u šumu u blizini Ogulina. Plan je bio da se Talijane propusti i tek kada se budu vraćali da ih se napadne. Međutim vatra je prerano otvorena i Talijani (oko 80) imali su vremena da zauzmu povoljne položaje i odatle otvore vatru. Nakon kratke borbe stigla je motorizacija iz Ogulina i ona je onemogućila veći uspjeh.

Zarobljeno je 8 talijanskih vojnika i zaplijenjeno je 8 karabina i jedan pištolj. Uništena tri kamiona i 11 konja.

Neprijatelj je imao 26 mrtvih i nekoliko ranjenih a mi 1 mrtvog i jednog ranjenog.

Artiljerija koja je tukla s pruge položaje oko Tržića otvorila je vatru prema onom mjestu gdje je Prvi bataljon imao borbu s Talijanima. Od te paljbe zapaljeno je samo jedno imanje u selu Gojak.

23. VI uhvatio je ovaj bataljon tri četnika koji su prema obavještenjima imali zadatak da vrše atentate na vodeće drugove. Isti su na račun partizana pljačkali po hrvatskim selima. Kod njih je pronađeno robe jednog trgovca Hrvata iz Zdihova u vrijednosti od 25.000 kuna, te 15.000 kuna u gotovom i jedno prase. Pronađene stvari, novac i prase povraćani su vlasnicima uz potvrdu a četnici javno pred hrvatskim stanovništvom su strijeljani. Ovaj čin izazvao je kod hrvatskog stanovništva neobično zadovoljstvo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

(M.P.)

Komesar
Kovač[3]

Komandant

---

[2] Odnosi se na grupu oko Bosiljeva.
[3] Većeslav Holjevac

BR. 68

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 4 SRPNJA 1942 GOD. ZA NAPAD NA PRIMIŠLJE I LAĐEVAC[1]

ŠTAB
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE
4 jula 1942 g.

Z A P O V I J E S T

Neprijatelj se nalazi u Kamenici u jačini od 60 žandara, u Primišlju do 200 domobrana, žandara i naoružanih civila, u Slunju i Lađevcu u nepoznatoj jačini, u garnizonima Furjan 70 domobrana i ustaša, sa nepoznatim brojem naoružanih civila, u Rakovici do 180 žandara, ustaša i domobrana i naoružanih civila.

Naš zadatak je napad i razoružanje neprijatelja u Primišlju, osiguranje prema Kamenici, osiguranje prema Slunju, a po mogućnosti i spuštanje u samo mjesto Slunj, napad i čišćenje sela Lađevca, osiguranje prema Furjanu i Rakovici. Ovaj zadatak izvršit će snage Udarne brigade u zajednici sa snagama Kordunaške grupe

Naša Udarna brigada dobila je zadatak da napadne Veliku i Malu Melnicu i sa istih položaja produži sa napadom na Slunj, selo Lumbardenik, da napadne i pročisti selo Lađevac i osigura i otsiječe mjesto Furjan i Rakovicu i spriječi svako nadiranje neprijatelja sa tih strana. Za izvršenje prednjeg

N A R E Đ U J E M:

1) Da Treći bataljon napadne Veliku i Malu Melnicu sa zapadne i jugozapadne strane oslanjajući se lijevim krilom na staru cestu između Plieša i Melnice gdje će se povezati sa snagama Drugog bataljona II K.P.O., a svojim desnim krilom preko ceste Slunj—Rakovica do rijeke Slušnice gdje će se povezati sa lijevim krilom I bataljona »M.O.«. Isti bataljon po zauzimanju Velike i Male Melnice po mogućnosti spušta se prema Slunju, napadajući ga, i po mogućnosti ulazi i u samo mjesto Slunj u zajednici sa snagama II bataljona II K.P.O.

2) Da I udarni bataljon »M.O.« napadne selo Donji i Gornji Lađevac sa južne strane vezujući se svojim lijevim krilom sa III udarnim bataljonom kod rijeke Slušnice, jugoistočno od Male Melnice, kod kote 334. u blizini izvora same rijeke Slušnice. Sa svo-

[1] O rezultatima napada vidi dok. br. 87.

iim desnim krilom dopire do kote 353 (Gračac) gdje se spaja sa snagama II udarnog bataljona »P.V.« koje će držati osiguranje prema Furjanu na pomenutoj koti. Napominje se da se neprimjetno treba privući što bliže samome selu, te u naletu energično isto napasti, razoružati, pročistiti i [neprijatelja] protjerati preko rijeke Korane. Po zauzimanju sela Lađevca sa jednom četom držati Kremenitu Glavicu (kota 376 i 337), a sa ostalim snagama ugrožavati Slunj čisteći selo Lumbardenik i Popovac na prostoru između rijeke Korane i Slušnice.

3) Da II udarni bataljon »P.V.« sa jednom četom zauzme položaje od kote 353 (Gračac), naslanjajući se na kotu 325 preko Jezera, do kote 388 pod zapadnom padinom kote 577 (Mašvina), pod šumom Oklinak.

Da sa ostalim snagama zauzme položaje od kote 388 (Oklinak) preko Svete Petke (kota 363) iznad Brezovca, preko ceste Slunj—Rakovica, Čuić Selo, naslanjajući se desnim krilom na kotu 384 (Čuić Selo). Ove snage imadu zadatak da spriječe svako neprijateljsko nadiranje u pravcu Slunja i Lađevca iz Rakovice, a četa koja se nalazi na Gračacu (kota 353) ima za zadatak da veže neprijateljske snage u Furjanu, te da ne dozvoli istima nadiranje prema Lađevcu.

U slučaju neprijateljskog nadiranja iz Rakovice upustiti ga u pripremljenu klopku i koncentričnom vatrom i zgodnim manevrom ga uništiti, a ni u kom slučaju ne upuštati se sa neprijateljem u frontalnu borbu.

Jedna četa III bataljona II K.P.O. držaće kotu 577 (Mašvina), zatvarati, odnosno ugrožavati Furjan sa južne strane i sa istom četom se treba povezati u podnožju iste kote sa zapadne strane, kod šume Oklinak.

4) Komandanti bataljona izvršiće raspored svojih četa, vodova, teških mitraljeza i ostalog oružja prema dobivenoj zapovijesti, ali sama mjesta moraju izabrati sami prema svom nahođenju vodeći računa da se iskoristi teren prema osobinama pojedine vrste oružja.

5) Komandanti bataljona neka ostave izvjestan dio svojih snaga u rezervi na pogodnom mjestu, tj. u blizini svojih štabova, da ih imadu pri ruci za svaki slučaj.

6) Naročita se pažnja skreće svim jedinicama na međusobnu vezu, kao i na vezu sa Operativnim štabom, koja mora biti redovito uspostavljena sa kuririma na konjima. Voditi računa da sami izvještaji budu tačni, provjereni i potpuni, pismeni i po mogućnosti sa kopijama. Da se znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci iskorišćavaju tačno kako ne bi došlo do zabune i međusobnih sukoba Da komandno osoblje bude odlučno i energično u brzom snalaženju i u pojedinim momentima u donošenju odluka iskorišćavajući po-

voljnu situaciju i povoljne momente. Municiju štediti i gađati cilj samo onda kada je siguran pogodak.

7) Također skrećem pažnju komandantima bataljona da po zauzeću mjesta osnuju odjeljenja koja će prikupljati plijen i vršiti pretrese, a koja će biti za to i odgovorna, a nikako da se desi da se svi partizani zabavljaju sa prikupljanjem plijena, te da se time stvori mogućnost neprijatelju da se ponovno pribere i organizuje, nego ga treba goniti stopu u stopu i potpuno rastjerati.

8) Najveću pažnju skrećem svima partizanima Udarne brigade, da se po zauzeću mjesta ne desi nikakva utaja, pljačka i tome slično i za svaki takav slučaj bit će lično odgovorni komandanti bataljona, komandiri četa i komesari.

9) Da komandanti bataljona ostave u svojim pozadinama po jedno odjeljenje jačine jedne desetine sa zadatkom da ni u kom slučaju ne dozvole pristup seljacima u zauzeta sela radi pljačke, a ista odjeljenja će služiti i kao zaštitnice dotičnih bataljona.

10) Odmah po primitku ove zapovijesti komandant III bataljona uputiće dva kurira kod ovoga štaba koji će se nalaziti još danas u selu Jarku, a komandant II bataljona daće jednu desetinu na raspolaganje za štab.

11) Početak napada bit će u noći između 4 i 5 ovog mjeseca tačno u tri sata, kada sve jedinice moraju biti na svojim položajima. Nikakvo zakašnjenje neće se moći opravdati.

12) Mjesto Operativnog štaba nalaziće se na cesti Slunj—Rakovica pod padinom kote 495 (Tepavci), gdje mi izvještaje slati, a eventualno premještanje Oper. štaba bit će javljeno naknadno.

13) Ranjenička prihvatnica za III bataljon bit će u školi (Zbjeg), a za I i II bataljon biće Mudrić Selo — Močila. Na određenim mjestima komandanti bataljona organizovaće prostorije i prihvatilišta za ranjenike. Komandanti bataljona će mobilisati iz najbližih sela kola i konje za prevoz ranjenika. Daljna evakuacija ranjenika u partizansku bolnicu II K.P.O.

14) Znak za povlačenje po naređenju, a zborno mjesto bit će polazne baze.

15) Odmah u početku operacija neka mi svaki bataljon pošalje po jednoga kurira u Operativni štab sa izvještajem da je položaj zauzet.

16) Moj zamjenik bit će operativni oficir brigade drug Lončar.[2]

17) Znaci raspoznavanja bit će: bomba — Blagaj.

18) Ugovoreni znaci: dva puta zov kukavice (kuku), a odgovor isti.

19) Naročitu pažnju skrenuti osmatračkoj i izviđačkoj službi za vrijeme samih operacija. Sve komandno osoblje i partizane upoznati sa rasporedom naših snaga i njenim zadacima.

---

[2] Jovo Lončar

20) Potreban broj vodiča uzeti iz obližnjih sela koji dobro poznaju dotični teren.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
sl. otsutan

Komandant
Stevo Opsenica

BR. 69

NAREDBA ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 4 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABOVIMA PRVOG I DRUGOG ODREDA ZA FORMIRANJE UDARNIH BATALJONA I OMLADINSKIH ČETA I POSTAVLJANJE RUKOVODSTVA U NJIMA

NAREDBA broj 25

Komandanta Kordunaških nar. osl. part. odreda za dan 4-VII-42

Na osnovu naredbe broj 11 G.Š.H. formiran je Štab I operativne zone, u koju ulazi Grupa kordunaških partizanskih odreda, Grupa ličkih partizanskih odreda i Banijski partizanski odred.

Za komandanta I operativne zone imenovan je drug Ivan Manola.[1]

Za komesara I operativne zone imenovan je drug Đuro Kladarin.

Za operativnog oficira i zamjenika komandanta I operativne zone imenovan je drug Petar Kleut.

Za pomoćnika političkog komesara I operativne zone imenovan je drug Josip Horvat.

Komandant I operativne zone svojom naredbom broj 1 pozvao je sve podređene jedinice da u što tješnjoj drugarskoj saradnji pomognu rješavati zadaće koje se postavljaju pred I operativnu zonu. Naša partizanska vojska koja danas pretstavlja snažan faktor u razvoju situacije, a obzirom na oružje sa kojim raspolaže sposobna je da izvodi operacije većega stila, pa je to moguće samo koordinacijom snaga sa većeg teritorija.

Da bi Štab Zone bio u stanju da uspješno rukovodi operacijama, potrebno je da sve jedinice tačno i na vrijeme šalju obavještenja, te izvještaje koji su uobičajeni.

---

[1] Srećko Manola

Stoga:

naređujem da odredi dostavljaju štabu grupe sve izvještaje svakog ponedjeljka do 12 sati.

Osim toga vanredne izvještaje za vrijeme operacija i to ukratko treba podnositi ovom štabu dva puta tjedno, koje isto, ali opširnije treba staviti u redovne izvještaje ponedjeljkom.

Komandante, komandire, polit. komesare, te delegate upozoravam da su u prvom redu oni dužni savjesno proučiti sve dokumente viših štabova, te letke, jer je to prvi preduslov pravilnog političkog i vojničkog djelovanja na ma kojem terenu i jer će jedino na taj način, tj. ako oni tačno poznaju naš odnos i stav prema događajima, moći i partizanima i narodu pravilno objašnjavati i pomoći u shvatanju i razumijevanju politike Narodno-oslobodilačke borbe.

Česta je pojava bila da su drugovi komesari pri sastavljanju jednog letka lokalnog karaktera griješili i otstupali od osnovne linije samo zato jer sami nijesu se trudili da u stopu prate razvoj događaja, što znači da nijesu redovno proučavali materijal koji dobivaju, pa je od takvog letka više puta bilo štete nego koristi.

Na području ove grupe organizovana su tri omladinska kursa, pa je od prvog formirana prva omladinska četa. Mladi borci su već bili u operacijama i pokazali vrlo dobre rezultate, ostala dva su u toku i čim završe moći će se obrazovati omladinski bataljon.

Pozivam drugove komandante odreda, te organizaciju Skoja, da ovim kursevima posvete punu pažnju za vrijeme održavanja.

Za ove kurseve izrađen je jednoobrazan plan koji je izradio nastavnik drug Mihajlo Blažević u zajednici sa drugom Rafkom,[2] i po njemu će se izvoditi nastava.

II. Po naređenju G.Š.H. a na osnovu naredbe broj 3[3] komandanta I operativne zone formirana je Prva udarna brigada[4] ove zone u koju ulaze dva lička bataljona, jedan banijski bataljon i jedan kordunaški bataljon, stoga:

naređujem da komandant I kordunaškog P.O.[5] odkomanduje cio II bataljon I K.P.O. koji se sastoji od 320 boraca, a naoružan je sa 295 karabina, 11 puškomitraljeza, dva teška mitraljeza; uz to mora imati potrebno bolničko osoblje, te kuhinju, i da ga uputi komandantu Udarne brigade I operativne zone odmah.

Naredbom broj 2 i 3 komandanta I operativne zone postavljeni su i to za komandanta Udarne brigade ove zone drug Stevo Opsenica,

---

[2] Rafael Tabor
[3] Redakcija nije pronašla ovu naredbu.
[4] To je bila Prva NOU brigada Hrvatske
[5] Nikola Vidović

za političkog komesara brigade drug Uroš Krunić,

za operativnog oficira Udarne brigade drug Jovica Lončar, dosadanji komandant III bataljona I K.P.O.

Komandant I K.P.O. će na osnovu toga odkomandovati druga Jovicu Lončara koji se upućuje na novu dužnost a poslat će predlog za postavljanje novog komandanta III bataljona.

Komandant I K.P.O. će također uputiti u štab I operativne zone dva šofera i to Petra Živkovića iz I bataljona, te druga Maričića iz 1 proleterske čete, ujedno će uputiti sa njima druga Sablića, radio-montera, sa pismom kojim se imadu prijaviti odmah komandantu I op. zone.

III. Po naređenju komandanta I operativne zone ima formirati Kordunaška grupa dva udarna bataljona i to na taj način da od postojećih partizanskih jedinica izluči relativno najbolje borce i odkomanduje u udarne bataljone. Udarni bataljoni će ostati pod komandom komandanata odreda a nosit će naziv »Udarni bataljon I kordunaškog P.O. i Udarni bataljon II K.P.O.«

Svaki od ovih bataljona bit će naoružan sa po 200 karabina, 10 puškomitraljeza, vodom teških mitraljeza od dva ili tri, te ostalim što je potrebno.

Ostali već postojeći bataljoni ostat će i dalje, samo nešto brojno umanjeni, a komandanti odreda će nastojati da ih po mogućnosti brojno uravnoteže.

Komandant II odreda[6] će prekomandovati III bataljonu I odreda ostatak 3 čete II bataljona II K.P.O. pošto iz iste izvadi potreban broj boraca i oružja za Udarni bataljon II odreda.

Komandant II odreda će od 2 i 5 čete osnovati bataljon.

Na osnovu provedene reorganizacije a po potrebi službe postavljaju se:

Za komandanta Udarnog bataljona I K.P.O. drug Bućan,[7] dosadanji komandir 1 čete IV bataljona koji se sada nalazi na kursu.

Za njegovog zamjenika postavlja se drug Jovica Tomašević,[8] dosadanji komandir 2 čete I bataljona I K.P.O.

Za političkog komesara postavlja se drug Nikola Gazibara,[9] dosadanji komesar 2 čete I bataljona.

Za njegovog zamjenika postavlja se drug Dujko Opačić.[10]

Za operativnog oficira postavlja se drug Ilija Gvozdić, dosadanji vršilac dužnosti komandanta III bataljona I K.P.O.

---

[6] Bogdan Oreščanin

[7] Mile Bućan

[8] Poginuo kao komandant bataljona 1943 godine.

[9] Kao politički komesar Prvog bataljona Četvrte kordunaške NOU brigade uhvaćen od ustaša kod Cetingrada i strijeljan studenog 1942 godine.

[10] Poginuo kao komandant mjesta Drežnik 1944 godine.

Bataljon će se sastojati iz tri čete kojima će komandant I K.P.O. imenovati komandire i komesare, te izvršiti formiranje bataljona u zajednici sa postavljenim odmah.

Za komandanta Udarnog bataljona II K.P.O. postavlja se drug Milutin Karas,[11] dosadanji komandant I bataljona II K.P.O.

Za komesara Udarnog bataljona II K.P.O. postavlja se drug Đuro Krajačić.[12] dosadanji komesar II bataljona II K.P.O.

Komandant II odreda će staviti predloge, odnosno postaviti zamjenike komandantu i političkom komesaru, te ostali potrebni komandni sastav kao kod Udarnog bataljona I K.P.O.

Formiranje se istog ima izvršiti također odmah.

Za komandanta IV bataljona II K.P.O. postavlja se drug Nikola Basara, dosadanji komandir 2 čete.

Za polit. komesara postavlja se drug Marko Tojić,[13] dosadanji polit. komesar čete.

Komandant II K.P.O. popunit će ostali potrebni komandni sastav.

Za komandanta III bataljona I K.P.O. postavlja se drug Milisav Dakić,[14] koji se sada nalazi na kursu a do njegovog povratka imenovat će vršioca dužnosti komandant I K.P.O.

Komandant II K.P.O. odkomandovat će druga Čorta,[15] komandanta III bat., i staviti ga na raspolaganje štabu grupe.

Za komandanta III bataljona II K.P.O. postavlja se drug Rade Dobrosavljević,[16] dosadanji komandir Proleterske čete.

Komandant II K.P.O. će postaviti za komesara II bataljona dosadanjeg komesara I čete II bat.

Komandanti odreda će se pobrinuti da odmah pronađu i postave najbolje drugove za pojedine dužnosti na nastala upražnjena mjesta prigodom reorganizacije.

Sve gornje izvršiti odmah.

IV. Prva i Druga proleterska četa spojit će se u jednu i odmah uputiti u štab grupe, odakle će krenuti radi operacija prema naređenju koje će dobiti u grupi. Njeno naoružanje podesit će se tako da svaki 12. (dvanaesti) ima puškomitraljez. Komandir Proleterske

---

[11] Poginuo 1944 god. u selu Kupčini kod Karlovca, u borbi protiv Njemaca, kao operativni oficir štaba divizije.

[12] Poginuo na Trošmariji 1943 god. u borbi protiv Njemaca, kao politički komesar brigade.

[13] Ing. Mauricije Magošić

[14] Narodni heroj. Poginuo kod Vrhovina 1943 god. kao zamjenik komandanta Petnaeste NO udarne brigade.

[15] Narodni heroj Slavko Klobučar. Poginuo u borbi protiv ustaša kod sela Slavetića, u Žumberku. Vidi dok. br. 108.

[16] Poginuo kao komandant Drugog bataljona Četvrte, kordunaške, NOU brigade u borbi protiv Talijana i četnika na Brlogu 1943 godine.

čete ostaje drug Miško Breberina[17] a za komesara iste imenuje se drug Foršt,[18] dosadanji komesar 2 prolet. čete.

Vodnike i delegate će popuniti komandir i komesar čete prema potrebi.

V. Budući da formirane omladinske čete nijesu momentalno pridijeljene do završetka 2 i 3 kursa nijednoj nižoj komandnoj jedinici nego su pod rukovodstvom grupe, stoga se postavlja:

Za komandira 1. omladinske čete drug Uroš Opačić.[19]

Za polit. komesara drug Dušan Baić, dosadanji polit. delegat iz Perne.

Komandant I K.P.O. će narediti njegovo odkomandovanje i upućivanje na novu dužnost.

Za komandira 2. omladinske čete postavlja se drug Pero Peurača, dosadanji nastavnik omladinskih kurseva.

Za polit. komesara postavlja se drug Fink,[20] koji se sada nalazi na komesarskom kursu, a do njegovog povratka vršit će dužnost nastavnika[21] komesara drug Kozlina Miloš.[22]

Za komandira 3. omladinske čete postavlja se drug Gugo,[23] dosadašnji vodnik 2. proleterske čete.

Za političkog komesara postavlja se drug Dado,[24] koji se sada nalazi na politkomesarskom kursu a do njegovog povratka vršit će dužnost drug Mitić Mito.[25]

Do formiranja omladinskog bataljona prva i treća omladinska četa stavljaju se pod komandu komandanta II K.P.O. a druga omladinska četa pod komandu komandanta I K.P.O.

Komandanti odreda će narediti svima jedinicama da se najveća pažnja posveti čišćenju oružja.

Komandant grupe obilazeći jedinice naišao je na nekoliko mjesta da se oružje drži u vrlo lošem stanju, a nije potrebno napominjati od kolike je to štete po našu borbu. Osim toga nastava u rukovanju oružjem za vrijeme pauza vrši se rijetko ili nikako, pa je i tome potrebno posvetiti veću pažnju. Naši puškomitraljezi često zataje, što su se i komandanti odreda osobno mogli uvjeriti, zato je potrebno da se oružje prije i poslije upotrebe temeljito pročisti kako ne bi do zastoja dolazilo za vrijeme borbe.

---

[17] Poginuo u selu Založnici 1943 god., kao komandant bataljona.

[18] Milan Foršt. Poginuo 1942 god.

[19] Poginuo 1942 god., pri zauzimanju Macutovog Brda iznad Tušilovića kao komandir čete.

[20] Josip Fink. Poginuo prilikom oslobođenja Otočca 10 travnja 1943, kao politički komesar Tenkovske čete.

[21] Zastupnika

[22] Poginuo u Žumberku 1943 godine.

[23] Miloš Dobrosavljević

[24] Vlado Očak

[25] Omladinac iz okolice Slunja, metalski radnik. Poginuo u NOB.

Komandanti odreda će odmah poslati mi tačan popis svih količina benzina koje se nalaze na teritoriju odreda. Zabranit će upotrebu benzina pošto je isti neophodno potreban za tenkove koje ima naša Udarna brigada. Prema tome postojeće motore potrebno je podmazati i spremiti u skloništa a za prelaze služiti se konjima.

Obilazeći teritorij vidio sam da se sa konjima koji služe za jahanje vrlo loše postupa, i svi konji koji nemaju sedla već nakon 4—5 dana jahanja imaju proderana leđa.

Ovi konji, koji se često rekviriraju za jahanje od seljaka i nakon par dana vraćaju se vlasniku u ovakvom stanju, stvaraju kod vlasnika neugodan dojam, pa naređujem da se ne smije dogoditi da se konjima vežu ćebad sa štrikovima ili makar čim što im može da prodere leđa.

Naš narod daje nam konje sa zadovoljstvom ali mi svojom nepažnjom ne zaslužujemo da nam ih daje. Mi moramo voditi o konjima računa, jer su nam oni itekako potrebni.

Svi podređeni mi komandanti i komandiri bit će pozvani na odgovornost za ovakve slučajeve, pošto ovamo često stižu žalbe radi upropaštenih konja.

Još uvijek se dešava da ovaj štab ne dobiva izvještaje o zaplijenjenim predmetima prigodom akcija; stoga naređujem da komandanti odreda podnose sa izvještajem spiskove svih zaplijenjenih predmeta i način raspodjele, kako bi ova komanda imala uvid u tome.

Prigodom zarobljavanja neprijateljskih vojnika najstrožije zabranjujem strijeljanje istih dok prethodno ne provede o njima istragu komanda odreda. Što se tiče narodnih štetočina, špijuna, četnika itd. ne smije se dogoditi da se iste prigodom hapšenja likvidira a da ih ne sasluša ovlašteni oficir štaba bataljona u sporazumu sa komandantom i komesarom, a ukoliko je u pitanju organizovana špijunaža potrebno je obavijestiti više komandne jedinice radi dubljeg ulaženja u trag tim bandama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Kovač[26]

(M.P.)

Komandant

[26] Većeslav Holjevac

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 4 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA KONCEM LIPNJA I POČETKOM SRPNJA I O STANJU U BATALJONIMA

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
NAR. OSLOBOD. POKRETA
BANIJE
4. VII. 1942.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Pregled izvršenih akcija na sektoru Banijskog partizanskog odreda za vrijeme od 26. VI — 4. VII. 1942.

Prikaz opšte vojničke situacije na sektoru odreda. Sadašnja karakteristika vojničke situacije na sektoru odreda je slaba aktivnost neprijatelja. Stalne posade ukoliko ih još ima potpuno su pasivne. Jedino na sektoru Petrinjskog i Kostajničkog sreza postoji jedna bojna iz zdruga pukovnika Mraka, koja aktivno dejstvuje na terenu. Po radu i akcijama ove bojne, a i po zaplijenjenim dokumentima, vidi se da je neprijatelj promijenio taktiku borbe. Okanio se »beskorisnog i bezuspješnog jurenja po šumama«, kako se to u jednom dokumentu nalazi, i pokušava da nas tuče tamo gdje smo mi slabiji, to jest da nas tuče u otvorenoj borbi na terenu. U toj borbi na terenu osjeća se za sada još uvijek naša slabost i neprijatelj je tu nadmoćniji. U dva sukoba sa navedenom bojnom nismo imali uspjeha. Za nas je povoljno da neprijatelj ovu svoju novu taktiku ne može iskoristiti u potpunosti, jer ne raspolaže sa potrebnim snagama. A za to vrijeme dok on dobije potrebne snage, osposobit ćemo se i mi za manevarske bitke.

Što se tiče seoskih ustaša u pojedinim selima, oni su potpuno nemoćni da nam daju ma kakvi otpor. Najgora krvnička gnijezda padaju za najkraće vrijeme borbe. Ustaše po selima nalaze se u paničnom strahu i pored silnih rovova kojima su ogradili pojedina sela, bježe glavom bez obzira čim partizani naprave juriš. Domobranske posade kao i uvijek sjajno se pokazuju. Sa njima lako hvatamo vezu i predaju nam se u većim skupinama.

Najteža nam je borba još uvijek sa muslimanima.[1] Njihov način borbe i teren na kome se borbe vode onemogućuju nam neke vidnije uspjehe na tome sektoru. Jedino čim se mogu postići neki

[1] Odnosi se na mjesne, seoske ustaše iz muslimanskih sela.

rezultati jesu naše velike snage, koje treba da učestvuju u akcijama i jaka osiguranja protiv iznenadnih napada sa boka i sa leđa. Naše akcije još uvijek se uglavnom svode na napade na stalne posade i na manje posade. Pored toga ima i već pokušaja na manevarske borbe. Napad na đačku satniju iz Jošavice, odnosno na jednu njenu ophodnju i njeno uništenje jasno su dokaz da se i mi možemo prilagoditi novoj neprijateljskoj taktici. Općenito govoreći, vojnička situacija na sektoru ovoga odreda za sada je vrlo povoljna i mi je iskorišćavamo u punom opsegu.

AKCIJE

23. VI. o.g. 2 čete 4. bataljona i 1. četa I bataljona učestvovale su u zajedničkim akcijama sa snagama I krajiškog odreda oko Otoke. Operacije nisu u potpunosti uspjele jer I krajiški odred nije na vrijeme obavijestio da će se akcije na Otoku izvoditi, tako da su naše snage kasno stigle i neprijatelj je uspio umaći prema Cazinu. Mi smo dobili 4 karabina i 1 duplicu, 1 pištolj i 4 bombe.

24. VI. o.g. 1. i 3. četa I bataljona učestvovale su u akciji na stražu kod željezničkog mosta na potoku Maja u Crnom Lugu. Akcijom je rukovodio komandant I bataljona. Akcija nije uspjela. Neuspjeh leži uglavnom do neodlučnosti komandira 1. čete i vodnika koji su trebali napasti položaj, a prije samog napada izjavili su pred partizanima da je to nemoguće izvesti. Sa posadom prije akcije bila je uhvaćena veza sa puškomitraljescem i još dvojicom domobrana, koji su kako smo kasnije saznali strijeljani, jer su kod samoga napada otkrili svoje namjere pred ostalim domobranima. Napad je vršen po danu ujutro u 6 sati. Krivci za neuspjeh pozvani su na odgovornost i podijeljen im je strogi ukor pred čitavom četom. Ova je kazna uzeta utoliko kao blaža zbog toga što su se ranije ovi drugovi pokazali dobri borci.

Dijelovi snaga IV bataljona osiguravali su zajednički sa snagama I krajiškog odreda rušenje pruge od Novog prema Krupi.

Jedna udarna grupa od 20 ljudi iz 3. čete III bataljona izvršila je akciju na časnike Mrakove vojske kod Panjana (Kostajnica—Majur). Akcija je uspjela. Ubijen je bojnik Turković i još 2 viša oficira, jedan narednik i jedan domobran. Plijen je jedan njemački puškomitraljez, 3 karabina, 2 pištolja i 3 bombe, kao i važni dokumenti. Sa naše strane nije bilo žrtava iako je akcija bila izvođena po danu, vrlo smiono, uz veliku opasnost po partizane. U ovoj akciji naročito se istakao već proslavljeni junak Banije drug Kuliša.[2] On je rukovodio ovom smjelom akcijom i zahvaljujući njemu akcija je u potpunosti uspjela.

---

[2] Antun Kulišić. Poginuo u sukobu sa žandarima u Borojevićima 1942 god., kao komandant bataljona NOP odreda Banije.

25. VI. o.g. snage III i V bataljona trebale su po planu postaviti zasjedu jednoj Mrakovoj bojni, jer se iz nađenih dokumenata na akciji 24. VI točno znao pravac kretanja neprijatelja. Međutim zbog neodlučnosti Štaba III bataljona akcija nije uspjela, jer naše snage nijesu na vrijeme zauzele svoje položaje. Tek su neke čete samo stupile u borbu. 2. četa III bataljona imala je u tom sukobu 2 mrtva i 4 ranjena. Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i nešto ranjenih.

26. VI. o.g. snage II i IV bataljona sa jednom četom I bataljona vršile su akciju na selo Matijeviće kod [Bos.] Novoga. Akcija je vršena zbog veze koju smo imali sa domobranskom satnijom, koja se nalazila u selu. Plan je rađen u zajednici sa zamjenikom komandanta Udarne brigade Bosanske Krajine. Po tome planu izvjesne snage Udarne brigade imale su vršiti fingirani napad na Novi, da bi skrenule vatru sa naših snaga koje su napadale na samo selo. Akcija nije uspjela, jer je to po podne stigla još jedna satnija kao pojačanje, a za koju mi nismo na vrijeme saznali, a drugovi iz Udarne brigade nisu vršili fingirani napad na Novi iz dosad nama nepoznatih razloga. Naše snage bile su odbijene žestokom vatrom iz mitraljeza, topova, minobacača i morale su se pod vatrom povući. Naše snage imale su jednog mrtvog i 4 lakše ranjena druga. Plan za ovu akciju na Matijeviće izradio je operativni oficir Banije,[3] koji je i rukovodio akcijom.

30. VI o.g. izvršen je napad na selo Majur. Snage koje su trebale napasti Majur sa istočne strane od Kostajnice trebale su da se još prije toga između 28. i 29. u noći prebace preko pruge između Hrastovca i Sunje u selo Mračaj, gdje su se preko dana zakonspirisale i odavde naveče krenule u napad. Jačina ovih snaga bila je 5 četa sa oko 320 partizana. Napad je počeo u pol dva u noći. Neprijateljske snage u Majuru bile su u jačini od 80 karabina, 2 pm. i 1 laki mitraljez. Pored toga važniji objekti bili su utvrđeni, a rovovi su bili iskopani oko čitavog sela. Oko 50 ljudi po noći stražarči. Napad je izveden sa istočne strane i od Kostajnice otkuda se neprijatelj manje nadao napadu a glavni utvrđeni objekti bili su željeznička stanica i režijske kuće pored pruge, gdje je bilo u redovitoj posadi oko 20 domobrana i 20 ustaša. Kad je napad otpočeo i kad je vatra sva skoncentrisana u ovom pravcu onda je prema planu 1. četa III bataljona pojačana sa jednim vodom imala da izvrši juriš na željezničku stanicu i ostale objekte pored pruge. Ove snage uspjele su neopaženo prići blizu samog cilja i pošto su osmotrile tačke sa kojih neprijatelj daje vatru, izvršile su juriš sa leđa. Neprijatelj je uspio da se po dobivenoj vatri sa leđa u raznim pravcima povuče i skloni tako da se nisu postigli vojnički rezultati na ovim objektima. Selo je bilo zauzeto

---

[3] Milan Pavlović

nakon borbe od pola sata. Plan je u cijelosti uspio. Plijen je bio 39 karabina i laki mitraljez, oko 3000 metaka i dosta ostalog ratnog materijala. Veći rezultati u oružju nisu postignuti zbog toga što je akcija izvedena noću, pa se neprijatelj uspio većim dijelom po raznim grmacima i žitu posakrivati. Pošto je ovo selo pretstraža same Kostajnice i nalazi se udaljeno svega 3 kilometra od Kostajnice, mi smo naše snage povukli prije dana oko pola četiri s obzirom na nezgodan teren u pravcu povlačenja. Plan za ovu akciju izradio je operativni oficir III i V bataljona,[4] a sa akcijom rukovodio je komandant Banije. Za vrijeme akcije imali smo jednog mrtvog i jednog lakše ranjenog. Neprijatelj je pretrpio veće gubitke. Svi utvrđeni vojnički objekti kao i željeznička stanica sa magacinom zapaljeni su.

U toku 1 jula vršene su pripreme za jednu veću akciju u kojoj je trebao da učestvuje čitavi odred. Akcija se imala izvesti na slijedeće objekte:

Selo Čuntić, željezničku stanicu Kraljevčani, ustašku posadu u selu Bačugi, na željezničku stanicu u Bačugi i na vodovod grada Petrinje. U slučaju uspješnog završetka prednjih akcija, produžio bi se napad i na žandarmerijsku stanicu u Kraljevčanima. Snage neprijatelja bile su slijedeće: Selo Čuntić 63 karabina i 2 puškomitraljeza. Željeznička stanica Kraljevčani 17 karabina. Posada u Bačugi 96 karabina i posada na vodovodu 80 karabina. Naše snage bile su slijedeće: 3 čete I bataljona, 2 čete II bataljona, 3 čete III bataljona, 3 čete V bataljona i 2 čete IV bataljona. Raspored snaga bio je slijedeći: III i V bataljon napadaju na selo Čuntić, dobro utvrđeno i krvničko gnijezdo, a po zauzeću sela produžuju napad na žandarmerisku stanicu Kraljevčani. Jedna četa I bataljona napada na željezničku stanicu Kraljevčani a ostale 2 čete I bataljona napadaju na posadu na petrinjskom vodovodu. 2 čete IV bataljona vrše blokadu posade u Bačugi, a pošto I bataljon izvrši svoj prvi zadatak priključit će se IV bataljonu i s njim zajednički produžava napad na Bačuge.

Napad je počeo 2 jula u 3 sata ujutro na sve objekte. Napad na selo Čuntić bio je potpomognut sa bacačem mina. Bačene su dvije mine i poslije kratke vatrene pripreme izvršen je juriš na selo. Naše snage su za pola časa bile u selu. Međutim jedno 15 ustaša uspjelo je da umaknu u tvrđavu (staru gradinu) i tu da organizuju odbranu. Pošto je sama tvrđava na vrlo povoljnom položaju i dobro utvrđena, to se odustalo od juriša na samu tvrđavu. Pored toga nisu stizali izvještaji od I i IV bataljona i Štab Banije je odlučio, s obzirom na nejasnu situaciju, da odustane od napada na žandarmerijsku stanicu Kraljevčani. Napad je na željezničku stanicu Kraljevčani uspio vrlo brzo. Poslije prvog ispaljenog plo-

[4] Mićo Trninić i Nikola Kajić

tuna na domobrane, pozvani su na predaju i ovi su se predali. Napad na vodovod petrinjski nije uspio, jer je posada još navečer otišla u Petrinju, a cio teren oko vodovoda bio je miniran nagaznim minama. Partizani su naišli na mine i 2 teže ranjena a 5 je lakše ranjeno. Kad se ustanovilo šta je na stvari, komandant I bataljona naredio je povlačenje za Bačugu. Međutim prije nego je stigao Prvi bataljon, dotle su snage IV bataljona uspjele da razoružaju posadu u Bačugi. Sama akcija na Bačugi tekla je ovako:

Jedna četa IV bataljona na juriš je zauzela željezničku stanicu u Bačugi i zarobila posadu od 19 vojnika. Potom su čvrsto stegli obruč oko ostale posade kod crkve i škole u Bačugi i pozvali ih na predaju, ukazujući im na stanicu Kraljevčani i Bačugu koje su već gorjele, i zaista domobrani su poslije kraćeg kolebanja odlučili se na predaju. Ovdje naročito se je istakao komandant IV bataljona[5] koji je sam ušao u rovove i pozvao domobrane na predaju i s njima se rukovao a pozadi njega išla je njegova 2. četa i kupila oružje.

II bataljon sa svoje 2 čete imao je da vrši osiguranje snagama koje su operisale u Čuntiću. Položaj osiguranja bio je postavljen iznad Blinje i imao je u zadatku da dobro osmatra da li će Mrakova III bojna koja se tada nalazila u Blinji u kom pravcu krenuti iz svoje baze. Ove dvije čete nisu izvršile svoj zadatak. Neprijatelj je uspio da ih iznenadi na položaju i da ih potisne sa položaja. Tom prilikom poginuo je i komandant bataljona drug Vujić Đuro i jedan partizan koji je ostao pored njega. Iza toga neprijatelj je zauzeo ove položaje i popeo se na visove u kom pravcu su se imale povlačiti naše snage iz Čuntića. Kako su baš u međuvremenu naše snage već u ovom pravcu bile u pokretu, iznenada su dobile bočnu vatru, gdje se računalo da još uvijek II bataljon drži osiguranje. I pored toga III i V bataljon uspio je da [se] izvuče bez žrtava. Isto tako i II bataljon nije pretrpio većih žrtava osim već navedene dvojice drugova. Kad su se naše snage povukle neprijatelj je krenuo prema Bačugi, ali tu su ga naše snage IV i V bataljona dočekale i povratile nazad uz nepoznate gubitke. Mi smo u ovim akcijama dobili 138 karabina, 5 pm., oko 12.000 metaka i mnogo drugoga ratnoga plijena. Mi smo ukupno u ovim akcijama imali 4 mrtva i 9 ranjenih. Akcije su se uglavnom vršile prema predviđenom planu. Čitavom akcijom rukovodio Štab Banije. Poslije zauzimanja pomenutih objekata spaljene su škola i popov stan u Bačugi, željeznička stanica u Bačugi i Kraljevčanima i 4 ustaške krvničke kuće iz Čuntića.

Organizaciono stanje naših jedinica

Dana 25. ov. mj. formirana je 4. pozadinska četa I bataljona. Pošto još za sada ovaj bataljon ne raspolaže bilo kakvim oružjem,

---

[5] Đuro Bakrač

to se sav rad pozadinske čete svodi na egzercirni i teorični kao i politički rad. Četa sudjeluje i na diverzantskim akcijama. Sa istim zadatkom formirana je 4. pozadinska četa II bataljona sa 5 karabina i nešto preklopnog oružja, koji su potrebni za izvođenje obuke i upoznavanja u rukovanju sa oružjem omladinaca ove čete.

Pošto je III bataljon dao za Udarni bataljon 120 boraca sa karabinima, došlo je do reorganizacije sa jedinicama ovog bataljona, koje za sada još nisu dovršene, jer od dobivenog oružja u poslednjim akcijama dobit će ovaj bataljon oko 70 karabina, zbog čega mora izvršiti mobilizaciju novih ljudi i formirati nove čete.

Osim ovih 120 ljudi iz III bataljona uzeto je još iz I i II po 20 ljudi i IV i V po 15 ljudi. Osim toga dao je III bataljon od automatskog oružja 4 puškomitraljeza a I i IV bataljon po jedan puškomitraljez. U komandni sastav ovog bataljona postavljeni su i to: Za komandanta drug Trninić Mićo, za komesara drug Kreća Stanko, za operativnog oficira Rajković Milan,[6] dosadanji komandir 3. čete III bataljona, [za] zamjenika komesara postavljen je drug Mile Đukić (Grbe). Bataljon je u punom svom sastavu krenuo na put 4 ov. mj.

Što se tiče discipline i borbenosti partizana u poslednjim akcijama u ovom pogledu istakle su se jedinice III, IV i V bataljona. Pokazalo se da su ove jedinice dorasle jednako kako za noćne tako i za danje operacije na neprijateljske objekte, pa makar oni bili i dobro branjeni. Podilaze vrlo oprezno i disciplinovano neprijateljskim objektima na sasvim kratko otstojanje, odakle obično uz bojni poklič »hura« brzo lome otpor neprijatelja i zauzimaju objekat ili selo. Dočim I i II bataljon u ovom pogledu znatno zaostaju.

Jedino se primjetilo kod jedinica svih bataljona da poslije zauzeća jednog neprijateljskog objekta ili sela ne vrše svoj zadatak do kraja nego se gomilaju na grupe, zadržavaju se oko nevažnih stvari, tako da pritom zaboravljaju na pretragu oružja i ratnog plijena. Događa se, i to naročito kod jedinica I i II bataljona, da vole voditi puno računa o svojim džepovima. Bilo je slučajeva gdje je na par mjesta nestao novac seljacima (Skela). Isto tako kod svih jedinica osjeća se nedostatak organizacionog povlačenja poslije izvršene akcije. Svi ovi nedostaci i griješke koje su zapažene prilikom zadnjih akcija jedinica našeg odreda iznesene su na savjetovanju koje je Štab Banije održao sa komandnim sastavom svih bataljona. U vezi s tim biće od Štaba Banije izdana jedna naredba po svim tim pitanjima; isto tako učinit će ovo i štabovi bataljona.

---

[6] Poginuo na Kladuši lipnja 1943 god. kao komandant Drugog bataljona Druge brigade Unske operativne grupe.

Od partizana i starješina koji su se istakli prilikom zadnjih akcija navodimo Kulišu Antuna, partizana III čete III bataljona, za koga je već naprijed spomenuto gdje se i na koji način istakao. Zatim navodimo komandanta III bataljona druga Ninu[7] i komandanta IV bataljona Bakrača Đuru koji su svojom odlučnošću i hrabrosti pokazali dobar primjer svim partizanima i komandnom osoblju.

Što se tiče rada štabova može se reći da Štab III, V i IV bataljona su na visini svog zadatka. Među drugovima ovih štabova vlada potpuna harmonija i drugarstvo. Iza ovih štabova ne izostaje puno ni Štab II bataljona. Jedino u Štabu I bataljona komandant Krnjaić[8] je kočnica kolektivne saradnje i drugarstva u radu ovog Štaba. Komandant teško, a gotovo nikako ne prima kritike. Voli na svoju ruku donositi odluke po raznim pitanjima u djelokrugu Štaba a da se prethodno ne savjetuje sa ostalim drugovima. Pretjerana ambicija za ličnim isticanjem izrazita je crta ovog druga. Drugu Krnjaiću zbog ovih njegovih grešaka na poslednjim sastancima štabske jedinice skretana je pažnja od strane drugova, ali drug te primjedbe smatra kao lični napad na sebe i umjesto da to drugarski primi, on iza toga prosto neće da razgovara sa sekretarom bataljonskog biroa drugom Šukrijom[9] i sekretarom K.K. drugom Jocom Milobratovićem.[10] Ova nedrugarska atmosfera koja vlada u odnosu druga Krnjaića spram ostalih drugova iz Štaba I bataljona nesnošljiva je i treba se čim prije ukloniti. Mi smo mišljenja da se druga Krnjaića prebaci u jedan drugi odred sa ovog sektora i da mu se da odgovarajući položaj. To su i njegove same želje koje je izrazio drugu komesaru Štaba Banije. Među ostalim drugovima ovoga Štaba vlada harmonija i drugarstvo u punoj mjeri.

Prva akcija koja je u izgledu biće u saradnji sa I krajiškim odredom na Dvor. Iza toga u izgledu su akcije na žandarmerijsku stanicu Kraljevčani, Gora, i željezničku stanicu Hrastovica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Pol. komesar
Ranko Mitić

Komandant
Bjelajac Stanko

---

[7] Narodni heroj Nikola Marković-Nina. Poginuo kod Kalinovika, lipnja 1943, kao komandant Sedme NO brigade.

[8] Petar Krnjajić

[9] Šukrija Bijedić

[10] Poginuo u Žirovcu siječnja 1943 god. od avionske bombe, kao sekretar Okružnog komiteta KPH za Baniju.

BR. 71

PISMO RUKOVODIOCA AGITACIJE I PROPAGANDE PRI POKRAJINSKOM KOMITETU KPH ZA DALMACIJU OD 5 SRPNJA 1942 GOD. OPERATIVNOM OFICIRU ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O BORBI PROTIV TALIJANA KOD SELA JEŽEVIĆA

U sjedištu štaba
Br. 202/42
5 aprila 1942[1]

Dragi druže Miliću,[2]

Mi ovdje od Tebe nemamo veze niti vijesti već tri dana, mada si rekao da ćeš se vratiti drugi dan. Žetva nije potpuno uspjela, po mom mišljenju u prvom redu zato, jer ljudi kojima je to povjereno nisu bili niti organizatorno niti komandno sposobni. Nadalje je pogrješka što masa ljudi koja je odavde otišla nije bila vojnički organizirana. Rukovodioci prebaciju krivnju na naše ljude i seljake zbog sabotaže. Sabotaže je bilo, ali pravilnom organizacijom i komandovanjem njoj se moglo doskočiti. Niti samo vršenje poslova, niti sakupljanje seljaka nije bilo pravilno organizirano. Prve noći radovi su kasno započeti i uza sav ogroman broj radne snage nisu bili dovršeni tj. sakupljeno žito nije bilo preneseno na sigurna mjesta. Drugo jutro napali su Talijani i nije bilo [mogućno], prema izvještaju rukovodioca, vršiti radove. Drugu večer Talijani su se povukli, ali naši su opet prekasno i nespretno organizirali radove, tako da nisu uspjeli odnijeti sve žito sa njive. Ujutro su Talijani napali velikim snagama, oko 45 kamiona, i cio dan se vodila borba. Naši su se povukli iz sela,[3] ali su sa položaja branili selo, da ga okupatori ne popale. Odbrana sela je uspjela. Talijani su pokušali prodrijeti naprijed, ali su natjerani u bijeg. Uvečer su Talijani pokupili žito što je ostalo, te pokosili raž, i odnijeli sa tri kamiona prema Vrlici. Od žita tvrde da su Talijani samo 50 snopova odnijeli. Mi smo bili za pojačanje našima na položaju jučer poslali 50 Bosanaca.[4] Danas se vrše radovi vršenja. Talijani su se povukli. Valja naglasiti da su u borbi protivu naših kao i u žetvi učestvovali seljaci iz Otišića. Oni su zarobili i neke seljake iz Koljana.

---

[1] Prema sjećanju Lea Gerškovića, ovo pismo je napisano 5 srpnja 1942 godine.

[2] Maks Bače

[3] To su bili partizani Odreda za srednju Dalmaciju, koji su se povukli iz sela Ježevića.

[4] Partizani bataljona »Starac Vujadin«

Prema tome situacija sa Otišićem se zaoštrila, a to znači nemogućnost prelaza naših sa Svilaje, koji tamo vjerovatno čekaju. Prema tome mislim da bi tu situaciju valjalo što prije riješiti razoružanjem ovog sela.[5]

Priloženo Ti šaljem pismo druga komandanta od 3. VII. Nadalje pismo Štaba »Starca Vujadina« od 4 jula, pismo Štaba III bataljona V krajiškog odreda od 2 jula i još jedno pismo tog Štaba od istog datuma. U vezi sa predlogom druga Jovića,[6] da se jedan bataljon smjesti na Čubricama, upozoravam Te da će [se] ovi ljudi koji su odavde otišli u akciju morati sastati u Koljanima za zaštitu sela. Moral seljaka u Koljanima je odličan, jer su naši uspjeli da odbrane selo. Danas je otišao drug Vice[7] u selo da tim povodom održi zbor. Ako bi se ovi ljudi tamo zadržali, mišljenja sam da bi se trebalo odmah prići organizaciji bataljona.

Pozdravljamo Vas našim drugarskim borbenim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Prilog: 4 pisma **Atleta**[8]

P.S.[9] Sada u 2.45 primio sam Tvoje pismo od danas. Gornje pismo nisam mogao sinoć odaslati, jer nisam znao gdje se nalazite. Za događaje kod Vas saznao sam od kurira koji je doveo ranjenike.

Po mom mišljenju treba prosto za osvetu strijeljati nekoliko seljaka od zarobljenih, za koje se zna da su bili ustaše ili ustaški simpatizeri. Ovo radi akcije u drugim selima. Talijana sada nema. Ako ste u stanju likvidirajte Otišić, i ako, jasno, nemate u zaleđu teškoće. Vice je na pregovorima u Duvnjacima, koji hoće da se predadu. Poslati im ovo pismo tako, da i Vice nešto napiše. On ima namjeru da digne u zrak most u Koljanima i time osigura ova sela od Talijana. Pitao je mene za savjet, ali nisam mogao ništa reći, jer ne poznam dovoljno okolnosti. — Sol šaljemo, dok duhana nemamo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Atleta

---

[5] Partizani su imali uticaja na selo Otišić, jer je preko njega išao kanal kojim su Splićani dolazili u partizane. Međutim, pod uticajem popa-četnika Petra Stoisavljevića, pojedini četnički raspoloženi seljaci pomagali su okupatora u borbi protiv partizana. Stoisavljević je kasnije otišao u Beograd, gdje je od Milana Nedića dobio novčanu pomoć, ali na putu Beograd—Valjevo partizani ga uhvate i strijeljaju.

[6] Vicko Krstulović

[7] Vice Buljan

[8] Leo Geršković

[9] Ovaj dio teksta u originalu dopisan je mastilom.

Po mom mišljenju treba u selu Ježević odmah sakupiti ćebeta tako da svaka kuća dade 1—2 ćebeta. To se može lako izvršiti. Mislimo na zdravlje naše vojske. Ovo je dobra prilika da se time osiguramo. U selima koja mirno prelaze treba to na dobrovoljnoj bazi a ovdje odmah nasilnim rekvizicijama.

Čitavo je selo odgovorno za naoružanje.

BR. 72

IZVJEŠTAJ PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 6 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O ZAUZIMANJU VELIKE I MALE MELNICE I RASPOREDU JEDINICA

ŠTAB I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE
6 jula 1942 god.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Snage ove brigade raspoređene su ovoga časa ovako:

III bataljon zauzeo je Veliku i Malu Melnicu od stare ceste, pa sve do ceste Rakovica — Slunj. Ovaj bataljon imao je dva napada od strane ustaša iz Slunja ali su obadva napada odbijena uz nešto gubitaka po neprijatelja, tako da je neprijatelj pobjegao prema Slunju u paničnom bijegu. Veza sa II bataljonom II K.P.O. nije uspostavljena, jer se taj bataljon ne nalazi na Pliešu nego je negdje ispod Plieša kod škole u Smoljanoviću gdje drži položaje. Bilo bi potrebno da taj bataljon zauzme Plieš radi osiguranja našeg III bataljona i jačeg pritiska na neprijatelja prema Slunju.

I bataljon raspoređen je tako da su mu dvije čete u selu Katići, gdje osiguravaju III bataljon, a ujedno služe i kao rezerva u slučaju potrebe da se upotrebe prema Pliešu. Jedna četa toga bataljona nalazi se kod ceste kao produženje desnog krila III bataljona i kao njegova zaštita. To je otprilike u blizini onoga mjesta gdje je jučer za vrijeme operacija bio naš Operativni štab.

II bataljon bit će kao zaštita od Rakovice u blizini Mudrić Sela, s tim što se neće spuštati sa one strane ceste Rakovica — Slunj.

Onaj jedan partizan iz bataljona »M.O.« što je jučer bio nestao vratio se noćas, tako da sada nema ni jedan poginuo, ali od

ranjenih 6 drugova izgleda da će dva podleći jer su teže ranjeni. Ranjeni drugovi smješteni su u partizansku bolnicu III bataljona II K.P.O.

Drugih novosti niti promjena ovamo zasada nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komesar
sl. otsutan

Komandant
Stevo Opsenica

P.S.

Pošalji nam daljna naređenja ili primjedbe na sadanji raspored da ga izmijenimo.

BR. 73

IZVJEŠTAJ DRUGOG LIČKOG NOP ODREDA OD 6 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O TOKU BORBI ZA ZAUZIMANJE PODLAPCA I OKOLNIH SELA

ŠTAB II LIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA
Broj sl.
6. VII. 1942 godine
Položaj Podlapača

Operativni izvještaj

ŠTABU I OPER. ZONE NAR. OSL. PART. ODREDA

Noću između 2 i 3.VI.[1]1942 god. izvršen je napad na Podlapaču kao i na sva ostala sela koja su bila u rukama ustaških bandita. I to s Prvim bataljonom I odreda, s bataljonom »STOJAN MATIĆ«, i s bataljonom »MIĆO RADAKOVIĆ« i bataljonom »Krbava«.

Prema saznanju neprijatelj je u Podlapači raspolagao sa 1 teškim mitraljezom, 3 puškomitraljeza i do 350 pušaka. Na dan 30.VI. o. g. izvršena je koncentracija svih bataljona oko Podlapače i to: 1 bataljon 1 odreda u Srednju Goru, bataljon »MIĆO RADAKOVIĆ« u Tolić, »Krbava« u Pišać a bataljon »STOJAN MATIĆ« u Svračkovo Selo.

[1] Treba da stoji 2 i 3 VII, jer je tada otpočeo napad na Podlapac.

Plan za napad, te raspored i polazni položaji naših i neprijateljskih snaga:

Plan koji je izradio Štab II odreda predložen je 1.VII. o. g. na konferenciji Operativnog štaba komandanta, političkih komesara i operativnih oficira u Mekinjaru, te je isti na konferenciji ovako sastavljen i primljen. Glavne karakteristike plana sastoje se da se istovremeno noću u 12 sati prije izlaska mjeseca zauzmu sve kote koje neprijatelj drži oko Podlapače i okolnih sela i jednovremeni upad u sela tako da sa zauzimanjem sela bude ujedno stegnut obruč kako ne bi neprijatelj izmakao. Najglavnije tačke jesu Gradina (kota 974) sa Vjencom iznad Jagodnje kao i Rosandića Vrh (kota 957) jer se predviđalo da će neprijatelj bježati prema tim vrhovima. Ova se pretpostavka kasnije i ostvarila te je zato za zauzeće pomenutih tačaka bio određen i cijeli bataljon.

Neprijatelj je sa jačim stražama držao slijedeće vrhove: kota 764 iznad Budžaka, Metlicu (kota 832), kota 781 iznad Breštana, Goli Vrh (913), Ljuticu (948), Brdine a ispod Vjenca i između sela Podlapca i Rosulja gdje je imao dobro utvrđene rovove. Zatim su njegove straže bile raspoređene na glavicama Vjenca, iznad Jagodnje, na Gradini i Rosandića Vrhu.

Polazni položaj 1 bataljona 1 odreda određena je Srednja Gora, sa zadatkom da napadne i zauzme kotu 774 iznad Budžaka, zauzme Budžak i ulijevo održavati vezu sa bataljonom »Krbava«, zatim zauzeti Metlu, te s jednim snagama upasti u same Breštane a s drugim snagama bočno lijevo od Golog Vrha također upasti u Breštane, vezu udesno kod Pilipovače držati sa bataljonom »MIĆO RADAKOVIĆ«.

Polazni položaj bataljona »Mićo Radaković« na Mesić Glavici (kota 880) sa zadatkom da se s jednim vodom privlači na kotu 913 a s drugim na kotu 948, dok jedna četa bataljona provlači se između ta dva vrha i kod kuća Karakaši vatrom otsijeca Breštane od Podlapca.

Polazni položaj bataljona »STOJAN MATIĆ« Svračkovo Selo, sa zadatkom da s jednom četom upada i čisti selo Jagodnju s gornje strane, II četa brdo Perkovići[2] a 3 četa zauzela Rosulje kao i sam grad Podlapac.

Polazni položaj bataljona »Krbave« određen je na Krečici (kota 971) sa zadatkom da s jednom četom zauzme Vjenac iznad Jagodnje, s drugom Gradinu a s 3 Rosandića Vrh (kota 957) kao i da jednim vodom te čete pročisti selo Zrnić [Poljana] zatim da se sa tih položaja po zauzimanju Podlapače vrši čišćenje šuma.

Čim je plan na konferenciji primljen, pristupilo se je odmah pripremi. Komandantima bataljona dat je zadatak da pripreme sve svoje jedinice za ovu akciju, političkim komesarima da politički

---

[2] Petanović Brdo

pripreme kod partizana, pa da po izviđanju terena podnesu [izvještaj] konferenciji koja je zakazana za 2 o. m. u 2 sata poslije podne u Svračkovu Selu i da se još jednom detaljno razgleda cijeli plan. Drugog održana je konferencija i to u 4 sata poslije podne. Komandant 1 bataljona zakasnio. Nakon detaljne razrade plana koji je uglavnom ostao isti, dati su znaci za raspoznavanje i određen početak napada tačno u 12 sati noću.

1 bataljon izvršio je akciju po planu, to jest zauzeo na juriš kotu 744, kotu 832, očistio selo Budžak kao i Breštane. Na tom je sektoru borba trajala do 2 sata. Borba je bila naročito žustra na Metlici (kota 832), ipak je bataljon uspio da je osvoji na juriš, olakšavajuće okolnosti bile su mu tamna noć i šumom pokriven teren, tako da je uspio da se položaji . . .

Bataljon »Mićo Radaković« kad se njegov jedan vod približio Ljutici bio je primijećen radi čistog terena od strane neprijatelja [koji] je otvorio vatru i tako je borba započela 20 minuta prije zakazanog vremena. Na tom sektoru Ljutica je odmah zauzeta, dok vod koji je vodio borbu da zauzme Goli Vrh nije mogao uspjeti, te je komandant[3] bataljona poslao još jedan vod koji je imao u rezervi da s boka napadne na tu kotu i nakon tročasovne borbe Vrh je zauzet. Nakon toga je četa koja je bila određena da otsiječe selo Breštane od Podlapače upala u sam grad Podlapac i počela zauzimati prve kuće. Breštanci su na taj način uspjeli pobjeći. Otežavajuće okolnosti bile su: dobro utvrđen Goli Vrh, vrlo strm, kao i žilav otpor neprijatelja. Akcija na ovome sektoru završena je 3.VII, oko 10 sati, kada je konačno pao Podlapac.

Polazni položaj bataljona »STOJAN MATIĆ« bio je Svračkovo Selo i ovaj bataljon izvršio zadatak prema planu. Uglavnom tok borbe bio je slijedeći: 2 četa tog bataljona po pretresu sela Rosulja nailazi na jaku neprijateljsku vatru u jedan sat noću iz dobro utvrđenih rovova. Tu je borba trajala sve do 4 sata ujutro, bombe su bacane s jedne i s druge strane. Operativni štab II odreda koji se nalazio na brdu između Rosulja i Svračkova Sela primijetio je u ranu zoru da se neprijatelj kreće u rovovima, naredio odjeljenju bacača mina da gađa te rovove i nakon nekoliko bombi neprijatelj je sa tih rovova bježao u Podlapac. Odmah zatim je 2 četa zauzela rovove i nakon toga, poslije borbe sa neprijateljem koji se branio iz Podlapače, ta je četa zauzela Podlapaču u 10 sati spojivši se sa bataljonom »Mićo Radaković« sa suprotne strane. Neprijatelj je uspio pobjeći u šumu prema Gradini. Centar bataljona, to jest 3 četa, iako je bila dočekana jakom vatrom kod Brda Petanovića, ipak je uspjela na juriš zauzeti do Bunčića kuće gdje je dalje potpomagala nadiranje desne kolone. 1 četa vršila je čišćenje Ja-

---

[3] Dragan Rakić

godnje boreći se protivu neprijatelja koji se povukao u šumu i bočnom vatrom usporavao kretanje. Kod Bunčića ta četa je naišla na jaku vatru. Na tom se mjestu borba vodila cijeli dan, neprijatelj se tu skoncentrisao u jačim snagama, frontalnom i bočnom vatrom onemogućio je dalje kretanje i tom je prilikom izvršio dva protunapada ali je oba puta odbijen. Ovaj je položaj ostao tako do pred samu zoru. Otežavajuće okolnosti bile su neobično žilav otpor protivnika.

Polazni položaj bataljona »Krbava« bio je Krečica (kota 971). Ovaj bataljon nije izvršio namijenjeni mu zadatak, iako je od tog zadatka upravo i zavisio potpun uspjeh akcije, iz razloga što su čete sat kasnije krenule sa polaznog položaja, tako da nisu na vrijeme stigle na određeno mjesto. Komandant[4] nije shvatio da treba čete krenuti u 8 i 30 iako je bio dan, jer je kretanje mogao u šumi izvršiti a da ga neprijatelj ne primijeti. Međutim on je čekao mrak, uslijed čega su mu čete zalutale u šumi. 1 i 2 četa prihvatile su borbu u 1 i 30, dok 3 četa tek u 3 sata, ali nije uspio zauzeti Rosandića Vrh i Gradinu i na tom je položaju ostao cijeli dan. Na taj način neprijatelj je držao Gradinu, Vjenac, Rosandića Vrh, te je i s tih tačaka kao i šume ugrožavao naše snage u mjestu. Otežavajuće okolnosti: težak teren, ispresijecan i neprohodan, jake snage neprijatelja koje su se pojačale nakon prvih borbi sa ostalim našim bataljonima. Operativni štab izdao je nakon primljenih izvještaja naređenje 1 bataljonu da odmah u toku noći zauzme Rosandića Vrh a bataljon »Krbava« da u toku noći pod svaku cijenu zauzme Gradinu i Vjenac. Bataljon »STOJAN MATIĆ« da u zoru 4 o. m. sa sela Jagodnje čisti šumu a s desnim krilom uhvati vezu s bataljonom »Krbava«, jakom zasjedom spriječi da neprijatelj ne izmakne prema Kuli. Bataljon 1 zauzeo je Rosandića Vrh tek u 4 sata ujutro uslijed umornosti samih boraca kao i vrlo teškog terena. Neprijatelj je sa tog vrha dao vrlo snažan otpor. Bataljon »Krbava« zauzeo je Gradinu u 4 sata. Otežavajuće okolnosti bile su: brisan teren, jake neprijateljske snage i dobro utvrđeni neprijateljski položaj. Nakon toga pristupilo se je čišćenju šuma prema zadatku, te tom prilikom u toku dana 5 o. m. uhvaćeno 2 puškomitraljeza, 147 pušaka i oko 6000 municije, dok je teški mitraljez zarobljen na Rosandića Vrhu; pored toga uhvaćeno je i drugog ratnog materijala na našoj strani. Bataljon 1 imao je 1 mrtvog i 9 ranjenih, »Mićo Radaković« nije imao, bataljon »STOJAN MATIĆ« 1 mrtvog i 9 ranjenih, bataljon »Krbava« 2 mrtva i 10 ranjenih, svega 4 mrtva i 29 ranjenih. Na strani neprijatelja oko 30—40 mrtvih, to se još nije moglo tačno ustanoviti, jer se još po šumama nailazi na mrtve. Rezultat te akcije nije potpun, jer su ban-

---

[4] Milan Sever. Poginuo 1943 god. kod Kule, u borbi protiv ustaša, kao komandant bataljona Treće ličke brigade.

diti ipak uspjeli pobjeći a vjerovatno da se još i danas kriju po šumama. Predaju se samo onda ako se naiđe na džbun u kojemu se sakrio, te se prema tome pretpostavlja da ih u nepreglednim šumama na velikom kompleksu između Podlapače i Vrepca ima veći broj koji se krije, radi toga bi za izvjesno vrijeme morali u Podlapači ostaviti više snaga jer bi se moglo dogoditi da ti banditi opet nešto poduzmu. Narod se smirio i radi svakodnevne poslove, politički se radi i nepovjerenje koje je bilo vrlo jako polako nestaje. I odredu dato je: 1 t. mitr., p. mitr. i 50 pušaka, II odredu: 1 p. mitr. i 70 pušaka, III odredu: 16 pušaka, 10 na opravak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkom otsutan	Operat. oficir **Bijelić**[5]	Komandant otsutan

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 6 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE I ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA I AKCIJAMA BATALJONA »BRANKO VLADUŠIĆ« I »BUDE BORJAN«

ŠTAB SJEV. DALMAT.
NAR. OSL. PARTIZ.
ODREDA
OP. br. 541/42
6 jula 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE I ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj

Od posljednjeg operativnog izvještaja pa do danas snage našeg Odreda izvršile su slijedeće akcije:

22 juna 1942 god. 4 partizana III čete bat. »Branko Vladušić« rastjerali su 25 četničkih bandita, koji su iz sela Dragišića (Plavno) gonili stoku. Jedan je četnik ranjen, dok su drugi pobjegli osta-

[5] Ante Bijelić

vivši blago. Partizani su povratili blago seljacima, koji su ih počastili sa jelom i vinom.

U noći između 24 i 25 juna jedna četa bat. »Branko Vladušić« porušila je prugu na dužini od 150 metara sjeverno od Pribudića, isjekla 15 telegrafskih stupova. Poslije rušenja pruge postavljena je zasjeda, ali vojnici nisu naišli.

25 juna t.g. bat. »Bude Borjan« prešao je u Bukovicu, gdje je do svog polaska u Prominu prikupio od seljaka 11 pušaka.

27 juna t. g. ujutro bat. »Branko Vladušić« izvršio je razoružanje četničkog sela Otona. Razoružanje je izvršeno bez pucnja. Zarobio je 32 četnika, zaplijenio 18 pušaka, jedan pištolj i rekvirirao 500 kg soli, 10 bombi. Poslije razoružanja došlo je do borbe sa četnicima iz Pađena. Tom prilikom poginuo je jedan partizan.

28 juna t.g. bat. »Bude Borjan« prešao je u Prominu i ušao u ustaško selo Čitluk i Oklaj. U Čitluku je uhvaćen zloglasni i poznati ustaša fratar Silov Pavao kod kojeg je nađena jedna puška i jedan pištolj. Zaplijenjeno je raznog materijala, koji je jednim dijelom razdijeljen narodu.

Na vijest da dolaze partizani, domobrani i žandari pobjegli su iz Oklaja ostavivši 5 pušaka, jedan pištolj i dosta vojničke spreme. Spaljena je općinska arhiva, isto tako i žandarmerijska, zaplijenjeno je mnogo hrane, od koje oko 20 m brašna i 15 m šećera prebačeno preko Krke za Bukovicu, a odatle se prebacuje za Ruišta. Zaplijenjena su 3 radio-aparata, 3 pisaće mašine i ostalog kancelarijskog materijala. Prebacivanje svih ovih stvari iz Oklaja do Krke vršili smo kamionima i autobusom, koje smo našli u Oklaju.

Oko 11 sati naša osiguranja, koja su bila prema Drnišu, i Kninu, vodila su borbu sa ustašama i Italijanima, koji su došli iz tih mjesta. Povlačenje je izvršeno prema Lukaru ispod Promine, gdje je bilo određeno zborno mjesto.

29 juna t.g. vršili smo rekviziciju u ustaškom selu Lukar. Od oružja nije ništa zaplijenjeno, jer su gotovo svi seljaci izbjegli.

30 juna t.g. izvršili su ustaše i Italijani napad na partizane, koji su se nalazili u selu. Nastupali su od Knina i Drniša pod zaštitom artiljerije, koja je tukla kotu 425 gdje se nalazio naš logor. Pošto je neprijatelj koncentrisao velike snage, komandant Odreda naredio je povlačenje i zaposjedanje najvišeg vrha Promine, koji su htjeli zaposjesti oko 20 ustaša, ali su razbijeni od jedne naše čete, koja je izvršila zaposjedanje istog.

1 jula t.g. Italijani, ustaše, četnici i domobrani izvršili su napad na Prominu. Skoncentrisali su po pričanju seljaka iz Promine oko 5000 vojske sa 6 poljskih topova, koji su se nalazili na cesti između Oklaja i Knina, sa nekoliko pješadijskih topova, većim brojem teških i lakih bacača. Neprijatelj je izvršio potpuno opkoljavanje čitave Promine. Za vrijeme napada neprijatelja na planinu

jedna četa bataljona nalazila se na podnožju, dok je druga bila na najvišoj koti planine. Ukupan broj naših snaga bio je 170. Pošto smo se nalaziil u obruču i zbog slabe povezanosti obiju četa, čiji su položaji bili udaljeni oko 2 sata hoda, štab Odreda nije mogao donijeti odluku za probijanje dok je neprijatelj nastupao i koji nas je prisilio da zbog toga prihvatimo frontalnu borbu. Pošto su naše snage (svega jedan vod) bile male da izvrše protunapad, ali i pored velike nadmoćnosti neprijatelja uspjeli smo sa jednim vodom da ga zadržimo i čak prisilimo, da su se neki vojnici počeli predavati. Međuvremeno uspostavili smo vezu sa našim snagama koje su bile na koti 852 i 1148 i komandant Odreda naredio je da se izvrši protunapad u svrhu probijanja neprijateljskog obruča i izvlačenja snaga. Protunapad nije uspio zbog neodlučnosti komandnog osoblja i partizana iako smo već bili uspjeli prisiliti Italijane da otstupe, odnosno njihov komandant naredio otstupanje. Međutim naše desno i lijevo krilo, koje se već duboko spustilo, počelo je zaokruživati neprijatelja, dok je sredina zaostala i tako bila prekinuta veza između krila. Neprijatelj je to osjetio, jer su partizani stalno govorili »veza«, i počeo nas zaokruživati s lijevog krila ugrozivši kotu 952, našto smo bili prisiljeni da se povučemo.

Neprijatelju su stizala stalno pojačanja i on je počeo nastupati sa svih strana u pravcu naših položaja. Vidjevši da se ne možemo održati, komandant Odreda održao je kratko savjetovanje sa štabom bataljona na kom je donesena odluka da izvršimo prodor sa svim snagama u pravcu Bukovice tj. Ivoševaca. U 3 sata i 15 minuta započelo je naše probijanje. Tog momenta osjetila se najveća puščana, mitraljeska i artiljerijska paljba. Važno je napomenuti, da su tukli topovi i iz Knina. Probijanje nije izvršeno po predviđenom planu, naime po njemu smo se trebali svi u streljačkom stroju probijati kroz redove neprijatelja, koji nije bio posvuda po planini. Ipak smo se uspjeli u grupama sa 10, 20 i do 40 boraca probiti. Za sada još nemamo tačan broj spasenih drugova, jer su se neki probili i prema Dinari. Smatramo da taj broj neće biti velik, možda najviše 20 uračunavši 3 mrtva i 7 ranjenih, koje smo imali u borbi, a ostalo zarobljeno ili dezertiralo kućama. Gubici neprijatelja prema podacima dobivenim od seljaka iz Promine iznose 7 kamiona mrtvih Italijana provezenih za Zadar, 2 kamiona ranjenih stiglo u Kistanje. Koliki je broj mrtvih i ranjenih Italijana provezen za Drniš, Šibenik i Knin nije nam poznato. Isto tako ne znamo ni tačan broj mrtvih i ranjenih ustaša, domobrana i četnika.

4 jula t.g. kada se bataljon »Bude Borjan« zajedno sa jednim dijelom štaba Odreda odmarao u selu Vujasinovići u Bukovici, iznenadili su ih 2 bataljona italijanske vojske koji su po Bukovici vršili pretragu. Naše čete su se u priličnom neredu izvukle iz kli-

ješta. Imali smo jednog mrtvog, a jednog ranjenog druga. Na strani Italijana bila su 3 mrtva i 4 ranjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Marko Jurlin

(M.P.)

Komandant
Bulat Rade

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 6 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA ODREDA U DRUGOJ POLOVINI LIPNJA

ŠTAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
Broj 579/42.
dne 6. VII. 1942.

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj

Na teritoriji V operativne zone vojnička situacija je povoljnija nego ikada do sada, time što se uspjelo i vojnički i politički prodrijeti i do najudaljenijih kuteva naše zone. Neprijatelj upotrebljava sve moguće mjere da bi uništio partizane, ali kao posljedica toga svakim danom pridolaze novi i novi partizani iz hrvatskih krajeva. Artiljeriska kanonada aktivna je na cijelom sektoru V zone. Ni paljenje sela, niti strijeljanje ni najmanje ne usporava, nego naprotiv ubrzava mobilizaciju. Na teritoriji I odreda padom Mrkoplja i Ravne Gore u neprijateljske ruke, naše pozicije su oslabile u pogledu djelovanja na pruzi između Lokava i Kupjaka, ali da bi se ta praznina nadopunila, stavljeno je u zadatak III bataljonu II odreda, koji djeluje oko Broda na Kupi, da vrši akcije na pruzi na tom terenu. Uslijed pojave četničkih bandita u Gomirju vojnički na tom sektoru stojimo slabije nego li ranije, tako da na tom dijelu četnici se provlače kroz šume, postavljaju zasjede i onemogućavaju nam neke ozbiljnije pothvate na sektoru Ogulin—Gomirje, a mi smo prinuđeni da držimo cio I bataljon u [Musulinskom] Potoku i Jasenku, da ne bi četnici zauzeli ta mjesta i stvorili nam opasniji front. Na teritoriji I odreda zauzećem Krivog Puta, Podbila i Veljuna naše su se pozicije uveliko popravile, da smo

time dobili otvorene ruke za djelovanje na cesti Novi—Senj, Senj—Brinje.

Na teritoriji II odreda u vezi s našim jačanjem i neprijatelj pojačava svoje posade, tako da je zaista za taj teren vezana jedna ogromna vojska, što ćete vidjeti iz našeg informativnog izvještaja. Stara italijanska granica utvrđena je cijela i duž cijele postavljene su bodljikave žice, rovovi, bunkeri i ogromne posade, te nam to uveliko ometa ispunjenje plana u pogledu jačeg prodiranja u Istru. Danas je velika teškoća provući se i jednome čovjeku na onu stranu granice i tako reći svi pokušaji ne uspjevaju. Masovna strijeljanja civilnog pučanstva na teritoriji II odreda su obična pojava, tako isto paljenje sela, ali to sve ima za posljedicu priliv novih partizana i iseljavanje čitavih sela u šumu pod zaštitu partizana, tako da broj partizana Hrvata penje se već u II odredu do blizu 1.500, a žena, djece i staraca ima oko 700—800. Partizanski pokret u tom dijelu sve više dobiva karakter narodnog ustanka. Ali jedinice II odreda nisu još ono što treba da budu. Osnovni uzroci tome su neimanje potrebnog vojničkog iskustva kao ni sposobnog vojničkog kadra, počevši od komande odreda pa sve na niže. Zato sada nastojimo da im pomognemo što najbolje budemo umjeli, jer postoje svi uslovi za velike vojničke uspjehe.

Plan koji je bio postavljen za ovaj period pred I odredom bio je slijedeći: zauzeti Krivi Put, Podbilo, i Veljun, zagospodariti cestom Senj—Novi i Vratnikom, te tako presijeći vezu između Like i Primorja i na taj način pomoći drugovima Ličanima, i napasti na Gomirje u cilju uništenja četničkih bandita ili u najmanju ruku njihovog paraliziranja, da ne bi dobili odriješene ruke za djelovanje na pruzi na tom sektoru. Ovaj drugi dio plana nije još do danas ispunjen, a imao je sve uslove da i on bude ispunjen, nego I odred nije dovoljno posvećivao pažnje tome dijelu plana. II bataljon I odreda dobio je zadatke stalnog djelovanja na pruzi i uništenje te pruge i on je uspio uveliko da izvrši taj plan.

Pred II odredom postavljen je slijedeći plan: napasti nekoliko mjesta u cilju stvaranja slobodnog teritorija, djelovanje na sektoru blizu granice i prebacivanja jedinica na onu stranu granice. III bataljon ima poseban zadatak djelovanja na pruzi do Delnica i uopće u Kupskoj dolini, do Bosiljeva i Lukovog Dola. Tako isto i I bataljon ovoga odreda ima za glavni zadatak djelovanja na pruzi na sektoru Fužine—Hreljin.

U cilju pripreme akcija za oslobađanje teritorija postavili smo im u zadatak raskopavanje i uništavanje svih cesta i postavljanje zasjeda na tim cestama, da bi tako uspjeli odrezati posade od posada i uništiti komunikacione veze. Ovaj plan za II odred nije plan samo za period za koji pišemo izvještaj, nego je to generalni plan kojega se moraju pridržavati, a pojedine konkretne zadatke koje smo dali

za ovaj period, nisu uspjeli izvršiti, ali nadamo se da će biti izvršeni i u tu svrhu poslali smo operativnog oficira[1] na teritorij II Odreda.

Opis akcija i operacija.

I Odred:

17. VI. II bataljon izveo je akciju na pruzi.[2] Na razrušenu prugu naišla je sama lokomotiva, iskočila je iz tračnica i išla 100 metara po šliperima. Partizani su dotrčali do mašine, uhvatili mašinistu i 3 ložača. Partizani su prisilili mašinovođu da vozi još dalje lokomotivu po šliperima i tako mašinovođa zajedno sa komandantom bataljona vozili su još jedan kilometar lokomotivu duž pruge, a tada je iskočila sa pruge i potpuno se uništila, a ona sama razorila je jedan kilometar pruge. Poslije toga partizani su razrušili jednu vahtarnicu i uređaj u njoj. Promet je bio obustavljen dva dana.

26. VI. izvršena je akcija na pruzi između Drivenika i Zlobina, srušena je lokomotiva i nekoliko vagona, te je promet bio obustavljen 12 sati.

24. VI. partizani su uništili prugu između Zlobina i Drivenika. Na mjesto raskrčene pruge naletio je vlak koji je vozio naftu i benzin. Lokomotiva kao i više vagona su potpuno uništeni, a promet je bio obustavljen 2 dana.

27. VI. tek što su uspjeli popraviti prugu, dignut je ponovno vlak u zrak, potpuno su uništene dvije lokomotive i osam vagona, samom katastrofom razrušeno je oko 200 metara pruge. Šesti dan nakon katastrofe došla je dizalica iz Zagreba, da bi prokrčila put. Promet je bio zaustavljen šest dana.

Uporedo sa ovim akcijama na pruzi partizani su pripucavali i nijesu dozvoljavali popravak pruge. Kao što se vidi od 17. VI. pa do 2. VII. svega je jedan dan radila direktno pruga Zagreb—Sušak. Pored toga uništeno je više vahtarnica, dignuto nekoliko telefona dužinom pruge. Promet noću uopće ne radi i te akcije izvode se uvijek samo danju. Osiguranja su pruge velika, što ćete vidjeti iz priloženog nacrta.[3]

22. VI. izvršen je napad na Krivi Put, [Primorski] Veljun i Podbilo. U napadu su sudjelovala dva bataljona. Plan akcije bio je slijedeći: 2 čete od po 50 ljudi sa juriščima imale su izvesti napad na samu kasarnu u Krivom Putu, koja je bila jako utvrđena. Jedna četa imala je za zadatak spriječiti dolazak pojačanja iz Podbila i spriječiti bjekstvo posade iz Podbila, dok ne padne Krivi Put, a onda sa pojačanjem kojeg bismo poslali zauzeti i Podbilo. Jedna četa bila je postavljena pred samim Senjom, u cilju onemo-

[1] Savo Vukelić
[2] Između Liča i Fužina
[3] Ovaj nacrt Redakcija ne posjeduje.

gućavanja dolaska italijanskog pojačanja. Jedna četa bila je stavljena kod Primorskog Veljuna u cilju blokiranja veljunske posade i zauzimanja Veljuna sa pojačanjem koje bi joj došlo iz Krivog Puta poslije zauzeća Krivog Puta. Jedan vod bio je postavljen u zasjedi blizu Prokika, u cilju onemogućavanja dolaska talijanske pomoći iz Prokika. Jedan vod bio je postavljen radi zaštite prema najbližim selima, gdje je bilo naoružanih seljaka. Sve jedinice u određeno vrijeme zauzele su svoje položaje, a sam napad počeo je u 5 sati ujutro. Vod koji je imao zauzeti poštu, gdje je bilo 10 žandara, poslije borbe od pola sata izvršio je svoj zadatak, dok sa kasarnom nije tako išlo. Posada se branila očajno. Jurišci su ubacivali artiljeriske granate, dinamit, tukao je i bacač, ali sve to nije pomagalo, oni se nijesu htjeli predati. Najzad smo izdali naređenje, da se zgrada mora paliti. Dva partizana pomoću stepenica popela su se na zgradu, razbili krov i pomoću petroleuma zapalili ga. Tu nas je mnogo potpomogla bura, koja je neobično duvala. Kada je krov gorio, banda se branila sa kata, kada je gorio I. kat, branili su se iz prizemlja, a kada je gorjelo prizemlje, branili su se iz podruma, sve u nadi da će im doći pomoć, a kada je postalo vruće u podrumu, počeli su iskakivati. Zarobljeno je 30 i nekoliko žandara iz posade, dok su petorica poginula u borbi. U samoj zgradi zaplijenjeno je oko 65 pušaka i jedan sanduk municije, dok sve drugo izgorjelo je i jedva su se uspjele spasti puške. Za vrijeme borbe u Krivom Putu iskočila je posada iz Veljuna, da im ide u pomoć, dočekala ih je naša zasjeda, koja nije zauzela pravilno pozicije i koja je morala blokirati zgradu i toj posadi uspjelo je pobjeći svima osim jednoga, koji je bio uhvaćen i tu je zaplijenjena jedna puška.

Odmah je iskočila iz kasarne i posada iz Podbila, da ide u pomoć Krivom Putu, ali ona nije mogla pobjeći i povukla se nazad u kasarnu, te se razvila borba, ali istoga dana i ona je bila prisiljena na predaju. Tu je zaplijenjeno 30 pušaka i jedan puškomitraljez.

U isto vrijeme pošli su Italijani iz Senja, njih oko 800. Borba se vodila oko 8 sati. Naša Sušačanska četa natjerala ih je u bijeg i ubila oko 30 Italijana. Na našoj strani bio je jedan mrtav. U svim borbama oko Krivog Puta imali smo 3 mrtva. Sve jedinice ispunile su potpuno svoje zadatke, osim one koja je išla na Veljun. Operacijama je rukovodio komandant[4] zone uz pomoć komandanta Odreda[5] i komandanta II bataljona.[6] — Pad Krivog Puta, Podbila i Veljuna primljen je sa ogromnim oduševljenjem u cijelom Hrv. Primorju. Veliki župan iz Senja odmah je pobjegao u Crikvenicu

[4] Narodni heroj Veljko Kovačević

[5] Viktor Bubanj

[6] Narodni heroj Srđan Uzelac. Poginuo 1944 god. u borbi protiv Njemaca kod Ravne Gore, kao komandant Druge brigade Trinaeste divizije.

za koji pišemo izvještaj,nego je to generalni plan kojega se moraju pridržavati,a pojedine konkretne zadatke koje smo dali za ovaj period, nisu uspjeli izvršiti, ali nadamo se da će biti izvršeni i u tu svrhu poslali smo operativnog oficira na teritorij II.Odreda.

Opis akcija i operacija.

I.Odred:

17.VI. II.bataljon izveo je akciju na pruzi. Na razrušenu prugu naišla je sama lokomotiva, iskočila je iz tračnica i išla 100 metara po šliperima.Partizani su dotrčali do mašine,uhvatili mašinistu i 3 ložača. Partizani su prisilili mašinovodju da vozi još dalje lokomotivu po šliperima i tako mašinovodja zajedno sa komandantom bataljona vozili su još jeden kilometar lokomotivu duž pruge,a tada je iskočila iz sa pruge i potpuno se uništila,a ona sama razorila je jeden kilometar pruge.Poslije toga partizani su razrušili jednu vahtarnicu i uređaj u njoj.Promet je bio obustavljen dva dana.

26.VI. izvršena je akcija na pruzi između Drivenika i Zlobina, srušena je lokomotiva i nekoliko vagona,te je promet bio obustavljen 12 sati.

24.VI. partizani su uništili prugu između Zlobina i Drivenika. Na mjesto raskršene pruge naletio je vlak koji je vozio naftu i benzin. Lokomotiva kao i više vagona su potpuno uništeni,a promet je bio obustavljen 2 dana.

27.VI. tek što su uspjeli popraviti prugu,dignut je ponovno vlak u zrak,potpuno su uništene dvije lokomotive i osam vagona, samom katastrofom razrušeno je oko 200 metara pruge.Šesti dan nakon katastrofe došla je dizalica iz Zagreba,da bi prokrčila put.Promet je bio zaustavljen šestdana.

Uporedo sa ovim akcijama na pruzi partizani su pripucavali i nijesu dozvoljavali popravak pruge.Kao što se vidi od 17.VI. pa do 2.VII. svega je jedan dan radila direktno pruga Zagreb-Sušak. Poredi toga uništeno je više vahtarnica, dignuto nekoliko telefona dužinom pruge.Promet noću uopše ne radi i te akcije izvode se uvijek samo danju.Osiguranja su pruge velika,što ćete vidjeti iz priloženog nacrta.

22.VI. izvršen je napad na Krivi Put, Veljun i Podbil. U napadu su sudjelovala dva bataljona. Plan akcije bio je slijedeći: 2 čete od po 50 ljudi sa juriščima imale su izvesti napad na samu kasarnu u Krivom Putu, koja je bila jako utvrdjena.Jedna četa imala je za zadatak spriječiti dolazak pojačanja iz Podbila i spriječiti bjegstvo posade iz Podbila,dok ne padne Krivi Put,a onda sa pojačanjem kojeg bismo poslali zauzeti i Podbil. Jedna četa bila je postavljena pred samim Senjom, u cilju onemogućavanja dolaska italijanskog pojačanja. Jedna četa bila je stavljena kod Primorskog Veljuna u cilju blokiranja veljurske posade i zauzimanja Veljuna sa pojačanjem koje bi joj došlo iz Krivog Puta poslije zauzeća Krivog Puta. Jedan vod bio je postavljen u zasjedi blizu Prokika,u cilju onemogućavanja talijan dolaska talijanske pomoći iz Prokika. Jedan vod bio je postavljen radi zaštite prema najbližim selima,gdje je bilo naoružanih seljaka. Sve jedinice u odredjeno vrijeme zauzele su svoje položaje, a sam napad počeo je u 5 sati u jutro. Vod koji je imao zauzeti poštu, gdje je bilo 10 žandara, poslije borbe od pola sata izvršio je svoj zadatak, dok sa kasarnom nije tako išlo. Posada se branila očajno.Jurišci su ubacivali artiljeriske granate,dinamit, tukno je i bacač,ali sve to nije pomagalo,oni se nijesu htjeli predati.Najzad smo izdali naredjenje,da se zgrada mora paliti.Dva partizana pomoću stepenica popela su se na zgradu, razbili krov i pomoću petroleuma zapalili ga.Tu nas je mnogo potpomogla bura,koja je neobično duvala. Kada je krov gorio,banda se branila sa kata, kada je gorio I.kat,branili su se iz prizemlja,a kada je gorjelo prizemlje,branili su se iz podruma,sve u nadi da će im doći pomoć, a kada je postelo vruće u podrumu, počeli su iskakivati. Zarobljeno je 30 i nekoliko žandara iz posade, dok su petorica poginula u borbi. U samoj zgradi zaplijenjeno je oko 65 pušaka i jedan sanduk municije,dok sve drugo izgorjelo je i jedva su se uspjele spasiti puške.Za vrijeme borbe u Krivom Putu iskočila je posada iz Veljuna,da im ide u pomoć,dočekala ih je naša zasjeda,koja nije zauzela pravilno pozicije i koja je morala blokirati zgradu i toj posadi uspjelo je pobjeći svima osim jednoga,koji je bio uhvaćen i tu je zaplijenjena jedna puška.

Odmah je iskočila iz kasarne i posada iz Podbilja,da ide u pomoć Krivom Putu,ali ona nije mogle pobjeći i povukle se nazad u kasarnu, te se razvila borba,ali istoga dana i ona je bila prisiljena na predaju. Tu je zplijenjeno 30 pušaka i jedan puškomitraljez.

Fotokopija druge stranice dokumenta br. 75

i tamo se nastanio, a o partizanima kruže fame, kako su ostavili Krivi Put da ga zauzmu samo na godišnjicu rata.

19. VI. naša Mrkopaljska četa upućena je sa zadatkom da pomogne u čišćenju četnika na terenu Brlog—Dobrica. Jedinica je došla na teren kada je bataljon »Adžija« izvršio akciju čišćenja. Dan nakon dolaska u Dobricu vodila je 6 sati borbu sa Italijanima, koji su pokušavali zauzeti Dobricu. Na strani neprijatelja bilo je više mrtvih, čiji broj ne znamo tačno. Na našoj strani poginuo je jedan drug.

26. VI. najzad izvela se i prva akcija na cesti između Novoga i Senja. Napadnuta su dva italijanska kamiona, koji su se vraćali iz Bribira sa paleža bribirskih sela. Cijela posada bila je uništena, broj mrtvih je oko 60. Trojici fašista uspjelo je da pobjegnu i da se zaklone ispod parapeta sa jednim puškomitraljezom, ne dozvoljavajući našima da pokupe oružje, a iz najbližih posada dužinom ceste odmah su počeli tući teški mitraljezi i onemogućili kupljenje oružja.

22. VI. jedna patrola I bataljona zapucala je na italijanske posade u Turkovićima i ubila više Italijana. Odmah poslije toga Bjelsko je tučeno artiljerijom. Inače Potok i Bjelsko svakodnevno redovno bombardiraju artiljerijom.

19. VI. jedan vod I bataljona zajedno sa kordunaškim partizanima izvršio je akciju na pruzi Tounj—Zdenac. U ovoj akciji zapaljene su 24 cisterne, zarobljen jedan domobran i 3 talijanska oficira. Naš vod dobio je iz te akcije jednu pušku, 3 pištolja, jedan ranac, 400 komada metaka. Isti vod napao je kasarnu u Bosiljevu, ali napad nije uspio. U toj borbi ranjen je jedan naš drug.

26. VI. na putu od Brestovca za Vitunj 25 četnika, koji su išli u streljačkom stroju, opkolili su jednu našu patrolu od 5 ljudi. Četnici su uspjeli da uhvate jednog našeg druga, kojemu je uspjelo pobjeći vezanih ruku, kada su na četnike pripucale druge naše patrole.

Jedinice I bataljona već nekoliko puta na Kapeli uspješno zaplijenjuju namirnice, koje se voze za ustaške posade u Jezerane. Tako je zaplijenjeno nekoliko konja, hrane i drugoga. Isto tako na Kapeli uhvaćena je jedna žena, koja je pljuvala po mrtvoj Ljubici Gerovac[7] i strijeljana je. Svaki prolaznik preko Kapele mora imati našu propusnicu. Tako da i sami Jezeranci idu odborima N.O.F. po brinjskim selima u Stajnici i t.d. da im se dadu naše propusnice. Vrh Kapele je potpuno oživio i postao mjestom najjače propagande.

II odred:

18. VI. postavljena je zasjeda na cesti Lokve—Delnice, jer prema dobivenim informacijama toga dana trebalo je da krene

[7] Narodni heroj Ljubica Gerovac

oružje iz Delnica za domobrance u Mrkopalj. Ali u vremenu čekanja naišlo je mnogo italijanskih kamiona, koji primjetiše našu zasjedu i otvoriše na nju vatru. Na neprijateljskoj strani bilo je više gubitaka.

19. VI. drugovi Slovenci zatražili su pomoć od nas, jer su Talijani iz Kočevja kretali cestom prema Brodu na Kupi u jačini od 3.000 vojnika, koji su sobom vozili čitavu ratnu spremu i artiljeriju. Kao pomoć upućene su 3 naše čete. Borba se vodila u Sloveniji 3 dana i to samo uzduž ceste Kočevje—Brod na Kupi. Naši partizani imali su zadatak da usporavaju kretanje neprijatelja tom cestom i nanosili mu teške gubitke. Neprijatelj nadirući, ostavljao je posade u mjestima i odmah se utvrđivao.

21. VI. te naše jedinice koje su bile u Sloveniji, dobile su zadatak da napadnu Banja Loku. Naši partizani zatražili su pomoć od Slovenaca za tu akciju i slovenska komanda dala im je jednu četu.[8] U jutro u 5 sati izvršen je napad na Banja Loku, koji je trajao sve do 4 sata poslije podne, dok neprijatelju nije stigla pomoć. Neprijatelj je bio stjeran u posljednju zgradu u kojoj su se počeli voditi pregovori između naših i njihovih i posada neprijateljska već je sva bila pristala na predaju, osim jednog oficira, koji je iz pištolja ubio jednog sergenta, kada mu je prikazao uvjete predaje. U tom momentu, kako je to već gore naznačeno, neprijatelju je počela stizavati pomoć sa više strana, koji je ujedno otvorio jaku topovsku paljbu, iz topova i minobacača. Naši su bili prisiljeni da se povuku. U toj borbi istakao se naročito komandir omladinske čete drug Jastreb,[9] koji je naletio u jedan bunker i prisilio talijansku posadu da napusti bunker i oduzeo jedan teški mitraljez. Isto tako istakao se drug Ožbolt Filip iz Gerova, koji je izvršio naredbu komandira, da napadne bombom iz neposredne blizine mitraljesko gnijezdo i on je to izvršio. Prema obavještenju naših drugova, u toj borbi zaplijenjena su 3 ili 4 puškomitraljeza, 12 pušaka i jedan teški mitraljez. Od svega toga plijena Slovenci su dali našim drugovima 7 pušaka i jedan puškomitraljez. O nanesenim gubicima neprijatelju u toj borbi nije nam do sada poznato. U toj borbi imali smo dva mrtva i to komandira omladinske čete druga Jastreba, koji je jedini do sada bio pohvaljen od štaba ove zone radi njegove neobične hrabrosti u dosadašnjim borbama. (Drug Jastreb kada je jurišao na teški mitraljez rekao je slijedeće: »Kažite drugu komandantu ako poginem, da sam ja zaplijenio teški mitraljez i da on pripada našem bataljonu«. I zaista poslije toga on se bacio u bunker, zarobio 4 Italijana i teški mitraljez. Potom je pošao u štalu, da uzme italijansku mazgu da natovari teški mi-

---

[8] Kočevskog NOP odreda

[9] Narodni heroj Branko Petranović-Jastreb. Poginuo 1942 god. kod Škofje Loke u Sloveniji.

traljez i tu je poginuo. Međutim i pored svega što znaju Slovenci za te riječi, oni su zadržali teški mitraljez i nedaju ga. Ta akcija bila je akcija više naših nego slovenskih partizana, ali kao što vidite oni su zadržali 90% dobivenog oružja, te je u vezi sa time kod naših partizana zavladalo kao neko ogorčenje protivu Slovenaca, a naročito kad se radi o tome teškom mitraljezu kojega je zaista zaplijenio drug Jastreb, koji služi kao simbol herojstva u našim partizanskim jedinicama. O tim stvarima pisati ćemo vam posebnim pismom, kao i uopće o našim odnosima sa Slovencima).

19. VI. Talijani su uspjeli uspostaviti vezu i popraviti cestu između Crnog Luga i Gerova. Isti dan postavljena je naša zasjeda na toj cesti u jačini od jedne čete. Međutim na mjesto zasjede naišle su jake neprijateljske snage iz Gerova u jačini od 200 talijanskih vojnika, iz Crnog Luga oko 40 kamiona sa vojskom i 6 blindiranih automobila. Došlo je do borbe i neprijatelj je počeo sa obadvije strane da zaokružuje našu zasjedu. Na strani neprijatelja bilo je 8 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

20. VI. na cesti Gerovo—Crni Lug naša jedna omanja zasjeda dočekala je ogromnu neprijateljsku kolonu, koja je išla od Gerova prema Crnom Lugu i došlo je do žestoke borbe. U toj borbi neprijatelj je odvukao dva kamiona ranjenih i mrtvih u Crni Lug, dok sa naše strane nije bilo gubitaka niti ranjenih.

21. VI. raskopana je cesta između Gerova i Crnog Luga. Civilno stanovništvo vrlo se rado odazvalo za kopanje ceste.

21. VI. postavljena je zasjeda između Kamenjaka i Gornjeg Jelenja u jačini od 200 partizana. Zadatak je bio sačekati italijansku patrolu od 150 vojnika, koja se kreće tuda. Ali kako zasjeda nije bila postavljena kako treba, prije vremena bila je opažena od neprijatelja i neprijatelju je uspjelo otvoriti vatru na našu zasjedu prije nego što je naša zasjeda otvorila na njih. Na strani neprijatelja bilo je 20 mrtvih vojnika i nekoliko ranjenih. Na našoj strani imali smo dva lakše ranjena.

17. VI. jedna naša patrola na Karolinskoj cesti zaustavila je jedan civilni kamion, koji je vozio drvo prema Zlobinu. Kad se patrola uvjerila da se vozi drvo za Talijane, zapalila je kamion i drva. Kamion je bio vlasništvo firme Šoić i Brozičević, koji rade za okupatora.

19. VI. blizu Plasa izbačen je jedan teretni vlak iz tračnica, a poslije je po njemu otvorena puščana i mitraljeska vatra. Broj žrtava je nepoznat, a promet je stajao 20 sati.

Istoga dana zakrčena je cesta između Mrzlih Vodica i Crnoga Luga.

24. VI. jedna četa I bataljona postavila je zasjedu na cesti Lujzijani između Kamenjaka i Kikovice sa zadatkom da sačekaju talijanske kamione, da ih po mogućnosti unište i da dođu do oružja,

ali u 9 sati naišli su italijanski kamioni, karavana kamiona bila je dugačka oko 1 km praćena tenkovima i blindiranim automobilima. Ta karavana je propuštena, a čekalo se na mogućnost dobijanja oružja. Oko 12 sati naišao je jedan italijanski kamion, kojega je zasjeda uništila. Ubijeno je 9 talijanskih vojnika i jedan oficir. Zaplijenjeno je 9 pušaka, jedan puškomitraljez, 670 metaka, jedan revolver, 5 bombi, a kamion je zapaljen. Nakon vrlo kratkog vremena podigao se avion iz aerodroma Grobnik koji je odmah letio na lice mjesta i otvorio mitraljesku paljbu. Naši puškomitraljezi otvorili su na avion vatru, nakon čega je avion odletio i spustio se u svoju bazu, a podigao se drugi avion i počeo mitraljirati na mjesto zasjede. Saznajemo da je avion bio oštećen, a pilot ranjen. Avion je razmontiran i upućen na popravak.

23. VI. jedna grupa partizana upućena je da ometa popravak ceste Crni Lug—Gerovo, ali prije dolaska na određeno mjesto, sukobila se sa Italijanima, koji su štitili to mjesto.

24. VI. ponovo je upućena grupa partizana da ometa rad na popravku te ceste, ali opet se sukobila sa talijanskom zasjedom.

26. VI. postavljena je zasjeda kod sela Tršća sa zadatkom da sačeka Talijane. Talijani su tek naišli 27. VI. nadirući prema zasjedi sa svih strana. Kako je bila gusta magla, to su se opazili Talijani tek na 30 metara. Došlo je do borbe u kojoj je poginuo jedan naš drug.

25. VI. iskidano je 200 metara telefonske linije između Vele Vode i Crnog Luga.

26. VI. posječeno je 15 telefonskih stupova na cesti između Mrzlih Vodica i Crnoga Luga, uništeni su svi izolatori, a žica je ponesena u logore.

26. VI. postavljena je veća zasjeda na cesti kod Kukuljanova. Zasjeda je trajala dva dana, ali kao uprkos nitko nije naišao.

27. VI. jedna grupa partizana upućena je da uništi prugu u blizini Liča, ali pri samom radu sukobili su se sa italijanskom patrolom, u kojoj su poginula dva Talijana i jedan je ranjen.

28. VI. uništeno je 20 stupova telefonske veze na cesti između Kikovice i Kamenjaka (Lujzijana). U isto vrijeme postavljena je zasjeda koja je čekala da poprave telefonsku prugu, ali uprkos čekanja Talijani nisu došli.

29. VI. uništeno je 30 telefonskih stupova kod Gornjeg Jelenja. Stupovi su iskidani na nekoliko komada, izolatori uništeni, a žice ispresijecane.

28. VI. poslana je jedna grupa partizana da uništi prugu kod Delnica, ali je naišla na talijanske patrole, s kojima se sukobila. Zadatak nije izvršen.

Nekoliko četa sudjelovalo je tokom tjedna kao osiguranje za evakuaciju civilnog stanovništva iz Podhuma i Mrzlih Vodica. Kod

Mrzlih Vodica došlo je tom prilikom do sukoba sa Talijanima, ali su partizani ipak uspjeli i omogućili civilima slobodan put u logor.

U svim hrvatskim krajevima na našoj teritoriji svakim danom doprilaze novi i novi, organizirano je više radnih četa. Stanovništvo je skoncentrisano po civilnim logorima i postavljeni su komandiri i komesari u logore. Organiziramo tehničke čete, koje nisu naoružane, u nedostatku oružja, koje imaju zadatak izgradnje logora za civile, za partizane, rušenje cesta i slično. I odredu dali smo naređenje da formira jednu proletersku četu, ona je već u formiranju. II bataljon ovoga Odreda formirao je svoju omladinsku četu sa 80 drugova. Ima još omladinaca za formiranje još jedne takve čete. Dali smo nalog da se ta četa formira, pa kad se dobije oružje, naoružat će se je. II odred ima do sada jednu omladinsku četu pri III bataljonu i u formiranju je proleterska četa.

Naši štabovi odreda i bataljona još uvijek ne funkcionišu onako kako bi to trebalo, nemaju dovoljno samostalnosti, odlučnosti, da bi napravili neki potez i sami bez naših naređenja i uputstava. Kada se postavi pred njima zadatak za izvršenje neke veće akcije, postoji suvišna bojaznost od neuspjeha, a kad se tako podilazi izvršenju nekog zadatka, to je već unaprijed u pola osuđeno na neuspjeh. Štab I odreda naročito je krnj danas, kada ulogu političkog komesara mora da vrši drug Gojko Trbović. On može biti dosta dobar operativni oficir, ali zamjenik komesara nikako. Jasna je stvar da i Branko[10] ne može vršiti tu funkciju, i on je smijenjen s nje.

[U] Štab[u] II bataljona »Matije Gubca« naročito se dobro pokazuje drug Lenac[11] kao komandant bataljona do danas se pokazao najboljim komandantom bataljona na našem teritoriju. Prosto njegovo razvijanje nas divi, a osobito se specijalizirao u rušenju pruge.

U II odredu sve je u razvoju, štabovi još ne mogu da se osamostale, da se osjete štabovima. Polit. komesar[12] odreda još najbolje može da odgovori svojoj funkciji.

Naš štab donekle je popunjen, ali još uvijek nedostaje jedan dobar obavještajac, premda koliko-toliko obavještajna služba je u posljednje vrijeme dosta dobro organizirana.

Imali smo u planu nekoliko zamašnijih operacija na teritoriji I odreda, ali možemo reći da su nam taj plan omeli četnički banditi, no ipak se nadamo da ćemo brzo preći na njihovo izvođenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik polit. komesara		Komandant
Joso Gržetić	(M.P.)	**Veljko Kovačević**

[10] Branko Vukelić

[11] Narodni heroj Ivan Lenac, borac španske republikanske vojske. Poginuo 1945 god., u blizini Sušaka, kao operativni oficir štaba Jedanaestog korpusa NOVJ.

[12] Vinko Švob

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 6 SRPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU NOP ODREDA HRVATSKE O ZAJEDNIČKIM AKCIJAMA I SARADNJI SA SLOVENAČKIM PARTIZANIMA

ŠTAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
Broj 580/42.
dne 6. VII. 1942

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

U vezi s našim odnosima sa drugovima Slovencima potrebno je da vas obavijestimo o izvjesnim stvarima. U dosadašnjoj našoj saradnji između nas i drugova Slovenaca imali smo nekoliko zajedničkih akcija. Jedna od takvih akcija bilo je zauzeće Broda na Kupi.[1] Druga, napad na Stari Trg, gdje su se naši partizani zaista pokazali vrlo dobro i to baš u momentu kada je među drugovima Slovencima nastala panika i počelo neuredno odstupanje. Tada su naši partizani navalili na samo mjesto. Taj njihov gest bio je naročito dobro pozdravljen kako od slovenačkih partizana, tako i od slovenačkog naroda, koji su neobično dobro primili naše partizane i divili im se. Drugi put Slovenci su izvršili napad na Osilnicu i na poziv Slovenaca mi smo im uputili jednu četu koja je imala za zadatak da spriječi dolazak pojačanja iz Gerova u Osilnicu i taj je zadatak izvršila.[2] Treća, krupnija akcija, izvedena je napadom na Banja Loku, gdje je učestvovalo mnogo više naših nego slovenačkih partizana, u kojoj su zaplijenjeni 3—4 puškomitraljeza i jedan teški mitraljez, kako smo to napomenuli u našem operativnom izvještaju.[3]

Sve ove akcije bile su izvedene na slovenačkom teritoriju u obliku naše pomoći drugovima Slovencima i na svaki njihov zahtjev mi smo im poslali pomoć. U svim slučajevima naše jedinice držale su se primjerno. Neuspjeh slovenačke akcije na Osilnicu, a oni su vršili do sada tri napada na Osilnicu, drugovi Slovenci pred svojim partizanima htjeli bi to pravdati time, da su drugovi Hrvati propustili neprijateljska pojačanja. To su objavili i preko svojih novina. Međutim to je potpunoma neistina. Naši drugovi nisu

---

[1] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 51 (akcije Trećeg bataljona).

[2] Vidi dok. br. 46 (akcije Drugog odreda od 4 lipnja).

[3] Vidi dok. br. 75 (akcija Drugog odreda od 21 lipnja).

propustili pojačanja premda su bili skoro potpuno opkoljeni i u toj borbi poginuo je jedan naš drug, a dvojica su bila ranjena, a kada su prodrli Italijani kroz naše zasjede, već prije toga drugovi Slovenci napustili su Osilnicu, jer njihove zaštitnice nisu uspjele zadržati Italijane, nego su ih propustile.

Akciju na Banja Loku smatramo više našom akcijom nego drugova Slovenaca. Ali šta se dešava, da drugovi Slovenci 90% uzimaju zaplijenjenog oružja, a našim drugovima partizanima daju tek 7 pušaka i jedan puškomitraljez. To pitanje zaista ne bi smjeli postavljati, kada bi to bio jedini slučaj u našim odnosima. S druge strane drug vodnik Jastreb[4] zaplijenio je teški mitraljez i kao da je znao kakav će spor biti sa Slovencima, jer je on bio i ranije s njima u akcijama, dao je poruku na komandanta, ako on pogine, teški mitraljez pripada njegovom bataljonu. I pored toga drugovi Slovenci nisu dali taj mitraljez, nego najprije su poručili da je pokvaren, a onda kad smo ga tražili, da to pitanje će riješiti Glavni štab Slovenije. Zapravo o tim pitanjima međusobno su vodili pregovore naš II odred i slovenački Notranjski odred. — Možete razumjeti koliko takve pojave ne idu u prilog saradnji između nas i Slovenaca, jer to vidi svaki naš partizan iz II odreda, govoreći da oni u prvom redu moraju naoružavati drugove Hrvate koji dolaze masovno u partizanske jedinice. Kako oni tu stvar postavljaju pred svoj Glavni štab, oni međutim za svaku sitnicu htjeli bi da rješava Glavni štab, to i mi postavljamo tu stvar pred naš Glavni štab i smatramo da mora da nam pripadne teški mitraljez, koji je zaplijenjen od naših drugova, a za koji je dao jedan naš drug, valjda najbolji borac u našoj zoni, i svoju glavu, vrlo bi negativno utjecalo na naše partizane kad ne bi pripao nama.

Ali nije samo to, mi smo se uvijek nadali da ćemo takove pojave uspjeti riješiti sami sa Štabom III grupe odreda slovenskih partizanskih četa. Jedna naša jedinica iz Prezida još odavno je spadala pod komandu slovenačkih partizanskih odreda. Mi smo tu jedinicu, kao hrvatsku, tražili da spadne pod našu komandu. I došlo je do jednog sastanka, na kojem se to riješilo. Međutim oni su nam poslali ljude, a oduzeli im sve oružje. Da su im drugovi Slovenci dali to oružje, pa im ga oduzeli, mi ne bismo imali ništa protiv, ali kako su se ti drugovi sami naoružali i čak napravili nekoliko velikih i uspjelih akcija, kao jednu napr. nazad nekoliko mjeseci, u kojoj su potukli tako strašno Italijane,[5] zaplijenili su toliko oružja da

---

[4] Narodni heroj Branko Petranović

[5] Odnosi se na akciju na Majene, 19 travnja, koju je izvršila Treća četa Trećeg bataljona Notranjskog odreda »Miloš Zidanšek«. U sastavu ove čete bila je i grupa partizana iz Prezida. Ubijeno je 28 Talijana i 25 ranjeno, i zaplijenjena veća količina oružja. Vidi tom VI, knj. 2, dok. br. 72.

ga nisu mogli ponijeti, a drugovi Slovenci nam ih sada vraćaju bez oružja. Mi smo po svim tim pitanjima intervenirali kod Štaba III grupe partizanskih odreda Slovenije, kao i po mnogim drugim pitanjima, ali uvijek se odnose negativno i htjeli bi da postave saradnju iz koje bi oni izvukli nekako deblji kraj. Mi smo tu stvar ponovno postavili pred Štab III grupe, da dadu oružje drugovima koje su razoružali, ali kako to oni sigurno neće učiniti, to se obraćamo na vas, da to vi riješite sa Glavnim štabom Slovenije.

Mi smo postavili zapravo pismenim putem pred drugove Slovence pitanje o zajedničkoj vojničkoj saradnji u cilju čišćenja teritorija na našim dodirnim tačkama, ali još nismo došli do jednog konkretnog plana. Isto tako smo postavili pitanje da možemo smjestiti jedan dio civilnog pučanstva na njihov teritorij, tj. u selima koja su potpuno iseljena od Njemaca i Italijana i gdje nema ni jedne žive duše. Na to pitanje dali su nam negativan odgovor.

Kako nemamo ljekara na teritoriju II odreda, a s obzirom da imaju više bolnica i da svaki njihov bataljon ima jednog ljekara, to smo tražili da naše ranjene iz II odreda šaljemo u njihove bolnice, dok bi mi dobavili ljekara i organizirali bolnicu za II odred, jer ne može se ni zamisliti da bi iz II odreda mogli slati ranjenike u našu bolnicu radi velike udaljenosti. Oni protivu toga nemaju ništa, nego će primiti naše teže ranjene, ali dodaju da mi nastojimo što prije organizirati bolnicu. Mi smo tražili od drugova Slovenaca da nam daju jednoga ljekara, ali oni to neće. Kako oni imaju ljekara dovoljan broj, to vas molimo da biste vi i u tom pogledu intervenirali.

Trebalo je da se ovih dana sastane netko iz našega štaba sa predstavnicima iz Štaba III grupe slovenskih partizanskih odreda. Kako mi nismo mogli stići na taj sastanak, to smo preporučili drugu operativnom oficiru,[6] koji se nalazi na teritoriji II odreda, da bi se on s njima sastao i dali smo mu sve potrebne upute i pitanja koja bi se morala riješiti na tom sastanku. Ali kako oni mnoge stvari postavljaju da će riješiti njihov Glavni štab, to se i mi obraćamo na vas i postavljamo ova pitanja da ih vi riješite sa njima. Mi ovo ne bismo postavili pred vas da smo mogli sami riješiti ili

---

[6] Savo Vukelić. On se u Kočevskoj dolini sastao sa članovima Glavnog štaba Slovenije, Alešom Beblerom i Jakom Avšičem. Na sastanku se raspravljalo o saradnji, i napravljen je plan zajedničkih akcija na slovenačkom i hrvatskom teritoriju ali je to spriječila Treća neprijateljska ofanziva, koja je počela 16 srpnja 1942 god. na sektoru Krim—Mokrec i produžila se krajem srpnja na sektor Prezid—Čabar. Sastanak je ipak obostrano koristio: izmijenjana su borbena iskustva, agitacija, propaganda i štampa, i uspostavljena čvršća veza, preko štaba Pete operativne zone, između Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske i Glavnog štaba NOP odreda Slovenije.

bar da su drugovi Slovenci pokazali dobru volju, da se izbjegavaju nezgodne pojave.

Naša jedna jedinica koja se nalazi u Istri, tj. istranski partizani bili su napadnuti, ima tome nekoliko dana, i rasprši li se. Kotarski komitet iz Rijeke postavlja pitanje, kao i oni tamo, da bi se prebacili na našu stranu. Mi to ne odobravamo, nego treba da ostanu tamo i da tamo djeluju. U vezi sa time, preko granice uputili smo druga Mošu Albaharija, da uspostavi stalne veze i da ih pomogne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik polit. komesara
(Potpis nečitak)

Komandant
Veljko Kovačević

(M.P.)

BR. 77

INFORMATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 6 SRPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU NOP ODREDA HRVATSKE O NEPRIJATELJSKIM SNAGAMA U GORSKOM KOTARU I PRIMORJU

ŠTAB
V OPERATIVNE ZONE HRVATSKE
Broj 581/42.
dne 6. VII. 1942.

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Informativni izvještaj

U posljednje vrijeme osjeća se prebacivanje velikog dijela italijanske vojske od Like preko Senja i Crikvenice za Sušak. Prema glasinama govori se da ih prebacuju u Francusku, ali to još nije provjereno. Međutim na našem teritoriju ne osjeća se neko smanjenje neprijateljskih posada, osim operativne vojske, koja je bila došla i izvršila navodno tu njihovu ofanzivu, koja se povratila i povukla iz primorskih krajeva, a ostale su stalne posade, koje su i ranije bile. Međutim na teritoriju II odreda sve garnizone pojačavaju. Stara italijanska granica utvrđuje se i duž nje cijele ispletene su široke bodljikave žice, iskopani rovovi i bunkeri,

te zaposjednuti jakim posadama, a u mjestima iza granice stare skoncentrirane su ogromne snage. Tako napr. na drugoj strani granice u Ružićima nalazi se 4.800 vojnika, u Matuljama 4.000, u Jušićima 2.000, u Klani ima mnogo nagomilane vojske, prema informacijama od unatrag 20 dana imade ih oko 10.000. Naoružanje ovih posada, kao i kojem rodu vojske pripadaju, nije nam poznato. Prema prikupljenim podacima u Kastavštini i Marčelji nalazi se po 100 vojnika i po 10 karabinjera. U Mateju 45—50 vojnika i 20 karabinjera, u Zametu oko 60 vojnika, u Pehljinu oko 60 vojnika, u samom Kastavu 3—400 vojnika, u Škrljevu ima oko 300 milicionera i karabinjera, u Praputnjaku oko 40 karabinjera, u Hreljinu oko 600 vojnika, u Plasama oko 100 vojnika, u Zlobinu 40 karabinjera i milicionera, u Fužinama i Liču i Vratima oko 400 vojnika, u Hrastenici oko 50 vojnika, u Grobniku oko 130 milicionera, u Donjem Jelenju 250 milicionera, u Lubarskoj 70 karabinjera i milicionera, u Gerovu bila je do sada posada od 6—800 alpinaca, od kojih je većina regruti, koji su u vojsci 6 mjeseci. Od tih ima oko 40 fašista i karabinjera, ali prema posljednjim obavještenjima u Gerovu je skoncentrisano oko 3.000 vojnika. U Čabru ima 650 vojnika, od toga 60 fašista i karabinjera. U Gerovu i u Čabru raspolažu sa topovima i sa bacačima mina. U Klešcima, gdje do sada nije bilo vojnika, ima 160, od kojih 28 karabinjera i fašista. U Osilnici 120 karabinjera i fašista, u Prezidu 120 alpinaca, među kojima ima karabinjera i fašista. U Crnom Lugu 200 Talijana, među kojima 40 milicionera, 25 financa i 30 karabinjera, u Mrzlim Vodicama oko 150 Talijana, od toga 20 karabinjera i 30 fašista, u Srednjem Jarku ima 22 financa i 20 karabinjera. U svim ovim mjestima Talijani su vrlo dobro utvrđeni, nalaze se u zidanim kućama, a prozori su zabarikadirani vrećama pijeska. Ispred tih zgrada i na ulazima u zgrade imaju bunkere, a oko kuća mitraljeska gnijezda. U Brodu na Kupi nalazi se od po 7—800 Italijana, u Skradu oko 300, u Srpskim Moravicama oko 400, u Delnicama nije nam tačno poznat broj, ali tu se obično kreće od 3—5.000. U Lokvama cca 1.000. U Ogulinu se nalazi oko 2.000 fašista, ali tačan broj ne može se ustanoviti, radi čestih promjena. Gomirje: na Perić-Mostu 30, Ljubošina 30, u samom Gomirju 160, na mostu kod manastira 30, na stanici oko 20. U manastiru domobranaca i ustaša oko 40, pored toga nalazi se u Gomirju oko 50 četnika, koji aktivno idu sa Italijanima, i više od 100 naoružanih seljaka sa puškama kod svojih domova. Modruš ima oko 130 ustaša, Jezerani od 100—150 ustaša i domobranaca, Brinje, Žuta Lokva, Prokike — u sve troje skupa ima oko 1.000 do 1.500 Talijana, ali ta se brojka često mijenja, jer čas odlaze, čas dolaze. U Ogulinskom Hreljinu nalazi se oko 10 žandara i oko 120 Talijana. Pored toga duž cijele pruge nalaze se vahtarne i stražare na vrlo bliskom otstojanju i obično

u svakoj vahtarni nalazi se po jedan puškomitraljez i po 14 vojnika. Pored toga pruga je čuvana noćnim zasjedama.

Šaljemo vam nacrt i podatke o jednom dijelu pruge, gdje mi najviše djelujemo, od Kupjaka do Meja, u te brojke ne spadaju posade koje se nalaze po stanicama i po mjestima.— Nije nam poznato sa kakvim snagama neprijatelj raspolaže u Vrbovskome, ali su se i tu brojke često mijenjale od 500 do 2.000, to je bilo normalno. U Ravnoj Gori, prema posljednjim informacijama, nalazilo se oko 200 fašista. U Mrkoplju danas ima oko 800, među njima 150 ustaša, jedan priličan broj karabinjera i fašista. Pored toga nešto naoružanih seljaka, kako iz Tuka, tako iz Mrkoplja. Već smo napravili detaljan plan Mrkoplja sa svim posadama, ali ih je još mnogo, nastanjeni su u 15 zgrada, u 2 crkve, a okolo svuda izgradili bunkere i zasjede drže, te postoje dobre veze sa Mrkopljem. U Begovom Razdolju nalazi se oko 40 — 50 naoružanih seljaka, sa 3 puškomitraljeza, i njih ćemo morati brzo posjetiti.

U obalskom pojasu od Senja pa do Rijeke još uvijek nalaze se velike posade, samo u posljednje vrijeme dobivamo obavještenje da su povukli konjicu i da su se u Senju ukrcavali na parobrode, ali svakako da u Senju nema manje od jedne hiljade. Između Senja i Novoga nalazi se čitav niz manjih posada sa teškim mitraljezima, okrenuti prema planini i prema moru, te nam to smeta uveliko za uspješno izvođenje akcija na toj cesti. Izgleda da od Senja su povukli i artiljeriju, jer nas u posljednje vrijeme ne tuku iz nje, pa niti za vrijeme akcije u Krivom Putu. U Ledenicama ih ima oko 200, jako utvrđenih, u Novome tu uvijek varira od 1.000 do 2.000 pa i više, u Bribiru ih ima oko 200—250, u Crikvenici se nalazi od 1.000 pa na više, u Sušaku i Kraljevici isto su velike posade, u Triblju ima oko 200 bersaljera, a u Driveniku oko 160 alpinaca. Sve posade na našem teritoriju a osobito u Primorju i na teritoriju II odreda su jako utvrđene i svuda ograđene bodljikavim žicama. U Delnicama nalazi se sjedište italijanske divizije »Lombardija«, a u Crikvenici je štab V korpusa. Prema posljednjim informacijama doći će ustaše u Primorje i uzeti civilnu vlast.

Kao prilog šaljemo vam nacrt pruge od Kupjaka do Meje i brojno stanje na blokovima i stražarama, kako na ovom dijelu pruge, tako izgleda da je pruga osigurana i od Kupjaka do Ogulina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik polit. komesara
Joso Gržetić

Komandant
Veljko Kovačević

(M.P.)

BR. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 7 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA PRVOG I DRUGOG ODREDA

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj: 328/42
7 jula 1942

KOMANDANTU I ZONE NAR. OSLOBOD. PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj

Neprijatelj je još uvijek na teritoriju ove Grupe u defanzivi i ne kreće se nikuda iz svojih garnizona. Neke svoje garnizone, kao Tušilović i Skakavac, pojačao je sa izvjesnim brojem snaga i po dva topa, zbog toga pošto trupe u tim garnizonima nisu htjele biti bez topova i bez tog pojačanja. Naše snage još uvijek vrše operacije na teritoriju II K.P.O. Operacija na Drežnik i Rakovicu odgođena je zbog izdaje civilnog stanovništva o našoj koncentraciji. Sada se operacije vrše oko Primišlja i oko Lađevca.

I odred:

6. VI grupa koja je prebačena u Kozjaču u zajednici s grupom iz Bosiljeva razoružala je žandarmerijsku stanicu u selu Rosopajniku. Ova žandarmerijska stanica služila je kao pogranična straža prema Sloveniji. Ujutro oko 7 sati opkoljena je kuća u kojoj su žandari stanovali i isti pozvani na predaju. Zaplijenjeno je 5 karabina, 250 metaka, 1 vojno-državni pištolj i ostale spreme. Ova grupa javlja da se je uglavnom zadržavala oko Prilišća i Vukove Gorice, i tu su osnovali narodno-oslobodilačke odbore te upoznali narod sa našom borbom. Oružje koje su zadobili u Rosopajniku dato je drugovima Hrvatima koji osnivaju svoj odred.[1] Pobliže o tom odredu nismo obaviješteni nego ćemo tražiti od grupe iz Bosiljeva da nam dostavi izvještaj. Poslije akcije na Rosopajnik prebacila se ova grupa u selo Marin Dol za Sloveniju i tu se sastala sa slovenskim partizanima,[2] koji vode ogorčene borbe sa Talijanima i uništavaju sve što bi moglo da posluži fašistima. Po njihovom

[1] Žumberačko-pokupski NOP odred. Vidi dok. br. 64.
[2] Na tom teritoriju operisao je Dolenjski NOP odred.

izvještaju, u Sloveniji je potpuno obustavljen prevoz željeznicom i kolima. Odavde ova grupa krenula je natrag prema Prilišću i u selima oko Prilišća držala sastanke i objašnjavala cilj naše borbe. Sada se ova grupa nalazi u Žumberku i po izvještaju vidi se da je 21. VI imala sukob s ustašama prilikom prebacivanja za Žumberak. O situaciji u Žumberku javlja ova grupa da je povoljna. Broj partizana se svakog dana povećava, a neprijateljske snage su od 25 — 30 žandara, pa bi mogli lako doći do oružja. U Žumberku pojačala se je ova grupa tako da ih imade sada 20.

3. VII 4 četa IV bataljona (grupa u šumi Kljuki) krenula je prema Farkašiću i Letovaniću sa zadatkom da razoruža žandarmerijske postaje. Na putu sreli su dva domobrana, razoružali ih zaplijenivši dva karabina, 100 metaka i dva vojnička odijela. Idući dalje susreli su teretni kamion, koji su zaustavili, ukrcali se u njega i s njim krenuli za Farkašić i Letovanić. Sa kamionom je upravljao jedan partizan. U Farkašiću razoružali su tri žandara koji su čuvali popa, zaplijenivši od žandara 3 karabina a od popa 1 karabin, 1 pištolj i 1 radioaparat. Odatle krenuli su automobilom dalje za Letovanić i tu razoružali žandarmerijsku stanicu. Žandari nisu se nadali da bi partizani mogli doći u kamionu i kad su vidjeli šta je na stvari predali su se bez metka. Plijen je bio 13 karabina s municijom i nešto druge spreme. Prolazeći kroz hrvatska sela narod nije vjerovao da su ovo partizani sve dotle dok se nisu vratili pjevajući partizanske pjesme, bacajući letke, klicajući jedinstvu Narodno-oslobodilačke borbe, na što im je narod srdačno odvraćao. Cjelokupni plijen bio je 19 karabina, 2000 metaka, 5 vojno-državnih pištolja, 10 bombi, 35 raketa i jedna civilna puška, te nešto druge spreme.

II odred:

24. VI polupala je 3 četa I bataljona pumpu na Mrežnici kod Generalskog Stola. Plijena nije bilo jer su domobrani koji su čuvali ovu pumpu nalazili se u šumi na jednom visu.

25. VI 5 četa III bataljona otišla je prema muslimanskim selima u pravcu Gate s namjerom da povrati opljačkanu stoku. Na povratku ranjen je puškomitraljezac i puškomitraljez je pao neprijatelju u ruke. Zaplijenjeno je 30 komada stoke i [zarobljena] dva muslimana. Stoka je data bivšim vlasnicima, a muslimanska je vraćena muslimanima. Muslimani su pušteni kućama.

28. VI skoncentrisale su se u Kordunskom Leskovcu i Mašvini: proleterska četa I i II odreda, omladinska četa, mitraljeski vod 4 čete III bataljona, II bataljon II odreda i dva lička bataljona. Izdajom stanovništva otkrivena je naša koncentracija i napadnut je bataljon »Marko Orešković« i »Petar Vuksan«. Proleterska četa II odreda i omladinska četa imale su za zadatak da osiguraju pre-

laz preko ceste Drežnik—Vaganac. Za vrijeme osiguranja imale su ove čete borbu sa ustašama u kojoj je pao jedan omladinac i jedan proleter, te ranjen jedan omladinac i jedan proleter. Operacija na Drežnik i Rakovicu trebala je biti izvedena 1 jula u 2 sata ujutro. Snage koje su imale za zadatak zauzele su svoje položaje, ali ujutro stiglo je naređenje da se snage povuku i da se odustaje od operacije. Odavde naše snage povukle su se u Mašvinu, a odatle prema Močilama radi daljnjih operacija.

1. VII 3 četa III bataljona rastrgala je prugu između Blata i Jesenice.[3] Naišao je putnički vlak i lokomotiva se prevrnula i oštetila, a isto tako i nekoliko vagona. Zarobljeno je 29 Talijana, 3 četnika, 4 domobrana i 9 željezničkih službenika, a zaplijenjeno je 25 pušaka, 2 pištolja i 500 metaka. Talijani su svučeni i pušteni, željezničari takođe pušteni, domobrani zadržani neko vrijeme i biće pušteni a četnici saslušani i likvidirani.

Između 1. i 2. VII I bataljon izvršio je akciju na bolnicu u Dugoj Resi, 9 km od Karlovca. Plan je bio da se napadne istovremeno selo Belavići s jednim vodom, s dva voda da se onesposobi pruga između Zvečaja i Generalskog Stola, te razoruža Zvečaj, a ostalim snagama da se izvrši napad na bolnicu s tim da se jedna desetina s puškomitraljezom prebaci iza leđa Talijanima kojih je bilo u samoj Dugoj Resi oko 800. Akcija na samu bolnicu uspjela je u potpunosti. Naše snage ušle su u bolnicu zaplijenivši mnogo sanitetskog materijala u vrijednosti od 200.000 i odatle napucale na Talijane, koji su bili udaljeni od 200 — 300 metara i nisu se uopće nikud pokazivali niti su otvarali vatre. Desetina koja se trebala prebaciti Talijanima za leđa nije se mogla prebaciti zbog toga pošto na Mrežnici nije bilo ni jednog čamca. Vod koji je napadao na Belavići selo razoružao je stražu zaplijenivši 7 karabina s municijom i zarobivši 7 domobrana i dva ustaše. Isti su domobrani i ustaše pušteni svojim kućama pošto se ustanovilo da su ustaše nasilno mobilisani i da nisu se ogriješili o našu borbu.

Akcija na Zvečaj nije uspjela, pošto vod nije razumio dobro zadatak te je razrušio prugu između Gornjih i Donjih Dubrava umjesto između Zvečaja i Generalskog Stola, tako da je nesmetano stigao blindirani voz koji je sa snagama koje se nalaze unutra iznenadio naše snage koje su se morale na brzinu zajedno sa komandantom[4] povlačiti. Za vrijeme pomenutih operacija napucano je i na Generalski Stol. Ova operacija uspjela je vrlo dobro. Snage ovoga bataljona usprkos toga što su morale prolaziti pored nekoliko neprijateljskih garnizona upale su u Dugu Resu, [u] neposrednoj blizini Karlovca, i snabdjele nas prilično sa sanitetskim materija-

---

[3] Lička Jesenica
[4] Milutin Karas

lom. Da je vod koji je imao zadatak da sruši prugu razumio svoj zadatak uspjeh bi bio još veći.

U I i II odredu, a u vezi Naredbe br. 25,[5] osnovaće se u najskorije vrijeme po jedan udarni bataljon za odred. Istovremeno osnovaće se na teritoriju II odreda IV bataljon od 2 i 5 čete III bataljona. Kada isto bude izvršeno, podnijet će se izvještaj o učinjenom.

Za sada poslije operacija oko Primišlja i Lađevca a u zajednici s Udarnom brigadom Zone predviđene su operacije na četnike oko Plaškog. Ujedno bile su predviđene i operacije prema Kladuši u zajednici s odredom Banije i Prvim krajiškim odredom, ali iste izgleda da će uslijed učestvovanja snaga I krajiškog odreda i odreda Banije u operacijama oko Bos. Novog i Dvora morati odgoditi za neko vrijeme.

Proleterske čete I i II odreda spojene su u jednu i biće upućene preko Kupe s tim da vrše tamo operacije u zajednici sa našim snagama koje se već tamo nalaze. U vezi toga 4 četa IV bataljona vrši pripreme za izvođenje nekoliko tih akcija oko Pisarovine i Jaske.

6. ov. mj. u 9 sati ujutro krenulo je oko 200 ustaša, domobrana i žandara iz Siće prema Perjasici. Čim je za ovo doznao komandant I bataljona zauzeo je položaj prema neprijatelju s 1 četom i uputio naređenje 2 četi da napadne neprijatelja s lijevog boka. Kako je 2 četa bila dosta udaljena i nije mogla stići na vrijeme, komandant bataljona prebacio je 40 partizana iz 1 čete na desno krilo s tim da ovi partizani kad ostale snage otvore vatru na neprijatelja zaobiđu istoga i time mu presijeku otstupnicu.

Neprijatelj je pušten sasma blizu i na njega je otvorena vatra, te je dat znak za juriš i snage 1 čete počele su jurišati, dok su partizani koji su bili upućeni na desno krilo zaobilazili neprijatelja i presijecali mu otstupnicu. U ovoj borbi zaplijenjeno je 3 puškomitraljeza i oko 20 karabina s municijom (broj nepoznat), te zarobljeno je 19 domobrana i ustaški satnik Prodanović,[6] sekretar četničkog udruženja, koji je svojevremeno spremao atentat na sadašnjeg komandanta Grupe druga Ćanicu. Broj neprijateljskih gubitaka nije poznat, dok na našoj strani nije bilo nikakvih žrtava. Neprijatelj je pobjegao u pravcu Karlovca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komesar
otsutan

Komandant
Opačić

---

[5] Vidi dok. br. 69.

[6] Dane Prodanović. Prije rata, kao velikosrbin, bio sekretar četničkog udruženja, a u Pavelićevoj NDH domobranski satnik.

BR. 79

NAREDBA ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 7 SRPNJA 1942 GOD. O POSTAVLJENJU RUKOVODEĆEG KADRA U NOVOFORMIRANOM ČETVRTOM BATALJONU PRVE NO UDARNE BRIGADE

NAREDBA br. 27

Komandanta Banijskog partizanskog odreda za dan 7.VII.1942 godine.

Prema naredbi Glavnog štaba Hrvatske formirana je na području I operativne zone Udarna brigada.[1] Za ovu Udarnu brigadu Odred Banije imao je formirati udarni bataljon od 200 boraca i 6 pm. i poslati u sastav Udarne brigade.

1) Za političkog komesara Udarne brigade postavljen je drug Krunić Uroš, dosadanji zamjenik političkog komesara Partizanskog odreda Banije.

2) Za zamjenika političkog komesara Partizanskog odreda Banije postavljen je drug Čizmek Đuro, dosadanji zamjenik političkog komesara III bataljona. Ovo postavljenje pod tačkom 2. važi privremeno, sve do konačnog rješenja Štaba I operativne zone.

3) Za komandanta Udarnog bataljona postavljam druga Trninića Miću, dosadašnjeg operativnog oficira III bataljona.

4) Za komesara Udarnog bataljona postavljam druga Kreću Stanka, dosadašnjeg političkog komesara 1 čete I bataljona.

5) Za operativnog oficira Udarnog bataljona postavljam druga Rajkovića Milana,[2] dosadašnjeg komandira 3 čete III bataljona.

6) Za zamjenika političkog komesara Udarnog bataljona postavljam druga Đukića Milu (Grbu), dosadašnjeg zamjenika političkog komesara II bataljona.

7) Za komandira 1 čete Udarnog bataljona postavljam druga Radu Milojevića,[3] dosadašnjeg komandira 2 čete V bataljona.

8) Za političkog komesara 1 čete Udarnog bataljona postavljam Radošević Ivu,[4] dosadašnjeg političkog komesara 1 čete III bataljona.

9) Za komandira 2 čete Udarnog bataljona postavljam druga Menićanin Stevu, dosadašnjeg komandira 2 čete III bataljona.

---

[1] Vidi dok. br. 53, objašnjenje 3

[2] Vidi objašnjenje 6 uz dok. br. 70.

[3] Poginuo 1944 god. u Borojevićima, u borbi protiv Čerkeza, kao komandant Prve banijske brigade.

[4] Poginuo 1943 god., kao politički komesar Prvog bataljona Šesnaeste brigade.

10) Za političkog komesara 2 čete Udarnog bataljona postavljam druga Samardžiju Pavla, dosadašnjeg političkog komesara 2 čete III bataljona.

11) Za komandira 3 čete Udarnog bataljona postavljam druga Karapandžu Đuru, dosadanjeg vodnika 2 čete IV bataljona.

12) Za političkog komesara 3 čete Udarnog bataljona postavljam druga Baćun Ivana.

Ovo pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Ranko Mitić

Komandant
Bjelajac Stanko

(M.P.)

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 8 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU POTČINJENIH JEDINICA

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 10 dana 8/VII 1942

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Dostavlja se naslovu ovo brojno stanje sa približnom tačnošću zbog toga što Udarna brigada prilikom sastavljanja ovog brojnog stanja ne djeluje još kao cjelina i nije mogla da nam dostavi svoje brojno stanje. Isto tako su pojedine Grupe ubrajale u svoje brojno stanje one bataljone iz kojih je sastavljena Udarna brigada — bez B.P.O.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Đ. Kladarin

Komandant
Ivan Manola

(M.P.)

PREGLED BROJ

i naoružanja I. operativne zone partizanskih

Jedinica	Partizana	Mobilisanih	Mitraljeza				Puško mitraljeza			Pušaka					Pištolja sa metaka				Topova sa granata
			Jugoslovenskih	Talijanskih	Njemačkih	Lakih mitraljeza	Jugoslovenskih	Talijanskih	Njemačkih	Mauzer 7,9 mm	Talijanskih 6,5 mm	Manliher	Raznih vojničkih	Civilnih	Mauzer	Jug. vojničkih	Tal. vojničkih	Raznih	
Štab I zone	9										2				2 17	2 28	1 10	1 8	
Lička grupa P. O.	2772		3	15			59	41		1849	796		23	6				114	3 45
Kordunaška grupa P.O.	2323		3	6			46	14	7	1387	204	136	42	87				233 1000	
Banijski P. O.	1384		2			2	38			869		53	6	75				146 110	
Udarna brigada I zone																			
Svega	6488		8	21		2	143	55	7	4105	1002	189	71	168	2 17	2 28	1 10	494 1118	3 45

Komesar
Đ. Kladarin

(M. P.)

NOG STANJA

odreda Hrvatske na dan 8/VII 1942 g.

Bacača mina sa granatama		Municije						Bomba[1]				Vozila					
		Puščane				Mitraljez.											
Teških 81 mm	Lakih	Mauzer 7,9 mm	Talijanskih 6,5	Manliher	Ostale	Mauzer 7,9 mm	Talijanskih	Defanzivnih	Ofanzivnih	Tenkova	Eksploziva za rušenje kg.	Kamiona	Automobila	Motocikla	Bicikla	Goriva za vozila lit.	Primjedba
			50					2	2								
1 / 25	2 / 130	44.166	13.399					268	268	2	200	1		4			
	3	79.467	19.247	3.237				383	383								
		45.043	580	683	129	11.930		191	191								
1 / 25	5 / 130	168.676	33.276	3.920	129	11.930		843	843	2	200	1		4			

Komandant
Ivan Manola

[1] Rubrike: »Bomba defanzivnih i »Bomba ofanzivnih« nisu dobro zbrojene. Njihov zbir treba da iznosi 844 umjesto 843.

BR. 81

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 9 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA NA SEKTORU PRIMIŠLJE — SLUNJ

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 12 dana 9/VII 1942

KOMANDANTU PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

Povratio sam se sa Korduna. Poslije izdane koncentracije na jugu Korduna krenuo sam sa Brigadom i kordunaškim snagama na liniju Primišlje — Slunj sa ciljem osvojiti Primišlje i pročistiti ustaško gnijezdo Lađevac a prema situaciji vršiti i sam ulazak u Slunj. Planove ovih operacija izradio sam u zajednici sa komandantom Brigade[1] i komandantom II odreda,[2] te od njih dvojice formirao dva operativna centra, jedan za Primišlje (Kordunaši), drugi za Slunj — Lađevac (Udarna brigada). Oba operativna štaba, svaki za svoj dio operacija, izradili su zapovijesti, međusobno ih izmijenjali radi upoznavanja a krilne jedinice primile su obje zapovijesti radi upoznavanja. Kordunaši su trebali osvojiti Primišlje. II bat. II K.P.O. imao je za zadatak da osvoji Plieš na kojem je neprijatelj imao lake straže, III bat. Udarne brigade imao je da osvoji Malu i Veliku Melnicu gdje je neprijatelj također imao jače straže. Poslije zauzeća tih kota bataljoni su trebali u energičnom nastupu prodirati prema samome mjestu Slunj, čisteći pred sobom selo Podmelnicu. I bat. Udarne brigade dobio je za zadatak da pročisti i protjera preko Korane majare iz Lađevca. II bat. Udarne brigade dobio je zadatak s dvije čete dati osiguranje prema Rakovici, a jednom četom dati osiguranje desnom krilu I bat. 2 četa III bat. II K.P.O. vezala je snage Furjana zauzevši položaj južno od istoga. Jedinice Udarne brigade prema postavljenom planu na vrijeme su zauzele položaje i krenule u napad. III bat. U.B. je zauzeo bez borbe Malu i Veliku Melnicu, ali sa pogrešnim rasporedom jer su 2 čete nastupale na M. Melnicu, dok je ustvari ključ tih položaja V. Melnica. II bat. II K.P.O. je zauzeo Plieš, ali nije prema naređenju uspostavio odmah vezu s III bat. U.B. i na taj način osigurao lijevo krilo III bat. Odmah po zauzeću Melnica došao sam na Melnice i naredio da 3 četa III bat. U.B. zauzme V.

---

[1] Stevo Opsenica
[2] Bogdan Oreščanin

Melnicu, a 2 četa da se rokira prema Pliešu i uspostavi vezu s II bat., a sve čete da ostave po jedan vod na tim položajima a s ostalim da nastupaju prema selu Podmelnice — Slunj. Neprijatelj se vrlo brzo organizovao i dok je vršeno rokiranje III bat. U.B. zavukao se je između Plieša i Melnica starom cestom te iznenadio 2 četu koja je trebala zauzeti te položaje. Poslije kraće borbe 2 četa je otstupila a neprijatelj je prodro po lijevom boku 3 čete i izbacio je s V. Melnice. Gubitkom V. Melnice nije se mogla održati ni M. Melnica. Gubitkom Melnica bilo je ugroženo lijevo krilo I bat. koji je nastupao u Lađevac. Tada je naređeno I bat. da se povlači. I bat. je u potpunosti izvršio zadatak, osvojio Lađevac i otpočeo gonjenje neprijatelja prema Korani. Gubitkom Melnica posada u Slunju se je osjećala sigurnom i otpočela nastupanje prema Lađevcu. U nastupanju I bat. je nailazio na neorganizovan otpor neprijatelja i majari su pretrpili osjetljivih gubitaka. Bataljon pri nastupanju nije imao gubitaka a nastupao je s pjesmom i izvikivanjem parola. Seljaci su ih uglavnom dočekivali kod kuća, dočim naoružani su se odupirali i bježali ispred bataljona. Zarobili su i strijeljali trgovca ustašu-lihvara za kojeg su sami seljaci zahvaljivali što je likvidiran. Učiteljice u selu su izjavile da oni već dva dana znaju za koncentraciju i znaju da će »M.O.[3]« napadati Lađevac. Tu činjenicu oni nisu mogli tačno znati jer za plan napada su znali samo komandant[4] i komesar[5] bataljona i to ravnih 16 sati prije napada kada su pošli u izviđanje, ali su neprijateljski agenti izdali koncentraciju i znali su za jačinu snaga. Međutim nisu znali kada će uslijediti napad te je za to uglavnom neprijatelj bio nespreman. I bat. je imao pri povlačenju 6 ranjenih i to su svi naši gubici toga dana, dočim je prema procjeni poginulo 60—70 majara a uspjeli smo izvući svega 3 karabina s municijom. Ostale su majari odvlačili bježeći ispred bataljona. Napad kod Primišlja razvijao se povoljno i za to sam naredio da u toku noći III bat. ponovno zauzme Melnice i obezbijedi Kordunaše na Primišlju. Istog dana je komandant U.B. sazvao konferenciju štabova bataljona i izvršili su kritiku operacije, ukazavši pogrešnu i štetnu djelatnost III bat. Komesar[6] i komandant[7] III bat. vrativši se u bat. postrojili su bat. i pred sve partizane iznijeli pogrešku koju su učinili toga dana, našto su partizani kolektivno izjavili da će tu pogrešku pošto poto ispraviti. Tokom noći su ponovo osvojili Melnice i uspostavili čvrstu vezu s II bat. II K.P.O. te u toku dana odbili i prognali jurišem 3 neprijateljska napada nanijevši mu osjetljivih gubitaka. Toga dana sam otišao sa Korduna. Stanje na Primišlju

[3] »Marko Orešković«
[4] Danilo Damjanović
[5] Ilija Radaković
[6] Milić Dejanović
[7] Josip Kuštrin

je bilo sljedeće. Neprijatelj se zadržavao u zidanim barikadiranim zgradama, poljuljanog morala, i vodili su se pregovori bez pucnjave. Neprijateljski vojnici, žandari, majari i domobrani već drugog dana pravdali su se da oni nisu nikog ubili i ništa palili. Kod napada na Primišlje nije dostajala dovoljna energija kod juriša i partizani su se strašili žica kojima je Primišlje opasano. Naredio sam da se u toku noći ili jutra ima izvršiti juriš i osvojiti Primišlje. Toga dana sam se sastao s štabom U.B. i pred njih postavio sljedeći dio operacija: rušenje pruge i osvajanje Saborskog. Istoga dana je op[erativni] of[icir][8] U.B. sa komesarom[9] 1 čete III bat. II K.P.O. i komandirom[10] i komesarom[11] 3 čete istog bataljona otišao na pripremu operacije na pruzi na sektoru uključivo Jesenica — Rudopolje sa zadatkom uništenja četničkog štaba u Jesenici i temeljitog uništenja pruge na što većoj daljini.

Odluku da U.B. napada Lađevac i Slunj donio sam radi toga da spriječim frontalne borbe sa pomoći koja će kretati ka Primišlju i da ne dozvolim koncentraciju snaga u Slunju za pomoć Primišlju jer neprijatelj je prilikom operacija na Tržiću pokazao da mu je mnogo stalo do Primišlja. Gubitkom Melnica plan nije mogao biti izveden do kraja ali je postignuto to da su majari Lađevca i Furjana ostali u svojim selima i da se u Slunju nije vršila nikakva koncentracija.

Komandant Kordunaške grupe mi je predložio stvaranje Pokupsko-žumberskog odreda a ja ne znajući za vašu odluku naredio sam mu da odmah pristupi organizovanju toga štaba i odašiljanju drugova na taj teren. Kordunaška grupa je fuzionirala svoje dvije proleterske čete u jednu i poslaće ih odmah na sektor Bosiljevo, tako da će od te čete i grupe koja je bila u Bosiljevu formirati jedan bataljon u koji će biti uključena također i grupa iz Kozjače. II bat. će biti formiran od grupe u Kljuki i grupe koja je narasla prema još neslužbenim podacima na 120, a imala je za svoju bazu D.Š.[12] a danas se nalazi u Žumberku. Zamjenik komesara te čete je za sada po nahođenju samih drugova tamo, kako sam usmeno obaviješten od komandanta Grupe, drugarica Milka Kufrin. Stvaranjem tog Štaba ipak će se moći obezbijediti dobra i sigurna veza i moći rukovoditi s tim snagama iz ma kojega centra, što je do danas bilo relativno teško.

Kordunaška grupa po našem naređenju stvara dva udarna bataljona od kojih će jedan odmah poslati na sektor Bosiljevo.

---

[8] Jovo Lončar

[9] Nikola Čikara. Godine 1944 četnici ga ubili kao terenskog radnika u kotaru Slunj.

[10] Gajo Brunjevac

[11] Ljuban Latas

[12] Draganićku Šumu

Čim u Štabu sredimo tekuće poslove odmah se vraćam u Brigadu. Danas ćemo na sastanku odrediti daljnju trasu operacija u Brigadi. Šaljemo naročitog oficira[13] u Škare da nam donese tačnu situaciju tamo i ukoliko se pokaže za potrebno otišao bih sa Brigadom na taj sektor.

Od dva udarna bataljona Korduna i jednog Banije, za kojeg smo već izdali naređenje, formiraćemo uskoro II U.B. sa sektorom djelovanja za prvo vrijeme Banija — Kordun. U operacijama u zap. Lici učestvovaće 3 lička bataljona od kojih ćemo nakon tih operacija formirati III U.B. sa sektorom djelovanja Lika — IV zona — V zona. To su za sada naše namjere i projekti.

Molimo za Vaše mišljenje i primjedbe.

Banijski bat. je stigao. Brigada je kompletna. Ukoliko se ne pojavi potreba Škara, tada bi Brigada sa kordunaškim snagama pošla ponovo na sektor Slunj ili Rakovica — Petrovo Selo.

ooOoo

Molimo da se forsira bataljonski kurs jer svi pitomci toga kursa su već predviđeni za upražnjena mjesta.

Molimo da se svi pitomci of. kursa upute u štab Zone odakle ćemo ih mi uputiti prema potrebama.

Molimo da nam se pošalje plan političke nastave na omladinskim kursevima koji nam je obećao izraditi drug komesar P.O.H.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Đuro Kladarin

Komandant
Ivan Manola[14]

---

[13] Narodni heroj Pero Grubor
[14] Srećko Manola

BR. 82

IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA KOMANDANTA PRVOG PROLETERSKOG UDARNOG BATALJONA HRVATSKE OD 9 SRPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O VOJNOJ SITUACIJI U ŠKARAMA I OKOLINI I O NAPADU NA TALIJANSKU MOTORIZOVANU KOLONU KOD BRLOGA[1]

KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

Druže komandante, nisam te izvestio o situaciji u Škarama, Glavacima i Brlogu. Naše se snage nalaze u Škarama, Glavacima, također u Brlogu. U Brlogu je Udarni bat. imao jednu zasedu gde su uspeli da dočekaju talijansku motorizaciju, zarobili su 4 inžinjera, zapalili jedan auto i 4 stukli, gde je bilo žrtava kod okupatora, samo se ne zna koliko, bilo je plena u brašnu, također cipela i ostalog ratnog materijala, samo još ne znam pozitivno koliko je i što je svega. Mi se nalazimo u Glavacima. Četnici više puta pucaju iz polja i to ispod Poduma. U Škarama se nalazi bataljon »Adžija« gde drži zasedu kod Doljana. Četnici se nalaze u Doljanima po čuvenju 120. Dosta je bilo sa narodom nezgodno kada smo tamo došli, skroz su bili zavedeni, ali ipak smo uspeli da ga politički okrenemo na našu stranu. Bili su pobegli većina, ali su ipak povratili se svojim kućama i sada je dobro. Baš smo u nedelju priredili jednu priredbu, ali nismo uspeli da je dovršimo pošto su se četnici privukli i otvorili vatru na celi zbor, ali ništa nije stradalo, jedino što je patrola naša kada je patrolirala naišla na njihovu zasedu i ranili nam jednoga druga u nogu lakše, i što je otvorila na njih vatru i utom se četnici razbežali.

S.F. — S.N.

Zam. komandanta
M. Žeželj[2]

---

[1] Original je pisan rukom.
[2] Narodni heroj Milan Žeželj

BR. 83

UPUTSTVO ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 9 SRPNJA 1942 GOD. ZA SPROVOĐENJE TAKMIČENJA U JEDINICAMA

OPERATIVNI ŠTAB
9.VII.1942

KOMANDANTIMA PARTIZANSKIH BATALJONA LIČKE GRUPE, UDARNOG, »KRBAVE« i »ADŽIJE«.

Pošto se na sektoru ovoga sreza nalaze gore navedeni bataljoni, koji će vršiti akcije protiv okupatora i njegovih slugu ustaša i četnika to

Predlažem

Da otpočne takmičenje po bataljonima počam od 10. o. mj. pa do vremena dok ovi bataljoni budu boravili na ovome sektoru. Takmičenje navedenih bataljona biće u slijedećem:

Štabovi bataljona: 1) Koji će od štabova najbolje funkcionisati. Podnositi izvještaje i skice iscrpne, tačne i na vrijeme. 2) Koji će od bataljona najbolje organizirati obavještajnu službu kako u bataljonu tako i na sektoru na kom se bude nalazio.

Starješinsko osoblje bataljona: 1) Ko će od starješina po bataljonima počam od desetara pa do komandanta bataljona pokazati što više inicijative svaki u svom djelokrugu. 2) Ko će od starješina po bataljonima najbolje odgovoriti svome zadatku i položaju i dužnostima koje su mu dodijeljene.

Partizani: 1) Koji će od bataljona uspješnije izvesti akciju. Uništiti i zarobiti što više neprijatelja, nanijeti neprijatelju što više materijalne štete.

2) Koji će od bataljona najviše uštediti municije, a postići što bolje rezultate u borbi.

3) Kod koga će bataljona biti najmanje gubitaka: mrtvih, ranjenih, nestalih, zarobljenih i bolesnih.

4) Koji će od bataljona najbolje koristiti ratnu vještinu. Prebacivanje, otvaranje i prekid vatre, prenošenje vatre na drugi cilj. Korišćenje zemljišnih neravnina, zaklona prirodnih i vještačkih, ocjena otstojanja i izdavanje zapovijesti i komandovanja.

5) Kod koga će bataljona najbolje funkcionisati veza optička, zvučna i kurirska.

6) Kod koga će bataljona biti disciplina na većem stupnju.

7) Kod koga se bataljona neće pojaviti pljačka.

8) Koji će od bataljona izvesti što bolju obuku i što bolje se usavršiti u ratnom zanatu kako u strojnoj tako i u borbenoj obuci. Iz strojne obuke naročito postrojavanja trorednih redova, kao i sve ono po uputima koje je izdao Štab I operativne zone.

9) Kod koga će bataljona biti najčišće oružje, oružni pribor i ostala sprema.

10) Kod koga bataljona će ljudstvo bolje poznavati pravilno rukovanje i funkciju cjelokupnog naoružanja u bataljonu.

11) Kod koga se bataljona neće desiti nesretan slučaj od svog sopstvenog oružja kao i nehotično pucanje.

Ocjenu, koji je bataljon u tome vremenu ispao najbolji, donijeće članovi Štaba grupe, koji se na ovome sektoru nalaze, a na osnovu akcija pojedinih bataljona, stalnim obilaženjem i osmatranjem koje će oni vršiti, kao i prema izvještajima pojedinih bataljona. U izvještajima, koje bude podnosilo komandno osoblje svih bataljona, počam od desetara pa do komandanta bataljona, skreće se pažnja svim starješinama da izvještaji budu tačni i objektivni, a ako se utvrdi da je neko od starješina prikazao stanje u svojoj jedinici netačno, ili da je uveličao svoj uspjeh, uzeće se ta netačnost u ocjenu vrijednosti bataljona.

Konačna ocjena dostaviće se Štabu grupe, koja će se objaviti u Partizanskom vjesniku.

Ovaj predlog pročitaće komandanti bataljona pred cijelim bataljonom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenjuje politkoma Grupe
Srđan Brujić

Zamjenjuje komandanta Grupe
operativni oficir:
Mile J. Uzelac

BR. 84

UPUTSTVO ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 10 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU NOP ODREDA BANIJE ZA PRIMJENU MANEVRA PRILIKOM NASTUPANJA VEĆIH NEPRIJATELJSKIH SNAGA[1]

13
10/VII-42

KOMANDANTU BANIJE

Iz vašeg operativnog izvještaja doznajemo da vi pomalo muku mučite kako ćete na kraj izaći sa novom taktikom koju primjenjuje Mrakov zdrug na vašem teritoriju. Činjenica je da danas neprijatelj na naše oslobođene teritorije nastupa većim snagama i iz više pravaca. Mogućnosti paralisati i zadati protuudarce takvim neprijateljskim nastupanjima moguće je na više načina. Prvi od takvih načina bio bi hvatanje s jačim snagama neprijateljevih bokova i energično nastupanje istovremeno sa bokova i fronta, ali frontalno prema neprijatelju treba imati slabije snage. Prema situaciji ovaj manevar može biti korisno i izvesti djelomično, tj. glavni udarac nanijeti po lijevom ili desnom boku samo. Potpuno je beskorisno pokušavati frontalno razbijati neprijateljsko nadiranje. Da bi gornji manevar bio uspješan potrebno je znati širinu neprijateljskog fronta i blagovremeno vlastite snage podbaciti krilima neprijatelja. Ovaj manevar je komplikovan i drugovi koji ga izvode moraju do maksimuma iskorištavati prednosti terena brzih i energičnih prodora. Moraju biti energični, elastični i samostalni pri donošenju odluka jer je takav manevar u svim detaljima nemoguće rukovoditi iz jednog operativnog štaba. Iznenađenja, brzina, prodornost i odlučnost krunisaće neminovno ovaj manevar uspjehom. Ovaj manevar se može izvesti bez obzira kakvim poretkom nastupa neprijatelj. Drugi način bio bi tajno provlačenje naših jačih snaga u neprijateljsku pozadinu s ciljem direktnih napada na neprijateljske polazne baze, na neprijateljsku komoru. I u ovome slučaju glavnu ulogu odigraće ako za neprijatelja ostane nepoznato prisustvo naših snaga u njegovoj pozadini a time će se postići iznenađenje — osnovni preduslov uspjeha ako je vezano za odlučnost, prodornost i energičan nastup. Treći način jeste provlačenje naših snaga u neprijateljsku pozadinu i nastupanje za neprijateljem tako da se istovremeno s leđa napadne nekoliko važnih neprijateljskih upornih tačaka. Za ovaj slučaj važi isto kao i za ostale. Četvrti način jesu noćni protunapadi na

[1] Redakcija se poslužila kopijom dokumenta.

neprijateljske uporne tačke ili stvoreni front. Ako je neprijatelj zanoćio razvijenim frontom tada se protunapadi ne vrše frontalno nego se na nekoliko tačaka probije front i na stvorenim probojima uvlače nove snage koje nastupaju lijevo i desno po bokovima neprijateljskog fronta. Za ovaj manevar potrebno je imati dovoljno snaga koje treba po talasima ubacivati a istovremeno nastupati po dubini i po širini neprijateljskog fronta. Ovaj manevar je moguće pojednostavniti na taj način da se poslije probijenoga fronta ne čiste neprijateljske uporne tačke niti nastupa bočno na neprijateljski front nego produži nastupanje u neprijateljsku pozadinu s ciljem uništiti komoru ili osvojiti polaznu bazu. Ovaj način primjenjivati samo za vrijeme noći.

Koji će od ovih načina dati najbolje rezultate treba odlučiti na osnovu konkretne situacije, pri čemu naročito se mora voditi računa i najsavjesnije ispitati terenske pogodnosti na dotičnom sektoru i na osnovu tih ispitivanja donijeti odluku koji od pomenutih načina primijeniti.

Odluči li se nama koji od pomenutih manevara, on će donijeti uspjeha samo u tom slučaju ako se bude nastupalo odlučno, brzo i ako neprijatelja iznenadimo; daljni preduslovi su da drugovi komandanti i komandiri pokažu maksimum samoinicijative i da budu upoznati tačno sa svojim zadatkom i da poznaju teren preko kojeg će nastupati. Da partizani budu obučeni takvim manevrima i za to je potrebno barem sa bataljonom izvesti nekoliko takvih manevara.

U svom izvještaju govorite da vam je najteža borba sa muslimanima. Tu apsolutno morate za prvo vrijeme prebaciti težište na politički rad i političko razjedinjavanje muslimanskog sela od ustaša. Iskustva Bosne su jasno pokazala da su potpuno beskorisna čarkanja i osvajanja pojedinih muslimanskih sela ako se ne osvoji centar ustaškog uticaja na muslimanska sela a za to su potrebne jače snage i ozbiljno pripremljeni napadi. Te operacije na čitavoj teritoriji I zone jesu u perspektivi i uz saradnju Bos. Krajine, zato ćete vi vaše djelovanje prema muslimanima vršiti na političkom polju kao što gore rekosmo.

Slučaju Petra Krnjajića i njegovih naređenja u Prekopi pristupili ste vrlo meko i čini nam se sa nekom bojazni u najmanju ruku. Držanje Petra Krnjajića savršeno jasno govori da je on čovjek koji ne može ostati u partizanskim redovima niti jednog momenta više.

I zato vam naređujemo da odmah Petra Krnjajića skinete sa dužnosti komandanta bataljona, zapisnički sa svjedocima ustanovite da je on pomenuta naređenja izdao, pred postrojenim bataljonom lišite zvanja komandanta bataljona i pred bataljonom izvršite strijeljanje. Izrečenu osudu popratite sa nužnim objašnje-

njem šta takva naređenja znače za Narodno-oslobodilački pokret i stvaranje jedinstva naroda u borbi naroda protiv okupatora i njegovih slugu, a naročito jedinstva hrvatskog i srpskog naroda. U jednom letku naročito napisanom od strane komesarijata vašeg Odreda objavićete javno Hrvatima i Srbima uzroke strijeljanja Petra Krnjajića.

Upozoravam vas da važne činjenice kao što su pismo Mrakovo Petru Krnjajiću niste imali pravo niti smjeli prikriti ga od nas do danas, te mi o tome saznajemo preko desete strane, kao i to da je arhiva vašeg I bat. pala neprijatelju u ruke; zato vam naređujemo da nam odmah po naročitome kuriru pošaljete direktno u Štab zone original Mrakovog pisma te koji su sve dokumenti s arhivom I bat. pali neprijatelju u ruke.

Do danas nismo primili od vas nijedne vaše naredbe niti raspisa i zato ćete nam odmah poslati naredbe od 1 do posljednje i raspise.

Ponovo vas upozoravam da operacije, poslovi, teška situacija ni u kom slučaju ne smiju biti uzrok neodašiljanja redovitog izvještaja, nego baš takvo stanje zahtijeva da nam što češće i potpunije šaljete izvještaje da bismo vam mogli u datoj situaciji i konkretno pomoći.

Od vaših bataljona formiraćete odmah udarni bataljon od najmanje 250 boraca. Odmah nas izvijestite čim bataljon bude formiran i kakve zadatke ste mu stavili.

U jednom od vaših posljednjih izvještaja javili ste nam da ste zarobili municije za njemački laki mitraljez. Ukoliko se tiče municije za njemačku ručnu mitraljetku 9 mm, polovicu od te municije pošaljite odmah po gore naznačenom specijalnom kuriru u Štab Zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar Komandant

BR. 85

NAREDBA ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 10 SRPNJA 1942 GOD. ZA FORMIRANJE ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA, ODABIRANJE BORACA ZA PROLETERSKI BATALJON I IZVRŠENJE OSTALIH ZADATAKA U VEZI SA ŽIVOTOM I RADOM U ODREDIMA

NAREDBA br. 26

Komandanta Grupe kordunaških nar. oslobod. partizanskih odreda od 10 jula 1942 god.

I. Naredbom br. 12[1] Komandanta Nar. osl. partizanskih odreda Hrvatske od 2. VII 1942 dostavlja se slijedeće:

1) U cilju ubrzanja povećanja partizanskih jedinica u II operativnoj zoni i ubrzanja organizacionog obuhvaćanja narodnog ustanka toga kraja formiraće Kordunaška grupa narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda, Odred sa sektorom djelovanja u kotarevima: Samobor, Jastrebarsko, Karlovac—sjeverno od Kupe, Pisarovina, Velika Gorica, te okolina.

2) U sastav će toga Odreda ući:

Sve partizanske jedinice II operativne zone, koje imaju sektor djelovanja južno od Save, a sjeverno od Kupe.

Sve partizanske jedinice Kordunaške grupe, koje su djelovale na sektoru pod 1. ove Naredbe.

Nove jedinice koje će odrediti Štab Kordunaške grupe.

3) Za komandanta se Odreda imenuje drug Dragutin Čort,[2] a za političkog komesara drug Boca Balaš.

II. Jedinice ove grupe pružat će svaku pomoć novoformiranom Odredu, te se s njim i akciono povezati.

III. Po naređenju G.Š.H. broj 225/42 od 29. VI. 1942[3] naša Grupa uputiće u što kraćem roku 45 dobrovoljaca za I proleterski bataljon.

U vezi ovoga naređenja komandant I. odreda[4] uputiće što prije 20 partizana dobrovoljaca u ovaj Štab, a komandant II odreda[5] mobilisaće 25 partizana dobrovoljaca i kad isto izvrši obavijestiće hitno ovaj Štab.

Dobrovoljce upozoriti da su zadaće veoma teške, napor vrlo velik, a disciplina željezna.

---

[1] Vidi dok. br. 64.
[2] Narodni heroj Slavko Klobučar
[3] Redakcija ga nije pronašla.
[4] Nikola Vidović
[5] Bogdan Oreščanin

Borci određeni za Proleterski bataljon treba da su prošli kroz borbu, da se osjećaju komunistima i da su disciplinovani.

Izbor dobrovoljaca za proletere vršiti u dogovoru s rukovodstvom K.P.H.

IV. Za partizanski oficirski kurs poslati će 12 ov. mj. komandanti odreda po dva partizana, koji imaju uslova i perspektive za dalji razvitak, s tim da se isti jave u Štab I operativne zone.

V. Dana 7 ov. mj. formirana je jedna četa s djelokrugom na sektoru Bosiljevo — Prilišće — Vukova Gorica.

Za komandira te čete imenuje se drug Bruić,[6] za komesara drug Vladetić,[7] za zamjenika komesara drug Voslić, za vodnika 1 voda drug Franjo[8], za političkog delegata 1 voda drug Belavić,[9] za vodnika 2 voda drug Milić Popović, a za političkog delegata drug Vrlinić Petar. Ova četa staviće se pod komandu novoosnovanog Odreda (vidi tačku br. I. ove Naredbe).

VI. Dana 9 ov. mj. desio se slijedeći nezgodan slučaj:

Jedan proleter pušten je s položaja od Primišlja svojoj kući. Prilikom prolaza kroz selo Bukovac isti se učinio nekim seljakinjama sumnjiv, zbog toga što je imao na sebi žandarsku bluzu. Pomenute seljakinje digle su uzbunu, pozvale narodnu stražu i počele loviti toga proletera. Proleter misleći da je napadnut od četnika počeo je bježati i pritom pucati, te se povlačiti u jedan grm. Opkoljen sa svih strana, nakon izvjesnog vremena izašao je proleter iz grma, ali teško ranjen u glavu. Isti kod sebe nije imao nikakve objave, pa mu se ne zna za ime, a navodno je iz Šljivnjaka ili Veljuna.

Da se u buduće ne bi događali ovakvi slučajevi, komandanti odreda narediće podređenim jedinicama da svakog partizana koji se upućuje bilo kuda snabdiju s propisnom objavom. Isto tako snabdjeti s propisnim objavama i sve kurire. Upozoriti narodne straže te N.O.O. na to da svaki partizan mora da ima objavu, a ujedno narediti da i civilima koji se kreću po oslobođenom teritoriju izdaju propusnice.

VII. Veza između pojedinih štabova nije redovna i ne koriste se sredstva koja nam stoje na raspolaganju. Da bi se veza pravilno odvijala, snabdjeti kurire s konjima i nadzirati vršenje kurirske službe. Komandant II odreda obratiće pažnju na vezu između Štaba Zone, Štaba ove Grupe, kao i štabova pojedinih bataljona. Ubuduće ne smije se dogoditi da je veza neuredna i da u nekim nepotrebnim slučajevima kuriri nam padaju od iznemoglosti.

---

[6] Petar Bruić

[7] Milan Vladetić. Poginuo 1944 god. kao operativni oficir brigade.

[8] Franjo Vidanić. Poginuo u Prilišću 1942 god., u borbi protiv Talijana.

[9] Marko Belavić

VIII. Ubuduće svaki zarobljeni novac, bilo od neprijateljskih vojnika, bilo od narodnih izdajica, dostavljati u ovaj Štab, pošto isti raspolaže s malom svotom novaca, a potrebe su svakim danom za novcem sve veće i veće.

IX. Da bi omogućili što bolju žetvu, komandanti odreda narediće podređenim jedinicama da ponovo pristupe temeljitom uništavanju svih saobraćajnih veza. Primjetilo se da ceste nisu prekopane onako kako je to izviješteno od pojedinih komandi, a ni onako kako bi trebalo. U interesu je nas sviju da se ceste što bolje unište i u vezi toga pristupiti odmah temeljitom uništavanju i o učinjenom podnijeti izvještaj ovome Štabu. U svrhu uništenja mostova dostavit će komandant II odreda što prije u ovaj Štab dvije dizalice koje su zarobljene kod Tržićkog mosta.

X. Komandanti odreda osnovaće za lica kažnjena prisilnim radom radne čete. U tim radnim četama imenovati povjerljivu ličnost za nadzornika, a kažnjenike upotrebljavati za najhitnije radove.

XI. Tačku I, II, III, Vl, VIII, IX i X pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Kovač[10]

Komandant

(M.P.)

I. Na znanje:

Štabu I operativne zone.

II. Na znanje i postupak:
Štabu I odreda
Štabu II odreda
Štabu Pokupsko-žumberačkog odreda.

---

[10] Većeslav Holjevac

BR. 86

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 11 SRPNJA 1942 GOD. O NAIMENOVANJU ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE[1]

NAREDBA br. 13

Komandanta Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske od 11. VII. 1942 god.

I. Za komandanta se IV operativne zone imenuje drug Jović Kostja.[2]

II. Za političkog komesara se IV operativne zone imenuje drug Jordan Ivica.[3]

III. Za operativnog se oficira IV operativne zone imenuje drug Milić.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
V. Katić[5]

Komandant
I. Vladić[6]

(M.P.)

Na znanje:

1. Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije.
2. Štabu I operativne zone
3. Štabu II operativne zone
4. Štabu III operativne zone
5. Štabu V operativne zone

Na znanje i postupak:

1. Štabu IV operativne zone

Da je otpravak vjeran originalu
potvrđuje šef Štaba
Ilija Andžić[7]

---

[1] Original se nalazi u arhivi CK SKJ pod br. 2812.
[2] Vicko Krstulović
[3] Ivica Kukoč
[4] Maks Baće
[5] Vladimir Bakarić
[6] Ivo Rukavina
[7] Ilija Engel

BR. 87

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE HRVATSKE OD 11 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O UČEŠĆU BRIGADE U BORBI NA SEKTORU PRIMIŠLJE—LAĐEVAC[1]

ŠTAB I UDARNE BRIGADE
I OPER. ZONE HRVATSKE
11 VII 42
Operativni izvještaj.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE N.O.P.O. HRVATSKE

Kao za prvi zadatak dobila je ova Brigada da izvede akciju na Drežnik i Rakovicu, od koje se je odustalo već iz poznatih razloga. Pristupilo se je izrađivanju plana u zajednici sa Kordunaškom grupom za napad na Primišlje, Lađevac i osiguranje od Slunja, Rakovice i Furjana, da ne bi neprijatelj prodro prema napomenutim mjestima.

I udarna brigada dobila je zadatak da s svojim snagama napadne Slunj sa jugozapadne strane, Lađevac sa južne strane i dade osiguranja prema Furjanu i Rakovici.

Napad je bio odlučen da se izvede noću između 4 i 5 jula, a početak bi bio u 3 sata poslije pola noći.

Na određeno vrijeme sve jedinice ove Brigade bile su na svojim mjestima bez zakašnjenja.

3 bataljon koji se je nalazio na lijevom krilu ove brigade, tj. na kotama 518 i 471 V. i M. Melnica, više Slunja, slabo se je povezao sa svojim lijevim krilom gdje se je nalazio II bataljon II K.P.O., te je neprijatelj uspio podvući se s boka našem lijevom krilu, te se je naš 3 ud. bataljon povukao sa zauzetih položaja (Melnica) već oko 7 sati istoga dana.

I udar. bataljon »M.O.« napadao je na selo Lađevac. Isti se je bataljon uspio privući neopazno u samo selo, napao ga sa dvije strane tako, da su borci u prvom naletu upali u samo selo, obezglavili ga i rastjerali neprijatelja, ali kako je neprijatelju bio slobodan izlaz prema Slunju i Korani, to je isti sa oružjem uspio koristeći se mrakom pobjeći prema Korani i u šumu kota 376, Kremenita Glava, gdje se je ponovno grupisao i dobivši jaču pomoć od Slunja i Furjana izvršio protivnapad sa jačim snagama [počeo] i zaobilaziti i ugrožavati lijevo krilo ovoga bataljona. Isti se je morao povući ostavivši ogromni plijen koji je ovome bataljonu pao bio u ruke, napr: 160 pari cipela, 4—500 kg masti, 40.000 cigareta, 500.000 u srebru gotova novca, oko 3.000 metara raznoga platna,

[1] Dokumenat je pisan rukom.

60 kom. šunki itd. koji je plijen već bio spakovan u kola i krenuo na naš osl. teritorij, ali kad je neprijatelj ugrozio lijevo krilo kao i na desnom opkolio jedno mitraljesko odjeljenje, koje je bilo smješteno na toranj tamošnje crkve, drugovi su pod jakim pritiskom morali otstupati i sa time napustiti plijen koji su bili spakovali u kola i povukli u pozadinu.

Uzrok da je do ovoga došlo jest taj da je neprijatelj potisnuo naše lijevo krilo, uzeo strateške tačke oko Slunja koje je držao sa manjim snagama, a sa većim krenuo u pomoć Lađevcu.

Naše desno krilo osiguravao je naš II bataljon »P.V.« tj. prema Furjanu i Rakovici. Pošto se je očekivao neki jači pohod od Rakovice, to su jače snage ostale prema istoj, dok su nejače, tj. jedna četa, držale položaj prema Furjanu.

Ove su snage ostale na svojim položajima, da nisu dolazile u sukob sa neprijateljem, sem manjeg neprijateljskog pokušaja od Furjana.

Važno je napomenuti da ovoga puta Oper. štab nije predvidio rezervu koja bi istom bila pri ruci za svaki slučaj, već je ista zbog velike razdaljenosti bataljona predviđena u jačini vodova pozadi samih bataljona a koje štabovi bataljona nisu znali korisno upotrebiti.

Ovaj propust imaće se u vidu, te se neće desiti da se neće predviditi u svakom slučaju rezerva.

Poslije ove akcije održani su sastanci, održane su kritike, iznešeni su svi propusti i pogrješke, koje se ubuduće neće u ovoj formi dešavati.

Vrlo je nezgodna stvar da se ostalo na ovim položajima radi opsade Primišlja sve do 11/VII. Ali se je ustvari moralo i ostati pošto oper. oficir[2] ove Brigade nije mogao ranije da pripremi teren za pr.[etstojeću] ak.[ciju].

Prema izvještaju oper. of. sa terena usl.[ovi] za ovu a.[kciju][3] su povoljni, te danas tj. 11/VII u 19 h krećem u tome pr.[avcu] sa Brig. Uslovi za hranu i vodu dosta su teški, ali ćemo iste morati savladati.

Moral je kod boraca na primjernoj visini, svih bataljona. Vrijeme na ovome sektoru iskorišteno je do krajnjih granica.

Kroz borbe kod Smoljanca i Sadilovca ova Brigada imala je 10 mrtvih i 17 ranjenih od kojih su već 6 došli u svoje jedinice. Teže ranjenih bilo je 5, dok je neprijatelj u ovim borbama imao osjetne gubitke.

U borbama kod Lađevca i Slunja naše su snage imale 8 ranjenih, od kojih 3 teže, dok je neprijatelj imao što mrtvih i ranjenih 80—90, među kojima najviše roguljaša.

---

[2] Jovo Lončar

[3] Misli se na akciju na pruzi Lička Jesenica—Rudopolje.

Mišljenja sam da su se borci ove brigade dovoljno upoznali sa taktikom ovih majara, te se neće više dešavati ovakvo iznenađenje.

Ova je Brigada dobila potpuno drugu formu otkako su došli svi bataljoni u sastav iste.

Molim drugove toga štaba da imadu u vidu da su ovi izvještaji pravljeni u spremanju, te iz toga razloga nijesu sažeti i opširni kako to treba biti, ali je veliki posao bio oko formiranja, obilaska položaja i jedinica, koji nas ipak nije ni najmanje zamorio.

Izvještaj tjedni po voj. i pol. liniji, brojno stanje i naoružanje, informativni i obavještajni, kao i operativni dostavit ćemo odmah poslije ove akcije.

Molim taj Štab da nam se uputi jednog tipkača ili dade uputstva gdje bi se našao, pošto istog u bataljonima ove Brigade nema.

Prijedlog za zamjenike dostavit ćemo čim se bolje upoznamo sa radom naših drugova u štabovima bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P. komesar
Krunić Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

BR. 88

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA ZA LIKU OD 11 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O PODUZETIM MJERAMA ZA IZVRŠENJE ZADATAKA

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj 391
11. VII 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Operativnom oficiru[1] i zamjeniku politkoma Grupe[2] dali smo u zadatak da ispitaju slučaj kako je mogao neprijatelj da iznenadi naše snage koje su se nalazile u Škarama, da ih razbije i dezorganizira, te da im zaplijeni arhivu i materijal koji se je nalazio u

[1] Mile Uzelac
[2] Srđan Brujić

Štabu.[3] Mi smo smatrali da za ovu nehatnost i nebudnost treba pozvati na odgovornost politkomesara bataljona,[4] koji je ostao u Škarama sa jednom četom, kao osiguranje, i koji nije izvršio naređenje koje je dobio od obavještajnog oficira Grupe.[5] U tome smislu smo dali naređenje da se vodi istraga. Od operativnog oficira i zamjenika politkoma Grupe po toj stvari još nismo dobili ništa. Tražit ćemo ponovno da nas što prije obavijeste, i odmah ćemo vam dostaviti izvještaj.

Obavještajnom oficiru Grupe smo dali da podnese izvještaj o čitavom razvoju od onoga vremena kako je on tamo otišao pa do onoga dana kada je napustio Škare.

Komandno osoblje bataljona »Adžija« nismo smijenili po naređenju komesara Glavnog štaba.[6] Napomenuti nam je, da je komandant bataljona[7] »Adžija« jedan od najsposobnijih i među najhrabrijim komandantima bataljona, koji je to pokazao u nizu akcija i borbi. Komandiri i politički komesari četa također su ljudi odani našoj stvari i obećavaju da će se razviti u dobre starješine. Ovog puta nisu znali da se snađu, jer je ovo prvo njihovo vatreno krštenje i po prvi put je na njih neprijatelj navaljivao sa 1500—2000 vojnika. Po našem mišljenju, glavnu krivicu snosi politički komesar bataljona »Adžija«, koji nije shvatio ozbiljno naređenje koje je dobio od obavještajnog oficira Grupe, i on je bio taj koji je ostavljen kao odgovorni na položaju u samom mjestu Škare, dok je komandant bataljona i obavještajni oficir Grupe otišao na položaj u brloškoj općini.

U tom pravcu ide komesar Grupe[8] i on će sam na licu mjesta čitavu stvar ispitati i ustanoviti ko je za sve ovo kriv.

Pri Štabu grupe za sada imamo svega jednog oficira. On je poslan kod kuće da donese svoje stvari. Međutim, u prolazu kroz Korenicu, vi ste ga poslali na neku dužnost i još se nije vratio nazad, pa vas molimo, ukoliko vam nije jako nužan, da nam ga pošaljete nazad, pošto nam je neophodan, a oficira za sada, dok se ne završi ovaj viši kurs, ne možemo povući, pošto su nam jedinice sve u akcijama, a neke se sada spremaju i s time bi se dosta izgubilo, pošto su drugovi upućeni u zadatke i upoznati sa stanjem u svojim jedinicama. Osim toga, malo bi ih bilo koji bi mogli prenositi važnije instrukcije i upustva komandantima odreda ili komandantima bataljona. Kroz koji dan će se završiti viši kurs, i od naših kandidata uzet ćemo jednoga za oficira pri Štabu grupe.

---

[3] Vidi dok. br. 60.
[4] Milan Uzelac-Brica
[5] Narodni heroj Pero Grubor
[6] Vladimir Bakarić
[7] Stipe Ugarković
[8] Šime Balen

Jedinice koje ostaju na oslobođenom teritoriju Like dobit će zadatke za mobilizaciju novih boraca i obučavanje istih. Isto tako će im se dati uputstva za akcije koje trebaju da vrše za vrijeme trajanja ofanzive u zapadnoj Lici, kako bi onemogućili neprijatelju da skoncentriše sve snage u pravcu naših jedinica koje će učestvovati u čišćenju zapadnog dijela Like. Jedinice III odreda već su stupile u akciju na željezničkoj pruzi između Gračaca i Knina u zajednici sa bataljonom »Branko Vladušić«, i između Lovinca i Gračaca. I odred će također dobiti zadatak da uništava željezničku prugu Gospić—Medak, da napada i uznemirava neprijatelja. II odred neće moći vršiti takve akcije, pošto su sva tri njegova bataljona u akcijama, dva u zapadnoj Lici, a treći sa Udarnom brigadom na koridoru između Like i Korduna. Ostaje svega jedna omladinska četa iz bataljona »Miće Radakovića«, koja će držati straže od Babinog Potoka do Ljubova i oko Udbine.

Plan obuke za novomobilisane omladinske čete već je izdan i on se sprovodi po onim uputstvima koja ste nam vi dali. Omladinskih četa imamo ukupno 5, sve su bez oružja.[9]

Naši vodovi za vezu su mlade jedinice, koje su se tek u posljednje vrijeme osposobile da prenose naređenja pomoću signala. Do sada se je veza održavala kako u toku samih operacija, tako između štabova kurirskim putem. Tek u posljednjih nekoliko operacija, u operacijama vršila se služba veze putem Morzeove azbuke i brzom borbenom signalizacijom. U toku ovih operacija, naročito kod Podlapače,[10] pokazalo se da se može vrlo fino poslužiti sa ovim načinom veze i mi smo dali uputstva i pravila svim odredima za brzu borbenu signalizaciju, koju imaju da pređu svi vodovi za vezu. U pozadini na oslobođenom teritoriju formirali smo također jedan vod za vezu, koji će uspostaviti telefonske linije. Sa ovim vodom se je izvršila obuka i već su poslani na teren za uspostavljanje telefonskih linija. Telefonske linije bit će osposobljene: Lapac—Doljani, Lapac—Bruvno, Lapac—Skočaj, Korenica—Prijeboj, Korenica—Babin Potok, Korenica—Ljubovo i Korenica—Jošan. Nastojat ćemo da povežemo i Korenicu i Lapac. Sama uspostava telefonskih linija neće ići tako brzo, pošto su linije jako oštećene. Pored vodova za vezu stavili smo u zadatak komandantima odreda da mobilišu seljake i omladinu u sječenju novih stubova i postavljanju istih.

Veze na oslobođenom teritoriju ćemo poboljšati pored telefonskih linija onamo, gdje one ne budu uspostavljene pomoću bicikla. Kad bismo imali benzina, našu bismo vezu mogli poboljšati pomoću motocikla. No pošto nemamo benzina, oni nam leže neiskorišteni.

---

[9] Ova je rečenica dopisana rukom.
[10] Vidi dok. br. 73.

Izdali smo naređenje magacioneru Štaba da vam se upute dva sanduka bombi za bacač 37 mm.

Ispitat ćemo kod podređenih jedinica slučaj slanja u Udarnu brigadu partizana koji ne odgovaraju za nju. Mi smo njima dali uputstva ko može da uđe u Udarnu brigadu i način kako da se popularizira, ali vjerujemo da to nisu mogli u potpunosti izvesti, pošto je bilo dano vrlo kratko vrijeme za pripremu.

Pristupili smo također sređivanju voznog parka. Određen je odgovorni drug i dana su mu uputstva gdje će se smjestiti park, kao i uputstva da se što prije privedu u ispravnost sva vozila.

Kuriri za IV i V zonu su poslani odmah, kada smo dobili od vas naređenje. Za IV operativnu zonu, po usmenim uputstvima operativnog oficira i zamjenika komandanta zone,[11] uspostavili smo relejnu stanicu preko III odreda Ličke grupe. Za V zonu izdali smo naređenje komandantu bataljona »Adžija« da pošalje dva kurira za V operativnu zonu. Po njima je poslana i municija koju ste nam naredili poslati za V operativnu zonu. Napravit ćemo upit kod komandanta bataljona »Adžija« da li su otpremljeni kuriri. Kuriri za Štab Bosanske Krajine su također poslani još davno.

Domobranske oficire zadržat ćemo na radu na uspostavi telefonskih linija. Njihovu spremu, kao što smo vam već javili, uzeo je Glavni štab za svoje potrebe. Sat uzeo je komandant Grupe za sebe, a po odobrenju G.Š.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
otsutan

Komandant
V. Četković

(M.P.)

P.S. Tenkovski mitraljezi od ovih tenkova nalaze se na njima, a ove koji su zarobljeni u borbama oko Prijeboja vi ste razdijelili bataljonu »Pekiša Vuksan«.

Molimo vas da nam uputite onog mornara iz bataljona »Pekiša Vuksan« koji je služio kod protuavionskog mitraljeza zbrojovka model 38, 15 mm; pošto nam je isti neophodno potreban za obuku protutenkovskog odjeljenja.

Šaljemo vam prepis pisma[12] drugova operativnog i zamjenika politkoma Grupe.

Isto vam šaljemo šapirograf, koji je za vas donesen iz Dalmacije, a koji su kuriri zaboravili kod nas.

---

[11] Maks Baće
[12] Ovo pismo nije pronađeno.

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 12 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKOG AVIONA I AKCIJAMA KOD GORNJIH I DONJIH DUBRAVA

Komandant Grupe
12. VII. 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Dana 8. ov. mj. oko 12 sati doletio je iz Sv. Nedelje kraj Zagreba avion marke Potez na kojem je pilotirao major Ivan Ćurlica a kao izviđač služio žand. nadporučnik Skuk Eduart iz Slunja koji se vraćao sa liječničkog pregleda iz Zagreba. Avion je donesao municiju za Primišlje, spustio se dosta nisko, bacio 4 paketa unutar žice, dočim 13 paketa ostalo je u avionu. Kad je avion bio na najpogodnijem mjestu, naše proleterske čete osule su na njega vatru zajedno sa odjeljenjem teškog mitraljeza, pogođen je pilot i to u sjedećem stavu u stražnji dio desne butine i metak mu je izišao na trbuh kod pupka. Pored toga dobio je i avion nekoliko metaka i survao se. Žand. nadporučnik je neozlijeđen. Ranjenog majora prenijeli smo u našu bolnicu ali je jučer podlegao ranama, dočim će nadporučnik biti upućen u Štab Zone.

Slupani avion smo zapalili pošto smo izvadili neka instrumenta te magnet i gume sa točkova, što vam stavljamo na raspolaganje.

Opsada Primišlja još traje.

Brigada je krenula jučer oko devet sati prema Kuniću, ali je Drugi bataljon na putu izgubio vezu i vratio se.

Jučer su naše patrole uhapsile jednoga civila mladića iz Slunja koji je izašao da suši sijeno, on je na saslušanju rekao da je iz Drežnika stigla Slunju u pomoć jedna satnija ustaša »Mostarska« i da su ustaše imale na Melnici i Pliešu ovih dana 5 mrtvih i 5 ranjenih a u samom Slunju 1 mrtvog. Iz Primišlja su 9. ov. mj. u noći pobjegla 4 žandara u Slunj i ta su četvorica pričala da u Primišlju imaju 4 mrtva i 3 ranjena i da nemaju vode, ali da se živi predati ne smiju, te da municije imaju dosta.

Ranjeni bojnik je izjavio da čitava avijacija Hrvatske ima još desetak aviona, jer da je ovoga proljeća stradao veliki broj aviona, i da ih u baze povraća se dosta izrešetanih mecima, ali da se sada nadaju da će im Talijani dati još nešto aviona. Ujedno je izjavio da su dobili obavještenja u Zagrebu da su operacije na Kozaru gotove te da tamo operišu pored ustaša 2 njemačke divizije i da će naskoro krenuti u Hrvatsku, samo ne zna u kom pravcu.

Kaže da je stanje u vojsci očajno, da se ustaše kolebaju ali ne mogu natrag.

Zarobljeni nadporučnik Skuk je rodom iz Trsta, tipičan žandar bez političke orijentacije, ograničen, prema podacima koje smo dobili od Hrvata iz Cvitovića nije bio rđav, nije sudjelovao u pljački i pokoljima, dao nam je obavještenja o snagama u Slunju i oko Slunja, po prilici onako kakva obavještenja mi već imamo.

Ovih dana sam dobio od četnika 3 pisma, od kojih jedno prilažem. Odlučio sam da pozovem četnike da prijeđu na našu stranu bez obzira na Vidakovića[1] kojemu neću ni odgovoriti. Naši javljaju iz Plaškoga da Talijani pomalo napuštaju garnizone, topovi su već otišli, pa je među četnicima nastao lom, jer ne znaju na koju će stranu. Izgleda da Vidaković, računajući na naše dobro srce, hoće ovim pismom sebe da zaštiti.

10. na 11. ov. mj. razrušila je 2 i 3 četa I bataljona II K.P.O. prugu između Gor. i Donjih Dubrava na dva mjesta. Na jedno mjesto naišao je blindirani voz koji je izbačen iz tračnica i o njemu ništa više ne javlja. Na drugom mjestu naletio je ubrzani sa dvije lokomotive koji je također izletio. Partizani su ga zauzeli na juriš, uništili obje mašine i 7 vagona zapalili, tako da je na pruzi ostalo samo gvožđe.

Plijen je bio 1 karabin, 2 pištolja i nešto ostale spreme. Zarobljena su 2 talijanska podoficira, 4 hrvatska časnika i to: Vence Ivan, po profesiji profesor, Rukavina Ivan, aktivni poručnik, Burić Mate, časnik, Kovačević Matija, satnik, te 5 domobrana i 4 željeznička službenika. U vlaku je bilo oko 200 civila kojima se uglavnom nije dogodilo ništa jer su partizani jurišali na vlak i nijesu pucali. U vozu je bilo nešto ustaša koji su iskoristili mrak i pobjegli, dočim trojica ustaša sami su se ubili u vlaku. Na našoj strani poginuo je jedan drug pogođen iz vlaka pištoljem.

Uhvaćeno je pismo koje je pisao žandarmerijski narednik u Gospić, koje prilažemo.

Top šaljemo natrag. Istim transportom kreće 15 lakših ranjenika Ličana jer je ovdje pretrpano.

Iz Blagaja smo dobili pismo od zapovjednika Blagaja dr Stjepana Urbana i odlučili da se s njim sastanemo da vidimo šta hoće, o razgovorima ćemo vas izvijestiti. Pismo prilažem (prepis).[2]

Formiranje udarnih bataljona u odredima je u toku i za dan dva bit će gotovo.

Proleterske čete smo upotpunili sa po 60 boraca, sa po 5 p. mitraljeza, koje zajedno sa drugom Čortom kreću preko.[3] Dobili

---

[1] Đuro Vidaković, četnički vođa iz okoline Plaškog. Predao se partizanima 1943 god., ali poslije izvjesnog vremena opet se odmetnuo. Pri kraju rata pobjegao u inozemstvo.

[2] Redakcija ga nije pronašla.

[3] Podrazumijeva se: u Žumberak. Vidi dok. br. 85.

smo izvještaj preko Kupe da je tamo spremno za izvođenje operacija i snage su tamo jako malene, pogotovo dalje od Kupe.

III bataljon I odreda i jedna četa IV bataljona postavile su zasjedu na Kordunskoj cesti, jer smo doznali da se iz Topuskog prema Kladuši prebacuju ustaše naoružani a obučeni u ženska odijela.

U III bataljonu Perni došlo je do nekih poremećaja, izgleda stvar dosta ozbiljna jer su Mile Poštić,[4] Milan Poštić,[5] te neki šnajder Roknić bacili partizanke a uzeli šajkače, čim svršim ovdje otići ću lično da stvar uredim.

Napominjem da avion nije imao nikakova naoružanja niti bombi nego 4.000 metaka i to je palo u naše ruke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Komesar
otsutan

Komandant
St. Opačić

BR. 90

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 13 SRPNJA 1942 GOD. ZA RUŠENJE ŽELJEZNIČKE PRUGE BLATA—L. JESENICA—RUDOPOLJE[1]

ŠTAB
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE
13 jula 1942 g.

ZAPOVIJEST

Neprijatelj se nalazi: u Blatima oko 200 Talijana, L. Jesenici oko 200 Talijana, Javorniku oko 200 Talijana, u tri vaktarnice između Javornika i Rudopolja oko 60 Talijana, zatim u Rudopolju oko 200 Talijana koji imaju svoje zadatke da čuvaju prugu na tom sektoru.

Zadatak naše brigade je da prekine prugu između L. Jesenice i Blata, zatim od L. Jesenice do Rudopolja onesposobljavanje i ru-

---

[4] Poginuo kao komandir Prateće čete Druge NOU brigade, 1943 god., kod Gospića.

[5] Poginuo kao zamjenik komandanta Trećeg bataljona Druge NOU brigade 1943 god. kao teški ranjenik u bolnici, gdje su ga ustaše zatekle prilikom provale u Otočac.

[1] Kopija u arhivi Vojnohistoriskog instituta.

šenje pruge na više mjesta. Pored toga da se spriječi svaki izlaz neprijatelja iz navedenih željezničkih stanica i utvrđenja, kao i da se razoružaju vaktarnice br. 32 i 33 koje se nalaze između želj. stanice Javornik i Rudopolje. Za izvršenje prednjeg

NAREĐUJEM:

1) Da Drugi bataljon »P.V.« sa jednom desetinom Treće čete i 50 radnika sa alatom postavi se na prostoru između Blata i L. Jesenice zapadno od pruge, ispod kote 816, sa zadatkom da odvije i skrene šine i sačeka voz, uništi, pretrese i razoruža, a poslije 18 časova, bez obzira na nailazak voza, da onesposobi prugu u kraćem potezu, a potom sa čitavim sastavom povuče se prema jugozapadnoj strani same želj. stanice L. Jesenica tj. kota 907, te preko ceste Jesenica—Dabar na kotu Trolokve (817) gdje ostaje na prenočištu. U zoru slijedećeg dana, tj. 15-VII, tačno u dva sata, spušta se samoj želj. stanici L. Jesenica, tako da onemogući svaki izlaz neprijatelja iz iste, obuhvatajući stanicu sa svojim bataljonom u polukrugu, naslanjajući se lijevim krilom na cestu L. Jesenica—Dabar, a desnim krilom preko pruge na kotu 485 više vrela Jesenice, vodeći pritom računa o sisaljki kod koje se nalazi talijanska straža u jačini od 10 vojnika sa jednim mitraljezom, a ista se nalazi na pruzi više vrela. Ta straža ima za zadatak da štiti prugu. Radnike sa alatom staviti na raspolaganje rukovaocu rušenja pruge između Jesenice i Javornika. Način posjedanja neka bude po grupama zauzimajući dominirajuće tačke, ali samo te grupe moraju biti u međusobnoj vezi.

2) Da Treći bataljon zaposjedne i osigura sa svoje dvije čete zapadni dio pruge L. Jesenica—Javornik naslanjajući se lijevim krilom na cestu Jesenica—Dabar sjeverno od kote Trolokve (817), preko kote 948, kota 1141 (Javornik) i kota 991 zapadno od stanice Javornik gdje će sa svojim desnim krilom držati vezu sa Prvim i Četvrtim našim bataljonom koji će tamo operisati. Ovo osiguranje ima naročitu pažnju posvetiti osiguranju sa leđa od četnika da oni ne bi tamo proveli neprijatelja. Treća četa ovoga bataljona ostaće kao rezerva kod Operativnog štaba sa istočne strane kote Javornik.

3) Da Četvrti bataljon zaposjedne u polukrugu želj. stanicu Javornik sa zadatkom da se neprimjetno privuče u neposrednu blizinu i u slučaju da neprijatelj izađe iz iste da ga uništi. U svakom slučaju držati neprijatelja u šahu kako ne bi mogao da se izvuče i omete rad naših jedinica sa lijeve i desne strane a niti da se provuče zaobilaznim putem.

4) Da Prvi bataljon prvo prekine prugu između stanice Javornik i Rudopolje pod kotom 1060 (Leskova Strana), zatim sa dvije čete da dade osiguranje na isto mjesto sa zadatkom da onemogući dolazak neprijatelja od Rudopolja prema Javorniku. Sa jednom

četom pojačanom jednom desetinom III čete i 50 radnika sa alatom razoruža neprijatelja u vaktarnicama broj 32 i 33, a potom uništi prugu od svoje zasjede prema Rudopolju do zasjede IV bataljona prema Javorniku. Veza sa lijevim krilom sa zasjedom IV bataljona kod želj. stanice Javornik gdje će ujedno biti veza III i IV bataljona, sa desnim krilom sa zasjedom vlastitih snaga prema Rudopolju.

5) Komandanti bataljona izvršiće raspored svojih četa, automatskog i ostalog oružja po vlastitom nahođenju, vodeći računa da se iskoristi teren u potpunosti prema osobinama samog oružja.

6) Naročita se pažnja skreće svim jedinicama na međusobnu vezu, kao i na vezu sa Operativnim štabom koja mora biti redovito uspostavljena sa odabranim kuririma i najboljim poznavaocima terena. Najstrožije voditi računa da sami izvještaji budu tačni, provjereni i potpuni, pismeni i po mogućnosti sa kopijama. Da se znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci upotrebljavaju i iskorištavaju tačno kako ne bi došlo do zabuna i međusobnih sukoba. Da komandno osoblje bude odlučno i energično u brzom snalaženju i donošenju odluka iskorištavajući povoljnu situaciju. Da čitavi komandni kadar bude inicijativan te da ova akcija što bolje uspije. Municiju štediti u najvećoj mjeri, gađati onda kada se mogu neprijatelju nanijeti gubici.

7) Komandir Treće čete II K.P.O. drug Gajo Bunjevac dat će na raspolaganje jednu desetinu sa puškomitraljezom komandantu II udarnog bataljona, jednu desetinu bez puškomitraljeza komandantu Trećeg bataljona, dvije desetine sa jednim puškomitraljezom komandantu I bataljona, jednu desetinu na raspolaganje komandantu IV bataljona, a ostatak svoje čete dati će Operativnom štabu Udarne brigade. Komandir Treće čete pri rasporedu vodiće strogo računa da bolje poznavaoce terena podjednako rasporedi u sve desetine, a iste po gornjem rasporedu uputiti na svoja mjesta jedan sat prije pokreta.

8) Komandanti bataljona će se postarati da se pribavi i podijeli suva hrana kao i obavi doručak najkasnije noćas do tri sata poslije pola noći, ako se to ne obustavi zasebnim naređenjem zbog lošeg vremena.

9) Polazak same brigade bit će sutra, tj. 14 ovog mjeseca, tačno u četiri sata ujutro ovim redom: Drugi bataljon, Prvi bataljon, Četvrti bataljon i Treći bataljon, sa svim svojim snagama, vodičima i pridodatim djelovima. Štab brigade kretaće se sa Trećim bataljonom. Pošto su bataljonima pridodate radničke grupe, a tovarna grla ne mogu se upotrebiti za nošenje mitraljeza, municije kao i bacača mina, to će komandir Treće čete drug Gajo uputiti određeni broj radnika na jedan sat prije pokreta kako bi isti pomogli partizanima nositi teška oruđa i municiju.

10) Komandanti bataljona će nastojati da svi partizani ponesu vode, a bolničari slatkog mlijeka za ranjenike.

11) Naročitu pažnju skrećem komandantima da se stavi u zadatak vodičima da se u samom maršu uzme umjereni tempo, a svakog sata hoda da se dade odmora deset minuta. Pošto već imamo u tome iskustva a imaćemo ga i ubuduće, to napominjem da se strogo vodi računa da se kolona ne prekida, da jedinice ne zaostaju jedna iza druge kako ne bi došlo do lutanja i nepotrebnog sačekivanja na samom maršu.

12) Ukoliko se stigne na određeno mjesto sutra prije noći, to će komandanti sa svojim komandnim kadrom vrijeme iskoristiti u izviđanju i upoznavanju terena. Prenoćište slijedeće noći biće pozadi svojih položaja na kojima će se izvršiti operacije. Na istim položajima po svim vojničkim propisima se osigurati.

13) Početak napada bit će u noći između 14 i 15 o.m. između dva i tri sata.

14) Operativni štab nalaziće se istočno od kote Javornik (1141).

15) Ranjeničku prihvatnicu osnovaće svaki bataljon u pozadini svoga bataljona na najpodesnijem mjestu i istu osigurati sa stražom. Daljnja evakuacija ranjenika [će] biti u selo Kunić.

16) Znak za povlačenje bit će po naređenju, odnosno po izvršenju svoga zadatka. Ovo važi za Prvi i Četvrti bataljon, dočim Treći i Drugi povući će se tek onda kada prime naređenje.

17) Prikupljanje plijena odrediće svaki bataljon na najpodesnijem mjestu na terenu svoga bataljona.

18) Po zauzetim položajima komandanti bataljona dostaviće izvještaj Operativnom štabu da li je i kako je položaj zauzet.

19) Moj zamjenik bit će operativni oficir brigade drug Lončar.[2]

20) Znaci raspoznavanja bit će: zrno—Zrmanja, a ugovoreni znaci bit će: tri puta udar po drvetu kundakom, a odgovor dva puta.

21) Naročitu pažnju skrenuti osmatračkoj i izviđačkoj službi za vrijeme samih operacija, a službi za osiguranje prilikom pokreta i na prenoćištu. Sve komandno osoblje i partizane upoznati sa rasporedom naših snaga, zauzetim položajima i zadacima.

Na znanje i upotrebu komandantima Prvog, Drugog, Trećeg, Četvrtog bataljona i komandiru 3. čete drugu Gaji.

Na izvršenje![3]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar Komandant

Dostavljeno:

Komandantima bataljona 1—4 i
komandiru 3. čete II K.P.O.

---

[2] Jovo Lončar

[3] O rezultatima akcije vidi dok. br. 105.

BR. 91

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 13 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O STANJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA, IZVRŠENIM AKCIJAMA I FORMIRANJU ŠESTOG BATALJONA

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
NAROD. OSLOBOD. POKRETA
BANIJE
13. VII. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Pregled izvršenih akcija na sektoru Banijskog partizanskog odreda od 5. VII do 13. VII 1942 god.

Vojna situacija na sektoru Odreda u posljednje vrijeme stoji ovako:

Neprijatelj na izvršene akcije naših jedinica uopće ne reagira. Mrakova bojna povukla se u Petrinju, odmah iza naših akcija na Čuntić, Kraljevčane i Bačugu. Ustaše i žandari iz Maje i žandarmerijske stanice Kraljevčani povukli su se u Glinu i Petrinju za vrijeme dok su naše snage bile skoncentrisane oko Dvora i [Bos.] Novog. Poslije toga naša oslobođena teritorija proširila se do državne ceste Glina, Gora i Petrinja, zatim Hrastovica—Komarevo—Blinjski Kut—Sunja i željeznička pruga Sunja—Kostajnica. Za sve ovo vrijeme neprijatelj nije pokušao sa nijedne strane napasti naš oslobođeni teritorij. Neprijatelj se povlači u gradove i tamo se utvrđuje. Prilazi Petrinji, Hrastovici i Cepelišu su minirani. Ustaše sa sela bježe u varoši. Isto tako iseljavaju se iz Kostajnice i Gline pojedini trgovci i bježe u Zagreb.

U posljednjih nekoliko dana neprijatelj vrši koncentraciju u Petrinji, Glini i Kostajnici; broj snaga u čitavom pojasu koncentracije kreće se u jačini oko 10.000. Obaviješteni smo preko naših veza da se ove neprijateljske snage koncentrišu za napad na naš sektor. Ofanziva bi imala početi 15. ili 16. ov. mj. Mi smo u vezi s tim preduzeli sve mjere i nalazimo se u znaku očekivanja, a ujedno spremamo se da ih negdje lupimo.

Akcije

Poslije naše zadnje odredske akcije imali smo jednu međuodredsku akciju sa Bosancima na Bos. Novi i Matijeviće. Zadatak

naših snaga vidi se iz priložene zapovijesti Operativnog štaba N.O.P. i D.V. za Bosansku Krajinu.[1]

Napad je počeo 7 ov. mj. po starom vremenu[2] u 11 sati. Naše snage izvršile su svoj zadatak. Najjače neprijateljsko uporište Lebrnicu, sa posadom od 80 domobrana i ustaša, sa dobro utvrđenim rovovima, dvije haubice i bacačem, dva teška mitraljeza, osim toga ispred rovova bila su dva reda bodljikave žice, na kojoj su bile montirane bombe i mine, u vremenu od sat i pol borbe zauzeo je naš V bataljon, sa svoje dvije čete (1. i 2.). Kod sječenja bodljikave žice pred rovovima, ranjeno je 14 partizana od bombi koje su bile montirane na žici. Tom prilikom pao je smrtno ranjen komandant V bataljona drug Gajić Sava, od granate minobacača, koja [je] na tri koraka ispred njega eksplodirala. Bez obzira na težak prilaz ovom položaju i na sve žrtve koje su padale, partizani su rijetkim primjerom hrabrosti izbili na položaj i zauzeli rovove. Artiljerijska i minobacačka vatra iz Matijevića i Bosanskog Novoga stalno je obasipala ovaj položaj. Naša 1. i 2. četa V bataljona koje su zaposjele neprijateljske rovove na Lebrnici morale su biti, uslijed vatre koja ih je obasipala, u rovovima sve do povlačenja. Ustaše koje su bile na ovom položaju pobjegle su, dočim su jedan dio domobrana i domobranski oficir zarobljeni od naših snaga.

Ratni plijen koji je nađen na Lebrnici nije povučen sa položaja i iznenadnim prepadom neprijatelja opet je pao u ruke neprijatelju. Plijen je bio dvije poljske haubice 105 m/m, dva bacača mina, 2 teška mitraljeza i dosta topovske i za minobacač municije, bombi u rovovima i ostale ratne spreme. Sve je to ostalo na položaju zajedno sa zarobljenim domobranima. Glavni razlozi toga jesu: komandir i komesar ovih četa računajući da će Novi pasti u naše ruke nisu preduzeli sve što je bilo u njihovoj moći da se povuče materijal. Izvještaj o zauzeću položaja nisu poslali ni Štabu I bataljona koji je imao sa svojim snagama da smijeni snage V bataljona nakon pada Lebrnice, niti su poslali izvještaj Štabu odreda. O zauzeću Lebrnice nije se znalo ništa sve do četiri sata ujutru. Od početka napada pa sve do povlačenja naših snaga bila je strahovita vatra sa svih neprijateljskih položaja i nije se smanjivala, tako da se nije moglo ocijeniti pravo stanje stvari. Čim je Štab odreda doznao za pad Lebrnice, upućena je odmah jedna pozadinska četa na položaj, sa zadatkom da povuče plijen. Pozadinska četa stigla je prekasno. Sa položaja je povučen jedan top i dva teška mitraljeza, ali pošto je u međuvremenu neprijatelj uspio da se približi, pod zaštitom vatre svoga oružja, do samih položaja na Lebrnici, izvršio je prepad na naše snage i naši su se morali po-

---

[1] Redakcija nije pronašla ovu zapovijest.

[2] Njemci su odmah po okupaciji naše zemlje uveli svoje vrijeme, koje se razlikovalo za jedan sat.

vući. Top je odvučen svega oko 100—150 metara od položaja a teški mitraljezi su negdje sklonjeni u šumi i po tvrđenju drugova ima izgleda da bi se jedan mogao pronaći, dok se neprijatelj povuče sa sadanjih položaja koje je zauzeo poslije akcije sasvim istureno prema Zakopi.

Jedan od glavnih razloga što nije plijen povučen leži i do toga, što Štab V bataljona nije imao veze sa svojim jedinicama na položaju. Kada je pao komandant V bataljona,[3] komesar bataljona drug Despot Milan ostao je iza njega u udaljenosti od oko 150 metara sa bolničarima. Kasnije komesar je poslao na položaj bolničare, a on je i dalje ostao sam na istom mjestu sve do 5 sati dok se nijesu morale i naše snage povući sa ovog položaja. Kroz sve ovo vrijeme on nije imao veze sa svojim jedinicama na položaju. Isto tako nije mu bilo poznato da je Lebrnica zauzeta, niti je kamo slao kakav izvještaj. Operativni oficir V bataljona drug Kole[4] ostao je po sporazumu sa Štabom kod minobacača i teških mitraljeza koji su dejstvovali na Lebrnicu. Ovo držanje komesara poslije akcije podvrgnuto je oštroj kritici i isti je priznao svoju griješku.

IV bataljon isto tako izvršio je svoj zadatak. Istjerao je neprijatelja iz rovova sa bombama i zauzeo rovove. Neprijatelj se sa ovoga položaja povukao dublje u selo i uzeo zaklon u podrumima zidanih kuća i odavde davao vatru. A najjaču vatru dobio je ovaj bataljon od strane Bosanskog Novog preko Une u desni bok, jer preko na toj strani II bataljon I krajiškog odreda nije izvršio svoj zadatak i tako je omogućio neprijatelju da daje vatru na ovu stranu.

Ostale jedinice našeg Odreda isto tako izvršile su svoje zadatke. Povlačenje je bilo oko 6 sati pod žestokom vatrom iz Bosanskog Novog i Matijevića, koja je bila otvorena na naše snage, jer su se Bosanci nešto ranije povukli.

Ovo je jedna od najtežih operacija i najjačih vatara kroz koje su prošle naše snage do danas. Kraj velikih gubitaka koje smo pretrpili u ovoj operaciji partizani su izašli iz ove vatre sa još jačim borbenim moralom, govoreći da sad za njih ne postoji nikakvo utvrđenje koje oni ne bi mogli zauzeti. Bili su spremni da još iste večeri opet jurišaju. Naši su gubici u ljudstvu 10 mrtvih, 25 ranjenih. U oružju jedan puškomitraljez koji je jedan ranjeni partizan ostavio. Među mrtvima nalazi se komandant V bataljona i jedan komandir teško ranjen.

11. ov. mj. 1. i 2. četa IV bataljona u zajednici sa snagama III bataljona I kordunaškog odreda napale su tri satnije ustaša kod Kamenskog Mosta, koje su htjele od Topuskog probiti se za Kla-

---

[3] Savo Gajić
[4] Nikola Kajić

dušu. Neprijatelj se uz gubitke povukao nazad u Topusko. Plijena nije bilo.

12. ov. mj. 1. četa I bataljona prošla je kroz hrvatska sela Pecku, Prnjavor i Dragotince, iza kako su se ustaše iz ovih sela povukli u Petrinju. Istog dana Druga četa ovog bataljona prošla je kroz hrvatsko selo Prijeku, Svračicu, Dolnjake i Maju. Na svom prolazu kroz hrvatska sela čete su manifestirale jedinstvo Srba i Hrvata i pjevale su partizanske borbene pjesme.

Pruga od Maje, pa sve do Kraljevčana uništena je. Preko 2500 šlipera je spaljeno.

12. ov. mj. naši su diverzanti digli jedan teretni voz sa naftom na pruzi Blinjski Kut—Sunja. Tri su vagona i lokomotiva uništeni. Saobraćaj je bio zaustavljen 22 časa.

Organizaciono stanje naših jedinica

Ovih dana formiran je VI bataljon ovog odreda, koji će imati sektor djelovanja oko Siska s ove strane i s druge strane Save. Jedna četa djelovaće preko Save prema Moslavini i Slavoniji, a druga četa djelovaće u sektoru Velikogoričkog sreza s ove strane Save. Jačina ovog bataljona sastoji se od 110—120 boraca sa 5 puškomitraljeza.

Prije formiranja ovog bataljona, naše snage koje su operisale u okolini Siska svodile su svoje akcije uglavnom na politički rad u hrvatskim selima i čišćenje pojedinih ustaša iz tih sela. Sada će se preći i na akcije većeg stila. Poslije pojave partizana u ovim selima ustaše su iz pojedinih hrvatskih sela pobjegli u neka jače ustaški nastrojena sela i tamo se u jačini od 30—50 grupisali i nastanili u jednoj od zidanih kuća ili školi uko'iko ima u selu. Naoružani su karabinima a ima i po koji puškomitraljez.

Naši diverzanti koji se nalaze preko Save sa našim jedinicama koje tamo operišu do danas su digli tri teretna voza. Kakva je šteta pričinjena s tim, još zasad nemamo tačnih podataka.

Komandni sastav ovoga bataljona je slijedeći:

Za komandanta bataljona postavljen je drug Bobetko Dragan,[5] radnik, za komesara bataljona Špiljak Mika, seljak,[6] za zamjenika političkog komesara Ban Đuka, seljak, za operativnog oficira Mladen Ivo,[7] intelektualac, za komandira 1. čete Bobetko Mijo,[8] radnik, za komandira 2. čete Klarić Stevo,[9] seljak, za političkog

---

[5] Poginuo 1946 god. u automobilskoj nesreći, kao politički komesar divizije KNOJ-a.

[6] Po socijalnom porijeklu radnik, a ne seljak.

[7] Poginuo 1943 god. u selu Veleševac, kotar Velika Gorica, u borbi protiv Čerkeza, kao politički komesar brigade.

[8] Poginuo u Zagorju 1944 god., kao komandant brigade.

[9] Ubijen iz ustaške zasjede u selu Brezovici, kod Siska, 1943 godine. Ustaše su mu mrtvom otsjekli glavu i odnijeli je u Sisak.

komesara 2. čete Rapić Ivo, intelektualac.[10] Komesar u Prvoj četi nije još definitivno određen. Za formiranje ovog bataljona uputili smo još 50 boraca sa dva puškomitraljeza iz jedinica naših snaga na Baniji.

Poslali smo 14. ov. mj. 50 boraca preko Korduna za Udarnu brigadu.

Što se tiče borbenosti i discipline partizana za sada zadovoljava. Poslije svake akcije sa svim komandnim sastavom održavaju se savjetovanja i tom prilikom pretresu se svi nedostaci i griješke.

Od partizana i starješina u posljednjoj akciji kod zauzeća Lebrnice istakli su se svojom hrabrosti komandir i komesar 1. čete V bataljon drugovi Petrović[11] i Šibl[12] i desetar drug Gligo Bila.

Što se tiče rada štabova ne bi imali sada ništa dodati zadnjem izvještaju.

U štabovima bataljona I, II, III i V došlo je do promjena[13] i o radu novih komandanata i promjenama koje će nastati u vezi s tim moći ćemo izvijestiti idući put.

Što se tiče stvari komandanta Krnjajića[14] riješit ćemo to usmeno sa drugom Horvatom[15] koji je baš stigao sad ovog časa iz Štaba I operativne zone.

Akcije koje su u izgledu izvodit ćemo u zajednici sa jednim dijelom snaga Kordunaškog odreda i u saradnji sa I krajiškim odredom. Napašćemo jednu od neprijateljskih posada u Pounju i oko Topuskog. Podaci se u tom pogledu već prikupljaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Ranko Mitić

Komandant
Bjelajac Stanko

(M.P.)

---

[10] Po socijalnom porijeklu radnik, a ne intelektualac.

[11] Adam Petrović

[12] Ivan Šibl

[13] Promjene su se sastojale u slijedećem: Za komandanta Prvog bataljona postavljen je Đuro Mraković (Vujić) umjesto smijenjenog Petra Krnjajića, za komandanta Drugog bataljona Rade Grmuša umjesto poginulog Đure Vujića, za komandanta Trećeg bataljona Nikola Kajić, a za komandanta Petog bataljona Mato Jerković umjesto poginulog Save Gajića.

[14] Petar Krnjajić

[15] Joža Horvat

BR. 92

IZVJEŠTAJ OBAVJEŠTAJNOG OFICIRA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 13 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA PROTIV ČETNIKA I TALIJANA I O AKCIJI ČIŠĆENJA ČETNIČKIH ELEMENATA U ŠKARAMA, BRLOGU I OSTALIM SELIMA KOTARA OTOČAC

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj: .....

13/VII 1942

Politički obavještajni oficir Grupe dostavlja izvještaj o svom djelovanju u Kotaru otočačkom od 4. VI. — 5 . VII 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Po naređenju Štaba Ličke grupe podnosim Štabu I operativne zone slijedeći izvještaj o mom radu i djelovanju u Otočačkom kotaru od 4. VI. — 5. VII. 1942 g. koje sam vrijeme proveo na ovome sektoru.

31. V obaviješten je Štab Grupe da su nekolicina četničkih bandita iz 3. čete bataljona »Adžija«, iskoristivši otsustvo naših snaga, izvršili u selu Škarama, sjedištu bataljona »Adžija«, jedne vrste puč. Tom prilikom ovi banditi pustili su iz zatvora jednog opasnog četničkog bandita,[1] zaklali jednog zatvorenika (ustašu), i odnijeli sobom 13 pušaka i jedan puškomitraljez. Istog dana ovim banditima priključilo se je oko 20 »partizana« na čelu s vodnikom i članom partije Đurom Kliskom[2] (Brđaninom), koji se s ovim vodom nalazio u Dabru kao naše osiguranje od ustaša. Ovaj vod bio je naoružan puškama i jednim puškomitraljezom.

---

[1] Nikola Orlić

[2] Četnički zlikovac, učestvovao u ubistvu Roberta Domanija, Branka Latasa, Steve Čuturila i Adolfa Steinbergera. Kasnije se prebacio u Liku i ubacio u bataljon »Božidar Adžija«, gdje je sakupio četničke elemente i izvršio izdajstvo. Uhvaćen sa grupom od 11 četnika od jednog voda Druge čete bataljona »Božidar Adžiia« i osuđen na smrt strijeljanjem. Vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 54 (pod datumom od 19 kolovoza).

3. VI poslao me je Štab Grupe u sporazumu sa Štabom I operativne zone i G.Š.H., u Otočački kotar radi sređivanja prilika i čišćenja terena i samog bataljona »Adžija« od četničkih bandita. Zbog zauzetosti naših snaga na Udbini i zbog pretstojeće ofenzive neprijatelja na naš oslobođeni teritorij, Štab Grupe nije mi mogao za ovaj posao staviti na raspoloženje ništa od naših snaga, osim pratnje od 10 naoružanih partizana.

4. VI oko 8 sati ujutro stigao sam u selo Doljane, koje veže sa selom Škarama. Pred ovim selom susreo sam 6 vojničkim puškama naoružanih seljaka. Na moje pitanje ko su i šta rade ovdje, odgovorili su da čuvaju selo. Na pitanje: jeste li partizani ili četnici, seljaci su se zbunili i počeli davati nejasne odgovore. Pitao sam ih otkuda im puške, a oni su mi odgovorili da su ih jutros dobili od nekih ljudi. Na moje pitanje hoće li da idu sa mnom da se bore protiv četnika, odgovorili su da hoće. U tom je naišao jedan partizan, koga su četnici isto jutro razoružali u Škarama. Pitao sam ga ko su ovi naoružani ljudi. Partizan je bio toliko uplašen, da nije mogao dati određen odgovor. On je stalno šaptao: ne idi dolje, ubit će te četnici. Zatim je ispričao da su četnici oko 5 h ujutro napali Škare i zauzeli ih. Osim toga da su razoružali oko 10 partizana, među kojima i obavještajnog oficira[3] bataljona, i jednog vodnika[4] iz 1. čete, koje su i uhapsili.

Dok sam razgovarao s ovim partizanima, držanje ove šestorice naoružanih ljudi postalo mi je sumnjivo. Naredio sam im da odmah odlože oružje. Oni su to učinili bez ikakvog otpora. Jednog od njih poveo sam sobom i kasnije strijeljao. Istog momenta dotrčao je k meni i jedan drugi razoružani partizan i javio mi da se u blizini nalazi nekoliko naših uhapšenih drugova, među kojima i obavještajni oficir bataljona. Njih su, navodno, četnici vodili na strijeljanje. Pošao sam odmah sa manjom pratnjom da pokušam osloboditi uhapšene drugove. Međutim, četnički banditi, koji su opazili naš dolazak i koji su mislili da sa mnom dolazi Proleterski bataljon, bezglavo su pobjegli, ne imavši vremena da izvrše svoje namjere. Naši uhapšeni drugovi i obavještajni oficir, ostavši sami, dotrčali su k nama. Sa oduzetim puškama naoružao sam šestoricu njih. Razviti u strijelce krenuli smo nas 17 u pravcu Doljana i Škara.

Kroz Doljane smo prošli da nas niko nije napao. Pucnjava se čula samo iz Škara i sa obližnjih bregova.

Kad smo se približili Škarama na 2—300 metara, opaljeno je na nas nekoliko metaka. Još tada nismo znali koje zaselke drže

---

[3] Ljuban Naprta

[4] Mlinarić (Redakcija mu nije mogla ustanoviti ime). Poginuo 1943 god., u borbama koje je Prva lička brigada vodila protiv Talijana na sektoru između Gračaca i Bruvna.

četnici, a koje naši. Vidili smo samo kako neki ljudi sa oružjem bježe uz brda. Ubrzo smo saznali da to bježe četnici, uplašeni našim dolaskom. Tako je i bilo. Četnici su, koji su bili zauzeli cijele Škare, osim jednog udaljenog zaselka, napuštali selo na vrat na nos, također misleći da dolazimo sa jačim snagama.

Kad sam ušao u Škare, tamo nisam našao nikoga od naših drugova. Sve se to bilo razbjeglo kojekuda. Tek poslije, pošto su čuli da su četnici pobjegli i da smo mi došli, počeli su se vraćati. Oko 5—7 sati poslije podne bili su svi na okupu.

Tako sam sada, bez moje pratnje, imao oko 30 naoružanih, ali i potpuno demoralisanih partizana. Sa tako malim i demoralisanim brojem ljudi nisam mogao ništa ozbiljno da otpočnem. Zato sam odmah uputio kurira u Krasno Štabu bataljona »Adžija« i naredio mu da sa svim snagama odmah dođe u Škare.

Još istog dana (4. VI) održao sam konferenciju sa komandnim osobljem i Kotarskim komitetom. Na konferenciji je konstatovano da su naši odgovorni drugovi, iako su se nadali ovom napadu četnika, bili krajnje neoprezni i da ih je napad zatekao potpuno nespremne. Da je to točno, vidi se i po tome što je četničkim banditima uspjelo da pohvataju i razoružaju desetak partizana i da bez ikakvih žrtava zauzmu cijelo selo i ugrabe dosta plijena. Konstatovano je to, da su se pojedini drugovi jako kukavički držali prilikom napada četnika, a to su bili većinom partijci.

Poslije ovih konstatacija prešlo se na pitanje mjera koje treba preduzeti. Na prvom mjestu stavio sam vojnoj i partijskoj obavještajnoj službi u dužnost da odmah pristupe prikupljanju podataka: 1. O broju naoružanih četničkih bandita u cijelom kotaru; 2. O njihovom kretanju i njihovim uporištima; 3. O prisutnosti, broju, naoružanju četničkih bandita iz drugih kotareva; 4. O odnosu naroda prema četnicima; 5. O odnosu četnika i ustaša; 6. O odnosu četnika i Talijana, itd.

Učesnicima konferencije naglasio sam nekoliko puta da je pitanje obavještajne službe sada najvažnije pitanje. Nekoliko puta naglasio sam da do dolaska bataljona moramo imati sve gore navedene podatke, kako bi mogli na osnovu istih izraditi plan i odmah, čim stigne bataljon, pristupiti čišćenju terena. Osim toga, drugovima na konferenciji stavljeno je u dužnost da osiguraju mjesto od svakog iznenađenja.

Čim sam bio gotov s konferencijom, pristupio sam pisanju letka, koji sam izdao u vidu »Saopćenja« Štaba Grupe. Prilažem vam jedan primjerak ovog Saopćenja.[5]

Na dolazak bataljona iz Krasna morao sam čekati skoro puna tri dana. Iako sam Štabu bataljona pisao da sve naše snage iz Kra-

---

[5] Redakcija ne posjeduje ovaj primjerak saopćenja.

sna dovede u Škare, Štab je ipak bio ostavio jednu četu u pomenutom mjestu. Ja sam naredio, da i ova četa odmah dođe, i ona je došla.

U međuvremenu, tražio sam, prema uputstvima Štaba Grupe, pomoć od Brinjskog bataljona. Međutim, kako se jedna njihova četa nalazila u Krasnu, drugovi iz Brinja nisu mi mogli ništa pomoći.

Kad je došao bataljon, odmah sam pristupio čišćenju istoga. Na predlog drugova iz Štaba i K.K. razoružao sam oko 30 partizana, a neke od njih stavio sam pod istragu. Poslije razoružanja govorio sam pred cijelim bataljonom o četničkim banditima i njihovom saveznštvu sa ustašama i Talijanima.

Poslije ovog djelomičnog čišćenja bataljona, izradio sam sa drugovima plan čišćenja. 8. VI pristupili smo istovremeno čišćenju sela Poduma, Zalužnice i Doljana. U Podumu smo naišli na otpor četnika. Tom prilikom poginula su dvojica bandita, a četvoricu smo žive uhvatili. U Zalužnici nismo skoro nikog našli od muških osoba, osim nekoliko staraca. Sve je bilo izbjeglo u šumu, pošto su saznali za naš dolazak. Tamo smo zapalili školu, u kojoj su se hranili i okupljali četnici. Ova škola je inače važila kao neko svratište okupatorske vojske, pošto se nalazila uz glavnu cestu. Živežne namirnice, koje smo našli u školi i koje su pripadale četnicima, zaplijenili smo. Predmete privatnih osoba, kako onih koji su izbjegli, tako i onih koji su ostali u školi, izbacili smo napolje da ne izgore.

Osim škole zapalili smo i kuću jednog opasnog bandita, inače bivšeg komandira[6] III rezervne partizanske čete.

U Doljanima su izvršena neka hapšenja, ali sasvim nevažnih lica, koja sam dan-dva kasnije pustio. I iz ovoga sela pobjegle su skoro sve odrasle muške osobe.

Poslije ovih sela pristupili smo čišćenju Dabra, Petrinić Polja i Zapolja. I iz ovih sela pobjegli su većinom odrasli muškarci. U Dabru pucali su na nas istovremeno i četnici i ustaše. Četnički banditi sa bregova, a ustaše iz centra Dabra.

U Petrinić Polju uhapsili smo nekoliko ljudi, među njima i jednog četničkog bandita, koji je bio u Proleterskom bataljonu. Seljacima sam objasnio svrhu našeg čišćenja kao i to ko su četnički banditi, koji danas sarađuju s ustašama. Poslije sam ih pustio, a bandita iz Proleterskog bataljona poveo sam sobom i poslije istrage strijeljao.

Kako vidite, u toku čišćenja ovih 6 sela, na neke vrste otpora naišli smo samo u Podumu i Dabru.

---

[6] Rade Mandić. Poginuo 1944 god. povlačeći se pred našim jedinicama.

11. VI strijeljao sam javno 9 četničkih bandita na škaračkom groblju. Njihovu osudu, koju vam prilažem, objavio sam u vidu letka.[7] Među strijeljanima nalazi se i 1 član Partije, koji je omogućio bijeg jednog četničkog bandita, osuđenog na smrt.

Ostale uhapšene, njih oko 30, pustio sam istog dana pošto sam im nadugačko prikazao četničku izdajničku rabotu.

Poslije razbijanja četničkih bandita u gore pomenutim selima, snage bataljona rasporedio sam, dok ne izvršim pripreme za čišćenje u Brloškoj općini, u Škare, Podum, Glavace i u Doljane. To sam učinio kako zbog daljnjeg čišćenja tih sela, tako i zbog same ishrane.

14. VI na noć naredio sam koncentraciju svih naših četa u selu Glavacima, osim jedne koja je trebala da ostane u Škarama. Selo Glavace bilo je određeno za polaznu točku za naš pokret prema Brlogu.

Prije no što sam pošao za Brlog održao sam konferenciju sa Štabom bataljona i Kotarskim komitetom. Na konferenciji smo, na osnovu podataka, sastavili plan čišćenja u Brloškoj općini. Na konferenciji sam nekoliko puta skrenuo pažnju drugu komesaru bataljona i ostalom komandnom i partijskom osoblju koje sam ostavljao u Škarama da budu krajnje oprezni, jer da će četnički banditi sigurno opet pokušati da iskoriste otsustvo naših snaga. Skrenuo sam im pažnju da ni jedna igla ne smije pasti u ruke bandita u slučaju da im uspije da ponovno zauzmu Škare. Naredio sam komesaru bataljona[8] i ostalom komandnom i partijskom osoblju da sve oružje i sve što im nije momentano neophodno potrebno prenesu u šumu u logor. Oni su to prihvatili i kazali da će tako učiniti.

Pošto smo bili sa konferencijom gotovi, uputio sam se s komandantom bataljona[9] i sekretarom K.K.[10] u selo Glavace, gdje su nas čekale čete. Čim sam stigao tamo, odmah sam ponovno sazvao konferenciju sveg komandnog osoblja, i to počam od vodnika i političkih delegata pa naviše. Objasnio sam im cilj našeg noćašnjeg pokreta. Skrenuo sam im pažnju na njihovu dužnost kao komandnog osoblja i na to da će svaki od njih odgovarati za sve propuste, nedisciplinu i griješke svojih jedinica.

U toku same konferencije obaviješten sam da se oko 20 naoružanih četnika nalazi u školi u Drenovom Klancu. Odmah sam sa komandantom bataljona izradio plan kako da ih pohvatamo. Komandnom osoblju saopćili smo ovaj plan i odredili zadatke pojedinih četa. Naredili smo strogu opreznost da banditi ne bi pri-

[7] Redakcija nije pronašla ovaj letak.
[8] Stipe Ugarković
[9] Mitar Zaklan
[10] Milan Uzelac-Brico, sekretar Kotarskog komiteta KPH Otočac. Ubijen iz četničke zasjede, siječnja 1944 god.

mijetili naš dolazak i umakli nam ili postavili nam zasjedu. Kad je sve ovo gotovo, krenuli smo. Međutim, kad smo se približili školi na 200—300 m i kad je počelo zaokružavanje iste, odjednom se začuo jedan pa drugi pucanj. Najprije smo mislili da to pucaju banditi, ali ubrzo smo utvrdili da pucnji dolaze iz neke od naših jedinica. Odmah smo na licu mjesta sproveli istragu. Kako nije niko htio da prizna da je pucao, to smo morali lampicama zavirivati u cijevi od pušaka. Ali kako je bila noć i kako nismo mogli pregledati toliki broj pušaka, nismo mogli ustanoviti ko je pucao. Međutim, svi smo ubijeđeni da je neki bandit, koji se još krije u našim redovima, pucao zato da banditima skrene pažnju na naše prisustvo. U školi nismo nikog našli. Da li su banditi pobjegli tada ili već prije, nismo mogli ustanoviti.

Isti slučaj sa pucanjem desio se istu noć. Kada je jedna od naših četa, Brinjska, zaokružavala centar Brloga, neko između partizana opalio je iz puške. Nije se moglo ustanoviti ko je pucao. Tog momenta u Brlogu se zaista nalazila jedna skupina naoružanih četnika. Utvrđeno je da je jedan od njih, kad se začuo pucanj, povikao: »Bježimo, opkoljeni smo!« Oni su zaista i pobjegli.

Drug komandant bataljona i ja išli smo s II četom koja je imala za zadatak da čisti Drenovi Klanac. Razumije se da su i odavde bili izbjegli ljudi. U selu Drakulama uhvatili smo 1 bandita s puškom. Isti je učestvovao u napadu na onaj vod iz Brinjskog bataljona koji je pratio neke drugove i drugarice za Škare.

Oko 8 h četnički banditi počeli su prihvaćati borbu s nama u Donjem Brlogu. Odmah u početku ranili su nam jednog druga. Oko 11 sati stigla je u Brlog talijanska motorizacija sa mnogo kamiona punih vojnicima. Osim toga u pomoć četnicima stigle su i ustaše iz Kompolja i Otočca. Čim se razvila borba, neprijateljska artiljerija iz Brinja i Otočca počela je tući naše položaje. Bacači mina sa Žute Lokve također su tukli naše položaje. Borba je trajala do 6 h poslije podne. Neprijatelj se tada povukao u priličnom neredu.

Dok je jedan dio naših snaga vodio borbu na desnom krilu sa Talijanima dotle su četnički banditi pokušali da nam zađu iza leđa s lijeve strane. Vodu, s kojim sam bio na položaju i u čijem su pravcu nadirali četnici, naredio sam da se pritaji i da pusti da se četnici sasvim približe kako bi ih žive uhvatili ili bar lakše potukli. Međutim, kad su se četnici približili na 200 m, jedan od drugova opalio je iz puške i jedan dio četnika pobjegao je u jednu kuću. Tamo su izbušili zidove i napravili puškarnice. Ja sam ih nekoliko puta pozivao na predaju, na što su oni odgovorili paljbom. Pošto su vidjeli da mi ozbiljno vršimo pripremu da ih pohvatamo i pošto su vidjeli da se Talijani i ustaše povlače, četnici su najednom počeli bježati. Međutim, od njih 6, koliko ih

je bilo u kući, uspjelo je svega jednom da umakne. Ostali su pobijeni, a jedan je živ uhvaćen. Ovom prilikom poginuo je jedan od njihovih glavnih organizatora, gardijski narednik Mirko Nikšić. Ovom prilikom zaplijenili smo 6 pušaka i izvjestan broj municije grčkog porijekla.

Na strani Talijana bilo je 10—15 mrtvih i veći broj ranjenih. Od ustaša ne znam da li je tko poginuo. Mi smo imali 1 mrtvog i 1 ranjenog.

Talijani i četnici pokušali su još dva puta s napadom ali svaki put su bili odbijeni s gubicima. Artiljerija je i nadalje tukla, ali nije napravila gotovo nikakvu štetu.

Odmah drugi dan po dolasku u Brlog održao sam zbor, koji je bio dosta slabo posjećen. Prisutni su bili većinom žene i starci.

16. VI javio mi je iz Škara politkom bataljona da su četnički banditi iz Poduma, iskoristivši otsustvo naše 2 čete, izvršili napad na prostorije Narodno-oslobodilačkog odbora. Tom prilikom uhvatili su živa 3 kandidata Partije, ubili jednog odbornika[11] i jednog lakše ranili koji je uspio da pobjegne. Uhvaćene drugove banditi su predali Talijanima u Otočcu.

Ovom prilikom ponovno sam skrenuo pažnju politkomu bataljona da bude krajnje oprezan, jer da se to isto može desiti i njima u Škarama.

18. VI strijeljao sam 3 četnička bandita na brloškom groblju. Prilažem vam njihovu javnu osudu.[12]

19. VI poslao sam 1 četu da pročisti selo Goriće i Ponore. Tom prilikom uhvaćena su 3 bandita i 3 puške. Bandite sam streljao 21. VI. Njihovu osudu nisam napisao zbog toga što sam istog dana [sam] morao ići u Brinje da se dogovorim s komandantom[13] V operativne zone o zajedničkim akcijama. Na razgovore smo otišli komandant bataljona i ja. Međutim, kako se drug komandant V operativne zone nalazi u akciji na Krivom Putu, morao sam ga pričekati 1 dan.

23. VI obavijestili su nas drugovi iz Škara da su četnički banditi, njih oko 300, napali 22. VI na Škare, ali da su odbijeni. Čim smo svršili razgovore sa drugom komandantom Zone, odmah smo se vratili u Brlog, gdje smo stigli 23. VI navečer. U Brlogu smo zatekli politkoma bataljona i ostale drugove koji su izbjegli iz Škara. Od njih smo saznali da su četnici i Talijani 23. VI u 5 sati ujutro napali na Škare i zauzeli ih. U napadu je učestvovalo oko 1500 Talijana i četnika sa 8 tenkova. Naših snaga bilo je tada u Škarama oko 160, pošto je operativni oficir[14] bataljona, čim su

---

[11] Mile Uzelac

[12] Vidi dok. br. 41.

[13] Veljko Kovačević

[14] Antun Borić. Ubijen iz ustaške zasjede na Velebitu, 1944 god. kao obavještajni oficir brigade.

četnici izvršili napad na Škare 22. VI, krenuo sa Drugom četom u pomoć našoj četi u Škarama.

I ako je tada u Škarama, kao što sam već rekao, bilo oko 160 partizana, Škare su pale u ruke neprijatelja, a da sa naše strane nije ni jedan metak opaljen. Naši su bili potpuno iznenađeni, blagodareći njihovoj zločinačkoj nebudnosti i nemarnosti. Koga god od njih zapitaš: »Pa kako se moglo dogoditi da budete iznenađeni?« — svi odgovaraju: »Pa ko bi se nadao da će neprijatelj ponoviti napad odmah idućeg jutra«. Možete zamisliti kako su zatečeni nespremni kad su svi odgovorni pobjegli bosi ne imavši vremena niti da navuku cipele.

Ovom prilikom u ruke neprijatelja pao je vojni arhiv i novac, pored mnogih drugih stvari. Pala su i tri konja sa sedlima. 10—15 pušaka, koje su se nalazile u magazinu, pobacali su na brzu ruku negdje u žito. Naravno da ih je neprijatelj odmah našao.

Ranjenike, drugove Krapljana[15] i Levnaića,[16] ostavili su u Škarama. Krapljan je umro ili su ga ubili banditi, a Levnaić je, kome je prebijena noga, pao izdajom u njihove ruke.... Poslije toga razbježali su se na sve strane, i ne pomišljajući na to da zadaju neprijatelju neki udarac.

Čim sam čuo da su Škare pale, odmah sam zatražio od komandanta V operativne zone pomoć. Mislio sam da ću s bataljonom i pomoću koju dobijem od V zone moći povratiti ovo selo. Komandant mi je odgovorio da mi ne može ništa poslati zbog toga što Talijani navaljuju na Krivi Put. Rekao je da će to učiniti ako Talijani prestanu sa napadom. Istovremeno predložio mi je da tražim pomoć direktno od Brinjskog bataljona ako Brlogu zaprijeti opasnost. Ja sam to i učinio. Međutim, u iščekivanju iste pomoći, dobio sam dopis od komandanta[17] I zone u kojemu mi javlja da mi šalje Udarni bataljon kao pomoć protiv četnika. Iz pisma se vidjelo da komandantu nije bilo poznato da su Škare pale u ruke neprijatelja. Istovremeno dobio sam obavijest od komandanta Udarnog bataljona da se on nalazi s vojskom u šumi u blizini Škara.

Istu noć krenuo sam iz Brloga sa cijelim bataljonom da se spojim s Udarnim bataljonom. Čim smo se spojili izradio sam s komandnim osobljem plan za oslobođenje Škara. Ostvarenju plana imalo se pristupiti još istu noć, pošto smo se nalazili u vrlo teškoj situaciji koja nije trpila nikako odgađanje. U šumi se nalazilo oko 500 ljudi bez krova nad glavom, bez i trunke hrane, a kiša neprestano lije kao iz kabla. Ranjenici, također bez igdje ičega, jauču

---

[15] Ante Krapljanov, komandir Druge dalmatinske čete. Vidi dok. br. 60.

[16] Vidi dok. br. 60, objašnjenje 14.

[17] Ivan Manola

pokisli i neprevijeni. Dakle, nije bilo drugog izlaza, nego borba za Škare.

Međutim, kada sam otišao da izvidim položaj oko Škara kao i same snage neprijatelja, morao sam odustati od namjere. Tada se u Škarama nalazilo 8 neprijateljskih tenkova sa 1000—1500 Talijana i četnika koji su se bili jako utvrdili u centru sela — crkvi i nekim drugim zgradama. Ali ipak se moralo nešto poduzeti. Mjesto generalnog napada riješili smo da učinimo samo prepad na neke zaselke sa svrhom da se domognemo hrane nekojih četničkih bandita u tim zaselcima. Za ove prepade odredili smo 5 četa, dok sam 2 čete poslao u selo Glavace da dočekaju četničke bandite kada počnu bježati.

Naše čete otpočele su s prepadom oko 11 sati noću. Prepad je potpuno neuspio. Naše čete naišle su na četničke i talijanske zasjede. Razvila se borba koja je trajala cijelu noć i koja se ujutro prenijela na selo Glavace. U ovoj borbi imali smo 3 teško ranjena i 2 lakše. Od ova 3 teško ranjena 2 su istog dana podlegla ranama, a 1 je pao u ruke neprijatelju. Gubici neprijatelja nisu mogli biti utvrđeni zbog noći. Ovim prepadom rukovodili su po mom naređenju drugovi komandant bataljona »Adžija« i komandant[18] Udarnog bataljona. Ja sam bio bolestan te se nisam nalazio na licu mjesta.

Čim se borba prenijela na selo Glavace, odmah sam sa svim snagama krenuo tamo. Međutim, kad smo stigli, Talijani su već bili otišli za Brlog.

Talijani su nadirali prema Brlogu s jakim snagama i s 8 tenkova. Prilikom ove borbe u Glavacima Talijani su imali 5 mrtvih i nekoliko ranjenih. Mi smo imali 1 mrtvog.

Poslije odlaska Talijana iz Glavaca, smjestio sam obadva bataljona u ovo selo.

Kao i u drugim selima muškarci su pobjegli iz ovog sela. Ostali su samo starci i naši simpatizeri. Karakteristično je da niko iz ovog sela, osim 2 — 3 naša čovjeka, nije pobjegao kad su u njega ušli Talijani i četnici. Međutim, kad smo došli mi, jedni su otrčali sa Talijanima prema Brlogu, drugi u Otočac, a treći u Škare. Svi su tražili pomoć protiv nas. Sutradan naredio sam da se sazove zbor. Na zbor je došlo 10 muškaraca i 40—50 djevojaka i žena.

U međuvremenu dok su se ljudi odmarali u ovom selu, pristupio sam organizovanju obavještajne službe. Osim toga ispitivale su se mogućnosti zasjeda neprijatelju kao i mogućnosti oslobađanja Škara i Brloga.

Da bi lakše likvidirali važnije četničke bandite u pojedinim mjestima, pribjegli smo metodu individualnog terora. Poslali smo u razna sela trojke s tim zadatkom.

---

[18] Milan Šijan

29. VI poslao sam jedan vod Udarnog bataljona s 3 puškomitraljeza da motri kad će se Talijani skupiti kod škaračke crkve u većem broju, pa da na njih otvorimo mitraljesku paljbu. Talijani su se zaista bili skupili na zborno mjesto, ali naši su malo zakasnili. No ipak su otvorili paljbu na jednu grupicu od 30—40 Talijana kao i na njihove šatore. Računa se da ima 10—15 mrtvih i veći broj ranjenih.

Odmah poslije ovog napada počeli su teški mitraljezi neprijatelja tući iz crkve i iz tenkova, zatim bacača mina i najzad artiljerija iz Otočca. Artiljerija je tukla precizno i više od jednog sata.

2. VII poslao sam kompletan Udarni bataljon na zasjedu na glavnoj cesti Orovac — Otočac. Kako je neprijateljska prethodnica spazila našu zasjedu, to ova akcija nije potpuno uspjela. Ubijena su svega 2 talijanska oficira, 5 vojnika i 4 četnika. Naši su se morali povući, a povukli su se u redu.

Istog dana održao sam vojnu konferenciju komandnog osoblja sva 3 bataljona. Konferenciji su prisustvovali i drugovi zamjenik komesara[19] Grupe i operativni oficir Grupe.[20] Ja sam drugove upoznao sa vojnom i političkom situacijom u kotaru kao i iznio moje mišljenje što treba preduzeti. U toku same konferencije obaviješteni smo da su Talijani i četnici napustili Škare i Brlog. Odmah smo izdali naređenje komandantima bataljona da zaposjednu ova mjesta. Udarni bataljon imao je zaposjesti Brlog, a bataljon »Adžija« Škare. Proleterski bataljon ostavili smo u Glavacima.

3. VII strijeljao sam jednu špijunku u Glavacima. Ista je stajala u vezi s četnikom kapetanom Mandićem[21] u Otočcu te je prema njegovim direktivama vrbovala partizane u četnike. Imamo i jedno pismo[22] koje je ovaj bandit po njoj poslao jednom partizanu, u kojemu između ostaloga piše i to, gdje treba da dođe sa svojom desetinom da se preda. Ovu špijunku otkrili smo pomoću obavještajne službe. Ona je Hrvatica, a udana je za jednog Srbina u Glavacima.

Jednu drugu špijunku, koja je iz Otočca prenosila četničke letke za Brinje, poslao sam u Brinjski bataljon da je tamo strijeljaju, pošto je ona otuda i to će imati većega efekta.

5. VII Udarni bataljon postavio je zasjedu kod Brloga. Rezultat iste nije poznat, pošto sam istog dana morao otputovati za Grupu.

5. VII napisao sam u ime Štaba Grupe jedan letak, od kojeg vam prilažem jedan primjerak.[23]

---

[19] Srđan Brujić
[20] Mile Uzelac
[21] Rade Mandić
[22] Redakcija nije pronašla ovo pismo.
[23] Ni letak nije pronađen.

S time je završen moj rad i moje djelovanje u Otočačkom kotaru od 4. VI do 5. VII. 1942 godine.

Rezime: Za vrijeme mog boravka u Otočačkom kotaru strijeljana su 23 četnička bandita, a 15 ih je poginulo u borbi sa nama. Osim toga u borbi sa nama poginulo je za ovo vrijeme oko 45—50 Talijana i 1 ustaša, dok su 4 ustaše strijeljana.

Dakle, svega ukupno uništili smo 38 četničkih bandita, 45—50 Talijana i 5 ustaša. Mi smo za to vrijeme imali 8 mrtvih i 11 ranjenih.

Gubici u oružju: do mog dolaska u Otočački kotar bataljon »Adžija« izgubio je 48 pušaka i 2 puškomitraljeza. Za vrijeme mog boravka izgubljeno je 29 pušaka, 2 puškomitraljeza i 1 pokvareni teški mitraljez, koga je jedan član Partije predao četnicima.

Povraćeno oružje: za vrijeme mog boravka u Otočačkom kotaru povraćeno je 17 pušaka i dobiveno 39 pušaka i 1 puškomitraljez u Liješću i 1 puška od Talijana.

Dakle, za vrijeme mog boravka izgubljeno je 29 pušaka, 2 puškomitraljeza i 1 teški pokvareni mitraljez, a dobiveno je 56 pušaka, oko 4.000 metaka i 1 puškomitraljez.

Razlika: 27 pušaka i 4.000 metaka u našu korist, 1 puškomitraljez i teški mitraljez u njihovu korist.

Osim toga za cijelo vrijeme boravka naših četa u Brlogu ni jedan talijanski vojnik ili kamion nije mogao da prođe od Senja, Žute Lokve i Brinja za Otočac. A to je trajalo cijelih 10 dana, to jest od 15. VI do 25. VI.

Od 4. VI do 22. VI, to jest do početka talijanske ofenzive u ovome kotaru, četnički banditi bili su svuda razbijeni. Oni se nigdje nisu usudili da prihvate borbu sa nama, izuzev u Brlogu, gdje su i potučeni zajedno s Talijanima i ustašama. Tek s ulaskom talijanskih trupa u Škare i Brlog četnički banditi počeli su se ponovno okupljati i izlaziti iz svojih rupa i iz talijanskih baza, Otočca i Vrhovina.

Napomena: izuzev 15 talijanskih vojnika i 4 četnika koje su pobile snage Udarnog bataljona, sve je ovo izvršio bataljon »Adžija«. On je pohvatao i strijeljao 23 četnička bandita i 11 ih je potukao u borbi. On je uhvatio 4 ustaše i 1 ubili u borbi. On je potukao preko 30 Talijana i 10 dana spriječavao svaki saobraćaj okupatora sa njegovom glavnom bazom. On je povratio sve gore navedeno oružje, izuzev 1 puške koju je zaplijenio Udarni bataljon od Talijana.

Poslije mog odlaska situacija u ovom kotaru bila je, iako se malo popravila poslije povlačenja Talijana i četnika iz Škara i Brloga, još uvijek dosta ozbiljna. Narod je, može se kazati, u većini neprijateljski raspoložen prema nama. Četnički banditi uspjeli su, blagodareći našoj političkoj i vojnoj neaktivnosti i nebudnosti,

da uhvate dubokog korijena u narodu. Koliko su četnički banditi uspjeli da okrenu narod protivu nas vidi se i po tomu što čobani pjevaju danas tu i tamo takve pjesme, koje su potpuno u fašističkom duhu. A djevojke prilikom kopanja ili kupljenja takođe pjevaju: »Partizani, škaračke ustaše, platićete krvcu braće naše«. Kod većine naroda vlada uvjerenje da smo zaista mi oni koji ne samo da toleriramo ustaše, a strijeljamo Srbe, nego da smo i sami ustaše.

Kakva je situacija tamo vidi se i po tome što je od 31. V, kada je izvršen prvi četnički puč, pa do mog odlaska prešlo na stranu četničkih bandita ništa manje nego 10 partijaca, to jest, više nego četvrti dio cjelokupnog partijskog članstva toga kotara. Osim toga, na stranu četničkih bandita prešlo je isto toliko, ako ne više, kandidata Partije i skojevaca. Mi sami strijeljali smo 1 člana Partije i 1 kandidata Partije, a u borbi s nama poginuo je jedan nekad vrlo aktivan skojevac.

Po mom mišljenju, situacija u ovom kotaru može se okrenuti u našu korist samo neprestanim vojničkim akcijama, intenzivnom političkom djelatnosti i temeljnim čišćenjem partijskih i vojnih redova. Razumije se, da to neće moći učiniti onaj politički i vojni kadar koji je na terenu, nego će biti potrebno poslati tamo politički i vojnički jake ljude. Po mom mišljenju, također vidnu ulogu igra tamo i nacionalni moment i ne bi bilo pametno postavljati tamo na odgovorna mjesta, bilo politička, bilo vojnička, Hrvate. Tako bi trebalo da bude bar za izvjesno vrijeme dok se situacija ne popravi.

Osim toga, neophodno bi bilo likvidirati ustaška gnijezda u Dabru, Kompolju i Švici. Osim toga, trebalo bi ispitati mogućnost likvidiranja i samih talijanskih baza u Vrhovinama, Otočcu, Žutoj Lokvi i Prokikama. Po mom mišljenju to bi se sada moglo učiniti s obzirom na odlazak Talijana u velikom broju iz tih mjesta, a povećanje naših snaga u ovom kotaru i zapadnoj Lici. Kad bi se likvidirale Vrhovine i Otočac, tada bi talijanske okupatorske snage u ostaloj Lici bile otsječene od glavne baze. Mi bi tada držali jedan veliki dio pruge prema Gospiću i Zagrebu, koji bi temeljno razorili, a najglavniju saobraćajnu liniju okupatora, cestu Senj — Otočac — Vrhovine, držali bi također u našim rukama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politički obavještajni oficir
Ličke partizanske grupe
Pero[24]

---

[24] Narodni heroj Pero Grubor

BR. 93

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU IZ PRVE POLOVINE SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA I AKCIJAMA PARTIZANSKIH ODREDA I NAPADU NA PODLAPAC

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj: 394

..... 1942

Operativni izvještaj:

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Raspored snaga i vojnička situacija na teritoriju Ličke grupe je slijedeća:

1 bataljon I odreda drži položaje: Široka Kula — Čukovac — Ostrvica — Raduč — Divoselo — Medak — Vranik.

II odred:

Bataljon »Ognjen Prica« nalazi se na položaju kod Plitvičkih Jezera — Prijeboj i manevrom svojih četa potpomaže Udarnu brigadu u izvođenju njenih operacija i suzbija neprijatelja koji vrši napade iz Ličkog Petrovog Sela i Vaganca. Sada uglavnom sa patrolama izvidnicama osigurava položaj iz Ličkog Petrovog Sela i Saborskog. Bataljon »Krbava« krenuo je za Škare, gdje će vršiti operacije u vezi sa čišćenjem četničkih bandita. 3 četa bataljona »Miće Radakovića« drži položaje Babin Potok — Crna Vlast — Kozjan — Kuzmanovača — Ljubovo — Udbina.

III odred: 3 četa 2 bataljona drži položaje od Troure do Glogova, a Doljanska četa dalje do Tromeđe. Jedan vod Doljanske čete nalazi se na položaju Skočaj. 1 i 2 četa 2 bataljona krenule su u pravcu Dalmacije.

U vezi sa zaključcima na zadnjoj vojnoj konferenciji poduzete su sve mjere za čišćenje zapadnog dijela Like. U tu svrhu formiran je Kombinovani odred, u koji su ušli bataljon »Stojan Matić«, 2 četa bataljona »Mićo Radaković« i 2 bataljon I odreda, kojim će rukovoditi komandant I odreda.[1] Kombinovani odred već je započeo operacijama.[2]

[1] Milan Kuprešanin

[2] O borbama Kombinovanog odreda u zapadnoj Lici vidi dok. br. 119, pod datumom od 23 srpnja.

Vojnička situacija na sektoru I odreda u posljednje vrijeme promjenila se time, što je neprijatelj skoncentrisao veće snage i razvio veću aktivnost. Okolna hrvatska sela također su pojačana u svojim posadama. Neprijatelj je već nekoliko dana u ofanzivi na sektoru Široka Kula — Ostrvica, gdje ustaše vrše brze ofanzivne prepade. Okupator je posljednjih dana sa artiljerijom tukao sela Vrebac, Divoselo, Ostrvicu, Čukovac, Raduč itd. Četnici uz pomoć okupatora izašli su iz žice te vrše zločinačke prepade na pojedine drugove, koristeći se otsustvom naših snaga.

Uporno se pronose glasovi da će Talijani u roku od 10—15 dana napustiti Gospić. Ustaše su već preuzele djelomičnu vlast u samome gradu.

Na teritoriju II odreda, na sektoru Udbina, neprijatelj stalno puškara i zalazi izvan Udbine u cilju da zaštiti spuštanje aviona, koji su se od prije nekoliko dana počeli redovito spuštati. Kako su se 12. o. mj. spustila 3 aviona i to jedan izjutra, drugi oko podne, a treći predveče kod Udbine i donijeli minobacače i po pričanju seljaka top, koji je ispalio pet metaka prema selima Mutiviću i Visuću, izdali smo naređenje II odredu da postavi jednu desetinu bataljona »Ognjen Prica« na taj položaj, i kad naiđe avion, da gađaju na nj sa puškomitraljezom. Inače na tom položaju nalazi se jedan vod Omladinske čete bataljona »Mićo Radaković«.

U Otočačkom kotaru djeluje bataljon »Adžija«, Udarni bataljon i sada je poslan bataljon »Krbava«.

Akcije:

1 i 2 jula o.g. 1 i 2 četa 2 bataljona III odreda izvršile su napad na sisaljku kod Gračaca u Štikadi, gdje se nalazi 75 talijanskih vojnika. Akcija nije uspjela što su ustaše iz Ričice i četnici iz Štikade izvršili napad sa bokova na naše snage. Našim snagama bilo je uspjelo potpuno presjeći žicu, jednim dijelom doći do sisaljke, ali uslijed žestoke vatre sa svih strana, a s obzirom da je brisan prostor oko sisaljke, morali se povući.

28. VI 1. četa bataljona »Ognjen Prica«, koja je imala zadatak da spriječi neprijateljsko nadiranje iz Vaganca ka Smoljancu, uspješno je odbila neprijatelja, zadavši mu nešto gubitaka u mrtvim i ranjenim, ali se nije moglo ustanoviti koliko. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

1. VII 2 voda 3 čete istog bataljona, koji su držali kotu »Hrnjakov Vrh«, dočekali su ustašku patrolu od dvojice ustaša i pobili ih. Neprijatelj je sa jačom snagom krenuo na pomenutu kotu pod zaštitom jake vatre sa Čelopeka i iz Petrova Sela. 3 vod 1 čete od Studena napao je neprijatelja bočnom vatrom i isti se je povukao u Petrovo Selo. Ovaj se napad ponovio dva puta istoga dana i borba je trajala do samog mraka. Neprijatelj je uspio da izvuče

mrtve i ranjene. Drugog dana bataljon je obaviješten da je tom prilikom ubijeno 19 ustaša i nešto ranjenih, dok na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Plijen se nije mogao izvući.

2. VII o. g. neprijatelj u snazi od 80 ustaša krenuo je preko Deriguza za Plješevicu, sa ciljem da preko Klokočevice pređe za leđa našim snagama. Jedan vod bez puškomitraljeza, koji je bio na zasjedi u Klokočevici, dočekao je neprijajtela, i razvila se borba. Nakon što je još jedan vod stigao u pomoć, neprijatelj je bio prisiljen da se povuče. Nije poznato koliko je neprijatelj imao gubitaka. Na našoj strani bila su tri ranjena.

Noću između 2. i 3. o. mj. izvršen je napad na Podlapaču kao i na ostala sela, koja su bila u rukama ustaških bandita. U akciji su sudjelovali 1 bataljon I odreda, bataljon »Stojan Matić«, bataljon »Mićo Radaković« i bataljon »Krbava«.

Prema informacijama neprijatelj je u Podlapači raspolagao sa 1 teškim mitraljezom, 3 puškomitraljeza i oko 350 pušaka. Na dan 30. VI izvršena je koncentracija svih bataljona oko Podlapače i to 1 bataljon I odreda u Srednjoj Gori, bataljon »Mićo Radaković« u Toliću, »Krbava« u Pišaću, a bataljon »Stojan Matić« u Svračkovom Selu. Glavne karakteristike plana za akciju sastojale su se u tome da se istovremeno noću u 12 sati prije izlaska mjeseca zauzmu sve kote koje neprijatelj drži oko Podlapače i okolnih sela i jednovremeni upad u sela, tako da oko neprijatelja bude stegnut obruč kako ne bi mogao izmaći. Najglavnije točke jesu Gradina (k. 974) sa Vjencem iznad Jagodnje kao i Rosandića Vrh (k. 857), jer se predviđalo da će neprijatelj bježati prema tim vrhovima.

Neprijatelj je sa jačim stražama držao vrhove: k. 764, Metlicu (k. 832), k. 781 iznad Breštana, Goli Vrh (k. 913), Ljuticu, Brdine, ispod Vjenca i između sela Podlapca i Rosulje, gdje je imao dobro utvrđene rovove.

Polazni položaj 1 bataljona I odreda određen je iz Srednje Gore sa zadatkom da napadne i zauzme kotu 774 iznad Budžaka, zauzme Budžak, s tim da s lijeve strane održava vezu sa bataljonom »Krbava«, zatim da zauzme Metlu, s jednim snagama da upadne u selo Breštani, a s drugim snagama bočno lijevo od Golog Vrha također da upadne u Breštane, s tim da s desne strane kod Pilipovače drži vezu sa bataljonom »Mićo Radaković«.

Polazni položaj bataljona »Mićo Radaković« bio je na Mesić Glavici (k. 880) sa zadatkom da se sa jednim vodom privlači na k. 913, a sa drugim na k. 948, dok jedna četa bataljona imala je da se provuče između ta dva vrha i kod kuća Karakaši vatrom otsijeca Breštane od Podlapca.

Polazni položaj bataljona »Stojan Matić«: Svračkovo Selo sa zadatkom da s jednom četom upada i čisti selo Jagodnju s gornje

strane, 2 četa brdo Perkovići a 3 četa zaselak Rosulje kao i sam grad Podlapac.

Polazni položaj bataljona »Krbave« određen je na Krečici (k. 971) sa zadatkom da s jednom četom zauzme Vjenac iznad Jagodnje, s drugom Gradinu a sa 3 četom Rosandićev Vrh (k. 857), kao i da jednim vodom te čete pročisti selo Zrničku, zatim da sa tih položaja po zauzimanju Podlapače vrši čišćenje šuma.

Čim je plan na konferenciji primljen, pristupilo se je odmah pripremi. Komandantima bataljona dat je zadatak da pripreme sve svoje jedinice za ovu akciju. Političkim komesarima da politički pripreme [akciju] kod partizana, pa da po izviđanju terena podnesu [izvještaj] na konferenciji koja je zakazana za 11 o. mj. u 2 sata poslije podne u Svračkovu Selu i da se još jednom detaljno razgleda cijeli plan. — Drugog održana je konferencija i to u 4 sata poslije podne. Komandant I bataljona zakasnio je. Nakon detaljne razrade plana koji je uglavnom ostao isti, dati su znaci za raspoznavanje i određen početak napada tačno u 12 sati noću.

I bataljon izvršio je akciju po planu, to jest zauzeo na juriš kotu 774, kotu 832, očistio selo Budžak kao i Breštane, na tom je sektoru borba trajala do 2 sata. Borba je bila naročito žustra na Metli (kota 832), ali je bataljon ipak uspio da je osvoji na juriš. Olakšavajuće okolnosti bile su mu tamna noć i šumom pokriven teren, tako da je uspio da se položajima neprimjetno približi.

Bataljon »Mićo Radaković«, kad se jedan njegov vod približavao Ljutici, bio je primijećen radi čistog terena od strane neprijatelja, koji je otvorio vatru i tako je borba započela 20 minuta prije zakazanog vremena na tom sektoru. Ljutica je odmah zauzeta, dok vod koji je vodio borbu da zauzme Goli Vrh nije mogao uspjeti, te je komandant bataljona[3] poslao još jedan vod koji je imao u rezervi da sa boka napadne na tu kotu i nakon tročasovne borbe Vrh je zauzet. Nakon toga je četa koja je bila određena da otsiječe selo Breštani od Podlapca, upala u sam grad Podlapac i počela zauzimati prve kuće. Breštanci su na taj način uspjeli pobjeći. Otežavajuće okolnosti bile su dobro utvrđen Goli Vrh, vrlo strm, kao i žilav otpor neprijatelja. Akcija na ovom sektoru završena je 3. VII oko 10 sati, kada je konačno pao Podlapac.

Polazni položaj bataljona »Stojan Matić« bio je Svračkovo Selo, i ovaj bataljon izvršio je zadatak prema planu. Uglavnom tok borbe bio je slijedeći: 2 četa toga bataljona po pretresu sela Rosulja nailazi na jaku neprijateljsku vatru u jedan sat noću iz dobro utvrđenih rovova. Tu je borba trajala sve do četiri sata ujutro. Bombe su bacane sa jedne i sa druge strane. Operativni štab II odreda, koji se nalazio na brdu između Rosulja i Svračkova Sela,

[3] Dragan Rakić

primijetio je u ranu zoru da se neprijatelj kreće u rovovima, naredio je odjeljenju bacača mina da gađa te rovove i nakon nekoliko bombi neprijatelj je sa tih rovova bježao u Podlapac. Odmah zatim je 2 četa zauzela rovove i nakon toga, poslije borbe sa neprijateljem koji se branio iz Podlapače, ta je četa zauzela Podlapaču u 10 sati spojivši se sa bataljonom »Mićo Radaković« sa suprotne strane. Neprijatelj je uspio pobjeći u šumu prema Gradini. Centar bataljona, to jest 3 četa, iako je bila dočekana jakom vatrom kod brda Perkovića, ipak je uspjela na juriš zauzeti do Bundžića kuće, gdje je dalje potpomagala nadiranje desne kolone. Prva četa vršila je čišćenje Jagodnje boreći se protiv neprijatelja, koji se povukao u šumu i bočnom vatrom usporavao kretanje. Kod Bundžića ta četa je naišla na jaku vatru. Na tom se mjestu borba vodila cijeli dan. Neprijatelj se tu skoncentrisao u jačim snagama. Frontalnom i bočnom vatrom onemogućio je daljnje kretanje i tom je prilikom izvršio dva protunapada, ali je oba puta odbijen. Ovaj je položaj ostao tako do pred samu zoru. Otežavajuće okolnosti bile su neobično žilav otpor protivnika.

Polazni položaj bataljona »Krbava« bio je Krečica (k. 971). Ovaj bataljon nije izvršio namijenjeni mu zadatak iako je od tog zadatka upravo i zavisio potpuni uspjeh akcije, iz razloga što su čete sat kasnije krenule sa polaznog položaja, tako da nisu na vrijeme stigle na određeno mjesto. Komandant[4] nije shvatio da treba čete krenuti u 8.30 iako je bio dan, jer je kretanje mogao u šumi izvršiti a da ga neprijatelj ne primijeti. Međutim on je čekao mrak, uslijed čega su mu čete zalutale u šumu, 1 i 2 četa prihvatile borbu u 1.30, dok je 3 četa tek u 3 sata prihvatila borbu, ali nije uspio zauzeti Rosandića Vrh i Gradinu i na tom je položaju ostao cijeli dan. Na taj način neprijatelj je držao Gradinu, Vjenac, Rosandića Vrh, te je sa istih tačaka kao i šume ugrožavao naše snage u mjestu. Otežavajuće okolnosti su težak teren, ispresijecan i neprohodan, jake snage neprijatelja, koje su se pojačale nakon prvih borbi sa ostalim našim bataljonima. Operativni štab izdao je nakon primljenih izvještaja naređenje 1 bataljonu da odmah u toku noći zauzme Rosandića Vrh, a bataljon »Krbava« da u toku noći pod svaku cijenu zauzme gradinu i Vjenac. Bataljon »Stojan Matić« da u zoru 4. o. mj. sa sela Jagodnje čisti šumu, a sa desnim krilom uhvati vezu sa bataljonom »Krbava« i jakom zasjedom spriječi da neprijatelj ne izbjegne prema Kuli. 1 bataljon zauzeo je Rosandića Vrh tek u 4 sata ujutro uslijed umornosti samih boraca kao i vrlo teškog terena. Neprijatelj je sa tog vrha dao vrlo snažan otpor. Bataljon »Krbava« zauzeo je Gradinu u 4 sata. Otežavajuće okolnosti bile su brisan teren, jake neprijateljske snage i dobro utvrđeni neprijateljski položaj. Nakon toga

[4] Perica Basta

pristupilo se čišćenju šuma prema zadatku, te je tom prilikom u toku dana 5. o. mj. uhvaćeno 2 puškomitraljeza, 147 pušaka i oko 6.000 municije, dok je teški mitraljez zaplijenjen na Rosandića Vrhu. Pored toga zaplijenjeno je i drugog ratnog materijala. Mi smo imali ukupno 4 mrtva i 29 ranjenih. Na strani neprijatelja bilo je 30—40 mrtvih, tačan broj nije se mogao ustanoviti, jer se po šumama još uvijek nailazi na mrtve. Rezultat te akcije nije potpun jer su banditi ipak uspjeli pobjeći, a vjerovatno se još kriju po šumama. Iako su bataljoni vršili čišćenje šuma, ipak se svi nisu mogli pronaći. Postoji vjerovatnost da će se mnogi od njih vratiti svojim kućama čim uvide da im se ništa neće dogoditi.

3. VII neprijatelj je u jačini od 100 ustaša napao na Smoljanac. 1. vod bataljona »Ognjen Prica« prihvatio je borbu zadavši neprijatelju gubitke i to 1 mrtvog i 3 ranjena, ali se uslijed brojne nadmoćnosti morao povući, i tako je neprijatelj uspio popaliti selo Smoljanac. 4. VII snage »Ognjen Price« uspjele su odbiti neprijatelja koji je krenuo na Zaklopaču, uz priličan broj mrtvih i ranjenih. U toj borbi na našoj strani bilo je 2 mrtva i 3 ranjena, od oružja nije ništa zaplijenjeno.

3. VII 3 četa 1 bataljona I odreda izvršila je napad na prugu na liniji Raduč — Medak. Po samom danu izvršeno je skretanje na pomenutoj liniji, nakon čega je naišla lokomotiva sa tri oklopna vagona. Lokomotiva je iskočila iz šina i prevrnula se. Pokušan je napad bombama na oklopne vagone, ali nije uspio, pa se je čekala noć da bi se napad ponovno izvršio. U međuvremenu stigao je veći transport neprijatelju u pomoć, što je prisililo naše borce na otstup. Saobraćaj je bio četiri dana prekinut. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dva dana nakon toga ista četa uspjela je da na drugom mjestu izbaci jednu lokomotivu iz šina, koja je uništena.

3. o. mj. sudarila se jedna jača patrola 3 čete 2 bataljona I odreda u blizini Metka sa jednom četničkom zasjedom, u kojoj je neprijatelj pretrpio gubitke 2 ranjena i 1 mrtav, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

Za vrijeme akcije na Podlapaču, jedna četa 2 bataljona imala je za zadatak da štiti prolaze Podlapača — Kula i obratno. Tom prilikom 2 četa 2 bataljona zaplijenila je 6 pušaka i uhvatila 3 ustaše.

6. o.mj. neprijatelj je koncentrisao veće snage na liniji Kula—Ostrvica i pokušao brzim prepadom [zauzeti] naše položaje na tom sektoru. Neprijatelj je uspio da zauzme Pupčev Vrh, odakle je pokušao daljnji prodor. Naše snage koje su bile na raznim položajima toga sektora brzo su se prikupile i na juriš ponovno zauzele Pupčev Vrh, te neprijatelja bacile natrag u Kulu. U ovim opera-

cijama neprijatelj je učestvovao sa oko 200 boraca, sa 2 bacača i automatskim oružjem. Tom prilikom neprijatelj je izgubio 6 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

7. o.mj. neprijatelj je ponovno pokušao napad potpomognut žestokom artiljerijskom vatrom iz Ličkog Osika i Gospića. Ponovno je došlo do borbe kod Pupčeva Vrha i nakon kratke borbe sa noževima neprijatelj je odbačen natrag. Tom prilikom neprijatelj je imao 8 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani 1 je lakše ranjen. 8. o.mj. neprijatelj je ponovno žestokom artiljerijskom vatrom tukao položaje, nakon čega je ponovno pokušan prepad od strane ustaša. Rezultat ove borbe još nije poznat.

Sve ove akcije izvodila je 1. i Jurišna ustaška satnija iz Gline, pojačana sa domaćim ustašama i žandarima. U ovim borbama učestvovala su samo 2 voda iz I odreda, koji su se pokazali kao odlični borci i odbili sve neprijateljske napade. Ovdje se vodila čisto frontalna borba, s razloga što bi neprijatelj zauzećem naših položaja vjerovatno pokušao prodor prema Podlapači, a i paljenje sela Čukovac i Ostrvica. U ovim borbama zaplijenjena je 1 puška sa nešto municije.

6. o.mj. jedna desetina 2 bataljona I odreda izvršila je napad na dvojicu ustaša između Rizvanuše i Brušana. Jedan od njih je ubijen, a drugi je živ uhvaćen. Poginuli je bio ustaški špijun, koji je učestvovao u pokolju. Zaplijenjena je 1 puška sa 80 metaka. 7. o.mj. 3 omladinska četa 2 bataljona I odreda izvršila je plotunsku paljbu na avion koji je kružio nad jednom zasjedom. Odmah iza toga avion se nakrivio i spustio oko 800 metara daleko od zasjede. Partizani su odmah potrčali tom avionu i uspjeli da ga zapale, zatim su produžili u potjeru za pilotom, koji je uspio da se spasi bijegom u Gospić. U avionu su nađena dva padobrana i raznih sitnih stvari.

Noću između 6. i 7. o.mj. 1 i 2 četa 2 bataljona III odreda kao i jedna radnička četa prebacile se iz Bruvna do Popine. Radnička četa izvršila je akciju na pruzi, te je uspjela da sruši 500 metara pruge, dok su ostale čete vršile osiguranje. Za vrijeme rada neprijatelj je tukao puščanom i mitraljeskom vatrom.

9. o.mj. izvršio je neprijatelj iz Otrića u jačini oko 200 Talijana i 7 četnika, pod zaštitom jake artiljerijske vatre, napad na zasjede koje drži Doljanska četa sa obje strane pruge gdje je pruga razrušena, ali je poslije višesatne borbe isti odbijen i povukao se prema Otriću. 2 četnika su ranjena.

9. o.mj. u 9 sati neprijatelji, Talijani i četnici, pošli su u pravcu Debelog Brda kako bi omogućili popravljanje pruge. Neprijatelja je bilo oko 500. Naše snage pustile su neprijatelja da se provuče blizu zasjeda, i onda su izvršile juriš. Odmah je ubijeno 2 do 3 Talijana, a ostali su se dali u bijeg, bacajući sve sa sebe.

Neprijatelj je čitavo vrijeme tukao bacačkom i topovskom vatrom i sa Otrića i sa pruge, gdje je dovezen jedan vlak. Nakon izvjesnog vremena naišao je vlak iz Gračaca. Talijani i četnici izašli su iz voza i pošli u streljačkom stroju u pravcu naših položaja. Naše snage otvorile su vatru i prisilile neprijatelja da se povuče. U borbama je ubijeno 4 vojnika, dok broj ranjenih nije poznat.

Zaplijenjeno je: 2 laka minobacača, 4 puške, 1200 metaka za teški mitraljez, 600 metaka za puškomitraljez. Na našoj strani bilo je 2 teže i 6 lakše ranjenih.

U prošlom operativnom izvještaju dali smo pregled operacija u Otočačkom kotaru zaključno do 23 juna.

26 juna mjeseca održana je konferencija komandnog osoblja bataljona »Adžija« i Udarnog bataljona, koji je stigao u Otočački kotar kao pomoć za čišćenje četnika, kojem sastanku je prisustvovao i obavještajni oficir Grupe.[5] Na konferenciji je izrađen plan za oslobođenje Škara, kojemu se imalo pristupiti još iste noći, pošto nije bilo nimalo hrane, kiša je neprekidno padala i oko 500 ljudi bilo je bez krova nad glavom. Međutim nakon što se je izvidio položaj kod Škara i utvrdilo da se u Škarama nalazi 8 tenkova sa 1000—1500 Talijana i četnika, koji su bili jako utvrđeni, moralo se odustati od samog napada na mjesto. Plan je promijenjen utoliko, da se učini prepad na neke zaselke sa svrhom da dođu do hrane i nekojih četničkih bandita. Međutim ovaj prepad potpuno je neuspio, pošto su naše čete naišle na četničke i talijanske zasjede. Razvila se borba, koja je trajala cijelu noć i koja se ujutro prenijela na selo Glavace. U ovoj borbi na našoj strani bilo je 3 teško i 2 lakše ranjena. Od ova 3 teško ranjena 2 su istoga dana podlegla ranama, a jedan je pao u ruke neprijatelju. Gubici neprijatelja nisu mogli biti utvrđeni. Ovim prepadom rukovodili su komandant bataljona »Adžija«[6] i komandant Udarnog bataljona.[7] Kad se borba prenijela na selo Glavace, naše snage krenule su tamo, međutim Talijani su se već bili povukli za Brlog.

27. VI Talijani iz Škara krenuli su sa svim tenkovima, osim nekih manjih snaga, koje su ostale u Škarama, preko Glavaca za Brlog, gdje su primili borbu sa bataljonom »Adžija«. U ovoj borbi neprijatelj je imao 6 mrtvih i mnogo ranjenih.

27. VI zaposjednuto je selo Glavace. Za vrijeme boravka u Glavacima jedan vod Udarnog bataljona privukao se je na brdo Drenovac zapadno od Škara, odakle je otvorio plotunsku paljbu na neprijatelja koji se je ulogorio oko škaračke crkve i koji je tom prilikom zatečen u nekoliko grupica oko šatora. Tom prilikom neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i ranjenih.

---

[5] Narodni heroj Pero Grubor
[6] Mitar Zaklan
[7] Milan Šijan

5. VII snage Udarnog bataljona postavile su zasjedu neprijatelju na putu između Kompolja i Žute Lokve. Naišlo je 4 kamiona koje je prva zasjeda propustila pretpostavljajući da će je druga zasjeda sačekati sa paljbom, što je međutim izostalo. Iza toga je naišao još jedan kamion, na koji je izvršen juriš i u kojemu je bilo 5 Talijana civila. Od njih je jedan mrtav, jedan ranjen, a ostali zarobljeni. Kamion je spaljen. Malo zatim pojavila se još 2 kamiona, na koje je otvorena vatra iz teškog mitraljeza, razvila se žestoka borba. Neprijatelj je imao nekoilko mrtvih i ranjenih, a na našoj strani ranjen je 1 partizan.

6. VII postavljena je zasjeda od snaga Udarnog bataljona između Brloga i Kompolja. Naišla su dva neprijateljska kamiona sa oko 40 vojnika. Kad su došli u blizinu zasjede, na njih je opaljeno nekoliko metaka, poslije čega je vatra prekinuta. Neprijatelj je izašao iz kamiona i spremio se za borbu. Naše snage su izvršile juriš. Neprijatelj je bio razbijen. Nekoliko njih je pobjeglo, dok je 19 zarobljeno i 5 ubijeno, među njima poginuo je 1 oficir, a dva su zarobljena. Zaplijenjeno je 15 pušaka, 1 puškomitraljez, 2 pištolja, 3.260 metaka i 64 bombe i ostalog ratnog materijala. Poslije kratkog vremena naišlo je iz Otočca 15 kamiona da pokupe mrtve. Snage Udarnog bataljona su ih dočekale i otpočela je žestoka borba. Neprijatelj je tukao iz automatskog oruđa i bacača mina i naposljetku uspio se izvući sa izvjesnim gubicima. Na našoj strani poginuo je 1 partizan.

3. o.mj. bataljon »Adžija« dobio je za zadatak da zaposjedne Škare kad ih je neprijatelj već bio potpuno napustio. Zaposjedanje je izvršeno po vojničkom planu kao da je neprijatelj u mjestu. Jedan vod uto je naišao kod Brezovca na jednu zasjedu od 120 četnika, koja je sačekivala naše kurire. Do borbe nije došlo, pošto su se četnici povukli videći partizane.

2. o.mj. Udarni bataljon postavio je zasjedu na cesti Otočac—Senj kod sela Orovca. Akcija nije uspjela, jer je bila otkrivena. Međutim neprijatelj je imao 2 mrtva oficira, 5 vojnika i 4 četnika.

3. o.mj. Udarni bataljon je dobio za zadatak da zauzme mjesto Brlog i okolna sela, pošto je neprijatelj ista napustio i povukao se u Otočac. Zaposjedanje je izvršeno kao da je neprijatelj u mjestu.

6. o.mj. 1. četa bataljona »Adžije« dobila je zadatak da izvrši akciju na zaselak Seoci kod Vrhovina, gdje se bilo saznalo da je četnički Štab i desetak bandita koji su se tamo nalazili. Četa se je raspodijelila u tri grupe. Jedna od ovih grupa uspjela je da uhapsi trojicu sumnjivih lica, kod kojih je nađena jedna francuska puška sa 3 metka.

Primjećuje se da je talijanska posada u Vrhovinama i Otočcu smanjena, ali tačan broj ne može se saznati. Saobraćaj Otočac—Senj je prekinut i uopšte se ne vrši, a saobraćaj Vrhovine—Otočac

je vrlo slab i uopće se ne vrši, odnosno vrlo je rijedak. Neprijateljska artiljerija nikako se ne javlja. Prema svim znacima izgleda da je nekuda otišla.

Iz četnika vratila su se svega dvojica, jedan iz Škara sa oružjem i jedan iz Brloga bez oružja. Obadva su se prijavila našim jedinicama. Ovaj naoružani predao je pušku i 90 metaka. Izjavljuju da su zavedeni i da se mnogi od njih kaju za odlazak u bandite. Također izjavljuju da su mnogi od četnika pohapšeni zato što su htjeli da se vrate svojoj kući. Ova dvojica su razoružana i puštena svojim kućama. Također su se vratili 40 ljudi iz Dabra, koji su išli u Otočac da prime od Talijana oružje. Oni su isto izjavili da su zavedeni i da su razočarani zbog prevare i izdaje od strane njihovih vođa.

Organizaciono stanje

Provedena je reorganizacija mitraljeskog voda, koji se sada sastoji od 7 omladinaca. Ovaj vod još nema vodnika, jer se isti nalazi u bataljonu »Ognjen Prica«, pa je već zatraženo od Štaba Zone da se pošalje, jer je nužno potreban.

Provedena je izvjesna reorganizacija u tehničkoj četi, odnosno tehnička radionica je odvojena i radi samostalno. U tehničkoj radionici imamo jedan plinski motor od 8 konjskih snaga, te se u istoj već radi na proizvodnji lakih bacača, mina, popravci oružja itd.

I odred formiran je od 2 bataljona prema predviđenoj formaciji, sa nedostatkom automatskog oružja. Osim toga naoružana su još dva voda I omladinske čete. U sastav te čete ušao je i jedan planinski vod, kome je namijenjen zadatak da u stopu prati pokret četničkih snaga, koje su se izvukle iz žice, i da im postavlja zasjede tamo gdje je najzgodnije. Ovaj vod sastavljen je od boraca koji najbolje poznaju okolinu Metka i Velebit kuda se četnici kreću.

Bataljon »Mićo Radaković« iz II odreda formirao je novu omladinsku četu, koja drži položaje od Babina Potoka do Udbine. Disciplina i borbenost u jedinicama ovoga Odreda je vrlo dobra, što se vidi iz samih akcija. Naročito je potrebno istaknuti komandanta bataljona »Mićo Radaković«, koji je uspio da od ovog bataljona napravi borbenu i saživljenu cjelinu.

III odred ima pod svojom komandom II bataljon, Doljansku četu i dvije omladinske čete, koje su na kursu. I omladinska četa ovih dana završava kurs, ali ista još nije naoružana. Vojnička obuka izvodi se redovno prema rasporedu rada. Isto tako uvedeni su obavezni časovi iz vojne naobrazbe za desetare i vodnike, na kojima ovi imaju da se usavršavaju iz vojničkih znanja, a naročito iz partizanske taktike ratovanja.

Isto tako redovita vojnička obuka vrši se i u I i II odredu.

Borbenost jedinica I odreda nije se promijenila od prošlog izvještaja. U posljednjim akcijama istakli su se drugovi: Štulić Lazo, Ćalić Bogdan, Ćuruvija Dragan, Gajić Đuro i Miljković Mile. Iz 2. čete I bataljona istakli su se drugovi: Dušan Vurdelja, Branko Radaković, Ilija Đaković i Mićo Korica. Iz 3. čete I bataljona istakli su se drugovi: Trkulja Ilija, Trkulja Petar, Kalinić Dmitar i Petković Ilija. Svi ovi drugovi istakli su se u akciji na Podlapači svojom hrabrošću i požrtvovanošću.

U bataljonu »Adžija« izvršena je izvjesna reorganizacija. Ovaj bataljon ima dvije čete i jedan rezervni vod pri Štabu. Sada je izvršeno čišćenje kolebljivih partizana, a osim toga i Dalmatinci, koji su bili u tom bataljonu, a osim toga bili su nedisciplinovani, poslani su za Dalmaciju, tako da se kvalitet ovoga bataljona kao cjelina znatno poboljšao. Partizani prorađuju vojnu obuku prema planu koji je dobiven od I zone preko Štaba Grupe.

Udarni bataljon se vrlo dobro razvija. Komandant bataljona je vrlo dobar i vojnički i politički. Među partizanima ipak će trebati izvršiti izvjesna čišćenja, čemu će se u najskorije vrijeme pristupiti.

Uslijed čestih akcija malo se je radilo na vojničkoj izgradnji. Moral kod partizana je dobar, a isto tako i raspoloženje za borbu. Dosta drugova, koji su se istakli svojom hrabrošću, nagrađeni su satovima, zaplijenjenim od neprijatelja.

Plan daljnjih akcija

Prema predviđenom planu akcija na teritoriji Ličke grupe, započele su već akcije u zapadnom dijelu Like, u kojim akcijama su angažirana četiri bataljona.

Dvije čete iz II bataljona III odreda krenule su za Dalmaciju, gdje su u zajednici sa bataljonom »Branko Vladušić« započele sa kombinovanim akcijama. Inače, u projektu je akcija na ustaško gnijezdo u hrvatskom selu Guduri. Isto tako predviđene su akcije i na Tromeđi.

Pošto su za sada sva tri bataljona II odreda stavljena pod rukovodstvo drugih operativnih štabova, za sada ne postoji mogućnost nekih drugih operacija. Međutim, čim se takva mogućnost ukaže, II odred ima u vidu akciju na Čanak, Kosu i druga mjesta u Perušićkom kotaru. Isto tako ima u vidu akciju na Željavu, u kojoj ima manji broj ustaša i naoružanih civila.

U Otočačkom kotaru nastavlja se i dalje sa čišćenjem od četničkih bandita.

Poduzeli smo sve mjere da se čim prije uspostavi telefonska veza na linijama: Lapac—Doljani—Bruvno—Mazin, te Korenica—Prijeboj, Korenica—Čudin Klanac, Korenica—Ljubovo i Korenica—Jošan. Pristupilo se je postavljanju telefonskih stubova, na kojim

radovima je uglavnom angažirana omladina. Oficir za vezu pri Štabu Grupe izvršio je kratak kurs sa omladincima, koji su se osposobili za telefoniste, i koji su već poslani na teren, da rade oko uspostave linija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
otsutan

Komandant
V. Četković

(M.P.)

BR. 94

NAREDBA ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 14 SRPNJA 1942 GOD. ZA SARADNJU I PRUŽANJE POMOĆI PRVOJ NOU BRIGADI HRVATSKE I ZA POSTUPAK PREMA ZAROBLJENICIMA

NAREDBA broj 27.

Komandanta Grupe Kordunaških Partizanskih Odreda za dan 14. VII. 42.

I. Komandant I operativne zone Naredbom br. 4[1] dostavlja sledeće:

1. Formirana je Prva udarna brigada I operativne zone. Brigada će operisati na raznim sektorima I operativne zone, i potrebno je da svi štabovi jedinica I operativne zone najuže sarađuju sa Štabom brigade. Brigada će imati potreba koje će se trebati zadovoljiti na samom teritoriju gdje Brigada operiše i Štab brigade će se direktno obraćati jedinicama sa zahtjevom da im se stavi na raspoloženje, odnosno pruži pomoć u ovom ili onom slučaju, zato naređujem da komandanti Ličke grupe, Kordunaške grupe i Banijskog odreda zadovolje svako naređenje i Štaba brigade u granicama svojih mogućnosti, te da izdaju shodna naređenja u istom smislu svojim podređenim jedinicama.

2. Naši štabovi se bitno razlikuju od štabova redovnih armija i to po tome što štab nije instrumenat komandanta i komesara, nego je institucija koja ima odlučujuće pravo, a sastoji se od komandanta, njegovog zamjenika, komesara, njegovog zamjenika, koji sačinjavaju štab jedne jedinice i donose odluke na sastancima štaba o djelovanju i radu samog štaba. Ostali članovi štaba, kao pomoćnik komesara i oficiri pri štabu, prema svome znanju, iskustvu i nahođenju gore pomenute četvorice drugova mogu ali ne

[1] Nije pronađena

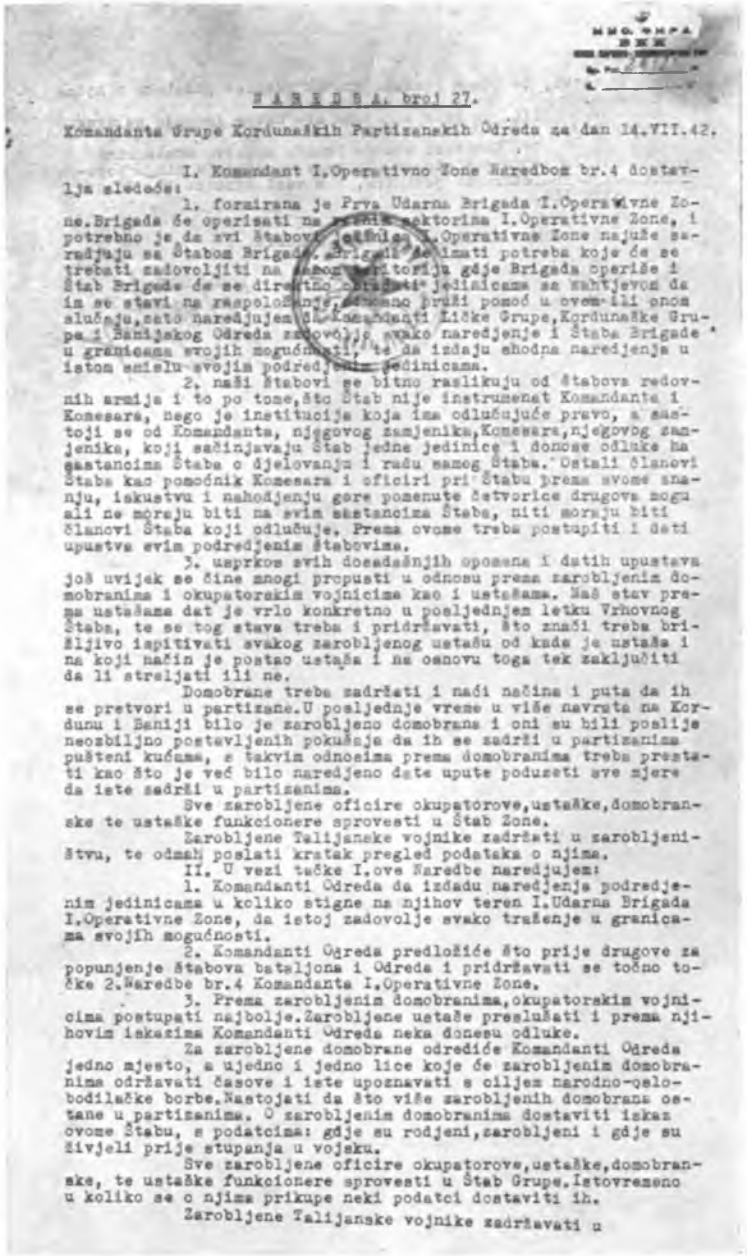

N A R E D B A broj 27.

Komandanta Grupe Kordunaških Partizanskih Odreda za dan 14.VII.42.

I. Komandant I.Operativno Zone Naredbom br.4 dostavlja sledeće:

1. formirana je Prva Udarna Brigada I.Operativne Zone.Brigada će operisati na užem sektoru I.Operativne Zone, i potrebno je da svi Štabovi jedinica I.Operativne Zone najuže sarađuju sa Štabom Brigade. Brigadi se imati potreba koje će se trebati zadovoljiti na samom teritoriju gdje Brigada operiše i Štab Brigade će se direktno obraćati jedinicama sa zahtjevom da im se stavi na raspoloženje, odnosno pruži pomoć u ovom ili onom slučaju,zato naredjujem Gg.Komandanti Ličke Grupe,Kordunaške Grupe i Banijskog Odreda zadovolje svako naredjenje i Štaba Brigade u granicama svojih mogućnosti, te da izdaju ehodna naredjenja u istom smislu svojim podredjenim jedinicama.

2. naši Štabovi se bitno razlikuju od štabova redovnih armija i to po tome,što Štab nije instrumenat Komandanta i Komesara, nego je institucija koja ima odlučujuće pravo, a sastoji se od Komandanta, njegovog zamjenika,Komesara,njegovog zamjenika, koji sačinjavaju štab jedne jedinice i donose odluke ha sastancima Štaba o djelovanju i radu samog Štaba. Ostali članovi Štaba kao pomoćnik Komesara i oficiri pri Štabu prema svome znanju, iskustvu i nahodjenju gore pomenute četvorice drugova mogu ali ne moraju biti na svim sastancima Štaba, niti moraju biti članovi Štaba koji odlučuje. Prema ovome treba postupiti i dati upustva svim podredjenim štabovima.

3. usprkos svih dosadašnjih opomena i datih upustava još uvijek se čine mnogi propusti u odnosu prema zarobljenim domobranima i okupatorskim vojnicima kao i ustašama. Naš stav prema ustašama dat je vrlo konkretno u posljednjem letku Vrhovnog Štaba, te se tog stava treba i pridržavati, što znači treba brižljivo ispitivati svakog zarobljenog ustašu od kada je ustaša i na koji način je postao ustaša i na osnovu toga tek zaključiti da li streljati ili ne.

Domobrane treba zadržati i naći načina i puta da ih se pretvori u partizane.U posljednje vreme u više navrata na Kordunu i Baniji bilo je zarobljeno domobrana i oni su bili poslije neozbiljno postavljenih pokušaja da ih se zadrži u partizanima pušteni kućama, s takvim odnosima prema domobranima treba prestati kao što je već bilo naredjeno date upute poduzeti sve mjere da iste sadrži u partizanima.

Sve zarobljene oficire okupatorove,ustaške,domobranske te ustaške funkcionere sprovesti u Štab Zone.

Zarobljene Talijanske vojnike zadržati u zarobljeništvu, te odmah poslati kratak pregled podataka o njima.

II. U vezi tačke I.ove Naredbe naredjujem:

1. Komandanti Odreda da izdadu naredjenja podredjenim jedinicama u koliko stigne na njihov teren I.Udarna Brigada I.Operativne Zone, da istoj zadovolje svako traženje u granicama svojih mogućnosti.

2. Komandanti Odreda predložiće što prije drugove za popunjenje štabova bataljona i Odreda i pridržavati se točno točke 2.Naredbe br.4 Komandanta I.Operativne Zone.

3. Prema zarobljenim domobranima,okupatorskim vojnicima postupati najbolje.Zarobljene ustaše preslušati i prema njihovim iskazima Komandanti Odreda neka donesu odluke.

Za zarobljene domobrane odrediće Komandanti Odreda jedno mjesto, a ujedno i jedno lice koje će zarobljenim domobranima održavati časove i iste upoznavati s ciljem narodno-oslobodilačke borbe.Nastojati da što više zarobljenih domobrana ostane u partizanima. O zarobljenim domobranima dostaviti iskaz ovome Štabu, s podatcima: gdje su rodjeni,zarobljeni i gdje su živjeli prije stupanja u vojsku.

Sve zarobljene oficire okupatorove,ustaške,domobranske, te ustaške funkcionere sprovesti u Štab Grupe.Istovremeno u koliko se o njima prikupe neki podatci dostaviti ih.

Zarobljene Talijanske vojnike zadržavati u

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 94

moraju biti na svim sastancima štaba, niti moraju biti članovi štaba koji odlučuje. Prema ovome treba postupiti i dati uputstva svim podređenim štabovima.

3. Usprkos svih dosadašnjih opomena i datih uputstava još uvijek se čine mnogi propusti u odnosu prema zarobljenim domobranima i okupatorskim vojnicima kao i ustašama. Naš stav prema ustašama dat je vrlo konkretno u posljednjem letku Vrhovnog štaba, te se tog stava treba i pridržavati, što znači treba brižljivo ispitivati svakog zarobljenog ustašu od kada je ustaša i na koji način je postao ustaša i na osnovu toga tek zaključiti da li strijeljati ili ne.

Domobrane treba zadržati i naći načina i puta da ih se pretvori u partizane. U posljednje vreme u više navrata na Kordunu i Baniji bilo je zarobljeno domobrana i oni su bili poslije neozbiljno postavljenih pokušaja da ih se zadrži u partizanima pušteni kućama. S takvim odnosima prema domobranima treba prestati kao što je već bilo naređeno [i] date upute; poduzeti sve mjere da iste zadrže u partizanima.

Zarobljene talijanske vojnike zadržati u zarobljeništvu, te ustaške funkcionere sprovesti u Štab Zone.

Sve zarobljene oficire okupatorove, ustaške, domobranske te ustaške funkcionere sprovesti u Štab zone.

Zarobljene talijanske vojnike zadržati u zarobljeništvu, te odmah poslati kratak pregled podataka o njima.

II. U vezi tačke 1. ove Naredbe naređujem:

1. Komandanti odreda da izdaju naređenja podređenim jedinicama: ukoliko stigne na njihov teren I udarna brigada I operativne zone, da istoj zadovolje svako traženje u granicama svojih mogućnosti.

2. Komandanti odreda predložiće što prije drugove za popunjenje štabova bataljona i odreda i pridržavati se točno točke 2. Naredbe br. 4 komandanta I operativne zone.

3. Prema zarobljenim domobranima, okupatorskim vojnicima postupati najbolje. Zarobljene ustaše preslušati i prema njihovim iskazima komandanti odreda neka donesu odluke.

Za zarobljene domobrane odrediće komandanti odreda jedno mjesto, a ujedno i jedno lice koje će zarobljenim domobranima održavati časove i iste upoznavati s ciljem Narodno-oslobodilačke borbe. Nastojati da što više zarobljenih domobrana ostane u partizanima. O zarobljenim domobranima dostaviti iskaz ovome Štabu, s podacima: gdje su rođeni, zarobljeni i gdje su živjeli prije stupanja u vojsku.

Sve zarobljene oficire okupatorove, ustaške, domobranske, te ustaške funkcionere sprovesti u Štab grupe. Istovremeno ukoliko se o njima prikupe neki podaci dostaviti ih.

Zarobljene talijanske vojnike zadržavati u zarobljeništvu, te odmah poslati kratak pregled podataka o njima ovome Štabu.

III. Za šefa saniteta ove Grupe imenuje se drug dr Filip Vajs.

IV. Komesari odreda izdaće uputstva komesarima bataljona da se po jedinicama sprovede kampanja u cilju populariziranja proleterskih jedinica, a u vezi Naredbe br. 26 ove Grupe, tačka III.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
V. Kovač[3]

Komandant

(M.P.)

I. Na znanje:

Štabu I operativne zone

II. Na znanje i postupak:
Komandantu I odreda
Komandantu II odreda.

BR. 95

NAREDBA KOMANDANTA ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 14 SRPNJA 1942 GOD. O FORMIRANJU PRVOG BATALJONA I STAVLJANJU OSTALIH JEDINICA POD KOMANDU ODREDA[1]

Br. 2/42

NAREDBA br. 1

Komandanta Žumberačko-pokupskog nar. osl. partizanskog odreda od 14 jula 1942

I. Naredbom br. 12[2] komandanta Nar. osl. partizanskih odreda Hrvatske od 2. VII. 1942 dostavlja se slijedeće:

»I. U cilju ubrzanja povećanja partizanskih jedinica u II operativnoj zoni i ubrzanja organizacionog obuhvaćanja narodnog ustanka toga kraja formiraće Kordunaška grupa nar. osl. partizanskih odreda Odred sa sektorom djelovanja u kotarevima: Sa-

---

[2] Vidi dok. br. 85.
[3] Većeslav Holjevac

[1] Prepis dokumenta, iz 1942 god., u arhivi Vojnohistoriskog instituta.
[2] Vidi dok. br. 64.

mobor, Jastrebarsko, Karlovac-sjeverno od Kupe, Pisarovina, Velika Gorica, te okolina.

II. U sastav će toga Odreda ući:

1. Sve partizanske jedinice II operativne zone, koje imadu sektor djelovanja južno od Save, a sjeverno od Kupe.

2. Sve partizanske jedinice Kordunaške grupe, koje su do danas djelovale na sektoru pod I. ove Naredbe.

3. Nove jedinice, najmanje u jakosti jednog bataljona, koje će odrediti Štab Kordunaške grupe.

III. Za komandanta se Odreda imenuje drug Dragutin Čort[3] a za politkomesara drug Boca Balaš.[4]«

II. U vezi gornje naredbe naređujem:

1. U sastav I bataljona ulazi četa druga Teše,[5] kao 1 četa I bataljona, 1 i 2 četa udarna Kordunaškog part. odreda kao 2 i 3 četa I bataljona Žumberačko-pokupskog odreda, sa sektorom djelovanja Žumberačko gorje, Samoborsko gorje, pa sve do istočno od pruge Zagreb—Karlovac.

2. Za komandanta I bataljona određen je drug Miško Breberina,[6] a za politkomesara drug Foršt Milan.[7]

3. Za komandira I čete I bataljona imenujem druga Tešu, a za pol. komesara odredit ću naknadno.

4. Za komandira II čete I bataljona imenujem druga Šimu Hudeka, a za komesara druga Simića.[8]

5. Za komandira 3 čete I bataljona određujem druga Grgu[9] a za politkomesara druga Butkovića.[10]

6. Ostale jedinice na sektoru Žumberačko-pokupskog odreda djelovaće kao samostalne čete do formiranja bataljona.

7. Formirana četa sa djelokrugom na sektoru Bosiljevo—Prilišće—Vukova Gorica staviće se pod komandu ovog Odreda i s njime uspostaviti redovnu vezu.

8. Sve jedinice I bataljona dostavljaće redovne izvještaje svakih 8 dana (srijedom) u štab svoga bataljona, a ostale samostalne jedinice direktno u Štab Žumberačko-pokupskog odreda isto svake srijede, a važnije izvještaje odmah.

9. I bataljon dostavljaće redovno izvještaje svake subote i to: brojno stanje, operativni izvještaj, informativni izvještaj, obavje-

---

[3] Narodni heroj Slavko Klobučar

[4] Boris Balaš

[5] Tešo Bulat

[6] Vidi objašnjenje br. 17 uz dok. br. 69.

[7] Vidi objašnjenje br. 18 uz dok. br. 69.

[8] Narodni heroj Milan Mraović. Poginuo u borbi protiv ustaša kod Donje Kupčine, 22 kolovoza 1943 god., kao vršilac dužnosti komandanta Turopoljsko-pokupskog odreda.

[9] Grga Milašinčić

[10] Ivan Butković

štajni izvještaj i politički izvještaj (komesarski), zatim blagajnički izvještaj svakog zadnjeg u mjesecu.

Posebno dostaviti odmah u ovaj Štab spisak partizana u koji treba unesti rubrike: ime i prezime, godina rođenja, mjesto rođenja i da li je služio vojsku, socijalni i nacionalni sastav partizana (prema priloženom formularu).

10. Ove jedinice imadu da nam odmah dostave imena komandira, komesara i njihovih zamjenika, te imena vodnika i pol. delegata.

III. Tačku 1, 2, 3, 4 i 5 pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Boca Balaš, s.r.

Komandant
Čort, s.r.

BR. 96

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 15 SRPNJA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI I O AKCIJAMA[1]

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 56./42
Dne 15. VII. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE NARODNE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 14

Naš smo Štab preselili na teritorij V operativne zone, smatrajući prilike u I zoni u dovoljnoj mjeri sređene. S druge nam je strane potreba što neposrednije pomoći i bolje veze s II i III zonom diktirala tu mjeru. Skupa s nama prešao je i I proleterski bataljon, da bi izvjesno vrijeme operisao na teritoriju V zone. Naša je namjera da se zajedno s Proleterskim bataljonom, prema mogućnosti, što više približimo, a ukoliko to prilike budu dozvolile, i prebacimo na teritorij II zone. Dolazak Proleterskog bataljona na

[1] Dokumenat se nalazi u arhivi CK SKJ pod br. 2813.

teritorij V zone imat će, bez sumnje, veliki značaj za daljni razvitak jedinica te zone, jer na tom teritoriju još nema udarnih i pokretnih jedinica. Proleterski je bataljon već prvih dana svojim naoružanjem, disciplinom i organizacijom ostavio najbolji utisak, a bez svake je sumnje da će svojom borbenošću biti primjerom ovdašnjim jedinicama. Bataljon je već izveo uspješnu akciju na cesti Novi — Senj.

Od posljednjeg je operativnog izvještaja[2] aktivnost naših jedinica oživjela. Udarna je brigada I zone započela vrlo uspješno značajnije operacije i pokazala je da ima sve uslove da se razvije u snažnu jedinicu. Značaj je stvaranja takve jedinice veoma velik, jer predstavlja izvjesnu prekretnicu u vojničkom i organizacionom pogledu. Komandni je sastav, kao i partizani, već pokazao da je dorastao zadaćama koje su pred Brigadu postavljene.

Prije izvjesnog su vremena četnički elementi izveli puč u Škarama (Otočki kotar) u bataljonu »Adžija«. Tom su prilikom uspjeli povući oko 70 naoružanih partizana. Odmah nakon toga Talijani su napali na Škare, prvi su puta bili odbijeni, ali im je drugi put radi nedovoljne opreznosti drugova uspjelo zauzeti Škare.[3] Na taj se način situacija u Otočkom kotaru znatno pogoršala. Već je prije u nekim selima tog kotara četnički upliv bio jak, a sada se, dolaskom Talijana u Škare, vještom četničkom propagandom, ali ponajviše slabim radom drugova bataljona »Adžije«, još pojačao. Stanje je postalo vojnički i politički prilično teško. Politički stoga, jer je četnicima uz pomoć Talijana uspjelo stvoriti neke jedinice i pridobiti značajan dio naroda, koji je radi nedovoljne aktivnosti naših jedinica u tom kotaru izgubio vjeru u našu snagu. Vojnički, jer su veze I s V operativnom zonom bile skoro potpuno prekinute. U takvoj je situaciji bilo potrebno energično postupiti. Već su prvi vojnički uspjesi naših jačih snaga povoljno odjeknuli, Talijani su napustili Škare, četnici se razbježali, a situacija se po malo popravlja. Najznačajnija četnička gnijezda tog kraja Brlog i Doljani pročišćena su od četničkih bandita i uključena u našu oslobođenu teritoriju. U Doljanima su nakon teže borbe zarobljeni 60 četnika, koji su radi političkog efekta svi pušteni. U tom je selu masovno raspoloženje naroda na njihovoj strani, te stoga nismo mogli oštro protiv njih postupiti, već i stoga što su to mahom domaći seljaci. Pored toga ima mnogo znakova koji pokazuju da je u četničkim redovima nakon naših vojničkih uspjeha i odlaska Talijana iz tog kraja nastalo izvjesno kolebanje, te da je jedan dio odbjeglih partizana raspoložen da se povrati. U takvoj smo situaciji naredili da tim elementima naši drugovi garantuju sigurnost ako se povrate, sve u nastojanju da nastalo kolebanje u četničkim

---

[2] Vidi dok. br. 62.
[3] Vidi dok. br. 92.

redovima što više produbimo. Naše su jedinice dobile naređenje da na tom sektoru vojničkim i političkim mjerama srede prilike.

Naše veze s II i III operativnom zonom još uvijek nisu redovite. Sada ćemo našu naročitu pažnju posvetiti upravo tim zonama, te ćemo na svaki način nastojati da s njima veze osiguramo i da im pružimo vojnu i političku pomoć. Prvi je značajniji korak, stvaranjem Odreda[4] uz pripomoć jedinica s Korduna, već učinjen. Naša će naročita pažnja pored pomoći V zoni biti uglavnom posvećena II i III zoni.

Prema najnovijem izvještaju iz II zone drugovi se na tom terenu bore s velikim poteškoćama. Razumljivo je da neprijatelj veoma oštro reagira na svaku akciju partizana na tom terenu. Osim toga seljaci su u sjevernom dijelu Krapinskog i u Varaždinskom kotaru skloni prokazivanju partizana. Drugovi još uvijek nisu uspjeli da savladaju organizacione poteškoće. Pitanje kadrova je goruće. Nastojat ćemo da im u tom pogledu pružimo našu najveću pomoć. Opaža se ipak napredak, porasla je borbenost, iskustvo i disciplina tamošnjih jedinica. Štab zone još uvijek nije formiran. Nastojat ćemo da to pitanje u najkraćem roku uredimo.

Na teritoriju je IV zone okupator na pojačanu aktivnost partizanskih jedinica odgovorio žestokim represalijama, uglavnom nad civilnim stanovništvom. Naše su se jedinice, već nekoliko puta, našle u teškim položajima, ali im je uvijek uspjelo da se izvuku bez nekih naročitih gubitaka. Ipak se velike poteškoće (slaba ishrana, jak pritisak okupatora) odražavaju na još nedovoljno očvrsle partizane na taj način, da su još uvijek znatno česte pojave dezerterstva. Bez obzira na te pojave, jedinice se u žestokim borbama prekaljuju i rastu brzim tempom.

Oslobođenjem Krivog Puta, Veljuna i Podbila[5] primorsko-goranski partizani su postigli značajan vojnički i politički uspjeh. Oslobođenom je teritoriju priključen prilično velik sektor, a osim toga partizani ugrožavaju važnu komunikaciju neprijatelja Senj — Otočac. U posljednje je vrijeme promet tom cestom znatno oslabio. Oslobođenje tih mjesta veoma je povoljno odjeknulo u čitavom Primorju, ma da su stanovnici tih oslobođenih sela najvećim dijelom, radi svog ustaškog raspoloženja i straha, pobjegli u Senj, a djelomično u šumu. I pored svih nastojanja naših drugova, još uvijek se nije uspjelo to stanovništvo povratiti svojim kućama iako se prema njemu postupilo više nego korektno.

Slično kao i u Škarama, u Gomirskoj je četi nakon puča četničkih bandita[6] nastalo u njihovim redovima kolebanje. Pred-

---

[4] Vidi dok. br. 64.

[5] O oslobođenju Krivog Puta, Primorskog Veljuna i Podbila vidi dok. br. 49 i 57.

[6] Vidi dok. br. 15 i Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 93.

viđajući napad partizana na Gomirje i razočarani u svojim očekivanjima, odbjegli partizani traže mogućnost povratka, a što više i izvjesni četnici, koji nisu bili u redovima partizana, nude usluge. Na teritoriju se V zone nalaze neka četnička gnijezda bez nekog naročitog vojničkog značaja za okupatora. To su uglavnom sela Brinjskog kotara. U najskorije vrijeme nastojat ćemo likvidirati četničku bandu u Gomirju i Prokikama.

Situacija se u hrvatskim selima na Kapeli znatno poboljšala. Na partizanske jedinice u Kupskoj dolini okupator je bacio velike snage. Na tom je terenu u toku jaka neprijateljska ofenziva s vrlo žestokim represalijama protiv civilnog stanovništva.

Ovih će se dana organizovati I pokretni udarni bataljon V zone.

Saradnja sa slovenskim partizanima[7] je i nadalje veoma živa iako su došle do izražaja izvjesne nesuglasice. Ovih ćemo dana na poziv Glavnog štaba slovenskih partizanskih četa uspostaviti s njima direktan kontakt te ćemo zajednički riješiti čitav niz problema od obostranog interesa.

Prodiranje sušačkih jedinica u Istru znatno se otežalo, jer je neprijatelj veoma pojačao pogranične garnizone i utvrdio staru granicu Italije i Jugoslavije, tako da je prelaz postao veoma težak. No i pored toga aktivnost se istarskih partizana pojačava.

Od posljednjeg operativnog izvještaja izvršene su ove operacije i akcije:

I operativna zona

4. VI snage Banijskog odreda izvršile su napad na muslimansko selo Vrnograč. Selo je dalo žestok otpor, a i pojačanja su mu brzo stigla, te je ova akcija propala. Na strani neprijatelja bilo je dosta mrtvih i ranjenih, a mi smo imali 9 mrtvih i 1 ranjenog. Tom prilikom smo izgubili 1 puškomitraljez i 7 pušaka, a zaplijenili 12 pušaka.

5. VI izvršen je napad na stražaru kod želj. stanice Jesenice. Ubijen je 1 Talijan, dok ih je 11 zarobljeno. Zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 15 pušaka, 6000 metaka i drugog materijala.

7. VI snage Kordunaške grupe zajedno sa snagama Banijskog odreda izvršile su napad na Topusko. Napad nije uspio iz razloga što podaci o rasporedu i načinu osiguranja neprijatelja nisu bili točni, a osim toga neprijatelj se naročito dobro pripremio za odbranu utvrdivši se na okolnim brdima. U samom su mjestu zgrade bile uređene za upornu odbranu. Partizani su snažnim naletom uspjeli probiti spoljnja utvrđenja, ali su pri samom ulazu u samo mjesto bili zaustavljeni jakom vatrom, te su se povukli.

---

[7] Vidi dok. br. 76.

Neprijatelju je tokom borbe upućeno pojačanje iz Gline. Naša su osiguranja popustila, stoga je samo povlačenje bilo panično. Neprijatelj je imao 41 mrtvog i mnogo ranjenih. Gubici na našoj strani su 11 mrtvih i 22 ranjena. Zaplijenjeno je 5 pušaka, a izgubili smo 1 p. mitraljez i 9 pušaka.

U vezi s akcijom na Topusko banijske su jedinice ušle u Hrvatsko Selo, gdje je održan zbor i zaplijenjeno je 6 pušaka s municijom. Istovremeno partizani su ušli i u hrv. sela Vel. Vranovinu i Bjeljevinu, gdje su zapaljene neke zidane zgrade. Plijena u tim selima nije bilo. U tim akcijama je poginuo jedan partizan.

10. VI izvršena je blokada neprijateljske posade u Vojnić-kolodvoru.[8] Noću su zaposjednuti položaji oko garnizona, koje je neprijatelj po danu držao, a noću napuštao. Pošto je pred zoru jedan partizan iz neopreza opalio pušku neprijatelj tog jutra nije pošao na položaj. Potom je započeo napad na kolodvor, koji je trajao sve do mraka. Noću je neprijatelj uspio da se izvuče s kolodvora i krenuo prema Vrgin Mostu. Na tom putu su ga dočekale naše zasjede. U borbi je ubijeno 24 ustaša i domobrana, a zarobljeno 8 ustaša i 8 domobrana. S naše strane poginuo jedan komandir čete. Zaplijenjeno je 2 p. mitraljeza, 28 pušaka i preko 4 000 metaka, kao i razne druge spreme. Na samom kolodvoru je uništena jedna lokomotiva i 70 vagona.

11. VI jedan je vod u Blagaju zaplijenio 11 pušaka i 1600 metaka.

Istog je dana jedan drugi vod razoružao željez. stanicu Belavići kod Dugarese i zaplijenio 6 pušaka, a stražaru zapalio.

12. VI u selu Batnoga kod Cetin Grada zaplijenjene su 4 puške.

12. VI u borbama s četnicima i Talijanima od 11. do 14. VI ubijeno je u Podumu 2 četnika, a na cesti kod Brloga 4 četnika i desetak Talijana.

14. VI u selu Hrvatsko Lešće (zapadna Lika) razoružana je žand. posada i naoružani seljaci. Zarobljeno je 6 žandara i zaplijenjeno je 1 p. mitraljez, 39 pušaka, 20 bombi, dosta municije i ostalog materijala.

14. do 22. VI vršile su snage kordunaških partizana neuspjele pokušaje da prisile neprijatelja da napusti Vrgin Most. Posadi je u Vrgin Mostu stiglo za to vrijeme pojačanje od 2 satnije Mrakovih legionara.[9] Neprijatelju su u toku borbe naneseni izvjesni gubici, dok je s naše strane poginulo 2 partizana, a od oružja izgubljeno 1 p.mitraljez i 1 puška.

---

[8] Blokadu su izvršili djelovi Prvog kordunaškog NOP odreda. Oslobođen je Vojnić-kolodvor i razorena je pruga Karlovac—Glina—Petrinja—Sisak; ovu prugu, sve do konca rata, neprijatelj nije mogao koristiti. Vidi dok. br. 22.

[9] Ustaški pukovnik Ivan Mrak

Od 19 do 23. VI vršene su akcije, koje su imale za cilj oslobođenje Primišlja i Tržića i rušenje mosta na Mrežnici.[10] U Tržiću su partizani naišli na žestok otpor neprijatelja, koji je bio utvrđen. Pojačanje neprijatelju pošlo je iz Ogulina, ali je uz gubitke odbijeno. Isto je tako odbijen prvi pokušaj neprijatelja da prodre iz Slunja u Primišlje, ali je slijedećeg dana to uspio. Neprijatelj je međutim napustio most na Mrežnici, a posada se u Tržiću predala. Most i ponton na Mrežnici su srušeni, a cesta na nekoliko mjesta prokopana. Zarobljena su 63 domobrana, zaplijenjeno 2 p.mitraljeza, 2 mitraljeza, 62 puške, municije i ostale spreme. U tim je borbama jedan komandir jedne naše čete i 6 partizana ranjeno.

21. VI napadnuta je žand. posada u Bosiljevu. Napad nije uspio. Tom prilikom smo imali 1 mrtvog i 6 ranjenih.

23. VI, u zajednici s krajiškim partizanima, Banijci su vršili akcije oko Otoke. Radi nedovoljne kooperacije akcije su neuspjele. Zaplijenjeno je svega 4 puške i 1 revolver i nešto municije.

24. VI napadnuta je straža kod želj. mosta u Crnom Lugu. Napad nije uspio i pored veze s nekim domobranima, koji su u toku akcije ispoljili svoju vezu s partizanima, te stoga bili su na mjestu strijeljani. Uzrok je neuspjeha bio neodlučnost i kolebljivost komandira čete, koji je akcijom rukovodio.

26. VI izvršen je napad na štab pukovnika Mraka u Panjanima kod Kostajnice. Ubijen je bojnik Turković, 2 viša oficira, 1 narednik i 1 domobran. Zaplijenjeno je 1 p. mitraljez, 3 puške, 2 revolvera i nešto dokumenata.

26. VI banijski su partizani zajedno s krajiškim izvršili akciju u Matijevićima kod Bos. Novog. Akcija nije uspjela. Tom prilikom poginuo je 1 partizan, a 4 ranjena.

28. VI izvršen je napad na Saborski. Zbog dobro uređene i sistematski vršene obrane neprijatelja, ova akcija nije uspjela. Talijani iz Jesenica pokušavali su da pruže pomoć, ali su od strane našeg osiguranja bili odbijeni. Gubici neprijatelja nepoznati.

30. VI izvršen je napad na neprijateljsku posadu u selu Banski Kovačevac. Akcija nije uspjela, jer su partizani u blizini sela naišli na mine međusobno povezane, a osim toga neprijatelju je stiglo i pojačanje iz Skakavca. Od eksplozije mina poginuo je jedan partizan, a 3 su ranjena.

30. VI zauzeto je utvrđeno ustaško selo Majur. Napad je izvršen noću. Zapaljena je želj. stanica i drugi vojnički objekti. Zaplijenjeno je 1 mitraljez, 39 pušaka i 3000 metaka i drugi materijal. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih. Jedan je partizan poginuo i jedan ranjen.

[10] Napad su izvršili djelovi Drugog kordunaškog NOP odreda. Primišlje i Tržić su oslobođeni a most na Mrežnici je srušen. Vidi dok. br. 67 i 81.

2. VII izvršena je opsežna akcija,[11] koja je obuhvatila sela Čuntić, Kraljevčane i Bačugu. Čuntić je osim jednog utvrđenja zauzet u samom početku akcije. Na želj. stanici Kraljevčani domobrani su se predali bez otpora. Petrinjski vodovod nije zauzet iako ga neprijatelj nije branio, ali su oko njega postavljene mine, od kojih je 5 partizana ranjeno. Selo Bačuga i želj. stanica Bačuga također su zauzeti nakon kraće borbe. Osiguranje, koje je bilo postavljeno prema Blinji, bilo je od neprijatelja iznenađeno i odbačeno. Tom prilikom poginuo je jedan komandant bataljona.[12] Osim njega poginulo je 3 partizana i 9 ranjeno. U tim je operacijama zaplijenjeno: 5 p.mitraljeza, 138 pušaka, 12000 metaka i ostalog materijala.

3. VII izvršen je napad na ustaško-domobranski garnizon u hrvatskom selu Podlapača.[13] Jačina neprijatelja: ustaša, domobrana, žandara i naoružanih seljaka bila je oko 380. Nakon upornog otpora neprijatelja i borbe od cijelog dana i dobar dio noći oslobođeno je selo Podlapača. Jedan je dio ustaša uspio pobjeći, nekoliko ih je počinilo samoubistvo, a zarobljeno je 10 ustaša, 15 žandara, 30 domobrana i preko 200 seljaka, koji su na bilo koji način učestvovali u borbi. Seljaci, domobrani i većina žandara razoružani su i pušteni na slobodu. Zaplijenjeno je: 1 mitraljez, 2 p.mitraljeza, 160 pušaka, metaka i drugog materijala. Gubici su neprijatelja 30 mrtvih i mnogo ranjenih. Mi smo imali 4 mrtva i 23 ranjena. Ova je operacija izvedena točno po planu.

Kordunaška jedinica,[14] koja djeluje u Kljuki, zaplijenila je po hrv. selima između Pisarovine, Pokupskog i Kravarskog 18 pušaka, 2 revolvera, metaka i drugog materijala. Tu su partizani od naroda dobro primani. Prišao im je jedan domobranski vodnik s cijelom opremom.

U borbama s četnicima i Talijanima oko Škara 14 do 23. VI bataljonu »Adžija« naneseni su znatni gubici. Tom je prilikom u ruke neprijatelja palo 3 p.mitraljeza, 25 pušaka, bataljonski arhiv i blagajna, te raznog drugog materijala. Osim toga u vezi s napadom Talijana na Škare proveden je i četnički puč, te je tom prilikom prešlo četnicima oko 70 naoružanih partizana.[15]

26. VI postavljena je zasjeda Mrakovoj bojni na cesti Petrinja — Kostajnica. Zasjeda je rano otkrivena, te je akcija propala. Neprijatelj je imao 10 mrtvih, a mi dva mrtva i 4 ranjena.

---

[11] Vidi dok. br. 70.

[12] Đuro Vujić

[13] Napad su izvršili Prvi bataljon Prvog ličkog NOP odreda i bataljoni Drugog ličkog odreda: »Stojan Matić«, »Mićo Radaković« i »Krbava«. Vidi dok. br. 73.

[14] Četvrta četa Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda

[15] Vidi dok. br. 92.

U periodu od 5 do 28. VI izvršene su diverzione akcije na cestama Vojnić — Tušilović, na pruzi kod Sjenička, na pruzi Karlovac — Caprag, te kod Jesenice, na pruzi između Skakavca i Vrgin Mosta, na pruzi između G. Dubrava i Tounja, na cesti Gospić — Široka Kula, na pruzi Medak — Raduč, na pruzi kod Otrića, u Tuku (Janja Gora), u Zebićima, kod Josipdola i na cesti Vojnić — Tušilović. U tim se diverzionim akcijama uništilo oko 15 km t.t. linije, oko 25 km želj. pruge, uništena su dva vlaka, zapaljeni vagoni s brašnom i naftom, srušena dva mosta, dvije škole zapaljene i zaplijenjeno 1 laki mitraljez i 5 pušaka.

Od 9 do 13. VI neprijatelj u jačini od 6 do 7000 ljudi, ustaša, domobrana i nešto Nijemaca, vršio je ofenzivu na oslobođeni teritorij Banije.[16] Nastupanje neprijatelja bilo je iz pravca Dvor. Naše su se snage u prvi momenat povukle,[17] ali su ubrzo počele zadavati udarce od kojih se neprijatelj, pretrpjevši gubitke, povukao. Poginulo je preko 100 neprijateljskih vojnika, a zarobljeno 18 đaka škole rezervnih oficira. 6 je od njih odmah streljano, a ostali su pušteni. Naši su gubici 8 mrtvih, 2 ranjena i 3 zarobljena. Izgubili smo 1 p.mitraljez i 5 pušaka, a zaplijenili 2 p.mitraljeza i 44 puške.

Grupa[18] u sektoru Sisak likvidirala je dvadesetak ustaša. Detalji fale.

II operativna zona

8. V vod koji je operisao u okolini Pušća — Zaprešić — Brdovec prebacio se u Samoborsko gorje (Plešivicu), gdje se sastao s manjom grupom kordunaških partizana.[19] Ta se grupa ujedno i povezala s grupom partizana u Žumberku. Mobilizacijom u tim krajevima grupa je porasla na 63 partizana i organizovana je četa. Akcije se vode od Žumberka do Podsuseda.

28. V vođena je zajednička akcija te grupe sa slovenskim partizanima protiv Talijana na cesti Žumberak — Kostanjevica. Ubijeno je i ranjeno više talijanskih vojnika i oficira. Zaplijenjen je 1 kamion sa hranom i drugim materijalom i nekoliko pušaka s municijom.

30. V postavljena je zasjeda na graničare na Budinjaku (kotar Jaska). Graničarima je greškom drugova uspjelo pobjeći. Partizani su u selu zaplijenili od jednog civilnog ustaše 1 pušku s mecima.

---

[16] O ofanzivi na Baniju vidi dok. br. 39.

[17] Četvrti bataljon Banijskog NOP odreda povukao se u Bosnu, ali se ubrzo povratio.

[18] Tu udarnu grupu formirao je Okružni komitet KPH Banija.

[19] Odnosi se na Četvrti vod Zagrebačkog i Krapinskog okruga i na desetinu koja je došla sa Korduna pod rukovodstvom Teše Bulata i Milke Kufrin. Vidi dok. br. 59.

31. V na zasjedu na cesti između Budinjaka i Kalje naišlo je 5 žandara. Radi neorganizovane vatre neprijatelj je uspio pobjeći.

5. VI, u zajednici sa slovenskim partizanima, vršeno je opkoljavanje većih talijanskih snaga kod Kostanjevice s namjerom da ih se zarobi.[20] Akcija je neuspjela, jer se opkoljavanje zatezalo, te je neprijatelj uspio poslati pomoć od više tenkova i motorizovanih jedinica. Istoga dana prilikom napada Talijana na jedan slovenski partizanski logor u kome se nalazila jedna grupica naših partizana, iznenađeni ostavili su neprijatelju jedan mitraljez, 1 pušku, 2 revolvera i nešto drugog materijala.

7. VI izvršena je akcija u selu Pečnu (kotar Jaska). Zaplijenjeno je 1 radioaparat, 2 revolvera i 1 domobransko odijelo.

14. VI održavani su mitinzi u tri sela u okolici Žumberka. Tom je prilikom jedan seljak dao jednu pušku.

15. VI razmaknut je kolosjek na pruzi Jaska — Zdenčina. Naišao je putnički vlak, od koga su lokomotiva i dva vagona uništeni, a ostali dio kompozicije jako oštećen. Među putnicima nije bilo žrtava.

18. VI u selu Rakitje kod Podsuseda partizani su uhapsili ustaškog povjerenika i zastupnika Pavelićevog sabora Ignaca Terihaja. Ustaša je strijeljan. Zaplijenjeno je 1 vojnička i 2 civilne puške, 1 revolver, metaka i drugog materijala.

18. VI i 19. VI jedna partizanska patrola u Novom Selu (kotar Jaska) iz državnog magazina zaplijenila preko 1000 kg hrane i nešto municije.

20. VI su u okolini Žumberka uhapšeni i strijeljani 3 ustaša, a jedan je na zahtjev seljaka pušten. Zaplijenjene su 2 puške.

18. VI u noći oštećen je električni vod Zagreb — Karlovac.

20. VI. jedna je partizanska patrola u selu Horvati kod Samobora likvidirala 2 ustaše. Druga patrola zaplijenila je veću količinu hrane i drugog materijala kod ustaškog povjerenika za općinu Sv. Martin (kotar Samobor). Dotični je ustaša uspio pobjeći.

Istog je dana pod Okićem[21] ubijen jedan ustaša, koji je terorizirao čitavu općinu. Njegovu su likvidaciju seljaci oduševljeno primili. Zaplijenjeno je 1 vojnička i 1 civilna puška. U istom je selu toga dana ubijen također i ustaški tabornik općine Sv. Martin.

21. VI jedan je partizanski vod kod planinarskog doma na Lipovcu kod Samobora održao miting izletnicima iz Zagreba. Prisutni su izletnici oduševljeno pozdravili razlaganje drugova o ciljevima naše borbe. Vlasti su zabranile izlete u Samoborsko gorje.

Istu su noć u selu Dragonoše između Jaske i Samobora razoružani 5 ustaša. Zaplijenjeno je 5 pušaka s municijom. Na želju seljaka ustaše nisu likvidirani.

---

[20] Vidi dok. br. 59, akcija od 5 lipnja.
[21] Okić Grad

23. VI jedna je partizanska patrola naišla kod Žumberka na više Njemaca (SS-ovaca) kako sijeku drva. Ispaljen je plotun, od koga je nekoliko ranjeno, a ostali se razbjegli. Partizani su zapalili dva kamiona i zaplijenili 2 puške s municijom i drugog materijala.

Iz III operativne zone nam nije stigao operativni izvještaj.

IV operativna zona

27. VI sjeverodalmatinski partizani su razoružali četničko selo Oton. Razoružanje je izvršeno bez ikakve borbe. Zarobljeno je 32 četnika i zaplijenjeno 18 pušaka, pištolj, 10 bombi i 500 kg soli. Poslije toga došlo je do sukoba s četnicima iz Pađena. Tom je prilikom poginuo jedan partizan.

28. VI sjeverodalmatinski su partizani ušli u ustaška sela Čitluk i Oklaj. U Čitluku je uhvaćen zloglasni ustaša fratar Silov Pavao. Kod njega je nađena 1 puška i pištolj. Zaplijenjeno je raznog materijala, koji je podijeljen narodu.

Žandari i domobrani iz Oklaja pobjegli su na vijest o dolasku partizana ostavivši 5 pušaka, 1 pištolj i razne druge vojničke spreme. Spaljena je žand. postaja i općina, općinski arhiv i zaplijenjeno je oko 70 metara hrane i mnogo kancelarijskog materijala. Prebacivanje tog materijala vršeno je kamionom i autobusom, koji su nađeni u Oklaju. Naša su osiguranja prema Drnišu i Kninu vodila borbu s ustašama i Talijanima.

Pri prolazu kroz Bukovicu partizani su prikupili od seljaka 11 pušaka.

Noću od 24. VI na 25. VI razrušeno je 150 metara pruge i isječeno 15 km t.t. linije na pruzi sjeverno od Pribudića. Na zasjedu koja je istovremeno postavljena nitko nije naišao.

30. VI i 1. VII Talijani, ustaše i četnici i domobrani napali su partizanski logor na Promini. Partizani su izvršili prodor u pravcu Bukovice. Tom je prilikom postradalo desetak drugova. Neprijatelju su naneseni veliki gubici.

4. VII talijanska je vojska iznenada napala naše jedinice u selu Vujašinovići. Tom je prilikom poginuo jedan partizan, a 1 je ranjen. Ubijena su 3 Talijana i 4 ranjena.

V operativna zona

22. VI izvršen je napad na Krivi Put, Veljun i Podbilo. U napadu su sudjelovala dva bataljona primorsko-goranskih partizana. Nakon kratke borbe zauzeta je pošta u Krivom Putu, u kojoj je bilo 10 žandara. Posada kasarne žestoko se branila. Partizani su ubacivanjem artiljerijskih granata i dinamita nastojali prisiliti neprijatelja na predaju. Partizani su zapalili zgradu i tek kad je bila u plamenu neprijatelj se predao. Zarobljeno je 30 žandara, a 5

ih je poginulo u borbi. U samoj zgradi zaplijenjeno je 65 pušaka i sanduk municije, dok je ostalo izgorjelo. Za vrijeme borbe u Krivom Putu posada iz Veljuna pošla je u pomoć Krivom Putu. Naša ih je zasjeda dočekala, ali je neprijatelju uslijed nepravilno postavljene zasjede uspjelo pobjeći, osim jednoga. Zaplijenjena je 1 puška.

Istovremeno je posada iz Podbila priskočila u pomoć Krivom Putu. Partizani su nakon kraće borbe tu posadu prisilili na predaju. U Podbilu je zaplijenjeno 1 p. mitraljez i 30 pušaka. Talijani su iz Senja također pokušavali priskočiti posadi u Krivom Putu u pomoć. U dugotrajnoj borbi ubijeno je oko 30 Talijana. U cijeloj toj operaciji poginula su tri partizana. Oslobođenje Krivog Puta, Veljuna i Podbila u Gorskom Kotaru i Hrv. Primorju primljeno je s velikim oduševljenjem.

21. VI naše su jedinice u zajednici sa slovenskim partizanima izvršili napad na Banja Loku.[22] Nakon duže borbe neprijatelj je bio satjeran u jednu zgradu, te se već i počeli voditi pregovori za predaju. U to vrijeme stiže neprijateljskoj posadi u Banja Loki pomoć s više strana uz jaku artiljerijsku vatru, našto su se partizani povukli. Zaplijenjeno je 3 p.mitraljeza, 1 teški i 12 pušaka. Od toga plijena goranski su partizani dobili 1 p.mitraljez i 7 pušaka.

U periodu od 18. VI do 26. VI u zasjedama na cestama Lokve — Delnice, Gerovo — Crni Lug, Kamenjak — Gornje Jelenje, Kamenjak — Kikovica i Novi — Senj ubijeno je preko stotinu talijanskih vojnika i 1 oficir, zaplijenjeno je 1 p.mitraljez i 9 pušaka, uništen 1 kamion i jedan avion oštećen. Jedan je partizan poginuo, a 2 su lakše ranjena.

I pored velikih gubitaka koji su u tim zasjedama neprijatelju zadani do oružja se vrlo teško dolazi, jer neprijatelj ide naročito oprezno i sa veoma jakim snagama, a i motorizacijom.

U periodu od 17. VI do 29. VI izvršene su diverzione akcije na pruzi Tounj — Zdenac (akcija izvedena u zajednici sa kordunaškim partizanima), na cesti Gerovo — Crni Lug, na pruzi kod Plasa, na cesti Mrzle Vodice — Crni Lug, Vela Voda — Crni Lug, na pruzi kod Liča, na cesti Kikovice — Kamenjak i na cestama kod Gornje Jelenje i između Drivenika i Zlobina. U tim je akcijama uništeno 3 lokomotive, 1 vaktarnica, 34 vagona, prevrnuta jedna lokomotiva i dva vagona, jedan voz izbačen iz šinja i promet prekinut 9 dana, uništeno je 1500 metara pruge, 500 metara t.t. linije, zaplijenjena 1 puška i 3 pištolja, zarobljeno je 1 domobran, 3 talijanska oficira i ubijena 2 talijanska vojnika.[23]

---

[22] Djelovi Drugog primorsko-goranskog NOP odreda, a od slovenačkih jedinica četa Kočevskog NOP odreda. Vidi dok. br. 75 i 76.

[23] Diverzantske akcije vršili su djelovi Drugog kordunaškog NOP odreda i Prvi i Drugi primorsko-goranski NOP odred.

Uporedo s ovim akcijama partizani su pripucavanjem ometali popravak pruge. Promet prugom Zagreb — Sušak direktno, u periodu od 17. VI do 2. VII, radio samo jedan dan.

U raznim sukobima s četnicima, Talijanima i ustašama u periodu od 19 do 23. VI ubijeno je mnogo neprijateljskih vojnika, a jedan je partizan poginuo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar Komandant

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 15 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA PRIMIŠLJE I STANJU JEDINICA

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj: 367/42
15 jula 1942

Operativni izvještaj

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NAR. OSLOBOD. PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. Neprijatelj je na teritoriju ove Grupe još uvijek u defanzivi i prema nekojim je obavještenjima pripremao ofanzivu u cilju da se domogne ovogodišnje žetve. Oko svojih garnizona neprijatelj je počeo sa žetvom ječma i pšenice, a mi smo uputili petorke sa zadatkom da mu taj rad onemogućavaju. Snage II odreda vršile su u zajednici s Udarnom brigadom operacije oko Primišlja i Slunja, a snage I odreda izvršile su par manjih akcija.

II. 5. ov.mj. započele su operacije na Primišlje i Lađevac. Ideja ovih operacija bila je razoružanje Primišlja i uspostavljanje veze s III bataljonom II K.P.O., te izbacivanje ceste Primišlje — Slunj iz saobraćaja. Plan je bio slijedeći: Proleterska četa II K.P.O. napadala je Primišlje od sela Bjelopetrovići, njoj je dodijeljeno odjeljenje lakog bacača. Proleterska četa I K.P.O. napadala je Primišlje iz potoka i Šimunovića zida. 1 četa III bataljona napadala je Primišlje desno od Proleterske I K.P.O. cestom Primišlje — Slunj, 4 četa III bataljona napadala je Primišlje ispod Kurjevca od ceste Primišlje — Slunj pa do ceste Primišlje — Poloj. Topovsko odje-

ljenje nalazilo se je na Glumačkoj Glavici, a mitraljesko odjeljenje na Rončevića Glavici. Osiguranje prema Slunju dao je II bataljon II. K.P.O. i 1 četa I bataljona I K.P.O., II bataljon II. K.P.O zaposjeo je kote 418 i 389, te Zečevu Varoš. Njemu na raspoloženje stavljeno je drugo mitraljesko odjeljenje.
Četa I bataljona I K.P.O. zaposjela je Raliće i Iliće, te obalu Korane prema Blagaju. Osiguranje prema Ogulinu dala je Omladinska četa i ona je zaposjela položaje između Tržića[1] i Kamenice.

Tok operacije bio je slijedeći:

Po predviđenom planu napad na Primišlje trebao je početi 5 jula u 3 sata ujutro. Međutim čete koje su napadale Primišlje privukle su se u najbliže zgrade i zidove, ali nisu otpočele sa napadom do svitanja očekujući da će se Primišlje pomoću topa lako razoružati. Top je odvezen na položaj i izbacio je nekoliko granata u zidine u kojima su bili žandari. Nakon topovske paljbe pokušan je juriš, ali uslijed jake neprijateljske vatre i žičanih prepreka koje su se nalazile ispred rovova nije se moglo naprijed. Žandari su bili zbijeni u nekoliko zgrada i u rovove i samo su se saobraćajnicama prebacivali iz rova u rov i iz zida u zid. Žandari i domobrani pozivani su stalno na predaju, ali su na poziv odgovorili vatrom i psovkom i bili vrlo surovi. Juriš je pokušavan još nekoliko puta, ali kad su naši počeli sjeći žicu zazvonile su kantice koje su se nalazile na žici i neprijatelj je otvorio žestoku vatru, te bacao bombe i onemogućavao našim jurišačima izvršenje zadatka. Prvi dan napada pošla je iz Slunja pomoć žandarima u Primišlje. Neprijatelju je uspjelo da zauzme Melnicu koju je držao III udarni bataljon i sukobio se na Pliešu s II bataljonom II K.P.O. i nakon žestoke borbe morao se povući u Slunj. Žandari i domobrani pozivani su stalno na predaju i objašnjavana im je situacija uopšte, a u Hrvatskoj napose. Posada je bila demoralisana, ali kako se unutra nalazilo nekoliko ustaša nisu se smjeli predati.

8. ov. mj. doletio je oko 12 sati avion s namjerom da spusti municiju neprijateljskoj posadi u Primišlju. Na avion je otvorena vatra i isti je srušen. U avionu je bio bojnik pilot ranjen i poslije dva dana isti je umro u bolnici II K.P.O., te nadporučnik koji je upućen za Štab zone[2]. U avionu je nađeno 3900 metaka.

Po naređenju komandanta Grupe obadvije proleterske čete napustile su položaj i krenule prema Petrovoj Gori, a na njihovo mjesto došle su dvije čete Udarnog banijskog bataljona. Čete Udarnog banijskog bataljona bile su jedan dan na položaju i po naređenju komandanta I udarne brigade[3] otišle su na daljnje operacije, a na njihovo mjesto došao je jedan vod II bataljona II K.P.O. te je na

---

[1] Tounjski Tržić
[2] Vidi dok. br. 89.
[3] Stevan Opsenica

taj način obruč oko Primišlja znatno se razredio. Isto tako po naređenju komandanta I udarne brigade napustio je III udarni bataljon Melnicu, a prema Slunju je ostao II bataljon II K.P.O. i četa I bataljona I K.P.O. Na tako oslabljenje naše snage 12 ov.mj. krenule su četiri satnije ustaša, žandara, domobrana i majara s namjerom da oslobode Primišlje. Naše se osiguranje moralo povući i neprijatelj je izvukao posadu iz Primišlja i povukao se u Slunj. Poslije toga naše snage ušle su u Primišlje i pristupilo se rušenju zgrada, zatrpavanju rovova i prekopavanju ceste. Plijena nije uhvaćeno ništa, jer je neprijatelj sve odvukao sa sobom. Za vrijeme ovih operacija od Ogulina se neprijatelj nije pojavljivao.

10. na 11. ov.mj. I bataljon II K.P.O. srušio je želj. prugu između Gornjih i Donjih Dubrava. Na razrušenu prugu naišao je ubrzani vlak koji se je srušio. Partizani su bez paljbe jurnuli prema vlaku i u njemu zaplijenili jedan karabin, dva pištolja, jednu pisaću mašinu, zarobivši 5 domobrana, 4 oficira, 2 Talijana i 4 željezničara. U vlaku se nalazilo nekoliko ustaša od kojih su se trojica sami ubili, a drugi su pobjegli. U vlaku također se nalazilo 200 civila kojima se nije ništa dogodilo. Zarobljeni domobrani smješteni su u Selu Burić i održavaju im se časovi o Narodnooslobodilačkoj borbi, aktivni poručnik upućen je u Štab zone, a ostali su pušteni kućama. Mi smo imali jednog mrtvog.[4]

10. VII postavljena je zasjeda s III i IV bataljonom I K.P.O. na cesti Topusko—Kladuša kod Kamenskog Mosta. Cilj ove zasjede bio je da se spriječi nailazak neprijateljskih snaga iz Topuskog za Kladušu i Slunj, ovim jedinim za neprijatelja slobodnim putem. Iz Topuskog krenulo je 80 ustaša i 40 naoružanih civila i zadržalo se u selu Bijeljevini gdje su nakosili nešto trave i povratili se u Topusko.

11. ov. mj. također je bila postavljena zasjeda na istom mjestu. Iz Topuskog krenulo je 30 ustaša i zaustavilo se je kod Starog Sela. Istovremeno od sela Podzvizda dolazilo je 30 ustaša i troja kola oko kojih su išli civili. Kola s civili[ma] išla su cestom a ustaše radi osiguranja penjali su se prema Bastinom Brdu gdje su se nalazile naše snage. Kad su kola prešla Kamenski Most i kad su se ustaše približile našim snagama, otvorena je vatra. Čim je vatra otvorena ustaše su pobjegle, a kola i civili su ostali. Zaplijenjeno je 100 metaka, jedna bomba, jedan pištolj, 18.568 kuna i 7000 jaja, a zarobljen jedan domobran, 17 civila muslimana i katolički pop iz Blagaja. Domobran je zadržan, od civila 7 ih je pušteno kući, a ostali su likvidirani jer se ustanovilo da su isti vršili pokolj za vrijeme ofanziva na Petrovu Goru. Pop je također likvidiran jer je bio ustaša i glavni začetnik pokolja koji su izvršili Blagajci.

---

[4] Vidi dok. br. 89, akcija od 10/11 srpnja.

11. ov. mj. zaplijenio je vod koji je upućen u hrvatska sela oko Vukove Gorice i Prilišća na Lujzijanskoj cesti jedan kamion s prikolicom koji je bio vlasništvo zagrebačke pivovare. U kamionu nađeno je 70 l. benzina, 100 flaša pive i 100 flaša šabesa. Benzin je poslat Udarnoj brigadi za tenkove, prikolica je uništena, a djelovi kamiona biće po mogućnosti spremljeni na sigurno mjesto.

12. ov. mj. jedna patrola I bataljona izvršila je pretres nekojih ustaških kuća na Turnju u blizini Karlovca. Tom prilikom uhvaćen je jedan ustaša i likvidiran. Zaplijenjen je 1 karabin, 200 metaka, dva konja, jedno sedlo i još nekih sitnica. Pored toga patrole ovog bataljona pripucale su na neprijateljske radnike koji su želi ječam i pšenicu. Prilikom tog pripucavanja dva do tri puta prevrnula se hrana koja je vožena neprijateljskim stražama na okolna brda.

III. Bivše proleterske čete pojačane su s dvadeset dobrovoljaca, reorganizirane su u dvije čete i upućene zajedno s komandantom i komesarom Pokupsko-žumberačkog odreda 15 ov. mj. preko Kupe na svoj teren. Pod Pokupsko-žumberački odred potpale su jedinice koje su se nalazile preko Kupe u šumi Kljuki, Draganićkoj Šumi, Kozjači te novoformirana četa koja je upućena na sektor Vukova Gorica — Prilišće. 14 ov. mj. formiran je Udarni bataljon II K.P.O. u jačini 10 p. mitraljeza i 200 karabina. Isto tako formirana je i 3 omladinska četa u jačini od 90 omladinaca koji[ma] se održava kurs u G. Skradu. Od III bataljona II K.P.O. formiran je III i IV bataljon s tim što je sektor III bataljona od Kamenice južno od ceste do Slunja, zapadno od ceste Slunj—Rakovica—Drežnik, pa na jug uključivo do Plašćanske doline, a sektor IV bataljona istočno od ceste Slunj—Rakovica—Drežnik—Vaganac do Korane i preko Korane do Bugara i Rujnice. [I] K.P.O. formiraće također ovih dana Udarni bataljon.

Disciplina kod partizana I odreda dobra je, isključivši 1 vod 1 čete i 1 vod 2 čete III bataljona koji su nedisciplinovani i ne odnašaju se prema starješinama vojnički. U istim vodovima izvršena je reorganizacija i mnogi partizani prekomandovani su iz tih vodova a neki su prema krivici kažnjeni. Disciplina u II odredu dobra je, isključivši IV bataljon gdje je prilično slaba.

Borbenost partizana I odreda u I bataljonu dobra je, u III bataljonu dobra je kad operiše na svom terenu, a kod IV bataljona vrlo dobra je. Kod partizana II odreda u I bataljonu je vrlo dobra, u II bataljonu osrednja, u III bataljonu dobra, a u IV dobra kad su na svom terenu, a na drugom terenu slabija.

Od partizana naročito se je istakao drug Čokeša Milan, vodnik bivše proleterske čete II K.P.O., prilikom opsjedanja Tržića i Primišlja. U borbama oko Primišlja isti drug je ranjen te je kasnije u bolnici umro.

U I odredu jedinice vrše vojničku obuku u vezi programa za partizane I operativne zone, dok u II odredu, uslijed operacija koje su izvođene oko Primišlja, Tržića i Slunja, vojnička obuka među partizanima slabo se je mogla izvoditi. U Štabu I K.P.O., II K.P.O. i 3 bataljonu II K.P.O. sa štabskim stražama održavaju se vojni i politički časovi s ciljem da se mlađim partizanima dade što više znanja. Obuka sa stražama traje mjesec dana.

Na terenu I bataljona I K.P.O. i II bataljona II K.P.O. vrši se vojna obuka s rezervnim omladinskim četama, a djelomično na terenima ostalih bataljona.

II odred održava signalistički kurs s ciljem da se osposobi što više signalista te da se na taj način osigura lakša veza. Takav kurs svršen je na teritoriju I odreda i slušaoci toga kursa upućeni su u bataljone sa zadatkom da u bataljonima osposobe po nekoliko drugova za održavanje veze.

IV. Štab I odreda nije kompletan. Manjkaju zamjenici komandantu i komesaru, te obavještajni oficir. Štab radi kolektivno. Štab I bataljona ovog Odreda radi dobro. Komandant dobar, trudi se da bude samoinicijativan. Komesar neiskusan, ima volje za rad, samoinicijativan i disciplinovan. Operativni oficir dobar radnik i marljiv. Obavještajni oficir ne posjeduje općeg i stručnog znanja ali pokazuje volju za rad. Intendantski oficir slab. Štab III bataljona radi opće slabo. Komandanta nema. Komesar dosta rasijan i manjka mu volja za rad. U drugoj sredini mogao bi više dati. Operativni oficir novopostavljen. Obavještajni oficir vrlo dobar, samo mlak. Intendantski oficir ima općeg i stručnog znanja ali je dosta mlak. Štab IV bataljona radi dobro. Komandant dobar, ima volje za rad, samoinicijativan, manjka mu vojničko znanje. Komesar u svakom pogledu dobar. Operativni oficir slab i bez inicijative. Obavještajni oficir mogao bi biti vredniji. Intendantski oficir častohlepljiv.

Štab II odreda ne radi kolektivno. Rad komandanta kao pojedinca vrlo dobar, a isto tako i komesara. Manjka zamjenik komandanta. Štab I bataljona radi dobro. Komandant vrlo borben i inicijativan, samo nema dovoljno iskustva. Komesaru manjka energija, a isto tako i operativnom oficiru. Štab II bataljona radi slabo. Komandant ne posjeduje dovoljno vojničko znanje i autoritet. Komesar vrlo dobar. Oficiri slabiji. Štab III bataljona dobar. Komandant energičan i vojnički spreman, ali mu manjka iskustvo u većim operacijama. Operativni oficir vrlo dobar. Obavještajni oficir novopostavljeni. Štab IV bataljona dobar. Komandant borben ali ga treba naučiti na kolektivni rad Štaba. Komesar vrlo dobar. Operativni oficir dobar, a obavještajni nije još postavljen. Udarni bataljon radi vrlo dobro. Komandant borben, energičan, samo premalo sarađuje sa komesarom i malo je

samovoljan. Komesar vrlo dobar. Oficiri još nisu postavljeni. Komandir i komesar I omladinske čete su vrlo dobri.

V. Predviđaju se operacije na pruzi Ogulin—Karlovac, operacije preko Kupe i na cesti Slunj—Rakovica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Kovač[5]

(M.P.)

Komandant
St. Opačić

BR. 98

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 16 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O USPJELOJ AKCIJI PRVE NOU BRIGADE HRVATSKE NA PRUZI ZAGREB — SPLIT[1]

KOMANDANTU P.O.H.

Prva faza operacija na pruzi je danas 16 o.m. završena. Razrušeno je 16 km pruge, zarobljeno 44 Talijana, plijen 52 k.[arabina], 3 p. m., 11.000 m.[etaka] i mnogo raznog materijala.

19 o.m. otpočeće druga faza rušenja pruge sjeverno od Plaškog, treća faza biće Jesenica sa težištem Cetinići, a poslije toga bi ponovo prešli na sektor Rakovica—Vaganac, ili prema situaciji — Slunj. Osim zarobljenika neprijatelj je imao veći broj mrtvih i ranjenih. Stevan[2] je dorastao svojim zadacima. Brigada je kao cjelina izvršavala date zadatke. Koordinacija dobra.

* * *

Primišlje je prazno. Slunjani su provalili i oslobodili posadu.

Molim da ovo primite kao privremeni izvještaj o operaciji Brigade; sutra, kada bataljoni Brigadi podnesu izvještaje, poslaću detaljno.

18 o.m. vraćam se u Korenicu, radi pregledavanja situacije u Lici i Baniji. Komesar ostaje još neko vrijeme sa Brigadom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Đ. Kladarin[3]

Komandant
Ivan Manola[4]

---

[5] Većeslav Holjevac

[1] Original pisan mastilom.
[2] Stevo Opsenica
[3] Đuro Kladarin
[4] Srećko Manola

17. VII 1942

Kom. narodnih P.O.H.

Prva [illegible] je [illegible] 16 [illegible] zarobljena. Zarobljeno je 16. kom. proge, [illegible] 44 tovornjaka, [illegible] 52 k., 2 [illegible] 11000 m [illegible] zarobljenih [illegible] terjala. 19. o.m. [illegible] druga [illegible] proge [illegible] od Ploče, Tretja bo [illegible] jeseniška na [illegible] cesti, a [illegible] bo [illegible] prešli na [illegible] Rakovica-Rogoznica, ali [illegible] situacija. [illegible]

[illegible] je [illegible] kako [illegible] izvršila [illegible] zadoščenje. [illegible]

x x x

Pri [illegible] je [illegible]. [illegible] o [illegible] narode.

Želim da ovo primite kao [illegible] izvještaj [illegible] brigade, [illegible] izvještaj, [illegible]

18. o.m. [illegible] na Komandu, [illegible] situacije u [illegible]: Komandant [illegible] na [illegible].

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Komandant:

-Kladam

Komandant

Ivan [illegible]

Fotokopija dokumenta br. 98

BR. 99

INFORMATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 16 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O RASPOREDU, BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA U LICI

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj 396
16. VII. 1942

Informativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Sektor I odreda. Stanje neprijateljske vojske na ovom sektoru izmijenilo se u posljednje vrijeme. Neprijatelj je na ovom sektoru skoncentrisao veće snage i razvio veću vojničku djelatnost.

Sada se u Gospiću nalazi 5.—6.000 Talijana i 5—600 ustaša.

U Metku oko 800 Talijana i 250—300 četnika.

U Ličkom Osiku oko 400 Talijana.

U Širokoj Kuli što domaćih žandara i ustaša 100 + 100 ustaša iz prve jurišne ustaške satnije Gline.

U Bilaju ima nešto više od 70 Talijana.

U Radoču oko 150 Talijana.

U Lovincu oko 150 okupatorskih vojnika.

U hrvatskim selima stoji ovako:

Lički Novi: 30 naoružanih ljudi sa 2 p. mitraljeza.

Bilaj i Ribnik: osim 70 okupatorskih vojnika ima 120 naoružanih ljudi, 1 teški i 1 p. mitraljez.

U Brušanima: 60 naoružanih ljudi, 2 p. mitraljeza i 1 teški mitraljez.

Podoštra: 30 naoružanih ljudi i 1 p. mitraljez.

Debelo Brdo: 55 naoružanih ljudi, 2 p. mitraljeza.

Žabica: 40 naoružanih ljudi i 2 p. mitraljeza.

Okupatorske posade u raznim mjestima i na raznim stanicama utvrđene su žičanim zaprekama, rovovima, bunkerima, prezidima ceste itd. Isto tako utvrđena su pomenuta hrvatska sela.

Sektor II odreda. Na sektoru ovog Odreda nema okupatorskih baza osim Vrhovine i Rudopolje. Zbog neprestanih promjena, brojno stanje okupatorskih vojnika u Vrhovinama nije utvrđeno. U sadašnjem momentu računa se da u Vrhovinama nema više od 500

okupatorskih vojnika. Što se tiče Rudopolja tamo također zbog stalnih promjena nije lako utvrditi brojno stanje. Računa se da se broj okupatorskih vojnika kreće tamo između 150 i 200.

Poslije likvidiranja Podlapače[1] ostala je još samo Udbina gdje se nalaze znatnije snage domaćeg neprijatelja. Računa se da na Udbini ima sada oko 350—400 domobrana i oko 200 ustaša. U posljednje vrijeme skoro svakodnevno se i to čak po dva puta spuštaju avioni kraj Udbine i donose im razne ratne potrepštine. Prema još nepotvrđenim vijestima dobili su protutenkovski mitraljez, teški bacač mina i brdski top iz koga su već tukli selo Jošane.

Podaci o ustašama u Kosi nisu uvijek točni. Računa se da u Kosi ima oko 150—200 naoružanih ljudi.

U Čanku računa se da ima oko 100 naoružanih ljudi.

Što se tiče Ličkog Petrovog Sela i Željave o njima za sada nemamo podatke.

Sektor III odreda. Stanje okupatorske vojske na ovom sektoru je slijedeće:

Gračac: 2.500 vojnika. Utvrđenja i raspored mitraljeskih gnijezda kao i u ranijim izvještajima.

Stanica Malovan: 300 vojnika.

Otrić: oko 200 vojnika s 4—5 oficira koji stanuju u školi. Imaju 2 topa i nekoliko bacača mina.

Padjene: oko 100 talijanskih vojnika koji daju osiguranje prema Benderu i Staroj Straži.

Stanica Plavno: oko 200 vojnika i 5 oficira. Imaju 2—3 bacača mina.

Pribudić: ima baraka sa 90—100 vojnika. Ima jedan bacač mina i 3—4 p. mitraljeza.

Gudura: 80 pušaka, 1 teški i 2 p. mitraljeza.

Stara Straža: 60—70 vojnika s 2 oficira i 3 podoficira.

Ričice: 40 talijanskih vojnika koji čuvaju most i sisaljku.

Brojno stanje i raspored četničkih bandi od Gračaca do Knina.

Gračac: Imaju 3 čete četnika. Štab se nalazi u selu Dojića (Cicvara). U Štabu su po zidovima izvješene naredbe i proklamacije Draže Mihailovića, koje se završavaju sa »U ime boga za kralja i Otadžbinu«. Komandant puka Točan Cicvara, ađutant Jovo Stanisavljević, bivši jug. narednik. Komandant bataljona Dušan Lukić. I četa se sastoji od izbjeglica iz Popine i Zrmanje, a broji 80 bandita. Nalaze se u selu Gošića, od kojih sad je prebačeno 30 na stražaru br. 107 kod Malovana, a 30 kod kuća Brkljačevih. II četa sastoji se od Dalmatinaca, kojih je bilo oko 150, razbjegli su se i ima ih još oko 20. III četa se aktivira. Svakih 8 dana smjenjuju se i dolaze drugi. Imaju 2 smjene. U I četi su sami dobro-

---

[1] O zauzimanju Podlapca vidi dok. br. 73.

voljci. Bilo ih je 95, komandir im je Dane Cicvara. U II četi 87 vojnika, komandir Dakan Drobac, a narednik Đuro Suša (Đuro je naš simpatizer). Iz ove čete ima 14 pravih četnika, a ostali su kolebljivi. Druga četa ima 54 puške i 1 p. mitraljez. Ostali bez oružja. Izgleda od 1. o. mj. da dobijaju iz Knina jugoslovenske puške, sa po 15 metaka i po 2 bombe. III četa se nalazi kod kuće Cvijanovića, pilane u Gračacu i Grabu. Sljedovanje dobivaju od Talijana. Daju stražu na 4 mjesta i to na Rujevcu, na Kuku iznad kula Tojagića, iznad kuća Cvijanovića i Pećinama iza kuća Prlinskih. Svako stražarsko mjesto ima po 2 stražara danju a 2 po noći. Daju patrole po selu u jačini od 5 ljudi. Također daju patrolu u barama kod kuća Gaćešinih. Na traženje Vučipolja pri napadu partizana na prugu išao im je u pomoć i vod ove čete sa kojim je išao i naš povjerenik. Vučipolje ima vod od 50 ljudi, koji su svake noći na položaju na Vučijem Vrhu, gdje su se utvrdili. U selu ostaju samo po 2 stražara. U selu Miokovića izabran je za komandira Djuro Mioković, naš simpatizer, koji protura naš propagandni materijal. Pretsjednik četničkog suda je Lakerija Jakšić. Osude su im slijedeće: 1) batine od 10—50, 2) novčana kazna i 3) smrt. Za sada izgleda nemaju namjeru prema Bruvnu, četnici niti Talijani. Stalno se utvrđuju i boje se našeg napada.

Malovan: Ima 30 četnika i nešto mještana iz zaselka, koji samo čuvaju stražu a ne idu u borbu. Na stražari 107 i 108 ima 30 četnika. Ovim četnicima pripada u sastav 1 četa.

Na Otriću je banda Jakova i njegova sina Bude Budimira. Ima ih 40, od kojih 20 naoružanih.

Stanica Plavno: Ima oko 40 četnika iz okolnih sela. Primaju sljedovanje od Talijana. Imaju 1 p. mitraljez, ostali puške. Održavaju vezu sa Vladom Novakovićem i Đujićem.

Padjene: Imaju 40 pušaka i 2 sanduka municije koju su dobili od Talijana. Od ovih pušaka dali su za Oton 20 koje im je oduzeo bataljon »Branka Vladušića« prije 8 dana. U Padjenima se nalazi Vlado Novaković i kapetan Tonković, bivši jugosl. kapetan koji je služio u 54 peš. puku.

U Kninu se nalaze Đujić i Brana Bogunović. Pod njihovom komandom su Padjene, Plavno i sve do Knina i Otrić. Vukobrat Ilija imenovan je od strane N.D.H. kao pretsjednik Zrmanjske opštine. Isti vrši dužnost ekonoma za četnike koji se nalaze na Otriću. Kreće se Knin—Gračac vozom. Primjetila se manja koncentracija četnika u Strmici, gdje se pronose glasine da misle praviti napad u pravcu Tiškovca. Seljaci oko Bendera su dobili puške od Talijana kojima drže stražu. Novoosnovani četnički bataljon u Padjenima smješten je u kući Roske Ilića. Komandant je Vlado Novaković. 22. o.mj. Talijani su iz Mrkoplja otišli za Kistanje, ostavivši 8—9 vojnika u mjestu. Nakon toga došli su četnici, 40—50

ljudi, i silom nagonili seljake na zbor. Seljaci su prema njima nepovjerljivi. Na zboru su govorili Novaković i Tonković i pokušali su izvršiti mobilizaciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Otsutan

Komandant
V. Četković

(M.P.)

BR. 100

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 17 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O VOJNO-POLITIČKOM STANJU I O AKCIJAMA[1]

Drugarskom

GLAVNOM ŠTABU N.O.P. I D.V. HRVATSKE

Izvještaj br. 4

Partizanski pokret na teritoriju II operativne zone, a naročito u području Žumberka, Jaske i Samobora, u posljednje vrijeme poprimio je prilično širokog maha i postao je stabilniji, negoli je to bio slučaj ranije.

Snage naših partizana u posljednje vrijeme prilično su pored kvalitativnog ojačanja i brojčano ojačale. Sadanja II četa prelazi brojčano snage čete i poprima oblik bataljona. Izvršili smo sve pripreme za formiranje »bataljona druga Kraša«. Do slijedećeg izvještaja bit će već formiran bataljon. Jedino ako će nastupiti neke promjene, koje za sada ne možemo predviditi, mogle bi nas za stanovito vrijeme u tome spriječiti.

U Drugoj četi izvršili smo potrebne organizacione mjere tj. uklonili smo nedostatke, koji su bili učinjeni uslijed neiskustva, a koji su se u toku borbe i života partizana pokazali. Tako smo organizirali četu po desetinama i vodovima. Svakoj desetini stoji na čelu desetar, a na čelu voda stoji vodnik, dok čitavom četom komanduje komandir čete. U četi imademo politkoma čete, a po vodovima politradnike (delegate). Za pravilno ideološko-političko djelovanje čete formiran je politbiro čete, na čelu sa politkomesarom

[1] Original u arhivi CK SKH.

čete. Organiziran je također ekonomat čete, koji se treba brinuti za provijantu. Odredili smo i to, da se redovno vrše raporti. Raport vrši komandir i politkom, a svaki vojnik može se preko svojeg nadležnog starješine javiti na raport i izjasniti se slobodno po svim pitanjima. Organizirali smo vojni kurs za izobrazbu sviju partizana u partizanskom ratovanju. Za vođenje kursa imenovali smo nadporučnika druga Juricu,[2] koji je ujedno imenovan za operativnog oficira. Pored njega kursom ravna i sam komandir čete,[3] kojem je i operativni oficir odgovoran za svoj rad. Obrazovan je također i kurs za ideološko-političku izgradnju, pod rukovodstvom politkoma čete,[4] odnosno politbiroa čete. Kursevi se provode po vodovima.

Prema savjetima sa drugom Brkom[5] smo prešli na formiranje bombaša i minera. Ove grupe imat će posebne zadatke u akcijama. Nadalje smo pristupili formiranju Udarne proleterske desetine od onih drugova koji su to zaslužili — koji su se u dosadašnjim akcijama naročito istakli. Osim naprijed navedenog poduzeli smo još mnoge druge sitnije mjere, koje su bile potrebne, a do sada nisu bile izvršene u samoj četi.

Četa je sada naoružana sa karabinima i jednim mitraljezom. Imade oko 10 kom. civilnih pušaka, koje su također dobre za stanovite akcije. No svaki vojnik imade i karabin. Municije imade za sada prilično. Do sada se je pokazalo, kada bi imali barem dva puškomitraljeza da bismo mogli mnogo više učiniti, negoli smo učinili do sada. Jedno od važnih pitanja, a ujedno i najtežih bilo je pitanje saniteta. Četa koja broji sada oko 150 ljudi, do sada nije imala ni jedno lice za liječenje. No tom pitanju također ćemo za najkraće vrijeme stati na kraj. Pitanje prehrane također nije baš lako. Prehrana se vrši na taj način, da rekviriramo živežne namirnice od bogatih neprijatelja. Do sada se u četi nije pojavila neka ozbiljna bolest. Jedino imade mnogo ušiju, koje nastojimo uništiti.

Što se tiče općeg nivoa partizana, jasno da on nije baš na osobitoj visini, jer su to većim dijelom ljudi sa sela, ali borbenost je ipak prilična. Zato smo i poduzeli naprijed navedene mjere, kako bi se tom pitanju stalo na kraj.

U zagorskim krajevima imademo jedan vod, koji se nalazi između Stubice i Krapine. No ovaj nije imao do sada naročito rukovodstvo, štaviše vrlo slabo rukovodstvo, pa uslijed toga i nije vodio u zadnja dva mjeseca akcije. Jedan zagorski vod koji se nalazi u Žumberku prebacit ćemo sada u Zagorje i tamo postaviti

---

[2] Jurica Draušnik. On nije bio nadporučnik, nego rezervni oficir bivše jugoslovenske vojske.

[3] Tešo Bulat

[4] Ivan Sokolčić

[5] Ivan Krajačić

rukovodstvo iz ovog voda, koje će biti iskusnije, jer je imalo prilike u borbama da sudjeluje u kojima je steklo i donekle potrebno iskustvo. Na taj način ćemo i tamo oživiti akcije, koje su proljetos u Zagorju otpočele.

Što se tiče partijskog rada u partizanima, on do sada nije bio osobit. Stari članovi nisu se baš osobito pokazali, tako smo bili prisiljeni da nekoje čak isključimo. No imade i dobrih drugova. Otpočeli smo primati nove članove — one drugove koji su to svojim radom i borbom dokazali, da će visoko nositi zastavu Komunističke partije. U četi imade sada 21 član. Postoji također i organizacija SKOJ-a. Rad Partije i SKOJ-a sada je podijeljen.

Nadalje, vodili smo pregovore sa drugovima Slovencima za koordinaciju potrebnih akcija. Pregovore je vodio drug politkom II oper. zone.[6] Načelno je postignut sporazum za formiranje jednog hrvatsko-slovenskog odreda, koji bi operirao uzduž hrvatsko-slovenske granice. Prijedlog je otišao na odobrenje slovenskom G.Š., a mi smatramo za potrebno da nama Vi date sa svoje strane potrebne upute u tom pravcu, kao i odobrenje za formiranje jednog takvog odreda. Mi mislimo da bi to bilo korisno, no svakako ćemo postupiti prema vašem naređenju.

3. VII 1. i 4. vod II čete razrušili su cestu između Samobora i Stojdrage na dužini od 200 metara. Saobraćaj tom cestom još do danas nije uspostavljen. Vraćajući se u logor, dobili su jednu civilnu pušku i jedan durbin. Ovi su vodovi namjeravali 4. VII razrušiti cestu između Sv. Jane i Kalja, ali su bili primjećeni od ustaša, koji su ih u tome spriječili. Nastala je borba sa ustašama, kojih je bilo oko 80. Borba, je trajala 2 sata. Ustaše su ostavili na bojištu 11 mrtvih. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Poginuo je jedan simpatizer, koji se je slučajno našao na mjestu borbe.

1. VII jedna desetina 4. voda II čete, vršeći patrolno izviđanje, naišla je na jedan vod ustaša. Vodnik ove desetine naredio je plotunsku paljbu. Plotun je bio vrlo precizno izveden. Na mjestu je ostalo 6 mrtvih ustaša, a ostali su se razbjegli. Ova se borba vodila između Jaske i Žumberka.

II vod II čete održavao je miting u selima: Vratnik, Noršić i Breganica (Općina Samobor) i u Brdovcu (Kotar zagrebački). Ovi su mitinzi uspjeli. Na povratku u logor, nabavio je 7 karabina.

7. VII III vod, II čete razorio je poštu, željezničku stanicu i skretnice u Hrvatskom Leskovcu (kraj Zagreba). Razoružao istovremeno željezničku stražu i dva željezničara. Zaplijenio je 6 pušaka sa čitavom spremom, jednu pisaću mašinu i 2.960 kn. Na pošti je zaplijenjeno 2.710 kn.

---

[6] Marko Belinić

3. VII ovaj isti vod napao je općinsku zgradu u Petrovini (kod Jaske), istovremeno je razrušio poštu u istom mjestu. Tom prilikom je zaplijenio jedan karabin, jedan revolver, sanduk šećera, 2 pisaće mašine i nešto pisaćeg pribora.

Vraćajući se u logor, nabavio je jedan mitraljez sa nešto municije. Pri povratku u logor, ovaj je vod pao u klopku ustašama. Drug vodnik[7] snašao se je u ovoj situaciji, te naredio juriš. Juriš je uspio. Ustaška blokada je bila u tren oka razbijena. Vod se je popeo na vrh, te zapjevao pjesmu »Na sve načine kušali su stotinu puta«. Ustaše su ostavili na bojištu 5 mrtvih. Na našoj strani jedan lakše ranjen.

9. VII četa je položila zakletvu, pred narodom u selu Tisovcu (Žumberak). Tom je prilikom održan zbor sa seljacima. Na zboru bilo je prisutno preko 300 seljaka i to iz sela Dane, Sičevac, Bratelji i Tisovac. Na zboru govorio je drug komesar II oper. zone i ostali drugovi. Narod je izlaganja partizana sa oduševljenjem prihvatio. Objasnili smo značaj partizanske oslobodilačke borbe, sporazum četnika i Pavelića, jedinstvo između srpskog i hrvatskog naroda, te borbu junačke Crvene armije i bratskih naroda S.S. Pjesma se je orila nakon održanog zbora. Žene, djeca i seljaci bili su gotovo ushićeni posjetom partizana njihovim selima.

10. VII održan je zbor u selu Osunji (Žumberk). Na zboru bilo je prisutno preko 200 seljaka, žena i djece. Izlaganja su bila ista kao i u naprijed navedenom selu. Narod je upravo sa zanosom dočekao partizane i isto tako ih otpratio. Na ovom zboru govorio je također uz ostale i drug politkom II zone. Na ovim zborovima izabrani su odbori N.O.F.

11. VII 4 vod II čete rekvirirao je živežne namirnice u selu Pečnu, te istovremeno hapsio jednog trgovca, župnika i jednu špijunku. Nakon saslušanja trgovac i župnik su pušteni na slobodu, a rekvirirane živežne namirnice uz njihov pristanak ostale su vlasništvo partizana, dok je špijunka likvidirana. Ustaše su kasnije, kada smo mi pustili dotičnu dvojicu, oba hapsili, te ih tuku i najzvjerskije muče u Jaski. Mi smo prema njima postupali najsavjesnije i posve čovječanski, bez ikakva nasilja. Radi ove akcije kažnjen je jedan drug partizan sa razoružanjem, jer je vršio hapšenje bez obzira i bez odobrenja komandira.

Također su osim ovog druga, ali ne u ovoj stvari kažnjeni 16 drugova sa manjim i većim kaznama, zbog raznih prekršaja. Nekoji su kažnjeni uvjetno na smrt.

Potrebno je da napomenemo, da je žumberačko područje kontrolirano područje partizana. Partizani u ovom području vrše u neku ruku vlast. Naime, formirani su N.O.O., koji su već danas pretstavnici civilne vlasti, a partizani su u neku ruku vojna vlast,

---

[7] Milan Mraović-Simić

koja je usko povezana sa ovim odborima. Nitko ne može u Sloveniju bez propusnice hrvatskih partizana, pa smo stoga izdali naredbu, da se seljaci obraćaju N.O.O., koji će od partizana ishoditi potrebnu propusnicu za pojedine seljake, da mogu ići u Sloveniju obrađivati svoje vinograde. Tako narod traži partizane. Ovo je naročito populariziralo partizane i na njih svako gleda kao na organe vlasti, koji štite narod od raznih zuluma i ustaških razbojnika. No ovo područje još nije oslobođeno, ali je kontrolirano područje partizana. Partizani čiste sela od špijuna i narodnih krvopija.

Za sada imade oko 600 ustaša u cijeloj okolici, ali se još nisu usudili navaliti na partizane. Oni ne dolaze u sela, a još manje u šume. Idu kamionima cestom i to samo danju. Jasno da to ne stoji da neće navaliti sa jačim snagama, ali za sada je tako. Mi ih međutim spremno čekamo i nastavljamo sa svojim radom.

Pitanje komandanta Zone, koje smo u izvještaju broj 3 istakli, još nije riješeno.[8] Smatram da je potrebno da se to hitno riješi.

Drugarski pozdrav!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

17 jula 1942.

Politkomesar i vršilac
dužnosti komandanta II op. zone:
M. Stubičanec[9]

---

[8] Vidi dok. br. 59.
[9] Marko Belinić

BR. 101

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 18 SRPNJA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE O PRIJEMU OBAVJEŠTENJA O DOLASKU PROLETERSKIH BRIGADA I VRHOVNOG ŠTABA NA TERITORIJ HRVATSKE[1]

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE.
A. br. 250./42
Dne 18. VII. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE NARODNE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Primili smo obavještenje preko Zagreba, da s proleterskim brigadama dolazite na naš teritorij.

Vaš smo telegram primili u prepisu iz Zagreba dne 18. VII. o.g.

Vijest o vašem dolasku veoma nas je obradovala, poduzet ćemo sve što možemo da vam smještaj bude što bolje osiguran.

Upućujemo vam našeg oficira pri Štabu druga Miloša Kukića, koji će vam poslužiti kao vodič prema našem teritoriju.

Nikakvih vam izvještaja ne šaljemo, jer se nadamo, da ćemo se uskoro vidjeti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
V. Katić[2]

(M.P.)

Komandant
Ivo Vladić[3]

P.s. Drug je Fišer[4] zdravo stigao u Zagreb. Uspostavio je dobre veze. S drugaricom od Starog opet je sve u redu.

Vlado Španac[5] i komandant G.Š-a idu na sastanak, koji je zakazan na teritoriju Notranjskog odreda na dan 26. VII. o.g. sa drugovima iz C.K. i G.Š. Slovenije. Naravno, pozvat ćemo druga Bevca[6] i još nekog od drugova Slovenaca, da dođu s nama, kako bi vi što prije imali uvid o stanju u Sloveniji.

S. F. — S. N.

Drug. poz.
Vlado

---

[1] Original, pisan na pisaćem stroju, nalazi se u arhivi CK SKJ pod br. 2535.
[2] Vladimir Bakarić
[3] Ivan Rukavina
[4] Ivo-Lola Ribar
[5] Vlado Popović
[6] Edvard Kardelj

BR. 102

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 18 SRPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA U LICI, BANIJI I KORDUNU OD 6 LIPNJA DO 18 SRPNJA 1942 GODINE

ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 17 dana 18/VII 1942

Operativni izvještaj

KOMANDANTU PART. ODREDA HRVATSKE

I. Opći pregled vojničke situacije

Na čitavom terenu I operativne zone neprijatelj se nalazi u defanzivi. Jedino u Baniji jedinice pukovnika Mraka djeluju po njegovim uputama i iskustvu koje je on stekao u borbi sa našim snagama. U Kordunskoj grupi vršenje operacija na sektoru II odreda i prisutnost većega broja partizana suzbila je i ograničila većim dijelom četničku djelatnost. Talijani pomalo povlače svoje snage, motorizaciju i oruđe i to unosi među četnike zabunu te se mnogi obraćaju sa pismima na naše poznate borce (Ćanicu itd.). Pisma imadu veoma mekani ton. Na terenu I odreda osjeća se izvjesna stagnacija. Naše operacije koje se vode u Lici imadu karakter čišćenja i zadobijanja terena. Borbe popraćene sa intenzivnim političkim radom i kreću u dva pravca i to Škare i zapadna Lika oko Gospića. Čišćenje u sektoru Škara[1] iz početka nije pokazalo željenih rezultata, no međutim usporedo sa našim vojnim uspjesima idu i politički a sve zajedno daje bolju perspektivu na uspjeh sada u tom sektoru. U zapadnoj Lici, prema izvještajima operativnog oficira[2] Zone, nema naročitih vojnih uspjeha, ali izgledi u budućnost su dobri i moći će se postići tamo značajnih uspjeha. Na terenu Banije vode se borbe sa manjim partizanskim jedinicama, prave se zasjede itd. Prema podacima iz jednog pisma uhvaćenog kod jednoga žandara, dvije njemačke divizije koje se bore na Kozari morale bi navodno krenuti za Hrvatsku i to, prema jednoj vijesti, u nepoznatom pravcu a po drugoj — preko Krupe, Bihaća za Lapac i Korenicu. Banovci, koji bi morali osje-

[1] Vidi dok. br. 92.
[2] Petar Kleut

titi to kretanje, još ništa ne javljaju. Udarna brigada je ovih zadnjih dana nastupila kao cjelina i postigla, prema neslužbenim vijestima, dobre rezultate na pruzi. Komandno osoblje savladava organizacione poteškoće postepeno i proćiće neko izvjesno vrijeme da se Brigada upotpuni i saživi u jedinstveni organizam. Sada se [u Brigadi] nalazi drug komandant[3] i komesar[4] zone koji daju svoju svestranu pomoć i potstrek za rad, jer Brigada treba da ima uspjeha u borbi.

II. Akcije

1) Lika

Zauzimanje mjesta, zasjede i sukobi.

1 i 2 jula o.g. 1 i 2 četa 2 bat. III odreda izvršile su napad na sisaljku kod Gračaca u Štikadi, gdje se nalazilo 75 talijanskih vojnika. Akcija nije uspjela, pošto su ustaše iz Ričice i četnici iz Štikade izvršili napad iz bokova na naše snage, te su se morali povući.

28/VI 1 četa bat. »Ognjen Prica« uspješno je sprečila neprijateljsko nadiranje iz Vaganca ka Smoljancu zadavši mu gubitke u mrtvima i ranjenima, nije se moglo ustanoviti koliko. Na našoj strani nema gubitaka.

1/VII dva voda 3 čete istoga bat. na kosi Krnjakov Vrh dočekala je ustašku patrolu od dvojice ustaša i potukla ih. Neprijatelj je s jačom snagom krenuo na pomenutu kotu pod zaštitom jake vatre sa Čelopeka i iz Petrova Sela. 3 vod 1 čete od Studenog napao je neprijatelja bočnom vatrom i isti se je povukao u Petrovo Selo. Napad se je ponovio dva puta istoga dana i borba je trajala do samoga mraka. Neprijatelj je uspio izvući mrtve i ranjene. Bataljon je obaviješten da je nepr. imao 19 mrtvih ustaša i nešto ranjenih. Na našoj strani nema gubitaka. Plijen se nije mogao izvući.

2/VII naša zasjeda na Klokočevici, u jačini od jednoga voda bez p. mitraljeza, dočekala je 80 ustaša, koji su pošli iz Deriguza za Plješevicu sa ciljem da pređu za leđa našim snagama. Razvila se je borba i nakon što je stigao još jedan vod u pomoć nepr. se je povukao. Nije poznato koliko je nepr. imao gubitaka. Na našoj strani su tri druga ranjena.

3/VII nepr. je u jačini od 100 ustaša napao na Smoljanac. 1 vod bat. »Ognjen Prica« prihvatio je borbu i nanio nepr. gubitke i to 1 mrtvog i 3 ranjena. Uslijed brojne nadmoćnosti naši su se morali povući i nepr. je uspio popaliti selo Smoljanac.

4/VII snage »Ognjen Prica« odbile su nepr. koji je krenuo na Zaklopaču, uz priličan broj mrtvih i ranjenih. Na našoj strani bila su 2 mrtva i 3 ranjena. Zaplijenjeno nije ništa.

---

[3] Srećko Manola
[4] Đuro Kladarin

3/VII jedna jača patrola 3 čete 2 bat. I odreda u blizini Metka sudarila se je sa jednom četničkom zasjedom. Nepr. je imao 1 mrtvog. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Za vrijeme akcije na Podlapaču jedna četa 2 bat. imala je zadatak da čisti prolaze Podlapača—[Široka] Kula i obratno. Tom prilikom zaplijenjeno je 6 pušaka i uhvaćeno 3 ustaše.

6/VII brzim prepadom nepr. je napao na liniji Kula—Ostrovica. Naše snage su se prikupile i bacile nepr. nazad u Kulu. Nepr. je brojio oko 200 boraca sa 2 bacača i sa automatskim oružjem. Imao je 6 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

7/VII potpomognut žestokom vatrom iz Ličkog Osika i Gospića (artiljerijskom) nepr. je ponovno napao na istoj liniji. Odbijen je sa noževima. Nepr. je imao 8 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani 1 lakše ranjen. 8. o.mj. nepr. je ponovno napao. Rezultat ove borbe nije poznat. Sve ove akcije izvodila je 1 jurišna ustaška satnija iz Gline pojačana sa domaćim ustašama i žandarima. U ovim borbama učestvovala su samo dva voda iz I odreda. Zaplijenjena je 1 puška sa nešto municije.

6/VII jedna desetina 2 bat. I odreda napala je na dvojicu ustaša između Rizvanuše i Brušana. Jedan je ubijen a drugi živ uhvaćen. Zaplijenjena je 1 puška sa 80 metaka.

7/VII 3 omladinska četa 2 bat. I odreda plotunskom vatrom oborila je 1 avion, koji je uništen. Pilot je uspio pobjeći. Zaplijenjena su 2 padobrana i nešto sitnih stvari.

9/VII kod Otrića napao je nepr. u jačini od 200 Talijana i 7 četnika pod zaštitom artiljerijske vatre na zasjede koje drži Doljanska četa oko razrušene pruge. Nepr. je odbijen, 2 četnika su ranjena.

9/VII nepr. u jačini od 500 Talijana i četnika pošli su da poprave prugu kod Debelog Brda, ali su na juriš odbijeni. Ubijena su 3 Talijana. Nakon toga naišao je vlak iz Gračaca, razvila se je borba u kojoj je poginulo 4 vojnika, broj ranjenih nije poznat. Zaplijenjena su 2 laka bacača, 4 puške, 1200 metaka za teški mitraljez i 600 metaka za p.mitraljez. Na našoj strani bila su 2 teže i 6 lakše ranjenih.

26/VI bataljoni »Adžija« i Udarni izvršili su napad na neke zaselke u Otočačkom kotaru da bi došli do hrane. Prepad nije uspio, pošto su čete naišle na četničke i talijanske zasjede. Borba je trajala cijelu noć. Na našoj strani 2 mrtva, 1 teško i 2 lakše ranjena. 1 pao nepr. u ruke. Gubici nepr. nisu mogli biti utvrđeni.

27/VI Talijani iz Škara krenuli su sa svim tenkovima osim manjih snaga preko Glavaca za Brlog gdje su primili borbu sa bat. »Adžija«. Nepr. je imao 6 mrtvih i mnogo ranjenih.

27/VI, za vrijeme boravka u Glavacima, jedan vod Udarnog bataljona privukao se je na brdo Drenovac zapadno od Škara odakle

je otvorio plotunsku paljbu na nepr. koji se je ulogorio oko škaračke crkve. Nepr. je imao 10 mrtvih i ranjenih.

5/VII snage Udarnog bataljona postavile su zasjedu nepr. na putu Kompolje — Žuta Lokva. Naišla su 4 kamiona koja su propuštena. Iza toga je naišao još 1 kamion sa 5 Talijana civila. Izvršen je juriš, 1 neprijatelj je mrtav, 1 ranjen, ostali zarobljeni. Kamion je spaljen. Zatim su naišla dva kamiona i razvila se žestoka borba. Nepr. je imao nekoliko mrtvih i ranjenih. Na našoj strani 1 ranjen.

6/VII snage Udarnoga bataljona postavile su zasjedu između Brloga — Kompolja. Naišla su 2 kamiona sa 40 vojnika. Nepr. je razbijen i imao je 5 mrtvih, među njima 1 oficir, 19 zarobljeno. Zaplijenjeno je 15 pušaka, 1 p.mitraljez, 2 pištolja, 3600 metaka, 64 bombe i ostalog ratnog materijala. Poslije kratkog vremena naišlo je 15 kamiona da pokupe mrtve. Nepr. je odbijen uz gubitke. Na našoj strani poginuo je 1 partizan.

3/VII bat. »Adžija« zaposjeo je napuštene Škare. Jedan vod kod Brezovca naišao je na četničku zasjedu od 120 četnika koja je sačekivala naše kurire. Do borbe nije došlo, pošto su se četnici povukli videći partizane.

2/VII Udarni bat. sačekao je u zasjedi nepr. na cesti Otočac — Senj. Akcija nije uspjela, ali nepr. je imao 2 mrtva oficira, 5 vojnika i 4 četnika.

3/VII Udarni bat. zaposjeo je napušteno mjesto Brlog i okolna sela iz kojih se je nepr. povukao u Otočac.

6/VII 1 četa bat. »Adžije« izvršila je akciju na zaselak Seoci kod Vrhovina gdje je bio četnički štab i desetak bandita. Uhapšena su trojica sumnjivih sa 1 francuskom puškom sa 3 metka.

Diverzije

3/VII 3 četa 1 bat. I odreda izvršila je napad na liniju pruge Raduč — Medak. Naišla je lokomotiva sa 3 oklopna vagona. Lokomotiva je prevrnuta. Pokušan je napad na oklopne vagone ali nije uspio. Nepr. je imao nekoliko mrtvih i ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Saobraćaj je bio prekinut za 4 dana.

Dva dana nakon toga ista četa uspjela je da na drugom mjestu izbaci 1 lokomotivu koja je uništena.

6/VII o.mj. 1 i 2 četa 2 bat. III odreda i jedna radnička četa izvršile su akcije na pruzi koja je razrušena u dužini od 500 m.

13 i 14/VII izvršena je akcija na selo Doljane. Učestvovali su bat. »Adžija« i »Krbava«. Akcija je uspjela. Zarobljeno je 60 četnika, 2 mrtva i 10 ranjenih. Zaplijenjena su 2 mitraljeza, 54 puške, 346 tal. metaka i 1145 jugoslavenskih. Na našoj strani 4 mrtva i 12 ranjenih, od kojih 5 teže.

2) Udarna brigada

4/5-VII u noći vršila je ova Brigada akcije oko Smoljanca, Sadilovca i Slunja. Nepr. je imao oko 80—90 mrtvih i ranjenih. Na našoj strani bilo je 10 mrtvih, 25 ranjenih, od kojih 3 teže.

3) Banija

Zauzimanje mjesta, zasjede i sukobi.

19/VI 2 četa 2 bat. nalazila se je na položaju kod Zminjaka. Naišao je nepr. u jačini od 50 ustaša. Nepr. je u paničnom bijegu razbijen, ostavivši 3 mrtva i nekoliko ranjenih. Zaplijenjeno je 3 karabina, 5 bombi i 200 metaka.

20/VI 3 četa 2 bat. bila je napadnuta na položajima Đulskim Brdima kod Dvora. Nepr. je odbijen uz gubitke. Plijena i oružja nije bilo. 16/VI 1 četa 3 bat. odbila je nepr. na položajima kod Kordića, jačine 2 satnije, uz gubitke. Neprijatelj je uspio pokupiti mrtve i ranjene i njihovu spremu. Zaplijenjeno je 300 metaka i par okvira za p.mitraljez.

21/VI snage 3 bat. i 5 bat. izvršile su akciju na selo Donju Budičinu. Zaplijenjeno je 30 karabina i 1 p.mitraljez i nekoliko stotina metaka, te ostalog ratnog materijala. Nekoliko ustaša je strijeljano i nešto poginulo. Na našoj strani 1 mrtav i 1 ranjen.

16/VI 1 i 2 četa 4 bat. sačekala je u zasjedi kod Bužima jedna kola sa 4 ustaše koji su ubiti. Plijen je 1 karabin sa 60 metaka.

21/VI patrole 4 bat. spriječile su probijanje ustaša iz Krupe za Bos. Novi.

22/VI 1 i 2 četa 4 bat. napala je na želj. stanicu u Blatnama i vaktarnicu broj 6. Zaplijenjena su 62 karabina, 3 p.mitraljeza, 1 mitraljez, 52 kom. ćebadi, 16 šatorskih krila, 64 ranca i oko 5000 metaka. Mrtvih i ranjenih nije bilo. Zarobljeni su pušteni kućama.

21/VI 1 i 2 četa 5 bat. sa snagama 3 bat. izvršile su akciju na selo Donju Budičinu. Zaplijenjeno je 7 karabina, 1 p.mitraljez, nešto municije i ostalog ratnog materijala. Mrtvih i ranjenih nije bilo.

Diverzije

21/VI na pruzi Krupa — Bos. Novi patrole 4 bat. pripucale su na domobrane koji su došli izvlačiti voz. Dobivene su 2 bombe i 50 metaka.

18/VII 3 i 4 četa 1 bat. izvršile su rušenje želj. pruge između Grabovca i Maje u dužini od 5 km. Uništene su sve telefonske veze. Minirane su i skretnice na stanici Grabovac kao i dijelovi želj. lokomotive. Uništena je jedna lokomotiva.

22/VI 1 četa 3 bat. i 3 četa 5 bat. srušile su želj. prugu između Hrastovice i Kraljevčana u Tešnjaku u dužini od 1 i pol km. Telefonska veza na ovoj dužini je uništena, svi pragovi su spaljeni.

4) Kordun

Zauzimanje mjesta, zasjede i sukobi.

6/VI grupa I odreda koja je prebačena u Kozjaču u zajednici sa grupom iz Bosiljeva razoružala je žandar. stanicu u selu Rosopajnik. Zaplijenjeno je 5 karabina, 250 metaka, 1 pištolj i ostale ratne spreme.

3/VII 4 četa 4 bat. krenula je prema Farkašiću i Letovaniću da razoruža žandarmerijsku postaju. Na putu je susrela 2 domobrana i razoružala, zaplijenivši 2 karabina, 100 metaka i 2 vojnička odijela. U Farkašiću razoružana su 3 žandara, zaplijenjena su 4 karabina, 1 pištolj i 1 radioaparat. U Letovaniću razoružana je žand. stanica te zaplijenjeno 13 karabina sa municijom. Ukupni plijen je bio 19 karabina, 5 pištolja, 10 bombi, 35 raketa, 1 civilna puška, 1 radioaparat, 2000 metaka, te nešto ostale ratne spreme.

24/VI 3 četa 1 bat. II odreda polupala je pumpu na Mrežnici kod Generalskog Stola. Plijena nije bilo.

25/VI 5 četa 3 bat. II odreda povratila je 30 kom. opljačkane stoke i zarobila 2 muslimana, koji su pušteni kućama. Izgubili smo 1 p.mitraljez. Mitraljezac je ranjen.

28/VI bile su skoncentrisane u Kordunskom Leskovcu i Mašvinama snage proleterske čete I i II odreda, omladinska četa, mitraljeski vod 4 čete 3 bat., 2 bat. II odreda i dva lička bataljona sa namjerom da napadnu Drežnik i Rakovicu. Uslijed izdaje akcije nisu izvršene. Došlo je do manjih sukoba u kojima je pao jedan omladinac i 1 proleter, te dvojica ranjena.

1 i 2/VII noću 1 bat. izvršio je akciju na bolnicu u Dugoj Resi. Zaplijenjeno je sanitetskog materijala u vrednosti 200.000 din. Vod koji je napadao na selo Belavići razoružao je posadu i zaplijenio 7 karabina s municijom, zarobivši 7 domobrana i 2 ustaša, koji su pušteni kućama jer su bili zavedeni.

6/VII 1 bat. II odreda stupio je u borbu s 200 ustaša, domobrana i žandara iz Siče koji su pošli prema Perjasici, zaplijenjena su 3 p.mitraljeza, 20 karabina sa municijom. Zarobljeno je 19 domobrana i 1 ustaški satnik Prodanović koji je spremao atentat na komandanta Grupe druga Ćanicu. Neprijatelj je pobjegao u pravcu Karlovca. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Diverzije

1/VII 3 četa 3 bat. rastrgala je želj. prugu između Blata i Jesenice. Naišao je voz i lokomotiva koja se je prevrnula. Zarobljeni su 29 Talijana, 3 četnika, 4 domobrana i 9 želj. službenika. Zaplijenjeno je 25 pušaka, 2 pištolja i 500 metaka. Četnici su likvidirani a ostali pušteni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar		Za Komandanta
Sl. otsutan	(M.P.)	**Slavko Krajačić**

BR. 103

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 18 SRPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU ODREDA ZA SREDNJU DALMACIJU O IZMJENI SASTAVA ŠTABA ODREDA I BATALJONA, REORGANIZACIJI BATALJONA, FORMIRANJU PARTIZANSKIH PUNKTOVA I POLITIČKOM RADU SA BORCIMA[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. .....
18 jula 1942

KOMANDANTU ODREDA ZA SREDNJU DALMACIJU

Po primitku ovoga naređenja izvršit ćete slijedeće izmjene u sastavu Štaba Odreda za srednju Dalmaciju, Štaba I dalmatinskog udarnog bataljona i Štaba II bataljona.

1. U Štabu odreda zamjenik komandanta drug Matutinović Svemir,[2] drug Piplović Nikica[3] zamjenik komesara, operativni oficir drug Širinić Vjeko[4] rješavaju se svojih dužnosti.

2. Za zamjenika komandanta Štaba Odreda za srednju Dalmaciju imenuje se dosadanji komandant I dalmatinskog udarnog bataljona drug Branko Dude.

Za obavještajnog oficira imenuje se drug Ivan Grubiša.

Za pomoćnika intendantskog oficira imenuje se drug Sirotković Marin.

Drugarica sekretar Radojka Katić stavlja se na raspoloženje ovoga Štaba.

3. Za privremenog komandanta I dalmatinskog udarnog bataljona imenuje se drug Duje Bašić. Za operativnog oficira toga bataljona imenuje se drug Baričić Vjekoslav, za intendantskog oficira imenuje se drug Tomić Petar.

4. U Štabu II bataljona za sada se neće vršiti izmjene.

5. Drugovi Piplović Nikica, Stupin Slavko i Širinić Vjeko stavljaju se na raspoloženje Štabu odreda, s tim da Piplović Ni-

---

[1] Redakcija posjeduje kopiju naređenja.

[2] Poginuo kod Jajca 1942 godine u borbama protiv Nijemaca, kao operativni oficir bataljona Prve dalmatinske brigade.

[3] Osuđen od strane vojnog suda na smrt i strijeljan 1943 god. na Hvaru radi antipartijskog i demoralizatorskog dijelovanja i nemorala. Prije ove osude je u više navrata opominjan i kažnjavan, ali i pored toga nije izmjenio svoje držanje.

[4] Ubijen od odmetnika 1946 god., na Oklaju, kao načelnik kulturno-prosvjetnog odjela Oblasnog narodnog odbora za Dalmaciju.

kica dobije dužnost političkog komesara u jednoj četi, Stupin Slavko za komandira jedne čete, drug Širinić Vjeko za obavještajnog povjerenika u jednoj četi.

Drugovi Matutinović Svemir i Romac Ivan stavljaju se na raspoloženje Štabu odreda.

6. Istovremeno preći će se odmah ka reorganizaciji bataljona, time što će se od četiri čete u svakom bataljonu organizovati po tri čete. Nastojat će se da u svakom bataljonu bude otprilike podjednako boraca, a snage od jedne čete koje se sada nalaze na dužnosti u Vještića Gori riješit će se naknadno.

Štabovi bataljona predložit će komandire četa, a Štab odreda će ih imenovati.

7. Svakom bataljonu pridodat će se po 25 nenaoružanih drugova, osim onih koji vrše pomoćne službe.

8. Oba bataljona organizovat će svaki svoju komoru, svoju sanitetsku službu, a u svakoj četi odredit će po dva bolničara.

9. Štab odreda imenovat će u svakom bataljonu privremenog vršioca dužnosti obavještajnog oficira, a u svakoj četi odredit će se po jedan obavještajni povjerenik.

10. Od nenaoružanih partizana Štab odreda organizovat će jednu radnu četu ako ih ima do 50, dvije čete ako ih ima preko 50. Ovim će četama imenovati komandire i komesare, razdijeliti ih u vodove, a oni će stajati pod direktnom komandom Štaba odreda.

11. Štab odreda organizovat će slijedeće partizanske punktove:

1. Dinarski
2. Na Vještića Gori
3. Vrdovski
4. Kamešnički.

Svaki od ovih punktova imaće najviše do 15 boraca sa vodnikom na čelu. Iz Dinarskog punkta treba odmah povući sve iznad 15 drugova i smjestiti ih u bataljone. Cetinski punkt treba da se likvidira.

Štab odreda moći će da na Dinarski i Kamešnički punkt odašalje i po jednu četu, ali samo sa konkretnim operativnim i političkim zadacima. Zadaci punktova su slijedeći: 1. Da osiguraju kurirsku vezu i pratnju drugovima koji prolaze preko dotičnog punkta. 2. Prikupljanjem veza i informacija da postane obavještajni centar za sav kraj. 3. Da razvija živu propagandu i političku djelatnost. Svi punktovi moraju slati redovite sedmične izvještaje Štabu odreda.

12. Za privremenog komandira logora na Vještića Gori imenuje se drug Matutinović Svemir. On mora da bude odmah upućen na svoju dužnost.

13. Štab odreda posvetiće sve snage da se organizuje što hitnija žetva u Glavašu, Validžiću, Uništima, Modrašu i ostalim na-

puštenim ustaškim imanjima. Za taj rad treba mobilisati što veći broj seoskog stanovništva sa svim potrebnim oruđem. Mobilisanje može biti po potrebi i prisilno. Poslat ćete čim prije jednu izvidnicu prema Čubricama da ispita mogućnost žetve s naše strane.

14. Uprkos zadatka rada oko žetve, Štab odreda i štabovi bataljona moraju dati svu snagu da se ovo vrijeme dok nema vojnih operacija iskoristi za vojnu organizaciju i podizanje političkog nivoa naših boraca.

U smislu vojne organizacije s partizanima treba početi takorekuć ispočetka. Na političkom času ili pred strojem treba im razjasniti i naučiti ih kako se pozdravlja. Trebaju saznati i zapamtiti koje su sve dužnosti u našoj vojsci i kakovi odnosi u njoj vladaju. Treba ih barem u osnovnim linijama uputiti u strukturu organizacije vojske od desetine, voda, čete, bataljona, odreda (brigade), grupe odreda, operativne zone, glavnih štabova i Vrhovnog štaba. Osnovno je da se svi naši partizani konačno uvjere da naša vojska nije skup »drugova«, nego jedna redovita narodna vojska u kojoj postoji kao u svim vojskama na svijetu zakon potpunog poštivanja naredbe. Ima u našoj vojsci i nešto više negoli u ostalim vojskama, ono što ima i Crvena armija, a to je, osim vojne komande, drugarsko savjetovanje. Drugarsko savjetovanje iznad svega na političkim časovima, gdje svaki partizan dobiva puno pravo da dade svaku primjedbu i svaki predlog koji je rukovođen sa ciljem da bude za napredak naše vojske. Jasno je da mora učiniti na način pristojan i taktičan, tako da ne bi radi načina upropastio sadržinu svog predloga.

U političkom smislu treba podići duh naših partizana koji je ponegdje u posljednje vrijeme malaksao. Na težinu našeg položaja treba prikazati veličinu našeg poziva. Treba sve pozvati da zaborave na sve sitnice i da ih uvijek u svakom djelu prati misao za kakove se velike zadatke formira ova vojska. U nju ne može ući bilo ko. I ako mi budemo uvjereni da je u nju došao neko nedostojan, očistit ćemo ga bez milosrđa. Na sve naše poteškoće treba gledati sa velikom vjerom, mi ćemo ih svladati, i za nas su prošle teškoće isto tako teške.

Sa svim borcima treba izvršiti temeljitu analizu političke situacije u srednjoj Dalmaciji. Svi treba bar u osnovnom da se upoznaju koje su sve struje neprijatelja u Kninskoj Krajini, koje u Cetinskoj dolini, kakav je naš odnos prema njima i prema kojoj perspektivi mi imamo težiti. U tom smislu kakva taktika mora da bude partizana prema svima njima pojedinačno.

Stalno treba pred ljudima iznositi razvoj borbe Crvene armije i razvoj sve većeg ujedinjavanja sviju slobodoljubivih naroda svijeta u borbi protiv Hitlera. Treba govoriti o drugom frontu u Evropi koji može na nas partizane u Jugoslaviji postaviti u jednom momentu neočekivane i najveće zadatke.

15. Opaža se da Vi imate neispravan odnos prema seljaštvu i N.O. odborima. Vi naime još ne shvaćate da je narod uglavnom pozvan da nas hrani. Zato Vi potpuno neispravno počimate između sebe i naroda razvijati neke trgovačke odnose. Protivno dosadanjoj praksi Vi pred N.O. odborima trebate postaviti zahtjev stalnog i sistematskog pomaganja Vaših bataljona i u mesu i u kruhu. To će u početku ići teško, ali to mora uspjeti, jer nam drugog izlaska nema.

16. Štabovi bataljona moraju slati svake sedmice redovite iscrpne izvještaje svom Štabu odreda. Isto tako svake sedmice Štab odreda mora da šalje u Štab zone slijedeće zasebne izvještaje:

1. Operativni i organizacioni (drug komandant)
2. Komesarski
3. Obavještajni (rad neprijatelja u našim redovima)
4. Informativni (snage i kretanje neprijatelja)
5. Intendantski
6. Izvještaj o svim vezama koje se podržavaju i koje nam nedostaju
7. Sanitetski
8. Brojno stanje i naoružanje.

Za neodašiljanje ovih izvještaja komandant odreda[5] biće pozvan na odgovornost. Po primitku ovoga naređenja odmah ćete poslati dva stalna Vaša kurira u ovaj Štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

BR. 104

OBAVJEŠTENJE POLITIČKOG KOMESARA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 20 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O POSTAVLJENJU ČLANOVA ŠTABA ZONE I FORMIRANJU ODREDA U ŽUMBERKU[1]

ZA ŠTAB II OPER. ZONE

Dragi drugovi,

Već pred duže vremena, manje su kordunaške partizanske jedinice prelazile na teritorij II operativne zone u Kljuku i Draganićku Šumu, gdje su se zadržavale izvjesno vrijeme i izvodile manje akcije. Pred dva mjeseca otprilike, pošla je s Banije Pro-

[5] Božo Bilić-Marijan

[1] Original u arhivi CK SKH.

leterska četa, koja je trebala da uđe u sastav I proleterskog bataljona, u Slavoniju, gdje je trebala da oživi partizanski pokret na tom terenu. S tom su četom pošli i operativni oficir našeg Štaba drug Seljo,[2] drug Parmač[3] i drug Štefek.[4] Drugovi Parmač i Štefek upućeni su za Moslavinu, gdje se trebao da formira štab II operativne zone. Za komandanta smo II operativne zone imenovali druga Stipu,[5] koji se sa svojom jedinicom navodno tamo nalazio, za komesara druga Parmača, a druga Štefeka za člana tog štaba. Mi smo iz Slavonije dobili obavijest da su tamo stigli. Poslije toga nikakvih vijesti od njih nismo dobili.*

Prije izvjesnog vremena jedna je kordunaška jedinica[6] preko Kljuke prešla u Žumberak, gdje se sastala sa slovenskom jedinicom i tamo već djeluje.

U namjeri da pojačamo partizanski pokret na teritoriju II operativne zone formirali smo nedavno jedan Odred sa sektorom djelovanja u kotarevima: Samobor, Jastrebarsko, Karlovac — sjev. od Kupe, Pisarovina, Vel. Gorica, te okolina. U sastav tog Odreda ući će sve jedinice II operativne zone, koje imaju sektor djelovanja južno od Save, a sjeverno od Kupe, sve kordunaške jedinice koje su do sada djelovale na tom sektoru. Osim toga naredili smo Grupi kordunaških p.o. da na taj sektor uputi jedan bataljon. Za taj smo Odred imenovali kao komandanta druga Čorta, a komesara druga Balaša.[7]

Nastojte da se sa štabom tog Odreda povežete. On se vjerojatno nalazi u Žumberku. Osim toga neophodno je potrebno da se što prije formira štab II operativne zone. Raspitajte se preko štaba III operativne zone što je s drugovima Parmačom i Štefekom, koje smo imenovali za štab II operativne zone. U slučaju da ne možete da pronađete drugove Stipu, Parmača i Štefeka formirajte štab II operativne zone od drugova Čorta i Balaša.

Javite našem operativnom oficiru drugu Selji da se što prije povrati u naš Štab, zajedno s Proleterskom četom.

20. VII. 1942 god.

Drugarski pozdrav,

Vlado[8]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

---

[2] Narodni heroj Franjo Ogulinac
[3] Stanko Parmač
[4] Štefek Rogina
[5] Pavle Vukomanović
[6] Vod pod rukovodstvom Teše Bulata
[7] Vidi naredbu br. 12 Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, dok. br. 64.
[8] Vladimir Bakarić

BR. 105

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 20 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O DIVERZIJAMA NA PRUZI BLATA — LIČKA JESENICA — RUDOPOLJE I PLAŠKI — VOJNOVAC

ŠTAB
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE
20 jula 1942 god.

»Postanimo majstori svoga oružja«

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Podnosi se operativni izvještaj o operacijama ove brigade u vremenu od 10—19 jula 1942 godine po slijedećem:

Pred brigadu bio je postavljen zadatak da razruši prugu na prostoru između želj. stanice Blata — L. Jesenica — Rudopolje, razoružanje vaktarnica koje su čuvali Talijani na toj liniji i na taj način izbacivanje iz prometa za izvjesno vrijeme pruge Vrhovine — Plaški.

Plan izvođenja:

Plan ove operacije vidi se iz priložene zapovijesti[1] koja je od strane štaba brigade izdata svima bataljonima. U toku operacija plan se nije mijenjao, već su operacije tekle uglavnom po predviđenom planu.

Tok operacija:

Drugi bataljon došao je na predviđeno mjesto na prugu između želj. stanice Blata i L. Jesenica, rastavio šine i čekao da voz naiđe. Raspored snaga toga bataljona vidi se iz priložene skice[2] i bio je dobar. Međutim šine nisu bile dovoljno razmaknute, i kada je voz pun talijanskih vojnika naišao, prešao je preko istih i produžio za Plaški, tako da se uslijed nebrižljivog rastavljanja šina nije uspjelo izbaciti voz iz kolosjeka, uništiti ga zajedno sa njegovom pratnjom. Poslije prolaza voza preduzeto je rušenje pruge kako je to bilo i naređeno u zapovijesti i nakon rušenja pruge bataljon se uputio na određeno mjesto prema L. Jesenici. Sav ovaj rad bataljon je obavio dana 9 jula t.g. do 18.30 časova. Dana 10 jula t.g. ovaj bataljon je zauzeo svoj položaj prema L. Jesenici i

[1] Vidi dok. br. 90.
[2] Redakcija nije pronašla skicu.

napao je talijansku posadu kod sisaljke (vodocrpa) u blizini stanice Jesenice i istu nakon kraće borbe razoružao. Odmah nakon toga jedna četa ovog bataljona napala je vaktarnicu br. 27, prvu uz stanicu Jesenica prema Javorniku. Ovu vaktarnicu četa je razoružala na smion i brz način na juriš iako je bila vrlo dobro utvrđena za odbranu. Ovdje se predalo 19 Talijana, a na sisaljki se predalo 13 Talijana. Pored svega ovoga odbijen je napad Talijana, koji su predvođeni četnicima bili pošli sa stanice Jesenica u šumu, uz osjetne gubitke po Talijane, koji su se vratili u paničnom bjekstvu natrag i više nisu pokušavali napadati. Time je Drugi bataljon izvršio svoj zadatak, pa mu je od strane štaba brigade stavljeno u zadatak da pokuša napad na stanicu Jesenica, što je i urađeno, ali su Talijani tamo imali svoje oficire, zatim su bili vrlo dobro utvrđeni, te se nije moglo uspjeti, već su držati u šahu do završetka operacija na ostalim sektorima. Za cijelo vrijeme operacija neprijatelj je davao ogorčen otpor. Za vrijeme operacija bila je dobra veza sa III bataljonom koji je bio u rezervi i na osiguranju zaleđa.

Treći bataljon za vrijeme operacija bio je sa 1 četom na osiguranju ceste i lijevog krila III bataljona, dva voda su bila na neposrednom osiguranju radnika na pruzi Jesenica — Javornik, a ostatak je bio u rezervi kod štaba brigade. Do upotrebe rezerve i angažovanja u borbi nije došlo, već je ona služila kao osiguranje zaleđa i za Prvi bataljon kao i za ostale.

Četvrti bataljon približio se stanici Javornik na nekim mjestima na 20 metara, zapalio nekoliko drvenih kuća, ali odbrana Talijana bila je vrlo uporna; imali su solidna utvrđenja ograđena žicom, pa se nije moglo jurišati i tako se rad ovoga bataljona ograničio na to da im ne dozvole da izlaze van stanice i da ne ometaju rad oko rušenja pruge. Jedna četa IV bataljona napadala je vaktarnicu uz stanicu Javornik u kojoj su također bili Talijani. Ta vaktarnica nije se mogla zauzeti i držana je u šahu do završetka akcije. Da je ovaj bataljon imao bacač mina moguće bi vaktarnica bila zauzeta.

Prvi bataljon izvršio je svoj zadatak pod vrlo teškim uslovima, da je mogao da stigne na vrijeme bio bi napravio mnogo više. Iako su vodiči tvrdili da znadu put, bataljon se zatekao još daleko od svoga mjesta u šumi gdje ga uhvatila noć i nije mogao do jutra da krene dalje. Iako je u najvećoj brzini izlazio na položaj, ovaj bataljon je prekinuo prugu od Rudopolja, napao vaktarnicu broj 32 i razoružao je, gdje se predalo 12 Talijana a dva su ubijena. Vaktarnica je zauzeta na juriš pošto je prethodno pod vatrom prekinuta žičana ograda i bačeno nekoliko bombi. Čim je prekinuta pruga do Rudopolja, stigao je iz Vrhovina blindirani voz, a bataljon, misleći da je običan voz, napao ga je žestoko, ali

je dočekan jakom vatrom i morao se ograničiti na to da ruši prugu sa radnicima napadajući ujedno i vaktarnicu br. 33, koja se nije mogla zauzeti i pored energičnog napada jer nije bilo minobacača koji su bili neophodno potrebni, tj. nije bilo mina za iste. Dva voda bila su prebačena sa druge strane pruge, na koje su napali četnici i Talijani koji su se iskrcavali iz blindiranog voza. Četnici su već bili na brdima i odanle gađali sa mitraljezom na ove vodove koji su se pod vrlo teškim uslovima ipak probili između blindiranog voza i četnika i povukli se prema Babinom Potoku. Prije povlačenja nanijeli su neprijatelju većih gubitaka gađajući ga za vrijeme iskrcavanja iz voza puškomitraljezima. Nakon dva dana ovi vodovi su došli u selo Kunić u sastav bataljona. Na tok operacija uticao je vrlo dalek put, teškoće oko snabdijevanja vodom i hranom, a inače ovaj bataljon bio bi učinio mnogo više.

Uspjeh operacija:

Za uspjeh operacija može se reći da je bio dobar i bataljoni su izvršili svoje zadatke, iako se moglo napraviti mnogo više da smo imali svoje sigurne vodiče, hrane i vode i jer je operacija vršena na nepoznatom terenu. U ovim operacijama zarobljeno je 44 talijanska vojnika, 3 puškomitraljeza, 44 karabina, oko 10.000 metaka, 200 bombi, 20 pari odijela, ranaca, oko 80 ćebadi, 20 maski protiv bojnih otrova, nešto šatorskih krila i ostalog ratnog materijala. Uništene su i zapaljene sisaljka, tri vaktarnice, oko 6 kuća i baraka za stanovanje i smještaj spreme, zatim je izbačeno iz prometa oko 16 km pruge na liniji Blata — Rudopolje na taj način da je prekidana na većim i manjim razmacima. Na toj liniji čisto porušene pruge ima oko 8 km, a telefonske veze oko 9 km, zatim su uništena tri telefonska zidna aparata, i nasip pruge prekopan je na nekoliko mjesta između Jesenice i Javornika.

Po obavljenom poslu bataljoni su se povukli u redu prema selu Glibodolu, a zatim u Kunić. Ova operacija trajala je tri dana računajući dva dana za odlazak i povratak i jedan dan trajale su same operacije.

Gubici na našoj strani iznose 2 mrtva i 3 lakše ranjena i jedan nestao, a na strani neprijatelja 2 oficira, 40 vojnika u mrtvima, a broj ranjenih se tačno ne zna ali ih ima dosta. Blindirani voz koji je prilikom operacija došao od Vrhovina zglajzao se i još uvijek se nalazi na pruzi na onom mjestu gdje je pruga bila prekinuta.

Ove operacije trajale su od 9 do 11 jula zaključno.

Na dan 19 jula bila je pripremljena akcija na voz koji dolazi iz Ogulina. Za akciju su bila predviđena dva bataljona, tako da jedan bataljon izvrši osiguranje prema Vojnovcu i Plaškom, a jedan bataljon da prekine prugu i postavi zasjedu i sačeka voz,

napadne ga i razoruža te zapali i uništi. Prema podacima koje smo dobili, ovaj voz je dovozio Talijane koji su popravljali prugu a bilo ih je obično oko 150 naoružanih. Zasjeda je bila postavljena u blizini pruge između sela Vorkapića i Pavlica na liniji Plaški — Vojnovac. Voz je imao da naiđe oko 8 sati ujutru. Sve su pripreme bile izvršene na vrijeme i bataljoni postavljeni na određena mjesta.

Tok operacija:

Treći bataljon sa jednom desetinom Prve čete I bat. II K.P.O. i komandirom iste čete zaposjeo je prugu i prekinuo glajz toliko kako bi se voz zglajzao. Drugi bataljon zaposjeo je sa Trećom četom pored pruge prema Vojnovcu sa ciljem da zaštiti desni bok Trećeg bataljona od eventualnog nailaska neprijatelja; sa I četom zauzet je položaj prema Plaškom štiteći lijevi bok istog bataljona od neprijateljskog nailaska. Obje ove čete imale su zadatak da kada voz dođe na prekinuti glajz ispred zasjede III bataljona i zglajza se sa šina da prekine svaka na svome sektoru želj. prugu kako ne bi mogao iz jednog ili drugog pravca stići neprijateljski blindirani voz srušenom vozu u pomoć. II četa II bataljona ostala je pri Operativnom štabu kao rezerva.

Tačno u 6 sati ujutro umjesto voza naišla je talijanska patrola od stanice Vojnovca jačine 15 vojnika i 1 oficir. Ista se kretala samom prugom sa isturenim pobočnicama u rastojanju 150—200 metara sa ciljem da izvidi prugu i teren u neposrednoj blizini oko iste pre nailaska voza. Kako je naša zasjeda bila za živicom u udaljenosti 200 metara od pruge, a zbog čistog terena nije se mogla povući, to se ista utajila i dalje prikrivši se još bolje u živicu, tako da je neprijateljska lijeva pobočna patrola naišla tačno na našu zasjedu. Neprijateljski vojnici vidjevši partizane uzeli su puške na gotovs okrenuvši ih prema partizanima, dok su ih partizani preduhitrili držeći ih na mušici, sa prvim hitcima srušili svu trojicu neprijateljskih vojnika koji su se nalazili u lijevoj pobočnoj patroli. Ostali neprijateljski vojnici počeli su da bježe natrag, ali ih je desno krilo naše zasjede već zaobišlo i presjeklo otstupnicu tako da je palo u naše ruke 8 tal. vojnika i jedan oficir. Istoga momenta, tj. u 6.20 časova, naišao je neprijateljski voz iz Plaškog krcat neprijateljskom vojskom; čuvši pucanj ispred sebe na pruzi, odmah je stao ispred naše zasjede i počeo da izmiče sa kompozicijom natrag ne došavši na pripremljenu mu klopku. Naša zasjeda, vidjevši da je naša namjera otkrivena, a da će i sami voz takođe pobjeći, otvorila je vatru iz bliskog odstojanja na voz sa najvećom žestinom, ali je isti ipak uspio izmaći sa žrtvama (prema obavještenjima iz Plaškog bilo je samo mrtvih oko 50). Poslije toga nailazi u 7 sati jača neprijateljska patrola od 50 neprijateljskih vojnika koje je zasjeda takođe hladnokrvno čekala

sa pripremljenom klopkom. Čuvši borbu sa vozom, neprijateljska patrola nije imala smjelosti da dođe do naše zasjede već se je sva vratila u vaktarnicu br. 10 koja se nalazi između naše zasjede i stanice Vojnovac. Odmah je izdato naređenje da se ista vaktarnica opkoli i neprijatelj zarobi, što je postojala stopostotna mogućnost. U tome momentu, kada je već bio pripremljen napad na vaktarnicu, naišli su blindirani vozovi od Plaškog jedan a drugi od Ogulina sa brdskim topovima i bacačima mina, te su sa baražnom vatrom obasuli naše položaje i prisilili naše snage na povlačenje. Neprijatelj je sa jačim snagama uspio prići prekinutoj pruzi i istu opraviti, dok je jedna naša desetina iz III bataljona uspjela otsjeći manji broj neprijateljskih vojnika od glavnine i najuriti ih prema tunelu, odnosno stanici Vojnovac i bacivši bombe u tunel veći dio neprijateljske desetine uništiti. Potom je naređeno, da se ne bi stupilo sa neprijateljem u frontalnu borbu i bez uspjeha trošila municija, povlačenje naših snaga u selo Bunjevce i Egiće.

Uspjeh operacija:

Neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i ranjenih vojnika, dok je zarobljeno 7 neprijateljskih vojnika i jedan oficir. Zaplijenjeno je 10 pušaka, dva puškomitraljeza i oko 3.000 metaka. Istog dana neprijatelj je sa dva poljska topa neprestano tukao naše položaje, kao i ostalu okolicu Plaškog, bez ikakvog uspjeha. Naši gubici iznose 2 druga mrtva (jedan od zrna, a jedan od topovske granate) i tri druga ranjena, među kojima i komandant II bataljona[3] lakše od topovskih granata. Operacija nije potpuno uspjela iz gornjih razloga.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Krunić Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

Prilog dvije skice i zapovijest.

---

[3] Momčilo Novković
[4] Ova rečenica dopisana je mastilom.

BR. 106

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 20 SRPNJA 1942 GOD. ZA NAPAD NA LIČKU JESENICU I BEGOVAC[1]

ŠTAB
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE
20 jula 1942 god.

»Postanimo majstori svoga oružja«

ZAPOVIJEST

(Sekcija Karlovac razmjere 1:100.000)

Neprijatelj se nalazi: u L. Jesenici (stanici) 180 Talijana, L. Jesenici (selo) 80 četnika, u Plavča Dragi 60 četnika, u Begovcu (Ogrizovići) 36 četnika, u Saborskom 150 domobrana (naoružanih seljaka iz sela), uz prugu iznad Begovca u vaktarnicama manji broj Talijana, na što treba skrenuti dovoljno pažnje.

Naša brigada dobila je zadatak da opkoli selo L. Jesenicu i Begovac, da pohapsi četnike i njihove pristalice, a u slučaju njihovog bjekstva da ih potuče, odnosno da očisti gore navedena sela od tih okupatorskih saveznika, a narodnih izdajica.

Da osigura svaki prilaz Italijana i četnika od Plaškog i Plavča Drage i da razruši prugu na kraćem potezu između Plavče Drage i Blata (Uvala). Da spriječi svaki pokušaj nadiranja od strane naoružanih seljaka iz Saborskog, da blokira i drži u šahu italijansku posadu na stanici L. Jesenica. Za izvršenje prednjeg

NAREĐUJEM:

1) Da 4. bataljon blokira talijansku posadu na stanici L. Jesenica, da se sa svojim desnim krilom poveže sa lijevim krilom I bataljona kod sela Vukelić Poljana južno od sela Jesenice. Lijevo od ovoga bataljona naših snaga nema, kao ni pozadi. Zadatak je ovoga bataljona da ne dozvoli Talijanima izlaz iz stanice i utvrđenja i privuče pažnju prema zapadu, tj. šumi. Da pomogne lijevom krilu I bataljona u čišćenju sela Vukelić Poljane.

2) Da I bataljon zaobiđe sa istočne strane selo Jesenicu, selo Dragići i Vukelić Poljanu tako da se sa svojim lijevim krilom poveže sa desnim krilom IV bataljona južno od sela Vukelić Po-

[1] O rezultatima napada vidi dok. br. 113.

ljane. Sa desnim krilom da obuhvati selo Potpolje do kote 585, gdje se oslanja svojim desnim krilom na lijevo krilo II bataljona. Da se osigura sa dovoljnim snagama prema Saborskom koji mu ostaje iza leđa. Glavne tačke u kojima se neprijatelj nalazi jeste crkva i popov stan u selu Jesenici, gdje se nalazi i sami štab četničke bande.

Dovoljnu pažnju skrenuti na okolicu ovih zgrada kao i na selo Potpolje.

3) Da II bataljon napadne selo Begovac, tj. Vezmar i Ogrizoviće, naslanjajući se lijevim krilom na kotu 585, povezujući se sa I bataljonom, a sa desnim krilom naslanjajući se na cestu kod samoga jezera u Blatima. Naročitu pažnju skrenuti talijanskoj posadi koja se nalazila na suprotnoj strani jezera na želj. stanici Blata. Desnim svojim krilom ovaj se bataljon ima povezati sa III bataljonom na koti 800, tj. južno od kote 822 (Pištenik).

4) Da III bataljon sa svoje dvije čete zauzme položaje Pištenik (kota 822) spuštajući se sa lijevim svojim krilom na prugu (Uvala) između Plavča Drage i Blata, te istu raskinuti, povući se na najpodesnije mjesto prema Pišteniku, držati pod vatrom cestu i prugu u slučaju neprijateljskog nadiranja od Plaškog i Plavča Drage, a takođe držati pod vatrom i samu želj. stanicu Blata. III četa ovoga bataljona ostaje kao rezerva pri Operativnom štabu koji će se nalaziti na koti 744 (Mali Sivnik). Sa lijevim krilom ovaj će se bataljon povezati sa desnim krilom II bataljona na koti 800 južno od Pištenika. Na desnom krilu ovoga bataljona naših snaga nema.

5) Za sve bataljone vodiči će se dodijeliti naknadno, sem IV bataljona kome se dodjeljuju vodiči odmah.

6) Komandanti bataljona će dati u zadatak svojim intendantima da se isti pobrinu da se snabdije vojska za jedan dan, a IV bataljon za dva dana.

7) Za polazak jedinica ove brigade izdaće se naknadno naređenje, a IV bataljon kreće 21 o.m. u 4 sati ujutru.

8) Sanitetsko previjalište bit će u selu koje se odredi naknadno, a za IV bataljon pozadi položaja, ako se to drugačije na samom terenu ne naredi.

9) Operativni štab nalaziće se na koti Sivnik 744.

10) Znak za povlačenje po završenoj akciji ili naređenje kurirom.

11) Početak napada je 22 ovog mjeseca tačno u tri sata ujutru.

12) Znaci raspoznavanja: sablja—Sarajevo, ugovoreni znaci: bacanje tri puta u vis kape, a odgovor jedanput.

13) Moj zamjenik bit će operativni oficir brigade drug Jovo Lončar.

14) Za sva ostala uputstva koristiti zapovijest od 13 jula.[2] Na upotrebu komandantima bataljona I udarne [brigade].

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Krunić Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

Dostavljeno:
Komandantima bataljona 1—4

BR. 107

IZVJEŠTAJ GRGE MILAŠINČIĆA OD 20 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA O POLITIČKOM RADU I AKCIJAMA VODA U ŽUMBERKU

Br 70/42

Okolica Novog Mesta
20. VII. 1942

Druže komandante[1]!

Nakon duljeg vremena pružila mi se je prilika da Ti ponovno dostavim izvještaj o našem radu po hrvatskim selima. Prema posljednjem našem izvještaju, koga ste primili moguće, o postavljanju novog partizanskog voda u okolici Netretića, koji se sastoji prvenstveno od Hrvata i koji ima da radi na tom terenu, pošto je meni bio zadatak da se prebacim dublje u hrvatska sela u pravcu Žumberka, prepustio sam vodstvo toga voda grupi I bataljona II K.P.O. Ja sam sa grupom od 10 drugova produžio u pravcu Žumberka gdje sam obišao na desetke hrvatskih sela dajući letke i vršeći propagandu. Na našem putu vršili smo diverzne akcije rušeći stupove, prekopavanje cesta, u najkraće vrijeme imali smo dva jača okršaja sa neprijateljem. Prvo, prilikom samog našeg prebacivanja, napali smo na jednu ustašku patrolu u jačini od 12 ljudi; od toga na terenu ostalo je 4 mrtva; plijena nismo mogli pokupiti pošto je neprijatelj dobio nakon pet minuta pojačanje i stao nas progoniti. Mi smo se sretno izvukli zahvaljujući poznavanju terena po-

[2] Vidi dok. br. 90.

[1] Odnosi se na komandanta Grupe kordunaških NOP odreda.

jedinih drugova. Drugi napad izvršili su ustaše prilikom kada smo išli da izvršimo jednu veću diverznu akciju. Borbu nismo prihvatili u selu već smo otstupili izvan sela, gdje smo im došli na lijevi bok i otvorili jaku vatru na njih; tim iznenađenjem oni su se smeli i počeli su pucati sami na svoje, tako da je na svršetku borbe na našoj strani bio mrtav jedan omladinac, a na njihovoj strani 11 što mrtvih što ranjenih. Dalji naš rad odnosi se na prikupljanje oružja od seljaka, prvenstveno H.S.S.[2] Do sada smo imali lijep uspjeh, prikupio se je lijep broj karabina kao i civilnih pušaka (duplica) a nešto i municije. Vrši se veliki pritisak ustaša da pročiste taj teren od partizana, a mi podnašamo veliki napor da se obdržimo. Najviše stradamo što nema hrane i ne znam kako će se riješiti to pitanje, jer Žumberak je više nego 100% pasivan, kruha nema niti po zimi niti po leti, a krompir će tekar da dozori za dva mjeseca, pošto je tu dosta hladno. Do sada sa vama opšte nisam imao veze, nije mi bilo moguće, pošto komesar[3] koji je stigao iz Zagreba napomenuo mi je da ja sa svojom grupom potpadam pod komandu II operativne zone, da sa vama ne trebam imati nikakve veze. Pošto se ne mogu s time složiti da nemam sa vama veze, odlučio sam po svaku cijenu da stupim u kontakt s vama i da mi naknadno date direktive da li ću stvarno morati da ostanem pod komandom II operativne zone ili da se vratim na teren gdje sam prije radio. Druže komandante, brojno stanje partizana na Žumberku do današnjeg dana jeste preko stotine; jedina mogućnost njihovog održanja jest da se promijeni vojni kadar koji komanduje tim partizanima, jedno zbog toga što sam komandir[4] te čete pokazuje višu ulogu od ostalih partizana i u borbi kad treba ići ili ga nema, a kada ide nosi sablju ko oficir, a to partizani ne gledaju baš najbolje. Ja tu nisam mogao ništa da rečem niti koje moje mišljenje pošto se uvijek smatram da ste vi meni komanda na koju trebam da se obratim, a ne II operativna zona. Stalno se traga i traži puškomitraljez, ali ovo vodstvo koje komanduje ovom četom, mislim da nije zaslužilo da im se povjeri to oružje. Druže komandante, ja se sada nalazim sa jednim vodom od 30 ljudi na terenu Slovenije u borbi protiv četnika Bele garde i to daleko u unutrašnjosti. Gubitaka na strani partizana bilo je dosta, ali uglavnom uspjelo je tu bandu nekako rastjerati, potući i razbiti. Od mog voda nije nitko nastradao. Upravo današnjeg dana dovršava se jurnjava za četnicima. Ja šaljem 2 kurira direktno do vas, da vas o svem izvijestim pa da i vi date svoje mišljenje. Druže komandante, iskreno Ti kažem da sam potpuno iscrpljen tjelesno zajedno sa svojim drugovima koji su bili sa

---

[2] Podrazumijeva se: pripadnika Hrvatske seljačke stranke.
[3] Marko Belinić
[4] Tešo Bulat

mnom na terenu po hrvatskim selima i mogu Ti reći da nisam sposoban da vršim tu dužnost, pa ako je ikako moguće i ako već odlučiš da je potrebno da se ostane na Žumberku, da nam pošalješ frišku[5] snagu zajedno sa puškomitraljezom, koji bi preuzeli našu dužnost na terenu Žumberka, a ukoliko smatraš da to nije potrebno izdaj nam daljnje naređenje. Drug Viktor Koričan je sigurno bio kod Tebe na raportu što je otkazao poslušnost, drug Đuro Sabolek obolio je i ostao je teško bolestan u Ponikva[ma], drug Drago Belavić[6] ranjen je sa dva metka i obadva se nalaze u njemu, a isti je sa nama na terenu, drug Rapo[7] ima malariju, strahovito trganje u glavi, a ja lično prilikom jurnjave pred ustašama pao sam niz jednu stijenu i svinio si nogu, tako da nakon najmanjega marša osjećam bol, a ostali su toliko iscrpljeni da opće nisu za nikakav rad. Pismeno ti ne možem sve u tančine objasniti, već će ti usmeno sve saopštiti drug Stevo Janjčić, pol. delegat voda, koji dolazi do Tebe sa ovim listom, a koji će se povratiti k nami sa daljnjim izvještajem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vodnik
Milašinčić Grga

BR. 108

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 20 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA KORDUNAŠKIH PARTIZANA NA PUTU ZA ŽUMBERAK[1]

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
20. VII. 1942.
Br. 1/42.

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE

Kako Vam je poznato, prema naredbi br. 12 komandanta Nar. osl. part. odreda Hrvatske, formiran je Žumberačko-pokupski

[5] Svježu
[6] Poginuo u Bosiljevu 1942 god., kao omladinski rukovodilac.
[7] Marko Rapo

[1] Original u arhivi CK SKH.

odred. Iz naredbe se vidi sektor djelovanja našeg Odreda, kao i jedinice koje ulaze u taj Odred.[2]

Prilažemo našu naredbu br. I[3] iz koje se vidi formacija naših četa i bataljona.

Na put smo pošli sa 125 partizana, uračunajući i komandni kadar,[4] 16 o.mj. Prije polaska na put raspoloženje partizana bilo je vrlo dobro, kao i cijelim putem. Gdje god se je moglo pjevati, partizani su pjevali. Sam put bio je vrlo naporan. Partizani su nosili na sebi mnogo spreme i materijala, odmori su bili vrlo kratki, a putovali smo gotovo danju i noću. Noću 16 na 17 o.mj. prešli smo Kupu. Prije prelaza preko Kupe pobjegla su nam tri partizana, čija imena ćemo poslati Štabu Grupe kord. N.O.P. odreda, da ih kazni. U Draganićkom Lugu dobili smo prvu vezu za Jastrebarsko po Ivici Lepaiću,[5] koji nas je vodio. Putem je izvršena akcija u Crnoj Mlaki (ribnjak, dobro Nijemca grofa Zvilinga, koji dnevno šalje ribu za Njemačku). Ubijena su dva ustaše i upravitelj dobra ustaša, a dva žandara su puštena. Zarobljena su 4 karabina, 1 pištolj, 2 bombe, nešto municije, jedan radioaparat, nešto pisaćeg pribora i drugo. Bili smo prisiljeni zapaliti zgradu, jer neprijatelj je bacao iz prvog sprata bombe i nije mu se moglo prići, a na mnoge naše pozive nije se htio predati. 17 o.mj. u 21 sat krenuli smo iz Crne Mlake prema Jastrebarskom.

U Jastrebarskom trebali smo izvršiti akciju, ali kako nisu došli vodiči na ugovoreno mjesto, krenuli smo dalje. Četa Kljuka vraćena je na svoj sektor djelovanja tj. Draganićki Lug.

18 o.mj. u jedan sat noću prebacili smo se ispod Jastrebarskog preko pruge, a prenoćili u šumi Dolanja. U osam sati ujutro ušli smo u selo Petrovinu, gdje nas je narod lijepo dočekao. Ovdje smo zamolili ljude da nam dadu nešto za jesti, objasnivši im prethodno da time pridonašaju Nar. osl. borbi. Kad su drugovi završili ručak, javile su nam naše straže da nailaze ustaše s dvije strane prema selu. Mi smo se povukli iz sela u namjeri da zauzmemo dobar položaj. Kod povlačenja iz sela u pravcu Slavetića, pao je drug Čort,[6] komandant odreda, jer smo dobivali unakrsnu vatru, a kod daljnjeg povlačenja vatru s desnog boka, čime je prijetila opasnost da nas bace suviše u lijevo na brisani prostor. Vatrom puškomitraljeza istjerali smo neprijatelja s jednog dominirajućeg brda i povukli se za Brdo Mačković, kota 519. Tu smo uspjeli dobiti prvu vezu preko jednog civila, te nakon kratkog odmora otišli za selo Gračac. Ovdje smo večerali, dobili daljnju vezu

---

[2] Vidi dok. br. 64.

[3] Vidi dok. br. 95.

[4] To su bili borci proleterskih četa Prvog i Drugog kordunaškog NOP odreda.

[5] Ivica Lopaić, tada član Kotarskog komiteta KPH Jastrebarsko

[6] Narodni heroj Slavko Klobučar-Čort

i putovali cijelu noć do sela Tisovca. Putem smo jeli u selu Vidovići, gdje smo sreli prvu patrolu druga Teše.[7]

U selu Tisovcu održan je sastanak komandnog kadra, na kome se zaključilo preformirati čete, tj. dati svakoj četi partizane kojima je poznat teren na svome sektoru djelovanja. Odlučili smo popuniti Štab bataljona i Odreda, te pronaći odmah mjesto za štabove i sektore djelovanja za čete.

Danas 20. VII ujutro počeo se neprijatelj kretati u pravcu sela Tisovca. Mi smo se povukli iz sela neprimjećeno i isturili na dominirajuća brda naše snage.

Navečer polazimo prema slovenskoj granici, radi sprovađanja u djelo našeg zaključka.

Javite, molimo Vas, odmah da li da tražimo preko Štaba Grupe kordunaških nar. osl. part. odreda da nam Glavni štab Hrvatske imenuje novog komandanta odreda.

Ovo pišemo na brzinu, pošto smo pred pokretom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za komandanta
komandant I bataljona
Breberina Miško

Polit. komesar
Boca Balaš[8]

BR. 109

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 21 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O KONCENTRACIJI NEPRIJATELJSKIH SNAGA I PRIPREMAMA NAŠIH JEDINICA ZA RAZBIJANJE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj 402
21. VII. 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Sinoć smo usmeno obaviješteni da će danas ili sutra uslijediti talijansko-četnička ofenziva iz sjeverne Dalmacije prema

[7] Tešo Bulat
[8] Boris Balaš

našem oslobođenom teritoriju.[1] Koncentracija neprijatelja vrši se duž pruge od Knina pa sve do Gračaca. Računa se da su snage neprijatelja jake oko 15.000 vojnika. Kako smo obaviješteni, neprijatelj je u djelovima sjeverne Dalmacije popalio sela i žito. Izgleda nam da to namjerava i ovamo, da nas ekonomski uništi, pošto ne može uništiti našu živu snagu.

Prema neprijatelju sada se nalazi jedan i po naš bataljon[2] i dva bataljona[3] Sjeverodalmatinskog odreda. Moral kod naših boraca je vrlo dobar, dok moral kod partizana iz Sjeverodalmatinskog odreda, prema izvještaju komandanta[4] III odreda, nije baš najbolji. Plan obrane već je stvoren, i naše su snage zaposjele položaje obranbene. Pored toga, izdali smo usmena uputstva komandantu III odreda kako da iskoristi najbolje naše snage i kako da manevrira. Pošto neprijatelj ima namjeru da nam pali žito, tj. da nas ekonomski uništi, to smo mu dali naređenje da se neprijatelju daje otpor i da se brane sva sela. Izdali smo mu također naređenje da se izvrši evakuacija čitavog civilnog pučanstva.

Sa partizanima Sjeverodalmatinskog odreda povuklo se i nekoliko stotina civilnog stanovništva na naš teritorij. Mi smo izdali uputstva komandantu odreda kako i gdje da smjesti i da obezbijedi ishranu ovih izbjeglica.

Izvještavat ćemo vas redovito o toku neprijateljske ofenzive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politkom
otsutan

Komandant
V. Četković

---

[1] O početku neprijateljske ofanzive na oslobođeni teritorij Like vidi dok. br. 115.

[2] Bataljon »Gavrilo Princip«

[3] »Bude Borjan« i »Branko Vladušić«

[4] Đoko Jovanić

BR. 110

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 22 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O STANJU I AKCIJAMA NAŠIH SNAGA U OKOLINI ČAZME, NA KALNIKU, MOSLAVINI I BILO GORI[1]

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
Br. 3
22. srpnja 1942.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.P.O. ZA HRVATSKU

Zadnji operativni i politički izvještaj upućen je 17 juna preko Slavonije na G.Š.

Do sada je ovaj štab uspostavio veze među partizanskim snagama istočnog i sjeveroistočnog dijela Moslavačke Gore, snagama na Bilo Gori i u najzadnje vrijeme 21/VI sa snagama zapadno [od] Moslavačke Gore. Četa »Ćehaić Kasim« još u aprilu uputila je jedan svoj vod sa puškomitraljezom u pravcu Čazme. Ovome vodu pridružile su se snage 70 partizana prebačenih iz Banije sa 4 puškomitraljeza i 60 pušaka. Partizani iz Banije i vod iz čete »Ćehaić Kasim« obrazovali su bataljon po uputstvima O.K. Banije i to su današnje snage na zapadu Moslavačke Gore, Sisačke Posavine do Ivanić Grada.[2]

Sve akcije i politička djelovanja bataljon je slao[3] štabu Banije. Ubuduće, kako je objašnjeno štabu bataljona da je direktno podređen ovom štabu zone, slati će izvještaje izravno nama.

Naše prodiranje na Kalnik za dugo vremena ostalo je neuspješno. Veze se nisu mogle uspostaviti dalje od Bjelovara. Nazad 20 dana dobili smo vezu sa Kalnikom i doznali smo sudbinu Kalničke čete preko jednog druga koji je bio u pomenutoj četi partizan. On izvještava slijedeće: U četi je bilo 56 partizana naoružanih sa 2 puškomitr. Do 26/IV vođene su sitne akcije, a 26-IV došli su u sukob sa reakcijom koja je brojila oko 2500. Rezultat borbe je 110 mrtvih i veliki broj ranjenih na neprijateljskoj strani. Vlastiti gubici 1 mrtav i nekolicina lakše ranjenih. Četi je uspjelo probiti obruč i zaći u zaleđe neprijateljskim snagama. Nakon borbe donijet je zaključak da se četa razdijeli u manje grupe i da krenu raznim

[1] Original je pisan mastilom.
[2] Odnosi se na Šesti bataljon Banije. Vidi dok. br. 91.
[3] Misli se na izvještaje.

pravcima. Posljedica podjele čete je pad komandira (oficir iz Zagreba, došao kamionom)[4] i desetkovanje manjih grupa.

Stanje 20/VI te čete je slijedeće: Grupa od 5 partizana kod Ludbrega, 7 partizana sa jednim pušmitr. nalazilo se na podnožju Kalničkog vrha u okolini pravoslavnog pučanstva, 4 partizana nalazila se u blizini Križevaca. Sve tri grupe nisu međusobno povezane. Ostali partizani povratili su se kućama.[5]

Poslije dobivenih podataka o Kalniku ovaj štab je donio zaključak da se iz čete sa Bilo Gore pošalju četvorica drugova koji će sakupiti raspršene grupe i ispitati mogućnosti ponovnog formiranja čete. O njihovom radu još nismo dobili izvještaj. Poslije dobivenog izvještaja donijeće se odluka. Prodiranje na Kalnik i na tom sektoru formiranje jačih snaga ostaje stalno naš jedan od glavnih zadataka.

Teren na kojemu operiše bataljon zapadno [od] Moslavačke Gore u jeseni je podvodan a inače ne odgovara partizanskim uslovima, pa će se taj bataljon odmah u jesen prebaciti za Kalnik. O prilikama u Zagorju i na Ivanšćici nemamo jasnih podataka; čuje se preko seljaka iz Novog Sela da su domobrani vodili borbu na Ivanšćici sa partizanima. Za Zagorje takođe se priča da se vode akcije, sabotaže i sprečavanja odvoza žita.

Akcije čete »Kasim Čehaić« od 17 juna do danas:

27/VI. Likvidiran jedan bandit u B. i zaplijenjeno 10 metaka.

30/VI. Razoružano i svučeno 3 ustaše. Zarobljeno 3 karabina, 3 noža, 5 opasača, 2 fišeklije, 3 odijela i rublje, 2 bombe, 236 metaka i 176 kn.

3/VII. Zaplijenjene 3 bombe i 186 metaka.

4/VII. Zaplijenjeno 1 par voj. cipela i 2 opasača.

5/VII. Učestvovala čitava četa. Izvršen napad na poduzeće Nihag. Ogromna šteta je nanesena poduzeću. Živežne namirnice iz magacina podijeljene su radništvu. Održan je radnicima miting koji je odlično uspio. Zaplijenjeno je 20.000 kuna, sav tehnički materijal iz kancelarije, radio, telefon, rublje i kišne kabanice. Iza toga krenula je četa vozom (šumskim) u planinu, gdje je na pogodnom mjestu razbijena pruga, oštećen most i obje su mašine uništene na mostu u provaliji. Prekinuto je 150 m telefon. žice i najureni su radnici s rada u šumi.

Nanesena je milionska šteta preduzeću koje radi za državu bez i jednog metka.

9/VII. Razoružana straža na rijeci Čazmi, sastavljena po domobranima. 13 domobrana je razoružano. Plijen: 8 pušaka St Etienne, 170 metaka, 4 para cipela, 9 torbica, 9 opasača,

---

[4] Božo Leiner

[5] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 68.

8 fišeklija, 2 šinjela i ostali materijal. Usput je prekinuta veza na telef. liniji i vodovod. Povlačenje izvršeno u redu bez gubitaka na našoj strani.

10/VII. Sukob s reakcijom u Ploščici. Uslijed nedovoljne obavještajnosti uspjelo je reakciji, koja je bila sastavljena od domobrana, žandara i ustaša, približiti se neposredno mjestu gdje se nalazila četa u samom selu i zametnula se borba. Neprijatelj imao slijedeće gubitke: 2 mrtva i 3 ranjena. Gubitak je naš: 1 puška St Etienne, 25 metaka i 1 ranac apoteke. Tok borbe i povlačenje bilo je na visini. Moralni i politički uspjeh bio je ogroman.

15/VII. Zarobljena 1 civ. puška, 1 voj. ćebe, nizać metaka, 6 metaka 12 m/m i 200 kn.

15/VII. Likvidiran u S. jedan bandit i zaplijenjeno legionarsko odijelo, rublje, opasač i 3 kopjejke.

18/VII. Razoružana straža između V. i G. Četa je napala stražu zaposjednuvši prugu u duljini 2 km. Straža se sastojala od 16 vojnika u dvijema stražarama sa 4 stražarska mjesta. Napad je izvršen paljbom uz poziv na predaju.
Domobrani su pružili otpor, ali iza jače paljbe bio je skršen. Većina stražara se je predala, ostali su pobjegli. Plijen: 8 pušaka St Etienne, 5 of.[anzivnih] bombi, 3 def.[anzivne], 6 fišeklija, 67 metaka, 7 pari cipela, 7 opasača, 4 šinjela i hlača, bluza, torbica, satova, poljski telefon, pisaćeg pribora i živežnih namirnica.
Gubici kod neprijatelja: 3 mrtva, 6 lakše ranjenih, 5 zarobljenih. Zarobljenici su pušteni nakon upoznavanja ciljeva naše borbe. Četa se u redu povukla bez gubitaka.

Akcije I bataljona:

O svim akcijama ovog bat. do 18/VII izviješten je štab Banije, jer bataljonu navodno nije bilo poznato da potpada štabu ove zone.

20/VII. Kod V. Mlinske uništene su 2 šumske lokomotive i to jedna državna a druga firme »Našička«. Radnicima je održan miting gdje se je prikazalo zašto se ruše lokomotive, čemu i kome služi njihov rad, ciljevi naše borbe i poziv da stupe u partizane. Mnogi su obećali da će poći sa četom, dok je samo jedan otišao.

21/VII. U šumi Moslavačke Gore, predjel Podgarić, zaplijenjene su 2 lokomotive sa kojima se bataljon odvezao u selo Novo Selište gdje je u šumskoj manipulaciji firme Nihag zaplijenjen kanc. materijal i veća količina živežnih namirnica. Vani sela na pogodnom mjestu obe lokomotive onesposob-

jedna dizana a druga firma Vaičić. Radnicima je odrekao
nešto gdje se je prikazalo zašto se puše lokomotive, čemu
i kome služi njihov rad, ljudi vole borbe i žele da stupe
u te borbe. Mnogi su shvatili da je pošlo za šalom dok je
prema jedan otišao.

21/6. U Šumi kodovaška gore predjel Brdjanić zaplijenjene su
2 lokomotive na kojima se kotlovi rdjavo u nalo
ženo stanju gdje je u šumskoj uvojnici firme Nahag
zaplijenjen kamen mašinjak i nešto kalčina šinskih
mašinica. Naši nisu na pogodnom mjestu ove loko
motive onesposobljene za rad. Uprijeda je rad i
sima rad u nježi Šumi ka mašinjaka.

Akcije šalje na Bilo Gori:

Za njeme dom je manje grupice kontrolora kotla
nili i šalje, Č.L. Stroila se šalje od Bo Gori.

Prisne su akcije likvidiranja ustaše pojedinaca u
sremu Gradišno Pogo. Tim je šalo opasala partizan
ski u noći ustaše po nenagim selima na obra
nima Bila. Mogućnosti kontroliranje su odlične.

Narednjem op. oficira druga Šefe ona šalo: ujedi
nitarij Bila odredio je u Sporkinoj zoni.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politički komesar: Komandant:

Komnetić

ljene su za rad. Spriječen je radnicima rad u sječi šume za neprijatelja.

Akcije čete na Bilo Gori:

Za mjesec dana iz manje grupice partizana poslanih iz čete »Č.K.«[6] stvorila se četa od 80 ljudi.
Vršene su akcije likvidiranja ustaša pojedinačno u srezu Grubišno Polje. Čim je četa ojačala razoružavani su seoski ustaše po mnogim selima na obroncima Bila. Mogućnosti mobilizacije su odlične.

Naređenjem op. oficira druga Selje[7] ova četa i cijeli teritorij Bila određen je III operativnoj zoni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Parmač Stanko

Komandant:
Stipe[8]

BR. 111

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 22 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA KORDUNAŠKIH I BANIJSKIH PARTIZANA

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj: 409/42
22 jula 1942

Operativni izvještaj

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NAR. OSLOBOD. PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. Neprijatelj je na teritoriji ove Grupe još uvijek u defanzivi i prema najnovijim obavještenjima izgleda da ima namjeru za pripremanje ofanzive u cilju da bi [se] domogao ovogodišnje žetve.

---

[6] »Čehaić Kasim«
[7] Narodni heroj Franjo Ogulinac
[8] Pavle Vukomanović

Zadnja obavještenja koja smo primili izgleda da neprijatelj ima namjeru prebaciti neku vojsku u mjesto Topusko, a sve radi žetve.

II. 15. ov.mj. jedinice III bataljona II K.P.O. razrušile su prugu u blizi[ni] Generalskog Stola imajući namjeru da na tom mjestu kod nekog propusta dočekaju blindirani voz i zapale ga benzinskim flašama. Voz međutim nije naišao iako je bio u Dubravama i očekivao se njegov povratak u Generalski Stol. Uslijed dana naše su se jedinice morale povući.

17. ov.mj. izvršena je operacija na Siću. Operaciju je izvodio Udarni bataljon II K.P.O. i I bataljon II K.P.O. Vojnička situacija kod obadva bataljona vrlo je dobra i borbenost na visokom stupnju sa kojom su pošli na ovu operaciju. Po operacionom planu napad je započet u 4 sata ujutro. S naše strane učestvovali su partizani sa naoružanjem od oko 350 karabina, 14 p.mitraljeza i 2 teška mitraljeza, računajući snage za direktni napad i osiguranja. Neprijatelj je raspolagao u Sići sa 60 domobrana i 35 ustaša, čije je prisustvo bilo nepredviđeno i oni su u zadnji čas došli naoružani sa 3 p.mitraljeza. Podatke o neprijatelju dostavio je Štabu odreda Štab I bataljona, u kojima je bilo naznačeno da se u Sići nalazi oko 60 domobrana, da imaju rovove koji nisu natkriveni i da stanuju u tri zgrade od kojih je jedna zidana i dvije drvene. Na temelju ovih podataka komandant Odreda je naredio da se izvrši napad na Siću. Međutim dan prije akcije saznale su naše jedinice da je neprijatelj u Sići bolje utvrđen i ograđen žicom. Štab I i Udarnog bataljona zastupali su mišljenje da se operacija ne izvrši, ali operativni oficir II odreda[1] stao je na stanovište da se naređenje mora izvršiti i po tome je postupljeno. Po planu trebale su naše jedinice da nastupaju u dvije kolone sa južne strane, bez pucanja, dok bi se napad sa zapadne [i] istočne strane vršio pucanjem, da bi se na te strane svratila pozornost neprijatelja. Naprijed su išli jurišači, koji su skinuli cipele da bi se mogli privući što neopaženije. Akcija je izvođena po planu, jedino što jurišači nisu mogli u same rovove, radi zapreka od žice na kojima su dočekani jakom vatrom. Na dva mjesta uspjelo se žicu prerezati, ali ni tu se nije moglo dalje nastupati uslijed jake vatre, te su tu poginula dva druga, a tri ranjena. Partizani su bacali bombe na rovove, ali budući da su oni bili natkriveni nije se neprijatelj mogao uskolebati, te [je] isti odgovarao čestim bacanjem bombi, s kojima izgleda da je mnogo raspolagao. Nakon 1 1/2 sat uzaludne borbe zaključeno je da se naše jedinice povuku, ali je ustanovljeno da se 3 četa Udarnog bataljona nalazi na položaju otkuda je otstup vrlo težak radi brisanog prostora. Mislilo se još dulje pričekati sa blokadom, da bi se stvorila mogućnost za otstupanje 3 čete, međutim neprijatelju je stigla pomoć iz Karlovca u jačini od oko

[1] Simo Mikašinović

1500 ustaša sa bacačem mina, koji su razbili 2 četu I bataljona i naše jedinice bile su prisiljene na otstupanje. Skoncentrisana je sva vatra na neprijateljske rovove iznad 3 čete Udarnog bataljona i ona se je uspjela povući. Prema našim osiguranjima od Generalskog Stola i Barilovića nije neprijatelj nailazio. Ova operacija prema tome nije uspjela po planu i na našoj strani bilo je 5 mrtvih iz Udarnog bataljona i 1 mrtav iz I bataljona, te 8 lakše ranjenih iz Udarnog i jedan lakše ranjen iz I bataljona. Neprijatelj je također imao gubitaka, ali u nepoznatom broju. Operacijom je rukovodio operativni oficir II odreda uz zajednicu sa štabovima I i Udarnog bataljona.

Uzroci neuspjeha ove akcije jesu nedovoljna informacija o neprijatelju, njegova utvrđenost i činjenica da su u rovovima zatečeni ustaše, dok su domobrani bili u rovovima samo do pola noći. Partizani Udarnog bataljona pokazali su se vrlo dobri u ovoj operaciji i njihov energičan nalet na prepreke od žica jedan je od uzroka ovolikih žrtava. Štabovi bataljona u ovoj operaciji pokazali su se energični i kod izvođenja same operacije voljni da je dokončaju sa uspjehom.

Dana 17 ov.mj. jedinice III bataljona I odreda u zajednici sa IV bataljonom partizanskih odreda Banije postavile su zasjedu kod Kamenskog Mosta. U 11 časova naišao je neprijatelj u jačini od 60 vojnika u streljačkom stroju iz Bosne prema našoj zasjedi. 12 vojnika sa jednim p.mitraljezom prešli su rijeku Glinicu i uputili se u pravcu Bastina Brda gdje je bila zasjeda. S drugu stranu rijeke Glinice ostao je ostatak neprijateljske vojske da štiti pokret ove dvanaestorice. Ovih 12 vojnika sišli su na glavnu cestu i prošli pored 1 voda 1 čete III bataljona koji ih je propustio da uđu u zasjedu, a potom otvorio vatru na iste i odmah su pala 4 mrtva, a ostali su se povukli u pravcu zasjede na Bastino Brdo. Šta se dalje sa njima desilo nije se moglo ustanoviti pošto se na Bastinom Brdu nalazio u zasjedi IV bataljon Odreda Banije. Plijen je bio 4 karabina, jedan ranac s 350 metaka, 4 para odijela, jedan okvir p.mitraljeza i 20 kuna novca. Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka, a niti je tko bio ranjen.

Noću između 19 i 20 ov.mj. V bataljon Odreda Banije u zajednici sa našim IV bataljonom I odreda napao je neprijateljsku posadu koja se je nalazila u školi Čemernica. Raspored snaga bio je slijedeći: 1 četa IV bataljona napadala je školu s istočne strane, 2 četa istog bataljona napadala je sa zapadne strane, desno od ceste koja vodi Vrgin Most — Glina. I četa V bataljona bila je raspoređena da napadne neprijatelja sa sjeveroistočne strane škole, ostale naše snage od obadva bataljona bile su [na] osiguranju prema Glini, Topuskom i Vrgin Mostu. Jačina naših snaga koje su napad vršile bila je 100 boraca. Raspored i jačina neprijatelj-

skih snaga bila je 74 žandara i domobrana, a stanovali su u samoj školi okolo koje su imali iskopane rovove. Njihovo naoružanje bilo je 1 p.mitraljez, a ostalo karabini.

Tok operacija bio je slijedeći:

Napad je počeo u 3 sata. Prva vatra, koja je naređena da se otvori što jača, nije otvorena ni u polovini kako je morala biti, braneći se da su imali zastoj kod p.mitraljeza, ali ipak, iako je vatra bila slaba, drugovi su uspjeli da se privuku još bliže neprijatelju i bacali su bombe jedni na druge. Na ovome mjestu ranjen je komandir jedne čete V bataljona[2] i poginuo je jedan vodnik i desetar. Za vrijeme napada komandant bataljona V nije bio u Operativnom štabu već se je nalazio među borcima i kada je čuo da je ranjen komandir i pala ova dvojica drugova, dao je odmah trubni znak za povlačenje bez ikakvog znanja Operativnog štaba.

Neprijatelj je bio iznenađen i još da se je držala vatra 15—20 minuta vjeruje se da bi uspjeh bio siguran, ali pošto je bio nesporazum kod Operativnog štaba i komandanta V bataljona Banije tim što je komandant kad je vidio svoja dva druga mrtva naredio svom trubaču da svira povlačenje koje je iznenadilo ostali Operativni štab, a i same partizane.

Cilj ove operacije bio je da se neprijatelj razoruža, njihove zgrade za stanovanje da se potpuno unište, a time bi se ujedno omogućilo postavljanje zasjede neprijatelju na cesti Topusko — Vrgin Most, koja je u ovom slučaju dok se neprijatelj nalazi u školi Čemernica vrlo otešćana ili skoro nemoguća iz razloga jer neprijatelj odmah dozna čim naši dođu u zasjedu, tim više što pored same ceste imade civila koji žive pod autoritetom ustaša i njima služe.

Držanje komandira, komesara i partizana, te Operativnog štaba bilo je na dostojnoj visini.

Gubici na našoj strani: bio je jedan vodnik, jedan desetar 1 čete V bataljona, a komandir iste čete je lakše ranjen i još dva druga. Gubici sa neprijateljske strane bili [su] 14 mrtvih, 3 zarobljena. Plijen kod ovoga zarobljen je i to: 4 karabina, 400 metaka i 4 vojnička odijela.

18. ov.mj. u 6 sati jutra napao je neprijatelj na teritoriju IV bataljona II K.P.O. od Rakovice, Drežnika,[3] Sadilovca, Vaganca, Čavnika, Čerkezovca, Rujnice, Tršca, Šturlića, Furjana i Lađevca. Po izvještaju IV bataljona računa se da je neprijatelj raspolagao sa 3500—4000 snaga. Položaje su zauzeli u noći. Narod [sa teritorija] IV bataljona obaviješten je da se evakuiše prema Močilima, ali se tamo nije mogao probiti preko ceste Slunj — Rakovica pošto

---

[2] Adam Petrović
[3] Drežnik Grad

je bila neprijateljska zasjeda. Partizani IV bataljona su se skoncentrisali u šumi Mašvina, gdje su naišli na neprijatelja i primili borbu na juriš. Borba je trajala od 6.30 do 10 sati i neprijateljske linije su probijene. Tom prilikom je zaplijenjeno 7 karabina i izvjestan broj municije, a iz obruča se izvuklo 75 partizana dok su ostali ostali u šumi Mašvina. Naši gubici prilikom proboja bili su tri mrtva i 5 ranjenih od kojih su 4 otpremljena u bolnicu, a peti je ostao.

III. Organizaciono stanje: Formiranje novih i reorganizacija dosadanjih jedinica nije obavljana.

IV. Rad štabova: ocjena rada i prijedlozi ostaju nepromjenjeni prema izvještaju br. 367/42 od 15 ov.mj.

V. Predviđaju se operacije na pruzi Ogulin — Karlovac, na cesti Topusko — Kladuša i cesti Slunj — Rakovica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Kovač[4]

(M.P.)

Komandant
Sl. otsutan.

BR. 112

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 23 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH SNAGA I IZVRŠENIM AKCIJAMA I DIVERZIJAMA

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
NAROD. OSLOBOD. POKRETA
BANIJE
23/ VII. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Opća vojna situacija na sektoru Banijskog odreda u posljednjih 8 dana: Koncentracija neprijateljskih snaga u Glini, Petrinji, Kostajnici i Pounju. Iza toga slijede izvještaji o jednoj jačoj ofanzivi neprijatelja na naš sektor. Svi se izvještaji poklapaju, da će ofanziva početi 15. ov.mj. Mi smo o tome izvijestili Štab Grupe

[4] Većeslav Holjevac

kordunaških odreda, da pojača osiguranje kod Kamenskog Mosta, jer se vršila i koncentracija neprijateljskih snaga u Topuskom, od kojih se jedan dio imao prebaciti za Kladušu i navodno nama udariti iza leđa. Isto tako u Bosnu smo poslali našeg informativnog oficira[1] u Štab I krajiškog odreda, da ih izvijesti o stanju kod nas i da održava stalno vezu između našega i I krajiškog odreda. Preko našeg informativnog oficira u Bosni, dobili smo vezu i sa Operativnim štabom Krajiških odreda, koga smo isto tako upoznali o stanju kod nas. Drug komandant Operativnog štaba Krajiških odreda[2] savjetovao nam je, preko našeg informativnog oficira, da se sa neprijateljskim snagama ne upuštamo u frontalnu borbu, nego da u slučaju jače neprijateljske ofanzive na Baniju prebacimo jedan dio naših snaga u Bosnu a drugi dio za leđa neprijatelju. S obzirom na nedostatak u municiji a ujedno služeći se iskustvom Kozare mi smo doneli plan da se ne upuštamo u jaču borbu sa neprijateljem, nego u slučaju jake neprijateljske ofanzive da se naš II i III bataljon prebace preko Une u Bosnu a I, IV i V bataljon da se prebace u hrvatska sela iza leđa Gline. Istovremeno izdali smo naređenje VI bataljonu da na sisačkom sektoru što više pojača djelatnost, kako bi se barem jedan dio neprijateljskih snaga morao povući u pravcu Siska i s tim bi bio umanjen broj neprijateljskih snaga za ofanzivu na Baniji.

Međutim ofanziva ni do danas nije počela. Jedan dio neprijateljskih snaga iz Gline povukao se je navodno prema Karlovcu, a jedan dio iz Petrinje prema Zagrebu i Sisku. Na rečeni dan početka ofanzive tj. 15. ov.mj. izbile su na naš oslobođeni teritorij svega 2 Mrakove bojne. Jedna je nastupala od Gline preko Selišta i Šibina i to pokret je vršila u 2 sata po ponoći, tako da se neočekivano susrela sa nekim našim jedinicama, koje su kretale istovremeno od Buzete u pravcu Hajtića. U tom sukobu poginula su dvojica partizana i jedan se predao. Ova bojna nastavila je dalje svoje kretanje preko Buzete i Maje za srpska sela preko pruge i tamo je zauzela položaje, koje i danas drži. Jedna je satnija zauzela položaj u selu Brnjeuška, druga u Majskom Trtniku, treća u Ravnorašću i četvrta u Vlaoviću (Bukvik). Druga bojna nastupila je po danu od Petrinje preko Peckoga, prema Bačugi i Kraljevčanima i tamo zauzela položaj. Jedna satnija se je utvrdila u Šušnjaru (Bogovići), druga u Tremušnjaku, treća u Kraljevčanima i četvrta u Klincu. U pojasu koji su zatvorile ove neprijateljske snage, ostala su srpska sela preko pruge iz kojih je narod izbjegao još prošle ofanzive. Zadatak ovih snaga bio je da osiguraju žetvu u ovim selima, sa kojom su odmah i počeli. Mi ćemo ih pokušati u tome spriječiti ukoliko nam uspije.

---

[1] Joža Kovačić
[2] Kosta Nađ

Neprijatelj na zauzetim položajima kopa rovove i pravi utvrđenja, a svaka satnija naoružana je sa jedan ili dva teška mitraljeza, a većina ih ima i po jedan bacač mina. Ima ustaša i domobrana. Mi smo već pokušali da sa domobranima postavimo vezu, što će kako nam izgleda i poći za rukom.

Za sada koncentracije nema. U Glini, Petrinji i Topuskom redovne su posade koje su pojačane sa ove dvije bojne koje se nalaze na terenu. U Pounju od Kostajnice do Dvora neprijatelj pojačava svoje posade. Do sada su ove posade pojačane sa 1500 Njemaca i 500 domobrana koji su navodno sa Kozare povučeni ovamo. U Kostajnici isto tako garnizon se je pojačao. Broj snaga nije poznat. U Dvoru i Bosanskom Novom uobičajene snage koje su ovih dana pojačane sa 80 Njemaca koji su stigli sa kamionima u Bos. Novi. Prema prikupljenim podacima ova se koncentracija vrši za ofanzivu koja bi imala uslijediti na Grmeč. Prema nekim vijestima tvrdi se da bi neprijatelj s te strane imao sada da vrši glavni napad na naš sektor. Mi u to malo verujemo jer nema izgleda za ofanzivu na naš sektor, bar za ovo vrijeme, jer vijesti o ofanzivi na Baniju neprijatelj sam vješto ubacuje preko svojih agenata u narod, koji pred civilnim stanovništvom govore kako će sada biti vršena jedna jaka ofanziva koja će ići za konačnim istrebljenjem kako pučanstva tako i partizana, navodeći velike uspjehe neprijateljske ofanzive na Kozaru, uništenje partizana i naroda na Kozari. Tako jedne večeri stigao je izvještaj iz Dvora u Štab II bataljona, gdje se nalazio i zamjenik komandanta Banije,[3] koji je u slučaju neprijateljske ofanzive imao preuzeti komandu nad II i III bataljonom, da će sutra neprijatelj sa jakim snagama nastupati u tri pravca od Dvora i Pounja na sektor II bataljona. U izvještaju je još navedeno da je u Dvor stiglo pojačanje od 1.000 Njemaca a u Bos. Novi oko 500 domobrana i ustaša. Drug zamjenik komandanta smatrajući da je ovo početak ofanzive donesao je odluku da se II bataljon prebaci preko Une za Bosnu. Sutradan od rečenog napada nije bilo ništa i naše snage koje su bile prebačene u Bosnu dobile su naređenje istog dana da se prebace nazad, što je idućeg dana i učinjeno.

Neprijatelj je ovog puta uspio da vješto iskoristi koncentraciju svojih snaga u obližnjim garnizonima i da, zahvaljujući nedostacima naše obavještajne i informativne službe, preko svojih agenata stvori psihozu iščekivanja jedne jače ofanzive kako kod masa tako i kod vojske. Jedan od glavnih agenata za Mraka i Vidakovića, Mata Mazalović uhvaćen je i dao nam je o svom radu sjajnih podataka, što se vidi i iz priloženog zapisnika[4] o njegovom saslušanju. Isti je po završenoj istrazi i ubijen.

---

[3] Marijan Cvetković
[4] Nije pronađen.

Akcije

16 na 17. VII o.g. snage II i III bataljona izvršile su napad na jedno ustaško selo u Pounju—Kuljane. Prema dobivenim podacima tamo se nalazilo 80 domobrana i 20 naoružanih civila sa 3 puškomitraljeza i jedan teški mitraljez. Napad je izvršen u 1 sat u noći. Akcija nije uspjela. Poslije povlačenja uspostavilo se da dobiveni podaci o neprijateljskim snagama u ovome selu nisu bili tačni. Posada je bila od 120 ustaša, 8 pm., 2 teška i minobacač. Osim toga rovovi prema Šakanlijama, u dužini čitavog sela, bili su ograđeni bodljikavom žicom, sa montiranim bombama i nagaznim minama. A prema svim izgledima vidilo se i to da je neprijatelj bio obaviješten o napadu od nekog seljaka iz obližnjeg srpskog sela, pošto su seljaci na dan uoči samog napada već bili iz najbližeg srpskog sela evakuisali stoku i izbjegli sa familijama dublje u pozadinu. Još jedan dokaz mogao bi poslužiti u prilog tome što se pri samom napadu osjetila pripravnost neprijatelja na obranu, jer čim su prvi meci ispaljeni sa naše strane minobacač je odmah izbacio prvu granatu a iz svih rovova osuta je paklena vatra na partizane. Partizani su ipak uspjeli na 15 metara da se približe rovovima i da iz rovova gdje nije bilo žice protjeraju neprijateljske posade. Jedna četa se probila u samo selo. Ali kako se Prva četa II bataljona, koja je imala za zadatak da se probije sa suprotne strane u drugi dio sela, [nije probila], ova se četa iz sela morala povući i s tim je uspjeh bio spriječen i poslije 2 sata borbe naše snage morale su biti povučene. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih. Naši gubici 2 mrtva i 4 ranjena.

Akcijom je rukovodio zamjenik komandanta Banije.

18. VII o.g. krenule su dvije ustaške satnije iz Kladuše prema Topuskom, sa oko 100 civila koji su nosili kose i srpove, vjerojatno da idu negdje u pljačku. Jedna četa IV bataljona, koja je bila u zasjedi kod Kamenskog Mosta s naše strane, i jedna četa Trećeg bataljona I kordunaškog odreda, koja je bila u zasjedi sa druge strane, otvorile su vatru na neprijatelja, koji je razbijen i natjeran u bjekstvo. Gubici neprijatelja bili su 5 mrtvih i više ranjenih. Sa naše strane nije bilo gubitaka. Naši su dobili 3 karabina i jednog muslimana uhvatili su živog, koji je izjavio želju da će ostati u odredu i zadržan je.

19. VII o.g. naš V bataljon, koji je prebačen za leđa Gline sa zadatkom da izvrši neke manje akcije u hrvatskim selima i na prolazu kroz ta sela da politički djeluje na hrvatski narod, izvršio je akciju, u zajednici sa IV bataljonom I kordunaškog odreda, na jednu neprijateljsku posadu u jačini od 70 domobrana i žandara, a koja je bila smještena u osnovnoj školi sela Čemernice. Akcija nije uspjela, iz razloga toga što jedinice IV bataljona I kordunaškog odreda nisu izvršile svoj zadatak, i dok su 40 drugova

1. čete V bataljona, nakon par minuta, uspjeli izbiti neprijatelja iz rovova i došli do same zgrade i počeli bacati bombe u zgradu, dotle su se Kordunaši zabili iza neke zgrade u selu u udaljenosti od 300 metara od škole i uopšte nisu otvarali vatru, kako je to bilo predviđeno, sa čime su omogućili koncentraciju vatre na drugove V bataljona. Poslije toga morali su se i ovi povući sa gubicima od 2 mrtva i 2 lakše i jedan teže ranjen. Jedinice V bataljona, koje su tom zgodom bile na osiguranju, uhvatile su 3 domobrana i jednog žandara sa karabinima, koje su razoružali, a kako je dalje s njima postupljeno nije izviješteno.

Iz izvještaja VI bataljona o njegovoj djelatnosti na sisačkom sektoru.

Prilikom odlaska partizana sa Banije, koji su određeni da uđu u sastav VI bataljona, pod vodstvom komandanta,[5] na putu za Brezovicu, izvršili su u noći između 15 na 16 ov. mj. akciju na žandarmerijsku stanicu u Crncu kraj Capraga. Tom prilikom naše su snage brojile 40 strijelaca i 2 puškomitraljeza, a posada neprijatelja bila je u jačini od 12 žandara, bez automatskog oružja. Akcija je djelomično uspjela. Jedan žandar je zarobljen, jedan ubijen i jedan ranjen. Ostali žandari povukli su se na tavan odakle su stalno bacali bombe, tako da se nisu mogli razoružati. Pošto je prelaz naših drugova preko Save bio u neposrednoj blizini same stanice, nisu se mogli duže zadržavati u borbi, nego su se bez gubitka povukli i prebacili preko Save za Brezovicu. Plijen je bio 3 karabina.

Drugi dan po dolasku naših drugova u Brezovicu odpočela je na njih ofanziva. 17 ov. mj. u 5 sati ujutro neprijatelj je nastupao u 3 pravca gdje su se nalazili naši drugovi na položaju. Pošto su patrole koje su bile isturene prema Galdovu izvijestile komandanta bataljona da se primjetio pokret vojske u pravcu Brezovice, [a] računajući da se neprijatelj kreće samo u ovom pravcu, drugovi su zauzeli položaj na ivici šume i tu su sačekali dolazak vojske. Kad se neprijatelj približio na otstojanje od 200 — 250 metara, na posve brisanom prostoru, na njega je otvorena vatra iz 3 puškomitraljeza i 130 karabina. Ali pošto su istovremeno pristizale ostale neprijateljske snage iza leđa naših drugova, naši su se drugovi odjednom našli u neprijateljskom obruču. Komandant je odmah izdao naređenje da se povuku u jednom pravcu i probiju kroz obruč, što im je i uspjelo. Partizani su probili obruč na juriš na tri mjesta i sretno se izvukli da nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. U ovoj borbi zarobili su 3 domobrana sa karabinima, 4 bombe i oko 1000 metaka, što su ih u bijegu ostavili domobrani. Prema izvještaju koji su kasnije drugovi dobili od seljaka, neprijatelj je imao oko 70 mrtvih i ranjenih.

---

[5] Dragan Bobetko

19. VII izvršen je napad od strane neprijatelja i na logor 2. čete VI bataljona u Velikogoričkom srezu. Jačina neprijateljskih snaga bila je oko 500 ustaša. Neprijatelj je uspio blokirati ovu četu, tako da su se drugovi morali probijati kroz obruč. Prilikom probijanja kroz neprijateljski obruč naši su ubili oko 5 ustaša i više ranili, dok gubici na našoj strani bili su jedan mrtav. Poslije ove borbe neprijatelj se povukao. Plijena u oružju nije bilo.

Pošto smo dobili izvještaj diverzanata, javićemo detaljnije o rušenju vozova, za koje smo zadnji put javili.

27. VI o.g. na pruzi Zagreb—Dugo Selo dignut je jedan vojni talijanski brzi vlak sa vojskom. Uništena je mašina i jedan vagon, dok su 3 vagona oštećena. Žrtava je bilo dosta, ali broj se nije mogao doznati. Saobraćaj je bio prekinut 15 sati.

2. VII o.g. dignut je jedan poluteretni vlak sa ranjenicima iz Bosne na pruzi Zagreb — Lekenik. Lokomotiva i jedan vagon su uništeni i još je par vagona oštećeno. Ranjenih i mrtvih bilo je dosta, ali broj je nepoznat. Saobraćaj je prekinut 12 sati.

3. VII o.g. na pruzi Ivanić Grad — Dugo Selo postavljen je aparat sa eksplozivom za njemački brzi voz (Ciklon) sa njemačkim oficirima, koji je imao da prođe ovom prugom u pol 12 sati u noći. Kad je voz naletio, lokomotiva je izbačena iz šinja potpuno uništena, 3 vagona bila su prevrnuta i nekoliko oštećeni. Po izvještaju jednoga mašiniste simpatizera, koji je s nama u vezi, a koji vozi ovom prugom, bilo je oko 50—60 mrtvih i veći broj ranjenih. Promet je bio zadržan 40 sati. Ove akcije izvodio je sa diverzantima drug Ilija Gromovnik.[6]

Borbenost i disciplina partizana na zadovoljavajućoj je visini. Iza svakoga juriša partizani su još borbeniji. Jurišanje na rovove za njih više ne pretstavlja nikakvu opasnost ili zapreku. Sve teškoće na koje nailaze pri maršovanju bilo na kiši bilo na vrućini, iako ih ima dosta sa slabom obućom, podnose hrabro i ustrajno. Isto tako teškoće oko ishrane i spavanja podnose na isti način. Svaka neposlušnost, neizvršenje datog naređenja ili zadatka, kao i kolebljivosti i kukavičluk oštro se kažnjavaju.

Organizaciono stanje naših jedinica.

Formiranju udarnog bataljona još nismo pristupili iz razloga promjena koje su nastupile na našem sektoru, u vezi sa najavljenom ofanzivom. Dok se stanje prilika na našem sektoru sredi, pristupit ćemo formiranju udarnog bataljona. Ovih dana dobili smo 50 karabina od Udarne brigade Krajiških odreda, sa kojima smo naoružali 4. pozadinsku četu II bataljona i sada je pretvorili u borbenu četu.

Što se tiče sadašnjeg stanja i rada u štabovima bataljona, u posljednjih 8 dana svi su štabovi bili uglavnom na terenu sa

---

[6] Ivan Hariš

svojim jedinicama i kretali se zajedno s njima. Rad štabova se uglavnom kroz ovo vrijeme odvijao po direktivama Štaba Banije. Glavni nedostaci primjećeni su u informativnoj i obavještajnoj službi kod svih štabova, a naročito kod Štaba II bataljona, zbog čega je i došlo do prebacivanja ovog bataljona preko Une.

Organizacija obavještajne i informativne službe u potpunosti je ovih dana reorganizovana i za te funkcije određeni su novi ljudi, kako u pozadini tako i u vojsci. Rad novopostavljenih komandanata I, II i V bataljona još se nije ispoljio u tolikoj mjeri, da bi se mogla po njima donijeti ocjena.[7]

Akcije koje su u izgledu, jesu prvenstveno uništavanje neprijateljskih snaga dviju Mrakovih bojni koje se nalaze na osiguravanju žetve i to uglavnom noćnim prepadima. U tom pogledu vrše se već pripreme. Iza toga slijede akcije na Majur i na glavnoj pruzi Sisak — Sunja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Ranko Mitić

Komandant
Bjelajac Stanko

(M.P.)

[7] Vidi dok. br. 91, objašnjenje 13.

BR. 113

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE UDARNE BRIGADE HRVATSKE OD 24 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O STANJU U BATALJONIMA I O NAPADU NA LIČKU JESENICU

ŠTAB
I UDARNE BRIGADE I ZONE
HRVATSKE
24 jula 1942 god.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Podnosi se operativni izvještaj o operacijama ove brigade u vremenu od 20 do 25 jula 1942 godine po slijedećem:

1) Udarna brigada formirana je dana 8 jula 1942 godine sastojeći se iz četiri bataljona, od kojih su dva bataljona od Lička grupe i to bataljon »Marka Oreškovića« i bataljon »Petra Vuksana«, zatim II bataljon I K.P.O. i jedan bataljon iz Banije. Svaki bataljon sastoji se iz tri čete i mitraljeskih vodova na svaki bataljon po jedan. Brojno stanje i naoružanje bataljona ove brigade vidi se iz priloženog brojnog stanja[1]. Brigada nema još svoj pun formaciski sastav predviđen po naredbi I zone broj 4,[2] već se to postepeno postiže izvršenjem akcija i mobilisanjem partizana koje nam stavlja povremeno na raspolaganje Kord. grupa, Lička i Banijski odred.

Komandni kadar kod I bataljona »M.O.« je dobar i sposoban, te dorastao svome zadatku i rukovodećoj ulozi, od komandanta bataljona pa do desetara. Kod II bataljona »P. V.« isto tako je dobar i postavljene zadatke izvršava, istina malo slabije od I bataljona, ali ipak zadovoljavajuće. Kod Trećeg bataljona komandni kadar može biti dobar samo kada bi ulagali više truda, inicijative i savjesnije pristupali izvršenju dobivenih zadataka. Pored toga nisu samokritični i uvijek nalaze nekakve izgovore koji ne odgovaraju stvarnim činjenicama. Komandiri i niži kadar je kod ovoga bataljona dobar. Kod IV bataljona u vojničkom pogledu komandni kadar je dobar, samo još treba da steče malo rutine.

Partizani kod I bataljona u vojničkom pogledu su vrlo dobri i sposobni, te svoje zadatke uvijek dobro izvršavaju. Oni su ponosni na ime svoga bataljona i neće da dozvole da im se ma šta može prigovoriti. Vole svoje starije drugove i vrlo su disciplinovani. Kod

---

[1] Redakcija ga nije pronašla.
[2] Nije pronađena

II bataljona su nešto slabiji od I bataljona, ali ipak im se može reći da su dobri. Partizani III bataljona su većim dijelom dobri, samo se moraju još u borbi očeličiti. Kod Četvrtog bataljona banijskog su vrlo nježni, neotporni, slabo su otporni prema dugim marševima, gladi, žedji, vrlo slabo disciplinovani, pa čak jedan dio neposlušni.

Brigada u cjelini još nije postavljena na pravu vojničku bazu, ali strpljivim radom, vježbanjem i usavršavanjem vojničkim moći će ispuniti nade koje se u nju polažu. Već sada ona može izvršavati kao krupnija vojna jedinica veće vojne zadatke sa dosta dobrim uspjehom. Izvođenjem čestih akcija brigada će steći iskustvo, očeličiti se i postati jedinica koja će moći neprijatelju zadavati teške udarce. Vojne vježbe ne izvode se iz borbene obuke, jer sve vrijeme koje poslije akcija stoji na raspoloženju upotrebi se za odmor, presvlačenje, kupanje, te čišćenje oružja sa opisom naoružanja.

2) Od 19 do 25 jula brigada je izvela jednu akciju sa ciljem da se razoružaju i rasprše četničke bande, pohvataju i likvidiraju njihove vođe u mjestu L. Jesenici.

Plan izvođenja ove operacije vidi se iz priložene zapovijesti[3] koja je izdata bataljonima prije polaska na operacije. Operacija nije tekla tačno po predviđenom planu, jer IV bataljon, koji je imao zadatak da ugrozi želj. stanicu Jesenica, nije posjeo svoj položaj, budući da vodiči koji su ga vodili nisu znali uslijed noći izaći na pravi put niti su bataljon doveli onamo kuda je trebalo, i bataljon se je postavio na drugo mjesto između Jesenice i Blata i štitio ostale bataljone od nailaska neprijatelja od Blata i Jesenice. I, II i III bataljon zauzeli su svoje položaje koji su im po planu bili predviđeni. Veliki obilazni put koji je brigada imala da pređe, zatim vodiči koje smo prekasno dobili i koji nisu bili sigurni niti su znali tačno prave puteve, ovoga puta doprinijeli su da se akcija ne izvede po planu, a niti na vrijeme koje je bilo predviđeno.

Tok operacije:

I bataljon zauzeo je svoje određene položaje tačno u četiri sata i sa jednom četom izvršen je napad na Jesenicu, dok je sa drugom četom izvršen napad na Vukelić Poljanu koja je odmah i zauzeta, a nakon zauzeća Vukelić Poljane i ova četa je upućena prema Saborskom radi osiguranja. Četa koja je vršila napad na Jesenicu u snažnom naletu zauzela je taj kraj sela, došla sve do mosta i ugrozila crkvu i popov stan gdje se neprijatelj bio povukao u zidove i davao jak otpor. Za vrijeme operacija ustaše iz Saborskog pošli su u pomoć napadnutim četnicima u Jesenici, ali su bili odbijeni i u neredu se povukli ostavljajući jednog mrtvog.
Drugi bataljon sa jednom četom počeo [je] u svanuće napad na

[3] Vidi dok. br. 106.

Potpolje, vrlo brzo protjerao četnike tako da su se oni povukli u crkvu i popov stan. Neprijatelj je na taj način bio ugrožen sa dvije strane i to sa jedne strane od jedne čete I bataljona, a sa druge od jedne čete II bataljona i imale su naše čete jedna sa drugom vezu. Daljnje napredovanje otežano je jer je neprijatelj davao jak otpor, zatim su Talijani sipali iz mitraljeza bočnu vatru sa visine sa stanice Jesenica. Borba bi se bila riješila jedino da se nije neprijatelju dalo vremena da se povuče u crkvu i da je energičnije napadan kako sa jedne tako i sa druge strane. Nastaje mali zastoj i iščekivanje koje su četnici iskoristili da se još bolje priberu, te ospu jaču vatru na partizane koji su se već bili približili. Od toga momenta počinje ranjavanje, pa čak i pogibija partizana. Čekalo se da se borba riješi jurišem. Videći da bi juriš na crkvu i popov stan zahtijevao velike žrtve, a moguće da ne bi ni uspio, Operativni štab saglasno donosi rješenje da se čete neprimjetno izvuku iz borbe i povuku se na polazne položaje. Borba je trajala vrlo dugo, tj. sve do 14 časova. Za vrijeme našeg napada pokušali su četnici iz Blata da zađu za leđa, ali su bili primjećeni i odbijeni od strane našeg IV bataljona. Talijani su gađali topovima i minobacačima na položaje III i IV bataljona koji su bili na osiguranju, a isto tako kretali su se i prugom i gađali sa mitraljezima bočnom vatrom.

Uspjeh operacije:

Operacija nije u potpunosti uspjela iz naprijed navednih razloga. Uhvaćeno je 10 živih četnika sa oružjem i nešto municije, a na strani četnika bilo je oko 15—20 mrtvih i nepoznati broj ranjenih, a na našoj strani bilo je 5 mrtvih i 9 ranjenih. Među poginulim drugovima hrabro su pali operativni oficir II bataljona i komandir II čete istog bataljona koji su se svojom hrabrošću naročito istakli. Operativni oficir zove se Jovo Ljeskovac. Od plijena uhvaćeno je 12 karabina sa malo municije.

Ova operacija izvršena je na dan 22 jula 1942 god.

3) Brigada sada djeluje u Plašćanskoj dolini na rejonu III bataljona II K.P.O. Borbenost brigade je dobra.

4) Prema naređenju G.Š.H. brigada treba da krene za Drežnicu gdje će imati zajedničke akcije sa Proleterskim bataljonom. Nije nam još poznato na kom će terenu biti te akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Krunić Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

PREGLED BROJNOG STANJA

i naoružanja I. Operativne Zone partizanskih odreda Hrvatske na dan 24-VII. 1942. g.

30 VII. 1942

Jedinica	Partizana	Mobilisanih	Mitraljeza: Jugoslavenskih	Mitraljeza: Talijanskih	Mitraljeza: Njemačkih	Lakih mitraljeza	Puško mitraljeza: Jugoslavenskih	Puško mitraljeza: Talijanskih	Puško mitraljeza: Njemačkih	Pušaka: Mauser 7·9 mm.	Pušaka: Talijanskih 6·5 mm.	Pušaka: Manliher	Pušaka: Raznih vojničkih	Pušaka: Civilnih	Pištolja sa metaka: Mauser	Pištolja sa metaka: Jug. vojničkih	Pištolja sa metaka: Tal. vojničkih	Pištolja sa metaka: Raznih	Topova sa granata	Bacača sa granatama: Teških 81 mm.	Bacača sa granatama: Lakih	Municije Puščane: Mauser 7·9 mm.	Municije Puščane: Talijanski 6·5	Municije Puščane: Manliher	Municije Puščane: Ostale	Municije Mitraljeza: Mauser 8 mm.	Municije Mitraljeza: Talijanske	Bombe: Defanzivnih	Bombe: Ofanzivnih	Tenkova	Eksplosiva za miniranje	Kamiona	Vozila: Automobila	Vozila: Motocikla	Vozila: Bicikla	Goriva za vozila lit.	Primjedba.
Štab I. Zone	23									12	3				2/50	2/28	1/16	1/20										4	2								
Lička Grupa P.O.	2190	2537		11			42	30		1445	733					151	13	11	3/23	1/2	1/25	5114	9412				1123	173	478	2	146	1	1	5	2		Pokretna i nekretna [illegible]
Lordunaška Grupa P.O.	2036	1289	3	5			40	12	5	1135	189	96	88	223		223					3	6978	8000	1018	3061			380	336								
Banijski P.O.	1384		2			2	33			924		53	6	75		146/110						5014	58	683	129	1170		141	111								
Banska brigada I. Zone	1028		1	6			26	12	2	796	103					42/478	15				2	9371	9172				810	96	113								
Svega:	6661	3976	6	22		2	141	54	7	4308	731	149	94	298		643			3/23	1/2	6/25	20144	23749	4702	3196	1170	1933	712	1139	2	146	1	1	5	2		Pokretna i nekretna [illegible]

Logorar:

Komandant:

Fotokopija dokumenta br. 114

BR. 114

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE JEDINICA PRVE OPERATIVNE ZONE NOP ODREDA HRVATSKE OD 24 SRPNJA 1942 GODINE

PREGLED BROJ

i naoružanja I. Operativne Zone partizanskih

Jedinica	Partizana	Mobilisanih	Mitraljeza			Lakih mitraljeza	Puškomitraljeza			Pušaka					Pištolja sa metaka				Topova sa granata	Bacača mina sa granata	
			Jugoslovenskih	Talijanskih	Njemačkih		Jugoslovenskih	Talijanskih	Njemačkih	Mauzer 7,9 mm	Talijanskih 6,5 mm	Manliher	Raznih vojničkih	Civilnih	Mauzer	Jug. vojničkih	Tal. vojničkih	Raznih		Teških 81 mm	Lakih
Štab I. Zone	23									12	3				2 / 50	2 / 28	1 / 16	1 / 20			
Lička Grupa P. O.	2190	2587		11			42	30		1445	437				151	13	11		3 / 23	1 / 2	1 / 25
Kordun. Grupa P. O.	2036	1289	3	5			40	12	5	1135	188	95	88	223	223						3
Banijski P. O.	1384		2			2	33			921		53	6	75	146 / 110						
Udarna brigada I. Zone	1028		1	6			26	12	2	796	103				48. / 478	15.					2
Svega:	5661	3876	6	22		2	141	54	7	4309	731	149	94	298	Svega 613				3 / 23	1 / 2	6 / 25

Komesar :
Đ. Kladarin

NOG STANJA

odreda Hrvatske na dan 24. VII. 1942. g.

Municije						Bomba				Vozila					
Puščane				Mitraljez.											
Mauzer 7,9 mm	Talijanskih 6,5	Manliher	Ostale	Mauzer 8 mm	Talijanske	Defanzivnih	Ofanzivnih	Tenkova	Eksploziva za rušenje kg.	Kamiona	Automobila	Motocikla	Bicikla	Goriva za vozila lit.	Primjedba
530	124					4	2								
51.744	9.412				8.823	197	417	2	240	1	1	5	2		Protutenkovski mitraljez 800 met.
69.785	18.018	4.019	3.061			300	436								
45.043	58	683	129	11.930		191	191								
34.317	9.173				810	90	113								
201.419	37 307[1]	4.702	3.190	11.930	9.633	782	1.159	2	240	1	1	5	2		Protutenkovski mitraljez 800 met.

Komandant:

[1] Rubrika: »Municije puščane talijanske« nije dobro zbrojena. Umjesto 37307, treba 36785.

BR. 115

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 24 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA ZA VRIJEME NEPRIJATELJSKE OFANZIVE

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj: 411
24. VII. 1942

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Neprijateljska ofanziva, koja je otpočela na naš oslobođeni teritorij na sektoru od Jelovog Vrha pa do Gračaca, nastavlja se i dalje na naš oslobođeni teritorij. Neprijatelju je uspjelo da zauzme Gubavčevo Polje, te da popali kuće. Zatim se je usmjerio protiv Ladinog Kuka, k. 1216, te Vranin Kuk, k. 1126, sa jednim dijelom, a sa drugim od Lisca prema Sedlu na Ladin Kuk. Ladin Kuk su držale snage bataljona »Bude Borjan«. Sa ovoga položaja neprijatelju je uspjelo brzo da potisne snage »Bude Borjana«, koje su se povukle na rezervni položaj Orozovac, k. 1315 (sekcija Knin 1:100.000).

23. o.mj. neprijatelj je proširio svoj front od Gračaca do Tupola (sekcija Novigrad 1:100.000) i napadao je mjesta Derin Gaj, Tomin Gaj i Tupola. Prvo je uslijedila jaka artiljeriska vatra, zatim je došao avion, koji je bombardovao naše položaje. Neprijateljske snage, koje su navaljivale na ovome dijelu fronta brojile su oko 2.000 talijanskih vojnika, te oko 150 četnika. Prema njima nalazila se je 3 četa III bataljona[1] i Omladinska četa II bataljona,[2] koja je držala položaje kod Tupola i Tomin Gaja. 3 četa uspjela se podvući i pod neprijateljsku artiljerijsku vatru i prikrila je svoju zasjedu neopažena od neprijatelja. Kada je neprijatelj naišao, ona je na njega osula jaku puščanu i mitraljesku vatru i uspjela mu je nanijeti veće gubitke, ali se je neprijatelj povukao odmah nazad i onda je obasuo položaje 3 čete sa jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, poslije čega se je 3 četa morala povući, te se je povukla u priličnom neredu. Omladinska četa, koja je održala položaj kod Tupola i Tomin Gaja, davala je neprijatelju žestoki otpor, iako je po prvi put učestvovala u borbi. Pošto je neprijatelj razbio 3 četu, on je učinio obuhvat Omladinske čete, uspio

[1] Trećeg ličkog NOP odreda
[2] Trećeg ličkog NOP odreda

ju je opkoliti, ali se je ona uspjela izvući bez gubitaka, prema Vodenoj Glavi, k. 933 (sekcija Knin 1:100.000). Istoga dana neprijatelj je produžio svoj napad na Orozovac, k. 1315, koju je držao bataljon »Bude Borjan«. Borci »B.B.« odbili su napad neprijateljski i nanijeli su ovdje veće gubitke četnicima. Zatim je uslijedio drugi napad četnika i Talijana i ovim drugim napadom uspjelo im je da razbiju bataljon, te da zarobe jedan teški mitraljez, jedan p. mitraljez i oko 10 pušaka, zatim da ubiju 9 partizana iz bataljona »Bude Borjana« i oko 15 da rane. Uzrok je bio taj, da je ovako bataljon razbijen te da je pretrpio velike gubitke, što je kod boraca slab moral i što izbor komandnog osoblja nije najsretnije izvršen. Komandir i politički komesar 2. čete bataljona »B.B.«, kada je neprijatelj izvršio drugi napad, pobjegli su prvi sa položaja. Zatim su se borci razbježali kud je ko znao, bez ikakvog reda i plana i bez zaštitnice, te je neprijatelj uspio brzo izaći na kotu i uspješno tući naše jedinice sa puščanom i mitraljeskom vatrom, te se nisu uspjele mnogo udaljiti od položaja. Pošto je neprijatelj zauzeo ove položaje, on se je uputio prema Paležu i na k. 937 prema Miljušima s namjerom da zaobiđe preko Plećaša 2 četu II bataljona, koja je držala Kosu. Ova je četa primijetila namjere neprijatelja i povukla se je oko 13 sati sa ovoga položaja i zaposjela k. 988, Visibabu (k. 1339) i k. 1185. Prilikom povlačenja naših sa Kose, neprijatelj ih je pratio jakom artiljerijskom vatrom, ali blagodareći hrabrosti partizana, koji su se u redu povlačili, te u povlačenju koristili teren i zaklone, neprijatelju nije uspjelo da rani nijednog borca. Poslije podne oko 3 sata neprijatelj je nastavio svoj napad prema Bruvnu, jednim dijelom preko Kose, a drugim dijelom preko Tomin Gaja na Vodenu Glavu (k. 933), koju je držala Omladinska četa. Neprijatelju je uspjelo poslije žestoke borbe da potisne Omladinsku četu, koja se povukla prema naređenju komandanta[3] Grupe na Šolobanicu (k. 1147). Neprijatelj je pri svome nadiranju kroz sela palio kuće partizana i simpatizera naše Narodno-oslobodilačke borbe, dok četničke kuće nisu paljene. Oko 19 sati komandant Grupe, koji je 22. o.mj. oko 20 sati pošao na položaj, sazvao je komandno osoblje odreda i komandno osoblje bataljona. Na sastanku su pretresane grješke i nedostaci koji su učinjeni u toku neprijateljske ofanzive. Izvršeno je savjetovanje nove raspodjele naših snaga. Na ovome sastanku zaključili smo da bataljon »Bude Borjan«, koji je prilično demoralisan, povučemo u pozadinu na odmor, i određeno mu je mjesto Brezovac. Zatim je izdano naređenje zamjeniku komandanta[4] Sjeverodalmatinskog odreda da smijeni sa dužnosti komandira i politkomesara iz 2. čete bataljona »Bude Borjan«, zatim da se potpuno razoružaju neki pa-

[3] Narodni heroj Vlado Ćetković
[4] Jovo Martić

nikerski elementi. Raspodjela naših snaga izvršena je ovako: 3 četa II bataljona zauzela je položaj Suhi Vrh (k. 999), Petrovići (k. 960), Orlaševa kota 1365; Omladinska četa: Šolobanica (k. 1147); Doljanska četa je zauzela Urljaj, k. 1168, koje će držati i onemogućavati neprijatelju prolaz preko Mazinske previje (k. 818). Rezervni vod 3. bataljona drži Visibabu (k. 1339). II bataljon je dobio zadatak da zaposjedne sa jednom četom Bukovi Vrh i Opaljenik, dok sa dvije čete toga bataljona i sa 1. i 2. četom bataljona »Branko Vladušić« neprijatelju zadje sa ledja i da ga napadne na Grčalu i Liscu. Na ovom sastanku formiran je još jedan bataljon III odreda od Doljanske čete i Omladinske čete, tako da sada III odred raspolaže sa dva bataljona.[5]

Izdato je naređenje komandantu[6] III odreda da u sporazumu sa zamjenikom komandanta Sjeverodalmatinskog odreda privremeno oduzme oružje od boraca iz bataljona »Bude Borjan«, koji se nalazi na odmoru, i da to oružje dade dobrovoljcima, koji se u masama javljaju, da se bore protivu četnika i okupatora, s tim da se to oružje poslije završenih operacija vrati bataljonu »B.B.«. Ovo smo učinili s tih razloga, da to oružje ne bi ležalo neiskorišteno. Sa ovima snagama, koje ćemo mi naoružati sa oružjem iz bataljona »B.B.«, pojačali bismo naše jedinice, koje će operisati u poleđini neprijatelja.

Prilikom obilaska položaja, ustanovio sam slijedeće grješke kod komandnog osoblja. 1) Komandno osoblje nije imalo svoje komandne punktove odakle bi moglo najbolje i najpravilnije držati vezu sa svojim jedinicama i komandovati sa njima, te vršiti pregled nad neprijateljem i njegovim pokretima i namjerama, te prema tome u samoj borbi koristiti slabe strane neprijatelja i iskorištavati ih. Komandanti bataljona, pa i sam komandant Odreda bili su među pojedinim četama i tako nisu mogli kontrolisati svoje ostale jedinice, kako operišu i kakve su položaje zauzele, kakvo je stanje kod njih itd. Zatim, nisu imali dobre i čvrste veze između pojedinih četa i bataljona, a tako isto nisu imali dobru vezu sa N.O.O. i zbog toga je prehrana partizana bila neuredna. Osim toga, disciplina vatre i disciplina na samom položaju nije bila najbolja. Partizani su se kretali po položaju tako, da su davali mogućnosti neprijatelju da otkrije gdje su naši položaji i da ih tuče sa artiljerijskom i minobacačkom vatrom. Drugovi komandanti bataljona i komandno osoblje Odreda uočili su na sastanku ove svoje nedostatke, te su obećali da im se ubuduće ovako nešto neće dogoditi.

---

[5] Formiranjem Druge ličke brigade, 20 kolovoza 1942 god., Treći lički odred imao je dva bataljona: Prvi bataljon »Bićo Kesić« i novoformirani Drugi bataljon, koji je kasnije postao samostalni Lički odred Prve operativne zone.

[6] Đoko Jovanić

Moral kod naših partizana je odličan, izuzev nešto malo kod 3. čete.

Moral kod stanovništva, koje se evakuisalo, također je na visini. Evakuacija stanovništva, živežnih namirnica i stoke takođe je izvršena u potpunosti. Čak su poskidani i prozori sa kuća.

Komandant Grupe vratio se je u Štab 24. o.mj. u 19 sati.

22. o.mj. tokom jutra dvije satnije ustaša i domobrana iz Bihaća iznenada su napale na selo Meljinovac. Jedan dio stanovništva je pobijen, a jedan dio uspio je da pobjegne. Još ne znamo tačno koliko je stanovništva pobijeno, pošto su neki pobjegli na bosansku stranu. Čim dobijemo podatke, izvijestit ćemo vas. Samo selo je spaljeno. Popalili su i hrvatske kuće koje su se nalazile u tome selu. Ove položaje držao je jedan vod, koji je preostao poslije formiranja Doljanske čete. Jedno 20 minuta prije napada patrola ovoga voda prošla je ispred ovoga sela, ali nije primjetila ništa.

Primili smo vaše pismo[7] od 24. o.mj. Nismo bili dobro pregledali arhivu zaplijenjenu od Talijana i ne znamo kako se je to moglo dogoditi, da se i nešto naše arhive smiješa sa njom. Nastojaćemo da se to u buduće ne desi.

Platna, kao i materijala za bluze, koje vi tražite, ne možemo vam poslati, pošto više nikakvog materijala nema u našem magacinu. Isto tako nema ni partizanki, odnosno nema materijala iz kojega bi se partizanke mogle napraviti.

Izdali [smo] već naređenje da vam se pošalju naboji za bombe, i vjerujemo da ste ih već i dobili.

Izdaćemo naređenje da vam se pošalje nešto petroleja.

Žalimo što nam ovu dopisnicu od ustaškog oficira Rukavine niste poslali prije, za vrijeme vođenja istrage, pri čemu bi nam bila mnogo pomogla. Zato vas molimo, da nam ubuduće, kada nam budete nekoga slali, pošaljete s njim i čitav materijal, koji imate, da bi nam sama istraga bila olakšana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
otsutan

Komandant
V. Četković

(M.P.)

---

[7] Redakcija ne posjeduje ovo pismo.

BR. 116

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA PETE OPERATIVNE ZONE OD 25 SRPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU NOP ODREDA HRVATSKE O TOKU OPERACIJE ZA UNIŠTENJE NEPRIJATELJSKIH SNAGA U GOMIRJU[1]

KOMANDANT V OPERATIVNE ZONE
25. VII. 1942 god.

KOMANDANTU NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Upravo sam sada stigao iz Gomirja.

Akcija nije mogla biti izvedena 23. o.mj. uvečer, kako je to bilo predviđeno, radi izvjesnih priprema koje nisu bile učinjene od komande I odreda, te se jedva uspjelo izvršiti akciju 24. o.mj. Borba je počela tačno u 2 sata poslije ponoći. Plan akcije ostao je isti samo što na onu stranu pruge prebacili smo jednu desetinu sa jednim mitraljezom, koji je s onu stranu napao stanicu, a u toku same borbe bilo je raznih kombinacija, zato što su se četnici nalazili u više zgrada nego što se mislilo. I bataljon imao je za zadatak da raskopa prugu prema Vrbovskom, da napadne manastir u kome se nalaze četnici, da dočeka neprijateljska pojačanja iz Vrbovskog i da razoruža selo Musulini. Udarni bataljon imao je zadatak: raskopati prugu prema Ogulinu i spriječiti dolazak neprijateljskih pojačanja iz Ogulina, napasti Gradinu i tamo razoružati četnike, zatim staviti zasjedu prema želj. stanici, da ne bi Talijani mogli priskočiti u pomoć četnicima, i staviti zasjedu drugu pred Gomirje da četnici ne bi mogli pobjeći i napasti Palase u kome se nalazilo 10 — 15 četnika. Proleterski bataljon imao je za zadatak napasti sokolanu i školu, gdje je bio glavni srž četnika. Poslije izvršenih tih zadaća imale bi se pregrupisati snage i napasti sa svih strana želj. stanicu. Akcija je završena time, da se uspjelo razoružati veliki broj četnika, zaplijeniti 50 — 60 pušaka, 1 p. mitraljez, jedno postolje od teškog mitraljeza, nekoliko pištolja i razne vojničke spreme, hrane, obuće, par komada svinja i dr.

Sam tok operacije bio bi slijedeći: Kao što i rekoh, akcija je počela u 2 sata, i to četnici su otvorili prvi vatru, koji su bili u rovovima oko sokolane, i razvila se ogorčena borba na svim punktovima, ali oni se ni pod koju cijenu nisu htjeli predati, nego su vikali: »Borimo se za srpstvo i za kralja Petra II«. Proleteri su uspjeli

[1] Original, bez završetka, nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta.

izbaciti četnike iz sokolane i onda se razvila borba iz kuće u kuću. Mnogima je uspjelo da se povuku na želj. stanicu, jer zasjeda Udarnog bataljona, koja je imala spriječiti to bjekstvo, nije izvršila zadatak, zato što je imala veliki sektor i što su bili malobrojni. Proleterski bataljon zauzeo je sve zgrade i sve utvrđenije zgrade popalio, samo im nije uspjelo zauzeti Nakičinu kuću, iz koje su se branili 24 četničkih bandita i to većinom Vrelani i Jasenčani. Jurišalo se više puta, ali svi juriši bili su odbijeni. Bacali su benzinske flaše, ali nije uspjelo zapaliti zgradu. Da se uspjelo popeti na zgradu i zapaliti je s benzinom, akcija bi u potpunosti uspjela. Na taj način htjelo se likvidirati i tu bandu, ali je već bilo kasno, jer u tome momentu došlo je 7 neprijateljskih tenkova, koji su prodrli iz Vrbovskog. Udarni bataljon razrušio je oko 60 metara pruge i odbio 4 puta blindirani vlak koji je dolazio iz Ogulina. Borbu su vodili skoro cio dan s pojačanjima koja su nadirala iz Ogulina, ali neprijatelju nije uspjelo prodrijeti. Napali su i Gradinu i popalili skoro sve kuće, jer su četnici skakali iz kuće u kuću i branili se. Nešto ih je uspjelo pohvatati, nešto pobiti i razoružati. Udarna četa, koja je bila prema stanici, imala je cio dan borbu s Talijanima sa stanice i tu se spojila sa 3 proleterskom četom i zajedno navaljivali na stanicu, ali to nisu bile dovoljne snage za osvojiti stanicu. Uglavnom četnici su bili svuda raspršeni i stjerani na stanicu i u Nakičinu kuću. I bataljon raskopao je prugu prema Vrbovskom oko 80 metara i imao cio dan borbu s Talijanima, koji su tamo dolazili 4 puta sa blindiranim vlakom. Ne samo da su odbili Talijane, koji su im čak dolazili i s leđa, nego su ih i tjerali jedanput 500 metara i jurišali na njih. Na poziv da se predaju Talijani su dizali ruke, ali talijanski oficiri pucali su na njih iz pištolja. U tome momentu nestalo je municije I bataljonu, koji tvrde da su imali više municije, da bi uspjeli zauzeti više p. mitraljeza i mitraljeza. Manastir u kome su bili žandari nije se uspjelo zauzeti, jer to je prava tvrđava i svi pokušaji paljenja nisu uspjeli. Zapali se, pa se ugasi.

Za cijelo vrijeme borbe, od 2 sata poslije ponoći, pa skoro do 2 sata po podne, tukla je neprijateljska artiljerija iz Vrbovskoga po samom Gomirju i na naše zasjede prema Vrbovskom. Isto tako tukla je artiljerija iz Ogulina na zasjede koje su bile prema Ogulinu, ali to sve nije pomoglo i nigdje im nije uspjelo da s pješadijom prodru. Tek oko 1 sat p.p. prodrlo je 7 neprijateljskih tenkova iz Vrbovskoga i mi smo se povukli u potpu[nom redu].

BR. 117

OBAVJEŠTENJE NAČELNIKA GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE OD 25 SRPNJA 1942 GOD. KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA O AKCIJAMA PRVE NO UDARNE BRIGADE I PROLETERSKOG BATALJONA NA LIČKU JESENICU I GOMIRJE

Druže komandante,[1]

Tek sam danas u 1 sat ujutro primio pismo od Udarne brigade, u kojem nam javljaju da je Brigada poslije akcije kod Jesenice[2] premorena, te joj je stoga potreban odmor od 3 do 4 dana. Pošto je i operacija na Gomirje za jedan dan zakasnila, to će i Proleterskom bataljonu nakon toga biti potreban odmor od par dana i tako će Brigada pravovremeno stići u Drežnicu. Pozvao sam Brigadu da najkasnije do 27 o.mj. bude ovdje. Osim toga pozvao sam jednog člana njihovog štaba, kako bi ga upoznao sa zadaćom koju si pred Brigadu postavio. On bi trebao da dođe prije Brigade. Brigada se momentalno nalazi u Kuniću i okolini.

U akciji na Ličku Jesenicu uhvaćena su 9 četnika, a oko 10 ih je ubijeno. Zaplijenjeno je 12 pušaka s municijom. Naši su gubici 5 mrtvih i 11 ranjenih. Akcija u potpunosti nije uspjela, jer bataljoni nisu ispunili postavljene im zadaće i jer se neprijatelj uporno branio u crkvi i popovom stanu, a bacača nije bilo. Četnicima su jakom vatrom pomagali Talijani iz stanice Jesenica, s pruge i iz Blata.

Operacija je na Gomirju[3] za jedan dan bila odgođena. Još do sada nikakvih izvještaja nisam dobio iako sam drugove iz Štaba Proleterskog bataljona nekoliko puta upozorio da nam izvještaje o toku i završetku operacije neizostavno šalju. Prema nepotvrđenim vijestima borba je u Gomirju započela 24 o.mj. u 2 sata ujutro i trajala je sve do iza podne. Četnici su se u nekim zgradama veoma uporno branili, dok su se neki bez otpora predali. Talijani su iz Vrbovskog prodrli tenkovima, te su se naši povukli. Koliko mi je poznato, naši su gubici 2 mrtva i oko 8 ranjenih. Zaplijenjeno je nešto oružja i prilično hrane. Iako se povlačenje naših snaga izvršilo još jučer iza podne, evo do sada pola 3h p.p. nikakav izvještaj iz Proleterskog bataljona nije stigao. Radi toga sam poslao posebnog kurira za Jasenak s pismom za komandanta Proleterskog bataljona,[4] u kome sam zatražio da nam izvještaj pošalju. Upravo je

---

[1] Ivan Rukavina
[2] Lič. Jesenica
[3] Vidi dok. br. 116.
[4] Ante Banina

neshvatljivo da drugovi nerazumiju potrebu da nas o pripremama, toku i rezultatima svake operacije pravovremeno obavještavaju.

Šaljem ti pismo upućeno G.Š. za Sloveniju, molim Te, ako si s njim saglasan potpiši ga.

Velikog sam kombinatora (Bogdana)[5] dao uhapsiti poslije vijesti koje nam je drug Drago (omladinac) iz Primorja od drugarice Anke[6] donio. Taj je tip zaista pravio takve svinjarije, da sam ja kao jedino riješenje našao da ga uhapsim. To mu u nikojem slučaju neće naškoditi. Neka malo otsjedi dok vi ne dođete.

Od nekoliko bolesnih proletera koji su ovdje ostali, dvojica su na trik u Štabu odreda[7] dobili propusnice za povratak u svoje jedinice i ustvari dezertirali iz Proleterskog bataljona. Vršilac je dužnosti komesara Odreda učinio pogrešku, te im je na njihov iskaz, da su oni s Proleterskim bataljonom iz Like došli samo kao pratnja, koja treba da se povrati, dao propusnice, a da pri tom nikoga nije pitao. O tom sam slučaju obavijestio Štab I zone.

Ovdje su stigli drug Rade, drugarica Milica i glumci.[8]

Drugarice Bosanke uputio sam na njihovo odredište.

Drugu ću Vladi[9] komesaru o Udarnoj Brigadi i Gomirju javiti. Od njega do sada nikakve vijesti nisam dobio.

25. VII. 1942 god.

Drugarski pozdrav,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Ilija Andžić[10]

P. S. Upravo je stigao drug Veljko[11] te će on izvijestiti o rezultatu operacije u Gomirju.

---

[5] Bogdan Popović
[6] Anka Berus
[7] Štab Prvog primorsko-goranskog NOP odreda
[8] Joža Rutić, Ivka Rutić, Vjeko Afrić, Salko Repak, Žorž Skrigin i Milan Vujnović. Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 39, nap. 3.
[9] Vladimir Bakarić
[10] Ilija Engel
[11] Veljko Kovačević

BR. 118

INFORMATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 27 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O RASPOREDU, BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU NEPRIJATELJA

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj 417
27 VII 1942

Informativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

SEKTOR I ODREDA

U Gospiću ima sada otprilike 2.500 okupatorskih vojnika sa 4 brdska topa i oko 20 teških i lakih bacača. Prema posljednjim vijestima u Gospiću nema više haubica pošto su otišli prema Dalmaciji. Sve ostalo kao i u prošlom izvještaju.[1] To važi i za ostala mjesta što se tiče okupatorskih snaga na ovome sektoru.

Pazarište. U ovom mjestu ima oko 350 naoružanih ljudi sa šest puškomitraljeza i jedan teški mitraljez.

Oštarije. U ovom mjestu ima 40 ustaša i 20 domobrana.

Lički Novi. 30 ustaša i 20 domobrana sa 4 puškomitraljeza. Ostalo sve kao i u prošlom izvještaju.

SEKTOR II ODREDA

Udbina. Na Udbini ima 350 domobrana i 150 naoružanih civila. Neprijatelj prošle nedjelje pojačao je svoje naoružanje sa 2 bacača mina, a ove nedjelje sa 2 topa od 37 mm. Neprijatelj tuče sa bacačima mina i sa topovima naše položaje oko Udbine i okolna sela: Visuć, Mutelić, Čojluk i Jošane. Neprijatelj prema posljednjim izvještajima namjerava da zauzme borje na putu Visuć — Udbina. Narod iz sela Mutelić i Gornji Jošani iselio se uslijed stalne neprijateljske vatre. Isto tako narod iz okolnih sela ne može da diže ljetne usjeve.

Kosa. U Kosi ima 200 naoružanih civila sa 1 teškim mitraljezom i sa 2 laka puškomitraljeza.

Široka Kula. U Kuli ima 250 ustaša i domobrana, koji prema potrebi napuštaju ovo mjesto i odlaze na teritorij I odreda, od-

[1] Vidi dok. br. 99.

nosno u pomoć onim mjestima koja su ugrožena. Naoružanje im se sastoji iz 2 trombolske puške, 4 puškomitraljeza i 1 teškog mitraljeza. Ostalo su puške. Hrvatski živalj iz Kule iselio se u Lički Osik, dok su u Kuli ostali samo ustaše i domobrani.

Ličko Petrovo Selo. U ovom mjestu povećao se broj ustaša, domobrana i žandara, tako da ih sada ima svega skupa oko 430. Od toga 300 ustaša, 60 domobrana i 70—80 naoružanih civila, pored 15 žandarma. Naoružani civili većinom su iz Prijeboja sa Željave. Naoružanje im je slijedeće: 1 teški mitraljez, 10 puškomitraljeza, 2 bacača mina, ostalo su puške. Bacači mina nalaze se u školi i prema potrebi nose ih sobom kad idu u akcije. Na Čelopeku nalaze se 2 voda s jednim teškim mitraljezom, a na Lisini ispod Klokočevice 1 vod sa 2 puškomitraljeza. Straže daju kod kuća Matića iznad sela, po žitu i kukuruzu ispod sela, a patrole po samom mjestu. Patrola od 1 voda prati dovoz hrane i mesa iz Bihaća preko Izačića. Ustaše i domobrani smjestili se u kuće, i to u kuću Dušana Brekića, Slavka Šorka i u pošti. Satnik i oficiri stanuju u kući Šorka. Ishrana vojnika je slaba. Na dan jedan vojnik dobiva 60 grama kruha. Svrab i uši razvijeni su kod svih. Lijekova nemaju, pa je s tim stanje još gore.

Željava. U ovome mjestu ima 10 ustaša i 28 naoružanih civila sa jednim puškomitraljezom.

Drežnik. 80 naoružanih civila.

Saborski. 90 domobrana, jedan teški i četiri puškomitraljeza.

Kuselj. 30 domobrana.

Baljevac. 30 naoružanih civila.

Baganac. 180 ustaša, 12 domobrana i 53 naoružana civila. Imaju jedan bacač mina, jedan teški i četiri puškomitraljeza. Teški mitraljez postavljen u kući Komljenovića prema Arapovdolu.

Vrhovine. U Vrhovinama ima oko 3.000 Talijana i to kraljevske vojske i 200 četnika. Talijani su u obližnjim selima, naoružali su sve ljude od 18 do 50 godina i to u Seocima i Lenaićima. Četnici daju svako veče zasjedu prema Dugom Dolu i Crnoj Vlasti. U Vrhovinama se nalazi 20 malih i 4 teška topa. Vojničkih konja ima oko 200 i 50 kamiona. Na brdu iza Vrhovina, Panosu, ima oko 200 okupatorskih vojnika.

SEKTOR III ODREDA

Gračac. Brojno stanje okupatorske vojske u ovome mjestu nije se znatno izmjenilo od prošlog izvještaja. Jedino što su za ofenzivu u sjevernoj Dalmaciji poslali 1000 vojnika na zrmanjski sektor. Sve ostalo nepromijenjeno.

Malovan. U ovo mjesto stiglo je 18. VII oko 800 do 1000 vojnika, jedna baterija topova i šest do osam bacača mina. 19. VII stigla su daljnja pojačanja koja su palila Zrmanju, Palanku, Pri-

budić, Cerov Dol, Kukiće, Mrkiće, Paripovac i Smrdljivac. Ova pojačanja zauzela su kote: Pena, Lipova Kosa, Vrh Malovan i ostale istaknute tačke. Sa njima ima i četnika. Osim toga razapeli su šatore oko stražare 106. 19. VII njihova artiljerija tukla je naše položaje kod Sibulja, Jelara, Jelova Vrha, Gole Mile i selo Popinu. 19. VII izvlačili su sa Otrića materijal na ove položaje.

Otrić. Broj okupatorskih vojnika u ovom mjestu povećao se od 15. VII na dvije do tri stotine, plus staroga stanja. S ovim pojačanjem došlo je oko 150 četnika, i to 100 iz Gračaca a ostalo iz okolnih sela. Na Debelom Brdu ima posada sa 20 šatora, a na koti Popova Muda 15 — 20 šatora itd.

Lovinac i Štikada. Podaci prema ranijim izvještajima.

Podaci o snagama okupatorskih i četničkih snaga na tromeđu i u nekim mjestima u Dalmaciji.

Knin. Brojno stanje talijanske vojske oko 7.000, većinom kraljeva vojska i alpinci. Od ovih 100—150 karabinjeri, 150—200 fašisti. Na fortici iznad Knina ima 200 do 250 vojnika, stanuju u bivšim jugoslovenskim kasarnama. Na fortici imaju 4 topa, 1 reflektor i dva talijanska teška mitraljeza i veći broj mitraljeskih gnijezda. Većina oficira stanuje u bivšem oficirskom domu. Pored ostalih stražarskih mjesta oko zgrada, kasarna i magacina, glavna stražarska mjesta su im: 1) na mostu koji vodi za Liku ka Bulinoj strani, 2) na mostu ispod Knina preko rijeke Krke i artiljerijske kasarne, 3) na mostu prema Kninskom polju ispod koga ide željeznička pruga, 4) iza bivšeg jugoslovenskog intendantskog slagališta na putu ka preparandiji. Patrole redovno obilaze susjedna mjesta, četnička uporišta. Mostove između Knina i Stare Straže kao i tunele čuva po 40—50 vojnika. Stražare su također osigurane otprilike sa istim brojem vojnika.

Stara Straža. Ima 120 vojnika, jedan kapetan, jedan potporučnik i tri komandira. Defanzivne mjere: prozori zazidani do pola i postavljeni mitraljezi: puškarnice prokopane, porušili okolne zidove da bi imali brisan prostor. Između stanice i tunela br. 119 ima baraka sa 100 vojnika, jednim oficirom i tri podoficira, ograđeni žicom i utvrđeni zidom. Osiguravaju tunel koji je na međuprostoru. Iza tunela na zidanom mostu imaju dva mitraljeska gnijezda. Stražara 123 ima 50 vojnika, 2 teška i četiri puškomitraljeza.

Pađene. Stalna posada bila je oko 150 vojnika, dva oficira i četiri podoficira. Daju osiguranje pruge, Pađena, Bendera kao i samog mjesta. Defanzivne mjere: Utvrđeni zidom po prozorima džakovi sa pijeskom, napravili puškarnice, porušili obližnje zidove (napravili brisane prostore). 15. o.mj. stiglo im je kao pojačanje 1200—1500 vojnika, alpinaca. Sa sobom dovezli 7 topova i 10 ba-

cača mina sa zadatkom operisati protiv partizana na zrmanjskom sektoru preko Prevjesa. Stražara 122 prazna, stražara 121: posada 50—60 vojnika. Također pojačani 15. o.mj.

Defanzivne mjere: prema ranijem izvještaju.

Plavno. Dobilo je također pojačanje. Prethodno su imali tri barake, u svakoj 60—80 ljudi, koji osiguravaju mostove. Mostovi ograđeni žicom, zaštićeni mitraljeskim gnijezdima. Ostali podaci postavljeni u ranijem izvještaju. Na stanici Plavno imaju još tri barake: u jednoj bolnički materijal, u drugoj magazin oružja i hrane, a u trećoj kuhinja. Stražara 119: podaci kao i ranije prema ranijem izvještaju.

Pribudić stanica. 700—800 talijanskih vojnika, od kojih 100 kraljeva vojska, a ostalo alpinci. Ovo pojačanje im je stiglo radi ofenzive na zrmanjski sektor. Pojačanje je bilo naoružano sa 4 topa, i 4—5 bacača mina. Pri iskrcavanju na Pribudiću krenulo ih je prema Rastićevu 400—500, a ostali zauzeli kote iznad Mračaja. 16. o.mj. počeli su tući Palanku, učestvovali u ofenzivi na Zrmanju, Palanku, Rujišta i druga sela. Stražara 114: stalna posada 50—60 vojnika. 16. o.mj. dobili pojačanje u vezi sa ofenzivom.

Kistanje. Prema izvještaju od 14. VII brojno stanje: 2 bataljona sa 20—30 fašista, utvrđeni i žicom ograđeni. Mitraljeska gnijezda oko grada. Imaju osam topova sa dosta municije. Imaju veći broj automatskog oružja. U Radučiću ima oko 100 Talijana sa jednim bacačem, 12 mitraljeza, utvrđeni, napravljen prostor.

Mokro Polje. Prije 15. o.mj. posada je bila 140—160 vojnika, ograđeni žicom sa mitraljeskim gnijezdima, posjekli šumicu, napravili brisan prostor. Mitraljezi na krovovima.

Ervenik. Jedan puk talijanske vojske sa jednom baterijom topova. Utvrđeni su.

Đevrske. Imaju dva bataljona sa jednom mitraljeskom četom, utvrđeni zidom, žicom i brisanim prostorom.

PODACI O ČETNICIMA

Gračac. 100 aktivnih pod komandom Dane Cicvare, ostali na smjenu po osam dana, koji drže stražu po okolnim mjestima. Iz Popine i okoline oko 110 pod komandom Dušana i Špirana Lukića.

Oton. Bilo ih je oko 30, zarobljeni od bataljona »Bude Borjan«, dva strijeljana i ostali pušteni kući. Odmah su primili oružje i nanovo četnikuju. U vezi su sa Vladom Novakovićem.

Pađene. U Pađenima 150—200 pod komandom Vlade Novakovića i jugoslavenskog kapetana Tonkovića.

Plavno stanica. 40—50 četnika iz Plavna, Bendera i Radljevca.

Knin. 20—30 četnika sastavljenih iz okolice grada. Komandir Čolović Špiro,[2] bivši jugoslovenski narednik-vodnik. U Kninu je Mane Rokvić koji sem Đujića[3] ima vezu sa ustaškim vlastima.

Žagrovići. 10—20 četnika, vrše uglavnom stražu da bi na vrijeme primijetili dolazak partizana.

Strmica. Četnički štab, gdje su Brane Bogunović i pop Đujić sa 30—40 četnika, a ostali su na Grahovu i to: iz Golubića, Strmice i okoline sela.

Golubić. 25—30 četnika sa komandirom Lazarom Opačićem, zamjenik mu je David Jerković.[4]

Mokro Polje. 45 četnika. Oružje dobili od ustaša preko Novakovića.[5] Našom akcijom zarobili 20 četnika, a od ostalih tri ubili, među kojima i komandira Nikolu Vagića.

Krupa. Tonkovac, Krivodol, Jabukovac, Golubić. Dobili 150 pušaka od Talijana. Duboki Dol: imaju 150 pušaka. Prilikom talijanske ofenzive na Sjevernu Dalmaciju bile su njihove prethodnice, pljačkali su, palili kuće i žito.

Ako vam je potrebno, poslat ćemo vam podatke o snagama ustaša i domobrana u Bihaću i okolini kao i stanje njihovog naoružanja. Raspolažemo detaljnim podacima o pomenutom mjestu.

SEKTOR BATALJONA »ADŽIJA«

Otočac. U ovome mjestu ima oko 1000 okupatorskih vojnika. Pored toga oko 350 do 400 ustaša i domobrana i izvjestan broj četnika.

Švica. 80 do 100 ustaša i domobrana.

Kompolje. 100 do 150 ustaša, domobrana i naoružanih civila.

Dabar. 80 do 100 ustaša, domobrana i naoružanih civila.

Žuta Lokva i Prokike ne spadaju pod našu zonu, ali će vjerojatno doći u obzir prilikom naših akcija u Otočačkom kotaru. U Žutoj Lokvi ima 700—800 okupatorskih vojnika, a u Prokikama 150—200; pored 30 do 40 četnika.

U Otočačkom kotaru ima oko 330 četnika sa 307 pušaka, 11 puškomitraljeza, 25.000 municije itd. Ali ovo nisu sigurni podaci, pošto smo ih crpili iz njihovog protokola, a iz protokola se ne vidi da li se ovo brojno stanje odnosi na Otočački kotar ili samo na mjesto Otočac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar		Komandant
otsutan	(M.P.)	**V. Četković**

---

[2] Od vojnog suda Dvadesete divizije osuđen na smrt i strijeljan ožujka 1945 godine.

[3] Momčilo Đujić

[4] Ubijen od grupe ilegalaca u Kninu, koncem 1943 godine.

[5] Vlado Novaković, komandant četničkog bataljona na Pađenima

BR. 119

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 27 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA, BORBAMA I ORGANIZACIONIM PROMJENAMA ODREDA

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Broj: 415
27. VII. 1942

Operativni izvještaj

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Raspored snaga i prikaz vojničke situacije na teritoriju Ličke grupe je slijedeći:

Snage I odreda su ušle u sastav Kombinovanog odreda,[1] koji sada vrši operacije u zapadnom dijelu Like. U sastav Kombinovanog odreda ušao je i bataljon »Stojan Matić«, osim snaga I odreda. Za komandanta Kombinovanog odreda postavljen je komandant[2] I odreda.

II odred: Bataljon »Ognjen Prica« drži položaje Plitvička Jezera — Prijeboj i sa isturenim patrolama prema Saborskom, Drežniku, Vagancu i Petrovom Selu. Bataljon »Mićo Radaković« drži položaje Babin Potok — Ljubovo — Široka Kula — Ćukovac — Ostrvica — Raduč — Divoselo — Medak — Vranik i Udbina. Bataljon »Krbava« je u sastavu Kombinovanog odreda, koji operiše na teritoriju Otočačkog kotara.

III odred: Ovaj odred ima dva bataljona, čije snage se sada nalaze na sektoru od Gračaca prema Mazinu i Bruvnu, gdje su prilikom zadnje neprijateljske ofenzive[3] vodile žestoke borbe sa neprijateljem prilikom prodora na naš teritorij.

Na teritoriji III ličkog odreda nalazi se i Sjeverodalmatinski odred koji se je povukao prilikom talijansko-četničke ofenzive na naš oslobođeni teritorij.

---

[1] Privremeno formiran, sa zadatkom da očisti sela Smiljanske i Brušanske općine od ustaša.

[2] Milan Kuprešanin

[3] O toku talijansko-četničke ofanzive na oslobođeni teritorij Like vidi opširnije u dok. br. 115.

Udarni bataljon nalazi se u Otočačkom kotaru, gdje zajedno sa bataljonom »Krbava« i »Adžija« vrši operacije u čišćenju toga kotara.[4]

Neprijatelj je, prodirući iz sjeverne Dalmacije, uspio da prodre na naš oslobođeni teritorij, te su se naše snage, pred brojno jačim neprijateljem (oko 7.000 talijanskih vojnika i četnika), morale, nakon jakih borbi, povući. Uslijed brojne nadmoćnosti neprijatelja, među našim jedinicama došlo je do prilične zbunjenosti, tako da su se jedinice bile prilično rasule i nisu bile povezane. Međutim odlaskom druga komandanta Grupe na teren, situacija se je odmah popravila. Odmah je sazvana vojna konferencija čitavog komandnog osoblja III odreda kao i bataljona, te komandnog osoblja Sjeverodalmatinskog odreda. Na konferenciji su pretresene grješke, koje su učinjene u toku neprijateljske ofenzive. Izvršen je raspored nove raspodjele naših snaga.

Budući da su bataljoni Sjeverodalmatinskog odreda, uslijed zamorenosti, prilično demoralisani, to je na konferenciji zaključeno da bataljon »Bude Borjan« bude povučen u pozadinu na odmor, te mu je određeno mjesto Brezovac. Isto je zaključeno i za bataljon »Branko Vladušić«. Određeno je da se ovim bataljonima za vrijeme odmora oduzme oružje, te da im se ostavi po 30 pušaka za održavanje straže, a da se tim oružjem naoružaju naši partizani koji se sada uveliko javljaju, tako da oružje ne leži beskorisno. Isto tako izdano naređenje da se smijeni komandir i politički komesar 2. čete »Bude Borjan«, koji su se pokazali vrlo slabim. Mi ćemo u ove bataljone poslati naše vojne instruktore, koji su sada završili viši oficirski kurs, da sa svojim vojničkim iskustvom pomognu tim bataljonima, kojima je još komandni kadar prilično slab i neiskusan.

Na ovoj konferenciji zaključeno je da se formira još jedan bataljon III odreda od Doljanske i Omladinske čete, tako da sada III odred raspolaže sa dva bataljona.

Na sektoru III odreda neprijatelj pojačava svoju aktivnost time što iz Udbine, Široke Kule i Ličkog Petrovog Sela vrši povremeno jače puškaranje, te time ometa stanovništvo u radu oko žetve.

Akcije:

Noću između 10 i 11 o.mj. 1 i 3 četa bataljona »Ognjen Prica« izvršile su noću napad na selo Željavu. Nakon kratke borbe s neprijateljem, naše snage su ušle u selo, dok se je neprijatelj povukao. Na našoj strani poginuo je jedan partizan, a na strani ne-

---

[4] O akcijama i borbama protiv četničkih elemenata u Otočačkom kotaru vidi dok. br. 92.

prijatelja poginula su trojica, dok je jedan naoružani civil zarobljen. Zaplijenjena je jedna puška sa 300 metaka. Partizani su u samom selu objašnjavali narodu cilj naše borbe, i nakon što je neprijatelj počeo tući selo iz Petrova Sela sa topovima i bacačima, naše snage su se povukle.

Nakon što su prikupljeni podaci o brojnom stanju u selu Doljanima (160 boraca sa dva puškomitraljeza), pripremljen je plan za akciju u tom selu. Koncentracija bataljona bila je u selu Glavacima. Udarni bataljon i bataljon »Adžija« zaposjeli su položaje s južne strane sela Zalužnice i Vrhovina, a bataljon »Krbava« imao je zadatak da zaposjedne samo selo Doljane i to sa sjeverne i zapadne strane. Prethodno je održan zbor sa svima partizanima, na kojem im je rastumačena važnost same akcije. Predviđeno je kuda bi neprijatelj mogao umaknuti, te je dano u zadatak bataljonu »Adžija« i Udarnom bataljonu da napadaju neprijatelja kada bude uzmicao prema Zalužnici.

14. o.mj. u 5.15 sati Udarni bataljon i bataljon »Adžija« bili su primijećeni od neprijateljske zasjede, koja je sva osim jednoga pobjegla u crkvu, a jedan iz te zasjede predao se je sa puškom. Odmah iza toga, naše snage prelaze u napad i zauzimaju prve kuće. Neprijatelj se povlači iz škole i popovog stana prema crkvi. U 8 sati neprijatelj je bio samo u crkvi, dok je sve ostalo bilo u našim rukama. Oko 10 sati leti neprijateljski avion preko položaja, neprijateljska artiljerija tuče sa svih strana i čuje se neprijateljska motorizacija. Oko 11 sati naše zasjede vode jaku borbu sa neprijateljskim pojačanjem (četnicima), koji nailaze u dva pravca. Naši ih odbijaju sa gubicima. Jedna grupa četnika sklonila se je u jedan podrum u jednom zaselku, te je počela gađati naš streljački stroj sa boka i sa leđa. Nakon što je izvršen juriš na kuću i kuća spaljena, banditi su se predali. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez i 8 pušaka, a zarobljeno 10 četnika.

Ponovno je izdano naređenje da se crkva ima pod svaku cijenu zauzeti. Naš bacač je stalno tukao prozore, a pred crkvu su dovučena drva, polivena benzinom, te sve zapaljeno. Naši su ponovno pozivali četnike na predaju, govorili im da im se neće ništa dogoditi, i nakon izvjesnog kolebanja oni su se počeli predavati. Jedan između njih tukao je sa puškomitraljezom one koji su izlazili vani, da se predadu. Ukupno ih se predalo 60, i svi su pušteni na slobodu.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i 10 ranjenih. Mi smo imali 4 mrtva i 12 ranjenih, od kojih 5 teže, a jedan je već podlegao ranama. Zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza, 54 puške, 346 talijanskih, 1145 jugoslovenskih metaka.

Kao cjelina u borbi su se istakli Udarni i bataljon »Adžija«, dok bataljon »Krbava« nije zadovoljio.

Ova akcija je u potpunosti uspjela kako vojnički, tako i politički, a faktori koji su odlučni za uspjeh ove akcije jesu: dobro sastavljen plan napada, iznenadni napad, hrabrost partizana kao i energičnost samog napada.

Akcije u zapadnoj Lici započele su 14. VII ove godine u 2 sata poslije ponoći. Polazna tačka za sve snage bila je Divoselo. Neprijatelj je prije polaska naših snaga bombardovao Divoselo, ali mjesto koncentracije nije bilo tučeno. Pokret je izvršen pod vrlo teškim okolnostima, pošto je bila pomrčina i padala je kiša, tako da su i same naše snage stigle na položaj 2 sata kasnije nego što je bilo naređeno.

Prvi je otpočeo sa akcijom II bataljon na položajima Ličkog Novog. Ova akcija nije uspjela zato što su neprijateljeve snage bile jače nego što se pretpostavljalo. U toku noći neprijatelj je zauzeo 3 kote koje su bile jako utvrđene te su snažno bombama odbacili naše snage, koje su imale za zadatak da izvrše juriš. Neprijatelja bilo je oko 80, raspolagali su sa 2 teška mitraljeza i 2 p.mitraljeza. U svanuće naše snage su se morale povući. Jedan vod i 1 desetina ostali su pod samom gradinom i nisu se mogle izvući, pa su čekali noć. Preko dana neprijatelj je vršio na njih juriš, te je poginulo 12 naših drugova, a više njih je ranjeno. Neprijatelj je imao oko 25 mrtvih. Detalji ove akcije i njeni nedostaci još nisu ispitani, pa će se o tome naknadno izvijestiti.

Prvi bataljon I odreda izvršio je djelomično svoj zadatak predviđen prema planu. Debelo Brdo je zauzeto bez gubitaka. Odjeljenje koje je imalo da zauzme jedan dio Podoštre sa zapadne strane i strijelište, naišlo je na nepredviđene snage neprijatelja te je desetkovano. Predviđalo se da tamo ima 8 domobrana, a ustvari je bilo 50 ustaša. Računa se da ima oko 17 mrtvih i više ranjenih. Ustaše su pokušale napad i na naše snage u Debelom Brdu, ali su bili razbijeni i bačeni natrag. Prvi bataljon je zaplijenio 2 puškomitraljeza i 20 pušaka, a izgubio oko 10 pušaka (tačan broj nije još poznat). Detalji ove akcije nisu još poznati, a isto tako nisu poznati ni gubici neprijatelja.

Bataljon »Stojan Matić« uglavnom je uspio u svom zadatku. On je imao za zadatak da likvidira Brušane i da poruši most koji se nalazi prema Oštarijama, kao i da prekopa cestu prema Gospiću. Isto tako da uništi vodovod, koji se nalazi udaljen 2 km od mjesta. Neprijatelj je još rano ujutro bio stjeran u crkvu i žandarmerijsku stanicu. Crkva je tokom dana zapaljena i neprijatelj je istjeran, dok je žandarmerijska stanica tek sutradan tj. 15. o.mj. zauzeta. Veći dio neprijatelja uspio je da uteče. Zaplijenjene su 33 puške bez municije, 1 teški mitraljez sa oko 340 metaka. Neprijatelj je imao 8 mrtvih, a mi smo imali trojicu teže i dvojicu lakše ranjenih.

Radnička odjeljenja koja su bila pridodata ovom bataljonu srušila su most između Oštarija i Brušana, dug 12 metara i nekoliko metara visok. Vodovod iznad Brušana potpuno je uništen, cesta između Brušana i Gospića prekopana, i telefonska žica pokidana na cijeloj liniji.

15. o.mj. snage II bataljona ušle su bez otpora u sela Kolakovica, Smiljan, Bogdanić, Bužim i Rastoku, nekoliko pušaka koje su našle u selima predane su vojnim vlastima. 16. o.mj. neprijatelj je topovskom vatrom iz Gospića bombardovao Smiljan i ostala oslobođena mjesta, ali bez uspjeha.

16/17. o.mj. I bataljon je prekopao cestu koja vodi iz Gospića za Klanac i Pazarište, iste noći porušen je most na cesti Kalinovica — Debelo Brdo, dužine oko 15 metara. Iste noći trebalo je biti razoružano selo Baćinac, gdje je bilo oko 10 karabi[njera] ali su isti preko dana pobjegli, pa je akcija ostala bezuspješna.

17. o.mj. u 15 h izvršena je akcija na Oštarije. Neprijatelj je davao žestoki otpor sve do 22 h, kada se dao u bjekstvo prema Karlobagu. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 2 zarobljena, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Zaplijenjene su 3 puške i nešto municije.

Sa ovim je završena prva etapa plana za akciju u zapadnoj Lici.

19. o.mj. izvršena je akcija na selo Podum. Prema prikupljenim podacima u Podumu bilo je 200 boraca, 4 p.mitraljeza, i teških mitraljeza (broj nije bio poznat). Sastavljen je plan napada i određena koncentracija bataljona u slijedećim mjestima: Udarni bataljon u Doljanima, bataljon »Adžija« u Škarama, bataljon »Krbava« u Tukljacima. 19. o.mj. u 2 h Operativni štab nalazio se na komandnom punktu i u 13.5 h počela je akcija. Naši bataljoni napreduju, ali je veza vrlo slaba. Pred jutro neprijateljske zasjede bile su razbijene, neki su bacali puške i bježali u svim pravcima, a jedan dio četnika je otstupao. Bataljon »Krbava«, odnosno jedna njegova četa koja je trebala da napreduje u pravcu škole, kreće u sasvim drugom pravcu i neprijatelj zauzima njezine položaje. Neprijatelj je jako utvrđen u školi, koju je vrlo teško osvojiti. Oko 8 h neprijateljska artiljerija tuče unakrsnom vatrom iz Otočca i Vrhovina naše položaje, a naročito komandni punkt. Četnici pokušavaju da se izvuku iz utvrđene škole, pri čemu su dva ranjena, a dva mrtva. Borba traje sve do noći. Oko 19 h neprijatelj tuče sa 9 topova iz Otočca i Vrhovina. Počinje padati jaka kiša, partizani su bili zamoreni i gladni, a škola dobro utvrđena, te je radi toga izdano naređenje za povlačenje. Povlačenje je izvršeno u redu.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao 10 mrtvih i oko 15 ranjenih. Mi smo imali 2 mrtva, 7 ranjenih i 2 nestala. Za ove nestale pret-

postavlja se da su otišli svojoj kući. Zarobljena su 3 četnika, koji su pušteni kući. Zaplijenjeno je 12 pušaka i 890 metaka.

U ovoj borbi istakli su se Udarni bataljon i bataljon »Adžija«, dok bataljon »Krbava« nije zadovoljio.

Akcijom je rukovodio Operativni štab.

20. o.mj. neprijatelj je napustio Podum i pobjegao u Otočac. Radi toga Udarni bataljon i bataljon »Adžija« dobili su zadatak da izvrše detaljno čišćenje sela da zapale utvrđenu školu i da poruše telefonske stupove po cesti Otočac — Vrhovine. Radi toga što je Udarni bataljon zakasnio, taj zadatak je izvršio sam bataljon »Adžija«. U školi je nađeno nešto hrane, neki četnički protokol, letak i neke sitnije stvari. Za to vrijeme, neprijatelj je otvorio jaku vatru iz pušaka i puškomitraljeza. Naši su odvratili, ali žrtava nije bilo ni s jedne strane. Poslije izvršene akcije bataljon se vratio u Škare.

21. o.mj. započela je talijansko-četnička ofenziva na naš oslobođeni teritorij. Ofenziva je započela na sektoru od Jelovog Vrha pa do Gračaca. Neprijatelju je uspjelo da zauzme Gubavčevo Polje, te da popali kuće. Zatim je krenuo prema Ladinom Kuku [i] Vraninom Kuku sa jednim dijelom, a sa drugim dijelom od Lisca prema Sedlu na Ladin Kuk koji su držale snage bataljona »Bude Borjan«.

Sjeverodalmatinski odred sa svoja 2 bataljona »Bude Borjan« i »Branko Vladušić« poslije ofenzive u sjevernoj Dalmaciji povukli su se na naš oslobođeni teritorij, te je bataljon »Bude Borjan« učestvovao sa našim snagama u ovim borbama sa neprijateljem.

23. o.mj. neprijatelj je proširio svoj front od Gračaca do Tupola i napadao je mjesta Derin Gaj, Tomin Gaj i Tupola. Na ovom frontu bilo je 2.000 tal. vojnika i 150 četnika. Pred njima nalazila se 3 četa III bataljona i Omladinska četa II bataljona, koja je držala položaj kod Tupola i Tomin Gaja. Treća četa uspjela je da prikrije svoju zasjedu, te kada je neprijatelj naišao osula je na njega jaku puščanu i mitraljesku vatru. Uspjela mu je nanijeti veće gubitke. Nakon toga neprijatelj je obasuo položaje čete sa jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, poslije čega se je ona povukla u priličnom neredu. Omladinska četa, koja je držala položaj kod Tupola i Tomin Gaja punih 6 sati, davala je neprijatelju žestoki otpor, iako je prvi put učestvovala u borbi. Neprijatelj je uspio da opkoli Omladinsku četu, ali se je ona uspjela izvući bez gubitaka. Istoga dana neprijatelj je produžio svoj napad na Orozovac koji je držao bataljon »Bude Borjan«. Neprijateljski napad je odbijen i naneseni su mu veći gubici. Zatim je uslijedio drugi napad četnika i Talijana i ovim drugim napadom uspjelo

im je da razbiju bataljon, da zarobe jedan teški mitraljez, 1 p.mitraljez i oko 10 pušaka. Tom prilikom ubijeno je 9 partizana iz bataljona »Bude Borjan« i oko 15 ranjeno. Uzrok je bio taj što je ovaj bataljon bio premoren, moral kod boraca vrlo slab i što komandno osoblje nije na visini. Komandir i politički komesar 2 čete bataljona »Bude Borjan« prilikom neprijateljskog napada pobjegli su prvi sa položaja, zatim su se borci razbježali bez ikakvog plana, te je neprijatelj uspio brzo izaći na kotu i mogao je da tuče naše jedinice. Zatim se je neprijatelj uputio prema Paležu i Miljušima s namjerom da zaobiđe preko Plećaša 2 četu II bataljona, koja je držala Kosu. Ova četa je primijetila namjere neprijatelja te se povukla, bez gubitaka. Poslije podne oko 3 h neprijatelj je napredovao prema Bruvnu, jednim dijelom preko Kore, a drugim dijelom preko Tomin Gaja na Vodenu Glavu, koju je držala Omladinska četa, koja se je morala povući. Pri svom napredovanju neprijatelj je palio kuće partizana i naših simpatizera. Na inicijativu komandanta Grupe, koji je došao na taj položaj, sazvana je konferencija komandnog osoblja Odreda i bataljona, pretresane su grješke koje su učinjene u toku neprijateljske ofenzive, izvršena je raspodjela snaga, te je donesen zaključak da se bataljon »Bude Borjan« povuče u pozadinu. Na tom sastanku formiran je još jedan bataljon 3 odreda od Doljanske i Omladinske čete, tako da sada III odred raspolaže sa dva bataljona.

Prema najnovijim vijestima 25. o.mj. neprijatelj je napustio zauzete položaje i povukao se prema Gračacu.

U toku ovih operacija poslan je već detaljniji izvještaj pod brojem 411 od 25. o.mj. U vezi sa povlačenjem neprijatelja prema Gračacu povučeno je naređenje izdano Kombinovanom odredu da se sa dva bataljona prebaci preko pruge na oslobođeni teritorij I odreda.

22. o.mj. tokom jutra, dvije satnije ustaša i domobrana iz Bihaća iznenada su napale na selo Meljinovac. Popaljeno je nekoliko hrvatskih kuća i ubijeno oko 8 starih žena. Nakon toga neprijatelj se povukao. Do sukoba s našim snagama nije uopće došlo.

23. o.mj. Kombinovani odred prešao je u napad u područje Pazarišta. Prvi bataljon i bataljon »Stojan Matić« prešli su u označeno vrijeme sa 4 čete rijeku Otešicu pod Rastokom. Zadatak je bio da se likvidira neprijatelja, koji je bio istjeran u više zasjeda na rijeci i u Žitniku. Borba je počela u 4 h izjutra i u 8 h već je bila završena. Neprijatelj je imao dosta mrtvih, ali broj nije poznat. Mi smo imali 2 mrtva i 3 ranjena. Zaplijenjeno je oko 20 pušaka (tačan broj još nije poznat), 1 p. mitraljez, kao i dosta municije. U 13 h iz Gospića i Klanca počeli su nadirati Talijani, te su se naše snage povukle u Rastoku i Otešicu.

Organizaciono stanje

Dva bataljona I odreda ušli su u sastav Kombinovanog odreda te zajedno s bataljonom »Stojan Matić«, koji je isto u sastavu Kombinovanog odreda, vršili operaciju u zapadnoj Lici. Moral boraca kod svih bataljona je dobar, izuzev 2 četu I bataljona, koja je pretrpila teže gubitke te se osjeća potištena. Poduzete su mjere da se kod te čete povrati samopouzdanje i odlučnost.

Organizaciono stanje u Drugom odredu je nepromijenjeno. Vojnička obuka vrši se redovito, te se pokazuje i izvjestan napredak.

Pri Štabu odredu obrazovan je vod za vezu koji je započeo sa obukom u signalizaciji.

Kao što je već napomenuto, u 3 odredu obrazovan je još 1 bataljon iz Doljanske čete i Omladinske čete.

U ostalim našim jedinicama stanje je nepromijenjeno.

U akcijama u Doljanima istakli su se Udarni bataljon i bataljon »Adžija«, dok bataljon »Krbava« nije zadovoljio. Od komandnog osoblja istakao se komandant Udarnog bataljona drug Šijan,[5] komandant bataljona »Adžija« drug Dmitar Zaklan, vodnik iz bataljona »Adžija« Narančić Slavko, vodni delegat iz Udarnog bataljona Nikola Svilar. Od partizana naročito se istakao drug Končar Milan iz bataljona »Adžija«. Iz Udarnog bataljona istakle su se dvije čete, zatim partizani Mašić Branko, Vlatković Novak, Grujičić Mane i kurir Kordić Branko.

Komandant bataljona »Krbava« bio je slab, strašljiv i neodlučan.

U akciji u Podumu istakli su se komandanti Udarnog bataljona i bataljona »Adžija«, naročito se istakao vodnik bataljona »Adžije« drug Uzelac Milan, koji je, iako povrijeđen uslijed pada na kamenje, kada je već odilazio za bolnicu, primijetio 6 četnika, neopazice im se približio, opalio metak i viknuo da se predaju. Banditi su pobjegli i bacili 5 pušaka i 488 metaka. Isto tako istakao se vodnik 1 čete istog bataljona drug Nikola Uzelac.

I u ovoj akciji komandant bataljona »Krbava« slabo se pokazao.

Bataljon »Krbava« je kao cjelina još prilično slab uslijed toga što je prilikom polaska bataljona u Otočački kotar bila ubačena jedna nova četa koja još nije bila prošla kroz borbe. Tako je disciplina i borbeni moral kod ovog bataljona prilično slab. Osim toga i slabi komandni kadar loše utiče na borbenost ovih partizana.

Kombinovani odred nakon završetka prve etape u zapadnoj Lici stoji pred izvršenjem druge etape toga plana.

Drugi odred imao je plan akcija na Kosu, Čanak i Kulu čim bude raspolagao bataljonom »Krbava«, jer za te akcije nema još

---

[5] Milan Šijan

dovoljno snaga. Također spremaju se akcije na Drežnik, Vaganac i Ličko Petrovo Selo. Bataljon »Ognjen Prica« priprema akciju na prugu između željezničke stanice Javornik i Ličke Jesenice sa zadatkom da napadne na vlak, pošto prethodno postavi minu na željezničku prugu.

Uspostavljena je telefonska linija između Štaba III odreda i Štaba Ličke grupe, a u najskorije vrijeme ta linija će biti proširena. Drugi odred još nije uspostavio telefonsku vezu iako smo mu mi izdali upute i direktive kako da radi i naglasili hitnost uspostavljanja telefonskih linija.

Izdali smo naređenje štabovima svih odreda da hitno preduzmu sve mjere za izgradnju novih bolnica sa najmanje 80 kreveta i to na sklonjenim mjestima. Bolnica na Kamenskom biće kroz nekoliko dana dovršena.

Isto tako poduzete su mjere da se poprave sve pilane na našem oslobođenom teritoriju, kako bi sa najvećim kapacitetom mogle izrađivati daske za gradnju novih baraka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Otsutan

(M.P.)

Komandant
V. Četković

BR. 120

NAREDBA ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 27 SRPNJA 1942 GOD. ZA FORMIRANJE UDARNOG BATALJONA

NAREDBA Br. 30

Komandanta Banijskog partizanskog odreda za dan 27. VII. 1942.

1) Prema naređenju I operativne zone od 10. VII o.g. pod br. 13 naređujem: da se formira Udarni bataljon za Baniju.

2) Za komandanta Udarnog bataljona postavljam druga Bronzića Živka,[1] dosadanjeg operativnog oficira I bataljona.

3) Za komesara Udarnog bataljona postavljam druga Dušana Sužnjevića, dosadašnjeg političkog komesara 1 čete IV bataljona.

4) Za zamjenika komandanta Udarnog bataljona postavljam druga Čakala Jovu, dosadašnjeg komandira 2 čete III bataljona.

[1] Narodni heroj, poginuo na Ripačkom Klancu 1943 god., kao komandant Prvog udarnog bataljona Sedme brigade.

5) Za zamjenika političkog komesara Udarnog bataljona postavljam druga Srbljanin Miloša, dosadanjeg komesara 3 čete III bataljona.

6) Za komandira 1 čete Udarnog bataljona postavljam druga Španović Iliju,[2] dosadašnjeg komandira 2 čete I bataljona.

7) Za komandira 2 čete Udarnog bataljona postavljam druga Malivuka Peru,[3] dosadanjeg komandira 2 čete IV bataljona.

8) Za komandira 3 čete Udarnog bataljona postavljam druga Čakalu Stojana.

9) Za komesara 1 čete Udarnog bataljona postavljam druga Naletilića,[4] dosadašnjeg komesara 1 čete I bataljona.

10) Za komesara 2 čete Udarnog bataljona postavljam druga Nožinić Miloša-Rusa,[5] dosadašnjeg komesara 2 čete III bataljona.

11) Za komesara 3 čete Udarnog bataljona postavljam druga Cezar Zlatka.

12) Za vodnika mitraljeskog voda Udarnog bataljona postavljam druga Macakanju.[6]

13) Za intendanta Banije postavljam druga Vladić Petra, dosadašnjeg ekonoma I bataljona.

14) Dosadanji intendant Banije drug Ivan Pihler stavlja se na raspoloženje Štabu Banije.

15) Naređujem štabovima svih bataljona da mobilišu što više pristalica Narodno-oslobodilačke borbe i da im daju vojničku obuku. Svi novomobilisani trebaju imati vojnu obuku najmanje 2 puta nedjeljno. Broj novomobilisanih i način sprovođenja obuke s njima dostavite u vašim slijedećim izvještajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Ranko Mitić

Komandant
Bjelajac Stanko

(M.P.)

---

[2] Narodni heroj, poginuo na Prenju, ožujka 1943 god., kao komandant bataljona u Sedmoj brigadi.

[3] Poginuo rujna 1942 god. u selu Dobretinu, kao komandir čete.

[4] Stanko Naletilić

[5] Umro od tifusa 1943 god., kao zamjenik političkog komesara bataljona u Sedmoj banijskoj brigadi.

[6] Adam Macakanja. Poginuo kao komandant Trećeg bataljona Osme banijske brigade 1943 godine.

BR. 121

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA PRVE OPERATIVNE ZONE OD 28 SRPNJA 1942 GOD. POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE O BORBAMA I O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI NA TERITORIJU ZONE[1]

Broj 29/42
28/VII/42

POLIT. KOMESARU P.O.H.

Najvažniji momenti u razvoju naše Narodno-oslobodilačke borbe od mog posljednjeg izvještaja[2] jesu pojačanje i učvršćenje jedinstva Srba i Hrvata, prenos partizanskog rata i Narodno-oslobodilačke borbe na sektore zapadne Like, preko Kupe i Save.[3] Isto tako poboljšavaju se odnosi i učvršćuju se veze između Srba i Hrvata na graničnim sektorima oslobođenih teritorija, dok odnosi prema muslimanima stoje još kao što su i bili. Sa pojačanjem naše borbe okupator i izdajnici nastoje na sve moguće načine učvrstiti se i mobilizirati što više našega naroda u izdajničku borbu protiv partizanske vojske. U tu svrhu daju oružje svakom, često puta bez ikakve kontrole, bez obzira bili Srbi ili Hrvati. Isto tako posljednjih dana davali su Talijani oružje u hrvatska sela zapadne Like, sigurno kao reakciju na operacije naših snaga u zapadnoj Lici.

Naše snage koje su krenule za zapadnu Liku,[4] prije pokreta izvršena je dobra priprema među partizanima, štabovi bataljona kao i operativni štab održali su savjetovanje o značaju čišćenja zapadne Like od ustaša i izdata su odmah dva letka od strane I odreda Ličke grupe za hrvatski narod i razbacani su po selima zapadne Like.

Po planu prva operacija izvršena je na žandarmerijsku stanicu u selu Brušane. Operacija nije u potpunosti uspjela jer su neki žandari uspjeli pobjeći, ali je selo pročišćeno i naše snage krenule su dalje sa dobrim raspoloženjem i voljom za borbu. Prva etapa operacija koja je imala pročistiti niz sela od Brušana do Bužima je završena. Partizani su prošli kroz sva sela i općenito gledano primljeni su od strane stanovništva dobro, a u nekim mjestima, kao Smiljan, naročito lijepo. Što se tiče vojničke strane i uspje-

---

[1] Kopija izvještaja u arhivi Vojnohistoriskog instituta.
[2] Vidi dok. br. 50.
[3] Vidi dok. br. 91.
[4] Kombinovani odred pod komandom Milana Kuprešanina, privremeno formiran za čišćenje Smiljanske i Brušanske općine od ustaša. Vidi dok. br. 119.

ha ova operacija je donijela naročitih rezultata jer je mnogo ustaša i vojnika pobjeglo prema Gospiću, a i naše snage imale su osjetne gubitke, oko 30 mrtvih. Razlog za to bilo je nekoliko jačih borbi s neprijateljem koji se branio iz utvrda i nailazak partizana na ustaške zasjede.

Kroz sva sela kud su partizani prolazili, pristupilo se odmah organizaciji zborova i sastanaka, organizovanju seoskih narodno-oslobodilačkih odbora i A.F.Ž. i omladine. U ovom pogledu bilo je naročito uspjeha u Smiljanu. Zborovi su održani u Brušanima, Trnovcu, Smiljanu, Rastoki i Bužimu. Najveći uspjeh bio je u Smiljanu, zatim u Brušanima gdje se učešće omladine naročito primjetilo. Bilo je i crvenih zastava što je donijela omladina Smiljana, koje je predala 1. bataljonu 1. odreda Ličke grupe. Povodom toga slučaja upozorio sam drugove preko Ličke grupe da se striktno pridržavaju linije Narodno-oslobodilačke borbe.

Zbor u Trnovcu i Bužimu nije uspio uslijed slabog dolaska naroda koji se drži prilično rezervisano i naročito se boji Talijana i ustaša. U Bužimu se to najljepše vidjelo, jer se je narod razbježao po šumama.

Perspektive za mobilizaciju zasad se pokazuju najbolje u Smiljanu, gdje će po mišljenju drugova biti moguće mobilizirati ljudstva za jednu četu. Ostala sela zahtijevaju još više i dužeg rada, kao i prisustvo partizana, da se razbije strah i nepovjerenje prema narodnoj partizanskoj vojsci kao i da se stekne uvjerenje kod naroda da je moguće boriti se protiv okupatora i ustaša sa uspjehom.

Po izvještaju druga Perice,[5] zamjenika komandanta Zone, politički komesari bataljona, kao i samog Odreda, nisu baš bili toliko spretni i umješni u vođenju političke propagande i agitacije i zato se pred nekoliko dana krenuo drug Jakov[6] tamo da im pomogne. Odmah iza odlaska partizana za zapadnu Liku otišao je i Lički udarni teatar[7] koji je dosad već aranžirao i izveo nekoliko svojih priredaba koje su pokazale dobre rezultate.

Na operacije i rad naših partizana, neprijatelji, okupator i ustaše, nekoliko puta su reagirali i slali pojačanja, naročito kod borbi u Pazaristu gdje je dolazilo do jačih sukoba. Neprijateljska avijacija je nekoliko puta bombardovala i mitraljirala sela kroz koja su prošli partizani, što je u nekim selima povećalo strah stanovništva, smatrajući da će ustaše opet se povratiti, protjerati partizane i da bi moglo doći do progona. Kod mnogih ljudi bezobzirno

---

[5] Petar Kleut

[6] Jakov Blažević

[7] Grupa glumaca Zagrebačkog kazališta, koja je još u travnju stigla na oslobođeni teritorij oko Primišlja. Polovicom svibnja pošla je na turneju i obišla oslobođeni teritorij Like i Gorskog Kotara. Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 39, objašnjenje 3.

bombardovanje sela izazvalo je još jačeg protesta protiv Talijana i ustaša. Isto tako artiljerija stalno tuče iz Gospića i ometa sastanke i zborove po selima. Zbor u Trnovcu nije uspio baš uslijed bombardovanja i artiljerijske vatre.

S obzirom da je nastupila ofanziva na jug Like, snage I odreda bile su pošle za leđa neprijatelju, vrativši se iz zapadne Like, ali dok su oni došli ofanziva je već prestala, tako da su se oni opet vratili i produžiće put prema sjeveru preko Kosinja.

Od partizana Hrvata koji su bili u bataljonu »Adžija« formirana je jedna četa u Kosinju koja će u zajednici sa snagama u zapadnoj Lici vršiti operacije. Četa će imati bazu u Kosinju.

Drugovi Čort[8] i Balaš[9] sa jednim bataljonom koji je formiran od kordunaških proleterskih četa prebacili su se preko Kupe i povezali su se sa ostalim jedinicama koje tamo operišu. Bataljon koji je otišao sa drugom Čortom dobro je pripremljen i u jačini je oko 130 ljudi dobro naoružanih. Isto tako drugovi Kordunaši formirali su jednu četu u Perjasici, koja će imati sektor djelovanja Bosiljevo, Prilišće, Vukova Gorica, koja će isto tako potpasti pod komandu Pokupsko-žumberačkog odreda.[10]

Prva grupa koju je predvodio drug Grga[11] učinila je jednu grešku što je kod prvog nailaska ustaša razbježala se bez pucnja, što je ostavilo loš utisak kod seljaka.

Kakve je operacije izvodio drug Čort do sada ne znamo, nego smo usmeno obaviješteni da su razoružali Jasku, kao i da su političke prilike povoljne za razvitak Narodno-oslobodilačke borbe.

Grupa koju su drugovi iz Banije prebacili u okolinu Siska u Brezovicu izvršila je dosad nekoliko uspješnih akcija i pojačala se u jednu dobru četu koja broji preko 80 naoružanih partizana sa 3 p. mitraljeza. Nakon kraćeg vremena po prelasku ove prve grupe Banovci su prebacili još 50 naoružanih partizana u Brezovicu i formirali bataljon. Za komandanta bataljona postavljen je drug Bobetko Mijo (brat onog Bobetka radnika iz Zagreba) a za komesara postavljen je drug Franc Knebl.[12] Baza toga bataljona je u Brezovici. Jedna četa djeluje u okolini Siska, a druga u okolini Velika Gorica—Dugo Selo. Najveće poteškoće kod njih kao i kod svih drugova partizana koji djeluju sad na terenu hrvatskih sela je ishrana i stalan pokret.

---

[8] Narodni heroj Slavko Klobučar

[9] Boris Balaš

[10] Vidi dok. br. 85.

[11] Grga Milašinčić

[12] Za komandanta Šestog bataljona postavljen je Dragan Bobetko, za političkog komesara Mika Špiljak, a za komandira Prve čete Mijo Bobetko (vidi dok. 91). Franjo Knebl je tada postavljen za sekretara Kotarskog komiteta KPH — Sisak.

Ovaj bataljon je uhvatio vezu sa Kordunašima preko Kupe kao i sa drugovima u Moslavačkoj Gori.[13] Grupa partizana u Moslavačkoj Gori se potpuno zakukuljila iako broji oko 60 naoružanih ljudi. Drugovi su nas zamolili da Vas o tome izvijestimo kao i tražili savjet šta da rade s njima. Oni svoj nerad motiviraju, da će akcije izazvati jaku reakciju od strane ustaša i da bi im onda bilo nemoguće opstati. Naš Štab odgovorio je Štabu Banije da on naredi toj grupi da imadu vršiti akcije i sarađivati sa drugovima koji se nalaze tamo, ukoliko to ne budu izvršavali, da se razoružaju i oružje dade onima koji hoće da se bore, a tih za sada u okolini Siska ima dosta.

Drugovi su isto tako uhvatili vezu sa Banovačkom proleterskom četom koja se nalazi u okolini Pakraca.

Na akcije naših partizana neprijatelj je isto reagirao sa bombardovanjem po hrvatskim selima i šumama, kružio avionima i tražio partizane. Isto tako izvršili su dvije ofanzive na njih i uspio ih je opkoliti u Brezovici, ali su partizani oba puta jurišali, probili obruč i najurili ih.

Drug Gromovnik Ilija[14] je sa svojom diverzantskom grupom na liniji Sisak—Velika Gorica bacio 3 vlaka u vazduh. Jedan od vlakova je bio njemački transportni.

Na ovom sektoru ustaše vrše jak teror. Hapse, proganjaju i ubijaju sve familije onih koji nisu kod kuće, i stanovništvo bježi od kuća. Nekoji ostaju sa partizanima, a nekoji se prebacuju na Baniju. Partizani su održali nekoliko zborova po selima i osnivaju narodno-oslobodilačke odbore. Razumijevanje za Narodno-oslobodilačku borbu je vrlo dobro i stanovništvo nigdje ne bježi ispred partizana. Na zborove koji su održavani dolazili su i mnogi ustaše, koji se nisu isticali, dok istaknuti pobjegli su u Sisak ili se koncentrišu na pojedinim mjestima sa namjerom da se bore protiv partizana. Partizani su prošli kroz sela Budaševo, Hrastelnica, Potrkač, Palanjek, Dubravčak, (u Dubravčaku je ubijen ustaša u napadu na opštinu i koji je ležao tri dana a da ga seljaci nisu htjeli pokopati, nego su morale doći ustaše i odnijeti ga), Lopatinac,[15] Vukovine,[16] Cerje i druga sela. U Vukovinama i Cerju održana su dva mitinga koja su vrlo lijepo uspjela.

Odnosi između Srba i Hrvata na graničnim sektorima se učvršćuju. Hrvatska sela na Baniji, po posljednjim izvještajima komesara B.P.O., traže, uspostavljaju i produbljuju sve više svoje veze sa Srbima. Osnivaju se odbori, organizuje se omladina i A.F.Ž.

---

[13] To je bilo jezgro Moslavačkog odreda (oko 50—60 boraca), iz koga se kasnije razvio Prvi moslavački bataljon. Ovaj odred je bio direktno pod komandom Štaba Druge operativne zone.

[14] Ivan Hariš

[15] Vjerojatno Letovanić

[16] Vjerojatno Vukojevac

Seljaci Hrvati rade zajedno sa Srbima i zajedno drže stražu sa Srbima i ishranjuju partizane. To su sela oko Kostajnice i oko Petrinje. Poslije čišćenja Maje, Prnjavora, Čuntića, Kraljevčana održano je nekoliko zborova u tim selima i pred narodom su javno kažnjeni strijeljanjem nekoji pljačkaši koji su u otsutnosti partizana za vrijeme akcije na Dvor pljačkali neke hrvatske kuće u Kraljevčanima i Čuntiću.

Slično političko raspoloženje hrvatskog naroda je i na Kordunu oko Bosiljeva.

Odnosi prema muslimanima komesar B.P.O. javlja da su se nešto popravili i da uspostavljaju nekakve veze sa nekim seljacima, ali kako zapravo stoji stanje, podrobnije ne govori. Na Kordunu su muslimani opet izvršili jedan zločin sa ofanzivom na Kordunski Ljeskovac i okolna sela, gdje su sve popalili i u masama ubijali stanovništvo.

Četnici u zadnje vrijeme nisu imali nikakav uspjeh. U svojoj propagandi još su uvijek ustrajni i u zajednici sa Talijanima prisilno naoružavaju seljake koji se nalaze u blizini talijanskih garnizona. Situacija na tromeđi je nepromijenjena što se tiče njihovog porasta, izuzev ofanziva koje su vršili sa okupatorom na jugu Like i sjeveru Dalmacije. Četnici uveliko šalju pisma našim istaknutim drugovima, kao drugu Perici, drugu Staniši Opsenici, drugu Ćanici i još nekojima. Poslije akcije na Doljane i Podum situacija u Otočačkom kotaru se polako smiruje, popravlja, ali će trebati još dosta posla. Perspektive u Otočačkom kotaru za mobilizaciju su vrlo slabe. Na drugim sektorima Like stanje je kao što je i bilo. Četnici tu i tamo dobivaju svoje simpatizere koji su na oslobođenoj teritoriji uspjeli maskirati se i sad po neki ode na njihovu stranu. Lička grupa izvršila je izvjesna hapšenja i uhvatila nekoliko četnika sa terena I i II odreda koji su poslije ispitivanja likvidirani. U selu Frkašiću osjeća se rovarenje četničkih elemenata, ali su im drugovi ušli u trag i prate ih. Po dosadašnjim informacijama nemaju veze sa ostalim četnicima, ali je nastoje da uhvate.

Četnici oko Plaškog uputili su pismo (četnički vođa Vidaković Đuro) drugu Ćanici, komandantu Kordunaške grupe, čiji je sadržaj kao i svih ostalih pisama gdje se apeluje na srpstvo, na obustavljanje međusobne borbe kao i protiv Talijana, kao i da poslije pobjede ko ne bude za Rusiju da će ga on sam ustrijeliti. Drug Ćanica je odgovorio u prisustvu druga komandanta[17] i mome četnicima i postavio uslove pod kojima se oni mogu s nama boriti, dok prema četničkim vođama zauzeo je oštar stav i izjavio da mi preko žrtava naših drugova nećemo mirno preći.

Na ostalim sektorima Korduna kao i Banije četnici nemaju ništa niti su se mogli gdje oformiti. U Žirovcu Banovci su otkrili

---

[17] Srećko Manola

neke sabotere sklone četništvu, po zanimanju trgovce, i strijeljali su dvojicu. Isto tako oko Perne pojavili su se neki nezadovoljnici, bivši industrijalci (među njima i otac druga Bogdana Oreščanina, komandanta II K.P.O.), ali su Kordunaši otpočeli sa ispitivanjem nezadovoljstva i verujem da će stvar biti brzo likvidirana.

Pred nedjelju dana drugovi Kordunaši dobili su pismo od doktora Urbana,[18] asistenta na zagrebačkom univerzitetu, u kome objašnjava drugovima da su njegove simpatije na strani Narodno-oslobodilačke borbe, da je pristalica lijevog krila HSS-a i da je dugo sarađivao sa Miškinom[19] i Matočec Marom i [u] Radišinom domu. On je sad zapovjednik domobranske posade u Blagaju i pozvao je drugove na razgovor. Na razgovore je otišao drug Ćanica koji su se kretali ovako: Urban je izjavio da je Narodno-oslobodilačka borba preuranjena i da se mnogo prolijeva bratske krvi, ali da on osuđuje sve zločine ustaša i smatra ih izdajnicima. Izjavio je da HSS-ovci u zemlji namjeravaju da se odreknu takozvanih pretstavnika hrvatskog naroda u jugoslavenskoj vladi u Londonu, jer hrvatski narod neće više bivše Jugoslavije i monarhije. O ugovoru između SSSR i Velike Britanije nije znao ništa. Dvojica domobrana koji su ga pratili izrazili su želju da bi prešli na našu stranu, dok on konkretno ništa nije rekao. Na tome se razgovor i završio. Vjerovatno će razgovori još uslijediti i mi smo drugovima savjetovali da mu postave konkretna pitanja o saradnji, da bi stvar izveli na pravi put.

U Lici postoji nekakva organizacija koja se zove Herkules, to smo pred kratko vrijeme saznali, i izgleda nam da je to neka trockistička organizacija. Imamo sad jedan dokumenat prilično tajanstvenog sadržaja, ali on poziva ljude da rade za partizane, da mobiliziraju za partizane. Dokumenat je potpisan sa »Lički partizanski komesarijat«. Šaljem Vam prepis dokumenta.[20] Drugih dokumenata o toj organizaciji nemamo niti obilujemo sa kakvim drugim obavještenjima do onih o kojima si sigurno već obaviješten. Tako nas je bar izvijestio obavještajni oficir[21] Ličke grupe. Na oslobođenom teritoriju političke prilike su povoljne. Narod je uz svoju vojsku i svaki naš uspjeh diže mu duh i samopouzdanje u sebe, u svoju vojsku, u našu oslobodilačku borbu.

---

[18] Dr Stjepan Urban, domobranski oficir. Prilikom napada na Blagaj prešao partizanima i bio u Drugom kordunaškom odredu. Kasnije, opet prešao domobranskoj vojsci, gdje je ostao sve dok ga nisu, kod Bjelovara, ponova zarobile jedinice Desetog korpusa.

[19] Pavlek Miškina, napredni književnik-seljak. Ubijen u Jasenovcu od ustaša 1942 godine.

[20] Nalazi se u arhivi Vojnohistoriskog instituta, pod reg. br. 48/17, k. 103 B.

[21] Narodni heroj Pero Grubor

Na pojedinim sektorima žetva je već u jeku. Svud se vodi kampanja za kolektivni rad, što dobro uspijeva, jer narod i sam vidi da žetvu treba brzo završiti. Isto tako i neprijatelj se priprema da nas opljačka za žetvu. Organizuje svoje radne grupe i pod zaštitom vojske šalje ih na žetvu u krajeve gdje je stanovništvo izbjeglo ili uništeno, kao i na oslobođene teritorije. U Kordunu i Baniji je to naročito izraženo. U posljednjim ofanzivama koje je neprijatelj vodio na jugu Like i na krajeve oko Kordunskog Ljeskovca neprijatelj je uništavao žito a muslimani su i kosili kukuruze. Neprijatelj je i u ovoj ofanzivi palio, tako da je dosta naroda ostalo opet bez krova i bez hrane i na terenu II K.P.O. biće u tom pogledu velikih poteškoća.

Kampanje se još vode po ugovoru između SSSR i Vel. Britanije i četničko-ustaške saradnje. Lički komesarijat kao i banijski organizovali su nekoliko zborova u tom pogledu, iako u svojim izvještajima to ne spominju. Upozorio sam drugove komesare na tu njihovu nemarnost i zahtijevao sam od njih više inicijative i više rada u organizaciji naše propagande i agitacije. Upozorio sam drugove na strogu kontrolu nad političkim komesarima da se strogo drže linije Narodno-oslobodilačke borbe i da ukazuju drugovima što više pomoći direktno na terenu. Za vrijeme posljednjih ofanziva na jugu Like narod se je dobro držao i mahom je izbjegao. Narod na Kordunu poslije ovog paljenja i klanja još je više ogorčen na muslimane. Upozorio sam politkomesara Kordunaške grupe[22] da danas moraju naročitu pažnju posvetiti sektoru II K.P.O., kako narodu tako i vojsci, jer svakako ovi posljednji zločini mogli bi još jače raspiriti nacionalnu mržnju između Srba i muslimana. Savjetovao sam mu da se nađe što češće na tome sektoru kao i njihove agitprop grupe, tako da paralizuju svaki, pa i najmanji pokret neprijateljske propagande, jer taj teren mogao bi lako postati pogodno tlo za četnike.

Na Baniji neprijatelj je proturao stalno glasine o uništenju partizana na Kozari i o pripremanju velike ofanzive na partizane Banije. Narod i partizani su bili dosta na oprezu, tako da je uticalo malo i na njihove posljednje akcije i na poljoprivredne radove. Ali ofanzive nije bilo.

Naročitih vojničkih uspjeha na našem sektoru nije bilo. Ma kako se organizaciono pitanje naše vojske sređuje i ide naprijed, naš napadački duh kao i rezultati iz borbi koje su vođene slabi su. Po odlasku udarnih bataljona iz pojedinih grupa za udarnu brigadu drugovi kao da su izgubili iz vida da ima i drugih jedinica s kojima se mogu izvoditi dobre operacije. Činjenica je jedno da Kordunaška [grupa] ne snalazi se u sadašnjoj situaciji. Operacije

---

[22] Većeslav Holjevac

poslije Tržića[23] koje su vođene nisu im uspjevale. Bez dobrih informacija o neprijateljskoj snazi na pojedinim objektima oni su lupali po njima bez ikakvih rezultata. Oni već imadu nekoliko neuspjelih operacija jednu iza druge i to će vjerovatno vrlo negativno djelovati na partizane.

Na temelju ovakvog stanja kod Kordunaša mi smo im dali u glavnim crtama operativni plan kao i poslali svoga oficira[24] iz Štaba sa usmenim sugestijama i naređenjima da prisustvuje konferenciji njihovog Štaba, da im izloži naša upustva i da na temelju podataka s kojima oni raspolažu konkretiziraju kako operativni plan tako i prve akcije. Isto tako smo poslali po pitanju izrade operativnog plana B.P.O. svoga oficira na Baniju.

U pogledu vojničke aktivnosti Banovci dobro stoje. Oni još uvijek drže onaj tempo i izgleda mi da će dobro savlađivati svoje zadatke. Za zamjenika komandanta Banije postavili smo druga Ninu Marakovića[25] koji se naročito ističe na Baniji. Nina se je dobro razvio kao vojnik, otresao se je svojih velikih kombinacija i misli trezvenije. Među partizanima je jako obljubljen. Po pitanju druga Marijana Cvetkovića kao zamjenika komandanta Banije savjetovali smo drugovima da on pođe malo u bataljon i, ako ima mogućnosti da se razvije u dobrog vojnika, da se tu malo prekali i steče iskustvo u rukovođenju s bataljonom. Svakako da će i Nina mnogo više pomoći i dati u Štabu Banije od druga Marijana.

Slučaj Petra Krnjajića, komandanta I bataljona, ispitali smo i istragu smo završili. Vratili smo ga na Baniju da ga Banovci strijeljaju. Vratili smo ga na Baniju iz toga razloga što su ustaše u svojoj propagandi spominjali i paljenje Prekope kao i slali delegacije seljaka da vide Prekopu. S njim je upućen i drug Horvat[26] koji će biti odgovoran da se to izvede, da se nakon njegovog strijeljanja izda letak u kome će se iznijeti njegov zločin.[27] Smatram da su to Banovci u stanju učiniti. Naročito danas kad su partizane prilično oformili, razvili im dobar borbeni duh i svijest.

Što se tiče Ličana, osim operacije u zapadnoj Lici i u Otočačkom kotaru nije bilo druge aktivnosti. U bataljonima koji operišu u Otočačkom kotaru ima opet dosta bolesnih. Bataljon »Adžiju« su takoreći rasformirali, jer su se Dalmatinci pokazali dosta slabi i žele da idu u Dalmaciju. Od Hrvata koji su bili u bataljonu stvorena je četa u Kosinju, koja će tamo i djelovati. Lički udarni bataljon pokazao se je dobar, dok bataljon »Krbava« ima još kod sebe tendencija samovolje i pljačke. Ovo se ispoljilo kod novomobilisa-

[23] Vidi dok. br. 67.

[24] Ignjatije Karas

[25] Narodni heroj Nikola Maraković-Nina. Poginuo 1943 god. kao komandant brigade.

[26] Joža Horvat

[27] Vidi dok. br. 66.

nih. Partizani u zapadnoj Lici držali su se dobro. Svijest i borbeni duh bili su na visini. Kroz nekoliko dana otići ću sam u Ličku grupu da razmotrim s njima probleme koji stoje pred njima, kao i da im skrenem pažnju na nedostatke koje imadu u svom radu.

Udarna brigada — uslijed slabe i neredovne ishrane i većih putovanja, u posljednje vrijeme stanje u njoj nije najbolje. Ljudi se u masama razboljevaju. Kordunaši i Banovci, naučeni na bolju hranu i kraće marševe, naročito to osjećaju, iako su partizani dobri i borbeni. Pred nekoliko dana vratio sam se od njih gdje sam bio s njima nekoliko dana, održao savjetovanja kako sa štabovima bataljona tako i sa Štabom brigade u kojima sam im skrenuo pažnju na značaj Udarne brigade kao naše prve udarne jedinice, kao i na dužnosti koje stoje pred njima. Poslije savjetovanja sa štabovima bio sam među partizanima svih bataljona i govorio im o značaju naše Udarne brigade.

Pred polazak za Drežnicu obaviješteni smo da se stanje u Brigadi pogoršalo uslijed bolesti partizana. To bi do Drežnice i Prokika moglo biti još gore, jer marš je velik odmah poslije izvršenih akcija, a ishrana će biti vrlo loša. Od sada ćemo morati naročito paziti na ishranu i pravilnu upotrebu Brigade.

Dakle, kako rekoh, partizani Brigade su dobri, štabovi isto tako, osim Štaba Kordunaškog udarnog bataljona. Komandant Kordunaškog udarnog bataljona, bivši jugoslavenski oficir, pun oficirštine, nemarnosti, ne vodi mnogo računa o partizanima. Mi ćemo ga promijeniti. Ni komesar nije kako treba. Ostali štabovi zadovoljiće. Što se tiče trase Brigade, o njoj bi se morali malo porazgovoriti, jer put od Prokika do Udbine biće isuviše zamoran. Vrhovine za sad nećemo moći napasti, jer neprijatelj ima jače snage u njoj. Što se tiče Udbine, smatram da bi se mogla napasti.

Da napomenem još, odjeća i obuća partizana u Udarnoj brigadi je vrlo loša, osim Banovaca koje je Štab B.P.O. vrlo lijepo opremio.

Rad našeg Štaba odvija se normalno. Svi smo se vratili sa terena osim druga Perice. Odmah smo održali savjetovanje Štaba na kome smo detaljno pretresli vojno-političku situaciju u našoj Zoni, kao i da li su pojedini drugovi iz Štaba izvršili ono što su imali u zadatku. Na sjednici je pretresan i slučaj Petra Krnjajića. Konstatujući slabu aktivnost naših jedinica poslali smo svoje oficire odmah sa konkretnim naređenjima i sugestijama u štabove grupa i odreda da održe s njima savjetovanje i iznesu naše direktive i da odmah izrade svoje operativne planove i da krenu na prve akcije. Oni će se zadržati na terenu sve dotle dok ne otpočnu prve operacije.

Od strane komesarijata izdali smo naređenje da svaki odred organizuje svoje agitprop grupe i da nam pošalju sav materijal

koji imadu na raspoloženju, a sa kojima se agitprop grupe služe. Isto tako da svaki odred organizira svoje glasilo. Na list Banijskog partizanskog odreda ja sam stavio svoje primjedbe po pitanju njegove organizacije tj. njegovog karaktera i njegovih griješaka. Isto tako savjetovao sam Kordunašima da pokrenu jedan partizanski list, jer je »Glas Korduna« glasilo N.O.O i u njemu se ne ogleda život i rad partizana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar

BR. 122

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 29 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA U DRUGOJ POLOVINI SRPNJA

ŠTAB
GRUPE KORDUNAŠKIH
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj: 441/42
29 jula 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NAR. OSLOBOD. PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj

I. Na teritoriju IV. bataljona II. K.P.O. napao je neprijatelj iz Rakovice, Drežnika, Sadilovca, Vaganca, Čavnika, Čerkezovca, Tršca, Šturlića, Furjana i Lađevca s namjerom da uništi partizane te popali sela i opljačka civilno stanovništvo. U svojoj namjeri neprijatelj je djelimično uspio, opljačkao je stanovništvo, popalio sela, a partizani su se probili kroz neprijateljske obruče na teritoriji III. bataljona II. K.P.O. Na ostalim teritorijama pojedinih naših jedinica neprijatelj nije vršio nikakvih kretanja ni priprema za napad.

II. Noću između 14. i 15. ov. mj. jedan vod I. bataljona prebacio se preko rijeke Korane u hrvatska sela Barilovići Leskovac i Carevo Selo radi hapšenja dvojice ustaških razbojnika. Ustaški banditi su uhapšeni, odvedeni i likvidirani. Ovom akcijom rukovodio je komesar I bataljona.[1]

---

[1] Izidor Štrok

19. ov.mj. 3 četa I. bataljona II. K.P.O. postavila je zasjedu žandarima između željezničke stanice i mjesta G. Dubrave kod sela Mikašinović i Jusići. Međutim žandari su krenuli drugim putem i nisu naišli na zasjedu, nakon čega su partizani posjekli 60 telefonskih stupova, na cesti između stanice i mjesta.

20. VII. krenuo je neprijatelj sa jednim dijelom snaga, s kojima je čistio teritorij IV. bataljona II. K.P.O. prema III. bataljonu. Neprijatelja su dočekale 2 čete IV. bataljona, 2 četa III. bataljona i Omladinska četa zauzevši položaje oko Mudrić Sela i Klanca. Neprijatelj je prodro do Močila, palivši sve do čega je došao. U Močilima 2 četa III. bataljona jurišem razbila je neprijatelja i prisilila ga na povlačenje. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih, a mi 1 ranjenog. Neprijatelj je spalio Mudrić Selo, jedan dio Močila i Klanac. Stradalo je oko 10 civila.

21. VII 1 četa IV. bataljona I. K.P.O. bila je u zasjedi kod Ilovačka. Jedan civil odao je neprijatelju zasjedu tako da ovuda nisu naišli.

22. VII. 1 četa IV. bataljona zajedno s V. bataljonom Banije prošla je kroz hrvatska sela općine Stankovac. Prilikom prolaza kroz ova sela, narod je oduševljeno dočekivao i razgovarao s partizanima. Tom prilikom zaplijenjeno je u općini Stankovac 25.000 kuna i sva arhiva spaljena je. U ovoj akciji zadobivena je manja količina žita koja je razdijeljena obližnjim siromašnim seljacima. Na zahtjev tamošnjih seljaka uhapšen je jedan ustaški špijun i likvidiran je.

Noću između 22. i 23. ov. mj. izvršio je II. bataljon II. K.P.O. pretres hrvatskog sela Marinci u kojem je prema informacijama trebalo biti 9 karabina. Selo je pretrešeno, ali u selu nije ništa nađeno.

Noću između 24. i 25. ov.mj. postavio je II. bataljon II. K.P.O. osiguranje u neposrednoj blizini Batnoge, radi žetve pšenice u tom kraju. Pšenica je požeta i prevežena dalje u unutrašnjost.

25. ov. mj. izvođena je operacija na pruzi G. Dubrave—Oštarije. Cilj ove operacije bio je prekidanje željezničkog saobraćaja, te razoružavanje neprijateljske posade na željezničkoj stanici Košare i nanošenje što više gubitaka neprijatelju, koji bi pokušao da ometa rušenje pruge odnosno da dođe u pomoć napadnutima. Plan je bio slijedeći: postaviti osiguranje prema Ogulinu i Oštarijama. Blokirati Tounj, postaviti osiguranje prema željezničkoj stanici i mjestu G. Dubrave i postaviti osiguranje prema D. Dubravama i Generalskom Stolu. Naše snage bile su raspoređene na slijedeći način: osiguranje prema Ogulinu i Oštarijama dao je Udarni bataljon II. K.P.O., napad na Košare trebao je izvršiti I. bataljon II. K.P.O. Tounj je blokirao Kombinovani bataljon I. K.P.O., a osiguranje prema željezničkoj stanici G. Dubrave, mjestu G. Dubrave i prema D. Dubravama i Generalskom Stolu dao je Udarni bataljon I. K.P.O.

Tok operacije bio je slijedeći: po predviđenom planu jedinice su trebale zauzeti svoje položaje 25. ov.mj. do 3 sata ujutro, a radne grupe započeti sa rušenjem pruge. Radne grupe bile su raspoređene tako da je jedna rušila prugu između Oštarija i Košara, druga između Košara i Tounja, a treća između Tounja i G. Dubrava. Sa svakom radnom grupom određena je jedna desetina partizana sa jednim nadzornikom rada. Radne grupe rušile su prugu po danu i bez ometanja osim radne grupe koja je rušila između Tounja i G. Dubrava, koja se razbježala kad su Talijani krenuli iz stanice G. Dubrave i pripucali na naše osiguranje koje se nalazilo prema željezničkoj stanici. Tom prilikom ubijen je jedan Talijan i zaplijenjen jedan karabin i 70 metaka. Poslije toga nadzornik te radne grupe skupio je nešto radnika, ali posao se odvijao slabo. Krivice za bježanje tih radnika imade i nadzornik pošto nije energično postupio i spriječio radnicima da pobjegnu. Ostala osiguranja izvršila su svoj zadatak i osiguranje koje je bilo prema D. Dubravama i Generalskom Stolu uhvatilo je jedan auto taxi marke »Pontijak«, te jednog šofera i jednu Jevrejku s dječačićem koja se trebala prebaciti bez znanja vlasti. Auto je zaplijenjen, Jevrejka puštena i sprovedena do blizu Oštarija, a šofer likvidiran prilikom bijega kojeg je pokušao kad je sprovađan u Štab I. odreda. I. bat. II. K.P.O. koji je trebao napasti i razoružati Košare uslijed slabih vodiča stigao je na položaj oko pola pet, kada se je već vidilo i kada se nije moglo privlačiti k zgradama gdje je neprijatelj stanovao i zbog toga nije mogao započeti sa napadom. Snage ovoga bataljona ubile su također od jedne talijanske patrole jednog Talijana i zarobile jedan karabin s municijom.

Uspjeh ove operacije bio je slijedeći: porušeno je 3 km pruge, posječeno telegrafskih stupova na dužini od 6 km, te zaplijenjena dva karabina s municijom i jedan taxi. Operacija je djelomično uspjela. Pruge nije srušeno onoliko koliko je predviđeno iz razloga što se nije predviđalo da je ta pruga vrlo jaka i teška za rušenje, te iz razloga što su radne grupe koje su rušile prugu još neiskusne u tom poslu i što su ljudi tog kraja vrlo strašljivi jer se kod njih do danas nisu vršile veće operacije niti su oni naučeni na pucnjavu. Prilikom rušenja pruge zapaljene su dvije vaktarne.

Pored gore navedenih akcija i operacija naše snage vršile su osiguranje žetve i uništavale saobraćajne veze.

U ovim operacijama na pruzi prisustvovao je komandant Grupe i komandant I odreda,[2] te komandant II. odreda.[3] Operacijom je rukovodio Štab Grupe.

III. Disciplina i borbenost u I. bataljonu I. K.P.O. su dobri, u III. bataljonu I. K.P.O. disciplina je dosta slaba, a borbenost dobra.

---

[2] Nikola Vidović
[3] Bogdan Oreščanin

Ovih dana došao je novi komandant[4] u taj bataljon i njegovim dolaskom očekujemo da će se disciplina popraviti. Kod partizana IV. bataljona I. K.P.O. borbenost i discipilna su dobri. Kod I. bataljona II. K.P.O. u 1 četi disciplina i borbenost nije na onoj visini na kojoj je bila ranije iz razloga što su iz te čete pokupljeni najbolji borci za Udarni bataljon. U 2 četi borbenost je slaba, a disciplina prilična, u 3 četi borbenost vrlo dobra, ali disciplina slaba, radi ovoga svega izvršiti će se reorganizacija u cijelom bataljonu i čete će se izmješati i izjednačiti. U II. bat. II. K.P.O. borbenost i disciplina dosta slabi, a sam bataljon vrlo nepokretan. U III. bat. II. K.P.O. disciplina i borbenost u 1 četi su vrlo dobre. Četa je vrlo pokretna i samostalno i inicijativno izvršava operacije. Stanje u 2 četi popravlja se iz dana u dan. Partizani su vrlo borbeni, a dolaskom novog komandira postati će i disciplinovani. U IV. bataljonu ovog Odreda partizani su borbeni do skrajnosti i požrtvovani kad je u pitanju njihov kraj, a kad su na drugom sektoru ta borbenost opada. Pored toga kod tih partizana postoji velika mržnja na muslimane pa će se morati mnogo politički raditi da se to stanje popravi. Stanje discipline u tom bat. je slabo.

IV. Prilikom operacija na pruzi štabovi udarnih bat. pokazali su se vrlo dobri, dok Štab I. bataljona II. K.P.O. nije vodio dovoljno računa da nađe dobrog vodiča i da izvrši dobiveni zadatak, te su zato komandant[5] i komesar opomenuti. Komandant I. bataljona I. K.P.O. koji je komandovao Kombinovanim bataljon[om] pokazao se je dosta neaktivan, imao je mogućnost da napadne Tounj, ali to nije izvršio.

V. Bili smo predvidili operacije s udarnim bataljonima na Talijane u selu Zdihovu na Lujzijanskoj cesti. Pored toga izdali smo naređenje I. K.P.O. da razoruža Pisarovinu, s I. bataljonom da postavi zasjedu između Vukmanića i Cerovca, a II. K.P.O. da ispita Kamenicu i Oštarije i u tu svrhu otišao je oficir Zone[6] i operativni oficir[7] ove Grupe da pripreme tu operaciju. II bat. II. K.P.O. izvršiti će jednu akciju na hrvatska sela između Blagaja — Slunja i Cetin Grada na naoružane civile.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Polit. komesar
Kovač[8]

(M.P.)

Komandant

---

[4] Josip Kuštrin
[5] Milić Pajić
[6] Ignjatije Karas. Poginuo u borbi protiv ustaša prilikom napada na Gospić, početkom svibnja 1943 god., kao komandant Omladinskog bataljona Četvrte kordunaške brigade (Prva brigada Osme divizije).
[7] Miloš Šumonja
[8] Većeslav Holjevac

BR. 123

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE KORDUNAŠKIH NOP ODREDA OD 29 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O POKRETU NEPRIJATELJSKIH SNAGA U PRAVCU ŽUMBERKA

ŠTAB GRUPE KORD. NAROD.
OSL. PART. ODREDA
29 jula 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Prema usmenom saopštenju oficira Zone druga Karasa[1] tražili ste podatke za Pokupsko-žumberački odred. Do danas od njih nismo primili nikakvih pismenih izvještaja. Od jednog druga iz K.K. Pisarovine, koji je ovih dana bio na savjetovanju O.K. Karlovac, saznali smo da nisu izvršili operaciju na Jastrebarsko. Putem za Jastrebarsko napali su neki dvorac i tu ubili dva ustaše a jedan je pobjegao i javio u Jastrebarskom da je dvorac napadnut, tako da se nije moglo napadati. Nešto su oko dvorca palili a možda i sam dvorac. Ovo njihovo putovanje po svim obavještenjima spriječilo je ofanzivu na Kordun. Naime, počelo se pričati po hrvatskim krajevima da je nekoliko hiljada partizana stiglo u Žumberak i na njih je odmah krenulo nekoliko bojni. Iz Karlovca krenula je jedna ustaška bojna a isto tako i iz Zagreba nepoznat broj neprijatelja. Ova zadnja obavještenja dobili smo od jednog domobranskog oficira s kojim održavamo veze. Ovaj oficir nas je također obavijestio da je za ofanzivu na Kordun bilo sve spremno i da je uslijed vijesti da su partizani prešli u Žumberak ofanziva odgođena. Drugo ništa do sada nismo doznali i kad doznamo javićemo. Nastojimo svima sredstvima da uspostavimo vezu sa Žumberkom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Sl. otsutan

Operativni oficir
M. Šumonja[2]

---

[1] Ignjatije Karas
[2] Miloš Šumonja

BR. 124

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 29 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O KONCENTRACIJI NEPRIJATELJSKIH SNAGA U POUNJU, AKCIJAMA NA HRTIĆU, STANKOVCU I BRNJEUŠKI I FORMIRANJU UDARNOG BATALJONA

ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
NAR. OSLOBOD. POKRETA
BANIJE
29. VII. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA

Opća vojna situacija na sektoru Banijskog odreda.

Daljnja koncentracija neprijateljskih snaga još uvijek se nastavlja. Najveća koncentracija neprijateljskih snaga vrši se u Pounju od Bosanske Dubice do Bosanskog Novog. U ovoj liniji jačina neprijateljskih snaga do sada iznosi 15.000 Njemaca (kulturbundovaca), oko 400—500 S.S. trupa, ima i Madžara i oko 5.000 domobrana i ustaša. Ove neprijateljske snage raspolažu sa 40 malih tenkova, 6 velikih i oko 12 topova većeg i manjeg kalibra. Neprijatelj od Kostajnice i Dvora tuče iz minobacača i topova naša obližnja sela. Iza toga dolazi vojska i vrši raciju, odvozi žito i blago. Prije svega sve pravce nastupanja neprijatelja bombarduju avioni. Do sada su nastradala sela sa sektora III bataljona Kukuruzari, Prevršac, Babina Rijeka, Knezovljani, Umetić, Mečenčani i Borojevići. Na sektoru II bataljona sela Zakopa, Javoranj, Gage, Zut, Kotarani i Dobretin. Sva ova sela za sada drži neprijatelj u svojim rukama. Neprijatelj je vršio pokret svojih snaga od Bos. Novog lijevom obalom preko Dobretina i Kotarana za Otoku i s tim je osiguravao prebacivanje svojih snaga iz Bos. Novog za Krupu.

Neprijatelj je blokirao prugu Sunja — Kostajnica i time zatvorio trougao Kostajničkog sektora, svakako radi racije i pljačke žita. U Sunji su redovne snage. Na pruzi od Capraga prema Sunji pojačane su posade za osiguranje pruge.

U Petrinji se neprijatelj priprema za ofanzivu na žetvu, stočnu hranu i voće. Mobilisao je oko 4.000 radnika, većinom iz okolice Petrinje. Radnici imaju kose, srpove i sjekire za sječenje voća i vršit će i košenje kukuruza. Snage neprijatelja iznose oko 1500 vojnika i ustaša (od toga 1000 omladinaca). U Glini isto tako se sprema ofanziva na žetvu. Mobilisano je dosta godišta, naro-

čito iz okolnih sela Gline. Snage neprijatelja u Glini kreću se od 800—1000 domobrana i ustaša. U Kladuši i Vrnograču kao i u Topuskom za sada se još ne primjećuje koncentracija.

Prema svim izgledima mogao bi neprijatelj početi sa ofanzivom kroz par dana na Grmeč, a istovremeno i na Baniju.

Akcije

23. VII o.g. neprijatelj je prodro na sektor II bataljona u tri pravca i to od Struge, Zamlače i Dvora. Neprijatelj je imac topove i minobacač. Prva četa II bataljona, koja je držala položaj na Hrtiću, stupila je u borbu sa neprijateljem, ali radi nadmoćnosti neprijatelja morala se povući nanesavši neprijatelju manje gubitke.

23. VII o.g. snage V bataljona ušle su u selo Stankovac. Ovo je jedno između ostalih hrvatskih sela na zapadnom dijelu Gline kroz koje je radi političkog djelovanja V bataljon istog dana prošao. U Stankovcu je kod jednoga ustaše uhvaćen jedan karabin i nešto metaka. Ustaša nije ubijen, jer nije bio krvnik. Spaljena je općinska arhiva u općini i u kasi je nađeno 25.000 kuna.

24. VII o.g. izvršena je akcija na 29. satniju II bojne Mrakovog zdruga u Brnjeuškoj. Jačina neprijatelja oko 80 domobrana i ustaša. Položaj neprijatelja dobro utvrđen i natkriveni rovovi, a bili su smješteni i u nekoliko zidanih štala. Automatsko oružje: 2 puškomitraljeza i jedan teški. Jačina naših snaga koje su učestvovale u napadu: 2 čete (I i II) I bataljona i 2. četa IV bataljona. Osiguranje od Majskog Trtnika, gdje je položaj 21. satnije, vršila 1. četa III bataljona a Druga četa III bataljona vršila je osiguranje od Šušnjara, gdje su isto tako bile utvrđene neprijateljske snage. Privlačenje naših snaga položajima izvršeno je sasvim pravilno, do vrlo bliskog otstojanja. Napad je počeo u 5.15 časova. Poslije snažnog povika »ura« uz jaku vatru, napad je uspio poslije nekoliko minuta i produženo je sa gonjenjem i hvatanjem neprijatelja. Nakon tri četvrti sata, naše su se snage povukle. Već je za to vrijeme 21. satnija krenula u pomoć 29. satniji i naišla je na zasjedu 1. čete III bataljona. Ova satnija bila je razbijena i natjerana u bijeg sa gubicima. Tom prilikom uhvaćena su 2 karabina.

Plijen u Brnjeuškoj bio je u ljudstvu 45 zarobljenih domobrana i ustaša od kojih je kasnije 8 strijeljano, po optužbama samih domobrana da su krvnici, a ostali su pušteni svojim kućama. U oružju uhvaćeno je 50 karabina, jedan puškomitraljez i jedan teški, oko 5500 metaka i ostale ratne spreme. Neprijatelj je imao u borbi 20 mrtvih i više ranjenih. Mi smo imali 2 mrtva i 2 lakše ranjena. Vojnički značaj ove akcije utoliko je veći što su se naše snage probile između dvije Mrakove bojne koje su dr-

žale položaje Šušnjar — Kraljevčani i Vlaović — Majski Trtnik — Brnjeuška i napale satniju koja je bila pozadi ovih snaga. Čim je uništena 29. satnija, ostale snage II bojne povukle su se u Glinu, tako da smo mogli u ovim selima preko pruge uhvatiti dobar dio žetve. Sa akcijom je rukovodio Štab Banije.

Organizaciono stanje naših jedinica

Formiran je Udarni bataljon. Jačina u ljudstvu 250, u oružju 180 karabina (3 čete po 60) i četa pratećeg oružja sa 3 teška (Švarcloze) i 2 laka (Maksim) [mitraljeza] i jedan bacač. Komandni sastav bataljona: komandant Bronzić Živko, seljak, politički komesar bataljona Dušan Sužnjević, seljak,[1] zamjenik komandanta Čakala Jovo, podoficir,[2] zamjenik političkog komesara Srbljanin Miloš, seljak.[3] Svi Srbi, članovi K.P.

Vrši se mobilizacija pristalica Narodno-oslobodilačke borbe i s njima se već počela obuka.

Borbenost i disciplina partizana je na visini. Svi bataljoni gotovo jednako jurišaju kod napada na neprijateljske položaje. U tom pogledu još uvijek zaostaje II bataljon, ali ne mnogo. Za otvorenu borbu sa neprijateljem na terenu još uvijek nijesu dorasli.

Kod zadnje akcije na 29. satniju u Brnjeuškoj istakao se svojom ličnom hrabrosti drug Đuro Mraković (Vuić), komandant I bataljona, ostali komandni kadar i partizani isto tako hrabro su izvršili svoj zadatak.

Rad i stanje štabova odvija se na zadovoljavajući način.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar — Komandant

(M.P.) **Bjelajac Stanko**

P.S. Usmenim naređenjem operativnog oficira Glavnog štaba Hrvatske druga Selje,[4] 6. bataljon sa Sisačkog sektora ne potpada više pod komandu ovog odreda, nego pod komandu Štaba II operativne zone. Mi ćemo i pored toga održavati s njima veze i izvještavati vas o stanju kod njih i o njihovom radu na Sisačkom sektoru.

Prilažemo vam plan saradnje I, II i V krajiškog odreda i snaga Banije sa jedne strane i Udarne brigade I operativne zone. Molimo vas da nas hitno izvijestite o tome, jer nam pomoćnik komesara Zone nije mogao dati nikakvih obavještenja po toj stvari.

---

[1] Prije stupanja u partizane bio činovnik.
[2] Nije bio aktivni podoficir prije stupanja u partizane, nego seljak.
[3] Bio đak prije stupanja u partizane.
[4] Narodni heroj Franjo Ogulinac

BR. 125

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE BATALJONA »JOŽE KRAŠ« ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 29 SRPNJA 1942 GODINE

PREGLED BROJ

i naoružanja bataljona „Jože Kraša", Žumberačko-

Jedinica	Partizana	Mobilisanih	Mitraljeza			Lakih mitraljeza	Puškomitraljeza			Pušaka					Pištolja sa metcima				Topova s granatama
			Jugoslovenskih	Talijanskih	Njemačkih		Jugoslovenskih	Talijanskih	Njemačkih	Mauzer 7,9 mm	Talijanskih 6,5 mm	Manliher	Raznih vojničkih	Civilnih	Mauzer	Jug. vojničkih	Tal. vojničkih	Raznih	
Broj:	197	197	—	—	—	—	9	—	2	140	—	1	1	4	2/26	10/136	—	7/108	—

Politkomesar:
Boca Balaš

NOG STANJA

Pokupskog Nar. Osl. Part. Odreda. Dana 29. VII. 1942.

Teških 81 mm.	Lakih	Municije						Bomba		Tenkova	Eksploziva za rušenje kg	Vozila				Goriva za vozila litara	Primjedba
		puščane				mitralj.											
		Mauzer 7,9 mm	Talijanskih 6,5 mm	Manliher	Ostale	Mauzer 8 mm	Talijanske	Defanzivnih	Ofanzivnih			Kamiona	Automobila	Motocikla	Bicikla		
—	—	7.790	—	50	24	1.787	—	86	3	—	—	—	—	—	—	—	

Za Komandanta:
Breberina Miško

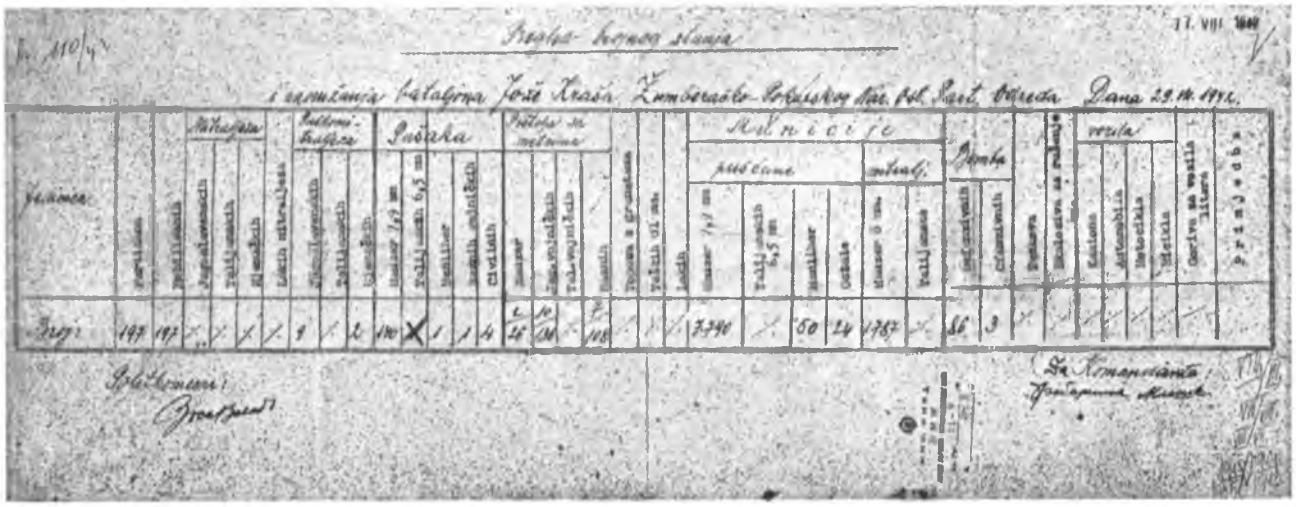

Fotokopija dokumenta br. 125

BR. 126

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 30 SRPNJA 1942 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOP ODREDA HRVATSKE O NAPADU NEPRIJATELJA NA BATALJONE »BRANKO VLADUŠIĆ« I »BUDE BORJAN«

ŠTAB SJEV. DALMAT.
NAR. OSLOB. PARTIZ.
ODREDA
Broj sl. 30 jula 1942.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Operativni izvještaj:

Poslije borbe na Promini i Bukovici bataljon »Bude Borjan« sređivao se na odmoru u Rujištima. 13 ov.mj. izvršene su pripreme za akciju u Mokrom Polju u kojoj je učestvovao čitav Odred i dvije čete II-og bataljona III-eg ličkog odreda. Ova akcija čišćenja četničkih bandita u Mokrom Polju izvršena je u zoru 14 ov.mj. sa djelomičnim uspjehom. U borbi je ubijeno 5 bandita, 19 zarobljeno, a zaplijenjeno 20 pušaka. Akcija nije potpuno uspjela, jer bataljon »Branka Vladušića« nije zauzeo svoje položaje izgovarajući se da je naređenje prekasno primio. 15 ov.mj. stizala su obavještenja o koncentraciji neprijateljskih snaga uokolo Zrmanje i Rujišta. Neprijateljska ofenziva na uporišta Zrmanja i Rujišta započela je u zoru 16 ov.mj. jakom artiljerijskom vatrom sa Ervenika, Mokrog Polja, Pribudića i Otrića. Naš vod koji se nalazio na Viojli već u zoru je napadnut i zbog mnogo jačeg neprijatelja morao se povući na Crni Vrh pozadi Cerovca. Naše jače snage vodile su cijeloga dana borbe sa mnogo jačim neprijateljem na položajima prema Mokrom Polju i Erveniku. U toku ovih borbi i pokreta u našim jedinicama bilo je dosta kritičnih momenata, osobito u času kad je jedan vod III-eg ličkog odreda napustio bez znanja dominirajuću kotu Jagodnik, na koju je neprijatelj brzo izbio i tako sa boka ugrozio ostali dio naših snaga. I-a četa bataljona »Branka Vladušića«, koja se zadržala u Palanci, postavila je zasjedu od koje je neprijatelj kad je naišao pretrpio jače gubitke u mrtvim i ranjenim. Raspoloženje i borbenost partizana u ovim borbama nije bilo na visini, a komandovanje u borbi nije se mnogo osjećalo. Naše jedinice često su se povlačile i menjale položaje, a u zoru 17 ov.mj. držali su položaje iznad Rujišta i po kotama prema Erveniku, dok su položaje prema željezničkoj pruzi poboljšali zauzećem Kurozeba i Vrška. Sa ovih položaja odbijani su tokom cijelog

dana neprijateljski napadi. U svim ovim borbama nismo imali nikakovih gubitaka. U noći 17—18 ov.mj. prebačene su naše snage skupa sa političkim radnicima, bolnicom i oko 250 civilnog stanovništva preko pruge u Liku. Veći dio evakuisanog stanovništva iz Zrmanje i Rujišta morao je biti zbog opasnosti prelaza pruge ostavljen u selu Vrbici. 18 ov.mj. naše snage bile su u V. Popini i odatle, zbog mogućnosti produženja neprijateljske ofenzive na Liku, razmještene na ove položaje i to: bataljon »Branka Vladušića« na tromeđu, Srbski Klanac, Podljut i Golu Milu, a bataljon »Bude Borjan« na položaj iznad Glogova. Neprijatelj tj. četnici i Talijani napali su u noći između 19—20 ov.mj. naše položaje na Goloj Mili, koje je naš vod II-e čete bataljona »Branko Vladušić« bez borbe napustio, navodno zbog mnogo jačeg neprijatelja i izmorenosti boraca. Ovo napredovanje neprijatelja prisililo je bataljon »Bude Borjan« na povlačenje na nove položaje Crni Vrh, Kurcelj i kote iznad Glogova. U toku dana neprijatelj je žestoko napadao na položaje bataljona »Bude Borjan« i dok je I-a četa uporno odbijala sve napade, II-a četa ovog bataljona dva puta je napuštala, tako da je i ostali dio bataljona bio prisiljen na povlačenje. Lošim držanjem II-e čete bataljona »Bude Borjan« morala je biti napuštena i dominantna kota Lisac, a IV četa bataljona »Branko Vladušić« koja je držala lijeve obronke Lisca imala je pri povlačenju sa tog položaja gubitke 3 mrtva i 4 ranjena druga. Bataljon »Bude Borjan« zauzeo je zatim položaje Vrani Kuk, Ladin Kuk, Orozovac i Bukovi Vrh, a bataljon »Branka Vladušića« lijevo od njega prema Srbskom Klancu. Tokom dana 22 ov.mj. na položaju nije bilo promjena, vladalo je zatišje. 23 ov.mj. već u zoru neprijatelj je počeo sa napadajima na naše položaje. I-a četa bataljona »Bude Borjan«, koja je držala Sedlo, uporno je branila svoje položaje i 3 puta odbijala juriše četnika. Tek četvrti put neprijatelj jednim trikom uspio je da se probije i odvoji naše lijevo krilo od desnoga. Neprijatelj je uputio veliku kolonu u obližnje selo da pali i pljačka, tako je svratio pozornost našeg desnog krila na tu kolonu, dok je sa jakim snagama pod mrtvim uglom zašao sa boka našim jedinicama. Ni ovaj put neprijatelj vjerojatno ne bi uspio da našim borcima nije ponestalo municije, što su banditi opazili, i da II četa bataljona »Bude Borjan« nije već prije toga napustila svoje položaje na Ladin Kuku. U času kad je neprijatelj bio sa boka i vrlo blizu I-oj četi pala je komanda za povlačenje, koje je potpuno nevojnički izvršeno tako, da je tom prilikom ova četa doživila velike gubitke: 10 mrtvih i 13 ranjenih drugova. Svi ranjeni su spaseni. Uzrok ovim gubicima je u tom što je ova četa ostala na položaju osamljena, a nije imala nikakvog bočnog osiguranja, tako da ju je neprijatelj po brisanom prostoru tukao jakom unakrsnom mitraljeskom va-

trom pri i onako nevojničkom i skupnom povlačenju. Kako je bataljon »Bude Borjan« bio prezamoren, djelomično u povlačenju rasturen, i nesposoban za daljnju borbu, povučen je zbog sređivanja u selo Brezovac, gdje se do danas nalazi. Položaje bataljona »Bude Borjana» zauzeo je 24 ov.mj. bataljon »Branka Vladušića«, ali u toku dana nije bilo nikakvih akcija, jer se neprijatelj povlačio na položaje prema pruzi. Od toga dana pa do danas bataljon »Branka Vladušića« drži položaje na tromeđi, Ljubinoj Poljani, Srbskom Klancu, V. Popini i Liscu, da bi spriječio neprijateljsko nadiranje na ovaj dio Like, koje se naslućuje. Borci su u svim ovim akcijama bili prezamoreni i izgladnjeli, a moral i borbenost, osim kod pojedinaca bila je slaba. Komandno osoblje bataljona nije imalo pregleda u toku razvoja operacija. Izvještavanje zbog veličine i čestog mijenjanja položaja bilo je vrlo slabo i nepotpuno. Gubici neprijatelja, osobito u borbama na Sedlu (80—1009[1]) bili su vrlo veliki.

U sastav našeg odreda ušla je jedna rezervna lička četa, koja je naoružana od bataljona »Bude Borjana« i sad drži položaj u V. Popini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Of. pri Štabu	Politkom	Zam. komandanta
Truta Ljubo	Otsutan	**Martić Jovo**[2]

[1] Ovi brojevi obilježavaju kote.

[2] Umro u Bosanskom Petrovcu 1942 god., kao zamjenik komandanta Druge dalmatinske brigade.

BR. 127

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA PRVE NO UDARNE BRIGADE HRVATSKE I PETE OPERATIVNE ZONE OD 30 SRPNJA 1942 GOD. ZA NAPAD NA PROKIKE

OPERATIVNI ŠTAB
I UDARNE BRIGADE i
V ZONE
HRVATSKE
30 jula 1942 g.

»Postanimo majstori svog oružja«

ZAPOVIJEST

(Sekcija Ogulin i Senj razmjere 1 : 100.000)

Neprijatelj se nalazi: u Brinju oko 400 Talijana, u Prokikama 24 četnika i 80 Talijana, u Žutoj Lokvi oko 500 Talijana, u Dobrici i Rapajinom Dolu oko 200—300 Talijana, koji su na svim ovim tačkama utvrđeni i ograđeni žicom.

Snage I udarne brigade, pojačane sa jednim udarnim bataljonom i jednom četom III bataljona Primorsko-goranske grupe, dobile su zadatak da napadnu i unište neprijatelja u Prokikama, da postave zasjede prema Brinju, Žutoj Lokvi i Dobricama kao i prema Senju sa ciljem: ukoliko bi neprijatelj naišao iz pomenutih garnizona da ga iz zasjeda razbiju i unište, a ni u kom slučaju da ne dozvole da se neprijatelj probije ili dođe zaobilaznim putem u Prokike.

Za izvršenje prednjeg

NAREĐUJEM:

1) Da I bataljon Udarne brigade, pojačan sa jednom četom Udarnog bataljona Primorsko-goranske grupe, izvrši napad na neprijatelja u Prokikama, istoga uništi i očisti mjesto od četnika.

Raspored četa i oružja za napad neka izvrši komandant bataljona prema uputama koje je dobio na samom terenu prilikom izviđanja istog mjesta, tj. neka svaka četa dobije zadatak da jednovremeno napadne po jedno neprijateljsko gnijezdo i odvažno u prvom naletu isto uništi, u slučaju i paljevinom. Ni u kom slučaju ne dozvoliti neprijatelju da se pribere i dade organizovani otpor ili istog napasti sa jedne strane i utjerati ga cijelog u jednu ili više tvrdih zgrada.

2) Drugi bataljon Udarne brigade ostaje kompletan kao rezerva kod Operativnog štaba koji će ga upotrebiti po potrebi i razvoju operacija.

3) Da Treći bataljon Udarne brigade dade jednu četu u sastav III bataljona Primorsko-goranske grupe.

Ovaj kombinovani bataljon pod komandom štaba III bataljona Primorsko-goranske grupe ima zadatak da prekine i raskopa cestu Senj — Žuta Lokva na mjestu koje je najpodesnije, odnosno koje mu je usmeno naređeno, a zatim da se približi samoj Žutoj Lokvi sa zapadne i jugozapadne strane sa zadatkom: ako se neprijatelj krene iz Žute Lokve prema Prokikama, da u momentu kad isti stupi u borbu sa našim zasjedama da ga napadne s leđa, a uporedo s tim onemogućiti neprijatelju prolazak iz Senja za Žutu Lokvu.

Da Treći bataljon Udarne brigade sa preostale dvije čete postavi zasjedu između Prokika i Žute Lokve, sa jedne i sa druge strane ceste Žuta Lokva — Prokike, vodeći pri tome računa da se solidno zatvore prolazi sa sporednim putevima sa jedne i druge strane ceste, a naročitu pažnju posvetiti osmatračkoj (odnosno izviđačkoj) službi te ne dozvoliti ni u kom slučaju da neprijatelj zaobiđe ili natkrili našu zasjedu. U svakom slučaju držati što jače snage pri ruci te iste upotrebiti tamo gdje bi neprijatelj momentalno pokušao nadirati.

Najtješnje se povezati sa desnim svojim krilom sa III bataljonom koji će se nalaziti na cesti Žuta Lokva — Senj sjeverno od kote 524, a lijevim krilom sa IV bataljonom koji će se nalaziti jugoistočno od lijevog krila, tj. povezan sa istim prema Dobrici i Rapajinom Dolu.

4) Da Četvrti bataljon Udarne brigade postavi zasjedu jugoistočno od Žute Lokve prema Dobrici i Rapajinom Dolu sa zadatkom da onemogući dolazak neprijateljskih snaga iz Dobrice i Rapajinog Dola u pomoć Prokikama.

Sa desnim svojim krilom najtješnje biti povezan sa III bataljonom Udarne brigade po usmenim uputama datim na mjestu izviđanja, a sa lijevim krilom povezati se sa I udarnim bataljonom V zone koji će se nalaziti na osiguranju prema Brinju. Sa kuririma se povezati sa I bataljonom Udarne brigade koji će napadati na Prokike i sa njime biti u najtješnjoj vezi.

5) Da I udarni bataljon V zone dade svoju jednu četu I bataljonu Udarne brigade koji će vršiti napad na same Prokike, koja će biti pod direktnom komandom I bataljona Udarne brigade gdje će dobiti raspored i zadatak.

Sa ostale dvije čete postaviti zasjedu prema Brinju kako je to predviđeno i usmeno saopšteno komandantu istog bataljona na mjestu izviđanja.

Sa desnim svojim krilom povezati se sa lijevim krilom IV bataljona Udarne brigade koji se nalazi na osiguranju prema Dobrici i Rapajinom Dolu.

6) Naročitu pažnju skrećem bataljonima koji će biti na osiguranjima da budu međusobno najtješnje povezani [da se ne desi da ih] neprijatelj natkrili i zaobiđe, da se partizanima objasni u detalje važnost i značaj ove akcije koja bezuvjetno mora uspjeti, da se sav komandni kadar kao i svi partizani mora detaljno upoznati sa zadatkom i rasporedom svih naših jedinica, te ne dozvoliti ni u kom slučaju da se ma koji od položaja pusti pod uticajem lažnih izvještaja, panikera, vijesti o nekom opkoljavanju itd. već odluku donositi na osnovu tačnih i provjerenih izvještaja, a ni u kom slučaju ne dozvoliti da se ma koji od položaja ne napusti a da se prethodno ne obavijeste naše jedinice koje bi mogle biti ugrožene.

7) AKCIJA SE MORA ZAVRŠITI DO GRANUĆA SUNCA, SEM AKO TO OPERATIVNI ŠTAB DRUGAČIJE NE NAREDI NA LJCU MJESTA, NIKAKO NE DOZVOLITI DA SE BORBA UVUČE U DAN KADA BI NEPRIJATELJ MOGAO DJELOVATI SA ARTILJERIJOM I AVIJACIJOM.

8) Početak napada bit će tačno u 1 sat poslije pola noći između 30 i 31 ovoga mjeseca, kada sve jedinice bez i jedne minute zakašnjenja moraju biti na svojim položajima.

Polazak jedinica sa dodijeljenim vodičima bit će danas u 18 sati ovim redom: 4. bataljon Udarne brigade, 3. bataljon V zone, 3. bataljon Udarne brigade, I bataljon (udarni) V zone, I bataljon Udarne brigade i II bataljon Udarne brigade i Operativni štab.

9) Mjesto Operativnog štaba biće kota Panos (683) (ono mjesto odakle se vršilo izviđanje).

10) Sanitetsko prihvatilište za sve jedinice sem I udarnog bataljona V zone bit će Grabova Lokva (Rajčići) sjeverozapadno od Prokika a brigadno previjalište selo Tužević. Ranjene drugove odmah još za vrijeme borbe evakuisati.

11) Znaci raspoznavanja bit će: OKOV—ODESA, a ugovoreni znaci: tri puta znak kašlja, a odgovor jedanput.

12) Znak za povlačenje izdaće se naknadno, a zborno mjesto selo Tužević odakle slijedi dalji raspored.

Za izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Krunić Uroš

Komandant
Stevo Opsenica

Dostavljeno:

Komandantu 1, 2, 3, 4 bataljona Udarne brigade,
Komandantu I udarnog bataljona V zone
Komandantu III bataljona I odreda V zone.

BR. 128

IZVJEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOP ODREDA HRVATSKE KONCEM SRPNJA 1942 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOP I DV JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA DIVERZANTSKE GRUPE OD 18 SIJEČNJA DO 19 SRPNJA[1]

Stigao nam je izvještaj od druga Ilije Gromovnika. Ovo je prvi izvještaj njegove diverzantske grupe, koja je izvršila slijedeće diverzije:

18. I o.g. u saradnji sa bosanskim snagama dignut je u zrak blindirani vlak između Bos. Novog i Krupe.

28. II dignut je u zrak željeznički most između Gline i Maje u saradnji sa banijskim partizanima.

19. III dignut je u zrak most na cesti između Dvora i sela Vojnića.

26. III dignut je u zrak most između Petrinje i Hrastovice.

18. IV dignut je u zrak blindirani vlak između Bos. Novog i Krupe u zajednici sa banijskim partizanima i uz saradnju sa Grmečkim štabom.

8. V, zajedno sa kozarskim i banijskim partizanima, dignut je u zrak most između Kostajnice i Volinja.

19. V postavljena je nagazna mina na pruzi kod Maje, na koju je naišla patrola. Dok su dizali minu, ona je eksplodirala i ubila dva oficira stručnjaka i 4 vojnika.

3. VI dignut je u zrak njemački transportni vlak na pruzi Sisak — Caprag — Blinjski Kut. Broj žrtava drži se u tajnosti.

27. VI dignut je u zrak jedan talijanski brzi vlak kod Ivanić Grada (Moslavina). Broj žrtava nije poznat.

3. VII dignut je u zrak jedan njemački vlak (Orient-ekspres) u kome su se vozili oficiri. Bilo je 45—70 žrtava. Akcija je izvršena između Dugog Sela i Ivanić Grada.

2. VII dignut je u zrak jedan vlak između Ledenika i Turopolja ... Broj žrtava nije poznat.

12. VII dignut je u zrak jedan vlak-cisterna između Capraga i Sunje. Tri su cisterne uništene.

19. VII dignut je u zrak jedan vlak sa domobranima, između Šaša i Jasenovca. Broj žrtava nije poznat.

---

[1] Original se nalazi u arhivi CK SKJ; nedostaje početak.

Na stanici Vlahović razbijena je jedna lokomotiva i skretnice. Istovremeno je uništena i pumpa za vodu.

U Moslavačkoj su Gori uništene 4 šumske lokomotive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
V. Katić[2]

Zamj. komandanta
M. Klaić[3]

(M.P.)

BR. 129

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA LIKU OD 31 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU PRVE OPERATIVNE ZONE O REZULTATIMA BORBE NA SEKTORU BARLETE

ŠTAB GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA
ZA LIKU
Br. 500
31-VII-1942 god.

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Prema izvještaju I odreda stanje na sektoru Barlete je slijedeće:

Neprijatelj u jačini od 1.200 vojnika nakon 14-časovne žestoke borbe je odbijen. Neprijatelj je imao 8 mitraljeza, 4 teška bacača, 5—6 lakih bacača, 2 topa od 150 mm, 1 top od 65 mm i 1 od 37 mm.

Neprijatelj je bacio oko 200 granata na Vrebac, zapaljene su tri zgrade. Izgorio je i Štab II bataljona. Neprijatelju nije uspjelo da se probije za Barlete. Sa naše strane nije bilo gubitaka, a kod neprijatelja je bilo mnogo tj. veći broj mrtvih i ranjenih. U borbi na liniji Široka Kula, Ćukovac, Ostrovica neprijatelju je uspjelo da u širokom frontu obiđe naše snage, te da ih prisili na povlačenje. Zapaljeno je selo Ostrovica i Ćukovac. Magacini sa hranom također su izgorjeli. Gubici neprijatelja su osjetljivi, dok na našoj strani nema žrtava, barem koliko se za sada zna. Zaklano je nekoliko civilnih osoba.

---

[2] Vladimir Bakarić
[3] Ivan Gošnjak

Što se tiče daljnjih namjera neprijatelja nije nam poznato.

Nije isključeno da neprijatelj ne ponovi napad, ili što je mnogo vjerovatnije da napadne iz Metka, jer je već nekoliko dana zabranjen svaki izlaz i ulaz u Medak.

Ukoliko neprijatelj ponovi napad, mi nismo u stanju da zadržimo ih, jer smo ostali bez municije. Također mi ne možemo braniti prolaz za Podlapaču. Molimo da nam pošaljete **hitno** municiju i jedan bataljon koji bi prihvatio borbu.

Ovo je prepis izvještaja I odreda i mi smo na to uputili dopis ostalim našim jedinicama, da nam hitno šalju municiju, da je šaljemo za I odred.

S. F. S. N!

(M.P.)

Po naređenju politkoma
Orlić[1]

BR. 130

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ODREDA ZA SREDNJU DALMACIJU OD 31 SRPNJA 1942 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O UNIŠTENJU TALIJANSKIH KAMIONA I ONEMOGUĆAVANJU SAOBRAĆAJA NA CESTI SINJ — LIVNO[1]

OPERATIVNI ŠTAB
Datum 31 jula 1942
Broj 68/42.

PREPIS

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Jutros u 8 sati smo primili Vaš dopis te na isti odgovaramo slijedeće:

1) Kako smo Vas već izvjestili da je I D.U.[2] bataljon vodio borbu sa Talijanima, koji su dolazili iz Sinja, sama borba se je vodila između Bilog Briga i Trnove Poljane. Talijani su došli sa 23 kamiona, od kojih su u toku borbi naši uspijeli 16 zapaliti i 7 onesposobiti. Neprijateljski broj vojnika bio je 250, od kojih se je veoma mali broj uspio spasiti. Ovi Talijani, kako izgleda, nisu imali namjeru prebaciti se u Livno, već da smijene njihove snage

[1] Ilija Orlić-Brato

[1] Dokumenat, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ.

[2] Prvi dalmatinski udarni bataljon

koje se nalaze na Vagnju. To se zaključuje i po tome što je u mnogim automobilima bila smještena hrana, odjeća i obuća. Mi nismo uspjeli zaplijeniti uslijed naglog nailaska osmorice tenkova i 7 blindiranih automobila iz Sinja, koji su otvorili žestoku vatru na naše borce, tako da su se morali povući, odnijevši sa sobom samo ono što smo izvijestili u prvom izvještaju.[3] Nakon te borbe tenkovi i blindirani automobili su ostali na položaju, gdje se vodila borba, odakle su stalno pripucavali na naše položaje. Tokom iste noći došlo je nekoliko kamiona, koji su kako izgleda pod zaštitom tenkova došli da pokupe mrtve i da se spoje sa Vagnjom, što im je i uspjelo doći do Vagnja sa 4 tenka. Poslije toga je vladalo čitavu noć zatišje, nije bilo nikakve pucnjave, samo što se je čula zvrka motora i to u pravcu Sinja, po čemu se zaključuje da su mrtve odvukli u Sinj.

2) U toku jučerašnjeg dana došle su dvije čete Bosanaca koje su se javile u Operativni štab u 7.30 časova. Jedna je dodijeljena I, a druga II bataljonu, gdje su razmještene po potrebnim položajima, kao pojačanje. Neprijatelj je pod stalnom mitraljeskom vatrom iz tenkova i blindiranih automobila čuvao svoje položaje, dok je kako izgleda ostala njihova vojska otpremala onaj upropašteni materijal i oštećene automobile za Sinj. Naši su ih pri tome ometali, otvarajući vatru na njih. Žrtava sa naše strane nije nikakvih bilo, a sa njihove strane nismo mogli ustanoviti koliko ih ima, ali vjerujemo da ih je ipak moralo nekoliko poginuti, pred večer su se povukli sa svojim snagama prema Sinju.

3) U toku iste noći snage I D.U. bataljona otišle su da pretresu položaj kojeg je držao neprijatelj, i da bi onesposobili cestu za svaki promet. Prema primljenom izvještaju od komandanta I D.U. bataljona cestu su pregradili sa četiri jaka nasipa u visini jednog metra i širine 2.50 met. preko cijele ceste u razmaku jedna od druge 250 do 500 metara, također je prekopana cesta u dužini od 2.50 met. i u dubinu 1 met. To je sve napravljeno tako da kad naiđu neprijateljske snage blizu tih pregrada kao i prokopa, da ih mogu naši tući sa svojih položaja. Nađena su 4 druga, koja su poginula u borbi sa Talijanima, i to: Marić Đuro, Trišić, Bodražić Stevo i Lukavac Miloš, te iste zakopali. Snage I U.D. bataljona sada drže položaje od ceste 250 met. i dominiraju sa čitavom cestom.

4) Snage II D. bataljona bile su raspodijeljene: jedna četa i to Bračuljeva[4] na kotama poviše Prološke Drage, a druga četa povrh ustaških sela Ćaić, Odžak, Lištane i Rujani.

Bračuljeva četa prilikom zauzimanja svojih položaja bila je primjećena od strane neprijatelja, koji se nalazio na brdu Visibaba

---

[3] Prema tom izvještaju, zaplijenjen je 1 bacač mina i oko 40 pušaka.

[4] Ivan Bračulj

i koji je otvorio vatru na njih, ali ipak im je uspjelo da zauzmu položaje, sa kojih su mogli kontrolisati cestu, bez ikakvih žrtava. U toku tog dana tj. 29/VII zarobili su jedna kola sa kruškama i dvojicu sumnjivih i zadržali smo ih kod sebe. Obadvojicu smo odmah ispitali te nađeno 9.200 kuna. Pri ispitivanju seljaka iz Vagnja doznali smo da su oni Talijani sa kojima smo imali borbu dolazili da smijene one Talijane koji se nalaze na Vagnju, čiji je bio broj 200 vojnika skupa sa oficirima i 3 žandarma, kao i njihovo naoružanje i položaje gdje su smještena pojedina oružja kako teška tako i automatska.

U toku jučerašnjeg dana bio je došao jedan hrvatski avion koji je pucao iz mitraljeza na položaje čete druga Bračulja, te je tom prilikom jednog druga ranio. Prema izvještaju druga Bračulja jučer je stigao jedan tenk od pravca Livna, isti je došao do nasipa koji je napravljen preko ceste i tu je stao, nakon izvjesnog vremena došao je njemu u susret 1 blindirani auto sa Vagnja, te su se isti nakon nekog vremena vratili istim pravcem otkuda su i došli. U toku noćašnje noći 30/VII izdato je naređenje drugu Bračulju preko komandanta II bataljona da preko ceste napravi što više jakih nasipa, kao i prokopa ceste kako bi se onemogućio svaki saobraćaj, pošto im to u toku prvog dana nije uspjelo najbolje izvršiti, jer ih je neprijatelj ometao svojom vatrom. Da li je drug Bračulj izvršio svoj zadatak ne znamo, pošto još nismo dobili nikakav izvještaj.

II četa II D. bataljona koja je imala za zadatak da zauzme položaje poviše ustaških sela, prilikom zauzimanja položaja bila je primjećena od strane neprijatelja, primila borbu sa njima i nakon kratkog vremena morala se povući, a u toku jučerašnjeg dana tj. 30 VII uspjelo joj je zauzeti položaj poviše neprijatelja, koji i sada drži. Uglavnom zadatak koji je nama postavljen smatramo da je do sada ispunjen, jer nikakvim neprijateljskim snagama nije [uspjelo] da se prebace na Livno.

5) Naši zadaci jesu i dalje da onemogućimo neprijatelja ako bi pokušao da ide u pravcu Livna.

6) Što se tiče slanja izvještaja da ga šaljemo 2 puta dnevno, to nam je nemoguće, jer nemamo toliko kurira koji poznaju dobro terene ovuda, stoga ćemo slati izvještaj jedanput dnevno i to iscrpno.

Baš smo sada primili izvještaj od II bataljona u pogledu preziđivanja ceste kako im je bilo to već naređeno, tj. na 8 mjesta su pregradili cestu u dosta velikoj dužini, tako da uopće smatraju da neprijatelj ni u kom slučaju neće moći preći preko nje.

Najteži nam je problem ishrana, koja nikako ne funkcioniše u redu, tako da borci nikako redovito ne primaju hranu. Mišljenja smo da biste nam uputili jednu količinu sira i kruha, tako da bi smo s time olakšali ishranu.

Pošaljite nam redovito radio vijesti i ako imate kakvih drugih vijesti sa naših frontova o partizanskim borbama i u drugim krajevima. Sada je 14 sati i dosada se neprijatelj nikako ne pojavljuje i vlada puno zatišje. Naši drugovi su na određenim položajima i spremno čekaju fašističke gadove da im se pojave.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za političkog komesara	Oficir Štaba zone	Komandant
Čenčo[5]	**Vice Buljan**	**M. Bilić**[6]

P.s. Drug Cvijo[7] sa političkim komesarom bataljona[8] »Starac Vujadin« sa još četiri druga stigao je ovdje u 13 sati. Ukoliko imate nešto za njega pošaljite na Štab odreda.

BR. 131

PISMO ČLANOVA ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 31 SRPNJA 1942 GOD. DRUGOVIMA U SJEDIŠTU ŠTABA O SITUACIJI NA SEKTORU LIVNA, DUVNA I BOSANSKOG GRAHOVA I ZADACIMA JEDINICA NA SEKTORU DINARE I KAMEŠNICE

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE VII/2
Op. br. 6/42
Položaj 31 jula 1942

SJEDIŠTU ŠTABA IV OPERATIVNE ZONE

1. Situacija na ovom sektoru je slijedeća:

Proleterske brigade poslije zauzimanja Prozora[1] raširile su se od Duvna do Bugojna. Još u noći od 25 na 26 t. mj. zauzele su Šujicu i Duvno. Ustaše su međutim iz Jajca i Bugojna pošli prema

---

[5] Ante Kronja-Čenčo
[6] Narodni heroj Božo Bilić-Marijan
[7] Cvijo Oraščić
[8] Mirko Višić. Poginuo u Istočnoj Bosni 1943 godine, kao zamjenik političkog komesara bataljona Druge dalmatinske brigade.

[1] Prozor je zauzet 13 srpnja. U napadu je učestvovao Četvrti bataljon Prve proleterske brigade i Treća sandžačka brigada.

jugu sa nekim motorizovanim snagama. Ponovo su zauzele Šujicu i Duvno i sad se borbe vode od Kupresa do blizine Livna. Obje su strane u napadu i odbrani. Kroz slijedeće dane očekuju se odlučujuće borbe koje će raščistiti situaciju na čitavom sektoru.

Snage naše Zone već su svestrano angažovane u ovim borbama. Sa glamočke strane bataljoni V krajiškog odreda dobili su zadatke u sklopu cijeloga plana. Dio snaga bataljona »Starac Vujadin« dužan je da onemogući eventualni pokušaj neprijatelja da prodre cestom Bosansko Grahovo — Livno. I Odred za sjevernu Dalmaciju treba da se angažuje za isti zadatak i u tom smislu šaljemo mu naređenje. Odred za srednju Dalmaciju ima važan zadatak da onemogući bježanje i dolaženje pomoći sa strane Sinj — Livno. Bataljon »Josip Jurčević« trebao bi da osigura ceste sa južne strane Livna — Duvna. Bataljon »Vojin Zirojević« od prvoga dana učestvuje u borbama koje se vode, ali njegovo držanje nije ugledno. Opaža se da on vojnički i politički jako zaostaje. Ovdje je potrebna ozbiljna intervencija, ako želimo da bilo šta izvučemo.

Sam Vrhovni štab daje naročitu važnost ovome sektoru i okuplja oko njega krajiške, dalmatinske, pa eventualno i hercegovačke partizanske snage.

Pred nama stoje ozbiljni novi zadaci za koje moramo uprijeti sve snage, jer od njihovog uspješnog rješenja umnogome ovisi daljni ozbiljni razvitak partizanske borbe u Dalmaciji, kao i rješenje naših, naročito ekonomskih problema.

2. Pošaljite nam detaljan izvještaj o akciji na Prologu.[2] Do nas je danas dospio dopis Štaba Srednjedalmatinskog odreda naslovljeno na »komandanta partizanskih snaga na sektoru Bila Zabrišće«, iz kojeg smo doznali o borbi kod Prologa, u kojoj su naši imali velikog uspjeha. Ubili su 140 okupatora i uništili 22 kamiona. Zaplijenili su jedan bacač i 41 pušku. Uspjeh ove akcije je od velike važnosti, jer je moglo doći do spajanja ovih snaga upućenih iz Sinja sa kolonom ustaša, koja je došla iz Jajca i Bugojna, a koja je sada uklještena od proleterskih brigada i postoji mogućnost da bude uništena. Sam komandant drug Tito, kao i ostali drugovi iz Vrhovnog štaba oduševljeni su ovom akcijom. Naredite im neka i dalje nastoje onemogućiti svaki promet na ovoj cesti, kao i svaki pokušaj odašiljanja pomoći iz Sinja. Neka nastoje upotrebom eksploziva razrušiti cestu, odnosno je iskopati. Preduzmite sve u sporazumu sa Bataljonom »Starac Vujadin« kako bi borci bili redovito ishranjeni. Nadamo se da ćemo Vam moći poslati nešto stoke koju su brigade zaplijenile od ustaša. Preduzmite mjere opreznosti, ako bi okupator pokušao da za vrijeme akcija na Prologu pokuša napad od Vukovića mosta ili Uništa.

---

[2] Ovu akciju izvršio je Prvi dalmatinski udarni bataljon.

3. Snage Odreda za srednju Dalmaciju skupa sa jedinicama bataljona »Starac Vujadin« treba da pod svaku cijenu održe Prolog u svojim rukama. Najidealnije bi bilo kada bi mogli zauzeti Vaganj i istjerati Talijane i žandare sve do Cetine. U tom slučaju trebalo bi se širiti po selima lijevo i desno od Prologa. U protivnom slučaju, ako neprijatelj upotrebi silu pred kojom će naše snage popustiti, onda neka za oslonac uzmu Kamešnicu. Time će se postići približavanje proleterskim brigadama, hvatanje veza i intervencija u zgodnom momentu. Ni tada ne prestaje njihov zadatak onemogućavanja prometa na ovoj cesti. Daljni zadatak sastojao bi se u hvatanju veza sa Južnodalmatinskim bataljonom, dosadanjim direktnim kanalom. Prilažemo Vam prepis naređenja, koje šaljemo ovom bataljonu. Njega pošaljite Odredu za srednju Dalmaciju da budu informisani. Original naređenja poslat ćete preko kurira za južnu Dalmaciju, koji mora da je još kod Vas, i on neka usput prođe preko Odreda za srednju Dalmaciju, tako da bi oni mogli nešto konkretno nadodati, ako to treba.

4. Isto tako šaljemo Vam prepis naređenja Štaba Odreda za sjevernu Dalmaciju. Original šaljemo preko bataljona »Starac Vujadin« — »Gavrilo Princip«.

Ako ste primili kakav izvještaj iz sjeverne Dalmacije pošaljite nam ga.

5. Pred nas se postavlja zadatak regrutovanja barem jednog bataljona iskusnih i odanih partizana — dobrovoljaca za proletersku brigadu. On bi se poslije izvjesnog vremena zajedničke borbe sa proleterskim brigadama na raznom terenu povratio. Dužnost nam je u ovu svrhu izvršiti političku mobilizaciju svih partizana na terenu naše Zone. Mi mislimo izdati partizanima poziv u tom smislu.

6. Javite nam da li su došla ona šestorica Kninjana koji su bili kod Glavnog štaba i što je sa njima. Kakvi su rezultati žetve i šta je sve požnjeto, je li ostalo još nepokošenih njiva. Kakvi su rezultati reorganizacije Odreda za srednju Dalmaciju. Želili bismo imati imenični popis komandnog kadra. Da li se nastavio dolazak novih boraca. Pošaljite nam brojno stanje i naoružanje svih onih koji se sada nalaze u bataljonima.

7. Čuli smo od kurira koji su došli iz Dinare o nekim zvjerstvima koja su vršili Talijani na nekim partizanima zarobljenim kraj Trogira. Stvar ispitajte i pošaljite nam detalje, koje treba da i Vi publicirate. Šta je sa 3. brojem »Borca« i izvještajem?

Redovno slušajte emisije »Slobodne Jugoslavije« jutrom i večerom.

8. Prvim kurirom pošaljite za Štab Zone 10.000 kuna, veliku mapu naše čitave Zone 1 : 200.000 i to naročito brižno umotanu i sve mape, kopije Livna i okoline Glamoča.

9. Pošiljka novca od 50.000 kuna koju ste uputili bataljonu »Vojin Zirojević« stigla je sa manjkom od 2.000 kuna.

10. Do sada nam niste poslali nikakav izvještaj. Ubuduće nam redovito šaljite izvještaj sa podacima iz čitave Zone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom	Komandant	Operativni oficir
Jordan[3]	**Jović Kostja**[4]	**Milić**[5]

P.S. Izvještaje nam šaljite preko bataljona »Vojin Zirojević«.

---

[3] Ivica Kukoč
[4] Vicko Krstulović
[5] Maks Baće

II

TALIJANSKI I USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 132

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA KISTANJE OD 1 LIPNJA 1942 GOD. O UBISTVU GRUPE RODOLJUBA I PALJENJU KUĆA U REJONU KISTANJE

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJA
STANICA KISTANJE — IX MOBILNI BATALJON

Br. 300/I P/110 otsek III Kistanje, 1.6.1942-XX

PREDMET: Izvještaj.

GUVERNERU DALMACIJE

Zadar

Dana 30. o.m.[1] u zoni Kistanje — Ervenik jedinice milicije, vojske i karabinjera radi represalija zapalile su 80 stanbenih kuća. U toku akcije ubijeni su BEZBRADICA Špiro, BEZBRADICA Joso, BEZBRADICA Miloš, BEZBRADICA Marko, BEZBRADICA Ignjat, BEZBRADICA Pavle, GRULOVIĆ Jovan, sve pravoslavni seljaci pripadnici naoružanih bandi i druga petorica koji još nisu identifikovani[2] a kod jednog od njih je nađen automatski pištolj 6,35. Sem toga, zaplijenjeno je više grla krupne i sitne rogate stoke koja je prikupljena u garnizonu Mokro Polje. U zoni nije nađen niko od stanovnika. Vojnici koji su operirali nisu imali nikakav sukob i nikakav incident. Izvještaj je dostavljen pismom uslijed prekida telegrafske linije.

(M.P.)

PORUČNIK KOMANDIR TENENZE
Gianetto Rogani

Guvernatorat Dalmacije
5 lipanj 1942/XX
23675/2479

[1] Odnosi se na 30 svibanj.
[2] Ovo su bili stanovnici zaseoka Bezbradica a ne partizani.

BR. 133

UPUTSTVO GENERALA MARIA ROATTE OD 2 LIPNJA 1942 GOD. O RASPOREDU I ODBRANI IZOLOVANIH TALIJANSKIH POSADA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA — DALMACIJA«

Operativna služba

br. 12030 povjerljivo V.P. 10 2 lipnja 1942 XX

Predmet: Raspored i odbrana izolovanih grupa kr. karabinjera i sličnih.[1]

Izostavljeni naslovi[2]

I) — Zbog situacije biće neophodno da se izolovane grupe kr. karabinjera, financijske straže, pogranične milicije, crnih košulja, metropolitani itd., bilo u podređenosti vojnih vlasti ili ne, rasporede za odbranu tako da bi mogli efikasno da se odupru eventualnim napadima.

II) — Ovaj raspored se sastoji od:
— organizacije smještaja (puškarnice za individualno i automatsko oružje — »puškarnice« na pojedinim višim prozorima za bacanje ručnih bombi — zaštitnih zidova — bodljikave žice);
— organizovanje blokada malih otpornih tačaka (zasjede za puške i automatsko oružje — gusta bodljikava žica — krstila ili velike pokretne prepreke);
— ispražnjavanje strijelišta oko bodljikavih mjesta;
— odgovarajuće snabdijevanje municijom.

III) — Zapazio sam na više sektora da su mesta kr. karabinjera, financijske straže itd. na maloj razdaljini od otpornih ili blokiranih mjesta koja drži vojska. U takvom slučaju se naročito savjetuje stapanje dvije službe, sjedinjujući ih na istom utvrđenom mjestu, dopunjujući je ako zahtijeva slučaj (što može da dopusti redukciju osoblja ili da osigura veći efekat ako snage ostanu potpune).

---

[1] Ova mjera, tj. povlačenje manjih talijanskih posada i njihovo grupisanje u većim garnizonima i utvrđivanje tih garnizona, uslijedila je kao reakcija na akcije partizanskih jedinica, koje su naročito u svibnju postale i brojne i uspješne. Na osnovu ovog uputstva podređene komande su izdale odgovarajuća naređenja u kojima su precizirale koje posade treba da se ukinu i povuku u jača uporišta.

[2] Tako stoji u dokumentu, a misli se na to da su izostavljeni naslovi jedinicama, komandama i ustanovama kojima je uputstvo poslato.

Kada razlozi institucije preko kojih se ne može preći, zabranjuju permanentno sjedinjavanje ove vrste, savjetuje se da se ono vrši bar od večeri do zore.
Komande divizija, trupe »Zadar« i pogranične straže V armijskog korpusa riječke teritorije, neka se sporazumu sa političkim vlastima od kojih zavise grupe o kojima je riječ, za brzu primjenu ovih mjera pobrinuvši se neposredno tamo gdje je potrebno za odbranbene radove.

General komandant
M. Roatta

BR. 134

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE U GOSPIĆU OD 2 LIPNJA 1942 GOD. O BORBAMA PROTIV PARTIZANA U LICI, GORSKOM KOTARU I KNINSKOJ KRAJINI U DRUGOJ POLOVINI SVIBNJA

ZAPOVJEDNIČTVO
2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 248 Taj.
U Gospiću, dne 2. lipnja 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za drugu polovinu mjeseca
svibnja 1942.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZAGREB
2. ZAPOVJEDNIČTVU 1. 3. 4. 5. i 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
3. ZAPOVJEDNIČTVU ZA UTVRĐIVANJE GRANICE SARAJEVO
4. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
5. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (GLAVNO POBOČNIČTVO, OPATIČKA UL. 1) II. ZAGREB
6. ZAPOVJEDNIČTVU I. II. i III. DOMOBRANSKOG ZBORA

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedničtva (J.S. Br. 320) Taj. od 31. srpnja 1941. a prema prikupljenim podatcima predlažem izvješće o prilikama javne sigurnosti na području ove pukovnije za vrijeme minulih 15 dana u sliedećem:

I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

1.) RASPOLOŽENJE NARODA OBZIROM NA VANJSKE I UNUTARNJE PRILIKE I DOGOĐAJE:

Raspoloženje hrvatskog naroda na području pukovnije prosječno je dobro i ako se u posljednje vrieme opaža jača apatija prema događajima iz oblasti unutarnje i vanjske politike. Isto tako popušta i interes za događaje na raznim ratištima i ako je naš narod uvjeren, da jedino o ishodu rata ovisi i naša narodna budućnost. Moral i borbeni duh je u općem opadanju. Ovome su uzrok nesređene političke, a još više ekonomske prilike, opća nestašica živeža i ostalih potreba za život, te uspješna promičba od strane naših protivnika, koja u općoj nesređenosti nalazi plodno tlo za svoj protudržavni rad. Predugo trajanje rata te nesumnjivi uspjesi partizanskih odjela, koji pod svojom vlašću i terorom drže veći dio pukovnijskog teritorija, vrlo negativno djeluju na duh i otpornu snagu hrvatskih narodnih slojeva tako, da se u zadnje vrijeme opaža želja za nekim kompromisom između Hrvata katolika i grkoistočnjaka. Ovo se već i u praksi provodi od strane samog pučanstva u mjestima gdje je ono pomiješano ili gdje pojedina katolička sela graniče sa grčkoistočnjačkim. Sve ovo pojačava opće nespokojstvo i zabrinutost za sutrašnjicu tim većma što partizanske bande nekažnjeno napadaju naša sela, manje posade, oružničke postaje, javne urede, prometne uređaje i druge važne objekte, a naše snage uslijed njihove premoćnosti obično podlegnu. Kretanje i promet na gotovo svima komunikacijama je ugrožen, što u velikoj mjeri otežava rad na sređivanju općih prilika.

Na području krila Knin provodi se od strane naših vlasti politika smirenja između Hrvata i Srba, no suzbijaju je partizani svojom promičbom i akcijom na terenu. Tako su 10. svibnja 1942. u selu Zrmanja Vrelo pobili cijelu općinsku upravu koja se sastojala od samih Srba voljnih na suradnju sa Hrvatima, a kojoj naše vlasti nisu bile u stanju da dadu ma kakvu pomoć ni zaštitu. Ovaj slučaj odjeknuo je vrlo neugodno među promicateljima ove politike, a isto tako i među samim grčkoistočnjacima, te će se u buduće među njima teško naći ljudi, koji bi se primili bilo kakve javne funkcije iz straha za goli život. Izgleda, da ni saveznicima ne ide u račun ova politika smirivanja, jer je ometaju kolikogod mogu nastojeći, da se sadanje prilike što duže održe, kako bi opravdali svoje zadržavanje u našim krajevima.

Na području krila Gospić prilike su još teže. Naše vlasti pokušavaju da promijenjenim političkim kursom primirivajući djeluju na narodne mase, naročito na grčkoistočnjake, no kod ovoga nemaju nikakvog uspjeha. Ovo zato jer one u stvari nemaju nikakve vlasti, pošto je ona sva u rukama Talijana, a pokraj toga veći dio područja partizani drže čvrsto u svojim rukama.

Na području krila Senj anglofilski, jugofilski i komunistički orientirani pojedinci u kotarevima Novi, Kraljevica i Crikvenica podržavaju tajnu promičbu u korist Engleske, Amerike i Rusije. Kod ovog, i ako se nije moglo utvrditi, učestvuju i Židovi izbjeglice iz uže Hrvatske, kojih ima veći broj u spomenutim mjestima. Narod stojeći pod terorom partizana, a nemajući nikakove zaštite od naših, a još manje od savezničkih vojnih vlasti, prima ovu promičbu kao gotovu stvar i opredjeljuje se za njih.

Prisutnost talijanskih oružanih snaga na našem teritoriju negativno djeluje na duh, moral i raspoloženje našeg naroda. Ove snage ne samo što su gotovo posve pasivne kad se radi o zaštiti hrvatskih interesa, već njihova kolaboracija sa grčkoistočnjacima naročito četnicima, izaziva kod bezkopromisnih Hrvata na osudu. Oni u ovome vide neke potajne namjere Talijana koje mogu biti samo od štete za probitak Hrvata. Nastojanje Talijana da ponovno organiziraju četničke odrede i da ih upotriebe za svoje ciljeve, naročito za suzbijanje partizana, naš elemenat sumnjivo gleda. Svakomo je jasno, da su talijanske snage dovoljno jake da i bez četnika unište partizane, koji u sve većoj mjeri ugrožavaju sadanje stanje i stoje na putu novom političkom i socijalnom poretku, koji se pod vodstvom sila Osi stvara u Europi, kad bi samo htjele. Promatrajući rad, kretanje i djelovanje ovih savezničkih snaga dolazi se do nesumnjivog zaključka, da su sve njihove akcije usmjerene jedino u cilju, da zaštite isključivo njihove posebne interese t.j. da održe promet na pruzi Rijeka — Ogulin — Split, te da sprijeće upade partizana u anektirani dio Dalmacije, gdje se već osjeća partizanska akcija, a drugo ih se uopće ne tiče.

Prema tome naš narod vidi i osjeća, da od talijanskih vojnih snaga ne može očekivati nikakove zaštite ni pomoći, pa traži da se u obalnu zonu pošalju jači odjeli našeg domobranstva, ustaša i oružničtva, a što uviđaju i naše mjerodavne oblasti, jer se na Talijane ne može osloniti.

Držanje grkoistočnjaka moglo bi se još i trpiti i njihovo nezakonito djelovanje parirati kad veliki dio pukovnijskog područja nebi držali partizanski odredi pod svojom upravom. Veći dio grkoistočnog življa želi mir i normalni način života, ali im ovo priječe komunisti, koji ne napadaju samo Hrvate nego i one grkoistočnjake koji s njima ne surađuju. Prema tome ovo se pučanstvo opredjeljuje za one koji u dotičnom kraju drže vlast u rukama t.j. za partizane, četnike ili nas. Kao srbski šovinisti još su nepovjerljivi, što više i nepomirljivi prema Hrvatima, no u posljednje vrijeme ova zaoštrenost popušta uslijed spoznaje, da se mogu održati i izbjeći podpunu propast ako se pomire sa sudbinom i sa novim stanjem.

Židova na području pukovnije ima samo u Crikvenici, Novom i Kraljevici koji su izbjegli iz raznih krajeva naše države i tamo

žive pod zaštitom Talijana. Na oko su mirni, ali potajno rovare i vrše promičbu u korist naših neprijatelja.

Drugih narodnih manjina na području pukovnije nema.

2.) ČETNIČKA AKCIJA I PROTUMJERE:

Organizacija četničkih odreda pod zaštitom Talijanskih vojnih vlasti vrši se i dalje, te ih one upotrebljuju za čuvanje pruge od Plaškog do Plavna, kao i za borbu protiv partizana na pravcima koji vode u talijansku Dalmaciju. Njihovi odredi koji se nalaze u Lici nepovjerljivi su i neraspoloženi prema Hrvatima, dok oni koji se stvaraju u Bosni oko Bos. Grahova i Bos. Petrovca te u dalmatinskoj Zagori, traže puta i načina, da se približe Hrvatima, čemu je razlog, što smatraju Talijane za neprijatelje i njih i Hrvata. Karakteristična je u tom pogledu ponuda četničkog vođe Mane Rokvića iz Bosanskog Petrovca Velikom županu u Kninu za suradnju sa Hrvatima, a u prvom redu sa hrvatskim domobranstvom. Cilj ove kolaboracije bio bi uništenje partizana u krajevima oko Drvara, Bosanskog Petrovca i Bos. Grahova, koji su krajevi izvrgnuti podpunoj propasti i uništenju, ako se u najkrače vrijeme komunisti ne unište.

Inače pod vidom partizana napadaju naše ljude i njihovu imovinu u Sjevernoj Dalmaciji, dok su u drugim mjestima, stojeći direktno pod talijanskim zapovjedničtvom, mirni.

Na području krila Gospić: Četnici i dalje postoje, ali ne skriveno kao ranije, nego javno i arogantno skupa sa talijanskim oružanim snagama. Na njih se pred Talijanima nesmije neprijateljski ni pogledati. Nezakonitih djela od strane četnika; kao što su ubojstva i pljačke za sada se ne opaža, osim usmenih uvrieda svega što je hrvatsko.

Na području krila Knin: Četnici i dalje drže u svojim rukama područja zauzetih postaja, a svoja nedjela nad hrvatskim stanovništvom izvršuju pod maskom partizana.

3.) KOMUNISTIČKA (PARTIZANSKA) AKCIJA I PROTUMJERE:

Ona se svakim danom širi i zauzima sve veće razmjere. S jedne strane vrši se neumoljiva promičba za komunistički način života od strane samozvanih komesara, dok s druge strane njihovi vojnički odredi i dalje vrše razne prepade na selo, objekte, komunikacije i dr. U cilju što uspješnije promičbe među narodom u glavnom napadaju, pljačkaju i ubijaju one Hrvate, koji su ustaše ili koji su se kompromitirali sudelovanjem u raznim pljačkama i ubijanjima grkoistočnjaka, te Srbe koji su prišli četnicima.

Može se reći da ovakovim načinom rada imaju kod neukog naroda uspjeha i njihovi odredi dobivaju sve više boraca, naročito iz talijanske Dalmacije.

Ogorčeni su neprijatelji Talijana iz idejnih razloga, a svoju borbu protiv njih prikazuju borbom protiv okupatora, što pokraj ostalog nailazi i na odobravanje kod onog djela našeg naroda koji sumnjaju u iskrenost talijanskih namjera.

Na području krila Gospić: Komunistička akcija u zadnje vrijeme zauzima sve većeg maha, te su komunisti spremni na sve što šteti interesima Hrvatske i hrvatskog naroda. Njihova akcija sastoji se u sve većoj promičbi i rasturanju komunističkih letaka. Osobe sumnjive komunizmu u koliko ih ima drže se pod strogom prismotrom.

Kao važniji događaji bili su:

2. svibnja o.g. oko 20 sati u mjestu Čovići (5 km. jugoistočno od Otočca) došlo je oko 300 partizana kod gostioničara Antuna Dujmovića, i kod istog popili 10 lit. vina 5 lit. rakije, pojeli 1 pršut, a zatim je jedan od njih navodno Stipe Ugarković iz Perušića, tražio račun od Dujmovića, ali isti nije htio da primi novac bojeći se da će ga odvesti ako im računa, te su ga na taj način oštetili za 2.000 kuna.

2. svibnja o. g. u 3 sata oko 1000 partizana[1] opkolilo je selo Donji Sinac (8 km. jugoistočno od Otočca) kojom prilikom su vršili pretraživanje po kućama radi pronalaska oružja i otvorili su puščanu vatru na oružničku postaju. Oružnici su uz pomoć naoružanih građana primili borbu, koja se vodila do 6 sati, kad su se partizani-komunisti povukli. Prilikom borbe poginuo je pričuvni domobran Anton Dubravčić, milicioner Mate Dubravčić i razvodnik domobranske škole ustaške u Zagrebu Juraj Valinčić, koji je bio na dopustu, a odvedeni su: Dane Laškarin i Mate Ilić, iz Donjeg Sinca, koje su banditi nakon saslušanja pustili.

. . .

7. svibnja o.g. oko 23 sata opkoljeno je selo Donji Sinac (8 km. jugoistočno od Otočca) od strane grupe od oko 300 partizana, koji su otvorili puščanu i strojopuščanu vatru na selo. Oružnici i pričuvni domobrani uzvratili su vatrom, te su banditi poslije četri satne borbe razbijeni. Gubitaka na našoj strani nije bilo, a na strani partizana nije poznato.

10. svibnja o.g. došlo je u selo Lipova Glavica (3 km. istočno od Perušića) 20—30 partizana, sa kojima se je sukobila ophodnja oružničke postaje Perušić, te je u borbi ubijen jedan partizan, a više njih ranjeno, oduzeta jedna puška sa 44 naboja, 2 bombe napravljene od željezne cijevi i jedna talijanska bomba. Partizanima je postepeno pridolazila pomoć iz okolnih sela tako da ih

[1] Bataljon »Božidar Adžija«

je za kratko vrijeme bilo oko 150, ali su pored nadmočnosti u broju potjerani.

10. svibnja o.g. oko 2 sata napali su partizani[2] na domobransku stražu kod skladišta na Runjavici (2 i 1/2 km. od Otočca) kojom prilikom su otvorili vatru iz pušaka i strojopušaka na stražu. U borbi je poginuo od bačene bombe domobran Marko Vuković, od kojeg su komunisti uzeli pušku i streljivo, te pošto je cijela straža bila primorana da se povuće u pravcu Otočca, zapalili su stražaru dočim skladišta nisu dirali koja su prazna. Po izvršenom djelu partizani su se povukli.

11. svibnja o.g. u 10 sati partizani su pripucali na našu ophodnju na kraju sela Ribnika (9 i 1/2 km. jugoistočno od Gospića) kojom prilikom je ubijen pričuvni domobran Jure Ramić, sa oružničke postaje Medak (Ribnik).

11. svibnja o.g. oko 400 partizana[3] napalo je na oružničku postaju i selo Brušane (12 km. jugoistočno od Gospića) kojom prilikom su zapalili zgradu oružničke vojarne, opljačkali državne stvari, razoružali dva oružnika i 8 pričuvnika domobrana, koje su istoga dana odveli u Divoselo (6 km. južno od Gospića) od kuda su ih nakon preslušanja istoga dana pustili na slobodu, osim jednog oružnika, koji je 15-V. o.g. pobjegao sa oružjem od njih. Istom prilikom partizani su zarobili 7 seljaka iz Brušana, od kojih su pustili samo dvojicu, a za ostale se nezna. Pored ostalog partizani su opljačkali stan župnika Franje Cizla, krčmara Ivana Marasa, seljaka Mile Abramovića i poštarice Marije Brkljačić, kojoj su zapalili i kuću u kojoj je bio smješten poštanski ured. Ljudskih žrtava nije bilo.

11. svibnja o.g. oružnička ophodnja postaje Široka Kula u jačini od jednog oružnika i 32 pričuvna domobrana, sukobila se je istog dana oko 15 sati sa grupom od oko 200 partizana na objektu Jagodnja (2 km. sjeveroistočno od Široke Kule). Borba je trajala istog dana do 19 sati, kojom prilikom je ubijeno više partizana, dok sa naše strane nije bilo gubitaka.

13. svibnja o.g. u 2.30 sati izvršen je napad na selo Medak od strane komunista. Borba između komunista i talijanske vojske sa kojom su se borili i četnici trajala je sve do 3.15 sati, kada su se napadači povukli.

Istoga dana komunisti su rastavili spoj željezničkih šinja između željezničke postaje Raduč i Medak, te kada je naišao jutarnji vlak lokomotiva je iskočila iz tračnica, uslijed čega je promet bio prekinut, ali bez ljudskih žrtava.

---

[2] Dijelovi bataljona »Božidar Adžija«
[3] Prvi lički NOP odred

14. svibnja o. g. oko 600 partizana[4] izvršilo je napad puščanom i strojopuščanom vatrom na domobransku stražu u Kuterevu (10 km. jugozapadno od Otočca). Posada od 25 domobrana pod zapovjedničtvom jednog vodnika je kapitulirala. Partizani su sve domobrane razoružali odnijevši 25 pušaka i 2 strojne puške sa streljivom.

* * *

16. svibnja o. g. partizani[5] su između sela Medka i Raduča razvalili željezničku prugu, dignuvši tračnice, što je imalo za posljedicu da se je jedna lokomotiva prevrnula, kojom prilikom je ranjen strojovođa i ložač, a tri željeznička službenika su zarobljena.

16. svibnja o.g. od 11 do 13 sati partizani su održali sastanak u selu Ornicama (7 1/2 km. jugoistočno od Gospića (kod grkoistočne crkve). Sastanku je prisustvovalo oko 80 partizana, koji su došli iz sela Počitelja, Čitluka i Divosela, kotara Gospić. Što je na sastanku govoreno nije poznato, jedino su se čuli poklici »Tako je«.

17. svibnja o. g. kao naklonjeni komunizmu i uslijed promičbe partizana, odbjegli su od svojih kuća mladići Blaž Šaban, učenik II. Joso Bubaš učenik II. i Pajo Kosović učenik III. razreda učiteljske škole u Gospiću, sva trojica rodom iz Ličkog Novog, kotar Gospić, koji su se pridružili partizanima u Divoselu.

* * *

14. svibnja o.g. u 16 sati u mjestu Resniku, kotara Gračac, Talijanske vojne vlasti strijeljale su 23 komunista, koji su bili u borbi uhvaćeni.[6] Strijeljanje izvršili su četnici u prisutnosti talijanske vlasti i vojske. Od strijeljanih je 18 katolika, a ostali grkoistočnjaci, katolici su iz okoline Šibenika, a grkoistočnjaci Ličani.

18. svibnja o. g. u 6 sati nepoznati komunistički pobunjenici[7] otvorili su puščanu i strojopuščanu vatru na talijansku vojsku kod sela Golubića, kotara Knin, koja je pošla iz Knina u Bosansko Grahovo. U ovoj borbi poginulo je 29 talijanskih vojnika, među kojima je bio i 1 častnik, a 30 vojnika ranjenih. Ranjeni su preveženi u državnu bolnicu u Knin. Pored toga ubijeno je 60 talijanskih konja. Istog dana gađala je italijanska artiljerija iz tvrđave Knin u selo Golubić. Gubitci na strani pobunjenika nisu poznati.

19. svibnja o. g. nepoznati komunistički pobunjenici[8] napali su talijansku vojsku u selu Plavnu, kotara Knin, kojom prilikom

---

[4] Bataljon »Božidar Adžija«

[5] Dijelovi Prvog bataljona Prvog Ličkog NOP odreda

[6] To su bili borci Prve čete bataljona »Bude Borjan«, koje su na prevaru zarobili četnici iz Golubića.

[7] Proleterski bataljon Hrvatske

[8] Dijelovi Proleterskog bataljona Hrvatske i Ličkog udarnog bataljona

su poginula 2 talijanska vojnika. Koliko je bilo pobunjenika, kao i gubitci na njihovoj strani nepoznato je, jer naših vlasti u navedenom mjestu nema.

20. svibnja o. g. u 9 sati, 3 talijanska zrakoplova-bombardera bacili su nekoliko bombi na selo Plavno, kotara Knin. Ovo je selo čisto grkoistočno. Razlog ovog bombardiranja je; što je u posljednje vrijeme više puta bila napadnuta talijanska vojska u kojim napadima su talijani imali dosta gubitaka. Broj žrtava i materijalne štete prilikom bombardiranja je nepoznat.

Na području krila Senj: Komunistička djelatnost u posljednje vrijeme zauzela je još širi opseg i oštrije forme. Zauzeli su 14. o. mj. i selo Krasno i Kuterevo.[9] Cijelo područje krila izuzev uskog primorskog pojasa postalo je ugroženo od komunističkih prepada. Talijanske vojne snage ovih dana preduzele su izvjesnu akciju čišćenja na području kotareva Kraljevice, Crikvenice, Novi i Senj i to samostalno bez učestvovanja naših vojnih ili oružničkih snaga. U glavnom talijanske trupe vršile su bombardiranje pojedinih sela u kojima su se komunisti zadržavali, a zatim su bilo cijela bilo djelimice pojedina sela popalili. Rezultat ove akcije nije postigao nikakav efekat. Broj pobunjenika se je time i povećao.

Ostali važniji događaji bili su i to:

6. svibnja o. g. u 17 sati, na cesti Grižane—Blaškovići, kotara Crikvenica, napadnuta je od strane 20 komunista ophodnja ispostave Grižane, kojom prilikom je u pomoć našoj ophodnji priskočila talijanska vojska iz Grižana, te je borba trajala od 17 do 18.30 sati. Tom prilikom je poginuo jedan talijanski vojnik, a jedan lakše ranjen.

* * *

U noći 11 na 12. svibnja o. g. pored državne ceste Crikvenica —Tribalj, na području općine Grižane, kotara Crikvenica, posjekli su komunisti 30 stupova b.b. linije i žicu u duljini 1.500 metara na komade isjekli i 190 izolatora polupali i time Državi nanijeli štetu u iznosu od 30.000 kuna.

U noći 11. na 12. svibnja o. g. na državnoj cesti između Melnica i Žute Lokve, pored puta Senj—Otočac kod km. 84. posjekli su komunisti 29 komada stupova b.b. linije, koja je linija od strane talijanske vojske odmah uspostavljena.

14. svibnja o. g. u 5 sati napalo je oko 200 naoružanih komunista oružničku postaju u Krasnu, kotar Senj. Na postaji Krasno nalazilo se je 4 oružnika i jedan pričuvnik, koji su banditima dali snažan odpor i borbu vodili sve do 19.30 sati istog dana, kad su bili prisiljeni na predaju, pošto im je nestalo streljiva, a pomoći nisu dobili ni od koje strane. Banditi su naša 4 oružnika i nave-

---

[9] Bataljon »Božidar Adžija«

18.svibnja o.g.u 6 sati nepoznati komunistički pobunjenici otvorili su puščanu i strojopuščanu vatru na talijansku vojsku kod sela Golubića, kotara Knin,koja je pošla iz Knina u Bosansko Grahovo.U ovoj borbi poginulo je 29 talijanskih vojnika,medju kojima je bio i 1 častnik,a 30 vojnika ranjenih.Ranjeni su prevešeni u državnu bolnicu u Knin.Pored toga ubijeno je 60 talijanskih konja.Istog dana gadjala je italijanska artilerija iz tvrdjave Knin u selo Golubić.Gubitci na strani pobunjenika nisu poznati.

19.svibnja o.g.nepoznati komunistički pobunjenici napali su talijansku vojsku u selu Plavnu,kotara Knin,kojom prilikom su poginula 2 talijanska vojnika.Koliko je bilo pobunjenika,kao i gubitci na njihovoj strani nepoznato je,jer naših vlasti u navedenom mjestu nema.

20.svibnja o.g.u 9 sati,3 talijanska zrakoplova-bombardera bacili su nekoliko bombi na selo Plavno,kotara Knin.Ovo je selo čisto grkoistočno.Razlog ovog bombardiranja je;što je u posljednje vrijeme više puta bila napadnuta talijanska vojska u kojim napadima su talijani imali dosta gubitaka.Broj žrtava i materijalne štete prilikom bombardiranja je naposnat.

<u>Na području krila Senj</u>:Komunistička djelatnost u posljednje vrijeme zauzela je još širi opseg i oštrije forme.Zauzeli su 4.ov.mj.i selo Krasno i Kuterevo. Cijelo područje krila izuzev uskog primorskog pojasa postalo je ugroženo od komunističkih prepada.Talijanske vojne snage ovih dana preduzele su izvjesnu akciju čišćenja na području kotareva Kraljevice,Crikvenice,Novi i Senj i to samostalno bez učestvovanja naših vojnih ili oružničkih snaga.U glavnom talijanske trupe vršile su bombardiranje pojedinih sela u kojima su se komunisti zadržavali,a zatim su bilo cijela bilo djelimice pojedina sela popalili.Rezultat ove akcije nije postigao nikakav efekat.Broj pobunjenika se je time i povećao.

Fotokopija jednog dijela dokumenta br. 134

denog pričuvnika zarobili, razoružali i odijelo im svukli, te ih 16. ov. mj. pustili na slobodu. Zatim su banditi zauzeli selo Krasno i sada se još tamo nalaze.

16. svibnja o. g. talijanski karabinjeri iz Novog, kotara isti, uhapsili su Andriju Stanića, iz sela Sv. Vid, kotara Novi i kod njega našli jedan komunistički letak u kome se napada fašizam.

III. VANJSKA SITUACIJA:

1. O prilikama pograničnih oblasti susjednih država:

Pogovara se, da su častnici talijanske vojske u zadnje vrijeme namjeravali izvršiti pobunu u Italiji, da bi time okončali sa ratom, ali da se je ovo na vrijeme primjetilo. Povodom toga došlo je još 500.000 njemačkih vojnika u Italiju.

Stanovnici —muškarci sa područja koja su pripala Italiji, većim dijelom da se odaljuju od svojih kuća i stupaju u komunističke redove.

Ovi podatci se do sada nisu mogli provjeriti, pošto talijanske vojne vlasti u zadnje vrijeme znatno ograničavaju davanje dozvola za prielaz u Italiju.

2. O stranim vojnim bjeguncima: Nisu zapaženi.

3. O nedozvoljenim prelazima na granici, kriumčarenju i tome slično. Ovo nije bilo zapaženo.

4. Odnosi sa pograničnim vlastima susjednih država: Uredni su.

IV. OPĆI ZAKLJUČAK

Političke prilike kod Hrvatskog naroda su kolebljive. Grkoistočnjaci koji bi htjeli javno sarađivati sa našim vlastima izloženi su osvetama, naročito od strane komunista.

Stanje javne sigurnosti je nepovoljno usljed komunističkih akcija.

Doglasna služba otežana je, usljed slabih prometnih veza.

(M.P.)

Zapovjednik, pukovnik,
Čanić

BR. 135

IZVJEŠTAJ KOMANDE STOSEDME LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 3 LIPNJA 1942 GOD. O OPERACIJAMA »ČIŠĆENJA« NA PODRUČJU BUKOVICE

DOBROVOLJNA MILICIJA NACIONALNE SIGURNOSTI

Komanda 107-e legije »F. Rizmondo«
Zadar (Dalmacija)

Zadar, 3 lipnja 1942 XX

Službeni ured
br. prot. 591/6
Predmet: operacije čišćenja

GLAVNOJ KOMANDI DOBROVOLJNE MILICIJE ZA NACIONALNU SIGURNOST

Pravno odjeljenje i za mobilizaciju

Rim

Uveče 29-og svibnja po naredbi Guvernera Dalmacije, 300 crnih košulja iz legije, sastavljenih od 107-e mitraljeske čete i jedne čete redovne milicije pozvani su na dužnost sa nalogom na ružičastoj dopisnici, za izvršenje kaznene akcije u zoni Kistanje — Ervenik — Mokro Polje, i to da bi osvetili smrt ekselencije Orazi i ostalih koji su poginuli u strašnoj erveničkoj zasjedi [1]

Gore navedena odjeljenja dopunjena mitraljeskom četom 85-og bataljona »M« formirala su jedan bataljon pod komandom majora Capelli, uz učešće odjeljenja bacača plamena i 3 aparata R/2—3 za održavanje radio veze, koje je stavila na raspoloženje komanda trupa u Zadru.—

Kada je došao njihov red, trupe kr. vojske u službi pograničnog garnizona, načinile su prepreku na liniji Žegar — Ervenik — Mokro Polje i Radučić da bi spriječile bjekstvo komunističkih bandi na hrvatski teritorij pod pritiskom raščišćavanja crnokošuljaša.

Po zapovijesti ekselencije Guvernera a u saglasnosti sa vojnim vlastima pravac operacija je prihvatio dole potpisani.

Polazak iz komande legije bio je u 1.30 30-og svibnja.—

Čim je kolona kamiona stigla u Kistanje dole potpisani je odmah odredio tri kolone sa jačinom od 150 crnih košulja od kojih je svaka posjedovala automatsko oružje i poljsku radio stanicu za vezu i započeli su sa raščišćavanjem na površini od oko 130 km².

[1] Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 79, 80, 82, 92, 140, 150, 151.

Raščišćavanje je trajalo 13 časova.

Nije došlo do pravih oružanih sukoba sa odmetnicima jer su ovi, odmah posle ubistva Prefekta Orazia a zatim i drugih osoba, predvidjevši naše reagiranje, prethodno napustili ovu zonu.

Međutim, dole potpisani lično, uspješnim prepadom uspio je da pronađe skrivenu u šumi i da napadne sa 6—7 crnokošuljaša jednu grupu od 16 odmetnika koji su na mjestu uništeni. Osim toga, za vrijeme čitavog raščišćavanja zapaljeno je i razrušeno 68 kuća koje su pripadale odmetnicima a koje su ovi već napustili zajedno sa porodicama. Konfiskovana je sva pronađena imovina po kućama a stoka koja se sastojala od nekoliko stotina ovaca i goveda išla je za kolonama u dejstvu. Kako imovina tako i stoka predati su kompetentnim vlastima.[2]

Bio je naporan marš po vrlo visokoj temperaturi i razbijenom kamenitom terenu i velikim dijelom isprekidanom šumama i gustim šipražjem. Potpuni nedostatak vode, za vrijeme puta bila je nedovoljna ona koju su nosili ljudi iz pratnje. Pored svega, u trupi se održalo izuzetno uzvišeno oduševljenje, iako neizvježbana, natovarena rancima i svim drugim predmetima opreme, prevalila je oko 30 km pješke po nezgodnom i iskvarenom terenu.

Smatram za dužnost da obavijestim da je akciju trebalo izvršiti u dva maha, zbog teškoće i opsežnosti terena, ali sam našao za shodno da je završim istoga dana, da bande odmetnika ne bi imale vremena da se udalje iz zone, upitavši radosno da li su ljudi skrhani umorom.

Nikakav incident crnih košulja. Neki od njih su dobili povrede po nogama uslijed marša.

Dole potpisani uvijek je marširao na čelu srednje kolone, održavajući stalno vezu sa bočnom kolonom i ekselencijom Guvernerom.

Rezultat ovako značajne kaznene akcije potpuno je zadovoljio ekselenciju Guvernera, koji je još iste noći u svom šifrovanom izvještaju Dučeu sa zadovoljstvom hvalio dejstvo crnokošuljaša zadarske milicije i onih iz 85-og bataljona »M«.

Trupa je iste večeri u 24 časa otišla iz operativne zone da bi se iste noći koncentrisala u Benkovcu smjestivši se u bivšoj jugoslovenskoj kasarni, koja tu postoji.

Popodne 1-og tekućeg svi crnokošuljaši su ponovo otišli ka Erveniku da bi učestvovali u jednoj vrlo važnoj vojnoj operaciji koju je vodila Komanda trupa iz Zadra u zoni Komazec.

I ovoga puta je zadatak crnokošuljaša bilo rušenje sa strane i u unutrašnjosti odnosne operativne zone.

---

[2] Gubici od 16 partizana o kojima se govori u izvještaju ne odgovaraju tačnosti, već se radi o ubistvu stanovnika iz zaseoka Bezbradice.

Tri kolone su razvile akciju polazeći sa raznih položaja i imajući jedan jedini cilj: naselje Komazec.

U prvoj koloni su učestvovali crnokošuljaši 107-e mitraljeske čete; sa drugom kolonom su bili oni iz redovnih odjeljenja a u trećoj iz mitraljeske čete 85-og bataljona »M«.

Operacije raščišćavanja na površini od oko 80 km² počele su u 5 časova 2-og a završene su u 16 časova istoga dana, sa slijedećim rezultatim: 21 kuća zapaljena i razrušena, konfiskovana stoka (200 ovaca i 20 što goveda što svinja) a jedno lice koje se na poziv da stane dalo u bjekstvo ubijeno. Kod njega je nađena puna boca baruta.

U ovoj akciji koja je izvršena na istom terenu (što se tiče teškoća) kao i onoj od 30-og maja, duh crnokošuljaša bio je uzvišen.

General komandant zadarskih trupa pohvalio je crnokošuljaše za lijep pruženi dokaz.

U 23 časa bataljon legiske formacije vratio se u Zadar.

U operacijama su dobrovoljno učestvovala i 24 mladića iz mjesne Pokrajinske komande italijanske omladine.

Console,[3] komandant
Ivan Scalchi

[3] Čin u fašističkim jedinicama, odgovara pukovniku.

BR. 136

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 5 LIPNJA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKU KOLONU KOD KISTANJA

GUVERNATORAT DALMACIJE

Šifrovani telegram

HITNO

Poslato 5. 6. 1942-XX.

KABINETU ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE I SIGURNOST

Rim

Br. 0010672 — Kabinet za Javnu sigurnost.— Povodom telegrama 0010671 od juče, u vezi sa pobunjeničkim napadom na dva vojna kamiona divizije »Perugia« iz posade Kistanje,[1] precizira se da javljeni gubici treba da se isprave na jednog oficira i 8 vojnika poginulih, 1 oficira i 11 vojnika nestalih i 3 ranjena vojnika. Saopštava se da je juče u toku akcije čišćenja, koju je odmah izvršila naša mešovita formacija vojnika, Kr. karabinjera i milicionera, došlo do sukoba u istoj zoni sa bandom od 300 naoružanih ljudi, za koju se pretpostavlja da je ona ista koja je ujutru napala pomenute kamione.[2] U sukobu je ubijeno 26 pobunjenika,[3] dok su ostali uspjeli da se izvuku i izgube preko granice. Naši gubici su 4 vojnika mrtva i devet ranjenih.

Za Guvernera
Stracca

---

[1] Napad su izvršili dijelovi bataljona »Bude Borjan« Sjevernodalmatinskog NOP odreda. Opširnije vidi u dok. br. 19.

[2] Odnosi se na dijelove bataljona »Bude Borjan«. Vidi dok. br. 19.

[3] Dijelovi bataljona »Bude Borjan« imali su 4 mrtva i 10 ranjenih. Opširnije o ovome vidi dok. br. 19.

BR. 137

IZVJEŠTAJ KOMANDE POGRANIČNE STRAŽE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6 LIPNJA 1942 GOD. O INTERNIRANJU I STRIJELJANJU ČLANOVA PARTIZANSKIH PORODICA SA PODRUČJA SUŠAKA[1]

KOMANDA POGRANIČNE STRAŽE V ARMISKOG KORPUSA

V. P. br. 10, 6 lipnja 1942-XX

PREDMET: Dnevni izvještaj I.

Komandi V armiskog korpusa

V.P. br. 41

Komandi teritorijalne odbrane

Trsta

i na znanje:

Kr. prefekturi Kvarnera

Rijeka

Zona Kastav (TN — BD)

Komanda grupe (XII) karabinjera iz Sušaka javlja:

U saglasnosti sa prefektovom naredbom br. 2634 od 20-og prošlog, danas su internirane 34 porodice nastanjene u Kastvu Marčelji (TP — BD) Sroki Mavri (TP — BD) Rubeši (TN — AX) Sv. Matej (TP — BD) Spinčići (TN — BD) imajući rođake u šumi, a koji su ovih dana vršili teror u Kastavskoj zoni.

Internirano je 131 lice, konfiskovana pokretna imovina i stoka, razrušene kuće. 12 lica je strijeljano.

Stanovništvo mirno.

Ovjerava prepis
major šef ureda
Ricardo Del Mastro Calvetti

General brigade komandant
Lorenco Brovarone

---

[1] Ovo je bio samo početak novih masovnih zločina talijanskog okupatora. U toku lipnja i srpnja talijanski okupator je izvršio interniranje stanovništva iz sela: Podhum, Čavle, Grobnik, Sv. Matej, Škrljevo i još mnogih sela iz okoline Sušaka.

U selu Podhumu prema podacima iz talijanskih dokumenata (»Operativna djelatnost Pete grupacije granične straže za mjesec srpanj 1942« — prilog br. 7 dopisu br. 10570 od 11 kolovoza 1942 godine — original u arhivi Vojnohistoriskog instituta) strijeljana su 12 srpnja 1942 godine 104 muškarca, a internirano u logore 450 lica.

O ovom zločinu talijanskih okupatora kaže se u Saopštenju br. 40 Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača sljedeće:

»12 srpnja 1942 u ranu zoru primijetili su stanovnici Podhuma da je selo opkoljeno od jedinica italijanske vojske, karabinjera i fašističke

milicije. Oko 8 časova upali su u selo tenkovi i motorizovana pješadija. Vojnici su odmah izlijepili po zidovima plakate potpisane od prefekta Trsta u kojima se stanovništvu zabranjuje izlazak iz kuća između 8 i 10 časova prije podne, tj. baš u vrijeme u koje će se izvršiti masovno strijeljanje skoro svih odraslih muškaraca u selu. Potom, vojnici su sa karabinjerima ulazili u kuće i tjerali čeljad napolje, bezobzirno i surovo, kundačeći, kao napr. Ćupića Nikolu, vukući po zemlji 67-godišnju nemoćnu staricu Zeljac Matejku.

Čeljad su natjerali na kraj sela prema vojnom aerodromu i naredili da svak sjedne ili čučne. Oko tako skupljene gomile postavili su mitraljeze.

Niko nije znao što će se dogoditi dok neki avijatički oficir nije pristupio majoru MARIO RAMPONI, koji je zločinom rukovodio, i upitao ga glasno, da li će se strijeljati i radnici uposleni na aerodromu, na što mu je major takođe glasno odgovorio: »Po naređenju prefekta — svi«!

Komandir karabinjerske stanice u Jelenju, vicebrigadiere MENALDO LUIGI, izvadio je spisak i prozvao prvu četvoricu, i to: Čaval Matiju, Maršanića Blaža, Natežića Stjepana i Božića Vinka. Zajedno sa majorom odveo ih je nekih 200 metara dalje do podnožja susjednog brijega. Začas su sva četvorica bila pokošena iz mitraljeza sa dva tenka.

Major RAMPONI i vicebrigadiere MENALDO vratili su se, izdvojili novih 15 ljudi, odveli ih, i na istom mjestu, na isti način kao i prvu četvoricu — postrijeljali. One koji su ostali ranjeni, dotukli su iz pištolja i pušaka.

Slijedila je nova grupa od 10 ljudi, među kojima i Barek Ferdinand, dječak od 15 godina.

Iz ove grupe, iako ranjeni metcima iz mitraljeza, uspjeli su da uteknu i ostanu živi Reljac Josip od 17 godina i Reljac Roko, star 30 god.

Došla je na red slijedeća grupa, pa iza nje opet nova i tako redom.

Neke su grupe strijeljane na suprotnoj strani ispod sela Goboli. Poiedine grupe, određene za strijeljanje, bile su prisiljavane da pod stražom, svoje već pobijene drugove odvuku u jarke na suprotnoj strani od mjesta strijeljanja, i da se opet vrate da bi i sami bili strijeljani.

Čitav način izvršenja ovog zločina bio je tako jeziv, da je bilo slučajeva ludila. Škaron Eduard, 31 godinu star, poludio je, i u tom stanju je strijeljan.

Italijanski vojnici su za vrijeme strijeljanja prevrtali leševe i pljačkali satove, novčanike i ostale stvari od vrijednosti.

Artiljerija, koja je bila smještena na Kikovici, počela je oko podne da gađa i tuče po kućama u selu.

Žene, djeca i starci su nakon toga istjerani iz kuća. Sa sobom nisu smijeli ništa da ponesu. Pred njihovim očima vojska je počela da pljačka po kućama, a zatim su vojnici, snabdjeveni bacačima plamena, koje su nosili na leđima, zapalili čitavo selo.

Sva preživjela i pohapšena lica istoga dana naveče odvezena su kamionima na Rijeku, odatle u Lovran, a zatim u razne koncentracione logore u Italiji.

Sva opljačkana stoka i ostala imovina takođe je odvezena i otjerana na Rijeku.

U izvršenju ovoga djela sudjelovali su karabinjeri sa Sušaka, Jelenja i Čavla, zatim specijalna jedinica GAF-a (pod opštom i višom komandom generala FABBRI) na čelu sa pomenutim majorom RAMPONI MARIO, inače vice-komesarom civilnog komesarijata na Sušaku, jedinica GAF-a stacionirana na Kamenjaku, dijelovi pukova »Genio« i

»Minatori« iz Kamenjaka, »Lanciafiamme« iz Sušaka sa četiri kamiona i sa bacačima plamena, nadalje jedna artiljeriska i jedna tenkovska jedinica, bataljon »crnih košulja« zv. »Squadristi Emiliani« iz Jelenja, čiji je komandant bio CONCINA GIOVANNI...

Prisutni su kod zločina bili i sudjelovali kao posmatrači italijanski oficiri i vojnici, avijatičari sa Grobničkog polja.

Rezultati ovog zločina sljedeći su:

Strijeljano je oko 120 ljudi, no do sada se poimenično mogla utvrditi imena 96 muškaraca od 13—60 godina.

U internaciju je odvedeno 185 porodica sa nekih 800 članova, od kojih je do sada (misli se na početak 1945 god. — prim. Redakcija) po raznim koncentracionim logorima umrlo preko 100.

Selo je prije ovoga zločina brojilo 1.550 stanovnika.

Spaljene su sve kuće u selu, tj. 370 kuća, 124 gospodarske zgrade i štale.

Opljačkano je oko 1.000 komada rogate marve, oko 900 ovaca i 100 koza, 26 konja i nekoliko stotina svinja.

Povod za ove masovne zločine bio je navodno taj što je više ljudi iz Podhuma i susjednih sela otišlo »u šumu«, u partizane, pa se htjelo da se smrtnim zastrašivanjem u začetku uguši narodno-oslobodilački pokret. U toku jednog dana zbrisano je mirno i napredno selo Podhum potpuno sa lica zemlje. Fašističke zvijeri i njima potčinjena italijanska vojska prilježno su vršile povjereni im zadatak totalnog istrebljavanja našega naroda sa pradjedovskog tla«.

(Saopštenje br. 40, str. 455, 456, 457 i 458).

BR. 138

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 6 LIPNJA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA U DRUGOJ POLOVINI SVIBNJA 1942 GODINE

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Br. 5179 /Taj.

U Sisku, dne 6. svibnja[1] 1942.

Predmet: Doglasno izvješće za drugu polovinu mjeseca svibnja 1942.

1) MINDOM[2] — GLAVNI STOŽER-OČEV. ODJEL.
2) ZAPOVJEDNIČTVU II. i III. ZBORA.
3) VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU.

SASTAVAK

Na temelju zapovjedi Mindoma — Glst — Očevidni odjel — Očev. broj 4163/Tajno od 11. studenog 1941. godine dostavljam doglasno izvješće za drugu polovinu mjeseca svibnja 1942. sastavljeno na temelju prikupljenih podataka u sliedećem:

* * *

II. A) ČETNIČKA AKCIJA I PROTUMJERE:

Četničke postrojbe postaju sve aktivnije, a sastoje se iz samih Srba nacionalista. Njih podržavaju i naoružavaju talijanske vojne vlasti i iskorišćavaju u borbi protiv partizana.

Naš narod nerado gleda na ponovno organiziranje četničkih odreda od strane Talijana, koji potpuno naoružani i u odori bivših jugoslovenskih oružnika i vojnika kreću se nesmetano po izvjesnim mjestima pa i vlakovima. Točno je toliko da Talijani ove odrede upotrebljavaju za borbu protiv partizana, ali kakova su im obećanja dali za ove usluge, do sada se nije moglo utvrditi.

Glavne postrojbe četnika nalaze se na pravcima koji vode u talijansku Dalmaciju i uz željezničku prugu Ogulin—Knin. Talijani pomoću četnika žele spriečiti partizanima veze sa komunistima u njihovoj Dalmaciji. Tako ima u okolini Gračaca oko 400 četnika, Zrmanje i Otrića 800, Bos. Grahova oko 400, a Ogulina oko 100.

---

[1] U originalu je pogrešno naveden mjesec svibanj umjesto lipanj.
[2] Ministarstvo domobranstva

Vođe četnika su: Branko Bogunović,[3] učitelj za Bos. Grahovo, pop Momčilo Đujić za Dalmatinsko Zagorje, a Pavle Popović za kraj južno od Knina. Pop Đujić, koji izgleda najborbeniji, djeluje već kao zapovjednik »Dinarske četničke divizije«. Zamjenik mu je bivši jugoslovenski bojnik Tihomir Oklobdžija. — U partizanskom vjestniku (dostavljenom Mindomu Glst. očevidni odjel pod našim brojem 4720/taj od 29. V. ove godine) spominju se kao daljnji organizatori četničkih »pukova«: major Boško Rašeta, bivši Stojadinovićev ministar Niko Novaković-Longo (iz Knina), Pajica Omčikus, pop Nedeljko Radaković i Stevo Radjenović bivši Stojadinovićev poslanik.

Četnici su naoružani oružjem bivše Jugoslavije, koje se u njih zateklo prilikom raspada Jugoslavije, a dobivaju ga i iz Dalmacije.

Četnici pod vodjstvom Branka Bogunovića vršili su uspješna čišćenja partizana u okolici Bos. Grahova. Nadalje učestvovali su zajedno sa talijanskim snagama u borbama, koje su se vodile u području Gračaca, oko D. Lapca i Lovinca.

Krajem mjeseca travnja bilo je par ispada četnika protiv katoličkog stanovništva u s. Kosovu (kotar Knin), gdje je domobranska posada spriečila četnike u pljački i u odvađanju katolika pojedinaca. — U s. Kosovu skupilo se je 6/V. oko 1000 muških osoba, od toga 250—300 naoružanih četnika te su govorom četničkog vođe Paje Popovića iz Biskupije (da se oni bore za svoja prava a protiv partizana) pred pravoslavnom crkvom proslavili Đurđev dan. Talijanska vojska bila je prisutna.

U Gomirju (kotar Ogulin) predalo se je 21/V. talijanskim vlastima 43 četnika, a još veći broj spreman je na predaju, ako im Talijani zagarantuju život i imetak. Četnici su izjavili, da oni nisu neprijatelji N.D.H. i da su spremni da se bore protiv komunista.

II. B) KOMUNISTIČKA (PARTIZANSKA) AKCIJA I PROTUMJERE:

Dok su na području II. zone Talijani počeli organizirati i iskorišćavati četnike za borbu protiv partizana, dotle u ostalom području ovog Sbora nema četnika već samo partizana i njihovih odreda.

Banijski N.O.P. odred i nadalje je naročito jak i aktivan, te ugrožava područje južno r. Kupe, vršeći napade na željezničku prugu Petrinja—Glina, na puteve i na ceste.... Manje grupe partizana i nadalje se koji puta pojavljuju na lijevoj obali Kupe, gdje se na njih vrši potjera, te opet nestaju.

[3] Godine 1941, po odluci Draže Mihailovića, proizveden za četničkog vojvodu. Formirao t.zv. četnički puk »Gavrilo Princip«. Godine 1944 Đujić ga postavio za svog zamjenika. Poslije rata izvršio samoubistvo u splitskom zatvoru.

U kotaru Dvor n/U. partizani ugrožavaju put Kostajnica—Dvor n/U, koji je put od osobite važnosti uslied prekinutog željezničkog prometa na dielu pruge Kostajnica—B. Novi.

Jake snage u Šamarici i aktivnost partizana na desnoj obali Kupe i na lijevoj obali donje Une, kao i organiziranje pravoslavnog pučanstva i prelaznika ukazuje na pripreme ili namjeru za širenje ustanka u Kostajničkom kotaru (koji je kraj dosada bio miran) u cilju približavanja željezničkoj pruzi Zagreb—Zemun radi presjecanja ili rušenja ove pruge.

Padom Prijedora 16/17. V došla je u ruke partizanima veća količina oružja i strieljiva, čime je pojačano naoružanje I. i II. Krajiškog N.O.P. odreda, koji operiraju na graničnom području I. i II. Sbora na desnoj obali Une. Uslied prekida željezničke pruge od Kostajnice do B. Novog veoma je otežano snabdjevanje Bihaća. Sve ove okolnosti može iskoristiti II. Krajiški N.O. Odred za operacije protiv Bihaća, potpomognut i pritiskom partizanskih odreda Lika i Krbava. 1. VI najavljen je skori odlazak talijanskih trupa, uslied čega postaje situacija Bihaća još ozbiljnija. Rokiranje odjela, prebacivanje ranjenih i bolesnih iz Prijedora u pravcu Rujiške ukazuje također na njihove namjere i na težinu situacije u predjelu Otoka—Krupa—Bihać.

O Ličkom odredu dobijeni su noviji podatci, iz kojih se može zaključiti izvjesno preustrojstvo ovog partizanskog odreda. Glavno zapovjedničtvo partizanskih odreda[4] u Lici i Krbavi nalazi se kod Krbavice u mjestu Peći, kotara Korenica. Ustrojena je udarna brigada,[5] njen zapovjednik je Martin Kovačić,[6] novinar iz Zagreba. Za južnu Liku zapovjedničtvo je u Bruvnu. Izgleda da partizani imaju namjeru, da odavde prošire svoju akciju i na sam Velebit tako da bi postali gospodari Ličkog i Gackog Polja, te da bi u zahvatu svojih operacija imali i Ličku prugu. Zagospodarenjem Velebitskih prielaza, a naročito onog kod Zrmanje, nastoje da dođu u vezu sa komunistima talijanske Dalmacije, odakle dobivaju dosta veliki broj momčadi za svoje odrede. Isto tako nastoje, da dođu u vezu sa odredima, koji operiraju oko Brinja i Jezerana, te Vrhovina i Plitvičkih Jezera.

Za obranu Bruvna t.j. svojeg središta iz kojeg su bili istisnuti pa ga ponovno osvojili, postavili su veliki broj teških strojnica. Imaju većinom oružje talijanskog porijekla, koje su zimus zaplienili u D. Lapcu, Srbu i Korenici od razoružanih talijanskih posada.

Pomenuta udarna brigada Martina Kovačića dieli se na 6 bataljona, čiji su zapovjednici: Manjak lugar koji operira u pravcu

---

[4] Odnosi se na štab Grupe NOP odreda za Liku.

[5] Tada još nije bila formirana Prva brigada Hrvatske.

[6] Vjerojatno se odnosi na Šimu Balena, koji je tada bio politički komesar Grupe NOP odreda za Liku.

Lovinca, Milan Pokrajac općinski činovnik u Bruvnu koji operira u pravcu Gračaca, Mihajlo Ćuk učitelj u pravcu Velike Popine i Nikola Miljuš školski nadzornik u pravcu D. Lapca. Postoje i dva tako zv. leteća bataljona, kojima zapoviedaju seljak Ljubo Knežević i Rade Suča bivši dočastnik jugoslovenske mornarice. Oni služe kao pričuva i upućuju se bataljonima koji su ušli u borbu.

Politički komesari u stožeru zapovjedničtva u Bruvnu jesu: Nikola Krajnović trgovac iz Bruvna, Ramo Mašić bivši prometnik iz Gračaca, Pavle i Vladimir Popović oba iz Šibenika. Stegovnu i sudsku vlast vrši Petar Grubišić pravnik iz Šibenika. Komesari su postavljeni i za sva mjesta koja drže partizani u svojim rukama.

Naše snage u Lici i Krbavi su malobrojne i za sada nisu sposobne ni za kakvu navalnu akciju, te su se ograničile na čistu pasivnu obranu.

I ako je Petrova Gora pročišćena, još uvijek dolaze partizanske ophodnje u sela oko Lasinje (kotar Pisarovina). Njihove su snage u kotaru Pisarovini u jačini jednog bataljona sa 300—400 partizana (vjerojatno I. bataljon II. N.O.P. odreda grupe »Petrova Gora«). Zapovjednik bataljona je Nikola Vidović,[7] strojobravar. Njegov se stožer nalazi na Bukovoj Glavi ili Cvjetinovcu. Oboružani su sa barem 2 strojnice i više lakih strojnica, oko 80% ljudstva ima puške ili samokrese, a oko 20% nema vatrenog oružja.

U Gorskom Kotaru talijanska vojska i ustaški sat iz Delnica oduzeli su u kraćoj borbi partizanima vlast u Mrkoplju.

Nadalje došla su opet u naše ruke sliedeća mjesta: Brod na Kupi (kotar Ogulin) i Nova Kršlja (kotar Slunj), dok su u ruke partizana pala mjesta: Krnjak (kotar Vojnić), Bos. Petrovac i prolazno Mečenčani (kotar Kostajnica).

* * *

Isto tako kreće se po koja grupica partizana po kotaru Varaždin, Krapina i Donja Stubica. Ovakove grupice su kratkog života, jer ih oružnici brzo otkriju te ih onda rastjeraju i pohvataju.

Kao važnije momente u odmetničkoj akciji od posljednjeg izvješća do danas navodim sliedeće:

U kotaru Pisarovina:

19/V. veća grupa partizana upala je u s. Dubranec (sjeveroistočno od Pisarovine) i opljačkala općinu.

19. V. 80 partizana od toga 30 naoružanih krstarilo je kroz s. Skender B. (4 km istočno od Pisarovine).

Istog dana noću izvršili su partizani napad na Pokupski Gradec i odnijeli su 2 puške, hrane, rakije i novaca. U napried su točno znali kod koga se nalaze puške.

---

[7] Tada komandant Prvog kordunaškog NOP odreda

U kotaru Karlovac:

11. V. napali su partizani s. Netretić i Prilišće, gdje su demolirali poštu i javne zgrade, te opljačkali blagajne na pošti i općinama, uzevši i nešto hrane od trgovaca.

U kotaru Vojnić:

19/20. V kod Siča nađeno je mnogo letaka, koje je širila grupa partizana iz Perjasice.

22. V. odbijen odmetnički napad na oružničku postaju Utinja.

23. V. u Donjem Budačkom (5 km južno[8] od Krnjaka) partizani[9] su napali našu ophodnju od 32 oružnika i domobrana, od kojih se 15 vratilo a za sudbinu ostalih se nezna.

Istog dana napad na oružničku postaju na Brezovoj Glavi. Poginulo 9 oružnika. Partizani povukli su se pred našim dolazećim pojačanjima.

24. V. oružnička posada iz Krnjaka povukla se je pod borbom iz Krnjaka u Brezovu Glavu. Povlačenje usliedilo je po nalogu.

25. V. odbijen napad na oružničku ispostavu Cerovac. Partizani su imali dosta mrtvih i ranjenih.

Istog dana izvršili su partizani diverziju na Utinju bez rezultata.

26. V. ponovio je veći odred partizana napad na oružničku ispostavu Cerovac ali su se partizani morali povući pred upućenim pojačanjima.

U kotaru Vrginmost:

27. V. grupa naoružanih partizana upala je u s. Bijeljevinu (5 km južno od Topuskog), odakle je odvela 12 seljaka-ustaša, stavila ih u lance te se o njihovoj daljoj sudbini ništa nezna.

U kotaru Kostajnica:

11. V. odbijen napad od oko 200 partizana grupe Šamarica na Mečenčane.

20. V. 32 osobe grkoistočne vjere prebacile se čamcima na Bosansku stranu sa imovinom.

23. V. Napad na stražu na željezničkoj pruzi Sunja—Kostajnica kod stražare broj 2. Naša straža se povukla a poslije se opet vratila svojoj stražari.

24. V. prebačeno je iz Bosne preko r. Une u s. Slabinju (6 km zapadno od Dubice) 15 naših častnika, koji su bili zarobljeni u Prijedoru.

---

[8] Treba: sjeverozapadno.

[9] Napad izvršili borci Prve i Treće čete Drugog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda.

27/28. V. velika grupa partizana[10] napala s. i oružničku postaju Mečenčani. Partizani su nakon borbe savladali tamošnju oružničku postaju od 60 ljudi prije dolaska naših pojačanja. Poginulo je 5 domobrana a ranjeno 9 oružnika i domobrana. Posada zarobljena i razoružana te odmah puštena. Svi mostovi na putu Mečenčani—Moštanica razoreni su. Pučanstvo ovog kraja razbjeglo se u Šamaricu. U borbi između upućenog pojačanja i odmetnika poginula 2 a ranjena 4 domobrana, dok su gubitci odmetnika bili veliki — 30 mrtvih i oko 50 ranjenih.

30. V. stanovnici s. Živaje počeli su bježati u šume. Razlozi su bježanja ranije evakuacije pučanstva u Bos. Dubici od strane nadzorne ustaške službe iz Jasenovca.

31. V. nastavlja se bježanje stanovništva iz sela kotara Kostajnice preko Une na Bosansku stranu. Ovaj kraj, koji je inače bio miran, uznemirio se iz straha pred evakuacijom.

30/31. V. upali su odmetnici u selo Kukuruzare, zapalili župni dvor i opljačkali selo. Ovo selo bilo je bez obrane, jer se ustaška straža povukla nakon pada Mečenčana.

U kotaru Glina:

24. V. u jutro napad velike skupine partizana[11] na s. Maju. Zapaljena je i izgorila 21 posebnička kuća, zapaljena ali spašena je općinska i riznička zgrada, polupane su sve stvari u katoličkoj crkvi. Partizani su otjerali 40 komada goveda i konja. Maja je spašena intervencijom naših 2 voda. Naši gubitci 4 mrtva. Gubitci partizana su navodno bili vrlo veliki, kako se naknadno doznalo od jednog oružnika, koji je pobjegao iz odmetničkog ropstva.

30 V. veća grupa odmetnika[12] odjevena u domobranske odore iznenadila je našu stražu u s. Grabovac, te ju savladala. Naši gubitci 14 mrtvih i 31 zarobljen. Zarobljeni osim trojice odmah su pušteni. Odmetnici imali su 25 mrtvih.

30/31. V. napad na željezničku postaju kod Gređana i Plavnice (4—5 km zapadno Gline) odbijen. Istodobno upali su odmetnici u katoličko s. Šatornju i evakuirali su stoku i živežne namirnice a dielom i katoličko pučanstvo u koliko se nije razbježalo.

* * *

U kotaru Glina opaža se jaka aktivnost partizana i težnja za prebacivanjem preko Kupe.

---

[10] Treća četa Prvog bataljona, Prva četa Drugog bataljona i Treći bataljon NOP odreda Banije. Vidi dok br. 8.

[11] Prvi bataljon, pojačan Drugom četom Drugog bataljona i Prvom i Drugom četom Trećeg bataljona Banijskog NOP odreda

[12] Jedna četa Prvog bataljona Banijskog NOP odreda. U borbi je ranjen jedan partizan.

U kotaru Petrinja:

17/18. V. napad partizana kod Bestrme odbijen bez vlastitih gubitaka. Partizani su imali gubitaka.

16. V. oko 40 partizana upalo je u s. Komarevo te seoskoj straži oduzelo 6 pušaka.

24/25. V. razrušena pruga u dužini od 190 metara između Petrinje i Gline kod t. zv. Tešnjaka.

25. V. javljeno ugrožavanje željezničke pruge Blinjski Kut — Sunja od strane odmetnika, koji se pojavljuju u pratnji odbjeglih mještana.

26. V. vatreni prepad na željezničku postaju Blinjski Kut, nadalje na Bačugu i Budičinu (sela južno Petrinje). Prepadi bez uspjeha.

27. V. partizani prodrli u s. Letovanci. Uslied toga se pučanstvo iz s. Mađari razbjeglo ka Komarevu i dielom preko Save. Istog dana partizani su se prebacili na lievu obalu Kupe kod s. Vratečko i ugrozili s. Farkašić, prikrivajući se u šumi sjeverno od Farkašića.

U kotaru Novi:

18. V. naša posada iz Ljubije povukla se u Bos. Novi odakle je upućena u Dvor n/U. Istodobno stiglo je u Bos. Novi 2000 izbjeglica iz Ljubije, koji su upućeni u Kostajnicu. Velika Župa Gora poduzela je mjere za njihov dalji razmještaj.

20. V. partizani izgorili su drvene pragove napuštenog mosta kod Strižne. Željezna konstrukcija nije razorena.

20. i 21. V. odbijen napad na Dobrljin i na straže duž pruge do Volinjskog mosta.

23. V. odbijen napad na Bos. Novi.

23/24. V. odbijen napad na Novi i Divušu, kao i manji prepadi na put Dvor n/U. — Divuša. Naši gubitci 3 mrtva i 10 ranjenih ustaša.

24. V. odbijen napad na željezničku postaju Rudice.

U kotaru Dvor n/U:

11. V. zasjede partizana[13] napale su kod s. Šegestina preselicu streljiva iz Dvora na Uni za Zrin. Partizani su zaplienili 10 sanduka streljiva, 1 strojnicu i 10 pušaka. Od 25 pratioca preselice 4 ostalo mrtvih, 4 ranjena, 10 zarobljena dok su ostali uspjeli pobjeći. Zapovjednik preselice ubio se sam.

22. V. upali su partizani u s. Kuljani. Iz mjesta odnjeli su od seljaka 28 vojničkih, 3 građanske puške i 1 samokres a zatim se povukli.

---

[13] Borci Drugog bataljona Banijskog NOP odreda

U kotaru Bihać:

27. V. odmetnici ometaju izvlačenje iskočenog vlaka kod Grmuše. Idućeg dana upućeno pojačanje i odmetnici rastjerani.

Na predstraže Bihaća postaju napadi sve češći. Do sada napadi su odbijani.

U kotaru Bosanski Petrovac:

26. V. talijanska i naša posada napustila Bos. Petrovac i povukla se u Knin. Pučanstvo je navodno, valjda dielom, također napustilo Bos. Petrovac.

U kotaru Korenica:

25. V. vatreni napad na Čavnik (6 km istočno od Ličkog Petrovog Sela) odbijen bez gubitaka.

26. V. napad odmetnika na Ličko Petrovo Selo sa Krnjakova Vrha. Odbijen bez gubitaka.

31. V. pravoslavno pučanstvo iz Rešetara (2 km sjeverno od Ličkog Petrovog Sela) prebjeglo odmetnicima.

Istog dana održana je skupština partizana u s. Mašvina i St. Kršlja (3 i 8 km sjeveroistočno od Rakovice).

U kotaru Cazin:

21. V. odbijen napad odmetnika na Vranograč. Partizani spalili veliki broj kuća u predgrađu.

U kotaru Delnice:

18. V. grupa komunista napala je i otela 6 kola sa kukuruzom na putu Delnice—Skrad namijenjenih općini Skrad.

16. V. teretni vlak naišao na pruzi između Delnica i Lokve na razrušenu prugu, te je iskočio. Šteta je velika, jer se je stroj prevrnuo a 5 vagona teško oštećeno. Prekid prometa trajao je 2 dana.[14]

19. V. partizani napali su 15 talijanskih vojnika, koji su sjekli drva kod Fužina. Talijani su se povukli sa 2 mrtva i 3 ranjena.

U kotaru Vrbovsko:

11. V. napala je veća grupa naoružanih partizana poštu na Lujzijanskoj cesti (5 km sjeverno od Vrbovskog) i oduzela je službena pisma.

17. V. 70 partizana prošlo je selo Lukov Dol (7 km sjeverno od Vrbovskog) gdje su održali govor pred crkvom.

---

[14] Diverziju izvršili borci Drugog bataljona Primorsko-goranskog NOP odreda.

27. V. oštetili su partizani željezničku prugu i b.b. žice između Hrvatskih Moravica i Vrbovskog. Na oštećenje pruge je naišao stroj i prevrnuo se. Strojovođa i ložač ranjeni su iz strojnica.

U kotaru Ogulin:

10. V. osvojila je talijanska vojska Brod n/K. koje je mjesto 1/V. bilo uzeto od partizana.

18/19. V. — 8 km zapadno Ogulina izvađene su tračnice na željezničkoj pruzi. Do nesreće nije došlo, jer je oštećenje na vrieme primjećeno.

21. V. grupa od 50 partizana[15] napala je i zarobila talijansku stražu od 13 vojnika kod tunela između Ličke Jesenice i Blata. Partizanima palo je u ruke 11 pušaka i 2000 naboja. Zarobljene vojnike pustili su partizani nakon razoružanja na slobodu.

28. V. Napad na talijansku ophodnju na pruzi između Ogulina i Oštarije. 3 talijanska vojnika ubijena i 1 ranjen.

29. V. Partizani su porušili prugu između postaje Gornje Dubrave i Tounj Zdenac. Do nezgode nije došlo, jer je kvar na pruzi primijećen i brzo popravljen.

U kotaru Slunj:

17. i 18. V. odjel oružničkih novaka, koji je prišao u pomoć oružničkim postajama Tržić i Primišlje na putu Ogulin — Slunj, goneći partizane nakon odbitog napada na postaje, uspio je da im zada gubitaka 13 mrtvih i dosta ranjenih. Na našoj strani ranjena su 3 oružnika.

U kotaru Bjelovar:

13. V. grupa naoružanih partizana,[16] koja je došla iz Grubišnog Polja, napala je općinsku stražu u V. Pisanici. Razoružala i odnjela joj 8 pušaka i 1 samokres. U zgradi općine partizani učinili su razne štete i odnijeli novac i pisaće strojeve. Istodobno razbili su brzoglas na pošti i odnijeli novac i marke u vrijednosti od 20000 kuna.

U kotaru Garešnica:

18. V. mala grupa partizana došla je u selo Klokočevac i bez borbe razoružala tamošnju seosku stražu odnjevši 4 puške.

Odlazeći odveli su sa sobom ustaškog zbirnika i ubili su ga u šumi.

---

[15] Dva voda Trećeg bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda
[16] Borci Drugog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda

U kotaru Velika Gorica:

19/20. V. došlo je 40 naoružanih partizana u selo Dubranec, te su odnjeli 7 pušaka, razbili blagajnu općine, razbacali spise u općini, od jednog trgovca uzeli novca i raznu robu i potom nestali.

U kotaru Dugo Selo:

28. V. upalo je 7 odmetnika u stražaru na pruzi 3 km od Dugog Sela prema Novskoj. Razoružali su 2 stražara, porazbijali predmete u stražari i otišli.

3. KOMUNISTI.

Na području I. zbora komunističko djelovanje ne samo da je vrlo jako, već je i u porastu.

U II. zoni javlja se četnička akcija kao neka protuteža komunističkoj i ako u manjem obimu, a u ostalom dielu ovoga područja među odmetnicima postoji isključivo samo komunistička akcija i vodstvo.

U Velikoj Župi Gora dobili su partizani novih pristaša među pravoslavnim žiteljstvom i među prelaznicima, koji s njima surađuju i k njima bježe, čemu je mnogo doprinjelo iseljavanje ovog pučanstva i odvođenje u logore po organima ustaških vlasti.

Promičba partizana putem letaka i na dalje ističe lažne uspjehe Rusa, širenje partizanskog pokreta po cieloj Evropi, te na ovim izmišljenim uspjesima komunizma temelji svoju promičbu.

Poziva domobrane, dočastnike i častnike, da pristupaju partizanskom pokretu.

Poziva željezničare na sabotažu, jer da će inače partizani svakom prilikom pucati na željezničko osoblje.

Napada fašizam, nacionalsocijalizam i ustaški pokret.

Iz letaka se vidi razdor između partizana i četnika i to u Lici i u području Knina. Iz partizanskog vjestnika (dostavljenog mindomu Glst. Očev. odjel. pod našim brojem 4720 /Taj. od 29. V. 42). doznaje se naknadno, da su četnici poubijali dosta partizanskih vođa u Lici, kao: komesara ličke grupe Marka Oreškovića, zapovjednika odreda Vladimira Ivanovića Roberta, komesara bataljona Branka Lotara i još nekoliko partizana.[17]

4). AKCIJA, RAD I KRETANJE SUMNJIVIH OSOBA.

Uspješna kontrola u ovome pogledu je gotovo nemoguća u predjelima u kojima vlada pobunjenička akcija. U krajevima u kojima je postavljena vlast, ova kontrola se sprovodi sa dosta uspjeha.

[17] Robert Domani, komandant Drugog kordunaškog NOP odreda, Branko Latas, politički komesar Trećeg bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda, Stevo Čuturilo i Adolf Steinberger pohvatani su od četnika i strijeljani. Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 5.

5). STRANA PROMIČBA.

Vrši se i dalje putem tuđih krugovalnih postaja i ako postoji zakonska zabrana.

U građanstvu kolaju razne viesti, koje se većinom proturaju od strane komunista i našoj državi neprijateljski raspoloženih elemenata.

6). O PRILIKAMA PREHRANE I PROMETA.

Stanje prehrane je u predielu sjeverno od Save razmjerno dobro i povoljno.

U područjima koja su ugrožena od pobunjenika, naročito u pasivnim krajevima, stanje prehrane i nadalje je teško.

Željeznički promet na pruzi Ogulin — Sušak ugrožen je od odmetničkih prepada, i ako promet nije bio obustavljen.

Na uspostavljenom dielu pruge Petrinja — Glina ugrožen je promet odmetničkim prepadima između Grabovca i Maje. Ipak promet nije bio prekinut.

Od željezničke pruge Sunja — Bihać odpao je dio Kostajnica — Bos. Novi zbog porušene pruge.

Promet od Kostajnice do Bos. Novog vrši se samovozima cestom Kostajnica — Bos. Novi, koja je cesta kao jedina veza za Bos. Novi i dalje za Bihać osigurana našim snagama.

Ostali putevi u Vel. Župi Gora nesigurni su, jer ih ugrožavaju odmetničke snage.

Brzoglasni i brzojavni promet u istoj župi odvija se i ako sa manjim prekidima uslijed kidanja žica i rušenja stupova, koje prekide vrše partizani.

I u drugim krajevima ugroženim od partizana izložene su brzoglasne i brzojavne linije kvarenju, putevi su nesigurni, te na nesigurnim putevima obustavljen je poštanski samovozni promet.

II. STANJE U DOMOBRANSTVU.

1) Raspoloženje, duh i stega u Domobranstvu.

Popuna domobranskih postrojbi i dalje teče sporo, jer je odziv pozvanih pričuvnika slab.

Dosta česti su slučajevi razoružavanja i zarobljavanja domobrana u borbi. Razlog je tome naročiti način ratovanja partizana oblačeći domobranske i savezničke odore, te ovim lukavstvom vrše iznenadne prepade i tako uspjevaju zarobiti pojedine pododjeljke i straže.

2) Neredi i izgredi.

Većih nereda i izgreda nije bilo.

3) Uticaj strane izvještajne službe i neprijateljske promičbe.

Strana promičba u našem Domobranstvu nije zapažena. Postoji samo komunističko-partizanska promičba letcima upućenim domobranima.

4) Bjegstva iz Domobranstva.

U posljednje vrieme zabilježeno je nekoliko bjegstva domobrana partizanima.

17./18. V. prebjeglo je 6 domobrana iz 1. sata II. Lovačke bojne (iz Zavalja, 4 km jugozap. od Bihaća).

18. V. 2 domobrana iz 28. sata 3. pješačke pukovnije.

20. V. 1 domobran iz 2. sata II. Lovačke bojne.

22./23. V. nestao je 1 djelatni i 1 pričuvni častnik sa položaja u L. Petrovom Selu. Okolnosti ukazuju na bjegstvo.

24. V. otišao je partizanima 1 domobran straže na rijeci Dobri kod Markovića (kotar Ogulin).

Iz 28. sata 3. pješačke pukovnije u Ogulinu odbjegao je, vjerojatno partizanima, 1 pričuvni narednik i 1 domobran.

5) Ponašanje častnika, dočastnika i momčadi.

U glavnom u duhu pravila i propisa. Ima manjih griešaka, koje se uzimaju u postupak.

IV. OBĆI ZAKLJUČAK.

Stanje javne sigurnosti i reda na području I.D.S. i dalje je zabrinjavajuće, a komunistički pokret u postupnom širenju.

U Gorskom Kotaru i Lici komunistička akcija je u stalnom porastu. Osobito jača pritisak pobunjenika u oblasti Plitvičkih Jezera u pravcu Drežnika i Bihaća.

U području Petrove Gore, poslie izvlačenja Utinjskog Sdruga, stanje se pogoršava i sve jače je ugrožen cieli kraj između Kupe i Korane. Opaža se osobiti pritisak na dielu Vrginmost — Glina sve do r. Kupe, pa čak i na njenu lievu obalu. — Željeznički promet Topusko — Karlovac ponovno je u prekidu.

Partizanski odred Banije u ovom polumjesečju bio je agresivan, ali je uslied poduzetih akcija u području sjeverno od Šamarice malo popustio. Uslied dielimične evakuacije pučanstva sela na dielu Sunja — Majur — Moštanica — Blinjski Kut veliki dio pučanstva izbjegao je u Šamaricu, tako da je P. Odred Banije u stvarnosti dobio nove jake pričuve u ljudstvu za svoje čete. — Obće stanje na ovome području se pogoršalo.

Krajiški partizanski odredi, znatno pojačani po padu Prijedora, nisu imali ozbiljnijih uspjeha uslijed pravodobno poduzetih mjera kod posada u dolini Une, ali je njihova opasnost vrlo ozbiljna za dio B. Krupa — Bihać.

Za uspješno suzbijanje komunističkog pokreta i partizanske oboružane aktivnosti prieko su potrebne žurne akcije većih razmjera u svim predjelima južno od Save i Kupe.

Zapovjednik, general
(Rumler)
Rumler

BR. 139

IZVJEŠTAJ GUVERNERA DALMACIJE OD 7 LIPNJA 1942 GOD. O VOJNOJ SITUACIJI NA TROMEĐI LIKE, BOSNE I DALMACIJE I DEJSTVIMA PARTIZANSKIH JEDINICA U BUKOVICI

Poslato 7 lipnja 1942

GUVERNATORAT DALMACIJE

TELEGRAM
Od Guvernatorata Dalmacije

Ekselenciji ROATTA SUPERSLODA[1]

36 G.M. Konfidenti i organizatori antikomunističke borbe iz zone Knin[2] javljaju o znatnom porastu poznatih komunističkih snaga u zoni Drvara i Gračaca. Smatraju da će one uskoro moći da dostignu broj od 30—40.000 ljudi. Već je poznato da rade tvornice ručnih bombi i bombi na pritisak.[3] Vođe antikomunističkih grupa u zoni Knin smatraju da će uskoro biti savladani nadmoćnim komunističkim snagama. Oni navodno raspolažu mnogim drugim ljudima željnim da učestvuju u antikomunističkoj borbi, a koji ne mogu biti naoružani uslijed nedostatka oružja, koje je više puta traženo od tamošnjih vojnih vlasti. Ovo ti saopćavam radi znanja i radi onog što budeš htio da odlučiš u okviru svoje nadležnosti. Sa svoje strane smatram da treba da skrenem tvoju pažnju na

---

[1] Kratica za: Comando superiore FF. AA. »Slovenia—Dalmazia« — Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«.

[2] Odnosi se na četničke »vođe«: popa Momčila Đujića, Paju Popovića, Niku Novakovića-Longa, Stevu Rađenovića. O njihovom izdajničkom radu vidi Zbornik, tom V, knj. 1, dok. br. 14, 20, 21, 137.

[3] Nije bilo nikakvih tvornica ručnih bombi nego partizanske radionice, koje su izrađivale bombe.

povećanu ekspanzivnu silu koju je dobila pomenuta komunistička masa prema našim granicama. Jake, veoma aktivne grupe, koje su se infiltrirale u zonu Obrovac — Kistanje, već dvadesetak dana svakodnevno vrše napade iz zasjeda.[4] Ne može se isključivati da djelatnost pomenutih grupa nije predigra za akciju sa većim snagama koje bi krenule da savladaju raspored posade na granici, da bi se dublje uklinile na teritoriju iza njih, koja sada skoro uopće nema posada. To prodiranje, čak ako se izvrši sa malim grupama odlučnim u vršenju terorističkih djela, imalo bi odraza čiji domašaj sigurno možeš da naslućuješ.

Srdačan pozdrav

Bastianini

---

[4] Misli se na djelovanje Kombinovanog odreda od 13 do 29 svibnja i na djelovanje Sjevernodalmatinskog NOP odreda, a naročito bataljona »Bude Borjan«. Vidi Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 79, 80, 82, 92, 140, 150, 151.

Gr. M.P. - Suma - zam - 36 - 208 - 7-6-42 - 16-00
22D/42

Indicazioni d'urgenza

Spedito il 7 giugno 1942 ore

GOVERNO DELLA DALMAZIA

TELEGRAMMA ~~Il Sottosegretario del Comando delle Truppe di Zara.~~

Da Governo della Dalmazia

Eccellenza ROATTA SUPERSLODA

36 G.M. ALT CONFIDENTI ET ORGANIZZATORI LOTTA ANTICOMUNISTA ZONA KNIN SEGNALANO NOTEVOLE AUMENTO NOTE FORZE COMUNISTE ZONA DRVAR GRACAC ALT RITENGONO CHE TRA BREVE ESSE POTRANNO RAGGIUNGERE 30- 40.000 UOMINI ATTE GIA' RISULTANO IN ATTIVITA' FABBRICHE BOMBE A MANO ET BOMBE A PRESSIONE ALT CAPI BANDE ANTICOMUNISTE ZONA KNIN RITENGONO ESSERE IN BREVE SOPRAFFATTI DA SOVERCHIANTI FORZE COMUNISTE ALT ESSI DISPORREBBERO NUMEROSI ALTRI ELEMENTI DESIDEROSI PARTECIPARE LOTTA ANTICOMUNISTA CHE NON POSSONO ESSERE ARMATI PER MANCANZA ARMI PIU' VOLTE RICHIESTE AD AUTORITA' MILITARE DEL LUOGO ALT TANTO TI COMUNICO PER TUA CONOSCENZA E/PER QUANTO RITERRAI DISPORRE NELLA TUA COMPETENZA ALT RITENGO PER MIO CONTO RICHIAMARE TUA ATTENZIONE SU AUMENTATA FORZA ESPANSIONE ACQUISTATA DALLA PREDETTA MASSA COMUNISTA VERSO NOSTRE FRONTIERE ALT

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 139

BR. 140

NAREDBA GUVERNERA BASTIANINIA OD 7 LIPNJA 1942 GOD. O UKIDANJU MANJIH POSADA I OBRAZOVANJU JAČIH GARNIZONA[1]

Hitno — povjerljivo

Guverner Dalmacije
Br. 38 prot. G.M. 19276 Zadar, 7 lipnja 1942 — XX

Glavnoj direkciji policije Guvernatorata Dalmacije — **Zadar**
Komandi diviziona skvadrističkog bataljona »Dalmacija« — **Zadar**
Komandi kr. karab. Dalmacije — **Zadar**
Komandi kr. financijske straže »Dalmacija« — **Zadar**
i na znanje
Višoj kom. oruž. snaga »Slov. i Dalm« **V.P. 10** bez
Komandi XVIII-og Arm. korp. **V.P. 118** priloga
Ekselenciji Prefektu — **Splita**
Gosp. Vice-Prefektu — **Zadra**

Predmet: **Raspored i odbrana izoliranih grupa kr. karabiniera i sličnih.**

Šaljem kopiju akta br. 12030 Povjerljivo od 2-og tekućeg od Više komande oružanih snaga »Slov. — Dalm.« koji sadrži direktive Ekselencije Roatta u pogledu rasporeda i odbrane izoliranih grupa raznih oružanih snaga.[2]

Saglašujući se potpuno sa ovim direktivama naređujem da se one imaju smjesta i u potpunosti izvršiti ukoliko se tiču oružanih snaga kao i podređenih ovom Guvernatoratu.

Neka svi imaju uvijek na umu da je na teritoriju Dalmacije ratno stanje i da se potreba reakcije na uvrede može smjesta javiti na bilo kom mjestu i momentu i njoj se treba suprotstaviti na najzgodniji i najefikasniji način. Svako treba duhovno i materijalno da bude pripremljen i da zna šta ima da radi.

Neka se u pojedinim garnizonima žandarmerijske snage (metropolitani i kr. karabinjeri), financijske straže i odjeljenja dobrovoljne milicije za nacionalnu sigurnost, ako su u mogućnosti,

---

[1] Ova naredba je uslijedila poslije niza uspješnih akcija bataljona »Bude Borjan« na području sjeverne Dalmacije, a naročito poslije likvidiranja karabinjerske stanice u Nuniću, napada na karabinjersku stanicu u Bijelini i napada iz zasjede na talijansku kolonu na cesti Kistanje—Ervenik. Vidi dok. br. 19.

[2] Vidi dok. br. 133

premjeste pri tačkama oslonca, blokiranim mjestima i u mjesta posjednuta od vojske; ako to uopće nije moguće i u mjestu ne postoji vojni garnizon, neka se sakupe na prikladno mjesto i započnu sa rasporedom o kome se govori u II-oj glavi priloženog akta.[3]

U očekivanju obaviještenja od naslovnih ustanova o tome šta je učinjeno i o eventualnoj potrebi materijala za pojačanje.

Bastianini

BR. 141

NAREDBA GUVERNERA DALMACIJE OD 7 LIPNJA 1942 GOD. O MJERAMA PROTIV PARTIZANA I NJIHOVIH PORODICA[1]

GUVERNATORAT DALMACIJE

MI

GIUSEPPE BASTIANINI

Vitez Velikog Križa Redova Sv. Mauricija i Lazara i

TALIJANSKE KRUNE

GUVERNER DALMACIJE

Snagom punomoći datih Nam Kr. Dekr. od 7 lipnja 1941-XIX, br. 453;

NAREĐUJEMO:

Čl. 1.

Lica koja su napustila općinu svoga boravka na anketiranom području provincije Zadra da bi se pridružila pobunjenicima, biće upisana u posebne spiskove, koji će se sastaviti za svaku pojedinu općinu.[2]

---

[3] Vidi dok. br. 133.

[1] Nakon ove naredbe otpočeo je talas masovnog deportiranja stanovništva na području sjeverne Dalmacije. Vidi dok. br. 178, 184, 185, 187, 193.

[2] Redakcija je u ovoj knjizi Zbornika objavila jedan takav spisak. Vidi dok. br. 142.

Inv. br. 1269

Governo della Dalmazia

NOI

GIUSEPPE BASTIANINI

Cav. di Gr.Cr. degli Ordini dei S.S. Maurizio e Lazzaro e della

CORONA D' ITALIA

GOVERNATORE DELLA DALMAZIA

In virtù dei poteri conferitiCi dal R.D. 7 giugno 1941-XIX, n° 453;

ORDINIAMO:

Art.1°

Coloro i quali abbiano abbandonato il Comune di residenza nel territorio annesso della Provincia di Zara, per unirsi ai ribelli saranno inscritti in apposite liste, da compilarsi per ciascun Comune.

Per la prima applicazione della presente Ordinanza le liste saranno da Noi approvate. I successivi aggiornamenti saranno effettuati dal Prefetto della Provincia, su proposta dell'Autorità di P.S. e del Comando di Gruppo dei CC.RR.

Le liste saranno comunicate alle forze di polizia e ai presidi militari e pubblicate per affissione nei capoluoghi e nei più importanti centri abitati.

Art. 2°

Gli inscritti nelle liste, non appena catturati, saranno senz'altro passati per le armi.

Le famiglie degli inscritti saranno considerate quali ostaggi, e non potranno, per nessuna ragione, allontanarsi dalla frazione di loro residenza.

Chi tenterà di allontanarsi sarà passato per le armi, su ordi-

110

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 141

Za prvu primjenu ove Naredbe spiskove ćemo odobriti Mi, naknadna odlaganja izvršiti će Prefekt provincije, na prijedlog vlasti J.S.[3] ili komande grupe Kr. karabinjera.

Spiskovi će biti saopćeni policiskim snagama i vojnim garnizonima i obnarodovani putem oglasa u glavnim mjestima i u najvažnijim nastanjenim središtima.

Čl. 2.

Lica upisana u spiskove, čim budu uhvaćena, biće bez daljega strijeljana.

Obitelji upisanih biće smatrane taocima, i neće se moći, ni iz kakvog razloga, udaljiti iz mjesta gdje je njihovo boravište.

Ko pokuša da se udalji biće strijeljan po nalogu funkcionera J.S. ili oficira Kraljevskih karabinjera koji su nadležni.

Imovina će upisanih, odredbom Prefekta, biti konfiskovana; a ukoliko se tiče pokretnih dobara, ona će se prodati najboljem nudiocu, a utržak će se doznaćiti općini boravišta da ga namijeni općinskoj ustanovi; ista će namjena biti data nepokretnoj imovini.

Čl. 3.

Kogod bude htio da se udalji iz mjesta boravka moraće dobiti propusnicu od najbližeg Ureda J.S. ili Komande Kraljevskih karabinjera.

Seoski glavari, pod njihovom ličnom odgovornošću, ovlašćuju se da izdaju dozvole za vrijeme koje je striktno nužno da bi se došlo do najbližeg Ureda J.S. ili Komande Kraljevskih karabinjera.

Uredi J.S., Komanda Kraljevskih karabinjera i seoski glavari držaće u posebnim registrima popisane progresivnim brojem izdate propusnice i dozvole.

Kogod bude nađen bez propusnice ili dozvole prelaza iz mjesta boravka ili se ne bude pokoravao propisima propusnice ili dozvole prelaza biće odmah uhapšen, moći će biti po nalogu funkcionera J.S. ili oficira Kraljevskih karabinjera, koji su nadležni, bez daljega strijeljan.

Čl. 4.

Neće se obavljati nikakvo dijeljenje živežnih namirnica u selima koja se nalaze između Obrovca, Žegara, Mokrog Polja, Pađena, Kistanje, Modrina Sela, Paračića, Zelengrada, Županje, sve dok odnosni seoski glavari ne dođu sa barem osam stanovnika iz mjesta komesaru općine u Obrovcu ili u Kistanju da preuzmu, u

---

[3] Javna sigurnost

prisustvu njihovu, funkcionera J.S., Komandanta Kraljevskih karabinjera i komandanta mjesnog garnizona obavezu:

a) da će biti u svakom času na raspoloženju civilne i vojne vlasti, kako bi pridonijeli odbrani javnog reda, kuća, imovine i građana;

b) da će doprinijeti, po nalogu Kraljevskih karabinjera, traženju, identifikaciji i hapšenju upisanih u spiskovima i počinitelja kriminalnih djela, kao i traženju čeljadi u susjednom području.

Davanje živežnih namirnica biće također odmah obustavljeno stanovnicima predjela gdje se dogode kriminalna djela kao sječenje telefonskih i telegrafskih stubova, bacanje eksploziva i oružani napadaji.

Čl. 5.

Ako se dogode kriminalna djela kao što su djela predviđena u prethodnom članu i pokaže se da su ona posljedica krivičnog nehata seoskih glavara i stanovnika koji su preuzeli obavezu da će sarađivati na očuvanju javnog reda, oni, između njih, koji budu odgovorni moći će po nalogu funkcionera J.S. ili oficira Kraljevskih karabinjera koji su nadležni bez daljega biti strijeljani.

U svakom slučaju će biti strijeljani, uvijek po nalogu gore navedenih vlasti, oni koji dadu potpore i pomoći ili na koji bilo način podupru akciju pobunjenika.

Čl. 6.

Lica koja se do 22 juna povrate u mjesto iz kojeg su se udaljila i učine akt vjernosti mjesnim policiskim snagama biće im, osim ako ne budu morala direktno i lično odgovarati za druga krivična djela, oproštene kazne za sudjelovanje u oružanim četama i za njihovo organizovanje, i biće također, oproštena od sankcija predviđenih u članu 2 ove Naredbe.

Čl. 7.

Ova Naredba, obnarodovana putem oglasa, stupa odmah na snagu.

Iz Rezidencije Guvernera
Zadar, dne 7 lipnja 1942-XX

BR. 142

SPISAK LICA ODREĐENIH ZA STRIJELJANJE IZ OPĆINE BIOGRAD OD 7 LIPNJA 1942 GODINE[1]

SPISAK LICA OPĆINE BIOGRAD KOJA SU PREŠLA POBUNJENICIMA

Lica upisana u ovom spisku, čim budu uhvaćena, biće bez daljega strijeljana.

Njihove obitelji će biti smatrane taocima i neće se moći ni iz kakvog razloga, pod prijetnjom smrtne kazne udaljiti iz mjesta boravka. Imovina će upisanih, Prefektovom naredbom, biti konfiskovana!

Zorica Desan Ante, iz Biograda 22 god. seljak
Lukačić Mile Antuna iz Biograda 23 god. seljak
Lukačić Grane Antuna iz Biograda 22 god. seljak
Baus Ante Josipa iz Biograda 22 god. seljak
Jelenković Miroslav pok. Antuna rođen u Borgo Erizzo 1920 god. nastanjen u Biogradu, stolar
Jelenković Rudolf rodjen u Borgo Erizzo 1921, nastanjen u Biogradu, stolar.
Zorica Desan Ante, rođen u Biogradu 1920, seljak
Pelicarić Andrija rođen u Biogradu 30 god. krčmar
Mergen Vinko Jakova rođen u Biogradu 22 god. seljak.
Matas Aleksandar pok. Vinka rođen u Biogradu 23 god. seljak.
Bugljevac Mile Jovana, rođen u Biogradu 25-10-1910, seljak
Tomas Slavo Marjana, rođen u Biogradu 17-1-1920, seljak
Tomić Rade Nikole, rođen u Biogradu 1921 seljak.
Čudina Nikola pok. Josipa, rođen 2-6-1921 u Pakoštanu (Benkovac), seljak.
Kodina Filip-Lujo, Jovana rođen 6-11-1917 u Pakoštanu (Benkovac) seljak.
Bakov Jovan, pok. Tome rođen u Pakoštanu (Benkovac) 22-1-1908, seljak

---

[1] Ovakvi spiskovi su ustrojeni od strane okupatorskih vlasti za sve općine na okupiranom području na osnovu naredbe Bastianinia od 7 lipnja 1942 godine. Spiskovi su bili napravljeni prije 7 lipnja 1942 godine, tako da su objavljeni istovremeno sa pomenutom naredbom. Imena lica u pomenutom spisku data su na talijanskom jeziku (iskrivljena). Redakcija je u duhu našeg jezika transkribovala ona prezimena i imena koja su joj bila poznata.

Redakcija je konstatovala da pojedina lica iz ovog spiska nisu bila u partizanskim jedinicama već su prešla na teritorij t. zv. NDH.

Bakov Miroslav pok. Tome, rođen 21-1-1919 u Pakoštanu (Benkovac), seljak.
Karamarko Milivoj pok. Sidrana, rođen u Filipjakovu (Biograd) 28-8-1929, seljak.
Pinjatela Josip pok. Jovana, rođen u Stonu (Kotor) 19-10-1910, nastanjen u Biogradu, seljak.
Pinjatela Antun pok. Jovana, rođen u Biogradu 15-1-1912, zastupnik za obuću.
Santini Vito Raška rođen u Turnju (Biograd) 21 god. seljak
Vidas Jure Pavla, rođen u Biogradu 22 god. seljak.
Santini Venko Zvonimir pok. Antuna rođen u Turnju (Biograd) 38 god. seljak.
Santini Milko Bože, rođen u Turnju (Biograd) 21 god. seljak.
Deković Matija Kuzmana, rođen u Turnju (Biograd) 23 god. seljak.
Mandić Blaženko Nikole, rođen u Turnju (Biograd) 21 god. činovnik.
Zorić Marko Šime, rođen u Turnju (Biograd) 21 god. seljak.
Zorkić Šimin i Bolić Adriane, rođen u Turnju (Biograd) 22 god. seljak.

Oni koji se do 22 juna povrate u mjesto iz kojeg su se udaljili i prikažu pokoravajući se mjesnim policijskim snagama, biće, osim ako ne budu morali odgovarati direktno i lično za druga krivična djela, oslobođeni od kazne za krivično djelo sudjelovanja u oružanim četama ili njihovog organizovanja i biće, također, oslobođeni od sankcija koje se odnose na njihove obitelji i imovinu.

7 lipnja 1942-XX

Mod. 944

GOVERNO DELLA DALMAZIA

Indicazioni d'urgenza
URGENTE

TELEGRAMMA CIFRATO URGENTE

8.6.1942.XX°

INTERNI GABINETTO ET SICUREZZA

R O M A

N.0010717 Gab.P.S. punto - Alba 7 andante ribelli attaccarono posto fisso Carabinieri Munic et Stazione Arma Bielina Comune Chistagne punto - Subito dopo partiva in rinforzo da quel Capoluogo autocolonna con 230 militari tra cui 30 Carabinieri che pressi Ervenico veniva attaccata con bombe et raffiche mitragliatrice da circa 400 ribelli colà in agguato punto - Combattimento cessava dopo oltre un'ora at seguito ricongiungersi da Ervenico di altra compagnia Truppa punto - In località Munic raggiunta successivamente da un battaglione Divisione "Sassari" rinvenivansi un carabiniere ucciso et posto fisso deserto et saccheggiato punto - Mancavano Brigadiere et nove militari Arma costituenti detto posto fisso che pure siano stati catturati dai ribelli punto - Bielina veniva invece raggiunta da altri reparti Truppa appoggiati da carri armati che disimpegnavano quel presidio ancora sistemato at difesa ed attaccato dai ribelli consentendo suo ripiegamento su Chistagne punto - Nostre perdite aggiransi intorno 40 morti et 50 feriti tra cui 2 ufficiali punto - Ribelli ripiegando verso frontiera hanno lasciato sul terreno due morti punto - Pel Governatore Agnesina

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 143

BR. 143

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 8 LIPNJA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA KARABINJERSKU POSADU U SELU NUNIĆU I BIJELINI I O BORBAMA IZMEĐU TALIJANSKE KOLONE I PARTIZANA NA CESTI ERVENIK — KISTANJE

GUVERNATORAT DALMACIJE

Šifrovani telegram HITNO

OZNAKA HITNOSTI
HITNO

Poslato 8.6.1942 XX.

KABINETU ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE I SIGURNOST

RIM

Br. 0010717 Kabinet Javne sigurnosti. — Uzoru 7 o.m. pobunjenici su napali stalnu karabinjersku stanicu u Nuniću i stanicu karabinjera Bijelina, ispostavu stanice u Kistanju.[1] Odmah zatim je iz tog glavnog mjesta za pojačanje krenula autokolona sa 230 vojnika, među kojima je bilo 30 karabinjera, koju su blizu Erveńika bombama i mitraljeskim rafalima napali pobunjenici, njih oko 400, koji su tamo bili u zasjedi.[2] Borba je prestala tek nakon više od jednog časa uslijed dolaska još jedne čete iz Ervenika. U mjestu Nunić, kuda je zatim stigao jedan bataljon divizije Sassari, pronađen je jedan ubijeni karabinjer, a stalna stanica pusta i opljačkana. Nedostajao je brigadir i devet karabinjera, koji su sačinjavali tu stalnu stanicu, a koje su izgleda zarobili pobunjenici.[3] U Bijelinu su pak stigle druge vojne jedinice potpomognute tenkovima koji su oslobodili tu posadu koja je još bila raspoređena za odbranu i koju su napadali pobunjenici, i omogućili njeno otstupanje za Kistanje. Naši gubici kreću se oko 40 mrtvih i 50 ranjenih, od kojih 2 oficira. Otstupajući prema granici pobunjenici su na bojištu ostavili 2 mrtva.[4]

Za Guvernera **Agnesina**

---

[1] Napad su izvršili dijelovi bataljona »Bude Borjan«. Vidi dok. br. 19.

[2] Zasjedu su držali dijelovi bataljona »Bude Borjan«. Vidi dok. br. 19.

[3] Pomenuti karabinjeri su zarobljeni. Vidi dok. br. 19.

[4] Na kopiji ovog izvještaja dopisano je rukom slijedeće: »Kasnije su utvrđeni gubici od 47 mrtvih, 41 ranjenog i 10 nestalih. 9. VI«. Slijedi paraf koji je nečitak.

BR. 144

IZVJEŠTAJ GUVERNERA BASTIANINIA OD 9 LIPNJA 1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU SJEVERNE DALMACIJE

ŠIFROVANI TELEGRAM U ODLASKU

Poslao
A.P.

Br. 5343

Načelnik
Šifrantskog odeljenja
Prizia

Zadar, 9 lipnja 1942 sati 4.

Primalac: Pretsjedništvo Ministarskog savjeta Rim

Pošiljalac: GM
Na uvid: Kab.

PREDMET:
Situacija u provinciji Zadar.—

Telegram za Dučea.

Situacija u Zadarskoj provinciji večeras pokazuje osjetno pogoršanje, uslijed brzog napredovanja jakih partizanskih masa,[1] koje su prodrijevši preko granice prošlih dana i napadnute prvi put 4 lipnja, ostavile 26 mrtvih,[2] a kad su napadnute juče u mjestima daleko južnije, vidjelo se da su porasle nanoseći nam oko stotinu gubitaka, dok njihovi gubici nisu mogli biti utvrđeni. Večeras su napale jednu našu posadu crnokošuljaša i karabinjera u jednom mjestu koje se nalazi još južnije a manje od 40 km od Zadra. Jedan bataljon »M« iz Benkovca i poneka četa sa veoma malim brojnim stanjem iz Kistanja, poslati su pješke, jer nije bilo kamiona.

Teritorij koji posjeduje ta banda time se jako povećao, i sudeći po toku jučerašnje akcije veoma se bojim da, bez neodložne intervencije jedne ili dviju velikih jedinica sposobnih za dobro rukovođenu i koordiniranu akciju odgovarajućeg ljudstva i sredstava, ne dođe veoma brzo do ozbiljne situacije. Stanovništvo u osvojenim zonama počelo je da odlazi u sela, a ono u važnijim centrima, kao što je Šibenik, iako je dosad mirno, nalazi se pod jakim pritiskom brzine kojom se odvija komunistički plan, čiji je prvi cilj očevidno Benkovac.[3]

Smatram da je neophodna neposredna intervencija odgovarajućim snagama, utoliko prije što informatori sa raznih strana saglasno potvrđuju da je s one strane granice Zadarske provincije

[1] Odnosi se na prelazak bataljona »Bude Borjan« sa područja Rujište na područje Bukovice. Vidi dok. br. 19.
[2] Vidi objašnjenje br. 3 dokumenta br. 136.
[3] Partizani nisu imali namjeru da napadnu Benkovac.

u toku jedno prikupljanje mnogih hiljada vojnički organizovanih partizana, dok snage koje su već prodrle pretstavljaju navodno samo malu prethodnicu.

Naše snage, koje su od 26 pa do juče došle ovamo, jesu odvojeni dijelovi raznih jedinica i to: jedan bataljon 26 pješadijskog puka, jedan bataljon 129 pješadijskog puka, jedan bataljon 151 pješadijskog puka i jedan bataljon Milicije. Učinak tih nehomogenih snaga, lišenih artiljerije i brzih transportnih sredstava, nepotpomaganih svojim službama — slab je, a veoma slab je učinak trupa koje se već nalaze u Zadru a koje su sastavljene od jedinica sposobnih za posadnu službu ili pozicijskih mitraljeskih četa koje su na brzinu pretvorene u strijeljačke čete lišene ma kakve pripreme.

Smatram, Duče, da su hitno potrebne i neophodne organizacijske pješadijske jedinice, tenkovi, blindirani automobili i artiljerija, radi brzog i odlučnog djelovanja. Unutrašnja situacija, iako snažno osjeća te događaje, drži se čvrsto u rukama, ali bilo bi potrebno raspolagati sa ponekim blindiranim automobilom i kamionom za transport crnokošuljaša i karabinjera, ukoliko bi se za tim u bilo kom trenutku pojavila potreba.

Bastianini

BR. 145

OBAVJEŠTENJE GENERALA MARIA ROATTE OD 9 LIPNJA 1942 GOD. O SLANJU POJAČANJA U SJEVERNU DALMACIJU I O NAORUŽANJU T.ZV. ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE

TELEGRAM U DOLASKU
IZ SUŠAKA
Br. 5458

Pošiljalac
Supersloda — Operativno

Načelnik
Šifrantskog odeljenja
Prizia
9.6.1942, 10.50 časova

Zadar, 9.6.1942, 18 časova

EKSELENCIJI BASTIANINIU
Guverneru Dalmacije

PREDMET:
Situacija u Zadarskoj provinciji — pojačanje trupa — antikomunističke grupe.—

12486. Veza: tvoj 38 GM. —

Konferirao sam danas sa Ekselencijom Armellini,[1] koji je u poznate zone[2] uputio još dva bataljona. Vjerujem da će sa ovim i sa kontraofanzivom[3] koja će brzo započeti, lokalna situacija postati jasnija u našu korist. Tome će doprinijeti dolazak u Dalmaciju još dva crnokošuljaška bataljona koji su ti, kako doznajem, dodijeljeni.

Molim te da mi direktno preciziraš dalje potrebe u oružju za naoružanje antikomunista,[4] u čiju vjernost se može pouzdati, i da mi kažeš ne smatraš li, bar u budućnosti, da je moguće formirati regularne dalmatinske grupe, sa dobrim kadrom, plaćene i sa lijepim uniformama, sličnim tamošnjim narodnim nošnjama.

Srdačan pozdrav.

General **Roatta**

---

[1] Tadanji komandant XVIII armijskog korpusa

[2] Odnosi se na sjevernu Dalmaciju.

[3] Odnosi se na napade talijanskih i četničkih jedinica u mjesecu srpnju na Sjevernodalmatinski NOP odred.

[4] Odnosi se na t.zv. Antikomunističku miliciju (M.V.A.C. — Milizia volontaria anticomunista — dobrovoljna milicija protukomunistička) koja se počela stvarati od četničkih i ustaških elemenata na području t.zv. zadarske provincije. Vidi. dok. br. 149.

BR. 146

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG KRILA GOSPIĆ OD 11 LIPNJA 1942 GOD. O SARADNJI ČETNIKA SA TALIJANIMA I DOMOBRANIMA I BORBI ČETNIKA PROTIV PARTIZANA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO ORUŽNIČKOG KRILA
GOSPIĆ
Broj 5565

U Gospiću, dne 11. lipnja 1942

Predmet: Naoružanje četnika
od strane Talijana u selu
Zalužnici i Doljanima.

1. ZAPOVJEDNIČTVU 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE GOSPIĆ,
2. ZAPOVJEDNIČTVU VI. OPERACIONE ZONE GOSPIĆ,
3. OBĆEM UPRAV. POVJERENIČTVU KOD VIŠEG ZAPOVJ. TALIJANSKE VOJSKE SUŠAK,
4. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI GOSPIĆ.

Oružnička postaja Vrhovine sa broj 753 od 8. o.mj. izvjestila je sliedeće:

Dne 6 lipnja 1942. četnici su se prijavili talijanskoj komandi u Vrhovinama, iz sela Zalužnice i Doljana, kotara Otočac, sa izjavom da će surađivati sa talijanskom vojskom kao i hrvatskim domobranstvom i oružnicima samo da im talijanska vojna vlast izda oružje i streljivo, našto je talijanska vojna vlast i pristala i naoružala 40 četnika iz sela Zalužnice.

Povodom ovog naoružanja četnika od strane Talijana, došlo je do sukoba u selu Zalužnici, kotara Otočac između komunista i četnika, te su se međusobno pobili gdje je bilo gubitaka na obe strane, ali pošto su komunisti[1] bili brojčano nadmoćniji od četnika, to su iste protjerali a neke sobom odveli. Tom prilikom komunisti su zapalili pučku školu i zgradu nabavljačke zadruge u Zalužnici, a zatim pokupili mrtve i ranjene i povukli se.

Selo Zalužnica nalazi se na području oružničke postaje Donji Sinac.

Zapovjednik bojnik:
(S e i d l)
Seidl

[1] Bataljon »Božidar Adžija«

BR. 147

ZAPOVIJEST GUVERNERA BASTIANINIA OD 13 LIPNJA 1942 GOD. ZA AKCIJU »ČIŠĆENJA« NA PODRUČJU IZMEĐU PIROVCA I RIJEKE KRKE[1]

GUVERNATORAT DALMACIJE
Vojni kabinet

Br. prot. 81 G.M. Zadar, 13 lipnja 1942 XX

KOMANDI GRUPE SKVADRISTIČKIH BATALJONA CRNOKOŠULJAŠA »DALMACIJA«

ZADAR

i, radi znanja:

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA ZADAR
GOSPODINU VICE PREFEKTU ZADAR
GLAVNOJ DIREKCIJI POLICIJE ZADAR
KOMANDI TRUPA ZADAR ZADAR
KOMANDI KR. KARABINJERA DALMACIJA ZADAR

PREDMET: Policijska operacija u zoni između Pirovca i Krke. —

Karta: 1 : 100.000 — Novigrad — Knin.[2]

Namjera mi je da zona južno od linije Dejanovice (sjeveroistočna ivica jezera Aurana[3]) Čelinka (CS-PI) Gradina (CS-PN) brdo Čista (CS-PN) — potok Guduča bude tučena u cijelini u svakom svom kutku do mora i do Krke da bi se iz nje eliminirale trupe ustanika koji se od prije nekoliko dana kreću u njoj.

Operacija će biti izvedena staranjem te komande sa slijedećim snagama:

— bataljon skvadrista »Vespri«
— jedna četa od 150 milicionara 107 legije M.V.S.N.;
— VII bataljon skvadrista iz Milana;
— jedna četa od 80 agenata javne sigurnosti sada u Benkovcu.

U njoj će učestvovati:

— jedna grupa od 100 karabinjera koja će od Šibenika čistiti poluotočić Srima do linije Vodice — Zaton;

---

[1] Redakcija objavljuje i izvještaj o ovom »čišćenju«. Vidi dok. br. 150.
[2] Treba: Žirje — Šibenik
[3] Vransko jezero

— plovni objekti Kr. mornarice koji će čistiti obalu na otsjeku Tijesno — ušće Krke i tok Krke od njenog ušća do ušća Guduća u cilju spriječavanja ustaničkim grupama da napuste obalu na plovnim objektima;

— jedna četa Kr. vojske koja će se, prema sporazumu sa komandom trupa Zadar, iz Pirovca uputiti u predeo Cvitanjice (CQ-GL) sa zadatkom da spriječi ustaničke grupe da pobjegnu prema sjeveroistoku duž obale ili u pravcu šume Dejanovice (CQ-OL);

— tri grupe karabinjera koji poznaju zonu detašovane iz Benkovca i Bribirskih Mostina, koje će maršovati sa kolonama pod rukovodstvom te komande, u cilju davanja podataka o stanovnicima.

IZVRŠNE ODREDBE

1. **Početak operacije:** 5 časova dana 15-og tekućeg.

— za snage pod rukovodstvom te komande:
iz polazne baze koju pretstavlja već određena linija Dejanovice — Čelinka — Gradina — brdo Čista — potok Guduča;

— za četu Kr. vojske iz Pirovca;

— za karabinjere iz Šibenika.

2. **Vjerojatno trajanje:** 2 dana;

3. **Pripremni pokreti:**

bataljon »Vespri« i četa redovne milicije 107 legije poći će iz Zemunika i Zadra kamionima sutra u 15 časova za Benkovac, gdje će prenoćiti. Produžiće tako da se nađu u 5 časova dana 15-og tekućeg na pomenutoj polaznoj bazi;

VII bataljon skvadrista iz Milana i čete agenata Javne sigurnosti, sutra uveče, čim u Benkovac stigne bataljon »Vespri«, prebaciće se u Bribirske Mostine gdje će prenoćiti da bi ponovo krenuli slijedeće jutro na vrijeme da se nađu u 5 časova na polaznoj bazi.

4. **Način akcije:**

a) — Kad se prijeđe polazna baza pokreti treba da se vrše pješice tako da se teren materijalno prijeđe i da se vidi šta se na njemu nalazi;

b) — svi muškarci treba da se identifikuju — naoružani strijeljaju, a sumnjivi predaju grupama karabinjera koji prate kolone;

c) — auto-vozila će slijediti tako da budu zaštićena i brzo upotrebljiva u slučaju potrebe;

d) — akcija će se, prijeko polazne baze, vršiti kolonama udaljenim tako da daju jedna drugoj podršku i da se povezuju na linijama koje će ta komanda odrediti.

5. **Transportna sredstva:**

osim onih koja su već dodijeljena četa agenata Javne sigurnosti i kamiona rekviriranih juče, koji su ranije bili na raspolaganju VI bataljona skvadrista a večeras se vratili u Zadar, ta komanda će imati na raspolaganju još izvjestan broj rekviriranih kamiona i poštanskih automobila.

Generalna direkcija Javne sigurnosti Guvernatorata postaraće se za rekvizicije i spremiće auto-vozila za pokret u 14.30 časova sutra, u mjestu koje će ta komanda odrediti. Auto-vozila će sobom nositi goriva za 250 km.

6. VEZE:

Na raspolaganje te komande stavljene su četiri radiostanice RF 2.

Jedinice neka budu snabdijevene platnima za raspoznavanje za vezu sa avionima.

7. NAMIRNICE:

Dva dnevna slijedovanja namirnica, suvih, nositi sobom. Postarati se i za civilne šofere rekviriranih kamiona.

8. PRIKUPLJANJE VIJESTI:

Ta komanda obrazovaće stanice za prikupljanje vijesti u slijedećim mjestima: Benkovac, Bribirske Mostine, Pirovac sa zadatkom da hitno saopće ovom Guvernatoratu sve vijesti o akciji koje će joj slati ta komanda.

GUVERNER DALMACIJE
Bastianini s.r.

Za tačnost prepisa
Šef Vojnog kabineta
Pukovnik
Eugenio Morra

BR. 148

NAREDBA GUVERNERA BASTIANINIA OD 13 LIPNJA 1942 GOD. O OSNIVANJU KONCENTRACIONOG LOGORA NA OSTRVU MOLATU[1]

GUVERNATORAT DALMACIJE

br. 0010835 kab. Javne sigurnosti Zadar 13 lipnja 1942 XX

Hitno

Predmet: Instaliranje baraka za porodice onih koji su prešli u ilegalnost.—

Načelniku	**Zadra**
Inspektoru javnih radova Guvernatorata	**Sjedište**
Komandi karabinjera Dalmacije	**Zadar**
Sanitarnom inspektoru Guvernatorata	**Sjedište**
Računovodstvu Guvernatorata	**Sjedište**

i na znanje:

Upravniku Ureda civilne inženjerije za provinciju	**Zadar**
Šefu Vojnog kabineta Guvernatorata	**Sjedište**

U cilju smještanja porodica onih koji su prešli u ilegalnost, a koje je potrebno udaljiti iz mjesta njihovog prebivališta i zadr-

[1] Logor na Molatu formiran je 30 lipnja 1942 godine. Ovaj zloglasni logor uglavnom je bio namijenjen za interniranje stanovništva sa područja sjeverne i dijelom srednje Dalmacije. Dana 23 kolovoza u njemu se nalazilo 2277 lica. (Izvještaj zadarskog prefekta Bruna od 2 rujna 1942 godine). Od toga je bilo 381 djece. 1 listopada u logoru je bilo 2195, znači broj je manji stoga što su sa Molata povremeno grupe interniraca odvođene u logore Italije. Toga dana je u logoru bilo djece do dvije godine 96, od 2 do 6 godina 189, djece od 7 do 14 godina bilo je 421. Osim djece nalazio se u logoru i veći broj staraca. Od 61 do 70 godina bilo je 178 lica, od 71 do 80 godina bilo je 39 lica, od čega 15 žena, a preko 80 godina bilo je 4 lica. (Podaci iz izvještaja zadarske prefekture br. 3374 od 1.X.1942.) Pod kakvim su uslovima živjeli internirci govori i činjenica da su od 30 lipnja do 25 studenog 1942 godine umrla u logoru 422 lica. (Izvještaj direktora logora Molat od 25 studenog 1942 godine, telegram br. 4940, upućen Bastianiniu.)

žati ih kao taoce, određeno je instaliranje 8 baraka na otoku Molatu koje bi mogle da prihvate 1000 lica.

Komanda karabinjera Dalmacije uredno će pojačati stanicu Molat kojoj će biti povjerena služba nadgledanja zatočenika, upravljena na to da im spriječi dodir sa stranim elementima i eventualne pokušaje bjekstva.

Moli se za potvrdu o izvršenju odnosne nadležnosti.

Guverner
Bastianini

BR. 149

TALIJANSKI IZVJEŠTAJ OD 13 LIPNJA 1942 GOD. O ČETNIČKO-TALIJANSKOJ SARADNJI I O STVARANJU T.ZV. ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE NA ANEKTIRANOM PODRUČJU SJEVERNE DALMACIJE[1]

Obrovac, 13 juna 1942

Dana 4-og tekućeg došao je u Zadar politički vođa četnika i svih Srba, Stevo Rađenović, poslanik u beogradskoj vladi u Stojadinovićevo vreme, sada nastanjen u Kninu.

On mi je govorio o potrebi saradnje sa njim, pošto je bio zadužen od strane italijanske vojne komande iz Knina da organizuje na teritoriji zadarske provincije naoružane grupe četnika sa zadatkom da tuku komuniste.

Budući već mesecima u vezi sa mnom, Rađenović je zahtevao da ja u pomenutom cilju preuzmem dužnost da postanem inicijator četničkih grupa u svakom selu, koristeći se poznavanjem mjesta i ljudi koji bi mogli olakšati zadatak.

Poslije prethodne razmjene misli u vezi s tim, rastali smo se da bi se ponovo vidjeli sutradan oko 10 časova.

---

[1] Ovaj dokumenat je nađen na talijanskom jeziku (original) u jednom svežnju službene prepiske Prefekture Zadar za mjesec lipanj. Dokumenat je bez potpisa. Na osnovu izučavanja talijanske arhive i prilika u periodu 1942 godine vjerojatno je ovaj izvještaj napisao fašistički kapetan David Tomasso, koji je od strane pukovnika Morra određen da radi na stvaranju t.zv. Antikomunističke milicije u rejonu Obrovca. Koliko je Redakcija mogla da utvrdi Tomasso je bio iz Zadra i znao je srpskohrvatski. Manje vjerojatno je da je izvještaj napisao Marušić, oficir u štabu divizije »Sassari«, čije sjedište je bilo u Kninu.

Ovog puta, pomenuti me je odveo u komandu karabinjera Dalmacije, gde me je odmah primio pukovnik Butti,[2] u prisustvu kapetana Russi, komandira čete Kr. Karabinjera iz Knina, sa kojim je Rađenović došao u Zadar.

Odmah sam se ponudio da budem tumač.

On je rekao da u Lici komunisti primaju veliku pomoć iz Dalmacije i to od drugova iz zone između Splita i Zadra.

Potom je ocrtao jedan plan napada koji bi trebalo da se izvede u Dalmaciji i u Hrvatskoj, radi uništenja komunističkih bandi i to organizujući ovdje antikomunističke grupe, koje je on htio da se nazovu četničkim sa zadatkom da se suprotstavljaju partizanima i uništavaju njihove lokalne formacije. Istovremeno, analogna akcija izvela bi se u Lici.

Pošto smo raspravljali o tom pitanju, otišli smo u guvernersku rezidenciju da bi nas primio Ekselencija Guverner, koji je primio u audijenciju pukovnika Butti, kapetana Russi i Rađenovića, zadržavši ih oko 2 sata.

Popodne je održan još jedan razgovor između mene, Rađenovića i kapetana iz ureda pukovnika Butti, gde smo našli nekog Koroliju, učitelja iz Kistanja,[3] nekog bivšeg jugoslovenskog poručnika, po imenu Ilića iz Knina, potčinjenog pravoslavnom svećeniku i vođi četnika (od Knina do Ogulina) Đujiću Momčilu, kao i nekog Uzunčevića,[4] bivšeg pukovnika srpske vojske, i Ivanišević, bivšeg kapetana crnogorske vojske,[5] koji su takođe potčinjeni Đujiću. Učestvovao je i šef Vojnog kabineta, pukovnik Morra,[6] kao pretstavnik Ekselencije Guvernera, dok je tumač bio neki zadarski doktor čije ime ne znam.

---

[2] Komandant karabinjera za Dalmaciju

[3] Vlado Korolija, organizator grupe t.zv. Antikomunističke milicije na području Kistanje — Đevrske. Bio je komandir jedne od tih grupa.

[4] Uzunčević, bivši potpukovnik stare jugoslovenske vojske, instruktor »Komande četničkih formacija Bosne, Hercegovine, Like i Dalmacije«, čije sjedište se nalazilo u Splitu. Komandant ove komande bio je Ilija Birčanin. »Komanda četničkih formacija Bosne, Hercegovine, Like i Dalmacije« djelovala je sa znanjem i po instrukcijama Talijana na stvaranju četničkih jedinica na pomenutim područjima. Organizovana je 1942 godine po naređenju Draže Mihailovića. Preko ove komande Talijani su vršili snabdjevanje četnika sa oružjem, municijom, hranom i ostalom opremom, a također su se preko nje davale direktive i naređenja za akcije. Vidi Zbornik, tom V, knj. 1, dok. br. 31, 74.

[5] Ivanišević, bivši kapetan stare jugoslovenske vojske, vršio funkciju načelnika štaba »Komande četničkih formacija Bosne, Hercegovine, Like i Dalmacije«. Skupa sa Uzunčevićem aktivno je radio na stvaranju četničkih jedinica na području pomenute četničke komande.

[6] Eugenio Morra, fašistički pukovnik, bio je šef vojnog kabineta pri Guvernatoratu Dalmacije. U njegovoj nadležnosti bilo je organizo-

Odlučeno je da se, u cilju regrutacije snaga potrebnih za akciju, pored novca, obezbjedi snabdjevanje namirnica u korist organizovanih, s tim da se pokretu daju nacionalistički ciljevi.

Zatim je utvrđeno da će pokret dobiti ime »Prodor«,[7] što na slovenskom znači: »Dalmatinska akcija protiv komunizma«. Kao znak raspoznavanja biće zatim uzeta lobanja »Ardita« postavljena na dalmatinsku nacionalnu kapu. Svaki borac dobiće dokumenat kao legitimaciju sa fotografijom i oznakom svog oružja.

Dana 6-og, ja, Uzunčević i Ivanišević uputili smo se u Obrovac da bi započeli organizacioni rad. Korolija i Ilić uputili su se u Kistanje da bi vršili istu takvu delatnost.

U Obrovcu smo sreli, na unaprijed utvrđenom mjestu, marescialla karabinjera i jednog brigadira. Zatim smo se uveče uputili u moj stan, kada su došli i komandant posade, pukovnik Moroni, jedan bersaljerski kapetan i poručnik Kr. karabinjera a gdje smo se zadržali u diskusiju oko organizacionih pitanja.

Ja sam sastavio jednu listu osoba u koje imam povjerenja, kojima sam, iste večeri, preko karabinjera razaslao pisma kojima sam ih pozvao u Obrovac za 7 i 8-mi tekući.

Tom pozivu se odazvalo 20 osoba, prema spisku koji prilažem, sve iz sela općine. U pogledu Obrovca, odazvalo se još pet mojih poznanika, jedini koje sam pozvao. Drugim riječima, odgovorili su na zahtjev svi moji poznanici kojima sam uputio pismo.

---

vanje, snabdjevanje i djelovanje t.zv. Antikomunističke milicije. Poslije sastanaka o kojima se govori u dokumentu, otpočelo se sa stvaranjem grupa t.zv. Antikomunističke milicije. Nekoliko dana kasnije, dok su četničke vođe, na osnovu odluka donijetih na ovom sastanku vršili organizovanje t.zv. Antikomunističkih grupa, Guverner Dalmacije, Bastianini izdao je 26 lipnja proglas u kome se pored ostalog kaže: »Brojne grupe ljudi rođenih u talijanskoj Dalmaciji izrazile su želju i mušku volju da se late oružja«. U proglasu se dalje kaže da je Guvernatorat riješio »da sakupi dobrovoljce u jedan dobrovoljački korpus«. Do obrazovanja ovog nije došlo, već su formirane grupe, kasnije, krajem 1942 »companie« (čete) t.zv. Antikomunističke milicije. Komandne položaje u četi imali su talijanski fašistički oficiri i podoficiri. Čete su bile potčinjene prvo komandi »Zadarskih trupa«, a kasnije, preformiranjem ovih u diviziju, komandi divizije »Zara«. Službeni naziv ovih četa bio je »compania M.V.A.C« (milizia volontaria anticomunista — dobrovoljna protukomunistička milicija). U t.zv. Antikomunističku miliciju prvo su ulazili četnički elementi, a zatim i ustaški elementi. Prema vjerskoj i nacionalnoj pripadnosti oformljavale su se posebne čete. U akcijama, Talijani su čete t.zv. Ant. mil. sastavljene od pravoslavnog elementa, određivali na pravce gdje su se nalazila sela sa hrvatskim življem i obratno. Ova milicija dijelila se na »pokretne odrede« i na »seljačke odrede«, tj. one koji borave stalno u svom selu.

[7] Ime je izmijenjeno u M.V.A.C. Četnici su po odobrenju Talijana u lipnju 1942 počeli da izdaju i svoj list. Prvi broj je izišao 22 lipnja 1942 godine.

Naravno, oni su primljeni i upoznati sa akcijom koju treba preduzeti, po grupama sela. Oni su pristali i dali su riječ da će raditi u svim selima, počinjući propagandu protiv komunizma i obavještajnu akciju, radi sakupljanja podataka o rasporedu ustanika i njihovih saradnika u zoni Obrovca.

Vrativši se u Zadar sa pomenutim Uzunčevićem i Ivanišević-ćem, zadržao sam se u Timetu, gdje sam otišao mom prijatelju i mjesnom posjedniku Urošu Andrejiću i angažovao i njega za gornju akciju.

U Zadru, kod pukovnika Butti, a u prisustvu šefa Vojnog kabineta Guvernatorata, podnijeli smo izvještaj o gore izloženom i predali smo prepis priložene liste pristalica »Prodora«.

Zatim sam obavješten da će mi se staviti na raspolaganju 100 pušaka i odgovarajuća municija, plus tri bombe na svakog čovjeka, da se sve raspodjeli u zoni Obrovca.

Dana 10-og, još uvjek zajedno sa pomenuta dva četnika, uputio sam se u Benkovac da bi poveo akciju istu kao u Obrovcu, ali u Benkovcu sam našao samo tri osobe sklone da sarađuju. Ovo se duguje činjenici da su skoro svi oni na koje sam računao uhapšeni kao komunisti. Sa svoje strane primjećujem da te smatram svim drugim samo ne komunistima i da to neće biti nikad. Dodajem da u Benkovcu rade kao konfidenti neki Hrvati, u koje ne bi se bilo dobro pouzdati, pošto su to osobe zainteresovane u stvaranju mržnje prema Italiji zbog takozvanih iredentističkih gledišta.

BR. 150

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ KONZULA SCALCHI-a OD 15 LIPNJA 1942 GOD. O AKCIJI »ČIŠĆENJA« NA PODRUČJU IZMEĐU SELA ZATONA I VODICA[1]

REKAPITULATIVNI IZVJEŠTAJ O ČIŠĆENJU KOJE SU IZVRŠILE JEDINICE FORMACISKE GRUPE U POZNATOJ ZONI, NA OSNOVU NAREĐENJA GUVERNATORATA DALMACIJE

15 lipanj 1942/XX, 20 časova

— 800 ljudi (bataljona »Vespri« — 107 legija — metropolitanske jedinice — bataljona »Milano«)
— Polazna baza luk: Dejanovice — Čelinka — Gradina — brdo Čista — potok Guduča.

[1] Na ovom području djelovala je Primorska četa. Zapovijest za ovu akciju izdao je Bastianini. Vidi dok. br. 147.

— Čas početka operacije: 7 časova (zakašnjenje uslijed nesreće koja se desila jednom automobilu).
— Dislokacija bataljona i pravci maršovanja:
  — Kolona A: bataljona »Vespri« — sektor Dejanovice — Čelinka — pravac kota 221 — Tribunj — Vodice.
— Kolona B: 107 legija i Metropolitanska četa — sektor Čelinka — Gradina pravac kota 191 — račvanje druma kota 107 — konjska staza sjeveroistočno od Vodice.
— Kolona C: bataljon »Milano« — sektor Gradina — brdo Čista — potok Guduča — pravac brdo Čista — račvanje puta kota 124 — Zaton.
— Trajanje operacija — 11 časova, od 7 do 18.
— Novosti:
  — Kolona A: dvojica strijeljana.
  — Kolona B: dvojica strijeljana, dvije kuće zapaljene. Pri dolasku u Vodice selo je nađeno skoro bez stanovništva, otsutno je 160 sposobnih muškaraca. Sigurno je da se nalaze u pobunjeničkim grupama.

    Velika demonstracija bratstva po oružju između crnokošuljaša, metropolitanskih agenata i bersaljera, koji su se vratili sa čišćenja poluotoka Gračina.

    Zapaljeno je više kuća komunista, pobunjenika i otsutnih.

    Na drumu između Zatona i Vodica ubijena su dvojica, zbog sumnjivog držanja i pokušaja da pobjegnu od pratnje.
  — Kolona C: sela kroz koja se prolazilo pokazala su svoju pokornost bijelim zastavama.

    U Zaton je sprovedeno više lica koja nisu imala dokumente.
— Funkcionisanje veza: na dometu vida na zemlji dobra; sa avionom osrednja; radiom na zemlji — nikakva.
— Moral trupe veoma visok i plamen.
  Izdržljivost prema zamoru bila je znatna.
— Čišćena zona: 130 kvadratnih kilometara.
— Lično naoružanje: osam bombi, lako automatsko i prateće oružje.
— Suha hrana: za dva dana za sve, izuzev zadarskih crnokošuljaša koji su sutradan u podne ostali bez namirnica.
— Stanica za prikupljanje novosti: Bribirske Mostine, Benkovac i Pirovac, funkcioniranje veoma ograničeno, i to samo u prvoj fazi operacija.
— Smještaj jedinica u 20 časova:
  Kolona A: u Pirovcu
  Kolona B: u Vodicama
  Kolona C: u Zatonu.

console **Scalchi**

BR. 151

IZVADCI IZ IZVJEŠTAJA PROVINCISKE KOMISIJE RATNE CENZURE OD 15 LIPNJA 1942 GOD. O ODNOSU TALIJANSKIH VOJNIKA PREMA STANOVNIŠTVU DALMACIJE I O AKCIJAMA »ČIŠČENJA«

PROVINCISKA KOMISIJA RATNE CENZURE

Vojna sekcija Zadar

Petnaestodnevni izvještaj od 1-og do 15-og lipnja 1942-XX-o cenzurisanoj prepisci.—
1) Prepiska upućena u domovinu — Istočnu Ital. Afriku — Egejske posede. A.S.

a) **Alarmiranje:**

...

Gospođa Amilia Rebersceg[1]-Calle Califfi br. 5 Zadar, piše 7/6/42 potporučniku Rebersceg Arrigu 25-i pješadijski puk »Bergamo« 3-i bataljon, 10-a četa Vojna pošta:
»... na svaki način budi obazriv, nemaj povjerenja ni u koga, ne upuštaj se u veze sa mještanima, niti primaj pozive u kuću **ni kod koga**, jer je na taj način nestalo nekoliko oficira, bježi od žena hiljadu kilometara daleko, sve su špijunke i u službi komunista, neka ti oči uvijek budu otvorene a pamet budna. Da su ervenički heroji bili oprezni, ti kažeš da se to ne bi desilo, ali kakva opreznost, nesreća se desila po njihovom povratku se vidjelo da je morao biti neki špijun koji je obavijestio ustanike a zatim su odjednom napadnuti ručnim bombama i mitraljezima pa kako hoćeš da se spasu, ja uvijek kažem, spaliti, zbrisati njihove kuće, i imovinu sve uništiti, poslije su istina crnokošuljaši načinili malo reda, ali to je tako malo, ovi komunisti su ludi jer vide da u Rusiji izvlače batine a time propadaju i njihovi planovi. Dakle nikakvo prijateljstvo ni sa ljudima ni sa ženama, već vrši svoju dužnost i ako je moguće preko dužnosti, ali sve za našu svetu stvar i za našu pobjedu...«

...

Inženjerac Benedeto 504-a mitraljeska četa V.P. 141 piše 2/6. 42 kaplaru Montinaro Filipu 55-a pionirska četa 47-e divizije Bari V.P. 72:

---

[1] Pismo ove fašistkinje Redakcija je izdala sa svim gramatičkim grješkama kakve se nalaze i u talijanskom originalu.

»... Ovdje se vodi rat protiv ustanika. Ovi uživaju tolike simpatije i vješti su u liječenju gušobolje presijecajući je potpuno; specijalisti su i za kastriranje nesrećnika koji im padnu šaka... Sad ih upravo lovimo a one koji nam padnu u kandže zagrijevamo malo više vatrom kao što se kod nas čiste svinje... Razumiješ li me?...«

...

Cerlenco Antonio žandarmerijski podoficir piše 2/6—42 iz Benkovca, poručniku Cerlonco Lodovico 74-i Lombardia V.P. 47:

»... o onome što se desilo ne mogu ti sve pisati, ove večeri sam bio naoružan kao i ostalih večeri bombama, već je zapaljeno 50 kuća i ubijeno preko stotinu, ostali ranjeni. Izgleda da gro bande ide ka vama, pazite da ih lijepo primite ...«

...

Zadar, 15 lipnja 1942. XX

P/T

Načelnik vojne sekcije
pukovnik **Roberto Barbolini**

BR. 152

IZVJEŠTAJ KOMANDE STOSEDME LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 15 LIPNJA 1942 GOD. O HAPŠENJU U SPLITU

M. V. S. N.[1]

KOMANDA 107. LEGIJE CRNIH KOŠULJA »FRANCESCO RISMONDO«

POLITIČKO-ISTRAŽNO ODELJENJE

Zadar, 15 lipnja 1942/XX

PREDMET: Hapšenje u Splitu.—

VEOMA POVERLJIVO[2]
Polit. istraž. odeljenje

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE

Zadar

U noći između 12 i 13 o.m., ekipe agenata Javne sigurnosti su u Splitu uhapsile 92 lica pod raznim sumnjama.

za GLAVNOG CONSOLE-a
Političko-istražnog odeljenja s.o.
(Ivan Scalchi)
I. stariji ađutant
(Potpis nečitak)

(M.P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE[3]
16 lipnja 1942/XX
25678/2659

[1] Milizia Volontaria per la Sigurezza Nazionale — dobrovoljna milicija za nacionalnu sigurnost.
[2] Pečat prijema u arhivi političko istražnog odjeljenja.
[3] Pečat prijema

BR. 153

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE U GOSPIĆU OD 15 LIPNJA 1942 GOD. O NAPADIMA PARTIZANA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 525
U Gospiću, dne 15. lipnja 1942.

Predmet: Dnevno izvješće od 15. lipnja 1942. do 9 sati.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU
2. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
3. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (Glavno pobočničtvo) Opatička ul. 1/II. ZAGREB.
4. ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA SISAK.

Oružnička postaja Vrhovine od 11. lipnja pismeno javlja:

8 i 9-VI. došlo je u Vrhovine oko 6.000 talijan. vojnika. Oni su 11. o.mj. poduzeli veću akciju u pravcu sela Crna Vlast (5. km. j.i. od Vrhovina) — Babin Potok (4 km. s.i. od Crne Vlasti) i Turjanski (7 km. j. od Babina Potoka). U Babinom Potoku vodili su borbu sa partizanima i tada je seljak Ilija Balić ubijen, a teže ranjena djevojka Smilja Biga iz Babina Potoka. Kod sela Plitvički Leskovac (8 km. i. od Babinog Potoka) vodili su također borbu sa partizanima i tu je poginuo jedan talijan. časnik i 4 vojnika, a 5 vojnika je ranjeno. Partizani su imali više mrtvih i ranjenih.[1] Poslije borbe su Talijani krenuli u pravcu Korenice i Plitvičkih Jezera, da uhvate spoj sa našim ustaškim postrojbama.

Oružničko krilo Gospić od 12. lipnja pismeno javlja:

11-VI. oko 23 sata grupa naoružanih komunista bacila je bombu u dvorište željezničke stražare Br. 66 (4 km. j. od Pe-

[1] Nakon sukoba sa jednom četom ustaša između Plitvica i Bigine Poljane, Proleterski bataljon i bataljon »Marko Orešković« bili su iznenađeni nailaskom Talijana iz Babina Potoka. Nakon kratke borbe bataljoni su se povukli prema Homoljcu.

rušića). Tom prilikom pobjegle su iz stražarnice Roža Ratković i Dragica Grgurić iz Ličkog Osika, koje su se tu slučajno zatekle. Talijan. obhodnja je otvorila strojopuščanu vatru u pravcu stražarnice, pa je poginula Roža Ratković i Dragica Grgurić, a lakše je ranjen jedan talijan. vojnik. Gubitci na strani partizana nisu poznati. Talijan. su vojnici poslije ove pucnjave bacili jednu zapaljivu bombu u stražaru i ona je izgorila.

Oružnička postaja Otočac od 11. lipnja pismeno javlja:

6-VI. veća grupa naoružanih komunista[2] upala je u grkoistočno selo Podum (3 km. i. od Otočca). Stanovnici sela su se razbježali i većina ih je došlo u Otočac. 8-VI. došli su seljaci ovog sela talijan. zapovjedničtvu u Otočac i zatražili oružje radi odbrane od komunista, a ujedno su izjavili, da će surađivati sa talijan. i hrvatskim vlastima protiv komunista. Talijan. Zapovjedničtvo izdalo im je 100 komada pušaka. Ovim seljacima priključili se i seljaci sela Doljani (3 km. s. i. od Otočca), a kad su ovo doznali komunisti, odmah su se povukli iz ovih sela.

Oružnička postaja Perušić od 11. lipnja pismeno javlja:

11-VI. oko 14 sati uhićen je seljak Marko Obućina iz Konjskog Brda (3 km. i. od Perušića) zato, što je istog dana u gostioni Stipe Perkova u Perušiću rekao istomjesnom seljaku Petru Luliću, da netreba pucati na braću partizane, već se sa njima treba boriti protiv ustaša i gospode.

Imenovani je i ranije odgovarao kao komunista. Predat je kotarskoj oblasti u Perušiću.

Zapovjednik, pukovnik
(Čanić)
Čanić

---

[2] Bataljon »Božidar Adžija«

BR. 154

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE U SISKU OD 15 LIPNJA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA NA TERITORIJU PUKOVNIJE

ZAPOVJEDNIČTVO
I. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 961/Taj.
U Sisku, dne 15. lipnja 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za prvu polovicu
mjeseca lipnja 1942.

1.)	RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST				ZAGREB
2.)	ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA				SISAK
3.)	VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU				ZAGREB
4.)	ZAPOVJEDNIČTVU	2.	ORUŽNIČKE	PUKOVNIJE	GOSPIĆ
5.)	—"—	3.	—"—	—"—	BANJA LUKA
6.)	—"—	4.	—"—	—"—	TUZLA
7.)	—"—	5.	—"—	—"—	SARAJEVO
8.)	—"—	6.	—"—	—"—	MOSTAR
9.)	—"—	ZA UTVRĐIVANJE GRANICE			SARAJEVO

Na temelju zapovjedi vrhovnog zapovjedničtva J.S. Broj 320/Taj. od 31. srpnja 1941., a prema uputu za organizaciju i rad Izvještajne službe predlažem sliedeće izvješće, za vrieme minulih 15 dana.

3. O KOMUNISTIMA:

Na području krila:

Ogulin: 24. travnja o.g. na putu Slunj — Primišlje, kotara Slunj partizani su uhvatili 1 domobrana i 1 ustašu i obojicu ubili.

25. travnja o. g. u borbi sa partizanima poginuo je 1 domobran u Novoj Kršlji, kotara Slunj.

27. travnja o. g. u borbi sa partizanima prilikom odbijanja napadaja na oruž. postaju Prijeboj, kotara Korenica poginuli su 3, a teško je ranjen 1 domobran.[1]

29. travnja o. g. prilikom napadaja partizana na mjesto Plitvička Jezera napadnut je još na putu jedan odjel od 50 oružnika

---

[1] Bataljon »Ognjen Prica« zauzeo je Prijeboj. U borbi je poginulo 8 ustaša.

i domobrana, koji je išao pružiti pomoć Plitvicama, posljedak borbe bio je bez žrtava.[2]

Od 19. ožujka do 20. svibnja o.g. iz mjesta Mrkoplja, kotara Delnice pridružile su se 103 osobe (muškarci) sa svojim obiteljima partizanima u šumi.

10. svibnja o.g. partizani su zapalili državnu lugarsku kuću u selu Kuželju, kotara Delnice, koja je do temelja izgorila.

10. svibnja o.g. podpreglednik rizničke straže Antun Kajfeš na službi u Brod n/Kupi, kotara Delnice pridružio se partizanima.

10. svibnja o.g. oko 3 sata partizani[3] su napali puščanom vatrom na željez. postaju Oštarije, kotara Ogulin, bacili 1 bombu u blok, čuvarnicu broj 37 prema postaji Košare zapalili i prugu razvalili izvadivši 1 tračnicu.

* * *

17. svibnja o.g. u selu Zečevoj Varoši, kotara Slunj partizani su napali naš odjel vojske i oružničtva, koji je išao pružiti pomoć Primišlju. Tom prilikom je ranjen 1 domobran.

17. svibnja o.g. partizani[4] su napali oružničku postaju Primišlje. U ovoj borbi su ranjeni 2 domobrana, dok na strani partizana bila su 3 mrtva.

* * *

21. svibnja o.g. oko 15 sati izgorila je pilana Mile Rupčića u Josipdolu, kotara Ogulin. Sumnja se, da je i ovo djelo partizana.

19. svibnja o.g. partizan Simo Karapandža iz Gornjih Dubrava poslao je 1 pismo zapovjedniku oruž. postaje u Ogulinu, u kome poziva oružništvo na suradnju.

22. svibnja o.g. pojavilo se oko 300 partizana u selu Carevom Brdu, kotara Ogulin. Stanovništvo niesu uznemirivali.

22. svibnja o.g. oko 12 sati partizani[5] su napali talijansku stražu koja je čuvala željez, prugu Lička Jesenica—Blata, razoružali 13 talijanskih vojnika i odnieli 11 pušaka i 2.000 naboja.

22. svibnja o.g. 2 seljaka (1 iz sela Donjeg Dobra, 1 iz Starog Laza) idući u šumu Rudač nestali su između sela Skrada i Starog Laza, kotara Delnice. Sumnja se da su ih odveli partizani.

23. svibnja o.g. u 17.30 sati naišao je željez. stroj na razvaljenu prugu između postaje Oštarije i Košare, ovom su prilikom partizani odveli strojovođu i ložača, koje su za 3 dana pustili.

---

[2] Plitvička Jezera su tada oslobođena od strane bataljona »Ognjen Prica«. Žandare i domobrane napala je Proleterska četa, koja je bila u zasjedi na Klokočevici, da bi spriječila dolazak pomoći neprijateljskim posadama u Prijeboju i Plitvičkim Jezerima.

[3] Prvi bataljon Primorsko-goranskog NOP odreda

[4] Proleterska četa Drugog kordunaškog NOP odreda

[5] Dijelovi Drugog kordunaškog NOP odreda

23. svibnja o.g. kod sela Mikašinovići, kotara Ogulin partizani su napali 3 domobrana, koji su nosili hranu iz Ogulina za momčad postaje u Gornjim Dubravama. U međusobnoj borbi poginula su 2 domobrana i 1 je partizan ubijen.

24. svibnja o.g. u 1.30 sati u selu Sv. Petar partizani su napali talijansku vojnu posadu. Napadaj je odbijen bez gubitaka na nijednoj strani.

* * *

25. svibnja o.g. oko 250 naoružanih partizana[6] pojavilo se u šumi zv. Lazi, kotara Delnice.

26. svibnja o.g. četnik Gajo Vučković iz sela Carevići, kotara Vrbovsko povratio se ranjen iz šume, koji je izjavio, da su ga ranili partizani zato, što je pošao, da se priključi talijanskoj vojsci.

26. svibnja o.g. u 15 sati sa željez. pruge između postaje Hreljin—Gomirje, kotara Ogulin partizani su sobom odveli 7 željez. radnika, kojima su se zaprijetili da više nesmiju raditi, jer da će ih poubijati, a zatim pustili.

27. svibnja o.g. kod sela Gornje Dubrave, kotara Ogulin partizani su skinuli 1 tračnicu, ali nije došlo do nesreće, jer je pravodobno zapaženo.

* * *

28. svibnja o.g. oko 600 partizana[7] napalo je selo Saborsko, kotara Ogulin. U borbi je ranjen 1 seljak, 2 žene i 2 domobrana, dok je 1 seljak poginuo. Sa istomjesne pilane Gora otjerali su 3 para konja i odnieli 4 pogonska remena.

28. svibnja o.g. u 7 sati između željez. postaje Ogulin—Oštarije partizani su napali talijanske vojnike, koji su čuvali prugu, poginula su 3 vojnika, a 1 je ranjen. Na strani partizana gubitci niesu poznati.

29. svibnja o.g. u 12 sati u selu Presika, kotara Ogulin oko 40 partizana napali su vatrom iz pušaka i strojnica jednu talijansku bojnicu. Nije bilo gubitaka na nijednoj strani.

* * *

24. V. o.g. u 3 sata partizani[8] su napali selo i postaju Divušu, kotara Dvor n/Uni. Borba je trajala 2 sata. Napadači su odbijeni. U pučkoj školi u istom mjestu 1 ustaša pokušao je baciti bombu kroz prozor, koja mu je u ruci eksplodirala, od ove bombe poginuo je on sam, 2 ustaše, a 6 je ustaša ranjeno, među ranjenim je i zapovjednik 2. sata 7. ustaške bojne poručnik Debročin Ivan.

24. V. o.g. u 1.30 sati iz sela Bačvana, kotara Bos. Dubica partizani su prebacili preko rijeke Une u selo Slabinje, kotara

---

[6] Drugi bataljon Primorsko-goranskog NOP odreda
[7] Jedinice Drugog kordunaškog NOP odreda
[8] Drugi bataljon NOP odreda Banije

Kostajnica 15 častnika i 1 domobrana, koji su bili zarobljeni u Prijedoru 16. V. o.g. Isti su predati posadnom zapovjedničtvu u Bos. Dubici.

25. svibnja o.g. u 22 sata oko 100 partizana došli su u selo Vratečko, od tamošnjeg starješine sela oduzeli 2 vojničke puške, koje su služile za čuvanje sela, zatim otišli u selo Brkiševinu, kotara Pisarovina, te prilikom bjega ranili jednog seljaka iz istoga sela.

25. svibnja o.g. u 1 sat partizani su napali selo i postaju Divušu. Borba je trajala 5 sati. Napadaj je odbijen. Ubijen je 1 partizan.

...

26. svibnja o.g. u 11 sati oko 10 partizana pripucalo je na domobrane, koji su vježbali kod sela Matijevića, kotara Bos. Novi. Zapovjednik satnije poručnik Ćapo teško je ranjen u glavu. Povodom ovoga uhićeno je i stavljeno u pritvor 9 seljaka, ali bez oružja.

26. svibnja o.g. oko 4 sata u selo Bijeljevinu, kotara Vrginmost upalo je oko 200 partizana, oduzeli 3 vojničke puške sobom odveli 50 seljaka u selo Tavane, kotara Glina, održali im kom. govore, između njih izdvojili 12 seljaka, u žicu svezali navodno zato, što su bili ustaše i vršili pljačku po pravoslavnim selima.

26. na 27. svibnja o.g. selska straža sela Suvaje, općine Vratečko, kotara Sisak nedaleko sela ubila je Nikolu Severa, bilježnika općine Kostajnica, koji je bio osumnjičen radi širenja komunizma.

27. svibnja o.g. oko 1.500 partizana[9] napalo je selo i oružničku postaju Mečenčani, kotara Kostajnica. Borba je trajala 2 i pol sata. Oružnici su se branili iz vojarne, općinske i školske zgrade. Kada su ove zgrade bile zapaljene, oružnici su poskakali kroz prozore napolje. U borbi je poginulo 5 pričuvnih domobrana, a ranjeno je bilo 5 oružnika i 3 domobrana. Ranjeni i ostali [dio ove] posade zarobljeni su i odvedeni u šumu Šamarica, od kuda su 5 oružnika zadržali, a ostale pustili... U ovoj borbi sudjelovali su i seljaci sela Mečenčani. Na strani partizana bila su 4 mrtva i više ranjenih. Partizanima je palo u ruke 2 strojnice, 62 puške i 30 bombi.

28. na 29. svibnja o.g. partizani su zapalili školsku zgradu u selu Crevarska Strana, kotara Vrginmost i razorili željez. prugu između postaje Vojnić i Vrginmost u duljini od 600 metara, te posjekli 45 b.b. stupova.— 28. na 29. svibnja o.g. partizani su zapalili drveni most na potoku Petrinjici na putu Petrinja—Kraljevčani na mjestu zv. »Tješnjak«.

---

[9] Tri čete Trećeg bataljona, Prvi bataljon i Prva četa Drugog bataljona NOP odreda Banije

29. svibnja o.g. oko 7 sati partizani[10] su napali oružničku stražu kod Kamenog Mosta na putu Topusko—Kladuša, kod sela Katinovaca, kotara Vrginmost. Napadaj je odbijen i 4 su partizana ubijena.

30. svibnja o.g. u 6 sati partizani[11] su napali domobransku stražu kod željez. postaje Ban. Grabovac, kotara Glina. U borbi je poginulo 15, a ranjeno 5 domobrana. Ostali su razoružani i zarobljeni, među kojima je zarobljen i poručnik Mušić Hasan sa 32 domobrana. Zarobljeni su odvedeni u selo Vel. Gradec, tamo svučeni i pušteni, poručnik i 1 vodnik zadržani. Partizani su svoje gubitke odvezli u četvera kola.

30. na 31. svibnja o.g. u selu Završju kotara Karlovac, pojavilo se 5 partizana. Kupili su nešto hrane i pića od seljaka i letke rasturili.

31. svibnja o.g. oko 8 sati na putu između Volinje i Kuljana, kotara Dvor n/Uni partizani su zarobili 9 domobrana, koji su putovali u Bos. Novi.

1. lipnja o.g. oko 19 sati partizani su napali selo Skelu, kotara Glina, zapalili 7 kuća, oduzeli 3 voj. puške sa 60 naboja, 1 seljaka ubili i 7 sobom odveli.[12]

1. na 2. o.mj. partizani su napali selo i oružničku postaju Divuša, kotara Dvor n/Uni. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

2. o.mj. u 2.45 s. između Blinjskog Kuta i Capraga na km. 366 naišao je njemački transportni vlak na podmetnuti eksploziv, stroj je neznatno oštećen. Polovina vlaka nije mogla preći oštećeni dio pruge 60 cm., zbog čega je bio promet obustavljen. Ljudskih žrtava nije bilo.[13]

3. o.mj. od 10 do 11 sati partizani su pucali iz pušaka i strojopušaka na Bos. Kostajnicu. Lakše su ranjeni 2 ustaše i 1 dijete.

3. o.mj. oko 23 sata partizani su napali Bos. Kostajnicu, ali su bili odbijeni. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

4. o.mj. oko 20 sati straža željez. pruge između Lekenika i Grede primjetila je u visini sela Dužice, kotara Sisak u šumi neke sumnjive osobe, na koje je pripucala. Iste su osobe pobjegle.

4. na 5. o.mj. na dijelu željez. pruge Topusko—Vrginmost ispod sela Čemernice i Blatuše, kotara Vrginmost partizani[14] su srušili i potrgali željez. prugu u duljini 1180 m. i posjekli 48 b.b. stupova.

---

[10] Borci Drugog kordunaškog NOP odreda

[11] Prvi bataljon NOP odreda Banije

[12] Napad na selo Skelu izvršio je Prvi bataljon NOP odreda Banije, u cilju likvidacije seljaka — ustaša koji su vršili zločine. Vidi dok. br. 9.

[13] Miniranje pruge izvršili su diverzanti NOP odreda Banije.

[14] Jedinice Trećeg bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 22.

4. na 5. o.mj. partizani su napali selo i oruž. postaju Divuša, kotara Dvor n/Uni. Napadaj je odbijen.

5. o.mj. oko 1 s. partizani su napali selo Lasinju, kotara Pisarovina. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

5. o.mj. oko 1 s. partizani su napali Bos. Kostajnicu. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

5. o.mj. oko 13 s. partizani su upali u selo Drljače, kotara Petrinja, od trgovca Dagovca Luke oduzeli pušku dvocjevku sa 10 naboja i 1 samokres, trgovca Smejkal Antona sobom poveli, ali im je putom pobjegao.

6. o.mj. na putu Pokupsko—Pisarovina u šumi Suhača partizani[15] su iz zasjede ubili ustaškog poručnika Ivana Blažana i nadporučnika Vilima Knežića, a ranili ustaškog dovodnika Severa, koji je ranama podlegao. Lakše je ranjen oružnički narednik Vjekoslav Vidoš.

7. o.mj. u 6 sati partizani su napali graničnu stražu u Mrzljaku kotara Karlovac, te istu razoružali. Došlo im je u ruke 6 voj. pušaka i neustanovljeni broj naboja.[16]

7. lipnja o.g. u 19.15 s. nad mjestom Dvor n/Uni pojavio se partizanski zrakoplov, jednomotorni dvokrilaš sa žutom ali nejasnom oznakom. Bacio je 3 male bombe i kom. letke. Jedna bomba manje je oštetila oruž. vojarnu, 2 bombe pale su u park, od kojih je ubijen 1 njemački vojnik, a lakše ranjena 1 milosrdna sestra. Ovaj isti zrakoplov prije napadaja na Dvor kružio je nad Hrv. Kostajnicom i bacio letke iste sadržine, koji su bačeni u Dvoru. Nešto kasnije pojavio se nad Kostajnicom jedan drugi zrakoplov, na ovaj je otvorena vatra od strane naših snaga te je odletio u pravcu Bos. Dubice.[17]

7. o.mj. oko 7 s. oko 30 partizana napali su graničnu stražu u Rosopajniku, kotara Karlovac, razoružali i zarobili 1 oružnika i 1 domobrana, domobrana su pustili, a oružnika sobom odveli.[18]

8. o.mj. u 20.30 s. oko 150 partizana zajedno sa žiteljstvom sela Drljače, Četvrtkovac i Petrinjci, kotara Petrinja napali su željez. postaju Sunja, kotara Petrinja. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

7. o.mj. u 6 s. partizani[19] su napali željez. postaju Topusko. Napadaj je odbijen. Na našoj strani ranjen je 1 domobran.

---

[15] Četvrta četa Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda

[16], [18] Granične straže napali su i razoružali partizani iz Kozjače i Bosiljeva, koji su na taj teren prebačeni iz Prvog kordunaškog NOP odreda.

[17] To su bili prvi partizanski avioni, kojima su upravljali narodni heroji Rudi Čajevac i Franjo Kluz.

[19] Jedinice Prvog kordunaškog NOP odreda, Drugi bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda i jedinice NOP odreda Banije. Opširno o napadu vidi zapovijest štaba Grupe kordunaških NOP odreda, dok. br. 6 i 22.

26. svibnja o.g. u selu Petrakovu, kotara Karlovac raspačani su komunistički letci pod naslovom »Omladina Hrvatske« i »Radnici, seljaci i građani Hrvatske«.

26. svibnja o.g. pobjegao je partizanima seljak Josip Mihalić iz Pokup. Gradca, kotara Pisarovina, jer se protiv njega vodila istraga radi suradnje sa partizanima.

9. lipnja o.g. u 23 s. na kolnom mostu kod sela Odre, kotara Sisak 25 partizana oduzeli su mitničaru 1 voj. pušku i brz. aparat, zatim napali na stražara na mostu, u otimanju njegove puške teško ga ranili, od kojih je rana umro. Ostali stražnici zapucali su iz pušaka, pa su partizani niz obalu rijeke Kupe prema šumi pobjegli.

7. o.mj. oko 5 s. više skupina partizana napali su istodobno: mjesto Topusko, selo Gređani, Hrvatsko Selo, Veliku Vranovinu, i selo Ponikvare, oružničku stražu na Kamenom Mostu kod sela Katinovaca i oruž. stražu u selu Bijeljevina, sve kotara Vrginmost. U borbi kod Topuskog poginulo je 9 ustaša, domobrana i seljaka, a svega je 5 ranjeno.

U Gređanima je poginuo 1 domobran, 2 su žene ranjene i 3 kuće zapaljene.

U Hrvatskom Selu poginula su 3 seljaka i 6 je kuća zapaljeno.

U Vranovini poginuo je jedan seljak, 1 je seljak nestao, zatim je zapaljeno 16 kuća i državna šumarija.

U Ponikvarima nestali su 2 seljaka i 4 kuće su zapaljene.

U Bijeljevini poginula su 2 ustaše, 2 seljaka i 1 domobran lakše ranjen.

Gubitci o napadaju na oružničku stražu na Kamenom Mostu niesu poznati, jer se straža povukla u Vel. Kladušu.

U napadaju na Topusko učestvovalo je oko 800, dok na svako selo po 300 partizana.

Gubitci na strani partizana cjene se na 200 ljudi.[20]

10. na 11. o.mj. partizani su ponovili napadaj na Topusko, ali je i ovaj puta napadaj odbijen.

* * *

Bjelovar: 5. svibnja o.g. po oružnicima postaje Sokolovac uhićena je učiteljica iz sela Poganca, kotara Koprivnica radi održavanja veze sa partizanima ubijenog poručnika Lajnera.

10. svibnja o.g. uhićen je seljak Franjo Kopljav iz sela Cirkvene, kotara Križevci radi širenja komunizma.

15. svibnja o.g. uhićen je seljak Mijo Filipović iz sela Vojakov. Osjeka, kotara Križevci radi uvriede Poglavnika.

18. svibnja o.g. uhićen je seljak Ivan Bartušić iz sela Vrbice, kotara Bjelovar radi javnog kritikovanja i vrieđanja državnih oblasti.

---

[20] Prilikom napada na Topusko, prema našim izvještajima, poginulo je 13, a ranjeno 30 partizana.

19. svibnja o.g. partizanski jatak Bozeta Ljuban iznad Grubivšeg Polja pored puta u šumi pucao je iz samokresa na ustašu Adžijevića Antona iz Gornje Rašenice, kotara Grubišno Polje, našto je Adžijević uzvratio puščanom vatrom i napadača ubio.

20. svibnja o.g. uhićeni su seljaci Ivan i Stevo Podnar iz Vel. Trojstva, kotara Bjelovar radi pomaganja partizana.

* * *

22. svibnja o.g. oko 5 sati 6 naoružanih partizana došli su u selo Đakovac, kotara Grubišno Polje, ubili seljaka Konjević Ivana i Josu sigurno zato, što su bili ustaše.

24. svibnja o.g. u selu Vel. Zdencu, kotara Garešnica uhićena su 2 seljaka, kod njih je pronađeno 2 lovačke puške, 1 voj. puška, 1 samokres, 1 bomba, 1 poljski brzoglas, 1 voj. gunj i 1 voj. cipele.

25. svibnja o.g. uhićen je židov Šimun Blivajs iz Markovca, kotara Bjelovar, što je rekao, da neće sve židove poubijati, da će někoji ostati živ, koji će ih osvetiti i osloboditi.

25. svibnja o.g. u Kraljevici, kotara istog na pošti je uhvaćena jedna dopisna karta, koju je pisao jedan seljak iz Đurđevca domobranu Alojzu Šeleš na službi na oružničkoj postaji Kraljevčani. Sadržaj karte je protiv države. Seljak je uhićen i predan nadležnoj oblasti.

27. svibnja o.g. komunista Franjo Kokor iz Šemovca, kotara Đurđevac sa svojih 9 drugova partizana došao je u selo Trojstvo, kotara Bjelovar i ubili ustaškog rojnika Dragutina Puntarića.

27. svibnja o.g. u selu Podravskim Sesvetama, kotara Đurđevac, nepoznati počinitelj raspačao je kom. letke.

28. svibnja o.g. ranjen je i uhićen opasni komunista Posavec Josip, koji je pobjegao iz zatvora u Križevcima.

* * *

Zagreb: 23. svibnja o.g. sami su se prijavili i predali vlastima komunisti Lončar Petar i Božo iz sela Mokrice, kotara Donja Stubica. Isti su prokazali 6 voj. pušaka i 380 naboja. Predani su kotarskoj oblasti u Donjoj Stubici.

27. svibnja o.g. uhićen je seljak Lončar Ljudevit iz sela Mokrice, kotara Donja Stubica, jer je održavao veze sa partizanima.

28. svibnja o.g. 7 partizana izvršili su napadaj na željez. stražaru u Ostrni kotara Dugo Selo razoružali 2 željez. stražara oduzeli 2 voj. puške i 40 naboja. Polupali brzoglas i sliku Poglavnika, te iz blagajne uzeli 1.000 kuna.

29. svibnja o.g. uhićen je komunista Jagečić Stjepan iz sela Mokrice i predat kotarskoj oblasti u Donjoj Stubici.

3. o.mj. oko 1 s. oko 200 partizana sa područja Italije upalo je na naše državno područje i napali našu graničnu stražu (ispostavu) Budinjak kod Kalja. Na našoj strani bio je ranjen 1 domobran, dok na strani partizana gubitci niesu poznati.

6. lipnja o.g. oko 23 sata sa talijanskog područja jedna skupina partizana napala je našu graničnu ispostavu Sošice, kod Kostanjevca. Napadaj je odbijen bez gubitaka na nijednoj strani.

12. lipnja o.g. oko 22 sata oko 100 partizana[21] upalo je u selo Crna Mlaka, kotara Jastrebarskog, od 1 lugara odnieli 5 građanskih pušaka, a od vlasnika ribnjaka Vilima Koroleusa oduzeli 1 krugoval, mast, brašno i drugih živežnih namirnica, sve ovo natrpali u šumski vagon, te jednim konjem otjerali do kraja željez. šumske pruge, otuda jednim kolima pomoću jednog kirijaša, koga su kući sa konjem i kolima pustili. Partizani su prije ovog svog djelovanja posjekli sve brzoglasne i brzojavne žice i time onemogućili brzo obavještavanje oblasti.

Varaždin: 12. svibnja o.g. na rubu šume Ivanšćica kod Lepoglave uhićen je komunista Petar Gutleša, sa kod njega pronađenom 1 puškom sa 37 naboja. Isti je predan nadležnoj oblasti.

23. svibnja o.g. prilikom premetačine stana Klas Ruže u selu Sestruncima, kotara Ivanec pronađena su pisma iz koji se vidi, da je održavala vezu sa partizanima. Uhićena je i predata nadležnoj oblasti.

Povodom pronađenih pisama oružnici postaje Ivanec uhitili su na svom području 11 osoba, koje su bile u vezi sa partizanima. Svi su predati kotarskoj oblasti u Ivanec.

28. svibnja o.g. oružnici postaje Varaždin na području svoje postaje uhitili su 5 partizana i iste predali kotarskoj oblasti u Varaždin.

4. AKCIJA SUMNJIVIH, TUĐINSKIH I ANTIDRŽAVNIH ELEMENATA:

Nije bilo.

5. O STRANOJ PROMIČBI U NARODU:

Opća promičba vrši se preko stranih krugovala i pomoću partizanskih letaka.

6. O PRILIKAMA PREHRANE I PROMETA:

Prehrana je vrlo slaba, osobito u pasivnim krajevima i u krajevima ugroženim od partizana, jer obskrbni uredi nemaju redovno živežnih namirnica za izdavanje.

Prometne su prilike slabe na području krila: Ogulin, Petrinja i Bihać, a mjestimično podpuno ograničene usljed djelovanja partizana. Na području ostalih krila promet je normalan sa malim zakašnjenjem.

---

[21] Dijelovi Žumberačko-pokupskog NOP odreda

7. ODNOŠAJI VOJSKE SA USTAŠKIM ORGANIZACIJAMA I GRAĐANSKIM OBLASTIMA:

Dobri su.

8. ODNOŠAJI SA SAVEZNIČKIM VOJSKAMA, ČIJI SE DJELOVI NALAZE U NAŠOJ ZEMLJI.

Sa njemačkom vojskom dobri, dok sa talijanskom neiskreni i vlada međusobno nepovjerenje.

II. STANJE U ORUŽNIČTVU:

1. **Raspoloženje, duh i stega:** Vrlo dobro, ljubav, požrtvovanje i odanost prema državi i Poglavniku je na dostojnoj visini.

2. **Incidenata i izgreda:** Nije bilo.

3. **Uticaj strane promičbe na oružničtvo:** Nije bilo.

4. **Ponašanje častnika, dočastnika i oružnika u službi i van službe:** Odgovara propisu.

III. VANJSKA SITUACIJA:

1. **O prilikama u pograničnim oblastima susjednih država, raspoloženje stanovništva, kretanje vojske i raznim vojničkim mjerama:**

Mađarska: Prema dobivenim podatcima u Mađarskoj je provedena djelomična mobilizacija mlađih godišta, a u okupiranom Međumurju mobilizirani su i oni povratnici iz Njemačke (zarobljenici). Sva je ova vojska u posebnim vlakovima u vremenu od 20. do konca svibnja o.g. odpremljena na istočno bojište.

Njemačka i Italija: Od posljednjeg podnešenog izvješća do danas nema nikakvih promjena.

2. **O stranim vojnim bjeguncima:** Nema podataka.

3. **O nedozvoljenim prelazima na granici, kriomčarenju i tom slično:** Od posljednjeg izvješća do danas nema promjene.

4. **Odnošaji sa pograničnim oblastima susjednih država:** Dobri su.

IV. ZAKLJUČAK:

Stanje javne sigurnosti na području krila: Ogulin, Petrinja, Bihać nije povoljno usljed jakog djelovanja partizana dok na ostalom području ove pukovnije je povoljno. Od sadašnje poduzete akcije naših snaga protiv partizana narod mnogo očekuje, a osobito očekuje temeljito pročišćenje Šamarice i Petrove Gore, gdje su središta partizanskih bandi i njihova skladišta.

Pod vlašću partizana nalaze se sliedeće oružničke postaje: Perjasica, Drežnica, Jasenak, Krnjak, Krstinja i Nova Kršlja.

Neophodno je potrebno čim prije očistiti ugrožena područja od partizana, pa bi se time pribavio dostojan ugled i poštovanje državnih vlasti i njezinih organa.

Zapovjednik, podpukovnik,
(D u f f e k)
(M.P.) **Duffek**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J.S. broj 1271

Primljeno k znanju u spise.

Zapovjednik pukovnik
Pavić
Pavić

BR. 155

IZVJEŠTAJ VRHOVNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA OD 17 LIPNJA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA

Nezavisna Država Hrvatska
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 1918/taj.
U Zagrebu, dne 17. lipnja 1942.

PRIEPIS:

Predmet: dnevno izviešće
od 17. lipnja do 9 sati.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA (Očevidnostni odjel)
ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE I. i II. odjel

1. oružnička pukovnija od 15. lipnja pismeno javlja:

5. lipnja oko 9.30 sati jedna skupina od 150 do 200 naoružanih partizana napala je puščanom vatrom na talijansku stražu od 29 vojnika, koja je čuvala tunel na željezničkoj pruzi između željezničke postaje Lička Jesenica i Javornik (3.5 km. j. od Ličke Jesenice). Tom prilikom partizani su ubili 1 talijanskog vojnika, a 28 zarobili, razoružali i svukli sa njih odoru, pa ih onda pustila na slobodu.

P R I E P I S:

Nezavisna Država Hrvatska
V R H O V N O
OBRUČNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 1918/taj.
U Zagrebu, dne 17.lipnja 1942.

Ć br. 2665

Predmet: dnevno izvješće
od 17.lipnja do 9 sati.

GLAVNOM STANU POGLAVNIKA /Očevidbeni odjel/
ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE I.i II.odjel

I.obrušničke mukovnije od 15.lipnja pismeno javlja:

5.lipnja oko 9.30 sati jedna skupina od 150 do 200 naoruženih partizana napala je puščanom vatrom na talijansku straču od 29 vojnika, koja je čuvala tunel na željezničkoj pruzi između željezničke postaje Lička Jesenice i Javornik /3.5 km.j.od Lička Jesenice /. Tom prilikom partizani su ubili 1 talijanskog vojnika, a 28 zarobili, raseručali i svukli sa njih odora, pa ih onda pustili na slobodu.

Nakon toga partizani su pokupili iz straže sve stvari i vojničku opremu, stražaru zapalili i željezničku prugu u dužini od 132 m. porušili, pa se onda udaljili.

Prilikom ovog napadaja partizanima je palo u ruke 29 vojničkih pušaka, 1 teški i 2 lahke strojnice, 4.000 naboja i 400 bombi.

11.lipnja u 11.15 sati jedna veća skupina partizana napala je puščanom i strojopuščanom vatrom jureći talijanski teretni vlak broj 371 pri izlazu vlaka iz tunela zvani "BIŠNAK" /2 km. j.i.od Delnice /, koji je vozio od Delnice prema Ogulinu.

U neposrednoj blizini ovog napadaja vlak je naišao na odšaraflijene tračnice, te je tender sa 6 vagona iskliznuo i prevrnuo se.

Ovom prilikom poginula su 2 talijanska vojnika i vlakovođa Matija Jugović, 6 talijanskih vojnika je teže ranjeno, a 5 lakše.

Fotokopija početka dokumenta br. 155

Nakon toga partizani su pokupili iz straže sve stvari i vojničku opremu, stražaru zapalili i željezničku prugu u dužini od 132 m. porušili, pa se onda udaljili.

Prilikom ovog napadaja partizanima je palo u ruke 29 vojničkih pušaka, 1 teški i 2 lake strojnice, 4.000 naboja i 400 bombi.[1]

11. lipnja u 11.15 sati jedna veća skupina partizana[2] napala je puščanom i strojopuščanom vatrom jureći talijanski teretni vlak broj 371 pri izlazu vlaka iz tunela zvani »RISNAK« (2 km. j.i. od Delnica), koji je vozio od Delnica prema Ogulinu.

U neposrednoj blizini ovog napadaja vlak je naišao na odšarafljene tračnice, te je tender sa 6 vagona izkliznuo i prevrnuo se.

Ovom prilikom poginula su 2 talijanska vojnika i vlakovođa Matija Jugović, 6 talijanskih vojnika je teže ranjeno, a 5 lakše.

6. oružnička pukovnija od 16. VI brzojavno javlja:

Partizani 15. o.mj. zauzeli Vrgorac.[3] Postajno zapovjedničtvo razoružali, više zgrada zapalili i osoba poubijali.

Predstoji napad na ostale postaje krila Makarska. Veze prekinute. Detalji nepoznati.

Oružničko krilo Zagreb od 17. lipnja brzoglasno javlja:

16. VI. u 24 sata privuklo se je oko 30 partizana u neposrednu blizinu oružničke vojarne Rakov Potok. Straža otvorila vatru i ovi pobjegli u pravcu Supničke šume. Žrtava nema.

Predlažem gornje izviešće time, da u zadnja 24 sata nisu primljene druge značajnije viesti.

Zapovjednik, general:
(Mizler)
Mizler

(M.P.)

---

[1] Napad na talijansku stražu izvršile su jedinice Drugog kordunaškog NOP odreda.

[2] Jedan vod Drugog primorsko-goranskog NOP odreda. O pojedinostima akcije vidi dok. br. 46.

[3] Napad na Vrgorac izvršio je bataljon »Jozo Jurčević«.

BR. 156

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG ZBORA OD 18 LIPNJA 1942 GOD. O BORBAMA PROTIV PARTIZANA U LICI

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Gl. st. Br. 5630/Taj.
U Sisku, dne 18 lipnja 1942

Predmet: Izvješće o dnevnim događajima u VI. operativnoj zoni.

TAJNO

1. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA.— (Glst. Oper. Odjel)
2. — MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA.— (Glst. Očev. Odjel)

U dopunu dnevnih izvješća, dostavljaju se naknadno primljeni podatci o događajima u VI. operativnoj zoni:

1.— 13/VI o.g. napali su partizani[1] Kuterevo, kotar Otočac u jačini od 400—500 ljudi. Za osiguranje Kutereva upućen je iz Otočca 1 vod u jačini od 29 ljudi pod zapovjedničtvom pričuvnog vodnika Pavla Lulića, a naoružan sa 2 strojopuške, 27 pušaka i 103 ručne bombe kao i preko 10.000 naboja (puščanih). Čim su primetili domobrani partizane i čuli sviranje trublje, odmah su otvorili vatru iz pušaka i zauzeli svoje zasjede, ali vodnik Lulić izdao je zapovjed, da se prekine pucanje i čitavo oružje palo je u ruke partizana, osim jedne strojopuške, kojoj je razvodnik Rončević Stjepan izvadio zatvarač i zakopao ga u zemlju. Partizanima nije uspjelo zarobiti cielu posadu, jer je 7 domobrana uspjelo probiti se u selo i vratiti se u Otočac. Ostali su domobrani zarobljeni i već su se neki iz robstva povratili, te se očekuje da će se svi vratiti osim, vodnika Pavla Lulića, koji je navodno ostao kod partizana.

2.— 2/VI. o.g. komunisti[2] su napali naše straže kod Novoselija pred Širokom Kulom. Lička oružnička udarna bojna uputila je pojačanje od 100 ljudi. U borbi, koja je trajala skoro čitav dan, naše su se snage morale povući, jer je neprijatelj bio brojčano nadmočniji. U ovoj borbi poginuo je domobran Mile Kolak iz 2 sata Ličke oružničke udarne bojne, pričuvni domobran Grga Kurteš ranjen je. Predao se partizanima Marko Krpan, rođen 1915 u Pa-

[1] Bataljon »Božidar Adžija«
[2] Prvi batalion Drugog ličkog NOP odreda

zaništu, kotar Perušić, iz strojničkog sata. Istakao se u ovoj borbi častnički namjestnik Ivan Jelača iz strojničkog sata, koji je s 20 ljudi zauzeo brdo Zubar.

Naknadno smo dobili izvješće da je u istoj borbi nestao domobran Mato Došen iz 2. sata.

3.— 28/V. o.g. u zaseoku Vivoza kraj Otočca uhvatili su oružnici i domobrani Bratec Zvonka, komunistu iz Otočca. Pomenuti komunista je ranjen u desnu nogu pri pokušaju begstva. Kod njega je nađeno 1 samokres i 2 bombe. Sproveden je talijanskom zapovjedničtvu u Otočac. U vezi sa istragom protiv Brateca Zvonka bile su pritvorene i preslušane sliedeće osobe iz Otočca: gospodarski nadporučnik dom. bolnice u Otočcu Soboda Ivan, navodno zato što je izdavao liekove kotarskom liečniku Muhviću Josipu, koji ih je dalje razašiljao u pravoslavna sela, a da je navodno i sam odlazio u pomenuta sela. Isti je predan od strane talijanskih vlasti mjesnom zapovjedničtvu u Otočcu, koji će ga sprovesti domobranskom sudu u Zagrebu. Muhvić Josip kotarski liečnik u Otočcu, zatvoren je kod talijanskih vlasti, navodno da je išao po pravoslavnim selima i preko trećih osoba davao partizanima liekove. Pritvoren je i upravitelj bolnice u Otočcu Franjo Polaček, navodno da je radio zajedno sa Dr. Muhvićem. 29/V uhvaćena je i Srdić Dragica, žena bivšeg jugoslavenskog djelatnog bojnika iz Otočca, kojoj je komunista Bratec na suočenju rekao, da je za vrieme svog boravka u Vrhovinama nosila hranu komunistima u Krbavicu, gđe je partizanski logor. Navodno okrivljena je to priznala, ali se izgovara da je nosila četnicima a ne partizanima.—

4.— 1. lipnja partizani su napali kod Lovinca selo Balenu Planu, Smolčić kosu, Egeljac i Lotiće. U borbi je učestvovalo 100 naših momaka (oružnika, pričuvnika i milicionera). Napadača je bilo oko 1500. Zarobljena su dva seljaka, koji su kasnije pušteni. Gubitaka na našoj strani nema.

Zapovjednik, general
(Rumler)
Rumler

BR. 157

IZVJEŠTAJ GUVERNERA BASTIANINIA OD 21 LIPNJA 1942 GOD. U VEZI NAREDBE OD 7 LIPNJA

TELEGRAM U ODLASKU

Poslao	šifriran	Načelnik
A.P.	br. 5615	Šifrantskog odjeljenja Prizia

Adresat: Pretsjedništvo ministarskog savjeta
Rim

Zadar, 21 lipnja 1942/XX
u 1.15 časova

Pošiljalac: Polit. sekretarijat
Uvid: Kabinet G.M.P.S.

PREDMET:
Guvernerov proglas za pobunjenike.

TELEGRAM DUČEU

Saopćavam Vam, Duče, da sam svojom naredbom od 7 lipnja o.g.,[1] za sve one koji su rođeni u Dalmaciji, a koji su se pridružili partizanskim bandama, utvrdio datum od 22. o.m. da se vrate i prijave Kr. karabinjerima.

Ta naredba potpomognuta slijedećim neposredno preduzetim mjerama: a) rekviriranje životnih namirnica koje pripadaju porodicama odbjeglih, b) hapšenje članova porodica njihovih najpoznatijih vođa, c) nasilna čišćenja koja su vršili crnokošuljaški bataljoni i jedinice Kr. vojske, d) prijetnja izvršnim aktima konfiskacije pokretne i nepokretne imovine koja pripada odbjeglima, počinje da daje dobre rezultate.

BASTIANINI

[1] Vidi dok. br. 141.

BR. 158

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE POKUPJE OD 22 LIPNJA 1942 GOD. O NAPADIMA PARTIZANA NA TOPUSKO I VOJNIĆ KOLODVOR

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA POKUPJE.

Broj: 12 Taj. 1942. Karlovac, dne 22. lipnja 1942.

Predmet: Tjedno izvješće Velike Župe Pokupje od 8. do 22. lipnja 1942.

1.) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA, Tajničtvo min.
2.) RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
3.) MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA
4.) MINISTARSTVO HRV. DOMOBRANSTVA, Glavni stožer,

Zagreb

Savezno s okružnicom Ministarstva unutarnjih poslova od 12. siečnja 1942. broj V.T. 14/I-A-1942. podnosim sliedeće izvješće:

I. Napadaji partizana ne prestaju.

Osobito je pojačana djelatnost partizana na području kotara Vrginmost. Kotarska oblast u Vrginmostu dostavila je sliedeća izvješća:

Noću između 4 i 5. lipnja partizani su srušili željez. prugu između postaja Topusko i Vrginmost u duljini od 1.180 m, te posjekli 48 brzoglasnih stupova i žice na toj duljini na više mjesta presjekli.[1]

Dana 6. VI. o.g. u jutro napala je grupa od 800 partizana[2] selo Gređane, obćina Topusko i zapalili — kuće, te tražili od seljaka hranu. Važnije je u ovom slučaju napomenuti da su partizani zapalili kuće dvojice ustaša, koji su se zamjerili pravoslavnom življu, i pitali više seljaka da li su to kuće baš tih ustaša, da ne bi slučajno zapalili druge kuće. Pojedini partizani odnijeli su od nekih kuća hrane i robe, ali im njihov zapovjednik zapovjedio da sve odnesu natrag...

---

[1] Rušenje pruge izvršio je Treći bataljon Prvog kordunaškog NOP odreda. O drugim diverzijama jedinica Prvog kordunaškog NOP odreda vidi u dok. br. 22.

[2] Dijelovi Prvog kordunaškog NOP odreda

Dana 7. lipnja o.g. napali su partizani[3] sliedeća mjesta općine Topusko: Topusko, Gređane, Hrvatsko Selo, Velika Vranovina, Ponikvari, Bijeljevina, i stražu kod Kamenskog Mosta kod sela Katinovca. Napadaj na Topusko bio je vrlo žestok i u njemu je uzelo učešća oko 2.000 partizana. Napadaj je počeo oko 6 sati u jutro i trajao do 3 sata po podne, kada su partizani odbijeni. Partizanima je uspjelo ući u Topusko, te su se borbe vodile po ulicama na periferiji mjesta. U ovoj borbi s naše strane bili su sliedeći gubitci. U Topuskom su ubijeni 3 ustaše, 4 domobrana i 2 građanske osobe, od kojih je jedan bio mjesni tabornik Ilija Brieški. Ranjeno je 5 domobrana, a 1 kuća zapaljena.

U Gređanima ubijen je jedan domobran, ranjene 2 žene, a 2 kuće zapaljene.

U Hrvatskom Selu poginuo je 1 ustaša i 2 građanske osobe, a 6 kuća zapaljeno.

U Velikoj Vranovini poginula su 2 građanske osobe, a 17 kuća zapaljeno.

U Ponikvarima nestale su 2. građanske osobe, zapaljene 4 kuće, a od poduzeća Talionica željeza pokraden alat, liekovi i novac.

U Bijeljevini ubijeni su 2 ustaše, 2 građanske osobe, dok je 1 oružnik ranjen.

Na Kamenom Mostu kraj Katinovca ubijen je 1 domobran, a 3. domobrana ranjeno.

Na strani partizana nezna se točno koliko je bilo žrtava. Prema izvještaju oružničke postaje u Topuskom nastradalo je oko 200 partizana, dok partizani šire vijesti, da su imali samo 16 mrtvih.

Dana 10. VI. o. g. oko 21 sat napali su opet partizani mjesto Topusko, ali bez uspjeha. Žrtava s naše strane nije bilo, dok je na strani partizana prema dobivenim podacima bilo nekoliko mrtvih.

Dana 7. lipnja o.g. partizani su iz zasjede napali oružničku ophodnju u Čemernici i teže ranili jednog domobrana.

Dana 11. lipnja o.g. partizani[4] su napali Vojnić kolodvor gđe se nalazila posada od 164 ustaša železničke bojnice, te postrojba od 88 domobrana. Borba je trajala od 6 sati u jutro do 11 sati na večer istoga dana, kada su se ustaše i domobrani povukli prema Vrginmostu. Ovo povlačenje bilo je u neredu, te je više ličilo na bijeg, tako da su ovi domobrani i ustaše stizavali u Vrginmost tokom čitave noći i sliedećeg dana. U ovoj borbi nestalo je 10 ustaša, 2 su ubijena, 3 ranjena. Također je nestalo 13 domobrana.

---

[3] Jedinice Prvog kordunaškog NOP odreda, Drugi bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda i jedinice NOP odreda Banije. Vidi dok. br. 6 i 22.

[4] Jedinice Prvog kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 22.

Partizani su na Vojnić kolodvoru zapalili 63 vagona i uništili lokomotivu, te razorili prugu, tako da se željeznički promet neće moći uskoro uspostaviti.

Prema pripovjedanju časnika i vojnika u napadaju je sudjelovalo oko 4.000 partizana, dok neki tvrde, da ih je bilo i preko 12.000.— Međutim provjeravanjem se ustanovilo, da je bilo oko 1000 partizana, te da nijesu upotrebljavali minobacače, kako tvrde pobjegli ustaše i domobrani, nego su bacali bombe, koje oni sami prave od kutija iz konzerva, a te bombe imaju jaku detonaciju.

Dana 15. VI. partizani su opkolili Vrginmost i otvorili na mjesto strojopuščanu vatru. Od toga dana pa do sada partizani neprestano obsjedaju Vrginmost i svake noći prijete, da će upasti u samo mjesto, a i pokušavaju upasti, no do sada uvjek bez uspjeha. Partizani se danju i noću nalaze na okolnim bregovima i, čim koga opaze na ulici ili vrtu, odmah pucaju na njega, tako, da se par dana već u Vrginmostu ne može kretati po ulicama. Tri dana se uobće nije dolazilo u urede. No za sve ovo vrieme u Vrginmostu su ranjene samo 3 žene i 1 željeznički prometnik.[5]

Kotarska oblast u Pisarevini izvješćuje o djelovanju partizana slijedeće:

Noću između 9 i 10. lipnja napali su partizani mjesto Pisarovinu. Pošto se žiteljstvo u Pisarovini nadalo napadu, držali su straže u rovovima oko Pisarovine, te je napad odbijen i ako su partizani jedan dio sela već bili zauzeli.

Iste noći napadnuto je selo Donja Kupčina, gđe su partizani provalili u obćinsko poglavarstvo, te prisilili obćinskog blagajnika, da im otvori blagajnu iz koje su odnijeli nešto obćinskog novca, dok novac koji je glasio na privatnike nisu dirali. Osim toga odnijeli su jednu pušku, pisaći stroj, šapirograf, preko 1000 araka papira, 2 kutije dinamita i pozive za vojnu vježbu.[6]

Noću od 14. na 15. o.mj. izvršili su partizani napadaj na mjesto Lasinja, partizana je moglo biti oko 150, svi su bili naoružani puškama, bombama i s nekoliko strojnica. Napadaj je odbijen uz krvave gubitke za napadače. Prema pričanju seljaka iz Crne Drage kuda su se partizani drugi dan povlačili, bili su partizani strahovito ogorčeni, što im napadaj nije uspio.

Na Lasinju su dvije noći redom iza toga bili ponovljeni napadaji, ali svi su odbijeni.

---

[5] Nakon uspješno izvedenog napada na Vojnić, jedinice Prvog kordunaškog NOP odreda opkolile su Vrginmost. Ali napad na grad nije izvršen, zbog jakih neprijateljskih snaga koje su ga branile.

[6] Napad je izvršila Četvrta četa Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda, koja je djelovala u šumi Kljuka.

Na području kotara Karlovac djeluju partizani na jednoj i drugoj obali rijeke Kupe. Isto tako djeluju partizani na području kotara Jastrebarsko. Partizanski odredi koji djeluju sjeverno od Kupe prebacili su se na ovo područje ili sa Korduna, a dio je došao iz Slovenije. Uobće partizani nesmetano prelaze Kupu po bijelom danu kod Donje Kupčine i Pokupsko.

II. — VII nepromijenjeno.

VIII. Zadnji čas da se dobavi oružje ustaškoj pripremnoj bojni koja se mobilizira u Karlovcu, da se započnu protiv partizana akcije, najprije sjeverno, onda južno od Kupe, jer postoji najozbiljnija opasnost da se partizanski odredi će još više povećati, te da će pokušati uništiti žetvu u ovim krajevima.

Za dom spremni!

Veliki župan:
(M.P.) Potpis nečitak

BR. 159

IZVJEŠTAJ KOMESARA JAVNE SIGURNOSTI KISTANJA OD 24 LIPNJA 1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU KISTANJE, POVLAČENJU MANJIH POSADA I DISLOKACIJI TALIJANSKIH JEDINICA

KR. GRANIČNI URED JAVNE SIGURNOSTI KISTANJE

Kistanje, 24 lipnja 1942 XX

Predmet: Situacija u graničnom sektoru Kistanje.—

GENERALNOJ DIREKCIJI POLICIJE
GUVERNATORATA DALMACIJE

Zadar

Poslije poznatih teških događaja u zoni Kistanje u trećoj dekadi svibnja i prvoj dekadi lipnja,[1] vojne vlasti su se postarale da znatno pojačaju mnoge posade — da povuku slabe posade dodajući ih brojnijim[2] tako da se — u sadašnjem stanju — u sektoru nalaze dislocirane na mjestima koja su posedale čete ili čak vo-

[1] Odnosi se na akcije Kombinovanog odreda i bataljona »Bude Borjan«. Vidi dok. br. 19.

[2] O povlačenju manjih talijanskih posada vidi dok. br. 133.

dovi — jedan bataljon u Žegaru, drugi u Erveniku, oba od trupa iz Zadra — jedan bataljon divizije »Bergamo« u Mokrom Polju — jedna četa u Radučić čija se posada, ranije smještena u jednoj kući na graničnoj liniji, prebacila u unutrašnjost na 300 metara od ulaza u prostorije onih škola zaštićenih sa malog trga, odbranbenim zidovima i bodljikavim žicama, dok je Kistanje, ranije sjedište III bataljona trupa iz Zadra, sada sjedište puka sa dva bataljona na mjestu od kojih je jedan iz divizije »Sassari« — garnizoniran u Kninu.

Dana 10 tekućeg po telefonskom naređenju Kvesture Zadar, potpisani i potčinjeni agenti stavili su se na raspolaganje vojnim vlastima. Dana 12-og ekselencija Armellini komandant armijskog korpusa iz Splita, došavši u Kistanje — potvrđujući to naređenje, izdao je zapovjesti da se sarađuje sa tom posadom, naročito u poslovima vojne policije. Nekoliko dana kasnije došla je od pomenutog komandanta jedna taktičko logistička naredba u kojoj je između ostalog utvrđivano da crnokošuljaši i agenti javne sigurnosti prelaze na raspolaganje Guvernatorata Dalmacije. Prema zapovjestima koje mi je izdala ta Generalna direkcija ja i agenti moje ustanove ostali smo na mjestu.

Od tada nikakva zapovjest niti naredba nije mi više izdavana od komandanta posade Kistanje, čiji komandant, pukovnik Cricelli, se prije nekoliko dana čudio pred jednim od mojih agenata (kinofilom Del Bianco Vittorio) što su agenti javne sigurnosti još u Kistanju.

Od prije otprilike 15 dana ponavlja se da bi trebalo da se izvrši jedna masovna akcija u raznim sektorima armijskog korpusa radi savlađavanja ili bar najurivanja raznih bandi koje, prema vjestima koje svakodnevno stižu u Kistanje, izbjegavaju uporišta, ali nastavljaju neustrašivi u svom radu na potsticanje pobune, regrutujući nove pristalice, vršeći osvete protiv onih za koje pretpostavljaju da su špijuni i izdajnici, pljačkajući oskudne rezerve kuća koje njima raspolažu. Razne vojne posade, međutim, ne udaljuju se mnogo od svojih sjedišta a mnogobrojne autokolone koje, sa jurišnim tenkovima (u Kistanju ih ima 8) u prethodnici vrše snabdjevanje namirnicama i municijom iste posade, prelaze svoje itinerere ne pretrpivši napade, s obzirom na znatan broj vojnika u pratnji i znatno povećano naoružanje kojim raspolažu.

Ali sve to ne garantuje, još uvek potrebnu sigurnost zone, niti je s druge strane vojna vlast dosada primjenjivala mjere znatnog dometa koje ulivaju zdravom dijelu seoskog stanovništva vjerovanje u skorašnje čišćenje teritorija od bandi, koje stoga nastavljaju da vrše — kao što je već rečeno — neometane — svoju zlokobnu djelatnost.

Kontrolna služba na ulazima u sektor, prema naređenjima vojnih vlasti iz Splita, prestala je zaista pre 10 dana otprilike.

Vojnici formacije na ulazima u Popović i Siritovce (s one strane reke Krka) povučeni su u stanicu Krupa i treba da pretstavljaju jednu grupu pridodatu bataljonima koji će trebati da operišu u tom sektoru.

Oni sa ulaza u Radučiću (na nacionalnoj cesti Kistanje — Knin) povučeni u Kistanje, upućeni su prije 2 dana u Radučić na raspolaganje te vojne posade; najzad, oni sa ulaza u Mokro Polje, Ervenik i Žegar pridodati su lokalnim posadama. Dosada ne znam sudbinu vojnika dodjeljenih na ulaze u Obrovac i Posedarje, sa kojima dosada nisam mogao da saobraćam, ni telegrafom — koji ne funkcioniše od 6 prošlog siječnja — ni telefonom čija saopštenja postaju službena na liniji Zadar—Obrovac a od prije nekoliko dana zabranjena. Ali, s obzirom na jednu napomenu njegove ekselencije Armellini, prilikom njegovog dolaska u Kistanje, smatram da su i oni povučeni kao i ostali.

Neću propustiti da obavjestim o daljem razvoju situacije i mjerama koje će primjeniti vojne vlasti.

KOMESAR JAVNE SIGURNOSTI
De Litala s. r.

BR. 160

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 24 LIPNJA 1942 GOD. O NAPADIMA PARTIZANA NA ORUŽNIČKE POSTAJE VRGORAC I KOZICA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA CETINA
BROJ Taj. 1492-42. Omiš, dne 24. lipnja 1942.

Predmet: Razoružanje oružničkih postaja Vrgorac i Kozica od strane partizana.

1) OBČE UPRAVNO POVJERENIČTVO

kod višeg Zapovjedničtva talijanskih oružanih snaga »Slovenija — Dalmacija«

Sušak

2) MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Tajničtvu Ministra

Zagreb

3) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost

Zagreb

4) USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI
Ured I. — III

Zagreb

5) STOŽERU 6. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Mostar

Kotarsko oružničko zapovjedništvo Makarska spisom Taj. Br. 2/42. od 19. lipnja t.g. dostavlja:

»15. lipnja 1942. g. oko 5 sati u jutro napala je grupa oko 600 naoružanih partizana na mjesto Vrgorac,[1] kotar Makarska na koje su sa svih strana otvorili puščanu i strojno-puščanu vatru sa bacanjem bombi. Napad je najprije izvršen na oružničku postaju. Oružnici koji su se zatekli u vojarni pružili su otpor otvorivši vatru, ali su obasuti puščanom i stroj-puščanom vatrom i bacanjem bombi od brojno jačeg napadača, te budući su partizani srušili krov vojarne sa bombama, kao i prozore od zgrade što im je omogučilo slobodno bacanje bombi u vojarnu oružnici su bili prisiljeni na predaju.

...

[1] U napadu na Vrgorac učestvovalo je oko 350 boraca bataljona »Jozo Jurčević«.

U borbi sa partizanima poginuo je domobran Delić Ibrahim i ustaša Kovač Petar.

Partizani su ovom prilikom odnjeli iz oružničke postaje sav materijal i stvari posteljinu i drugo. Od oružja i streljiva odnijeli su 29 pušaka, oko 2.500 naboja, 10 bombi, gotovog novca i postajne menaže 13.800 kuna, 2.133 kuna beriva pričuvnika.

Iz duvanske postaje pored drugih stvari, namještaja i materijala i duvana odnjeli su prema neprovjerenim podatcima gotovog novca 1,200.000 kuna.

Iz poreske uprave i pošte nije se moglo dobiti podatci koliko je novca odnešeno, dok iz obćine Vrgorac odnjeli su 100.000 kuna, a od prehranbenog odbora obćine Vrgorac odnjeli su zatečenu količinu živežnih namirnica i sav novac, ali koliko nezna se.

Iz navedenih privatnih trgovačkih radnja odnjeli su sve što se je u dućanu našlo, novac, stvari, robu i t.d. ali koliko i čega nije se moglo ustanoviti.

Partizani su prije odlaska zapalili skladišta dvije zgrade duvanske postaje sa cijelokupnom količinom u njima zatečenog duvana kojeg je navodno bilo oko 50 vagona, te zgradu oružničke postaje koje su zgrade sa svim stvarima i namještajem podpuno izgorjele.

* * *

Partizani su napustili Vrgorac oko 20 sati i sa njima su otišli svi komunistički orijentisani, kao i mnogo drugih osoba netko kao njihov pristalica, a drugi iz straha. 90% građana napustili su Vrgorac otišavši po obližnjim mjestima i šumama bojeći se represalija od talijanske vojske i vlasti.

16. lipnja ov.g. oko 8 sati stigla je u Vrgorac Italijanska vojska iz Metkovića sa oko 12 tankova, oko 15 samovoza sa oko 400 vojnika.

Talijani su po okolnim mjestima u Staševici, Draževićima i Umćanima izvršili pretres sela u okolini te u Staševici zapalili nekoliko kuća u kojima nisu našli stanovnika.

Istoga ovoga dana partizani[2] su napali oružničku postaju Kozica istu opljačkali i zapalili zarobivši 4 oružnika i to: narednika Bobić Vukića Stjepana, i oružnika Danu Zrnu, Martina Čule i Matu Krešića, koje su odveli sa sobom i za čiju se sudbinu nezna. Oružnik pokusni Stjepan Kamber pobjegao je i javio se postaji Tihaljine.

13 pričuvnika koji su ovoga dana bili pošli sa teretnim samovozom iz Kozice za Omiš preko Vrgorca sačekali su ih partizani 3 km. udaljeno od Kozice razoružali i prema nepotvrđenim vjestima zarobili i odveli sa sobom te se i za njihovu sudbinu nezna, ali se pogovara da su ih pustili.

---

[2] Jedna četa bataljona »Jozo Jurčević«

Ovom pljačkom sa postaje Kozica partizani su pored cijelog namještaja, stvari i materijala i od 13 pričuvnika odnijeli oko 18 pušaka, oko 3.000 naboja i oko 15 bombi.

Šteta kod ove postaje nije se mogla ustanoviti, jer nije još izvršen očevid na licu mjesta.

Prema vjestima partizani su u Kozici opljačkali trgovačku radnju Jujinovića.

Očevid na licu mjesta u Vrgorcu izvršen je od strane zapovjednika«.

Dostavlja se savezno tamošnjem izvještaju Taj Broj 1435/42. od 19 lipnja 1942.

ZA DOM SPREMNI!

Veliki župan
Potpis nečitljiv

BR. 161

OBAVJEŠTENJE KOMANDE OSAMNAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 25 LIPNJA 1942 GOD. O BROJU TALIJANSKIH BATALJONA NA PODRUČJU BUKOVICE

Dešifrovao (C T) D.P.	Prispjeli telegram šifra = iz Splita br. 2811.	Upravnik šifrantskog ureda Prizia

Šalje: Komanda XVIII-og Armiskog korpusa Split

Split 25-6-1942 XX 22h
Primalac: G.M. Zadar 26-„ „ „ 8h
Viza: Kabinet javne sigurnosti
Ekselencija Bastianini
Guverner Dalmacije

Predmet:
Ustaničke bande u provinciji Zadra

5023/OP = Na vaš 288/G.M. — U operativnoj zoni provincije Zadra sada ima dobrih osam bataljona.[1] Kada bi bataljon »Bude Borjan« ponovo pokušao mislim da bi izvukao deblji kraj ...

General Armellini

[1] Poslije uspješnih akcija bataljona »Bude Borjan« kod sela Nunića (vidi dok. br. 19) Komanda osamnaestog armiskog korpusa poslala je pojačanje na područje Bukovice.

BR. 162

IZVJEŠTAJ PREFEKTA TESTE OD 26 LIPNJA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA GRUPU TALIJANSKIH VOJNIKA I O STRIJELJANJU GRUPE RODOLJUBA[1]

Šifrovani telegram C.T.A.

26 lipnja 1942. XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Kabinetu

GLAVNOJ DIREKCIJI JAVNE SIGURNOSTI

R i m

014145 P.S. Jutros u općini Grobnik (anektirane zemlje) blizu mjesta gde su 24 ov.m. pobunjenici napali i ubili 9 naših vojnika i poručnika-ljekara, prema onom što je javljeno telegramom br. 014117 od istog datuma, u smislu proglasa prefekture od 22 februara o.g. br. 2634 i 20 svibnja o.g. br. 2796, radi represalija strijeljano je 13 lica koja su već ranije uhapšena kao odgovorna za pripadnost naoružanim bandama. Nekolicina od pomenutih su u trenutku strijeljanja imali drsko držanje, pjevajući prevratničke pjesme.
Izvršenju kazne prisustvovala je četa granične straže kojoj su pripadali devetorica vojnika i oficir koji su ubijeni. Postarao sam se da se na anektiranim teritorijama ove provincije rasture proglasi u kojima se stanovništvu saopćava izvršenje ove represalije i imena strijeljanih. Naknadno ću uputiti jedan primjerak ove tiskanice.

PREFEKT TESTA

[1] Imena strijeljanih vidi u dok. br. 163.

BR. 163

OBAVIJEST PREFEKTA TESTE OD 26 LIPNJA 1942 GOD. POVODOM STRIJELJANJA GRUPE RODOLJUBA[1]

PREFEKT

POKRAJINE CARNARO[2]

Na osnovu ovlasti podijeljenih mu Kraljevskom zakonskom odredbom od 18 svibnja 1941 godine, XIX Fašistička Era, broj 452 za područja pripojena pokrajini Rijeka:

STAVLJA DO OPĆEG ZNANJA

Pučanstvo koje živi na anektiranim područjima bilo je obaviješteno odredbama izdanim dne 22 veljače i 20 svibnja tek. godine da će svi oni koji bi pružili zaklonište, hranu ili bilo kakvu pomoć komunističkim razbojnicima koji teroriziraju pučanstvo i napadaju pojedine vojnike biti kažnjeni strijeljanjem.

Na osnovu prednjih odredba strijeljane su niže navedene osobe jer su pronađene krivima radi počinjenih razbojničkih djela, saučesništva i pomaganja odmetnika:

1) Popović Marijan, pok. Dmitra, rođen u Banjoj Luci borac u redovima crvene vojske za vrijeme rata u Španiji, radi članstva u oružanim bandama.
2) Forko Guido, sin Jurja, rođen na Cresu radi članstva u oružanim bandama.
3) Starčević Marijan, sin Josipa, rođen u Sv. Kuzmu radi članstva u oružanim bandama.
4) Pavešić Branko, sin Božidara, rođen u Škrljevu radi članstva u oružanim bandama.
5) Maračić Nikola, sin Nikole, rođen u Kukuljanovu radi članstva u oružanim bandama.
6) Pavletić Milan, sin Milana, rođen u Dragi radi članstva u oružanim bandama.
7) Medanić Veljko, sin Ivana, rođen u Sv. Kuzmu radi članstva u oružanim bandama.
8) Belulović Maksimilijan, sin Jakova, rođen u Dragi radi članstva u oružanim bandama.

---

[1] Redakcija posjeduje gore pomenutu obavijest u originalu na talijanskom i srpskohrvatskom jeziku.

[2] T.zv. pokrajina Carnaro (Kvarner) zahvatala je područje obale između Bakra i Opatije i na sjever do Prezida.

9) Fabijancić Franjo, sin Franje, rođen u Škrljevu radi članstva u oružanim bandama.
10) Mičetić Ivan, sin Petra, rođen u Krasici radi članstva u oružanim bandama.
11) Konestabo Anton, sin Ruđolfa, rođen u Sušaku radi članstva u oružanim bandama.
12) Risch Ernest, sin Mihajla, rođen u Zametu radi članstva u oružanim bandama i zločina i terorističkih pothvata.
13) Mladenić Davor, sin pok. Ivana, rođen u Kastvu organizator i vođa odmetničkih banda, odgovoran za djela razbojstva, napadaja i terorističkih pothvata.

Mjere represalija za zločinačka djela počinjena po razbojnicima provađat će se i dalje bezuslovno.

Skreće se pažnja pučanstvu pripojenih područja da je njegova dužnost obavijestiti policijske vlasti i vojnička zapovjedništva o svemu onome što se odnosi na djelovanje i osobe razbojnika.

Mjere represalije primjenit će se također protiv svih onih koji bi sa šutnjom olakšali na bilo koji način razbojničko djelovanje zlotvora koje će se zatrti jednog po jednog a njihove kuće kao i one njihovih sukrivaca bit će uništene.

Rijeka, 26 lipnja 1942-XX.

PREFEKT
TESTA

BR. 164

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE MODRUŠ OD 29 LIPNJA 1942 GOD. O SITUACIJI NA PODRUČJU GORSKOG KOTARA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA MODRUŠ U OGULINU.
Broj: Taj. 1252/1942. Ogulin, dne 29. lipnja 1942.

Predmet: Velika župa Modruš — izvješće o položaju.

1.) Županstvu pri Poglavniku
Zagreb

2.) Ministarstvu unutrašnjih poslova
Tajničtvo ministra
Zagreb

3.) Ravnateljstvo za javni red i sigurnost
Zagreb

4.) Ministarstvo vanjskih poslova
Zagreb

5.) Obćem upravnom povjereničtvu kod Višeg zapovjedničtva talijanskih oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« Sušak

1.) **Raspoloženje hrvatskog življa.**

Raspoloženje hrvatskog življa na području ove župe danas je kritično.

Razlozi za takvo raspoloženje jesu: a) Gospodarski, b) komunistička djelatnost i c) prisutnost talijanskih oružanih snaga i sve pojave s time u savezu.

a.) Područje ove župe biju ozbiljne gospodarske nedaće. U nekim predjelima (kotar Delnice i Vrbovsko) pučanstvo se je u glavnom bavilo izradbom i izvozom drva iz šume, te radom na pilanama. Tom pučanstvu je taj rad bio jedinim vrelom prihoda. Danas međutim uslijed obće javne nesigurnosti (naročito po šumama) rad na siječi i izradbi drveta gotovo da je podpuno prestao, a šumski radnici i radnici na pilanama ostali su gotovo bez svake zarade.

U pogledu žitarica Velika župa Modruš nije samo-dovoljna (autarkična) te je uvijek bila upućena na uvoz hrane iz žitorodnih krajeva. Od predviđenih i već disponiranih kontigenata žitarica za ovu župu nije isporučeno niti 50%. Naravno, da je to išlo na štetu prehrane ovdašnjeg stanovničtva, kojemu su se i onako vrlo

skromno odmjereni obroci još za 50% morali smanjiti. U nekim predjelima stoga pučanstvo stvarno gladuje. Očajničkim molbama našeg življa, da mu se pošalje kukuruz, 3 kg. po glavi mjesečno, jer ga to po zakonu pripada, potpisani Veliki župan nije u stanju udovoljiti.

b) Djelatnost komunističko-partizanskih odreda (kako ona terensko-teroristička a tako isto i promičbena) nikako ne prestaje, nego, naprotiv, ona pokazuje znake nove i pojačane djelatnosti.

Pregled terorističke djelatnosti komunističko-partizanskih odreda dat je na kraju ovog izvještaja, pa se na ovom mjestu neće citirati, nego će se pokušati dati jedan obći pogled na položaj savezno s komunističkom djelatnosti, te pojavama s time u vezi i to posebno za one djelove ove župe, koji se nalaze na području t. zv. Obalnog pojasa, a to znači za kotareve Ogulin, Delnice i Vrbovsko. O prilikama na području kotara Slunj, koji se nalazi izvan područja t.zv. Obalnog pojasa, neće se podrobnije govoriti, jer podatci podpuno manjkaju.

Komunistički odredi na području kotareva Ogulin, Delnice i Vrbovsko i dalje imaju inicijativu u svojim rukama, a time i sve prednosti kako moralne a tako isto i vojničke. Postrojeni u manje jedinice, lako pokretljive, dobro i sigurno obavješteni o pokretima oružane sile, oružničtva i domobrana, i talijanskih oružanih snaga, komunistički odredi biraju čas i mjesto napada, uvijek nastojeći da njihove snage budu brojčano barem dva puta toliko jake koliko naše.

Naše oružničke posade izložene stalnim i upornim napadima, bez dovoljno oružja (naročito automatskog) pa čak i naboja, bez dobrih i sigurnih prometnih veza sa jačim vojničkim središtima, prepuštene same sebi, psihički izmorene, životare — i u najboljem slučaju su sposobne da odbiju napad. Ali takovo oružničtvo naravno da ne može pružiti djelotvornu zaštitu mjestnom stanovničtvu. Ono jedva, jedva, da može pružiti neku zaštitu, jedva da može silom iznuditi poštovanje naših zakona u samom mjestu nastambe i to opet i najstrožem središtu. Izvan nastambe, čak izvan središta nastambe, stanovničtvo je prepušteno samo sebi i ono je primorano da si nađe neki »modus vivendi« u odnosu prema komunistima.

Proljetna ofenziva talijanskih oružanih snaga, toliko obećavana izostala je podpuno. Jedini uspjesi talijanske vojske ovoga proljeća bili su: oslobođenje Ravne Gore 15.IV. i Mrkoplja 22.V. Nu, i ti uspjesi su samo polovični i po načinu izvedene akcije i po konačnom rezultatu. Uostalom ne treba zaboraviti, da su i Ravna Gora i Mrkopalj pali u ruke komunista u ožujku ove godine — dakle poslije više od 6 mjeseci (računajući od 7.IX.1941.) kada su talijanske vojne vlasti preuzele na sebe dužnost održavanja javnog mira, reda i poredka. Prema tome oslobođenje Ravne Gore i Mr-

Komunistički odredi na području kotareva Ogulin, Delnice i Vrbovsko i dalje imaju inicijativu u svojim rukama, a time i sve prednosti kako moralne a tako isto i vojničke. Postrojeni manje jedinice, lako pokretljive, dobro i sigurno obavješteni o pokretima oružane sile, oružništva i domobrana, i talijanskih oružanih snaga, komunistički odredi biraju čas i mjesto napada, uvijek nastojeći da njihove snage budu brojčano barem dva puta toliko jake koliko naše.

Naše oružničke posade izložene stalnim i upornim napadima, bez dovoljno oružja /naročito automatskog/ pa čak i naboja, bez dobrih i sigurnih prometnih veza sa jačim bojišnickim središtima, prepuštene same sebi, psihički izmorene, životare - i u najboljem slučajum su sposobne da odbiju napad. Ali takovo oružništvo naravno da nemože pružiti djelotvornu zaštitu mjestnom stanovništvu. Ono jedva, jedva, da može pružiti neku zaštitu, jedva da može silom iznuditi poštovanje naših zakona u samom mjestu nastambe i to opet i najstrožem središtu. Izvan nastambe, čak izvan središta nastambe, stanovništvo je prepušteno samo sebi i ono je primorano da si nađe neki "modus vivendi" u odnosu prema komunistima.

Proljetna ofenziva talijanskih oružanih snaga, toliko obećavana izostala je podpuno. Jedini uspjesi talijanske vojske ovoga proljeća bili su: oslobodjenje Ravne Gore 15. IV. i Mrkoplja 22. VII. Nu, i ti uspjesi su samo polovični i po načinu izvedene akcije i po konačnom rezultatu. Dostalom ne treba zaboraviti, da su i Ravna Gora i Mrkopalj pali u ruke komunista u ožujku ove godine - dakle poslije više od 6 mjeseci /računajući od 7. IX. 1941./ kada su talijanske vojne vlasti preuzele na sebe dužnost obdržavanja javnog mira, reda i poredka. Prema tome oslobodjenje Ravne Gore i Mrkoplja ne predstavlja neki naročiti uspjeh, nego je samo reparacija onog do čega uobće nije smjelo ni doći.

Pox svom rezultatu ova akcija je podpuno podbacila. Oslobodjenjem Ravne Gore i Mrkoplja komunisti su istina izgubili dva položaja, središta dviju obćina, ali su oni i dalje stvarno ostali gospodari tih dviju obćina, pošto se vlast i naših i talijanskih oružanih snaga proteže u najboljem slučaju na puškomet od središta tih dvaju mjesta. Najvažniji cilj ovako jedne tako dugo i tako brižljivo pripremane akcije / u podhvatu prema Mrkoplju uselo je učešća oko 4000 talijanskih vojnika i jedna ustaška satnija/ a to je uništenje protivnikove žive snage - nije postignut. Partizanski odredi su se pravovremeno povukli iz Ravne Gore i Mrkoplja izgubivši

/

Fotokopija jednog dijela dokumenta br. 164

koplja ne predstavlja neki naročiti uspjeh, nego je samo reparacija onog do čega uobće nije smjelo ni doći.

Po svom rezultatu ova akcija je podpuno podbacila. Oslobođenjem Ravne Gore i Mrkoplja komunisti su istina izgubili dva položaja, središta dviju obćina, ali su oni i dalje stvarno ostali gospodari tih dviju obćina, pošto se vlast i naših i talijanskih oružnih snaga proteže u najboljem slučaju na puškomet od središta tih dvaju mjesta. Najvažniji cilj ovako jedne tako dugo i tako brižljivo pripremane akcije (u podhvatu prema Mrkoplju uzelo je učešća oko 4000 talijanskih vojnika i jedna ustaška satnija) a to je **uništenje protivnikove žive snage** — nije postignut. Partizanski odredi su se pravovremeno povukli iz Ravne Gore i Mrkoplja izgubivši svega nekoliko ljudi.

Tu nemoć talijanskih oružanih snaga pučanstvo dobro uočava, posebno pak ono seosko, te je primorano silom prilika, da se prilagođuje, da pravi kompromise, koji su često u vrlo oštroj suprotnosti sa postojećim zakonskim propisima (da sudjeluje na komunističkim sastancima, predavanjima i slično, na pr.).

Komunistička promičba vrši se u glavnom ustmeno, a po tom i putem letaka, pa čak i »partizanskih novina«. Ustmena promičba izgleda da ima uspjeha, a pisana (putem letaka) je vrlo šablonska, providna i stalno se ponavlja. Nastupajući pod krinkom nacionalizma, komunisti odlučno tvrde, da se baš oni, komunisti, bore za slobodu i istinsku nezavisnost Hrvatske. S parolom Stjepana Radića »Budimo svaki na svom, branimo složno hrvatski seljački dom«, koju u svakoj prilici ponavljaju, komunisti pozivaju Hrvate, da se priključe »narodno oslobodilačkom pokretu protiv tlačitelja, Ustaša, fašista i nacista«.

Pozivajući domobrane, da im neće ništa na žao učiniti ako se predadu, komunisti su uspjeli o sebi stvoriti famu koja je za njih vrlo povoljna i koja u posljednje vrieme daje za komuniste dobre rezultate. Klatareći slobodno i nesmetano po selima, kako onim srbskim a tako isto i onim hrvatskim, komunisti održavaju politička predavanja, iskorišćujući pri tom protutalijansko raspoloženje hrvatskog stanovničtva, a protuustaško raspoloženje pravoslavnog življa. Komunisti uvjeravaju hrvatski živalj putem letaka i predavanja kako se je komunistička partija i prije »najdoslednije borila za slobodu i ravnopravnost hrvatskog naroda« garancija da će borba protiv okupatora i njihovih frankovačkih slugu biti dosljedna, da se s pravog puta neće skretati.

Komunistička promičba svojim plitkim i stalno ponavljanim parolama poziva Hrvate i Srbe da pristupe »narodno oslobodilačkom pokretu«. Komunisti su »širokogrudni« i ne pozivaju samo komuniste, nego i sve protivnike Novog poredka, sve demokrate i sve rodoljube. Svi se ti elementi i »demokrati« i »rodoljubi« i

Srbi, mogu okupiti oko partizana i da se bore za svoje ideale. Za sve njih komunisti se u svojim letcima razbacuju primamljivim frazama. Za rodoljube naročito ističu gubitak Dalmacije, Međumurja, Gorskog Kotara i Hrvatskog primorja, te najhrvatskije pokrajine, a za »demokrate« svih boja i uvjerenja despotizam fašističkih režima. Tako isto i fraze o »slavenskoj solidarnosti« je na dnevnom redu i već poznata teza da je »fašističkim okupatorima cilj da unište naše slavenske narode, najprije srpski pa onda i hrvatski«. Ovo ima uspjeha u toliko više, što se sa službene strane, iz podpuno razumljivih razloga, izbjegava svaka razprava o gubitku nacionalnog teritorija, a potom što držanje talijanskih vojničkih snaga prema mjesnom grkoistočnom življu nije neprijateljsko, nego mnogi znaci govore upravo obrnuto.

Komunisti napadaju hrvatska sela i iz njih odvode viđenije Hrvate-Ustaše i pale im kuće. Odvode seljacima blago, a potom pozivaju seljake, da dođu po to svoje blago i to da dođu sami gospodari. I ljudi odlaze po svoje blago komunistima u šumu, ili šalju svoje žene i djecu. Komunisti vraćaju blago seljacima samo ne ustašama. Naravno da tu priliku komunisti obilno iskorišćuju u svoje promičbene svrhe. I oni su tom promičbom uspjeli. Uspjeli u toliko, da seljački svijet počinje vjerovati, da se komunisti bore samo protiv Ustaša i Talijana. Jedno obližnje selo vratilo je puške (koje je bilo dobilo za obranu od komunista) uz obrazloženje, da su im komunisti poručili da njima t.j. seljacima puške nisu potrebne, te neka ih vrate natrag odakle su ih primili ili pak da puške izruče komunistima.

Koliko su se ti odnosi isprepleli i kolika je zbunjenost nastupila kod našeg življa najbolje pokazuje slijedeći primjer. Pred nekoliko dana komunisti su iz Modruša (središte istoimene općine) sa sobom u šumu odveli općinskog načelnika (u samom mjestu nalazi se jača oružnička posada od blizu 100 ljudi). Žena odvedenog otišla je komunistima u šumu, da izmoli da joj se muž pusti jer »da ovaj nije ništa skrivio«. Komunisti su joj obećali da će stvar »ispitati«, pa ako ovaj nije »kriv« da mu neće ništa na žao učiniti. U međuvremenu stanovnici Modruša spremali su deputaciju koja je imala otići čak u Drežnicu (glavni stan komunista) da moli da im se načelnik pusti na slobodu. Međutim načelnik se vratio natrag i dalje vodi svoje poslove.

c.) U koristnost talijanskih oružanih snaga na ovom području i u njihovo iskreno prijateljstvo naš čovjek nikako ne može vjerovati. Val nepovjerenja i gotovo otvorenog neprijateljstva prema talijanskim vojnim vlastima sve više zahvaća naše stanovničtvo.

Teško bi bilo, gotovo nemoguće, iznijeti sve razloge za jedno takvo protutalijansko raspoloženje našeg življa. Bilo bi možda pogriješno misliti, da je do tog protutalijanskog raspoloženja (koje

je u stalnom porastu) došlo uslijed mnogobrojnih i kadkada potpuno neopravdanih hapšenja naših ljudi od strane talijanskih vojnih vlasti, ili uslijed pričinjanja štete našim građanima po talijanskoj vojci, siječi privatnih šuma pa čak i voća, ili uslijed bahatog držanja talijanskih vojnika, koji se prijete našim seljacima internacijom pa čak i samokresom u ruci ako im ovi nisu voljni prodati jaja, šunku, janje i slično, nego to raspoloženje ima svoj dublji smisao i ozbiljnijih razloga.

Mada se o gubitku nacionalnog teritorija izbjegava svaka rasprava po dnevnim novinama i povremenim publikacijama, to ipak taj gubitak nije ostao nezapažen. Protudržavna promičba se je, uostalom već potrudila, da taj gubitak još i poveća. Samo taj razlog bio bi dovoljan, da se u širokim narodnim slojevima stvori jedno raspoloženje, koje nebi bilo blagonaklono prema talijanskoj vojsci, odnosno prema Italiji.

Međutim, ono što ovdašnji čovjek najteže osjeća, to je neaktivnost talijanskih oružanih snaga. Teroristička djelatnost komunističkih banda na ovom djelu župe, koji se nalazi na području Obalnog pojasa (a to znači dvije trećine teritorija) nikako ne prestaje.

Eto, ta neaktivnost talijanskih trupa, to izbjegavanje svak[og] otvorenog sukoba sa komunistima, najdublji je razlog neraspoloženja hrvatskog življa prema talijanskoj vojsci, neraspoloženja koje se može u jednom trenutku pretvoriti u otvoreno neprijateljstvo.

Ova je župa u izvještajima Ministarstvu unutarnjih poslova i ostalim oblastima stalno isticala bojazan hrvatskog stanovničtva u iskrene i prijateljske namjere talijanske politike u pogledu ovih krajeva. Ta bojazan nije izčezla, nego naprotiv ona uzima sve to više maha. Danas gotovo nema Hrvata, koji nebi navodio hiljadu razloga za tu opravdanu bojazan. Ta bojazan se pretvara gotovo u izvjestnost kod širokih narodnih slojeva uslijed stava koji zauzima talijanska vojska prema mjestnom grčko-istočnom življu. Raspoloženje grko-istočnjaka prema ustaškoj Hrvatskoj dobro je poznato i sa sigurnošću se može uztvrditi, da bi se grkoistočni živalj u alternativi: Hrvatska ili Italija, priključio ovoj drugoj. To talijanske vojničke vlasti dobro uočavaju, pa se je bojati, da od toga Talijani ne pokušaju izbiti za sebe neki politički probitak. Uostalom, početak te toliko opasne političke »igre« kao da je već započeo. Talijanske vlasti oboružale su 100 seljaka-Srba iz Ličke Jesenice (občina Plaški, kotar Ogulin), koji bi imali sa talijanskom vojskom a i samostalno suzbijati komunističko-partizanske napade. Jedan dio tih oboružanih seljaka nalazi se već i kasarniran u Plaškom. Hrvatski živalj je sklon u njima vidjeti toliko omrznute četnike, pa je uzbuđenje kod njega veliko a i opravdano.

Sigurno je, da ovo naoružanje Srba u Ličkoj Jesenici predstavlja početak razdvajanja između grko-istočnog življa i pobunjenika, ali nije baš sigurno, da to razdvajanje ujedno predstavlja i jedan prohrvatski pokret i jedan pozitivni prilog hrvatskoj državnoj ideji. Taj pokret možda je prije protalijanski. U obćini Plaški ovo naoružanje Srba pratile su izvjesne pojave, koje bi više govorile u prilog ovog drugog mišljenja. Međutim talijanske vojne vlasti ne misle ostati samo na ovom. One se nose mišlju da ovaj eksperimenat, ako se pokaže uspjelim (naravno sa gledišta interesa talijanske politike) primjene što obilnije. Srbsko pučanstvo na taj način dolazi do oružja i u jednom trenutku odnos snaga između hrvatske vojske i naoružanih srbskih postrojba može biti vrlo poremećen na štetu hrvatske vojske.

Najnoviji događaji još više su uzbudili hrvatsko pučanstvo. Krajem mjeseca svibnja i u toku ovoga mjeseca predalo se talijanskim vojnim vlastima preko 100 Srba— dojučerašnjih odmetnika, koje su talijanske vojne vlasti odmah ustrojili u vojničke postrojbe, koje stoje pod zaštitom talijanskih vojnih vlasti i obrazuju stvarno četničke odrede— udruženja.

Ove vojničke postrojbe sastavljene isključivo od pravoslavaca imaju nesumnjivo protuhrvatski karakter, što njeni pripadnici i ne kriju. Talijanske vojne vlasti prema ovim odmetnicima-povratnicima postupaju naglašeno blagonaklono i srdačno, ostavljajući im oružje i podpuno slobodno kretanje. Interesantno je primjetiti, da odmetnici-povratnici katoličke vjere koji su se povratili svojim kućama njih 7 — nisu tretirani kao povratnici pravoslavne vjere nego se nalaze pritvoreni po talijanskim vlastima u Vrbovskom.

Stalno odgađana vojna akcija prema Drežnici i Jasenku, (dvama najjačim središtima komunista) dade se objasniti jedino tako, da talijanske vojne vlasti nastoje to pitanje riješiti **ne vojnički,** nego politički, t.j. produbiti rascjep među komunistima i od njih podpuno odvojiti pravoslavni živalj, postrojiti ga u četničke odrede a potom tim odredima pobijati komuniste. Politički efekat bio bi: prikazati da među komunistima nema pravoslavnog življa nego samo Hrvata.

Iz svih tih pod a.), b.), i c.) navedenih razloga među hrvatskim pučanstvom zavladalo je jedno takvo raspoloženje, koje bi, ako se žurno ne popravi, moglo imati katastrofalne posljedice. Kriza je prvenstveno političke prirode, pa se samo i političkim sredstvima dade liječiti. Odnosi između talijanskih i naših vlasti moraju se vidljivo poboljšati i postaviti na jednu novu, zdraviju bazu. Talijanske vlasti moraju pružiti više djelotvornih dokaza za svoje prijateljske i savezničke namjere prema hrvatskom življu. Dok hrvatskom življu ne bude u tom pogledu pruženo više jamstva, više dokaza u iskrene i prijateljske namjere Talijana u pogledu

ovih krajeva, sa službene strane toliko isticano prijateljstvo između naših dviju zemalja, na terenu doživljavati će stalne poraze i demantije.

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN
(M.P.)[1] **Jurica Marković**

BR. 165

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVOG DOMOBRANSKOG ZBORA O AKCIJAMA PARTIZANA U DRUGOJ POLOVINI LIPNJA 1942 GODINE

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Ob. Br. 6378/Tajno

U Sisku, dne 8. VII. 1942.

Predmet: Doglasno izvješće za DRUGU POLOVINU mjeseca LIPNJA 1942. godine.

1.— MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA (Glavni stožer-Očevidnostni odjel),
2.— ZAPOVJEDNIČTVU II. DOMOBRANSKOG SBORA,
3.— ZAPOVJEDNIČTVU III. DOMOBRANSKOG SBORA,
4.— VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU.
5.— S A S T A V A K.

Na temelju zapovjedi Mindoma — Glst. — Očevidnostni odjel — Očev. Br. 4163/Tajno od 11. studenog 1941. godine, dostavljam doglasno izvješće za DRUGU POLOVINU MJESECA LIPNJA 1942., sastavljeno na temelju prikupljenih podataka u sliedećem:

II. B) KOMUNISTIČKA AKCIJA I PROTUMJERE.

Komunistička partizanska akcija na području ovog sbora i dalje je u stalnom porastu, naročito južno rieke Save i Kupe, gdje partizani drže u svojim rukama pojedine predjele ili ih ugrožavaju. U sjevernom dielu ovog sbornog područja pojavljuju se male

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska Velika Župa Modruš Ogulin.

skupine partizana; njihova je akcija više promičbenog značaja, uz pljačku po selima i mjestimičnog oštećivanja željezničke pruge.

Grupa Kordunaških N.O.P. Odreda (pukova) provela je preustrojstvo na taj način, da je od ranijih dvaju odreda formirano tri odreda, koji se sada nazivaju pukovima.[1]

I. PUK (raniji II. Kordunaški N.O.P. Odred) i nadalje ispoljava jaku aktivnost u kotaru Pisarovina i Karlovac.

II. PUK (ranije I. Kordunaški N.O.P. Odred) drži u svojim rukama Vojnić i ugrožava željezničku i cestovnu komunikaciju Skakavac—Vrginmost, kao i cestu Karlovac—Slunj.

III. puk novo je ustrojeni odred Kordunaške grupe. On vrši napade na prugu Karlovac—D. Dubrave i na cestu Ogulin—Slunj, koja je padom pontonskog mosta na r. Mrežnici podpuno u partizanskim rukama.[2]

Akcija Ličkog Ustaškog Sdruga imala je vidnog uspjeha u tome, što je onemogućila podhvate Ličkog **N.O.P. Odreda** protiv Bihaća i okoline. Nadalje je očistila lievu obalu rieke Une i zadala osjetljive gubitke partizanima.

N.O.P. Odred Banije pojačao se dobivši naoružanje od zarobljenih domobranskih postrojbi na području između rieke Gline i Petrinjice i prema još neprovjerenim podatcima ima sada (5) pet bataljona. Ugrožava ciele kotare Petrinja, Glina, Dvor, a dielom Kostajnicu i Vrginmost.— Napada i želj. prugu Caprag—Sunja i Sunja—Kostajnica, te cestovnu komunikaciju Kostajnica— Bos. Novi, a želj. pruga Petrinja—Glina ponovo je porušena na dielu od želj. postaje Bačuge do Maje i onesposobljena za svaki promet. Cesta Petrinja—Gora—Glina nesigurna je za promet.

I. Krajiški N.O.P. Odred svojom aktivnošću i osvajanjem Krupe i ostalih posada na desnoj obali Une između Novog i Bihaća podpuno je prekinuo željezničku vezu Bos. Novi—Bihać (porušen želj. most kod Krupe), tako da se obskrba Bihaća mora vršiti zrakoplovom.

Po dobivenim podatcima izvršio je I. Krajiški N.O.P. Odred napad na Krupu 20. VI. sa snagama od oko 1.000 ljudi, sa nekoliko topova i bacača i sa više strojnica, tako da su naše daleko slabije snage u Krupi podlegle. Napad na Otoku izvršili su partizani sa oko 1.300 ljudi, a i napade na straže duž pruge izvršili su nadmoćnim snagama, te je osiguranje pruge napušteno, pošto je pruga prekinuta i porušena.

Naša posada u Krupi sastojala se je od 140 domobrana i 120 ustaša, od toga spasilo se je prebacivanjem preko Une 51 domobran i 70—80 ustaša. Naša posada u Otoku, sastojeća od oružnika i mi-

---

[1] Ovaj podatak je netačan. Tada su bila samo dva odreda, Prvi i Drugi kordunaški NOP odred, i nisu se nazivali pukovima.

[2] Na ovom sektoru djelovao je Drugi kordunaški NOP odred.

licionera uspjela je da se prebaci na lievu obalu Une. Naša posada u Blatni, sastojeća od 50 domobrana zarobljena je. Od straža, koje su osiguravale prugu nestalo je 33 domobrana, a spasili se 1 častnik i 26 domobrana.

Slovenski partizani, vrše i nadalje prepade na pojedina sela i teroriziraju pučanstvo, prebacivajući se na naše područje iz pograničnog pojasa okupirane provincije »Lubiana«. Skupini iz Žumberačkih planina uspjelo je prebaciti se na našu teritoriju krečući se u predjelu Stojdraga—Kalje—Sošice—Vivodina—Draganoš—Samobor.

Primorsko-Goranski N.O.P. Odred sa središnjicom u Drežnici računa se već na 3.500 ljudi, a naoružanje njegovo na 1500 pušaka, 30 strojnica i strojopušaka. Ovaj odred ugrožava i ruši željezničku prugu Generalski Stol—Sušak, ugrožava i smeta promet na Lujzijanskoj cesti, uznemiruje hrvatsko pučanstvo i vrši pritisak na pravoslavno pučanstvo, da se pridruži partizanima.

Sjeverno od rieke Kupe i Save ispoljile su se tri skupine partizana: **Lonjska i Turopoljska skupina i skupina Bilogora.** Ove skupine su za sada još malene. Njihova je djelatnost više političko-promičbena, pljačke i odvođenje istaknutih pripadnika ustaškog pokreta. Mjestimično napadaju na željezničku prugu Sisak—Velika Gorica i Dugo Selo—Kutina, odnosno Bjelovar—Garešnica.

Kao važnije momente u odmetničkoj akciji od posljednjeg izvješća do danas, navodim sliedeće:

U kotaru Pisarovina: 14/15. VI. odbijen je napad skupine od oko 150 partizana na Lasinju.[3]

18. VI. posjekli su partizani 10 b.b. stupova i pokidali žice na liniji duž ceste 7 km sjev. zapad. od Pokupskog.

26. VI. grupa partizana napala je samovoz na putu Pisarovina —Pokupsko. Iz samovoza uzeli su neke stvari, a 1 oružnika i 1 domobrana razoružali. Istodobno pokidali su b.b. žice.

U kotaru Jastrebarsko: 15/16. VI. o.g. upalo je 10 partizana u obćinu u Klinča Selo.

22. VI. o.g. pojavila se grupa od 15—20 partizana u s. Bude (6 km sjeverno od Krašića).

23. VI. o.g. napalo je 12 partizana na cesti kod s. Budinjaka iz zasjede 2 njemačka vojna samovoza. Ranjena su 3 njemačka vojnika. Partizani su samovoze zapalili i uništili.

24. VI. o.g. na putu između Kalja i Budinjaka partizani napali su samovoz sa hranom za ustaše. 1 oružnik poginuo, a 1 ustaša

---

[3] Napad na Lasinju vršili su partizani Prvog kordunaškog NOP odreda.

ranjen. Samovoz je ostao neoštećen i produžio put ne zaustavljajući se.

U kotaru Samobor: 21. VI. oko 30 partizana predvođenih jednom ženom došlo je u »Lipovački Dom« (10 km zapadno od Samobora). Iza toga otišli su partizani u s. Draganoš, gdje su zaplienili 5 pušaka, a odavde otišli su prema Žumberku.

U kotaru Vojnić: 23. VI. od naše posade Brezova Glava poslato je 40 ljudi prema Cerovcu. U Tušiloviću dobili su iznenadnu vatru iz zasjede, te su poginula 2, ranjena 11, a 8 ih je nestalo.[4]

U kotaru Glina: 23. VI. o.g. napadnut domobranski povoz od 1 kola na putu 2 km istočno Gline; povoz i 1 domobran nestali, 1 ranjen a 1 poginuo.

24. VI. o.g. odbila je naša straža napad partizana na most kod Maje. 1 domobran poginuo, a 1 ranjen. Samo mjesto Maja opljačkano.[5]

Istog dana napadnut je samovoz na cesti Glina—Bučica. 3 ustaše spašeni, a 5 ustaša nestalo. Od 10 građana 4 poginula, a 1 ranjen. Samovoz zapaljen i izgorio. Partizani zaplienili 2 sanduka streljiva i 1 sanduk bombi.[6]

25/26. VI. o.g. odbijen napad na željeznički most na Maji.

U kotaru Petrinja: 18. VI. o.g. skupina od oko 30 partizana došla je na državno dobro Topolovac (7 km jug. istoč. od Siska), gdje su učinili manje štete i odnieli novac.

23. VI. o.g. skupina partizana[7] upala je u s. Budičina. Ustaše stupili su u borbu sa partizanima. Poginulo je 3 ustaša, a 1 je ranjen. Na strani partizana poginulo je 3, a više ih je ranjeno. U Budičini partizani zapalili su školu i 1 posebničku zgradu, koje su izgorile. Iz sela odveli su učitelja, za čiju se sudbinu ne zna.

Istog dana napad na s. Taborište, Čuntić i Hrastovicu, — odbijen je bez gubitaka.

Pruga kod Tešnjaka razrušena je istodobno u dužini od 500 metara, a b.b. linija sa stupovima porušena u dužini od 1 km.

Tokom istog dana napadnuti su radnici, koji su popravljali prugu kod Tešnjaka (7 km južno od Petrinje), te su se morali povući u Petrinju i obustavili rad.

25. VI. o.g. napali su partizani I. bojnu Petrinjskog sdruga kod s. Jošavice, ali su protjerani. Naši gubitci 1 mrtav, a na strani partizana 10 mrtvih i veliki broj ranjenih.

---

[4] Ovaj napad izvršile su Druga četa Prvog bataljona i Treća četa Drugog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda. Opširno o ovom napadu vidi dok. br. 54.

[5] U ovoj akciji učestvovale su Prva i Treća četa Prvog bataljona NOP odreda Banije.

[6] Napad na ustaški kamion izvršio je Četvrti vod Prve čete Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda.

[7] Dijelovi Trećeg i Petog bataljona NOP odreda Banije

26. VI. o.g. stiglo je u Petrinju 80 domobrana, koji su bili od partizana zarobljeni po željezničkim postajama: Rudice, Blatna, Otoka i Bos. Krupa.

29/30. VI. o.g. upali su partizani u s. Mađari i opljačkali ga. Istodobno upala je skupina partizana u s. Cepeliš i odvela sa sobom 9 novaka prelaznika koji su bili pozvani na službu rada i htjeli se pozivu odazvati.

2. VII. o.g. partizani napali su s. Čuntić (8 km južno od Petrinje), zapalili 7 kuća, ubili 11 ljudi i 20 odveli sa sobom u zarobljeničtvo. Opljačkali stoku i razne stvari. Narod se izselio.

Istog dana zapalili su željezničku postaju Kraljevčani i zarobili domobransku posadu. Isto tako napali su željezničku postaju Bačuga, stražu zarobili, a željez. postaju i školu zapalili.[8]

U kotaru Sisak: 30. VI. o.g. došlo je 26 partizana u s. Cerje (7 km sjev. zap. od Letovanića), gdje su održali promičbeni govor.

1. VII. o.g. pod teretnim vlakom, koji je vozio iz Siska prema Zagrebu eksplodirao je pakleni stroj 2,5 km pred postajom Turopolje. Stroj i pruga neznatno oštećeni. Pruga je odmah popravljena i promet uspostavljen.

3. VII. o.g. upalo je oko 30 partizana[9] u s. Letovanić sa jednim teretnim samovozom. Iznenada napali su oružničku postaju i razoružali oružnike nakon kraće borbe. Partizani su došli u Letovanić iz Pokupskog, te su putem u Farkašiću razoružali jednu obhodnju od 3 oružnika.

U kotaru Kostajnica: 24. VI. o.g. u s. Panjani (5 km sjev. zap. od Kostajnice), vozeći se na kolima, napadnut je iz zasjede i poginuo bojnik Dragutin Turković, 1 narednik i 2 domobrana.

29/30. VI. o.g. jedna skupina od oko 400 partizana[10] napala je na selo Majur. Partizani zapalili su općinsku zgradu, željezničku postaju, željezničko skladište, te zgradu pilane i magazin državne manipulacije drva. Prije nego su partizani zapalili navedena skladišta, odnieli su živežne namirnice i drugu robu iz skladišta.

---

[8] U napadima na dobro utvrđeno ustaško uporište selo Čuntić, domobransku posadu i željezničku stanicu u selu Bačugi i Kraljevčanima i na vodovod grada Petrinje učestvovao je cijeli NOP odred Banije.

Napad na seosku ustašku miliciju u selu Čuntić izvršili su Treći i Peti bataljon NOP odreda Banije, potpomognuti bacačem mina.

Ovi bataljoni izvršili su napad i na željezničku stanicu u Kraljevčanima, koji je vrlo brzo uspio. Domobranske posade su se predale nakon prvog ispaljenog plotuna. Jedna četa Četvrtog bataljona NOP odreda Banije na juriš je zauzela željezničku stanicu u Bačugi i zarobila stražu od 19 domobrana. Poslije toga predala se cijela domobranska posada u Bačugi. U svim ovim akcijama zaplijenjeno je 138 pušaka, 5 puškomitraljeza i oko 12.000 metaka.

[9] Četvrta četa Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda

[10] Treći i Peti bataljon NOP odreda Banije

Sa sobom odveli su 1 domobranskog poručnika i 1 vodnika. Na našoj strani poginula su 2 građana. Gubitci partizana nisu poznati.

Nakon napada na Majur, partizani su otišli prema selima Kukuruzari i Mečenčani.

. . .

U kotaru Udbina: Mjesto Udbina još uviek je obkoljeno od partizana i obskrba se vrši zrakoplovom.[11]

U kotaru Gospić: 21. VI. o.g. oko 800 partizana[12] napalo je oružničku postaju i selo Široka Kula. Posada Široka Kula prihvatila je borbu, držeći se izvanredno hrabro. Iz Gospića upućena je pomoć našoj posadi u Širokoj Kuli, te je neprijatelj nakon 17-satne borbe potisnut sa gubitcima od 30 mrtvih i još više ranjenih, dok su na našoj strani poginula 3 domobrana i 4 milicionera, a ranjeno 3 domobrana i 1 zarobljen. Od građanstva partizani su odveli sa sobom 7 osoba. Partizani su građanima zarobili 31 pušku . . .

22. VI. o.g. odbijen napad partizana na s. Žabicu i Lički Novi. Naši gubitci 6 mrtvih i 4 zarobljena; partizanima pala je u ruke 1 strojnica i 7 pušaka sa streljivom.

U kotaru Perušić: Komunisti napali su obhodnju oružničke postaje Perušić — 3 km istočno Perušića. Na našoj strani 1 mrtav, kod komunista 1 mrtav i više ranjenih.

U kotaru Korenica: 15. VI. o.g. prilikom čišćenja zemljišta od komunista po ustašama i talijanskoj vojsci oko Prijeboja, poginulo je u borbi oko 70 partizana. Na našoj strani poginula su 2 talijanska častnika, 6 vojnika i 1 ustaša ranjen.

U kotaru Otočac: 6. VI. o.g. grupa partizana upala je u grkoistočno selo Podum (3 km istočno od Otočca). Stanovnici sela razbježali su se, većina ih je pobjegla u Otočac. Talijanske vlasti podielile su ovim seljacima 100 pušaka za zaštitu sela, našto su se partizani povukli.

10. VI. o.g. odbijen napad odmetnika na selo i oružničku postaju Dabar.

15. VI. o.g. odbijen napad odmetnika na s. Vivoze (1.5 km jug. zap. od Otočca).

17. VI. o.g. komunisti obkolili su oružničku izpostavu Lešće. U vojarnu ušlo je nesmetano 6 komunista u ustaškim odorama, jer su oružnici mislili da su zaista ustaše. U vojarni razoružali su i odveli sa sobom svu momčad: 1 oružnika, 6 domobrana i 18 mili-

---

[11] U opsadi Udbine učestvovali su lički bataljoni »Pekiša Vuksan«, »Krbava« i »Mićo Radaković«.

[12] Prvi bataljon Drugog ličkog NOP odreda i četiri voda Trećeg bataljona Drugog odreda. Opširno o toku napada vidi dok. br. 60.

cionera, te zaplienili 37 pušaka, 1 strojopušku, 30 bombi i 3.000 naboja.

Izpostava Lešće popunjena je nanovo domobranima, a po ovom slučaju povedena je iztraga.

Naknadno se doznalo, da su se 3 domobrana izpostave Lešće priključili komunistima.

19/20. VI. o.g. odbijen napad na izpostavu i selo Lešće.

U kotaru Slunj: 6. VI. veća skupina partizana napala je u šumi kod Drežnik Grada naš odred od 24 oružnika i ustaša, koji su primili borbu i odbili napad. Ranjena su 3 oružnika.

Istog dana odbijen je napad na naš odred od 50 ljudi 4 km istočno od Drežnik Grada.

11. VI. o.g. partizani su napali Blagajski zaselak i odnieli seljacima po bielom danu 11 pušaka.

14. VI. o.g. održali su partizani skupštinu u Slivnjaku.

29. VI. o.g. napali su partizani Drežnik Grad sa svih strana. Napad je odbijen.

1. VII. o.g. partizani su napali Rakovicu. Napad je odbijen. Na našoj strani 3 ranjena.

U kotaru Ogulin: 17. VI. o.g. partizani razorili su 500 m. pruge između postaje Josipdol i Vojnovac.

19. VI. o.g. teretni vlak, koji je vozio iz Gornje Dubrave prema Tounj—Zdencu, naišao je na izvađenu tračnicu. Stroj sa tenderom, 2 cisterne, 1 vagon sa brašnom i službeni vagon izkliznuli su. Partizani otvorili su strojopuščanu vatru na vlak nakon izkliznuća. Vlak su pratili talijanski vojnici. 25 cisterna ovog vlaka je probušeno; vagon sa brašnom, 1 cisterna i službena kola izgorila su.

1 talijanski vojnik je ubijen. Strojovođa i 2 ložača po partizanima su odvedeni i za njihovu sudbinu se ne zna.[13]

20. VI. o.g. odbijen napad na Plaški.

Istog dana oštećena je pruga između postaje Plaški i Vojnovac, ali je odmah popravljena.

22. VI. o.g. odbijen napad na oružničku postaju Modruš.

Istog dana zapalili su partizani školu u s. Draga (3 km južno od Plaškog).

23. VI. o.g. završile su se borbe kod pontonskog mosta preko rieke Mrežnice kod s. Juzbašića (15 km sjev. zap. od Slunja), kada je partizanima uspjelo da savladaju i zarobe našu posadu u Tržiću i stražu kod navedenog mosta.[14]

---

[13] Rušenje pruge i napad na vlak izvršio je Prvi bataljon Prvog kordunaškog NOP odreda, potpomognut od jednog voda Prvog bataljona Primorsko-goranskog NOP odreda.

[14] Tržić je oslobodila Treća četa Drugog bataljona, uz pripomoć jednog voda Prve čete Trećeg bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda. Napad je trajao od 17 do 23 lipnja, kada se posada predala.

24. VI. o.g. napali su partizani[15] odjel talijanskih vojnika, koji je sjekao drva u šumi 4 km sjev. ist. od Ogulina. U borbi je na strani Talijana 4 vojnika poginulo, 6 ranjeno, a 20 zarobljeno.

28. VI. o.g. jača skupina partizana[16] napala je domobransku stražu kod vodocrpa na rieci Mrežnici u s. Katići. Straža se nakon borbe morala povući, te su partizani porazbijali sve strojeve na vodocrpu.

1. VII. o.g. napadnut je školski vlak između postaje Lička Jesenica i Blata. Ima više mrtvih i ranjenih.[17]

U kotaru Vrbovsko: 15. i 16. VI. o.g. zaposjeli su partizani cestu Vrbovsko—Severin n/K., te su zaustavili promet i vršili kontrolu putnika i prolaznika, nedozvoljavajući da se što prenese u Vrbovsko. Dva domobrana zarobljena su od partizana.

19. VI. o.g. oštećena je pruga između postaja Hrvatske Moravice i Vrbovsko. U kraćoj borbi između talijanske obhodnje i partizana poginuo je jedan talijanski vojnik.

19. i 20. VI. o.g. zaposjeli su partizani cestu u s. Zdihovu i cestu u s. Nadvučniku, te spriečili svaki promet prema Karlovcu i Vrbovskom. U Zdihovu zaplienili su 1 poštanski putnički samovoz, a u Nadvučniku zaplienili su službenu poštu općinskom stražaru općine Severin n/K.

20. VI. o.g. obkolili su partizani Severin n/K.

21/22. VI. o.g. odbijen je napad na oružničku postaju Bosiljevo.

U kotaru Kraljevica: 16. VI. o.g. napali su partizani[18] talijanske vojnike koji su popravljali pokidanu b.b. liniju kod Zlobina, te je 7 talijanskih vojnika teže ranjeno.

17. VI. o.g. na želj. pruzi između postaje Lič i Fužine pucali su partizani[19] na stroj sa tenderom i ranili strojovođu. Zatim su zapalili stražaru broj 420, koja je izgorila.

Istog dana zaustavili su kod Zlobina jedan teretni samovoz sa drvima, te ga zapalili.

24. VI. o.g. oštećena je pruga između postaje Zlobin i Drivenik, te je stroj i nekoliko vagona naišlog teretnog vlaka na tom mjestu izkliznuo.[20]

---

[15] Prvi bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda

[16] Treća četa Prvog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda

[17] Napad na vlak izvršila je Treća četa Trećeg bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda. Zarobljeno je 29 Talijana, 4 domobrana i 3 četnika, i zaplijenjeno 25 pušaka, 2 pištolja i 500 metaka.

[18] Dijelovi Primorsko-goranskog NOP odreda

[19] Drugi bataljon Prvog primorsko-goranskog NOP odreda

[20] Prugu su razorili dijelovi Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Na to mjesto je naišla kompozicija sa naftom i benzinom. Lokomotiva i više vagona su potpuno uništeni. Promet je bio obustavljen dva dana.

27. VI. o.g. komunisti su ponovno razstavili spoj željezničkih tračnica između Zlobina i Drivenika, te se je jedan stroj naišlog teretnog vlaka prevrnuo, našto su banditi otvorili vatru na vlak. Promet je prekinut.[21]

U kotaru Senj: 6. VI. o.g. na putu Senj—Žuta Lokva (5 km jug. ist. od Vratnika) sačekali su i napali su partizani[22] 3 talijanska samovoza u kojima je bilo 30 vojnika. U ovoj borbi poginulo je oko 12 talijanskih vojnika, a nekoliko ih je ranjeno. Od partizana poginula su 2, a 1 ranjen.

Povodom ovog napada Talijani su zapalili u Žutoj Lokvi (kotar Brinje) 5 kuća i strijeljali 4 seljaka, jer se iz njihovih kuća pucalo na Talijane.

21. VI. o.g. veća grupa oboružanih komunista napala je na selo i oružničku izpostavu Krivi Put (7 km sjev. ist. od Senja). U ovoj borbi učestvovalo je 2 oružnika i 42 pričuvna domobrana. Za vrieme borbe, koja je trajala 10 sati uspjelo je komunistima da zapaljivim bombama zapale zgradu izpostave, uslied čega se je posada morala predati.

Istog dana napali su komunisti s. Veljun ($3^1/_2$ km jug. ist. od Krivog Puta). Oružnička posada povukla se je pred nadmoćnijim neprijateljem.[23]

U kotaru Karlovac: 24. VI. o.g. oko 100 partizana zaposjelo je Velebit od mjesta Velika Močila (7 km sjev. ist. od Starigrada) do mjesta Ivine Vodice (2 km sjev. ist. od Velikih Močila).

U kotaru Knin: 17. VI. o.g. napali su partizani talijansku obhodnju na želj. pruzi Knin—Kaldrma. Ovom prilikom poginula su 4 talijanska vojnika, 3 ranjena, a 2 zarobljena.

20. VI. o.g. održali su komunisti zbor u s. Markovcu (4 km istočno od Kosova), gdje se nalazi njihov stožer. Na zboru je prisustvovalo oko 400 ljudi, seljaci iz obližnjih sela, koja su sela u posliednje vrieme prešla komunistima.

3. — KOMUNISTI:

Na području I. Sbora komunistička djelatnost je nepromjenjeno jaka. U II. Talijanskoj zoni postoji u malom obimu četnička akcija, ali do sada nije imala u saradnji sa talijanskim i našim vlastima vidnog upliva u čišćenju partizana.

Komunisti nastoje širenjem letaka na sve moguće načine, da vrše promičbu i da šire partizanski pokret. U najnovijim letcima

---

[21] Prugu su razrušili borci Prvog primorsko-goranskog NOP odreda. Uništene dvije lokomotive i osam vagona. Promet je bio obustavljen šest dana.

[22] Prvi bataljon Primorsko-goranskog NOP odreda

[23] Napad na Krivi Put, Veljun i Podbilo izvršila su dva bataljona Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

ističu u svojoj promičbi postignute uspjehe kod Priedora i kod Bos. Krupe, pokraj ranijeg uobičajenog sadržaja letaka o lažnim uspjesima Rusa i napadanja fašizma, nacionalsocijalizma i ustaškog pokreta, te uz pozivanje domobrana, da se priključe partizanskom pokretu.

Mora se priznati, da promičbu vrše vrlo smišljeno, jer koriste izkustva komunista u Srbiji. Partizani ne spominju nigdje komunistički program i ideje komunizma, već se predstavljaju kao narodna vojska koja se bori protiv okupatora, te tako pridobivaju i Hrvate, osobito iz talijanske Dalmacije i iz II. zone.

...

b) U DALMACIJI:

U obalnom okupiranom području Kraljevine Italije prilike su veoma nesređene. Hrvatski narod na ovome području je vrlo nezadovoljan.

12/13. VI. o.g. u s. Vodice (10 km zapadno od Šibenika) komunisti su ubili 8 talijanskih karabiniera i 8 rizničkih stražara. Povodom ovoga Talijanske vlasti ukidaju manje brojčane karabinierske i rizničke postaje.[24]

16. VI. o.g. Talijani su ukinuli dosadanje stalne straže u selu Širitovcima (kotar Knin) i u selu Popović (kotar Drniš), koje su straže do sada obavljale službu na graničnim prelazima.

c) u BIELOJ KRAJINI:

Na području Slovenije, okupirane po talijanskim vojnim vlastima, vode se ogorčene borbe sa partizanima. Veći dio naroda nalazi se po šumama.

...

IV.— OBĆI ZAKLJUČAK.

I pokraj poduzete akcije »Kozara« u pozadini operirajućih naših snaga pojavile su se jače skupine partizana, koje ugrožavaju naše izolirane posade u dolini Une. Zbog toga je potrebna ponovna temeljna akcija čišćenja cielog područja na desnoj obali Une i obim obalama r. Sane.

U Kordunu se stanje pogoršalo, partizanske snage su se preformirale i pojačale, tako da insurgirana zona dostiže sve do Kupe i zahvaća već i na lievu obalu Kupe i desnu obalu Save, tj. u čisto hrvatske predjele.

Naše posade Petrinjskog i Kordunskog Sdruga su preslabe i nemoćne da sprieče akciju partizana, koji likvidiraju slabe posade sa jakim snagama i uopće su počeli sa koncentričnim napadima prikupljenih snaga, pri čemu im je uspjeh osiguran.— Ova

---

[24] Akciju je izvela Primorska četa, koja je u to vreme formirana.

akcija može se parirati samo sa dovoljno jakim snagama, kojih na području I. Domobranskog Sbora nema, jer se naše postrojbe još uviek nalaze na području II. i III. Domobranskog Sbora.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL
(Rumler)
Rumler

BR. 166

IZVADAK IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 1 SRPNJA 1942 GOD. O NAPADU NA PRUGU GOSPIĆ—OGULIN KOD PLAŠKOG[1]

Komanda V. armijskog korpusa
8970 1. 7. 42[2]
14239 2. 7. 42[3]
1. 7. 9 časova[4]
Stražarnice 22 i 23 (8 km jugoistočno od Plaškog)[5]

— Voz koji je dolazio iz Ličkih Jesenica iskočio je iz kolosjeka sa lokomotivom i dva vagona, uslijed odvrtanja tračnica. Jake grupe napale su voz. Gubici: 5 mrtvih i 6 ranjenih putnika, 1 mrtav, 3 ranjena i 10 zarobljenih vojnika. Iz Ogulina je poslat naoružani voz.[6]

Vrhovnoj komandi[7] 14270 2. 7.

---

[1] Operativni dnevnik Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« pisan je rukom.

[2] Broj i datum pod kojim je izvještaj poslat iz Komande Petog armijskog korpusa.

[3] Broj protokola pod kojim je izvještaj zaveden kod Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« i datum zavođenja.

[4] Dan i čas kada se događaj odigrao.

[5] Mjesto gdje se događaj odigrao.

[6] Ovu akciju je izveo Prvi bataljon Prvog odreda štaba Grupe kordunaških NOP odreda. Vidi dok. br. 78.

[7] »Vrhovnoj komandi« — znači da je dopis o ovome događaju upućen Vrhovnoj komandi od strane Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija«. Brojevi koji slijede t.j. 14270 i 2. 7. znače broj pod kojim je Vrhovna komanda obavještena i datum kada je to učinjeno.

BR. 167

NAREDBA PREFEKTURE ZADAR OD 1 SRPNJA 1942 GOD. ZA HAPŠENJE I INTERNIRANJE PORODICA PARTIZANA SA PODRUČJA BIOGRADA

Kr. Prefektura Zadra — Zadar 1 srpnja 1942-XX
odeljenje — Kabinet
br. prot. 1847

Predmet: Čišćenje ustaničkih porodica —

Komesaru agenata javne sigurnosti — Gosp. Bitossi Mario
Zadar

i na znanje: Kvestoru — **Zadar**
Komesaru općine **Biograd**
Komandi diviziona Kr. Karabinjera **Zadar**
Komandi Finansijske straže **Zadar**
Komandi crnih košulja 7-og skvadrističkog bataljona —

Biograd

Na dan 2 srpnja u cilju izvršenja naredbe Guvernerata br. 150 od 7 juna biće ostvareno čišćenje a zatim transport u koloniju za to određenu na Molatu, rodbine svih građana sa teritorije općine Biograd za koje se pokaže da su prešli u ilegalnost.—

Tim povodom naređujem da se sutradan u zoru pristupi hapšenju rodbine o kojoj je riječ, sa gore naznačene teritorije a koji su obuhvaćeni spiskom.—

Taj spisak će, međutim, u momentu izvršenja moći da pretrpi izvjesne izmjene bilo u povećanju ili u smanjenju, jer je potrebno da se ne uhapsi rodbina onih koji su na nesumnjiv način emigrirali u Hrvatsku ili drugde, u cilju zaposlenja pa prema tome nisu prišli ustanicima.—

S druge strane moći će po vašoj zapovijesti biti uhapšena rodbina onih koji nisu obuhvaćeni ovim spiskom a pokaže se da su prišli ustanicima.—

Zato je potrebno da budete u tijesnoj vezi sa Općinskim Komesarom i Karabinjerskom stanicom zbog eventualne posljednje revizije spiska.—

Za ovu operaciju kojom ćete vi upravljati raspolagaćete pored 4 agenta i sa 10 karabinjera Biogradske stanice, 10 karabinjera iz Komande Diviziona i 20 finansijskih stražara koje će dati mjesna Komanda kao i sa 100 Crnokošuljaša iz 7-og skvadrističkog bataljona.

Bićete pomagani od strane poručnika Kr. karabinjera Ricciotti Renza.—

Svako lice će moći da ponese sobom neki pokrivač, neki stoni prekrivač i lično rublje isključivši svako pokućanstvo.—

Čim budu uhapšeni, ovi članovi porodica biće transportovani na brod »Ammiraglio Viotti« koji će sutra u toku prepodneva stići u Biograd.—

Na vaše zauzimanje će, prije polaska, biti predat Komandantu broda potpuni spisak sa generalijama uhapšenih i ukrcanih lica.

Smatram suvišnim obraćati vam pažnju na važnost i delikatnost dužnosti koja zahtijeva vaše naročito interesovanje i inicijativni duh da se ne bi desile izvjesne nezgode. —

Prefekt
Bruno

BR. 168

DOPIS MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA ITALIJE OD 2 SRPNJA 1942 GOD. U VEZI INTERNIRANJA PORODICA PARTIZANA I NJIHOVOG PREBACIVANJA U ITALIJU

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
INSPEKTORAT ZA RATNU SLUŽBU
Sekretarijat

Br. prot. 17981/303—6 Rim, 2 srpnja 1942 — XX

HITNO-PERSONALNO
STROGO POVJERLJIVO

PREFEKTIMA KRALJEVINA
i radi znanja:
GUVERNATORATU DALMACIJE ZADAR
VISOKOM KOMESARIJATU LJUBLJANA

PREDMET: Udaljavanje porodica ustanika sa istočne granice. —

Posebna delikatna situacija u kojoj su se našle kvarnerska i zadarska provincija, kao i provincije sa jugoslovenskih teritorija anektiranih Italiji, zahtijevala je hitno ostvarenje specijalnih mjera političkog karaktera u cilju normalizacije odvijanja života u ovim zonama. Nedavno je naređeno udaljavanje iz kvarnerske

provincije porodičnih grupa — ukupno oko 1.000 lica — i njihovo premještanje u druge provincije — isključujući provincije južne i ostrvske Italije — i to po 20 u svakoj.

Na osnovu naređenja koje je izdalo ovo Ministarstvo, neki prefekti su izjavili da nemaju mogućnost da smjeste u svojoj provinciji tako neznatan broj evakuiranih i da su, u svakom slučaju, njihove mogućnosti za prijem takve da se mogu smatrati već iscrpljenim.

U tom pogledu treba smatrati da je u sadašnjem momentu potrebno puno razumijevanje nametnutih, hitnih potreba, kojima se mora udovoljiti na odgovarajući način savlađujući sve teškoće.

Stoga, pošto treba pretpostaviti da će se vršiti dalje evakuacije sa teritorija na istočnoj granici, mole se ekselencije prefekti sjeverne i centralne Italije da izvole već sada narediti prijem ostalih kontingenata evakuiranih, starajući se osim toga i da se upute u seoske općine i upotrebe u poljoprivrednim ili drugim radovima prema sposobnostima svakog pojedinog.

Treba imati na umu da se eventualni zahtijevi usmjereni na to da se neka provincija poštedi od primanja drugih evakuiranih neće moći uzeti u obzir, pošto ovo Ministarstvo nema mogućnosti da na drugi način udovolji ovakvim potrebama koje će moći nastati u pomenutim provincijama.

ZA MINISTRA
Potpis nečitak

BR. 169

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 3 SRPNJA 1942 GOD. O ODLAGANJU SUĐENJA UHAPŠENIM OMLADINCIMA IZ SPLITA I NJIHOVOM INTERNIRANJU U ITALIJU

Šalje A.R.	Šifrovani telegram br. 6002. —	Šef Šifrantski ured Prizia

Upućeno: Pretsedništvu ministarskog savjeta Rim

Zadar, 3/7,42 13.30^{h}

Predmet: odlaganje suđenja omladinskoj komunističkoj organizaciji. —

Šalje: S.G.
Viza: GG.—PS.—Kabinet—

6002.— Pred Specijalnim sudom bi trebalo da se održi rasprava protiv 101-og okrivljenog iz omladinske komunističke organizacije u Splitu. Od ovih, 41 je ispod 18 godina. Da bi se izbegao bučan proces s obzirom na godine velikog broja osuđenih i mogućnost njihovog moralnog iskupljenja, moje je mišljenje da bi privremeno trebalo odložiti suđenje i sve okrivljene poslati u razna mesta poluostrva da bi uz odgovarajući nadzor bili iskorišćeni za rad. Pomišljam na rudnike Karbonija ili druga slična mesta. Izlažem tom Pretsedništvu svoje ideje da bi ispitalo konkretne mogućnosti korišćenja tih lica. Kao što sam već rekao krivični postupak bi bio odgođen uzdržavajući se od opozivanja već odobrenog ovlašćenja u prilog onih koji budu dali ozbiljne znake da su se opametili.

Guverner Bastianini

BR. 170

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 3 SRPNJA 1942 GOD. O BORBI PARTIZANA PROTIV CRNIH KOŠULJA KOD VODICA

GUVERNATORAT DALMACIJE

TELEGRAM

Državna šifra

Poslato: 3 srpnja 1942 XX.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA I SIGURNOSTI

RIM

Br. 0011409 Gab. P.S. Dana 2-og tekućeg u mjestu S. Giovanni Agro, Vodice, Zadar tri voda od ukupno oko 100 crnokošuljaša bataljona »Vespri« došla su u sukob koji je trajao oko dva sata sa naoružanim bandama ustanika.[1] Imali smo 7 mrtvih i 17 ranjenih među milicionarima. Ne znaju se protivnikovi gubici.

Za guvernera
Stracca

[1] Primorska četa iz sastava Sjevernodalmatinskog NOP odreda

Mod. 844

GOVERNO DELLA DALMAZIA

Indicazioni d'urgenza

TELEGRAMMA CIFRA DI STATO

Spedito il 3 luglio 1942 XX° ore

INTERNI SICUREZZA

ROMA

N.0011409 Gab.P.S. punto Giorno 2 andante località S.Giovanni Agro Vodice di Zara tre plotoni ~~di~~ complessivamente circa 100 ~~uomini~~ Camicie Nere battaglione Vespri venivano conflitto durato circa due ore con bande armate ribelli punto Si lamentano sette morti et diciassette feriti fra Militi punto Sconosconsi perdite avversari punto

Pel Governatore
Stracca

Fotokopija dokumenta br. 170

BR. 171

IZVADAK IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 7 SRPNJA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKU KOLONU KOD OTOČCA

Komanda V. arm. korpusa
9243 7. 7. 42
14604 8. 7. 42
6. 7. u 9 časova
Rapajin Dolac (Senj XI — GU)

— Kolonu leteće pošte, koja je dolazila iz Otočca, blizu tog mesta napala je jaka pobunjenička formacija. Pratnja, nakon otpora koji je pružila zabarikadirana u zgrade, otstupila je u pravcu Otočca, odakle su stizala pojačanja. Za vreme otstupanja pobunjenici su opkolili odeljenje u zaštitnici. Gubici: 1 oficir ranjen, nestao jedan sanitetski oficir, jedan poštar i 17 vojnika. Teret nije pretrpeo štete. U toku su dalja proveravanja.[1]

Vrhovnoj komandi 14640 8. 7.

[1] Ovu akciju su izveli dijelovi Udarnog bataljona štaba Grupe NOP odreda za Liku. Opširnije vidi u dok. br. 93.

BR. 172

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 7 SRPNJA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKU KOLONU NA CESTI SENJ—NOVI, O PALJENJU SELA LEDENICE OD STRANE TALIJANA I BORBI U SELU LUKAR

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 724
U Gospiću, dne 7 srpnja 1942.

SASTAVAK:

Predmet: Dnevno izvješće
od 7. srpnja do 9 sati.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU (II. Odjel)
2. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
3. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (Glavno pobočničtvo) Opatička ul. 11/II.

ZAGREB

4. ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA

SISAK.

Oružnička postaja Ledenice od 30. lipnja javlja:

29-VI. oko 7 sati nepoznati broj naoružanih partizana dočekalo je na državnoj cesti Senj — Novi, na mjestu Vlaška peć, »Kozica« (9 km. s.z. od Senja) talijansku preselicu, na koju su otvorili puščanu vatru.

Prilikom ovog napada poginulo je 11, a teže ranjeno 17 talijanskih vojnika. Na strani partizana gubitci nisu poznati.

Talijanske vojne vlasti nisu izašle na lice mjesta da izvide slučaj.[1]

30-VI.o.g. Talijanska vojna posada koja se nalazi u selu Ledenice (4 km. i. od Novog), zapalila je kuće seljaka iz Ledenica i to: Petra Miloševića, Mate Miloševića, Jandre Vitešića, Puline Mi-

[1] Napad na talijansku kolonu izvršio je Drugi bataljon Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

loševića, Stepana Kumadine, Milana Vlatkovića i Ivice Butkovića, svi iz sela Ledenice, obćine iste, kotara Novi. Kuće su zapalili jer sumnjaju da vlasnici imaju veze sa partizanima.

Familije iz izgorjeli kuća uputili su na obćinsko poglavarstvo Ledenice, da im nađe mjesta za stanovanje.

* * *

Oružnička postaja Oklaj od 3. srpnja javlja:

29-VI. u 11 sati oko 250 naoružanih partizana došlo je iz planine Promine i zauzelo selo Lukar (3 km. i. od Oklaja). 30-VI. o.g. odjel naših oružnika i domobrana iz Oklaja i Knina i jedan odjel talijanske vojske stupili su s njima u borbu koja je trajala istog dana od 7 do 16 sati. U borbi je poginuo 1 talijanski častnik, 4 vojnika, a 10 ih je ranjeno. Na strani partizana palo je oko 59. Kod naših oružnika i domobrana nije bilo gubitaka. Po svršenoj borbi naš odjel uhitio je 2 živa partizana, koji su predani talijanskim vojnim vlastima u Kninu, a od strane talijanske vojske uhićen je partizanski vođa Ljubo Faut rodom iz Zlarina kod Šibenika.

Ostali partizani su se razbježali po planini Promina.[2]

* * *

Zastupa zapovjednika,
zamjenik pukovnik,
(Pavelić)
Pavelić

---

[2] Borbu protiv Talijana, ustaša i domobrana vodio je bataljon »Bude Borjan« Sjevernodalmatinskog NOP odreda. Opširnije o napadu talijanskih i ustaško-domobranskih snaga vidi u dok. br. 74.

BR. 173

OBAVJEŠTENJE KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 9 SRPNJA 1942 GOD. O AKCIJI ČIŠĆENJA NA OTOKU BRAČU

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
Služba I

V.P. 118 9/7 1942-XX

Predmet: Hvar — Ustanička aktivnost. —

Prot. br. 3840/I Pov. lič. prilozi

Ekselenciji Guverneru
Dalmacije **Zadar**

Zahvaljujum na saopćenju iz akta br. 97/pov. od 6-og tekućeg u pogledu situacije na Hvaru, nota ovoj Komandi kao ona, analogna, sa Brača.

Danas 9-og na otoku Braču počeće akcije čišćenja sa tri bataljona koja sam mogao da sakupim, uslijed redukcije garnizona iz 2-e i 3-e zone.

Nije isključeno da će poslije Brača odgovarajuća operacija biti izvršena i na Hvaru.

General Komandant
Q. Armellini

BR. 174

IZVJEŠTAJ KVESTURE ZADAR OD 9 SRPNJA 1942 GOD. O PRODORU PARTIZANA NA PODRUČJE PROMINE

Zadar, 9 srpnja 1942 XX

KR. KVESTURA
ZADAR

Kr. Prefektura Zadra
Kabinet
10 srpnja 1942 XX

Otvoreni
dopis

Br. prot. 04774 Kab.

PREFEKTU

Zadar

PREDMET: Vijesti s one strane granice. —

Radi znanja, prepisujemo slijedeće saopćenje od 6-og tekućeg koje je prispjelo od komesara Ureda javne sigurnosti sa granice iz Kistanje.

»Iznenadna okupacija, od strane 400 ustanika,[1] sela Oklaj (Hrvatska) smještenog u podnožju brda Promina, koja je uslijedila u ranim časovima 29-og prošlog mjeseca, a koja je trajala samo deset časova, izazvala je među obližnjim stanovništvom najživlji utisak i osjećanje panike.

Najverojatnije pojedinosti pomenutog napada bile bi slijedeće:

Oko 3.30 časova 29 juna, četiri ešelona ustanika koji su prodirali iz isto toliko pravaca upala su u naselje i, dok je jedna jaka grupa ustanika pošla odmah ka kasarni hrvatskih žandara (oko 20) da bi likvidirala svaki mogući otpor, drugi su prodrli u župnikovu kuću a ostali su još istovremeno zauzeli strategijske tačke naselja.

Snage hrvatske žandarmerije, koje su uvidjele da imaju posla sa 20 puta jačim snagama od sebe, nisu ispalile nijedan metak iz puške, nego su se dale u bjekstvo u pravcu Širitovaca, gdje su zaista stigle oko 6 časova.

Kao što je poznato ustanici su ubili župnika iz Oklaja don Pavla Marušića, kako kažu neki, među kojima je jedan njegov brat. On je ubijen zato što je vođa ustaša, dok prema kazivanju drugih, zato što su za vrijeme pretresa koji su ustanici izvršili u kući istog nađeni u jednom podrumu sedam puškomitraljeza, ranije u zaduženju bivše jugoslovenske vojske, znatna količina bombi

[1] Radi se o bataljonu »Bude Borjan«. Opširnije o ovome vidi dok. br. 74.

»Sipe« i mnogo municije, kao i jedna lovačka puška i jedan pištolj. Sudbina don Pavla navodno bi pogodila još jednog vjernika, jednog fratra, da nije bilo lične intervencije jednog ustaničkog vođe.

Prema stanovništvu nisu vršena takva nasilja. Štaviše, najsiromašnijim porodicama ustanici su podijelili hranu i novac koje su uzeli iz imućnih seoskih kuća odnosno iz općinske kuće.

Zna se sa sigurnošću da su ustanici opljačkali nekoliko desetina kvintala pšenice, šećera, vina, grožđa, krompira, šunke itd. i da su zatim to transportovali — kamionima rekviriranim za tu potrebu od izvjesnog Čorića iz Oklaja, najprije u Manojlovac a zatim u njihovo sjedište. Oni su napustili Oklaj oko 3 sata popodne.

* * *

Među stanovništvom je zaista nastalo uvjerenje da talijanske okupacione trupe, kao i hrvatske, intervenišu tek dugo posle događaja, a prije svega kad se ustanici već udalje.

U dane od 30-og do 3-eg tekućeg, u Širitovcima je stacionirao jedan bataljon divizije »Sassari«, koji je zajedno sa još jednim bataljonom alpinaca stigao iz Šibenika, a kontingenti hrvatskih vojnika izvršili su čišćenje koje je navodno dovelo do ubijanja i zarobljavanja nekoliko desetina ustanika.[2]

Stanovništvo koje živi s one strane granične linije, u početku alarmirano, steklo je ponovo mir.

* * *

KVESTOR
Doktor Emilio Cocci s.r.

---

[2] Bataljon »Bude Borjan« je imao 3 mrtva i 7 ranjenih. Opširnije o borbi na Promini vidi dok. br. 74.

BR. 175

IZVADAK IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« ZA DAN 10 SRPNJA 1942 GOD. O RUŠENJU PRUGE, O BORBAMA KOD KNINA I AKCIJI ČIŠĆENJA NA OTOKU BRAČU

Komanda XVIII armijskog korpusa
5756 10. 7. 42
14804 10. 7. 42
Noć uoči 9. 7.

Malovan Pribudić Zrmanja

— Ustanici izvršili jak pritisak u zoni željezničke pruge između dva mjesta. Ustanici zauzeli kotu 764 i 851 (Knin RO-DX) i prekinuli prugu između Pribudić i Zrmanja.[1] Na mjesto upućen bataljon inžinjeraca »Escilles« sa baterijama. Akcija u toku. Naši gubici: mrtva 3, ranjena 5, nestala 3.

10. 7. 42
Otok Brač

— Počete operacije čišćenja sa tri bataljona divizije »Perugia« i akcija prema zoni Vidova Gora (Omiš US-AT). Dosad ništa da se javi.

[1] Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred.

BR. 176

IZVADAK IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 11 SRPNJA 1942 GOD. O DIVERZIJAMA NA PRUZI ZAGREB — OGULIN U BLIZINI G. I D. DUBRAVE

Komanda V. arm. korpusa
9425 11. 7. 42
14862 12. 7. 42
Noć između 10 i 11. 7.
G. Dubrave — D. Dubrave

— Putnički voz iskočio iz kolosjeka uslijed odvrtanja tračnica, na otsjeku povjerenom hrvatskom nadzoru. Ustanici su zarobili naše vojnike koji su putovali. Broj nije utvrđen. Zapaljen je prtljažni vagon, ubijena su dva ustaše. Naoružani voz, koji je upućen iz Generalskog Stola, takođe je iskočio prije nego što je stigao u zonu incidenta. Iz Ogulina je upućen naoružani voz br. 10 sa ustaškom željezničarskom jedinicom.[1]

Vrhovnoj komandi 14900 12. 7.

[1] Akciju je izvršio Prvi bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda. Opširnije vidi u dok. br. 97.

BR. 177

IZVJEŠTAJ PRVE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 13 SRPNJA 1942 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU OGULINA, PETRINJE, BJELOVARA, ZAGREBA I VARAŽDINA

ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 1100/Taj.
U Sisku, dne 13. srpnja 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za prvu polovicu mjeseca
srpnja 1942.

1.) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ZAGREB
2.) ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA SISAK
3.) VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZAGREB
4.) ZAPOVJEDNIČTVU 2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE GOSPIĆ
5.) „ 3. „ „ BANJA LUKA
6.) „ 4. „ „ TUZLA
7.) „ 5. „ „ SARAJEVO
8.) „ 6. „ „ MOSTAR
9.) „ ZA UTVRĐIVANJE GRANICE SARAJEVO

Na temelju zapovjedi vrhovnog oružničkog zapovjedničtva J.S. Broj 320/Taj. od 31. srpnja 1941., a prema uputu za organizaciju i rad izvještajne službe predlažem sliedeće izvješće, za vrieme minulih 15 dana.

I. OPĆA UNUTRAŠNJA SITUACIJA:

2. ČETNIČKA AKCIJA:

Na području ove pukovnije više ne djeluju. Na području kotara Ogulin i Vrbovsko četnici su se pridružili Talijanima, s njima surađuju i bore se protiv partizana.

3. O KOMUNISTIMA-PARTIZANIMA

Na području ove pukovnije partizani su učinili slijedeća djela.

Na području krila:

OGULIN

13. lipnja o.g. u 19 sati na putu Bosiljevo — Bosanci, kotara Vrbovsko 25 partizana uhvatili su liječnika općine Bosiljevo Dr. Filipa Veisa te ga sa liječničkim priborom sobom odveli. Za njegovu se sudbinu nezna.

15. lipnja o.g. na putu kod sela Fratrovci, kotara Vrbovsko partizani su skinuli sa jednog teretnog samovoza 2 domobrana oruž. postaje Severin n/Kupi i sobom odveli. Za njihovu se sudbinu nezna.

* * *

19. lipnja o.g. u 17 sati skupina od 15 partizana na putu kod sela Zdihova, kotara Vrbovsko zaustavila je teretni samovoz vlasničtvo Matije Rački iz Severina n/K. koji je vozio putnike u Karlovac, putnike iz samovoza odstranili, samovoz sa upravljačem Račkim u selo Ponikve, kotara Ogulin odveli, Račkog pustili, a samovoz za svoje potrebe zadržali. Rački je ovim oštećen za 200.000 kuna.

20. lipnja o.g. na putu kod sela Nadvučnika, kotara Vrbovsko partizani su uhvatili stražara općine Severin n/Kupi, koji je nosio službenu poštu; svu mu poštu oduzeli, a njega pustili.

20. lipnja o.g. u 2.30 sati partizani su napali sa svih strana mjesto Plaški, kotara Ogulin. Napadaj je odbijen bez gubitaka. Istodobno su partizani prekinuli željez. prugu između željez. postaje Plaški—Vojnovac, kotara Ogulin. Ljudskih žrtava i druge štete nije bilo.[1]

21. lipnja o.g. od 12 do 20 sati u selu Jakšići, kotara Vrbovsko po odobrenju talijanskih vlasti četnici su održali zabavu sa igrankom. Oko 20 sati istog dana čulo se puškaranje na do sada nepoznati način. Četnici su ovo puškaranje prikazali Talijanima kao napadaj partizana, talijanska vojska uputila se prema selu Tomić Dragi kotara Vrbovsko, tamo došla u sukob sa partizanima. Partizani su u borbi odbijeni. Žrtava nije bilo na nijednoj strani.

* * *

24. lipnja o.g. u 10 sati 150 talijanskih vojnika sjekli su drva u šumi Kobiljak, područje kotara Ogulin, gdje su ih napali partizani jakom puščanom vatrom. Poginula su 4, ranjeno 6 i zarobljeno 20 vojnika. Partizani su zarobljene do gola svukli i pustili.

---

[1] Akciju je izvršio Treći bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda.

Ovom prilikom je ubijeno i 5 mazgi. U ovoj borbi je ubijen i 1 partizan.[2]

26. lipnja o.g. iz mjesta Delnica, kotara istog pozvano je na vježbu 6 pričuvnih domobrana, koji se pozivu niesu odazvali već su otišli u šumu i pridružili se partizanima.

...

28. lipnja o.g. u 11.45 sati u selu Begovom Razdolju, kotara Delnice partizani su napali stalnu oružničku stražu. U borbi je poginuo 1 domobran sa iste straže. Napadaj je odbijen.[3]

...

28. lipnja o.g. oko 1.30 sati kod željezničkog vodocrpa na rijeci Mrežnici ispod sela Katići, kotara Ogulin partizani su napali strojopuščanom i puščanom vatrom domobransku stražu od 19 momaka. Straža se povukla bez žrtava. Partizani su vodocrpno postrojenje polupali.[4]

...

19. svibnja o.g.[5] partizani su istodobno napali oružničku postaju: Kamenica, kotara Ogulin, te oružničku postaju Primišljanski Tržić i Primišlje, kotara Slunj. U borbi su zarobili ranjenog poručnika Stipac Ivana zapovjednika oružničkog voda Ogulin.

23. lipnja. o.g. partizani su zauzeli mjesto i oružničku postaju Tržić, zarobili su 60 oružnika i domobrana, u ruke im je palo 60 pušaka, 2 teške i 1 lahka strojnica. Napadaj na Primišlje i Kamenicu je odbijen. U borbi kod Kamenice i Tržića bilo je na našoj strani 3 mrtva i 6 ranjenih. Na oružničku postaju Primišlje partizani stalno napadaju, ali su svi napadaji do sada sa uspjehom odbijeni.

1. srpnja o.g. oko 8 sati između željez. postaje Lička Jesenica i Blata, kotara Ogulin partizani su razorili prugu i na istom mjestu napali na nadošli školski vlak; stroj se sa prikolicom prevrnuo, od putnika ranjen je 1 domobran, a zarobljeni su: 4 domobrana, 3 četnika i 29 talijanskih vojnika. Od građanskih osoba poginuo je 1 muškarac i 1 ženska, dok teško i lakše ranjenih ima više građanskih osoba. Partizani su cijeli vlak opljačkali.[6]

---

[2] Napad na Talijane izvršio je Prvi bataljon Drugog kordunaškog NOP odreda. Vidi dok. br. 67.

[3] Napad izvršili dijelovi Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

[4] Akciju je izvršila Treća četa Prvog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda.

[5] Napadi na Kamenicu, Tržić i Primišlje započeli su 19 lipnja (u dokumentu je pogrešno stavljeno svibnja). Opširno o tome vidi dok. br. 67.

[6] Rušenje pruge izvršila je Treća četa Trećeg bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda.

2. srpnja o.g. oko 2 sata nestao je od svoje kuće iz Ogulina Branko Sušanj iz sela Prapuća, kotara Ogulin. Sumnja se da je otišao u šumu i priključio se partizanima.

6. srpnja o.g. u 1.30 sati partizani su napali selo Musulini i Gomirje, kotara Ogulin. Borbu su vodili sa partizanima četnici. Istodobno su partizani ispalili nekoliko naboja i na vojarnu oružničke postaje u Gomirju. Napadaj je odbijen bez gubitaka. U borbi je poginuo 1 seljak ...

...

19. lipnja o.g. u 5 sati partizani su razvalili željez. prugu između postaje Hrv. Moravice[7] i Vrbovsko, kotara Vrbovsko, pa kada je naišla talijanska vojna ophodnja, partizani su je napali puščanom vatrom, kojom prilikom je poginuo 1 vojnik. Napadaj je odbijen i pruga je popravljena.

26. lipnja o.g. u 24 sata partizani su zapalili željezničku stražaru nedaleko Fužina, kotara Delnice.

PETRINJA

23. na 24. lipnja o.g. oko 250 partizana napalo je domobransku stražu i željezničku postaju u selu Rudice, kotara Bos. Novi. Naši su se povukli u Bos. Novi. Partizani su zapalili 5 kuća, željez. postaju i slagalište oko postaje. Na našoj strani poginuo je 1, i ranjen 1 domobran. Protivnik je imao velikih gubitaka.[8]

23. na 24. lipnja o.g. partizani su napali domobransku stražu na Bišćanica Brdo, kotara Bos. Novi. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

...

27. lipnja o.g. u 1 sat partizani su napali straže kod Dvora na Uni i u selu Matijevići, kotara Dvor n/Uni. Kod Matijevića jedan je domobran ranjen, a 1 partizan zarobljen. Kod Dvora na Uni uhvaćen je Gredelj Stjepan rodom iz Mihovljana, kotara Zlatar, bivši ustaša 3. sata VII. ustaške bojne, koji je 18. svibnja o.g. bio po partizanima zarobljen, a sada je s njima sudjelovao pri napadaju na Dvor. Gredelj je od strane ustaša u Dvoru n/Uni javno streljan.[9]

27. na 28. lipnja o.g. iz sela Slane, kotara Petrinja napustilo je svoje domove 9 pravoslavaca i pobjegli k partizanima.

29. na 30. lipnja o.g. iz sela Cepeliša, kotara Petrinje sa svojim obiteljima pobjegli su u šumu 10 seljaka. Razlog bjegstva, što su nekoji od njih bili pozvani u vojsku.

---

[7] Srpske Moravice

[8] Napad na željezničku stanicu Rudice izvršile su Prva i Druga četa Četvrtog bataljona NOP odreda Banije.

[9] Napad na selo Matijeviće vršili su Drugi i Četvrti bataljon sa jednom četom Prvog bataljona NOP odreda Banije. Vidi dok. br. 70.

29. na 30. lipnja o.g. napustili su svoje domove iz sela Budaševa, kotara Sisak 3 muškarca i 2 ženske i priključili se partizanima.

30. lipnja o.g. u selo Cerje, kotara Sisak došlo je 25 partizana i održali seljacima govor.

30. lipnja o.g. u selu Slana, kotara Petrinja, ustaše iz istog sela ubili su Milošić Ivana iz istog sela, koji je pobjegao iz uza sudbenog stola u Petrinji, gdje je odgovarao radi širenja komunizma.

30. lipnja o.g. u 1 sat oko 500 partizana napalo je selo Majur, kotara Kostajnica. Zapalili su općinsku zgradu, željezničku postaju, željez. skladište, zgradu pilane, pilanu, i magazin državne manipulacije drva. Poginula su 2 seljaka. Osamnajst domobrana i 20 ustaša, koji su osigurali željez. postaju razbježali su se. Partizani su sobom odveli 1 domobranskog poručnika i 1 vodnika.... Odnieli su nekoliko sanduka duhana i cigareta, 25 vreća pšeničnog brašna, 5 sanduka šećera i 3000 kg. graha. U skladištu šumske manipulacije je izgorio 1 vagon kukuruza. Napadači su po svršenom poslu otišli u svoja sela: Krčevo, Kukuruzari, Velešnja i Mečenčani.[10]

1. srpnja o.g. oko 18 sati pravoslavci iz sela Četvrtkovca i Drljače napali su puščanom vatrom na seljaka Miloša Pavkovića iz istog sela, kotara Petrinja, navodno zato, što održava veze sa našim oblastima. Pavković je lakše ranjen. Jednog od napadača drugi dan jedna njemačka obhodnja je ranila i uhvatila.

1. srpnja o.g. oko 9 sati u selu Vodičevo, kotara Bos. Novi partizani su napali jednu domobransku obhodnju, 2 su domobrana ubijeni, 1 je ranjen. Napadači su odnieli njihovo oružje.

1. srpnja o.g. u 22 sata na željez. pruzi Zagreb—Sisak na km. 395.720 kod Peščenice ispod stroja teretnog vlaka eksplodirao je pakleni stroj. Prvi točak stroja oštećen, a tračnica razorena u dužini od 1.20 m. Ljudskih žrtava nije bilo.

1. na 2. srpnja o.g. partizani su zapalili drveni most na potoku Gradusa, 1 km. udaljeno od željez. postaje Sunja, kotara Petrinja.

2. srpnja o.g. oko 3 sata veća skupina partizana i nenaoružanih pravoslavaca napali su selo Čuntić, kotara Petrinja... U borbi na našoj strani poginulo je 10 muškaraca i 2 ženske. Nekoliko je osoba odvedeno u robstvo. Jedan je partizan uhvaćen i odmah streljan po ustašama. Partizani su istodobno napali željez. postaju Kraljevčani, istu zapalili, 17 domobrana zarobili, razoružali i pustili.

Partizani su istodobno napali željez. postaju Bačugu, na pruzi Petrinja—Glina, istu zapalili, zarobili 109 domobrana, razoružali i svukli. U njihove ruke pale su 4 strojne puške.

[10] Opširno o napadu na Majur vidi dok. br. 70.

Momčad oružničke postaje Kraljevčani u ovoj borbi uspjela je oduzeti od partizana: 2 voj. puške, 3 kabanice, 2 ustaška haljinca, 2 partizanske kape i oslobodila 5 ustaša iz sela Čuntića, koje su partizani poveli sobom u robstvo.

U spomenutim napadajima sudjelovalo je 5 partizanskih bataljona odjela Banije. Operacije su izvodili po pismenoj zapovjedi a i pod vodstvom operativnog štaba ovog odjela.[11]

2. srpnja o.g. oko 20 sati na putu iz Letovanića u selo Cerje, kotara Sisak u šumi Frankovac—Dubrava partizani su zaustavili općinskog stražara iz Letovanića Stjepana Brodarića oduzeli mu sve pozive i 2.300 kuna.

3. srpnja o.g. oko 23 sata veća skupina partizana napala je mjesto Dobrljin, kotara Bos. Novi, ovo mjesto zauzela, koga i sada drže. Zarobljeno je oko 150 domobrana i razoružano. Palo im je u ruke 1 bacač granata i 2 teške strojnice. Sve su kuće zapaljene, zgrada željez. i oružničke postaje, te sve zgrade poduzeća Šipada i Ugljenika. Šteta je ogromna.[12]

3. srpnja o.g. oko 19 sati oko 30 partizana došlo je u teretnom samovozu od Pokupskog u selo Letovanić, kotara Sisak stali pred oružničkom postajom, pripucali i razoružali 7 oružnika. Prije dolaska u Letovanić u selu Farkašiću razoružali su 4 oružnika. U Letovaniću po partizanima je ranjen u ruku 1 domobran. Iz općinske zgrade u Letovaniću uzeli su 2 pisaća stroja. Na postaji su razderali sve knjige, slike i izkaze, te sve posteljne stvari odnieli.[13]

4. srpnja o.g. oko 19 sati iznad Kostajnice je kružio jedan naš bombarder iz baze Banja Luke. Naša protuzrakoplovna odbrana otvorila je na njega vatru iz strojo-pušaka, ranila pilota narednika Sulju Kulenovića. Zrakoplov se spustio na jednu ravnicu kraj Bos. Kostajnice. Posada je mislila, da se nalazi na neprijateljskom zemljištu, pa je pilot skočio u rijeku Unu, a izviđač poručnik Brezl Milan, koji je također ranjen, pobjegao u gustu šumu. Motor je oštećen od zrna.

4. na 5. srpnja o.g. partizani su vršili napadaje na Dvor na Uni, Matijeviće i Zamlaču, kotara Dvor n/U. Napadaji su odbijeni bez gubitaka.

---

[11] O napadima na sela Čuntić, Kraljevčane i Bačugu vidi opširno u dokumentu br. 70.

[12] Napad na Dobrljin izvršili su Treći i Četvrti bataljon Prve krajiške udarne brigade uz pomoć Prvog bataljona Drugog krajiškog NOP odreda »Dr Mladen Stojanović«. Zarobljeno je oko 300 domobrana i 5 oficira, a zaplijenjeno: 5 teških mitraljeza, 3 bacača mina, 6 puškomitraljeza, 400 pušaka i drugog ratnog materijala.

[13] Žandarme i domobrane u selima Letovaniću i Farkašiću razoružali su partizani Četvrte čete Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda (grupa u šumi Kljuka).

7. srpnja o.g. oko 3 sata partizani su napali naše straže oko mjesta Gline. Napadaji su odbijeni. Na našoj strani ranjen je jedan ustaša.

7. srpnja o.g. oko 23 sata na željez. pruzi Petrinja—Glina kod stražare broj 18 blizu Gline i na željez. most u Glini partizani su napali naše straže. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

7. srpnja o.g. oko 22 sata partizani su napali domobransku stražu na Veljkića Brdu 3 km. j.z. od Bos. Novog. Na našoj strani ranjeno je 8 domobrana. Uz pomoć oklopnog vlaka partizani su rastjerani.

7. na 8. srpnja o.g. partizani su napali Dvor n/U. i selo Matijeviće, kotara Dvor n/U. U Matijevićima su zarobili 2 naša topa, iz kojih su izbacili nekoliko granata na Bos. Novi i Dvor na Uni. Ova 2 topa naši su jurišem natrag oteli. Državni put između Bos. Novog i Dvora na Uni na jednom mjestu prekopali i brzoglasnu liniju prekinuli. U selu Matijevići nađena su 3 partizana mrtva. U šumi Osoja 1 km. južno od Dvora na Uni nađena je 1 težka strojnica, koju su partizani ostavili.[14]

7. na 8. srpnja o.g. partizani su napali Hrv. Kostajnicu sa sjevernog i sjeverozapadnog dijela. Napadaji su odbijeni.

7. na 8. srpnja o.g. partizani su zapalili zgradu oružničke vojarne u Kraljevčanima, kotara Glina, iz koje su oružnici 6. srpnja o.g. po odobrenju I. domobranskog zbora pod zaštitom jedne bojne Petrinjskog zdruga preselili u selo Hrastovicu. Još su zapalili 12 kuća u Kraljevčanima i 1 kuću u susjednom selu Dragotinji.

8. na 9. srpnja o.g. partizani su napali Dvor n/U., selo Matijeviće, Zamlaču i Strugu, kotar Dvor n/U. Napadaji su odbijeni bez gubitaka.

BJELOVAR

2. lipnja o.g. seljak Dragojević Petar iz sela Popovca, kotara Garešnica odmetnuo se od svoje kuće i pridružio partizanima.

11. lipnja o.g. iz sela Cremušine i Šibenika, kotara Grubišno Polje od svojih kuća odmetnula su se 24 seljaka navodno bojeći se interniranja i vjerovatno se priključili partizanima.

16. lipnja o.g. partizani su raspačali svoje letke u selu Vel. Peratovici, kotara Grubišno Polje.

20. lipnja o.g. po oružnicima postaje Dubrava uhićen je židov Doner Srećko radi prikrivanja razne robe i osobnih stvari.

20. lipnja o.g. u parku pred željez. postajom u Bjelovaru dva deset godišnja dječaka našli su u travi 2 talijanske crvene limene bombe i počeli ih gurati nogama. Jedna je od ovih eksplodirala i oba dječaka ranila po nogama, trbuhu i glavi. Sumnja se, da su

---

[14] O napadima na Bosanski Novi, Dvor i Matijeviće, koje su vršile banijske i bosanske jedinice, vidi dok. br. 91.

ove bombe odbacili 2 talijanska vojnika, koji su u to vrieme sjedili u parku i čekali na vlak.

22. lipnja o.g. u šumi kod sela Malog Grđevca partizani su napali oružničku obhodnju postaje Vel. Grđevac, kotara Grubišno Polje. Napadaj je odbijen bez gubitaka.

22. lipnja o.g. u selo Kostanjevac, kotara Garešnica došlo je u zoru oko 80 naoružanih partizana obučeni u razna odijela, razmjestili se po seljačkim štagljima i tu se cijeli dan odmarali.

22. na 23. prešli su u selo Šimljanicu, kotara Garešnica i tu su ostali cijeli dan. Seljacima kod kojih su se smjestili zaprietili se, da će ih postreljati, ako ih odaju, postavili su nad njima stražu i od njih zahtjevali da ih hrane. Prije prispjeća naše vojske partizani su se povukli u šumu, partizanske začelnice došle su u sukob sa našim snagama, ali bez gubitaka. Partizanima je uspjelo pobjeći u šumu prema Moslavačkoj Planini.

25. lipnja o.g. viđena su 4 partizana kod sela Sišćana kotara Čazma. Poduzeta potjera ostala je bez uspjeha.

25. lipnja o.g. u selo Topolovicu, kotara Grubišno Polje došlo je oko 70 partizana obučeni u domobranske odore sa ustaškim kapama i crvenim zvjezdama naoružani sa puškama, sa dvije lahke strojnice i svaki sa 2 do 3 bombe. Od 4 seljaka partizani odnieli su 4 puške i 160 naboja od učitelja Mate Rajića 1 časničko domobransko odijelo sa činom poručnika i 1 samokres, od 1 lugara 1 samokres i službeni čekić i od jednog seljaka 1 krugovalnik. Pred školom pred sakupljenih 50 seljaka održali su govor, u kome su kazali, da su narodna vojska, da se bore za slobodu naroda i da će u ovom ratu Rusija pobjediti. Među partizanima prepoznat je razbojnik i četnik Bogdanović Gedeon i još 4 njegova druga.[15]

25. lipnja o.g. uhićen je seljak Tandarić Josip iz sela Malo Trojstvo, kotara Bjelovar zato što je kritizirao ustaški pokret.

26. lipnja o.g. oko 6 sati na putu iz sela Zrinj—Bubanj u Šibenik u šumi Grahorine, kotara Grubišno Polje iz busije partizani su napali oružničku i ustašku obhodnju. U borbi je poginuo zapovjednik oružničke postaje Vel. Grđevac oruž. narednik Ostermak Juraj, a ranjen je 1 domobran. Partizani su opkolili 1 oružnika; 10 ustaša i ranjenog domobrana, te ih prisilili na predaju, iste razoružali, odoru svukli a njih pustili. Partizana je bilo oko 80, svi su bili naoružani sa puškama, bombama i jednom strojnicom.[16]

26. lipnja o.g. u 23 sata u selo Dišnik, kotara Garešnica došlo je 27 partizana, od kojih su 2 ženske; razmjestili se po seljačkim štagljima i tu se odmarali. Dne 27. lipnja o.g. partizani su pra-

[15], [16] Odnosi se na Četvrtu četu Trećeg bataljona Prvog slavonskog NOP odreda koja je djelovala u Bilo Gori.

vodobno opazili dolazak oružnika i ustaša, njihova straža dala je znak uzbune pucnjom iz puške, pa su partizani pobjegli u obližnju šumu. Iz šume su ispalili nekoliko naboja na ustaše, ali niesu nikoga ranili. Iza njih u štagljima nađeno je: 300 naboja za pušku, 10 građanskih gunjeva za pokrivanje, 1 dalekozor, 1 domobranska kabanica, umivajući pribor i 6 legitimacija [na] imena partizana.

27. lipnja o.g. oko 24 sata na željez. pruzi između Ivanić Grada i Deanovca, kotara Dugo Selo pod strojem nadošlog brzog vlaka eksplodirao je pakleni stroj, pruga je oštećena u dužini od 70 cm. Stroj je težko oštećen. Ljudskih žrtava nije bilo. Pruga je nakon 6 sati popravljena i saobraćaj uspostavljen.[17]

27. lipnja o.g. u selo Brinjane, kotara Garešnica došlo je 9 partizana, iz kuće odveli ustašu Fijačko Janka, te ga iz pušaka u polju ubili.

28. lipnja o.g. otišao je od svoje kuće seljak Ralić Lazo iz Male Bršljanice, kotara Garešnica i pridružio se partizanima.

28. lipnja o.g. sa paše od stoke otišao Dužda Nikola, star 23 godine iz sela Brinjana, kotara Garešnica i pridružio se partizanima.

30. lipnja o.g. uhićen je u Bjelovaru seljak Nikola Dobrić iz Bjelovara zbog sumnje komunizma.

...

4. srpnja o.g. rano u jutro u selo Miletinac, kotara Daruvar došlo je oko 2.000 partizana pod vodstvom nekog pukovnika bivše jugoslavenske vojske, održali govor u kome su naglašavali, da će oni skoro zavladati.

4. srpnja o.g. u selu Gornji Tkalec, kotara Križevci uhićen je seljak Srečec Stjepan radi uvrede Poglavnika.

6. srpnja o.g. u selu Đurđicu, kotara Bjelovar uhićen je radnik Lisica Bogdan rodom iz Srinjine, kotara Omiš radi uvrede Države.

ZAGREB:

26. lipnja o.g. u selo Dubravčak, kotara Dugo Selo došla je jedna skupina partizana, ubili su ustaškog rojnika Beloš Miju, te od istog oduzeli i odnieli 9.000 kuna.

30. lipnja o.g. oko 3 sata oko 30 naoružanih partizana napali su zgradu općine Oborovo, kotara Dugo Selo. Iz zgrade odnieli 42.000 kuna gotovog novca, jedan pisaći stroj, 1 šapirograf, 6 gunjeva koji su služili za općinske redare. U ovom napadaju nije bilo žrtava.

1. srpnja o.g. oko 22 sata oko 30 naoružanih partizana napali su zgradu općine Orle, kotara Vel. Gorica, razbili općinsku bla-

---

[17] Prugu je minirala grupa diverzanata Ivana Hariša-Ilije Gromovnika.

gajnu i [iz] iste odnijeli oko 38.000 kuna. Poslie ovoga otišli su kod ondašnjeg trgovca Šimunković Dragutina, te u raznim stvarima i u gotovom novcu odnijeli vrednost za 80.000 kuna.

1. srpnja o.g. po oružnicima postaje Vel. Gorica ubijen je partizanski teklić Anton Cvetković, rodom iz mjesta Novo Čiče, kotara Vel. Gorica, koji je održavao veze sa partizanima izvan područja grada Zagreba, inače je boravio u Zagrebu. Kod njega je pronađen komunistički materijal, 1 bomba i 1 samokres.

...

3. srpnja o.g. u 23.45 sati kod sela Prečeca, kotara Dugo Selo eksplodirao je pakleni stroj na pruzi pod kotačima stroja nadošlog njemačkog vlaka. Jedna tračnica otkinuta je u dužini oko 70 cm. Pruga je odmah popravljena i promet uspostavljen.[18]

4. srpnja o.g. kod sela Opatinca, kotara Dugo Selo po ustašama iz Kustošije ubijen je partizanski teklić nepoznatog imena.

...

9. srpnja o.g. u 0.15 sati oko 12 naoružanih partizana upali su u prometni ured željez. postaje Hrv. Leskovac, kotara Zagreb, razoružali stražu od 4 vojnika, iste svukli, odnieli 2 voj. puške sa 90 naboja. Razbili brzoglase i uređaj, odnieli 3.067 kuna gotovog novca. Istodobno su upali i u poštu, koja se nalazi u istoj zgradi, te odnieli 2.095 kuna.

...

Stanje javne sigurnosti nije povoljno, a osobito na području krila Ogulin i Petrinja, gdje je jače djelovanje partizana.

Pod vlašću partizana nalaze se slijedeće oružničke postaje i ispostave:

postaje: Obljaj, Gornji Klasnić, Mali Gradec, Kraljevčani, Mečenčani, Bijelnik, Žirovac, Rujevac, Dobrljin, Svodna, Drežnica, Jasenak, Nova Kršlja, Tržić, Veljun, Perjasica i Krstinja.

ispostave: Miholjsko.

Uslijed ugroženosti od partizana povukle su se slijedeće oružn. postaje i ispostave iz dosadašnjeg mjesta djelovanja u druga mjesta:

postaje: Bović u Čemernicu, Vojnić u Brezovu Glavu, Krnjak u Brezovu Glavu i Grdanjci u Jesenicu.

ispostave: Rosopajnik i Srednje Prilišće u Netretić; Mala Paka i Mrzljaki u Jurovski Brod; Sošice, Vivodina i Kašt u Kostanjevac; Budinjak i Stojdraga u Kalje.

Podatci sa područja oružničkog krila Bihać u ovo izvješće nisu unešeni, jer izvješće uslijed zapreka u prometu još nije primljeno.

Zamjenik zapovjednika
(M. P.) podpukovnik (Mavrić)
Mavrić ppuk

---

[18] Prugu je minirala grupa diverzanata Ivana Hariša-Ilije Gromovnika.

BR. 178

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE GRUPE ZADAR OD 14 SRPNJA 1942 GOD. O ODVOĐENJU U LOGOR NA MOLAT GRUPE PORODICA PARTIZANA IZ SELA ZATONA[1]

Komanda kraljevskih karabinjera Dalmacije
Grupa Zadar — XXII. mob. bataljon.

N. 82/36 prot. Div. III. Zadar, 14 srpnja 1942.A.XX

Predmet. — Čišćenje članova porodice ilegalaca

Guvernatoratu Dalmacije — Vojni kabinet — Zadar
— „ — — Kabinet — „
— „ — — Posebni sekretarijat — Zadar
Generalnoj direkciji policije pri
Guvernatoratu Dalmacije „

Danas u 11 sati parobrod »Viotti« isplovio je iz Zatona — Šibenik — za koncentracioni logor Molat sa 52 člana porodice ilegalaca na palubi, i to:

— muškaraca 10
— žena 13
— djece od 1 do 10 godina 17
— dječaka i djevojčica od 11 do 18 god. 12

Major komandant
Efisio Ligas

(M.P.)

[1] Iz ovoga sela (Zatona) kraj Šibenika talijanski okupatori su u toku 1942 godine odveli gotovo čitavo stanovništvo koje se nije nalazilo u partizanskim jedinicama. Najmasovnije deportiranje vršeno je u srpnju i studenom.

BR. 179

PROGLAS ZAPOVJEDNIŠTVA PETOG ARMIJSKOG KORPUSA I PREFEKTURE KVARNER OD 15 SRPNJA 1942 GOD. O ZAVOĐENJU MJERA PROTIV STANOVNIŠTVA GORSKOG KOTARA[1]

ZAPOVJEDNIČTVO 5. ARMIJSKOG KORPUSA I KR. PREFEKTURA KVARNER
(za pripojena područja)

Proglas pučanstvu Gorskog Kotara (područja pripojena Pokrajini Kvarner i hrvatska područja obuhvaćena u prostoru Hreljin — Lič — željeznička pruga Lič — Delnice — Delnice — Brod na Kupi). (uključiva mjesta)

Uzevši u obzir da je potrebno preuzeti izuzetne mjere za uspostavljanje i držanje javnog reda u gore navedenim krajevima,

ODREĐUJEMO:

I) U gore navedenim krajevima, počam od danas:

— ukinjene su sve granične propusnice i svaka druga dozvola za kretanje u novim područjima (područja pripojena
— Pokrajini Kvarner);
— obustavljen je čitav autobusni promet;
— zabranjeno je kretanje, bilo sa kojim prijevoznim sredstvom i pješke, između naselja i naselja;
— zabranjeno je stajanje ili kretanje, osim u naseljima, u prostoru jednog kilometra na obje strane željezničkih pruga. (Pucati će se bez daljnjeg protiv prekršitelja);
— nastavljati će se samo promet i radovi, koji su u toku i koji se vrše za vojničke vlasti ili redarstvene organe, te pod njihovom zaštitom (područja pripojena Pokrajini Kvarner);
— obustavljen je čitav telefonski, brzojavni i poštanski promet, bilo u naseljima, bilo između istih.

II) U gore navedenim krajevima, počam od danas, biti će odmah strijeljani:

— svi oni, koji, na bilo koji način, će djelovati neprijateljski prema talijanskim i hrvatskim vlastima i četama;
— svi oni, kod kojih će se naći oružje, streljivo i eksploziv;
— svi oni koji, na bilo koji način, će pomagati pobunjenike;

---

[1] Ovaj proglas je u originalu objavljen na talijanskom i srpskohrvatskom jeziku. Redakcija donosi original na srpskohrvatskom.

— svi oni kod kojih će se naći falsificirane putnice, osobne iskaznice i propusnice;
— svi sposobni muškarci, koji će se nalaziti u ma kakvom držanju — bez opravdanog razloga — u borbenoj zoni.

III) U gore navedenim krajevima, počam od danas, biti će srušene do zemlje:
— zgrade, iz kojih će se žaliti[2] talijanske i hrvatske vlasti i čete;
— zgrade u kojima će se naći oružje, streljivo, eksploziv i ratni materijal;
— stanovi, čiji vlasnici su dobrovoljno primili u svoje kuće pobunjenike ili su, na bilo koji način, otišli (iako djelom), da se združe odmetnicima.

Pošto je poznato, da između pobunjenika se nalaze također osobe, koje su bile prisiljene ići u šume, i druge koje se kaju što su ostavile svoje kuće i obitelj, Prefekt Pokrajine Kvarner i zapovjednik 5. Armijskog Korpusa, jamče život svima onima, koji — prije borbe — će se javiti talijanskim četama i će im predati oružje.

Pučanstvu, koje će ostati mirno i će se držati korektno prema talijanskim i hrvatskim vlastima i četama, neće biti potrebno bojati se za svoj život i za svoju imovinu.

15. srpnja 1942. XX.

Za područja pripojena Pokrajini Kvarner
Prefekt
Temistocle Testa

Za ostalu zonu General Zapovjednik
5 Armijskog Korpusa
Renato Coturri

---

[2] Treba: na koje će se žaliti.

BR. 180

IZVADAK IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« ZA DAN 16 SRPNJA 1942 GOD. O BORBAMA U DALMACIJI

Komanda XVIII. arm. korpusa
6010 16. 7. 42
15184 17. 7. 42
16. 7. 42
— Započete su operacije na Velebitu.[1]

16. 7. 42
Željeznička stražarnica 108 (Knin RK-DK)

— Napad na željezničku stražarnicu. Napad je odbijen. Ranjena su tri naša.[2]

16. 7. 42
Vještića Gora

— Prilikom operacije na Vještića Gori u zoni Kazanci (Split UF-DE), jedinice divizije »Sassari« pretrpjele su slijedeće gubitke: mrtvih 2 oficira i 19 vojnika, ranjena 3 oficira i 42 vojnika. Nestalo 47 vojnika.[3]

Hvar

— Završena je operacija čišćenja.

---

[1] O talijanskoj ofanzivi na Velebit vidi dok. br. 109, 115, 119, 126.
[2] Napad su izvršili dijelovi Sjevernodalmatinskog NOP odreda.
[3] Napad talijanskih jedinica na područje Dinare (Vještića Gora) otpočeo je 10 srpnja 1942 godine. Cilj ovoga napada bio je da se opkole i unište dijelovi Odreda za srednju Dalmaciju. Na Vještića Gori se tada nalazio štab Četvrte operativne zone, sa bolnicom i pozadinskim dje-lovima. Talijani su poduzeli napad iz pravca Bosanskog Grahova, Sinja, Vrlike i Vagnja. Pravac od Vagnja i Grahova branio je Prvi dalmatin-ski udarni bataljon i dijelovi bataljona »Starac Vujadin«, a pravac od Sinja i Vrlike Drugi bataljon Odreda za srednju Dalmaciju i ljudstvo iz punktova. Talijani su napadali sa Drugim i Trećim bataljonom 152 puka divizije »Sassari«, Trećim bataljonom 151 puka iste divizije, Dru-gim bataljonom 25 puka divizije »Bergamo«, Drugim bataljonom 26 puka iste divizije, dijelovima 89 legije crnih košulja, 81 divizionom ar-tiljerije, vodom bacača plamena u saradnji sa oko 50 četnika iz Otišića i oko 100 žandara iz Sinja, Vrlike i okolnih sela. Nadiranje talijanskih kolona iz pravca Sinja i Vrlike zaustavljeno je 11/12 noću, a iz Bos. Grahova 12/13 noću. Time je ovaj napad Talijana bio zaustavljen, posle čega su se povukli.

BR. 181

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 17 SRPNJA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ČETNIKE U SELU MOKRO POLJE

17 srpnja 2 XX

0011731 Kab. Javne sigurnosti

Ministarstvu unutrašnjih poslova
Glavnoj direkciji Javne sigurnosti
Otseku A.G.R.

Rim

Djelatnost naoružanih bandi.—

U zoru 14-og tekućeg, u naselju Mokro Polje, na hrvatskoj teritoriji, između Knina i Kistanja, oko 200 partizana napalo je 60 četnika koji su bili posada mjesta.[1] Upleteni u tešku borbu, partizani su upućivali mitraljeske rafale i na kasarnu naše posade, ali kad je kasnije stiglo još 200 četnika, prinuđeni su da se povuku na polazne položaje.

U sukobu su četnici imali 3 mrtva, među kojima je vođa grupe Vačlić Nikola iz Mokrog Polja i 30 zarobljenika. Partizani su naprotiv ostavili na terenu samo 4 mrtva, ali treba smatrati da su imali veće gubitke, pošto imaju običaj da ne napuštaju ranjenike na mjestu borbe.

ZA GUVERNERA

[1] Napad je izvršio bataljon »Bude Borjan«.

BR. 182

IZVJEŠTAJ GUVERNERA BASTIANINIA OD 18 SRPNJA 1942 GOD. O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U DALMACIJI

Otpravljeno	Telegram za otpremu	Načelnik odeljenja
ct) A.P.L.N.	šifrovani	šifre
R.S.	B. 6292	Prizia

Naslovnik
Pretsjedništvo
Ministarskog savjeta
Rim

Zadar, 18.7.1942-XX sati 1.30

Pošiljalac: Gab
Na uvid: G.M. —V.S. —S-P.

Predmet:
Političko-vojna situacija
u Dalmaciji

Za Dučea

05345 General Roatta mi javlja da, pošto je primio naređenje da uputi dvije divizije u Crnu Goru, nije više u mogućnosti da talijanskoj provinciji Dalmaciji dade onaj raspored kojeg sam Vam ja mojim potsjetnikom od 9 srpnja izložio i da je bilo potrebno prije svega započeti jednu vojničku akciju protiv ustanika da bi se zatim obezbijedio jedan stalan garnizon provincijama Zadar i Split.

Moja je dužnost, Duče, da Vas obavijestim da sve do dana današnjega XVIII armijski korpus, koji ima sve svoje divizije s onu stranu granice, nije preduzeo nikakvu veću akciju protiv osam grupa ustanika[1] koji se kriju u dobro poznatim mjestima unutar provincije Zadar a koji već dva mjeseca teroriziraju stanovništvo sela. Oni su se 14 puta sukobili sa crnim košuljama i drugim snagama policije ostavivši mrtvih i ranjenih, ali i nadalje se zadržavaju na teritoriju ohrabreni i pojačani elementima koji prelazeći neutvrđenu i nečuvanu granicu Krke ulaze po volji na naš teritorij. Na moja opetovana traženja i molbe da im se suprotstavi sa jednom brzom i odlučnom akcijom sličnoj onoj izvršenoj u Kotoru, komandant armijskog korpusa mi je uvijek odgovarao da nema dovoljno trupa. Bilo kako situacija nije ni u kakvom slučaju poboljšana od dana 9 juna kad sam imao čast da Vas izvijestim...

Smatrao sam da bi se napustivši treću zonu i dio druge, sredivši situaciju u Kotoru i u Crnoj Gori, imalo dovoljno trupa po-

[1] Odnosi se na bataljon »Bude Borjan«, »Branko Vladušić« i Primorsku četu. Oba bataljona nisu bila na području t. zv. provincije Zadar, jer je bataljon »Branko Vladušić« bio stalno na tromeđi Like, Bosne i Dalmacije, oko Plavna, Zrmanje, Rujišta.

trebnih za italijansku Dalmaciju u kojoj je naš prestiž vrlo uzdrman našom neaktivnošću prema šest ili sedam stotina vrlo aktivnih partizana, ali ne takvih i tolikih radi kojih bi se tražila izvanredna sredstva.

Ne znam, Duče, koliko je generalu Armellini-u potrebno bataljona da ih savlada, ali je potrebno da se završi sa tom neaktivnošću i da se uspostavi redovno stanje. Ja sam poduzeo sve što sam mogao da bi pomogao tome uhapsivši sve rođake ustanika, oduzevši im svaku mogućnost snabdijevanja, nastavivši sa uspjelim policijskim operacijama u cilju otstranjivanja mnogih njihovih kurira i obavještajaca, uspjevši sa zasjedama i brzim akcijama da im zadam znatne gubitke.[2]

Crne košulje, karabinjeri i Metropolitani[3] takmiče se u toj aktivnosti pomažući se bratski, ali budući ne posjedujem i pošto mi ne šalju niti kamione, niti radio aparate za vezu niti ostalu pomoć nisam u stanju da sa policijskim snagama izvršim akciju većeg obima koju situacija zahtjeva.

Bataljoni koji su 10 lipnja po Vašem naređenju upućeni u provinciju Zadar imali su samo jedan sukob sa ustaničkim formacijama u očekivanju drugih snaga koje nisu stigle. Zatim su i ovi bili povučeni u domovinu.

Mjerama preduzetim ovih dana pokazalo se je da na teritoriju Provincije postoje ona 4 bataljona smanjenog sastava koji su u normalno vrijeme sačinjavali trupe Zadra a koji su, kao što znate, sastavljeni od ljudi garnizonskog duha iz još 2 bataljona mitraljezaca po formaciji još slabijih snaga i jednog bataljona koji bi trebao stići iz Splita.

Očevidno je da komanda ne smatra da su te trupe prikladne i dovoljne za suprotstavljanje partizanima koji i dalje ubijaju ljude vjerne Italiji prolazeći nesmetano između dva bataljona.[4]

Pošto takvo stanje traje 40 dana sigurno da ste Vi Duče upoznati sa štetom i porugom koju nam ustanici nanose, Vi koji ste moj starješina, koji ste me ovlastili i koji ste mi dali odgovornost Guvernera Dalmacije.

Stoga smatram neophodnim da se italijanskoj Dalmaciji dodijeli barem jedna divizija, sa odlučnim zadatkom da odmah poduzme akciju protiv 8 postojećih partizanskih grupa.[5]

---

[2] U periodu od 20 svibnja do 18 lipnja ukupni gubici Sjevernodalmatinskog NOP odreda iznosili su 13 mrtvih i 18 ranjenih dok su gubici Talijana bili 278 mrtvih i ranjenih i 84 zarobljena.

[3] Policija (primjedba prevodioca)

[4] Misli se na bataljone koji su se nalazili na granici između anektiranog područja i t.zv. NDH, na liniji Obrovac—Žegar—Ervenik—Mokro Polje.

[5] Divizija je pod nazivom »Zara« formirana u drugoj polovini 1942.

Držim da bi ova divizija odmah poslije toga mogla biti na raspoloženju za druge zadatke pošto mi izgleda da su sadašnji bataljoni smanjenih snaga dovoljni da nakon jedne takve akcije održavaju mir za koji Vas stanovništvo našeg teritorija na sav glas moli.

Bastianini

BR. 183

PISMO PREFEKTA TESTE OD 19 SRPNJA 1942 GOD. O STVARANJU LOGORA NA RABU I O PLANOVIMA TALIJANSKIH OKUPATORA PO PITANJU KOLONIZACIJE

KRALJEVSKA PREFEKTURA KVARNERA

Br. 2573/Gab. Rijeka, 19 srpnja 1942 XX

PREDMET: gradnja baraka.—

Pretsjedniku fašističkog pokrajinskog saveza industrijalaca

Rijeka

Kao što sam vam usmeno rekao u svoje vrijeme skrećući na to vašu ličnu pažnju, na Rabu inspekcija ratnih službi Ministarstva unutrašnjih poslova gradi barake za 20.000 budućih interniraca.

Saznajem da komanda Supersloda treba da se pobrine za barake za još 5.000 daljih. Smatram da vi treba da pozovete riječka poduzeća da ispitaju mogućnost intervencije po istom pitanju drugih firmi iz Brescie, Napulja, Rima i Pescare, da bi podnijele jedan tip gradnje, radi ponovne upotrebe materijala danas korišćenog, da bi se mogao kasnije koristiti za dalje gradnje koje će se poslije rata morati izvoditi na novim teritorijama naročito za kolonističke kuće neophodno potrebne u novoj zamisli problema sutrašnjice. Kad nam je žao razaranja ustaničkih brloga, treba odmah misliti i predvidjeti obnovu koja je bila naša prva misao u dane kada su nove teritorije anektirane. Što je rušilački komunizam spriječio da se odmah učini, učiniće se sutra. A u tome mjesne industrije moraju biti među prvima.

Postarajte se i javite mi šta ste učinili.

Prefekt:
Testa

BR. 184

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE, GRUPE ZADAR, OD 20 SRPNJA 1942 GOD. O ČIŠĆENJU NA OTOKU IŽU I O BROJNOM STANJU LOGORA NA MOLATU

HITNO.

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJA
GRUPA ZADAR — XXII MOBILNI BATALJON

Br. prot. 82/41 Otsjek 3. Zadar, 20 srpnja 1942 A.XX.

PREDMET: Čišćenje.

GUVERNATORATU DALMACIJE — VOJNOM KABINETU

ZADAR

Izostavljeno

Danas od 6 do 14 časova karabinjeri su sa jednom pješadijskom četom na otoku Iž vršili operacije čišćenja porodica odbjeglih.

Nije bilo nikakvog incidenta.

Uhvaćeno je:

muškaraca 27
žena 52
dječaka 31,

koji su zatim koncentrisani u Molatski logor.

U Malom Ižu seljake Petričić Božu od 19 godina i Petričić Miljenka od 15 godina, braću odbjeglog Petričić Žarka, nije bilo moguće naći u njihovim kućama, niti je bilo moguće ući im u trag u poljima.

Pretsjednik općine je obaviješten da potraži ova dva mladića, opominjući ih da se u toku dana prijave karabinjerima u Vel. Ižu, pod prijetnjom ozbiljnih mjera protiv njih i njihovih porodica.

Do danas broj interniraca u Molatskom logoru je slijedeći:

muškaraca 351
žena 566
dječaka 395.

Isti dopis dostavlja se Generalnoj direkciji policije i vojnim vlastima.

MAJOR KOMANDANT
Efisio Ligas s.r.

(M.P)

BR. 185

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE, GRUPE ZADAR, OD 23 SRPNJA 1942 GOD. O ODVOĐENJU U KONCENTRACIONI LOGOR NA MOLAT GRUPE PORODICA PARTIZANA IZ KRAPNJA

Komanda kraljevskih karabinjera Dalmacije
Grupa Zadar. — XXII mob. bataljon.

N. 82/42 prot. Div III. Zadar, 23 srpnja 1942.A.XX

Predmet: — Čišćenje članova porodica ilegalaca

Guvernatoratu Dalmacije — Vojni kabinet Zadar i na znanje
Guvernatoratu Dalmacije — Kabinet
Guvernatoratu Dalmacije — Posebni sekretarijat

Danas u 9 sati parobrod »Viotti«, isplovio je iz Krapnja — Šibenik — za koncentracioni logor Molat sa 98 članova porodica ilegalaca na palubi, i to:

— muškaraca 12
— žena 44
— djece od jedne do deset godina 15
— dječaka i djevojčica od 11 do 18 god. 27

Isto Generalnoj direkciji policije i vojnim vlastima.

(M.P.)

Major komandant
— Efisio Ligas s.r. —

BR. 186

IZVADAK IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« ZA DAN 23 SRPNJA 1942 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKU KOLONU KOD ŽRNOVICE

Komanda VI. armijskog korpusa
11975 23. 7. 42
15642 24. 7. 42
22. 7. 42

Žrnovica (Mostar IN-AF)

— Čete koje su pošle iz Ploča i Gradca sastale su se u Žrnovici gde je izvršen napad na kamione, ne našavši ustanike. Pratnja kamiona od 15 ljudi imala je 12 mrtvih (od kojih 5 ranjenika koji su docnije umrli) i dva ranjena. Jedan kamion uništen. Jedan kamion izvučen. Izgubljena dva puškomitraljeza i lično naoružanje.[1]

[1] Napad je izvela jedna četa bataljona »Jozo Jurčević«.

BR. 187

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKOG SEKRETARA IZ VODICA OD 25 SRPNJA 1942 GOD. O BORBAMA NA PODRUČJU VODICA I O REPRESALIJAMA NAD STANOVNIŠTVOM

NACIONALNA FAŠISTIČKA PARTIJA
FEDERACIJA BORBENOG SAVEZA FAŠISTA ZADRA
Borbeni savez fašista — Vodice

Vodice 25/7/1942 XX

Br. protokola 495 (XX) F
Odg. na dopis br.
od.....
iz Ureda .....
predmet: .....

Federacija Fašista Zadar
br. prot. 340/g p/F-III/J
datum dolaska 27.7
Odgovor .....

POBIJEDIĆEMO![1]

UPUĆENO
FEDERALNOM SEKRETARU

ZADAR

Saopćavam Vam da je dana 24-og i 25-og tekućeg u mjestu Ledine[2] pod mojom nadležnošću izvršeno raščišćavanje od strane bataljona Bersaljera — Zadar, 29-og pješadijskog i bataljona dobrovoljne milicije za nacionalnu sigurnost »Tibar«.

Pošto je naša komanda doznala da bi tog dana u već spomenutom mjestu trebalo da bude skup komunista a kako je već odavno ta zona označena kao epicentar komunizma za obalsku zonu, odlučeno je da se izvrši raščišćavanje.

Prvi susret između komunista i Zadarskog bataljona desio se u 7 30 časova i trajao je bez prekida sve do 11.45.[3]

---

[1] Parola talijanskih fašista

[2] Ledine, zaselak na raskrsnici puteva između Vodica i Zatona, 7 km sjeverno od Vodica.

[3] Ovu borbu vodila je Primorska četa, koja je formirana u lipnju 1942 godine, pretežno od partizana iz Vodica, Zatona i Šibenika.

31

PARTITO NAZIONALE FASCISTA

FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO DI ZARA

Fascio di Combattimento - VODIZE

N.o di protocollo 495/XX/F VODICE 25/7/1942 XX

Risp. al foglio 24 del

dell'Ufficio

Oggetto:

RISERVATA

SEGRETARIO FEDERALE

Z A R A

Data arrivo

Risposta

VINCEREMO!

Vi comunico che il giorno 24 e 25 c.m. in località Lodine, di mia giurisdizione, é stato fatto un rastrellamento dai Btg. Bersaglieri Zara, 29° Fanteria e dal Btg. MVSN Tevere.

Essendo, il nostro Comando, venuto a sapere che in tale data, nella già menzionata località, avrebbe dovuto esserci un'adunata di comunisti essendo stata poi già da molto tempo segnalata tale zona come l'epicentro del comunismo per la zona costiera, il rastrellamento fu deciso.

v Il primo contatto tra comunisti ed il Btg. Zara avvenne alle ore 7,30 e durò, senza interruzioni sina alle ore II,45.

Le perdite del Btg. Zara sono 2 ufficiali caduti, un sergente volontario universitario, 8 bersaglieri caduti e 22 feriti. Quelle del 29 Btg. I fante caduto e due feriti, quelle del Btg Tevere: 3 feriti.

Il nemico in questa azione ha lasciato sul terreno secondo i rapporti dei Com. di Comp. circa 120 morti (uomini, donne e bambini)

Il comportamento dei Bersaglieri del Btg. Zara e degno di elogio: se il Btg. fosse stato provvisto di mortai le perdite didetto Btg. sarebbero stabe di gran lunga inferiori e quelle inflitte ai comunisti molto superiori.

I costoni rocciosi sono stati ad uno ad uno conquistati dai Bersaglieri a bombe a mano, gli ufficiali sono caduti alla testa dei loro reparti (uno e precisamente il Sten. è stato proposto per la medaglia d'oro)

Tra gli ufficiali caduti c'è il Tenente Denaro Antonio di Zara il quale colpito al la testa decedeva sul campo due ore dopo.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 187

Gubici Zadarskog bataljona su 2 oficira mrtva, 1 narednik univerzitetski dobrovoljac, 8 bersaljera mrtvih i 22 ranjena. Gubici 29-og bataljona 1 pješak mrtav i 2 ranjena a bataljona »Tibar«: 3 ranjena.

Prema izvještaju komandira čete neprijatelj je u ovoj akciji ostavio na terenu oko 120 mrtvih (ljudi, žene, djeca).

Držanje bersaljera Zadarskog bataljona je dostojno pohvale: da je bataljon posjedovao minobacače, njegovi gubici bi bili mnogo manji a oni naneseni neprijatelju mnogo veći.

Bersaljeri su zauzimali jedan po jedan stanoviti položaj ručnim bombama, oficiri su padali na čelu svojih odjeljenja (jedan i to baš Sten. je predložen za zlatnu medalju).

Među palim oficirima je i poručnik Denaro Antonio iz Zadra, koji je ranjen u glavu umro dva sata kasnije na polju.

Za vrijeme čišćenja nađeno je:

jedna poljska kuhinja opremljena za 200 ljudi, 2 magacina životnih namirnica, jedno skladište stočne hrane, 7 pušaka bivšeg jugoslovenskog tipa (Mauzer), oko 200 metaka za pušku, 20 ručnih bombi i jedna cijev za laki mitraljez.[4]

S moje strane, ponosan sam što sam učestvovao uz majora Nardelia komandanta Zadarskog bataljona, u takvoj akciji koja je prema riječima samog majora najteža bitka koju je izdržao otkad je njegov bataljon angažovan.

Saopćite u ime zadarskog fašističkog saveza smrt poručnika Denaro njegovoj porodici, i recite da je njegova herojska smrt bila osvećena.

Sekretar faš. saveza
(Riccardo Kiswarday)

(M.P.)

---

[4] Talijani su pronašli jedno partizansko skladište i tu uglavnom, zaplijenili pomenuti materijal.

BR. 188

OBAVJEŠTENJE KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 25 SRPNJA 1942 GOD. O SITUACIJI POSLIJE OPERACIJA TALIJANSKIH TRUPA NA PODRUČJU VELEBITA

ŠTAB XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. prot. 6447/OP V.P. 118, dana 25 srpnja 1942/XX

PREDMET: Situacija poslije operacije na Velebitu i buduća djelatnost.

ŠTABU PJEŠ. DIV. »SASSARI« V.P. 86
ŠTABU ZADARSKIH TRUPA V.P. 141
a na znanje:
ŠTABU PJEŠ. DIV. »BERGAMO« V.P. 73

Ciklus operacija, započet krajem lipnja sa akcijom na Promini[1] iza čega su slijedovale borbe od 3 srpnja kod Vujašinovića,[2] zatim produžen 16 ov. mjes. sa akcijom čišćenja Velebita,[3] završen je juče ulaskom naših trupa u Bruvno, koje je potpuno zapaljeno.

[1] Na području pl. Promine borbe su vođene 28, 29, 30 lipnja i 1 srpnja između bataljona »Bude Borjan« iz sastava Sjevernodalmatinskog NOP odreda i talijanskih snaga sastava: Drugi bataljon 151 puka divizije »Sassari«, alpinski bataljon »Exille«, alpinski bataljon »Fenestrelle«, Prvi divizion 34 artiljerijskog puka. Talijanske snage u ovoj akciji su potpomagali četnici popa Đujića, ustaše i domobrani iz Drniša i Knina. Noću 1 na 2 srpnja bataljon se u grupama probio ka Bukovici (vidi dok. br. 63, 74).

[2] Poslije borbe na području pl. Promine bataljon »Bude Borjan« se prikupljao i sređivao u s. Vujašinovići. 4 srpnja je iznenada napadnut od Drugog bataljona 151 puka divizije »Sassari« i Prvog bataljona 25 puka divizije »Bergamo«, koji je iz srednje Dalmacije prebačen na ovo područje. Napad je izvršen iz s. Ervenik i s. Kanaziri sa namjerom da se bataljon opkoli i uništi. Međutim bataljon je, iako iznenađen, uspio da se preko V. Sljemena probije, prijeđe cestu Žegar—Mokro Polje, koju su Talijani blokirali, i prebaci na zapadne padine Velebita u rejonu s. Rujište. Talijani su imali 3 mrtva i 4 ranjena, bataljon »Bude Borjan« 1 mrtvog i 1 ranjenog. Opširnije vidi u dok. br. 74.

[3] U ofanzivi na Velebitu učestvovale su slijedeće talijanske jedinice: 151 pješadijski puk divizije »Sassari«, alpinski bataljon »Fenestrelle«, alpinski bataljon »Exille«, bataljon »Pinerolo«, artiljeriska grupa »Sussa«, 43 alpinski bataljon, dijelovi 106 mitraljeskog bataljona, baterija 100 m/m iz 34 artiljeriskog puka i dvije baterije iz sastava divizije »Sassari«. Ofanzivu su potpomagale 51 i 121 bombarderska eskadrila. Od četničkih snaga učestvovao je četnički puk »Petar Mrkonjić«.

Čitav teren je do u tančine pretresen, gdje god su pobunjenici pružili otpor, taj je slomljen, a avijacija velikog radiusa tukla je čitavu teritoriju t. zv. Sovjetske Republike u Srbu.[4] Gubici pobunjenika bili su veliki a veoma veliko bilo je izvršeno uništavanje: kuća, životnih sredstava, bunara itd.

Može se smatrati da je potučen i raspršen partizanski puk u južnoj Lici, koji je imao sjedište u Bruvnu a njegovi bataljoni bili raspoređeni kao i organizacija rasprostranjena u cijeloj zoni preko koje su naše trupe prešle.[5]

Praktično se dakle može smatrati da je u toj zoni danas ostala pustinja. Važnost ovoga je očigledna, a naročito je to važno za Dalmaciju, jer će izvedene operacije imati nesumnjivog uticaja na situaciju u toj pokrajini, pošto su u svakom slučaju uklonjene i razbijene pobunjeničke formacije, koje su gravitirale prema njoj i koje su, popunjavane Dalmatincima — podgrijavale pobunu u samoj Dalmaciji.

Ali stvorena pustinja ne smije da nas zavede u zabludu kao da smo postigli definitivne rezultate pošto se pobuna obnavlja; moramo zauzeti takav stav da barem očuvamo postignute rezultate.

U tom cilju biće potrebno:

1) Da se četnička grupa Obrada Bjanka rasporedi u zoni Krupa — Rujište sa zadatkom da spriječi da se tamo opet pojave pobunjenici i ujedno da se stvore uslovi sigurnosti i prilika za obavještavanje za našu posadu u Zrmanji.

2) Da se bez odlaganja započne sa pokretima trupa iz garnizona u Gračacu, u Zrmanji i u Kninu na način da se pustoš održi, da se spriječi postepeno vraćanje života i obnova pobunjeničke organizacije.

3) Da se pojača obavještajna služba — za koju svrhu sam stavio na raspolaganje dovoljno sredstava — tako da se može stalno pratiti situacija, s time da se s vremena na vrijeme intervenira, osim sistematskog pokreta trupa o čemu je rečeno gore.

4) Da se razvije propaganda među stanovništvom i među pobunjenicima sa ciljem da se stanovništvo odvoji od pobunjenika a pobunjenici sami raspu, što bi lako moglo da se ostvari, prema našim informacijama. Sa sredstvima ne treba štediti.

5) Da se produži akcija u zoni zadarskoj, koja je odavna započeta. Ovo popravljanje situacije olakšaće tu akciju... iako je potrebno s vremena na vrijeme procjenjivati situaciju i prilagoditi joj snage, izgleda da se može pomišljati na mogućnost cijepanja

---

[4] Misli se na slobodnu teritoriju u Lici.

[5] Nije postojao nikakav partizanski puk. Treći lički NOP odred i Sjevernodalmatinski NOP odred vodili su borbu sa talijanskim i četničkim snagama ali nisu razbijeni. Vidi dok. br. 115 i 119.

bataljona u kolone od jedne do dvije čete sa ciljem češćeg napadanja teritorija i većeg kontakta sa stanovništvom.

Očekujem od naslovnih komandi njihov program akcije i prve vijesti o preduzetoj aktivnosti. —

Ovjerava prepis
štabni potpukovnik
šef operativne službe.
Dr. Michelotti

General komandant
Q. Armellini s. r.

BR. 189

BILJEŠKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 26 SRPNJA 1942 GOD. O DEJSTVIMA PETOG ARMIJSKOG KORPUSA NA PODRUČJU LIKE

Bilješka

Predmet: Izvještaj V armijskog korpusa o operativnom ciklusu za eliminiranje komunističkih centara Škare i Brloga.

Cilj: iskoristiti masu sakupljenih snaga u Vrhovinama poslije deblokiranja utvrđenja u Bihaću, da bi se eliminirale ustaničke bande iz zone Otočac.

Akcija na Škare: iznenadna akcija 2 kolone usretsređene na okupiranje mjesta i raščišćavanje zone u dubinu.

Akcija na Brlog: a) okupiranje mjesta koncentričnim napadima na isto snažnim kolonama iz Otočca i Škara.
b) Raščišćavanje zone.

Dvije akcije koje su dovele do zauzimanja naznačenih mjesta, razvile su se nailazeći na poneki otpor od strane ustanika, koji su uspjeli da skrenu u pravcu Dabra, zahvaljujući zakašnjenju kolone koja je dolazila iz Škara, a koja je imala dužnost da im presiječe povlačenje.

I pored toga što je operativni ciklus preduzet s namjerom da eliminira ustaničke bande iz zone Otočac, dvije akcije sa kojima je sam ciklus zaključen, izgleda da nisu imale onaj karakter akcija u dubinu koji se mogao očekivati s obzirom na raspoložive snage. U zaključku se podvlači da je baš okupiranjem Škara i Brloga izostavljena ona akcija raščišćavanja zone koja je trebalo da pretstavlja realizovanu fazu operativnog ciklusa.

V.P. 10, 26. 7. 1942 — XX

BR. 190

IZVJEŠTAJ OPĆINSKOG KOMESARA ROMBOLIA OD 28 SRPNJA O ČIŠĆENJU NA OTOKU RAVA I STRIJELJANJU JEDNE GRUPE RODOLJUBA

Br. prot. Veliki Iž, 28. 7. 1942/XX

PREDMET: Izvještaj. —

KR. PREFEKTURI

ZADAR

Pridržavajući sebi pravo da pošaljem detaljni raport o svim događajima koji su se desili od 26 o. m., saopćavam da sam jutros sa trupama pod komandom gospodina kapetana CONCINA Roberta i gospodina karabinjerskog poručnika RICCIOTTI Renza učestvovao u čišćenju otoka Rava,[1] gdje je bilo poznato da su se sklonile mnoge porodice iz Malog Iža nakon zlodjela iz prošle nedjelje.[2]

Tamo je uhvaćeno oko 350 lica, što muškaraca srednjih godina, što žena i djece.

...

U zalivu na Ravi postarali smo se da sva uhvaćena lica ukrcamo na čamce koji su tamo bili usidreni i koje smo odvukli u Veli Iž.

Stigavši tamo postarali smo se, uz odgovarajuće mjere obezbjeđenja, za raspored i smještaj dovezenih lica.

Za to vrijeme je jedan sud, pod pretsjedništvom gospodina kapetana Concina Roberta — članovi kapetan Marangio dr. Ezio, karabinjerski poručnik RICCIOTTI Renzo, komesar općine ROMBOLI Giov. Batt — formiran i, utvrdivši odgovornost 7 lica iz Velog Iža koja su organizirala i pružala saradnju ili pomoć materijalnim izvršiocima zlodjela, na osnovu člana 5 naredbe Guvernera od 7 lipnja 1942/XX — posljednji pasus — naredio je da se strijeljaju niže navedeni:

— Vojvod Enriko, Mihajla i Berčić Ivane, rođen u Velom Ižu 6. 4. 1914
— Bilan Vicko, Šimuna i Bilan Lucije, rođen u Velom Ižu 21. II. 1920

---

[1] Otok u sklopu sjevernodalmatinskog otočja. Nalazi se između Dugog Otoka i Iža.

[2] Odnosi se na razoružanje talijanske pratnje, koje su goloruki omladinci Iža izvršili kad su ih Talijani brodom »Sofija« odvodili iz Iža ka Zadru.

— Bilan Vasilije, Šimuna i Bilan Lucije, rođen u Velom Ižu 9. XI. 1924
— Letinić Ivan, Šimuna i Sutlović Ane, rođen u Velom Ižu 26. XII. 1923
— Bilan Benjamin, Šimuna i Herov Mihaele, rođen u Velom Ižu 19. V. 1912
— Cvitanović Gojko, Mihajla i pok. Sorić Marije, rođen u Velom Ižu 1. 7. 1925
— Škorlić Vinko, pok. Tome i pok. Sorić Mihaele, rođen 19. 6. 1910 u Velom Ižu.

Sud se postarao da se sve stanovništvo Velog Iža sakupi na izabranom mjestu za izvršenje kazne, kako bi prisustvujući istom moglo tačno da vidi kako fašistička Italija umije da kažnjava one koji prekrše njene zakone.

Obratio sam se stanovništvu sa nekoliko opominjućih riječi, nakon čega je kapetan gospodin Concina Roberto pročitao smrtnu osudu i iskoristio tu priliku da kaže plamene riječi protiv onih koji negiraju boga, porodicu i civilizaciju, a koje fašistička Italija namjerava da iskorijeni svim sredstvima.

Osuđeni su imali cinično držanje onog ko zna da je kriv i, prije naloga za paljbu, klicali su »Živio komunizam«. Ovo cinično držanje je još više pojačalo, iako to nije bilo potrebno, ubjeđenje u neposrednu odgovornost svakog pojedinog.

Stanovništvo je jednodušno pokazalo da je razumjelo da je fašistička pravda pravedno pogodila.

Kapetan dr. Marangio i karabinjerski poručnik Ricciotti vrše pažljivo istragu radi nemilosrdnog kažnjavanja drugih krivaca.

Preduzimam mjere za prvo provizorno razmještanje kako bi porodice koje pripadaju ustanicima mogle da ostanu na raspolaganju radi upućivanja u Molatski koncentracioni logor: . . .

Općinski komesar
G. B. Romboli

BR. 191

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 28 SRPNJA 1942 GOD. O SITUACIJI NA TERITORIJU PUKOVNIJE I AKCIJAMA PARTIZANA U SREDNJOJ DALMACIJI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE — TAJNO
J. S. Broj I 431/taj
U Mostaru, dne 28. srpnja 1942.

Predmet: Izvještajna služba za minulih 15 dana. —

1. — VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVIEDNIČTVU (J.S.) ZAGREB
2. — ZAPOVIEDNIČTVU I. I III. DOMOBRANSKOG SBORA (GLST)
3. — OPUNOMOČENIKU MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA ZA VELIKE ŽUPE VRHBOSNA, HUM I USORA I SOLI—SARAJEVO
4. — ZAPOVIEDNIČTVU 1, 2, 3, 4, i 5. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
5. — KRILNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVIEDNIČTVU MOSTAR, DUBROVNIK, OMIŠ I BILEĆA U TREBINJU. —

Temeljem odredaba privremenog uputa za organiziranje i rad izvieštajne službe u vojsci i zapoviedi Vrhovnog oružničkog zapoviedničtva Taj. Broj 320/J.S. od 31. srpnja 1942. podnosim slijedeće izviešće za minulih 15 dana:

I. OBČA UNUTARNJA SITUACIJA

1) **Raspoloženje naroda:**

Raspoloženje hrvatskog dijela naroda, ostalo je u glavnom nepromjenjeno, jer su i prilike koje utiču na to raspoloženje ostale nepromjenjene, a negdje su se i pogoršale. U narodu stalno vlada zabrinutost, neizvjesnost i strah pred događajima koji su na dnevnom redu. Jaka partizanska akcija, osobito na području krila Omiš, glad, uništavanje imovine i dobara doprinose da moral i odpornost širokih narodnih masa pada sve više i više, te stvara mučno stanje utićući negativno na raspoloženje prema državnoj vlasti i nje-

nim predstavnicima. Dobra građana i dalje su izložena napadima bilo partizanskim, četničkim ili pak talijanskim. Ti napadi se ispoljavaju u raznim oblicima, ali su im poslijedice uvijek iste. Narod osjeća pomankanje državne vlasti i čvrste ruke koja bi mu pružila zaštitu i omogućila mu miran život. Nakon preuzimanja vlasti u naše ruke narod očekuje poboljšanje prilika.

Četnički odredi organizirani su od strane talijanskih vlasti u kotarevima Bileće, Trebinje, Nevesinje, Gacko, Ljubinje, Stolac i Čapljina. Ove odrede obskrbljuju talijanske vojne vlasti sa opremom i naoružanjem. Najjača je Nevesinjska grupa. Svi ovi odredi po potrebi surađuju sa talijanskim vojnim snagama u protukomunističkim akcijama. Stav četnika prema našim vlastima, ostao je nepromjenjen. Oni se još nisu opredjelili za suradnju sa našim vlastima. Nepokazuju tendenciju za iskrenu suradnju, a u svojim su postupcima pod uticajem Talijana. Želja je četnika da se istočni dio Hercegovine pripoji Crnoj Gori, a izgleda da u tome nalaze i podršku Talijana. Rad četnika naše stanovničtvo gleda sa nepovjerenjem i strahom. Česti ispadi četnika protiv našeg življa i državne vlasti koji se sastoje u oduzimanju imovine, prijetnjama, izražavanju protiv naše države, još jače ulijeva nespokojstvo među hrvatskim stanovničtvom, osobito muslimanima. — Muslimani srbofili utiču na muslimane da se sa četnicima izmire i stvore snošljiviji odnos. Boravak Ministra Dr. Košaka u Trebinju i Bileću i njegov dodir sa pravoslavcima i četnicima dobro je primljen u narodu, jer u tome vide namjeru vlasti da se jednom srede odnosi i normalizira život. Ipak još nema znakova po kojima bi se moglo zaključiti da pravoslavni dio stanovničtva namjerava napustiti rezervirani stav i priči suradnji. Oni su još nepovjerljivi i sa rezervom gledaju svaki akt vlasti koji se poduzima u svrhu normaliziranja prilika. Drže, da to nedolazi od vlasti iskreno, već da to nalažu sadašnje prilike.

Židovi su i dalje neraspoloženi prema državi i u tom su pogledu nekompromisni. Povučeni su, u stavu su isčekivanja završetka rata vjerujući, da je pobjeda saveznika sigurna.

Talijanske vojne snage i dalje se nalaze na cijelom području pukovnije. Njihove su snage osobito znatne duž obale. I povrh toga, nisu uspjeli niti da smanje partizansku djelatnost a još manje da je likvidiraju na cijelom području Dalmacije — krila Omiš i Dubrovnik. Sve do sada poduzete akcije nijesu dale nikakve rezultate. Najbolji je primjer slučaja na otoku Braču i Hvaru, gdje su talijanske vojne snage u svrhu čišćenja partizana naprosto prošetale otocima i nedošavši u dodir sa pobunjenicima odmah i napustile otoke i ako je komunistička akcija na otocima jaka i agresivna. Na dnevnom su redu komunističke manifestacije, napadi na imovinu i živote građana i državnih službenika. U koliko i podu-

zmu kakvu akciju, onda u najviše slučajeva strada imovina naših građana, koja se pljačka i uništava. Našem stanovništvu nepružaju nikakvu zaštitu od pobunjeničkih napadaja tako, da je ovo ostavljeno samo sebi, a naše su snage nedovoljne da ga zaštite. Ovakav njihov rad doprinijeo je da se neraspoloženje naroda prema njima pojača i da ih nesmatra saveznicima.

Prilikom našeg preuzimanja vlasti od Talijana boravili su članovi državne vlade na području pukovnije i to: Ministar Dr. Košak u Vel. Župi Dubrava i Dr. Andrija Artuković u Vel. Župi Hum. Tom prilikom primili su predstavnike vlasti i došli u dodir sa narodom.

...

3) **Komunizam:**

Komunisti pod vidom oslobodilačke borbe i dalje su veoma aktivni i vrše akcije nesmanjenom upornošću i agresivnošću. Njihova akcija poprima sve oštriji oblik osobito skupina na otoku Braču, Hvaru, oko Sinja i Makarske krila Omiš tako da ugrožavaju cijele predjele srednje i južne Dalmacije. — Nemamo snage za suprotstavljanje, a talijanske snage nepoduzimaju radikalnije mjere da se onemoguće. U koliko i poduzmu kakvu akciju ona je slaba i netemeljita tako, da se svrši sa slabim ili nikakvim rezultatom. Slabo ekonomsko stanje, glad; postupak Talijana prema građanima i promidžba doprinose, da se komunizam sve više širi i svakim danom dobiva sve više pristaša.

U savezu sa komunističkom akcijom, od strane partizana u toku minulih 15 dana, dogodilo se je slijedeće:

...

Na području oružničkog krila Omiš:

...

28. lipnja naša domobranska straža sa Kosora kod Vrlike, uhitila je Brlić Zdenka Antina i Brlić Mirka Ivanova, oba rodom iz Splita pod sumnjom, da su partizanski doušnici i predala ih je talijanskom vojnom zapovjedničtvu u Vrlici.

...

29. lipnja 20 naoružanih partizana[1] sa samokresima, došli su u selo Postire, kotar Supetar na otoku Braču i poveli istragu po krađi krumpira na štetu jednog mještanina. Uhitili su kradljivca i pronašli pokrađeni krumpir. Sakupili su seljane i kradljivca vezali za jedno drvo na obali rekavši, neka vide, kako se vodi istraga i krivci kažnjavaju, pa su uhićenog poslije stanovitog vremena pustili na slobodu.

1. srpnja u 16 sati, 10 naoružanih partizana, sačekali su listonošu sela Lećevice kada se je ovaj preko planine Moseć vraćao

[1] To su bili partizani Bračke čete.

sa poštom u Lećevicu. Prorezali su poštansku torbu i kad nisu ništa od novca našli osim nekoliko pisama koje nisu dirali, pustili su ga na slobodu time da se tim putem nesmije više kretati.

1. srpnja povratnik Todor Krunić iz sela Otišića, kotar Sinj ponovno je pobjegao od kuće i pridružio se partizanima, i ako je za prvo odmetničtvo bio oslobođen od talijanskih vojnih vlasti.

1. srpnja uhićene su po partizanima dvije žene iz sela Zasioka, kotar Sinj i odvedene u pobunjenički logor, odakle su se povratile 3. srpnja jer da ih je pustio zapoviednik odmetnika Vice Buljan, rodom iz Sinja.

2. srpnja u blizini sela Vrlike, kotar Sinj, sukobili su se naši oružnici i milicija sa jednom grupom od oko 100 naoružanih partizana. Oružnici su primili borbu, koja je vođena tog dana od 10—21 sat. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok su gubitci partizana zbog prekida svake veze sa Vrlikom nepoznati.[2]

3—4. srpnja talijanske vojne snage vodile su borbu kod Manastira Dragovića, kotar Sinj sa jednom većom grupom partizana, koji su imali namjeru pokositi manastirsku pšenicu, koju je općina Vrlika odredila za potrebe pučanstva dotične općine. Partizani su nakon duže i žilave borbe odbijeni bez gubitaka po Talijane, dok su njihovi gubitci nepoznati.

4. srpnja u 4 sata, jedna grupa od 50 naoružanih partizana,[3] upala je u selo Cetinu (9 km sjeveroist. od Vrlike), te su od seljana oduzeli 30 pušaka i nepoznat broj strijeljiva, koje im je oružje bilo izdato od talijanske vojne vlasti za zaštitu sela.

5. srpnja u 4 sata oko 600 naoružanih partizana, izvršilo je napad na selo Ježević i jedan dio sela Vinalića, kotar Sinj. Borbu su primili oružnici, milicija i domobranska straža sa Kosova, koja je trajala sve do 14 sati istog dana. Na našoj strani poginula su 2 milicionera, a tri ranjena, a ranjene su i dvije žene. Sa sobom su odveli 40 osoba, među kojima i mjesnu učiteljicu Zoranu Luberani, svi iz sela Ježevića, ali je petorici seljana uspjelo pobjeći. Selo su opljačkali, oduzeli su i u planini Dinara otjerali 1.200 glava sitne stoke i oko 80 glava goveda. Ubijena su petorica nepoznatih partizana i 1 je ranjen, koji je kasnije u Vrlici umro. Izjavio je, da se zove Haranović Frano sin Ante mehaničar iz Šibenika. Zapovjednik njegovog odjela da je bio neki Levaj[4] iz Splita. Talijanska posada u Vrlici po ovom napadu obaviještena, nije poduzela nikakve vojne mjere.[5]

---

[2] Borbu sa milicijom i žandarmima vodila je jedna četa Odreda za srednju Dalmaciju.

[3] Grupa boraca Odreda za srednju Dalmaciju

[4] Ante Roje

[5] Napad na sela Ježević i Vinalić izvršili su dijelovi Odreda za srednju Dalmaciju.

5. srpnja u 23 sata 12 naoružanih partizana,[6] izvršili su napad na vojarni razdjela rizničke straže u Pitvanskoj Plaži, kotar Hvar. Riznički stražu su razoružali, odnesavši 4 puške, 3 boda, 250 naboja i 9 gunjeva-pokrivača. Ovom prigodom priključio se je partizanskoj bandi i riznički stražar Mario Devlahović, rodom iz Bola, kotar Supetar, koji je od ranije imao brata u njihovim bandama.

5. srpnja pravoslavna milicija (četnici) sela Cetine, koje su naoružale talijanske vojne vlasti, u zajednici sa ostalim seljanima sela Cetine, izvršili su napad na katoličko selo Ježević, kotar Sinj. Seljani sela Ježevića i susjednog sela Vinalića, primili su borbu i četnike rastjerali. Prilikom borbi ranjene su 4 osobe sela Ježevića, a dva su branioca sela poginula. Ubijeno je 8 četnika, a nekoliko ranjeno.

6. srpnja u 13 sati, došlo je u selo Bogomolje, kotar Hvar nekoliko momčadi iz sela Jelse, te su selom pjevali komunističke pjesme. Istodobno pobjegao je sa postaje oružnik Ivan Jerčić, odnesavši tri puške i oko 100 naboja. Zapovjednik postaje obaviješten je, da se priprema napad na postaju. Otišao je na mjesnu poštu, ali je brzojavna veza bila prekinuta. Pošto je postaja bila slaba sa momčadi i strijeljivom, to je zapoviednik postaje svu opremu i spise pohranio u općini i postaju evakuirao u selo Sučuraj, ali su prilikom vožnje parobrodom dočekani od partizana i napadnuti. Vlasnik broda skočio je u more, htjeo je i pomoćnik, ali je po oružnicima spriječen i tako su izbjegli pogibiji koja im je prijetila. Odbjegli oružnik pridružio se je partizanskim bandama na otoku Braču.

6. srpnja u selu Donji Muć, kotar Omiš, rastureni su komunistički letci naslova: »Svim seljacima Dalmacije« i »Hrvatski vojnici, častnici i dočastnici hrvatskog domobranstva«.

7. srpnja u 4 sata, jedna skupina od neutvrđene jačine partizana,[7] izvršila je napad na selo Garjak, (8 km jugoist. od Vrlike). Oružnici postaje Vrlika, milicija i 25 domobrana pod zapovjedničtvom nadporučnka Rake 11. sata 15 p.p. iz Sinja, prihvatila je borbu, koja je vođena sve do 12 sati toga dana, kada su partizani potisnuti iz sela. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok je na strani partizana bilo nekoliko ranjenih, koje su sobom odnijeli. Ranjena je jedna žena, a partizani su zarobili i sobom odveli 4 seljana. Opljačkali su 100 ovaca i 9 glava goveda. Talijanska posada u Vrlici obaviještena, nije priskočila u pomoć našim snagama.

7. srpnja neutvrđen broj naoružanih partizana, dočekao je iz busije na mjestu »Borići« u blizini Manastira Dragovića, kotar Sinj, naš jedan samovoz, koji se je vraćao iz Vrlike za Sinj otvo-

---

[6] Desetina hvarske Čete »Matija Ivanić«

[7] Grupa partizana iz Odreda za srednju Dalmaciju

rivši na njega puščanu i strojopuščanu vatru. Ovom prigodom ranjeno je 7 domobrana i 2 milicionera, a 1 je poginuo, dok je jedan od ranjenih domobrana sutradan preminuo.

7. srpnja u noći, nepoznati broj partizana, porušili su Vukovića Most kod sela Koljana, kotar Sinj, preko rijeke Cetine tako, da je uslijed eksplozije bačen u zrak. Promet na ovom dijelu puta obustavljen je.

7. srpnja u 19.30 sati, na putu kod sela Selca, kotar Omiš, napadnut je iz partizanske busije Nikola Bonadžija, nadzornik cesta, dok se je vraćao na motornom kotaču iz Imotskog za Omiš. Jedan puščani naboj pogodio je u spremište benzina, ali je ovom ipak uspjelo umaći nepovrijeđen.

8. srpnja u 18 sati, ophodnja or. izpostave Vrbanj od 3 momka, vraćajući se iz sela Vrbovske za Vrbanj, napadnuta je od 50 naoružanih partizana[8] u jednom vinogradu i razoružana. Istodobno napadnuta je i vojarna ispostave Vrbanj na kojoj je bio samo jedan oružnik i izpostava je opljačkana. Svi oružnici odvedeni su u robstvo, ali im je uspjelo pobjeći. Izpostava Vrbanj nalazi se na otoku Hvaru i pripada krilu Omiš, pa je povedena istraga, povodom ovog slučaja.

8. srpnja u 23 sata jedna jača grupa naoružanih partizana, napala je na zgradu obćine Bogomolja na otoku Hvaru. Svu pismohranu, pečate i ostali namještaj iznijeli su iz zgrade i zapalili i na sve ovo dali primku.

9. srpnja u 0.30 sati, jedna grupa od 60 naoružanih partizana, izvršila je napad na vojarnu razdjela rizničke straže u selu Gdinj kotar Hvar. Stražu su razoružali odnesavši 2 puške, 2 boda, 50 naboja i ostali pribor. Partizani su bili odjeveni u oružničke, domobranske i talijanske odore.

9. srpnja od 7—13 sati, partizani su u selu »Podbarje« kod sela Bola na otoku Braču, dijelili pučanstvu maslinovo ulje, koga su opljačkali u tvornici sardina u Postirama. Ima se podataka, da su ovo ulje primili i talijanski vojnici. Dijeljeno je tako, da je na glavu davano po 1/2 litre.

10. srpnja predali su se na postaji Ribarić odmetnici: Lenko Kukoć krojač iz Splita, Papić Zvonko iz sela Murvice na Braču. Nalazili su se u pobunjeničkom logoru skupine »Dinara« i sudjelovali su u borbama u planini Moseć, kojom su prigodom ubijena 3 oružnika. Predani su vlastima.

10. srpnja od strane oružnika i talijanskih karabinjera, uhićeni su Ivanić Stjepan električar iz Sinja i Panza Branko mehaničar iz sela Branza, kotar Sinj, pod sumnjom, da su održavali veze sa partizanima.

---

[8] Četa (hvarska) »Matija Ivanić«

10. srpnja uhićeni su po oružnicima postaje Sinj Stipo Šabić i Ivan Tomašević, domobranski neposlušnici, koji su i povrh ovoga, održavali veze sa partizanima. Pritvoreni su kod popunidbenog zapoviedničtva u Sinju.

12. srpnja u 17 sati u selu Postinje Gornje, kotar Omiš, ubijen je po dvojici partizana Ante Vulić iz istog sela, bivši ustaški povjerenik.

12. srpnja u 23 sata, bacili su pomoću eksploziva u zrak most u selu Tučepi, kotar Makarska, nepoznati partizani, koji su po izvršenom djelu pobjegli u planinu Biokovo.[9]

13. srpnja u 1 sat partizani su minirali most na potoku Zmajevac u blizini sela Muć, kotar Omiš. Most je oštećen, ali se ipak promet preko njega odvija.

14. srpnja u 22 sata jedna grupa nepoznate jačine partizana prepilala je 38 b.b. stubova u selu Konjsko, kotar Omiš i na ovom mjestu dva manja propusta minirali su.[10]

16. srpnja u 22 sata jedna grupa neutvrđene jačine partizana, izvršila je prepad na domobransku stražu u selu Kukuzovac, kotar Sinj. Ovom prigodom ranjena su 2 domobrana i cijela straža razoružana. U ruke partizana palo je 8 pušaka, 1 strojnica, 20 bombi i 600 naboja. Domobrani su se povukli u svoju posadu u Sinj.[11]

...

18. srpnja oko 21 sat, prošla je kroz selo Bračeviće, kotar Sinj jedna skupina od 120 partizana u pravcu planine Moseć, za planinu Svilaja.

19. srpnja oko 20.30 sati, jedna skupina od oko 200 naoružanih partizana prošla je kroz selo Postinje Gornje, kotar Muć. Došli su iz pravca planine Moseć, a otišli za Svilaju. Ovog dana talijanske vojne snage vršile su akciju u ovom području, gdje su ostale do sutradan, ali nigdje nisu došle u sukob sa partizanima i bez svršenog posla, povratili su se u Sinj.

19. srpnja u 11.30 sati, došlo je u selo Prugovo, kotar Omiš, 11 naoružanih partizana i obkolili su mjesnu crkvu, dok se je misa održavala. Po izlasku iz crkve, narod se je uplašio, a osobito žene, te su počele u paničnom bijegu udaljavati se od crkve. Partizani su ih u tom spriječili i rekli:« NEBOJTE SE, MI SE BORIMO ZA MALE NARODE PROTIV PAVELIĆA I TALIJANA, MI HOĆEMO DA SE BORIMO ZA HRVATSKU, ALI NE OVAKU KAKOVU HOĆE PAVELIĆ." Zahtijevali su da ih narod pomaže u hrani i ostalom. Župnik se je sakrio u crkvu i nije izašao, dok se nisu udaljili.

...

---

[9] Most su srušili mineri bataljona »Jozo Jurčević«.
[10] Akciju je izvršio Mosorski leteći vod.
[11] Napad su izvršili dijelovi Svilajske čete.

24. srpnja osvanuli su na kućama u predgrađu Imotskog komunistički letci naslova »Hrvati vojni obveznici, vojnici, dočasnici i časnici hrvatskog domobranstva«. U letku se pozivaju pripadnici oružane sile da se ne bore protiv partizana, nego da se pridružuju k njima jer da je njihova pobjeda blizu.

Na području oružničkog krila Dubrovnik:

10. srpnja talijanske vojne vlasti uz suradnju četnika i oružnika postaje Dubrovnik, uhitile su odbjeglog komunistu Špiru Lučića u selu Komolac, kotar Dubrovnik. Komunista Lučić rodom je iz okolice Trebinja.

...

20. srpnja naše snage domobranstva u zajednici sa oružnicima vršile su premetačine sela Potomnje na poluotoku Pelješcu u svrhu pronalaska partizana. Ovom prigodom ubijen je jedan partizan, za koga se nije utvrdilo odkuda je. Naše snage nisu imale gubitaka.

...

IV. OBĆI ZAKLJUČAK:

Stanje javne sigurnosti slabo je, osobito na području oružničkog krila Omiš, gdje su akcije partizana dostigle vrhunac.

U istočnom dijelu Hercegovine, stanje se je poboljšalo, pošto su partizanske bande akcijom talijanskih snaga uz suradnju sa četnicima, potpuno likvidirane.

Upadom komunističkih bandi iz Srbije i Crne Gore drugom polovicom mjeseca srpnja, ugrožena je sjeverna Hercegovina, područje krila Mostar, kao i zapadni dio područja postaja Posušje i Rakitno.

Da bi se nadiranje partizanskih bandi onemogućilo, potrebne su jače snage domobranstva, jer samo oružničtvo i milicija, nije u stanju suzbiti njihovo nadiranje.

U poslijednje doba, partizanska grupa »Biokovo« postala je djelatnija i ugrožava područje postaje Nova Sela, kotar Metković, no ipak do sada svaki pokušaj napada na vojarnu, odbijen je sa uspjehom bez gubitaka na našoj strani.

V. ORUŽNIČKE POSTAJE KOJE PRIVREMENO NE DJELUJU:

Krilo Mostar: Umoljani, Glavatičevo, Ivan, Bišina, Ulog, Klinja, Rilje i Lukavac.

Krilo Omiš: Kozica i Bogomolja,—i Igrane.—

Krilo Dubrovnik: Berkovići.—

Krilo Bileća: Plana, Divin, Krstača, Zmijanac, Jasenik, Kazanci, Šipovica, Ljubinje i Vlahovići.

VI. POSTAJE KOJE SU SE PRESELILE U DRUGA MJESTA:

Krilo Mostar: Rujište u Bijelom Polju.
Krilo Omiš: ./.
Krilo Dubrovnik: ./.
Krilo Bileća: Jasen u Gorici, Stepen u Medjuliću, Fojnica u Ključu, Donja Lastva u Arslanagića Mostu, Grab-Zubci u Čičevu i Dobromani u Humu.

(M.P.)

Zamjenik, podpukovnik:
Gjebić-Marušić

BR. 192

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ČETE IZ SUŠAKA OD 30 SRPNJA 1942 GOD. O SLANJU U KONCENTRACIONE LOGORE STANOVNIŠTVA SA PODRUČJA GEROVA

Fonogram Rijeka 30 jula 1942

OD ČETE KR. KARABINJERA SUŠAK

KRALJEVSKOJ PREFEKTURI RIJEKA

Br. 70/9 Str. pov. — Radi obavještenja saopćavamo da je večeras dolazeći iz zone Gerovo stiglo u koncentracioni logor u Bakru 919 osoba — muškaraca, žena i djece. Pomenuti su transportovani autokolonom i cjelishodno — praćeni.

Potpisan kapetan Scirchia

Predao u 23.15 časova karabinjer Fiorito

BR. 193

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA DALMACIJE, GRUPE ZADAR, OD 30 SRPNJA 1942 GOD. O ODVOĐENJU U LOGOR PORODICA PARTIZANA IZ ŠIBENIKA, VODICA I TRIBUNJA

KOMANDA KRALJ. KARABINJERA DALMACIJE
GRUPA ZADAR — XXII MOB. BATALJON

N. 82/44 prot. Div. III Zadar, 30 srpnja 1942 A.XX

Predmet. — Čišćenje članova porodica ilegalaca

GUVERNATORATU DALMACIJE — Vojni kabinet — ZADAR

i, radi znanja:

GUVERNATORATU DALMACIJE — Kabinet ZADAR

GUVERNATORATU DALMACIJE — Posebni sekretarijat ZADAR

29 tekućeg u 14 časova parobrod »Viotti« isplovio je iz Vodice — Šibenik — za koncentracioni logor Molat sa 210 članova porodica ilegalaca iz Vodice i Tribunja, a takođe i iz Šibenika 26, i to:

— muškaraca 35
— žena 88
— djece od 1 do 10 godina 55
— dječaka i djevojčica od 11 do 18 god. 58. —

Isto Generalnoj Direkciji Policije i vojnoj vlasti.

Major Komandant
— Efisio Ligas —
Efisio Ligas

(M.P.)

14 619

14 615 / 22.D/4

COMANDO DEI CARABINIERI REALI DELLA DALMAZIA
GRUPPO DI ZARA-XXII Btg.Mob.-

N.82/44 di Prot.Div.III° Zara,li 30 luglio 1942 A.XX

OGGETTO:-Rastrellamento famigliari latitanti.-

AL GOVERNO DELLA DALMAZIA -Gabinetto Militare- Z A R A
e,per conoscenza:
AL GOVERNO DELLA DALMAZIA - Gabinetto - Z A R A
AL GOVERNO DELLA DALMAZIA -Segreteria Partic.- Z A R A

Ore 14 giorno 29 corrente piroscafo "Viotti" partito da Vodizze -Sebenico- per campo concentramento Melada con at bordo 210 famigliari latitanti Vodizze et Trebocconi nonché 26 da Sebenico,cosi' suddivisi:

- uomini 35
- donne 80
- bambini da uno a dieci anni 55
- ragazzi da II a 18 anni 58.-

Eguale alla Direzione Generale di Polizia ed all'autorita' militare.-

GOVERNO DELLA DALMAZIA
Gabinetto Militare
Arrivo 30. 7. 42
Prot. n° 1068

IL MAGGIORE COMANDANTE
-Efisio Ligas-

31

Fotokopija dokumenta br. 193

BR. 194

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ŠESTE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 31 SRPNJA 1942 GOD. O STANJU NA TERITORIJU PUKOVNIJE I AKCIJAMA PARTIZANA U LICI, GORSKOM KOTARU I PRIMORJU

ZAPOVJEDNIČTVO
2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 390/taj.
U Gospiću, dne 31. srpnja 1942.

Predmet: Doglasno izvješće za drugu polovinu mjeseca srpnja 1942.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZAGREB
2. ZAPOVJEDNIČTVU 1. 3. 4. 5 i 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
3. ZAPOVJEDNIČTVU ZA UTVRĐIVANJE GRANICE SARAJEVO
4. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
5. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (Glavno pobočničtvo, Opatička ul. 1 (II.) ZAGREB
6. ZAPOVJEDNIČTVU I. II i III. DOMOBRANSKOG ZBORA

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedničtva J. S. Br. 320/taj. od 31. svibnja 1941. a prema prikupljenim podatcima predlažem izvješće o prilikama javne sigurnosti na području ove pukovnije za vrieme minulih 15 dana u sliedećem:

I. OBĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

1.) RASPOLOŽENJE NARODA OBZIROM NA VANJSKE I UNUTARNJE PRILIKE I DOGAĐAJE:

Kaotično stanje prouzrokovano partizanskom akcijom, loše prehranbene prilike, ugroženi željeznički i ostali promet, te predugo trajanje rata pomalo ubijaju odpornu snagu naroda koji je svakim danom sve više zabrinut za svoju budućnost. Ovakvo stanje uspješno iskorišćuju protivnici sadanjeg poredka, a narod nedovoljno ili nikako zaštićen od naših vlasti i saveznika, podleže njihovoj promičbi. Za poboljšanje ovog stanja neobhodno su potrebne naše jače vojne postrojbe, koje bi bile u stanju da navalnom akcijom suzbiju partizansku terensku djelatnost, jer talijanska vojska uobće za sada aktivno ne sudjeluje u uništavanju partizanskih snaga. Dalje, potrebna je brza pomoć u prehranbenim artiklima, naročito u dalmatinskoj Zagori, gdje su vrlo česti slučajevi for-

malne gladi, a tako isto i u Primorju i na otocima, dok bi se razbijanjem partizanskih borbenih snaga popravile i prometne i ostale prilike. Samo brzom i energičnom akcijom naših postrojba mogao bi se popraviti pali duh i moral kod naroda, koji inače prepušten sam sebi, postaje sklon da se pomiri i sa partizanima samo da sačuva živu glavu, a gubi vjeru u samog sebe, vlasti i državu.

Pravoslavno stanovništvo je podieljeno. Na području koji je podpuno u partizanskim rukama, ono je uz partizane, dok u ostalim krajevima prilazi i četnicima i pomaže ih. Riedki su slučajevi da se obraćaju našim oblastima u koje nikako nemaju povjerenja, a tako isto na vjeruju ni u dulji obstanak N.D.H. Svojim držanjem oni nastoje da od propaloga srbstva spase ono što se još spasti dade, a to se nadaju postići preko Talijana, koji se prikazuju njihovi zaštitnici. Međutim njihovi prijašnji politički i četnički vođe izgleda da su prozreli politiku Talijana, pa u novije vrieme rade u pravcu izmirenja sa Hrvatima. Da li je to iskreno pokazati će budućnost. U ostalom cjelokupno stanovništvo osjeća da će se ovo pitanje konačno riešiti ratom između velikih sila, a dotle nastoje svi da od partizana sačuvaju ono što se spasti može.

Ostalih narodnih skupina i manjina na području pukovnije nema, osim par stotina židova u primorskim mjestima. Oni žive pod zaštitom talijanskih vojnih vlasti, nezadovoljni su sa sadanjim stanjem i priželjkuju pobjedu Rusije, Engleske i Amerike, pa u tom cilju vrše i potajnu promičbu.

Prisutnost talijanskih vojnih snaga na našem državnom području narod nerado gleda, jer ne vjeruje i njihovu iskrenost. Ovo nepovjerenje datira od pamtivieka, jer su oni i Hrvati bili davni neprijatelji u prošlosti, a to po mišljenju većine oni će to ostati i u budućnosti. Ovakvo mišljenje pojačavaju nehumani postupci Talijana s Hrvatima u anektiranim djelovima Hrvatske i nikakva zaštita našeg pučanstva s njihove strane od partizanskih nasrtaja u obalnoj zoni.

2.) ČETNIČKA AKCIJA:

Četnici t.j. dobrovoljna protukomunistička milicija pod zaštitom talijanskih vojnih vlasti sve više dolazi do izražaja. Oni vrše svoju organizaciju javno, vježbaju ih bivši jugoslovenski častnici, od Talijana dobivaju oružje i ostalu opskrbu, a još uviek djeluju u čisto srbskom duhu. Uticajem Talijana, a donekle i naših vlasti, u posliednje vrieme opaža se kod njih preokret na bolje t.j. njihove vođe dolaze predstavnicima naših vlasti u cilju pomirenja i približavanje Hrvatima, kao i izjavama lojalnosti. U ovome izgleda da ih rukovodi ono isto nepovjerenje prema Talijanima koje je prema Talijanima zavladalo i kod Hrvata. Posadna su im mjesta: Otočac, Vrhovine, Medak, Gračac, Knin i okolica.

U koliko su ih Talijani upotrebili u svojim akcijama protiv partizana pokazali su se kao vrlo dobri borci, te su imali i osjetljivih gubitaka.

Na pojedine incidente za sada treba gledati kao na ispade neodgovornih pojedinaca.

Na podruju krila Gospić: Četničkih napada na hrvatsko stanovništvo nije bilo.

Kao važniji događaji bili su:

Od 22. lipnja o.g. do danas od kako su počele borbe između četnika i partizana u okolini Otočca, do sada ima oko 10 mrtvih četnika, a 20 zarobljenih, koje takođe treba smatrati mrtvima, jer su ih navodno partizani pobili. Dne 22.-VI. o.g. prilikom sukoba četnika i Talijana sa partizanima poginulo je oko 40 partizana u mjestu Škare, kotara Otočac. Sukobi između četnika i partizana i dalje traju, jer četnici štite pravoslavna sela od njihovog nadiranja pri čemu ih pomažu i Talijani.

17. srpnja o.g. u 11 sati razgledao je strojnicu bivši jugoslavenski vojni činovnik Đuro Borić iz sela Babina Potoka, kotara Otočac a sada četnik u Vrhovinama, te pošto je strojnica bila puna iz neopreznosti ispalio je 5 naboja i teško ranio četnika Branka Grijaka iz Vrhovina, koji je nakon par sati od zadobivenih rana umro, a 18.-VI. o.g. sahranjen. Sahrani su prisustvovali svi ondašnji četnici i 40 talijanskih vojnika sa jednim častnikom.

Na području krila Knin: Četnička akcija postoji po svim pravoslavnim selima, ali ova sarađuje sa našim i talijanskim vlastima u sprečavanju napada komunističkih bandi na državne objekte i stanovništvo.

Kao važniji događaji bili su:

...

13. srpnja o.g. u 20.30 sati, 5 naoružanih četnika dočekali su putnički samovoz Knin—Oklaj, u selu Vrbniku, kotar Knin (6 km. zapadno od Knina). Samovoz su zaustavili, te razoružali oružnika Vukelić Stjepana, pričuvnika Gabrić Roku koji su pratili samovoz. Isto tako, oduzeli su ovi četnici 9 vojničkih pušaka, 640 puščanih naboja, 11 pripasnih remena, 11 nabojnjača koje je oružje bilo namjenjeno za novo udjeljene pričuvnike postaje Oklaj. Ovom prilikom četnici su odnijeli 36 raznih knjiga-propisa namjenjenih za postaju Oklaj. Pored toga četnici su razoružali i domobranskog vodnika Gusić Stjepana, Cota Antu i Elez Josipa, odnievši od svakoga po jednu pušku sa priborom. Ovi su domobrani iz sastava Kninske doknadne bojne, a sprovodili su hranu za domobrane koji se nalaze za pojačanje postaje Oklaj.

Za ovo su izvješćeni vođe četnika, te će se sve oružje i oprema povratiti, a izvršioci će biti kažnjeni, jer je to bila volja i rad pojedinaca na svoju ruku.

...

Na području krila Senj: Četničke organizacije također napuštaju partizane i traže dodir sa našim i talijanskim vojnim vlastima sa željom da se i oni zajednički bore protiv partizana.

Kao važniji događaj bio je:

19. srpnja o.g. došlo je oko 150 četnika sa 4 talijanska vojna kamiona iz Obrovca u selo Jasenicu, kotar Karlobag, gdje su tražili pismom dodir sa našom oružničkom ispostavom u Maslenici, kotar Karlobag radi suradnje u borbi protiv partizana. U smislu postojeće okružnice Glavnog stana Poglavnika pristupljeno je pregovorima, kojih izhod još nije poznat.

3. (KOMUNISTIČKA) PARTIZANSKA AKCIJA I PROTUMJERE:

Partizanska akcija vrlo je živahna osobito na području krila Gospić i Senj. Pokraj jake promičbe u narodu za sovjetski poredak i sistem uprave, njihove borbene postrojbe poduzimaju podhvate širih razmjera. Dobro organizirani i naoružani te dobro vođeni redovito uspievaju da postignu postavljene zadatke, ali sva ta akcija u posljednje vrieme izgleda da je upravljena jedino u cilju da se dočepaju živeža i ostalih potreba za život, na čemu jako oskudievaju, i da uništavaju imovinu. Naše snage uspešno se odupiru njihovim nadmočnim navalama, pa su partizani pretrpjeli osjetljive gubitke u okolini Gospića.

Na području krila Gospić: Komunistička akcija vrši se pod imenom partizana oslobodioca naroda ispod tuđeg jarma i ustaške hrvatske vlasti. Ova akcija partizana u posljednjih 15 dana je pojačana osobito na području kotara Gospić i Perušić i ako uz velike gubitke.

Kao važniji događaji bili su:

5. srpnja o.g. oko 23 sata, partizanske ophodnje neprimjetno su se približile do naših straža u blizini sela Široke Kule (10 km. s. i. od Gospića) i otvorile jaku puščanu i strojopuščanu vatru na naše straže. Puškaranje je trajalo sa malim prekidom cijelu noć.[1]

7. srpnja o.g. oko 13 sati, oružnici postaje Široka Kula u sastavu ustaša preduzeli su akciju protiv partizana u pravcu sela Ćukovac (9 km. s. i. od Gospića) gdje su se partizani bili utvrdili, kojom prilikom su naše snage otvorile puščanu i strojopuščanu vatru te se je borba vodila sve do 21 sat istoga dana, kada su se naše snage pred brojčano jačim neprijateljem morale povući. Poginula su 2 ustaša, a ranjeno je što teže što lakše 7 ustaša. Gubitci na strani neprijatelja nisu poznati.[2]

---

[1] Napad na neprijateljske straže kod Široke Kule izvršila su dva voda Prvog ličkog NOP odreda.

[2] Ustaše i žandarmi napali su kod sela Ćukovca djelove Prvog ličkog NOP odreda.

7/8. srpnja o.g. partizani su razorili željezničku prugu u dužini od 300 metara na liniji Gračac — Knin između željezničke postaje Malovan i Zrmanja, usljed čega je promet bio više dana prekinut.[3]

11. srpnja o.g. oko 16 sati, putovali su na dvojim kolima iz Perušića u Kosinj zapovjednik oružničke postaje Kosinj vodnik Petar Vedrina, ustaški tabornik Josip Fadljević, ustaša Stjepan Prša, Milan Prša, Josip Žagar, pričuvni domobran Mato Dolac, trgovac Jure Špoljarić i seljak Milan Petrović, svi iz Kosinja, kotara Perušića, koje su partizani napali iz busije u selu Kršu puščanom i strojopuščanom vatrom i ubili oružničkog vodnika Petra Vedrinu, ustaškog tabornika Josipa Fadljevića, ustaše Milana Pršu i Stjepana Pršu, dok su ostali uspeli pobjeći. Tom prilikom partizani su od vodnika Petra Vedrine oduzeli svotu od 124.000 Kuna, koji je novac nosio na ime beriva oružnika za mjesec srpanj 1942.[4]

12. srpnja o.g. partizani su sačekali ispod sela Dulibe, kotara Perušić pričuvne domobrane Luku Vukelića i Tomu Golika, sa postaje Kosinj, koji su putovali iz Perušića za Kosinj. Ove su zarobili i odveli u selo Krš gdje su ih preslušavali, a zatim pričuvnog domobrana Luku Vukelića koji nije imao drugog oružja već samo bod nisu mu ga oduzeli, dok su Tomu Goliku vezali i zadržali ga kod sebe koji je bio naoružan sa puškom.

14. srpnja o.g. oko 3 sata veće skupine partizana napale su na mjesto Brušane zauzevši najprije selo Brušane (12 km. j. z. od Gospića) a zatim su izvršili napad na oružničku postaju, na taj način što su probijajući zidove iz kuće u kuću doprli do susjednih zgrada od kuda su otvorili strojničku, strojopuščanu i puščanu vatru na vojarnu. Naši oružnici i pričuvni domobrani u jačini od oko 40 momaka primili su borbu, koja je trajala istoga dana do 23 sata, kada su se oružnici i pričuvni domobrani morali povući iz vojarne te je partizanima tako uspjelo da zauzmu vojarnu. U borbi su poginuli 2 oružnika i 6 pričuvnih domobrana, 2 oružnika i 3 pričuvna domobrana su ranjena....

Poslije zauzeća sela Brušana partizani su razorili rezervoar vodovoda koji je opskrbljavao vodom grad Gospić, te je na taj način Gospić ostao bez pitke vode.[5]

---

[3] Treći lički NOP odred i bataljon »Branko Vladušić« imali su zadatak da ruše prugu Gračac — Knin za vrijeme trajanja neprijateljske ofanzive, kako bi spriječili neprijatelja da koncentriše sve snage u zapadnoj Lici.

[4] Napad na ustaše i žandarme izvršili su borci bataljona »Božidar Adžija«.

[5] Napad na selo Brušane izvršio je bataljon »Stojan Matić«. Vidi dok. br. 119.

Osim Brušana partizani su istoga dana zauzeli i sela Trnovac, Bužim i Smiljan, kotara Gospić.[6]

14. srpnja o.g. u 23 sata porušena je željeznička pruga između željezničke postaje Rudopolje i Javornik u duljini od 100 metara uslied čega je promet bio 8 dana prekinut. Pruga je sada popravljena i sa Zagrebom uspostavljen redovni saobraćaj.[7]

14. srpnja o.g. jedna grupa oko 80 partizana iz Vrebca, kotara Gospić prebacila se je u selo Počitelj, kotara Gospić. Poslije zauzeća mjesta Podlapca veće grupe partizana stalno se prebacuju od Vrebca za Počitelj, Čitluk i Divoselo, kotara Gospić, koje se prebacivanje vrši između sela Medka i Ribnika, gdje nema ni naših ni talijanskih vojnih snaga. Prema podatcima u selima Počitelju, Čitluku i Divoselu u zadnje vrieme ima većih partizanskih snaga u cilju akcije u okolini Gospića.

15. srpnja o.g. oko 15 sati talijanski odred vojnika i 25 ustaša željezničke ustaške bojne koji su se nalazili u Vrhovinama, uputili su se da izvide porušenu prugu na djelu između željezničke postaje Rudopolje i Javornik, kojom prilikom su bili napadnuti od strane partizana, te je tom prilikom ubijen jedan talijanski vojnik, a jedan lakše ranjen. Lokomotiva i dva vagona sa kojim je ovaj odred išao je izkliznula usljed oštećene pruge.

27. na 28. srpnja o.g. u noći naše snage uspjele su od partizana zauzeti sela Smiljan (6 km. s.z. od Gospića), Bužim (11 km. s.z. od Gospića), Rastoku (9 km. od Gospića), (Brušane 9 km. j.z. od Gospića) i Rizvanušu (8 km. j.z. od Gospića) i tako očistiti taj teren od partizana.

* * *

Danas je ponovno uspostavljena oružnička postaja u selu Brušanima kao i međupostaje u selu Rizvanuši.

Naše snage u jačini od 400 momaka, gone i dalje neprijatelja u pravcu Divosela (5. km. j. od Gospića). Brojna jačina partizana nije poznata. Gubitci na našoj i neprijateljskoj strani još nisu poznati.

Saveznička italijanska bitnica bombardirala je danas oko 11 sati Divoselo.

Na području krila Knin: Komunistička akcija u posljednje vrieme zauzima sve više maha i partizani su sve aktivniji u svome radu.

Kao važniji događaji bili su:

9. srpnja o.g. u 13 sati nepoznati broj partizana napao je na talijansku vojsku koja je popravljala željezničku prugu između

---

[6] Ova sela zauzeo je Drugi bataljon Prvog ličkog NOP odreda.

[7] Željezničku prugu porušila je Prva udarna brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 105.

postaje Malovana i Zrmanje, kotar Gračac. Talijani su primili borbu u kojoj su poginula 2 talijanska vojnika a 5 ih je teže ranjeno. Ovom prilikom ranjena je i Marija Maričić i Ružica Lakić obadve iz Zrmanje. Ranjeni su odpremljeni u državnu bolnicu u Knin.

* * *

15. srpnja o.g. od strane talijanskih karabiniera uhićeni su: Vladimir Šibić, Ljubo Marić, Ante Jukić, Marko Jukić, Karlo Jukić, Jovo Monto, Ljubomir Monto, Đuro Marić, Đurđija Šiblć, Kata Jović, Slavka Novaković, Čenda Marić i Mira Jović svi iz Knina. Uhićenje je izvršeno radi toga, što su pojedini članovi iz navedenih kućnih zadruga odbjegli od svojih kuća i pridružili se partizanima.

U vriemenu od 11. do 17. srpnja o.g. talijanska vojska zajedno sa četnicima bila je u akciji, protiv partizana u okolici Bosanskog Grahova, te u pravcu Livna, gdje su partizani dali snažan otpor, te su Talijani i četnici bili prisiljeni da se povuku. Tom prilikom partizani poprskali su nekom tekućinom dva talijanska teretna samovoza i zapalili i otvaranjem vatre iz strojnica spriečili bijeg vojnika. U ovoj borbi poginula su 2 talijanska častnika i 19 vojnika, koji su sahranjeni u Kninu. Pored toga poginula su i tri četnika. Gubitci na strani partizana nisu poznati.

Talijani su pri odstupu zapali u blato Livanjskog Polja — pojedini do preko pojasa i sa većim naporima nakon puna dva dana su se iz ove močvare izvukli.

17. srpnja o.g. završeni su pregovori između Talijana i partizana koji su vođeni punih 8 dana u blizini Bosanskog Grahova, a na području koje drže partizani. Pretstavnici Talijana odlazili su svakog dana na ove pregovore za razmjenu talijanskih časnika i vojnika za pritvorene pravoslavce u Kninu sumnjive komunizmu. Ti pregovori uspjeli su i 17. ov. mj. odveženo je puna dva samovoza muškaraca i ženski u Bosansko Grahovo radi izvršenja zamjene. Druge pojedinosti podataka nisu se mogle doznati.

Na području krila Senj: Komunistička akcija iz dana u dan zauzima sve ozbiljnije forme i širi opseg. Izgleda da se partizanski odredi koji su potisnuti i razbijeni od strane naših i savezničkih snaga u Bosni i Kordunu u velikom broju prebacuju u Liku i Gorski Kotar.

Prema dobivenim podatcima na dijelu područja Gorskog Kotara, Primorja i Like počev od Sušaka pa do Otočca nalazi se oko 2.500 do 3.000 naoružanih partizana. Ovo područje nazivaju partizani svojom V. operacionom zonom, kojoj je na čelu neki Crnogorac bivši španjolski dobrovoljac po imenu Veljko.[8] Područje ove zone podjeljeno je na odsjeke, na kojima operiraju zapovjed-

[8] Veljko Kovačević

nici bataljona i četa, od kojih je jedan bataljon pod imenom »Bataljon Ljubice Gerovac« sa sjedištem u Škaliću, kotar Brinje. Ovom bataljonu podređene su čete sa sjedištem u Zabukovcu, kod Alana, u Sv. Jakovu, Krmpote i Matije Dragi, sve kotar Novi, te u Škaliću i Tuževiću, kotar Brinje. Pored odsjeka kojih ima 5—6 uspostavljena su još t.z. 2 udarna proleterna bataljona, svaki u jačini 300—400 momaka. Momčad ovih bataljona sastavljena je od najiskusnijih i najhrabrijih boraca fanatičara odjevenih u bivše vojne jugoslavenske odore, oboružani sa puškama, bombama i strojnicama. Ovi bataljoni pripremaju navodno napad na oružničke posade u Jezeranima, Križpolju i Brinju sa zadatkom da se dočepaju sa što većim brojem oružja i streljiva. Prilazom partizana iz Bosne i Korduna uspjelo im je u zadnje vrieme presjeći promet na cestama: Senj — Otočac, Sv. Juraj — Otočac i Karlobag — Gospić, tako da Primorje sada ima još jedinu vezu Plase — Ogulin sa unutrašnjosti. Isto tako partizanima je uspjelo zavladati planinskim vjencem Velebita odakle imaju kontrolu nad cijelim Primorjem. Ovakovim razvitkom situacije Primorje je dovedeno u beznadežan položaj u svakom pogledu, a naročito u pogledu opskrbe hranom i ogrjevom, te je bezuvjetno potrebno da se čim prije preduzme jedan opsežniji zahvat naših domobranskih i ustaških te savezničkih snaga u cilju gonjenja i razbijanja ovih partizanskih odreda.

Ovo krilo ne razpolaže snagama da samostalno poduzme napadnu akciju protiv partizana, a talijanska vojska obično pritekne u pomoć uvijek prekasno.

Kao važniji događaji bili su:

* * *

7. srpnja o.g. na putu između Novog i Crikvenice kotar Novi, posjekli su partizani 15 stupova bb. linije. Uspjeh potrage negativan.

* * *

11. srpnja o.g. na putu Senj — Otočac (3 km. udaljeno od Senja) postavili su partizani na sredinu puta jednu nagaznu minu, koju je talijanska vlast izvadila i demontirala.

17. srpnja o.g. napalo je oko 600 dobro naoružanih partizana na našu posadu od 60 momaka ispostavu Oštarije. U ovoj borbi poginuo je pričuvni domobran Ivan Hrvačić, dočim su zarobljeni pričuvni domobrani Ivan Pilepić i riznički pripravnik Ivan Matijević. Za sudbinu zarobljenih se do sada nije moglo ustanoviti.

17. srpnja o.g. išao je 1 bataljon talijanske vojske u pravcu sela Batera — Pletenog, kotara Novi, na kojeg su partizani[9] iz šume kod sela Batera otvorili žestoku puščanu vatru i prisilili Talijane

---

[9] Jedna četa bataljona »Matija Gubec«.

da se vrate natrag u Novi. Gubitci ni na jednoj strani nisu se do sada mogli ustanoviti.

...

18. srpnja o.g. na državnom putu kod mjesta Kozica između Senja i Novi Vinodol, kotar Novi dočekali su partizani i iz busije napali puščanom vatrom na talijanske trupe, kojom prilikom je poginulo 2 vojnika a 4 ranjeno. Pored toga ubijeno je 11 konja. Gubitci na strani partizana do sada se nisu mogli ustanoviti.[10]

...

19. srpnja o.g. napala je veća grupa partizana na ispostavu Štirovača, kotar Senj i zapalili tamošnju državnu pilanu. U borbi zarobljena su 2 pričuvna domobrana.[11]

...

IV.

OBĆI ZAKLJUČAK:

Političke prilike kod hrvatskog naroda obzirom na prilike koje vladaju su kolebljive i nesigurne.

Stanje javne sigurnosti je nepovoljno usled sve jačih komunističkih akcija.

Doglasna služba je otežana, usljed često puta prekinutih prometnih veza.

Oružničke postaje zauzete po odmetnicima koje privremeno ne djeluju:

Na području krila Gospić: Podlapac, Donji Lapac, Nebljusi, Doljani, Korenica, Plitvička Jezera, Bunić, Ljubovo, Bruvno, Otrić, Zrmanja Vrelo i Srb.

Usljed jačih partizanskih napada preselile su postaje: Iz Medka u Ribnik, iz Brloga u Kompolje i iz Gornje Ploče u Parčić.

Na području krila Knin: Zauzete postaje po odmetnicima su: Radučić, Pađene, Plavno, Strmica, Bos. Grahovo, Grkovci, Resanovci, Drvar i Trubar.

Na području krila Senj: ne djeluju postaje Obrovac, Bilišane, Žegar, Krupa i Ervenik. Ovo područje drže Italijanske vojne vlasti.

Neophodno je potrebno da se jačim akcijama što prije postaje zauzete po odmetnicima oslobode i stanovništvo zaštiti od partizanskih terora.

(M.P.) Zastupa zapovjednika,
zamjenik pukovnik
(Pavelić)
Pavelić pk

---

[10] Treći bataljon Prvog primorsko-goranskog NOP odreda i Prvi proleterski bataljon Hrvatske izvršili su napad na jedan talijanski artiljeriski divizion. Opširno o rezultatima napada vidi Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 18.

[11] Akciju su izvršile jedinice Prvog primorsko-goranskog NOP odreda.

REGISTAR

A

Adžijević Anton — 577;
Afrić Vjeko — 168, 449;
Agnesini — 551;
Ajdinovac — 153;
Alan — 47;
Albahari Moša — 60, 297;
Andrejić Uroš — 563;
Antić Vicko-Pepe — 103, 223;
Arapovdol — 104, 129, 155, 209;
Armellini Q. — 554, 595, 628, 649, 660;
Artuković dr Andrija — 665;
Avšič Jaka — 296;

B

Babić Dolac (s.) — 96;
Babićevo Brdo — 70;
Babin Potok (G. i D.) — 105, 118, 143, 165, 209, 351, 568;
Babina Rijeka — 479;
Bačina (kod Gradca) — 144;
Bačuga (G. i D.) — 22, 124, 269, 270, 334, 374, 531, 611, 637, 638;
Baće Maks-Milić — 15, 17, 55, 58, 111, 114, 138, 194, 241, 273, 321, 327, 501;
Baćun Ivan — 305;
Baić Dušan — 264;
Bajte (s.) — 49;
Bakarić Vladimir-Katić-Mrtvac — 7, 62, 100, 181, 201, 242, 321, 325, 395, 406, 449, 494;
Bakov Tome Jovan — 547;
Bakov Tome Miroslav — 548;
Bakrač Đuro — 19, 249, 270, 272;
Balaš Boris-Boca — 242, 318, 367, 368, 406, 418, 467, 482;
Balen Šime — 325, 527;
Balena Plana — 585;
Balenović Đuka-Oktobar — 91;
Ban Đuka — 11, 337;
Banadžija Nikola — 668;
Banija (predeo) — 19, 20, 59, 60, 78, 79, 81, 152, 165, 168, 199, 201, 242, 375, 396;
Banina Ante — 52, 119, 121, 448;
Banova Jaruga — 103;
Banski Kovačevac — 253, 373;
Banja Loka — 290, 294, 378;
Banja Luka — 83;
Barbolini Roberto — 566;
Bare — 83;
Baričić Vjekoslav — 137, 191, 236, 240, 402;
Barilović — 96;
Barilovići Leskovac — 474;
Barlete (s.) — 494;
Basara Nikola — 81, 263;
Basta Perica — 355;
Bastianini — 538, 542, 552, 553, 556, 558, 559, 560, 586, 621, 648, 650;
Bastino Brdo — 427;
Bašić Dujo — 111, 134, 402;
Bataljon prvi Banijskog NOP odreda — 22, 26, 27, 122, 123, 125, 187, 244, 269, 430, 573, 574;
Bataljon drugi Banijskog NOP odreda — 28, 123, 124, 125, 188, 268, 270, 430, 431, 432, 531, 572, 636;
Bataljon treći Banijskog NOP odreda — 29, 123, 124, 125, 188, 244, 268, 270, 430, 431, 432, 530, 610, 611;
Bataljon četvrti Banijskog NOP odreda — 23, 26, 30, 79, 80, 122, 123, 188, 189, 268, 269, 270, 336, 375, 427, 430, 636;
Bataljon peti Banijskog NOP odreda — 31, 170, 190, 244, 268, 270, 427, 430, 433, 475, 480, 610, 611;
Bataljon šesti Banijskog NOP odreda — 337;

Bataljon »Božidar Adžija« — 130, 131, 168, 215, 218, 248, 289, 312, 339, 349, 358, 359, 369, 374, 398, 399, 457, 459, 460, 462, 467, 511, 512, 513, 514, 555, 569, 584, 679;
Bataljon proleterski za Bosansku Krajinu — 222;
Bataljon »Branko Vladušić« — 13, 14, 55, 114, 115, 220 235, 280, 281, 326, 419, 487, 488, 489, 648, 679;
Bataljon »Bude Borjan« — 13, 14 55, 57, 63, 114, 115, 135, 192, 194, 280, 281, 282 419, 442, 443, 453, 460, 461, 487, 488, 489, 521, 541, 551, 552, 590, 595, 627, 629, 630, 647, 648, 658;
Bataljon »Budućnost« (glamočki) — 136, 230;
Bataljon prvi udarni Dalmatinski — 111, 112, 134, 145, 238, 499;
Bataljon četvrti Dolenjskog NOP odreda — 60;
Bataljon »Gavrilo Princip« — 419, 500;
Bataljon južnodalmatinski »Jozo Jurčević« — 40, 55, 144, 230, 238, 499, 583, 593, 594, 653, 669;
Bataljon drugi srednjodalmatinskog NOP odreda — 191;
Bataljon »Jože Kraš« — 482;
Bataljon prvi proleterski udarni Hrvatske — 8, 12, 14, 52, 98, 104, 105 106, 118, 120, 167, 226, 312, 683;
Bataljon prvi Prvog kordunaškog NOP odreda — 20, 71, 72, 79, 153, 477, 613;
Bataljon drugi Prvog kordunaškog NOP odreda — 19, 69, 72, 74, 84, 182 261, 436;
Bataljon treći Prvog kordunaškog NOP odreda — 18, 20, 69, 70, 71, 74, 153, 182, 253, 330, 336, 381, 427, 432, 533, 574 587;
Bataljon četvrti Prvog kordunaškog NOP odreda — 20, 69, 71, 72, 74, 81, 96, 182, 252, 301, 381, 427, 432;
Bataljon prvi Drugog kordunaškog NOP odreda — 76, 79, 80, 153, 246, 256, 259, 303, 414, 426, 427, 475, 476, 614, 632, 635;
Bataljon drugi Drugog kordunaškog NOP odreda — 19, 69, 72, 79, 153, 257, 259, 275, 308, 322, 380, 475, 477, 575, 588;
Bataljon treći Drugog kordunaškog NOP odreda — 76, 79, 81, 107, 154, 255, 258, 259, 310, 426, 438, 475, 634;
Bataljon četvrti Drugog kordunaškog NOP odreda — 153, 428, 474, 475;
Bataljon udarni Prvog kordunaškog NOP odreda — 475;
Bataljon udarni Drugog kordunaškog NOP odreda — 426, 427;
Bataljon drugi Prvog krajiškog NOP odreda — 336;
Bataljon prvi Drugog krajiškog NOP odreda »Dr Mladen Stojanović« — 638;
Bataljon treći Petog krajiškog NOP odreda — 238, 274;
Bataljon treći Prve krajiške NOU brigade — 638;
Bataljon četvrti Prve krajiške NOU brigade — 638;
Bataljon »Krbava« — 34, 129, 155, 209 231, 248, 276, 277, 279, 351, 353, 354, 355, 374, 399, 455, 457, 459, 462, 612;
Bataljon prvi Prvog ličkog NOP odreda — 127, 128, 209, 212, 276, 277, 351, 353, 374, 458, 459, 513;
Bataljon drugi Prvog ličkog NOP odreda — 128, 209, 357, 458, 680;
Bataljon prvi Drugog ličkog NOP odreda — 584, 612;
Bataljon drugi Drugog ličkog NOP odreda — 130;
Bataljon treći Drugog ličkog NOP odreda — 212, 213, 214, 612;
Bataljon drugi Trećeg ličkog NOP odreda — 487;
Bataljon udarni ličke grupe — 12, 14, 105, 106, 167, 168, 359, 459, 460;
Bataljon »Matija Gubec« — 682;
Bataljon »Marko Orešković« — 12, 13, 14, 105, 106, 126, 127, 210, 215, 218, 243, 249, 257, 301, 309, 436, 568;
Bataljon »Mićo Radaković« — 34, 155, 209, 211, 231, 276, 277, 278, 279 351, 353, 354, 355, 360, 455, 612;
Bataljon »Ognjen Prica« — 66, 67, 87, 104, 105, 106, 155, 167, 209, 226, 231, 351, 352, 356, 397, 455, 456, 570, 571;

Bataljon prvi Druge operativne zone Hrvatske — 422;
Bataljon prvi Prvog odreda Treće operativne zone Hrvatske — 221;
Bataljon prvi Prvog odreda Pete operativne zone Hrvatske — 146, 289;
Bataljon drugi Prvog odreda Pete operativne zone Hrvatske — 147, 284, 285;
Bataljon treći Prvog odreda Pete operativne zone Hrvatske — 147;
Bataljon treći Drugog odrede Pete operativne zone Hrvatske — 283;
Bataljon »Petar Vuksan« — 86, 87, 104, 105, 106, 127, 155, 167, 212, 215, 218, 226, 231, 243, 249, 258, 301, 323, 331, 436, 611;
Bataljon udarni Primorsko-goranske grupe — 490;
Bataljon prvi Primorsko-goranskog NOP odreda — 571, 613, 615;
Bataljon prvi Prvog primorsko-goranskog NOP odreda — 197, 233;
Bataljon drugi Primorsko-goranskog NOP odreda — 490;
Bataljon drugi Prvog primorsko-goranskog NOP odreda — 614, 626;
Bataljon treći Prvog primorsko-goranskog NOP odreda — 683;
Bataljon prvi Prvog slavonskog NOP odreda — 101;
Bataljon drugi Prvog slavonskog NOP odreda — 533;
Bataljon treći Prvog slavonskog NOP odreda — 88;
Bataljon »Starac Vujadin« — 56, 57, 135, 136, 230, 238, 273, 499, 500, 646;
Bataljon »Stojan Matić« — 34, 130, 155, 209, 219, 220, 276, 277, 278, 279, 353, 354, 374, 458, 461, 679;
Bataljon prvi Prve NOU brigade Hrvatske — 275, 309, 331, 332, 408, 412, 413, 437, 438;
Bataljon drugi Prve NOU brigade Hrvatske — 275, 331, 332, 407, 413, 437, 438;
Bataljon treći Prve NOU brigade Hrvatske — 275, 308, 309, 331, 332, 408, 410, 413, 437, 438;
Bataljon četvrti Prve NOU brigade Hrvatske — 304, 331, 332, 408, 412, 413, 437, 438;
Bataljon »Vladimir Gortan« — 60;
Bataljon »Vojin Zirojević« — 39, 55, 56, 135, 136, 192, 238, 499, 501;
Bataljon prvi Žumberačko-pokupskog NOP odreda — 366;
Bater — 46, 47;
Batnoga — 372;
Batrušić Ivan — 576;
Baus Josipa Ante — 547;
Bebler Aleš — 296;
Bedekovčina — 233;
Begovac — 412, 413;
Begovo Razdolje — 43, 635;
Belavić Drago — 416;
Belavić Marko — 319;
Belavići — 77, 302, 372, 401;
Belinić Marko — 9, 208, 392, 394, 415;
Beloš Mijo — 641;
Belulović Jakova Maksimilijan — 597;
Benić Joža — 80;
Benkovac — 49, 64, 147;
Beograd — 31, 93, 222;
Berić — 230;
Berić Branko — 192, 193;
Berus Anka — 60, 63, 449;
Bestrma (s.) — 29, 156;
Bezbradica Ignjat — 505;
Bezbradica Joso — 505;
Bezbradica Marko — 505;
Bezbradica Miloš — 505;
Bezbradica Pavle — 505;
Bezbradica Špiro — 505;
Biga Smilja — 568;
Bigina Poljana — 105, 118;
Bihać — 105, 142, 143, 152, 179, 180, 199, 226, 231;
Bijedić Šukrija — 24, 272;
Bijela Stijena — 222;
Bijele Vode — 22, 124;
Bijelić Ante — 280;
Bijelina (s.) — 64, 65, 68, 541, 551;
Bijelnik — 29, 97, 156;
Bijeljevina — 19, 30, 96, 123, 153, 157, 372, 529 573, 576, 588;
Bila Gligo — 338;
Bilaj — 128;
Bilan Benjanin — 662;
Bilan Vasilije — 661;
Bilan Vicko — 662;
Bilić Božo-Marijan — 111, 134, 191, 230, 405, 498;
Bilo Brdo — 495;
Bilo Gora — 10, 37, 420, 425;
Biljeg — 73;

Biograd na Moru — 233;
Biokovo — 98;
Biovičino Selo — 64, 68, 115;
Birčanin Ilija — 181, 193, 561;
Biskup Petar-Veno — 38;
Bjanki Obrad — 659;
Bjelajac Stanko — 25, 31, 33, 125, 190, 272, 305, 338, 435 464, 481;
Bjelovar — 9, 10;
Bjelski Potok — 146;
Bjelsko — 41, 42, 289;
Blagaj — 77, 372;
Blata (s.) — 153, 302 330, 401, 407, 409, 413;
Blatna — 189, 190, 400;
Blaž Šaban — 513;
Blažan Ivan — 575;
Blažević Božo — 68;
Blažević Jakov — 247, 466;
Blažević Mihajlo — 261;
Blaževci (s.) — 129;
Blinje — 30, 97, 158, 270;
Blinjski Kut — 31, 97, 158, 334, 337, 493, 531;
Blivajs Šimun — 577;
Bobetko Dragan — 337, 433, 467;
Bobetko Mijo — 337, 467;
Bobić Stjepana Vukić — 594;
Bogdanić (s.) — 459;
Bogdanović Gedeon-Geco — 10, 37, 91, 640;
Bogunović Brana — 193, 389 454, 526;
Bogunović Petar — 40;
Bolić Adriana — 548;
Borić Antun — 345;
Borić Đuro — 677;
Borojević Branko — 24;
Borojevići (s.) — 479;
Bosanska Kostajnica — 574, 575;
Bosanska Krajina — 160, 198, 199;
Bosanski Novi — 31, 44, 45, 147, 189 196, 199, 234, 267, 268 284, 289, 334, 335, 336, 369, 400, 493, 531, 639;
Bosanski Petrovac — 528;
Bosansko Grahovo — 16, 55, 57, 135, 136, 238, 498, 499, 681;
Bosiljevo (s.) — 80, 186, 256;
Bosna (r.) — 83, 123;
Bosna — 430, 431;
Bozeta Ljuban — 577;
Boždarić Stevo — 496;
Božić Vinka — 523;
Bračulj Ivan — 496, 497;
Branešci (s.) — 102;
Branković Dragan — 24;
Bratec Zvonko — 585;
Brdine — 353;
Brdo (kod Zlobina) — 147, 151;
Brdovac — 202;
Breberina Miško — 21, 264, 367, 418 483;
Brekić Dušan — 451;
Brestača — 103;
Brestova Draga — 43;
Brestovac — 289;
Breštane — 277, 278, 353, 354;
Breza — 46, 47;
Brezine — 222;
Brezl Milan — 638;
Brezova Glava — 73, 153, 184, 185, 529;
Brezovac — 92 215, 258;
Brezovica — 433, 467, 468;
Brezovo Polje — 123;
Bribir — 44, 289;
Brigada prva NOU Hrvatske — 107, 179, 218, 257, 261, 275, 322, 330, 362, 384, 407, 412, 436, 448, 490, 680;
Briješki Ilija — 73, 588
Brinjani (s.) — 641;
Brinje — 47, 48, 147, 195, 196, 215 216, 217, 284, 344, 349;
Brlić Mirko — 665;
Brlić Zdenko — 665;
Brnjeuška — 479, 480, 481;
Brod na Kupi — 44, 45, 234 283, 290, 294;
Brod Moravice — 46, 234;
Brodarić Stjepan — 638;
Bronzić Živko — 463, 481;
Brovarone Lorenco — 522·
Brubno — 123;
Bruić Petar — 319;
Brujić Srđan — 217, 248, 314, 324, 348;
Brunović Milan — 24;
Brunjevac Gajo — 310;
Brušane — 96, 459, 465, 512, 679, 680;
Bruvno — 220 357, 443, 455, 461;
Bubanj Viktor — 286;
Bubaš Joso — 513;
Bubić Vlado-Vovo — 98;
Bučice — 252;
Bučje — 101;
Bučko Kamensko — 102;
Bućan Mile — 81, 262;
Budičina (G. i D.) — 170, 188, 190, 400, 531,- 610;
Budinjak — 203, 375, 577, 609;

Budžak — 277, 278, 353, 354;
Bugljevac Jovana Mile — 547;
Bujavica — 221;
Bukovac — 43;
Bukovica — 57, 63 65, 67, 68, 73, 114, 115, 135, 194, 235, 236, 281, 282;
Bukovi Vrh — 444, 488;
Bukovčani — 103;
Bukvik — 23;
Bulat Rade — 14, 15, 57, 63, 66 68, 115, 117, 135, 137, 177, 228, 236, 240, 283;
Bulat Tešo — 202, 367. 375, 391, 406, 415, 418;
Bulović Mirko-Zet — 91;
Buljan Vice — 17, 58, 99, 274, 498, 666;
Bunić — 12;
Bunčić (s.) — 279;
Bunjevac Gajo — 332;
Burić Mate — 329;
Burnjak — 46;
Butti Giuseppe — 561, 563;
Butković Ivan — 367;
Buzeta (s.) — 430;
Bužim — 189, 400, 459, 680;

C

Calvetti Ricardo Del Mastro — 522;
Caprag — 29, 31, 69. 97, 158, 493;
Car Nikola — 231;
Carevo Selo — 474;
Cazin — 267;
Cerje — 611;
Cerlenco Antonio — 566;
Cerlenco Lodovico — 566;
Cernik — 149;
Cerov Dol — 452;
Cerovac — 184, 529;
Cesarov Kamen — 211;
Cetina (s.) — 666;
Cetinska Kotlina — 238;
Cezar Zlatko — 464;
Cincar (pl.) — 56, 136;
Cicvara Dane — 389;
Cicvara Točan — 388;
Cocci Emilio — 630;
Concina Roberto — 661;
Cota Ante — 677;
Coturri Renato — 645;
Cricelli — 591;
Crevarska Draga — 154, 232;
Crevarska Strana — 73, 74, 154, 183, 232, 573;
Crna Mlaka — 417, 578;
Crna Rijeka — 98;
Crna Vlast — 351;
Crnac (s.) — 433;
Crni Lug — 16, 49, 148 149, 267, 291, 292;
Crni Vrh (kod Koreničke Kanele) — 105;
Crno Jezero — 96;
Cvetković Anton — 642;
Cvetković Marijan — 24, 431, 472;
Cvijanović Brdo — 73, 74;
Cvijanović Gojko — 662
Cvijanovići (s.) — 83;

Č

Čabar — 296;
Čabo Vito — 111;
Čajevac Rudi — 575;
Čakalo Jovo — 463, 481;
Čakalo Stojan — 464;
Čalić Dušan — 67;
Čanić — 517, 569;
Čavat Matija — 523;
Čavle (s.) — 522;
Čavnik — 428, 474, 532;
Čazma — 10, 420;
Čazma (r.) — 421;
Čelopek — 352, 397;
Čemernica — 181, 252 427, 432, 588;
Čerkezovac — 428, 474;
Četa proleterska Banije — 61, 102, 103;
Četa prva Prvog bataljona banijskog NOP odreda — 22, 122, 267, 337, 480, 610;
Četa druga Prvog bataljona banijskog NOP odreda — 22, 122, 337;
Četa treća Prvog bataljona banijskog NOP odreda — 22, 122, 267, 269, 530, 610;
Četa četvrta Prvog bataljona banijskog NOP odreda — 22, 23;
Četa peta Prvog bataljona banijskog NOP odreda — 28;
Četa prva Drugog bataljona banijskog NOP odreda — 27, 29, 190, 480, 530, 573;
Četa druga Drugog bataljona banijskog NOP odreda — 27, 28, 269;
Četa prva Trećeg bataljona banijskog NOP odreda — 27, 29, 190, 268, 480;
Četa druga Trećeg bataljona banijskog NOP odreda — 27, 268, 480;

Četa treća Trećeg bataljona banijskog NOP odreda — 30, 244, 267, 269;
Četa prva Četvrtog bataljona banijskog NOP odreda — 30, 123, 336, 636;
Četa druga Četvrtog bataljona banijskog NOP odreda — 30, 123, 267, 269 336, 480, 636;
Četa prva Petog bataljona banijskog NOP odreda — 335;
Četa druga Petog bataljona banijskog NOP odreda — 335;
Četa treća Petog bataljona banijskog NOP odreda — 269;
Četa druga Šestog bataljona banijskog NOP odreda — 434;
Četa biokovska — 98, 144;
Četa druga bataljona »Božidar Adžija« — 339;
Četa treća bataljona »Božidar Adžija« — 155. 339;
Četa bračka — 665;
Četa prva bataljona »Branko Vladušić« — 444. 487;
Četa druga bataljona »Branko Vladušić« — 444, 488;
Četa treća bataljona »Branko Vladušić« — 280;
Četa četvrta bataljona »Branko Vladušić« — 488;
Četa prva bataljona »Bude Borjan« — 488, 513;
Četa druga bataljona »Bude Borjan« — 65, 443, 488;
Četa cetinska — 15, 17, 56;
Četa »Čehaić Kasim« — 420, 421, 425;
Četa druga Drugog dalmatinskog bataljona — 497;
Četa dinarska — 56, 133;
Četa doljanska — 209 351, 357, 398, 444;
Četa gomirska — 94. 370;
Četa treća Drugog bataljona Grupe ličkog NOP odreda — 444;
Četa proleterskog bataljona Hrvatske — 87;
Četa kalnička — 420;
Četa kamešnička — 56, 133;
Četa karlovačka — 95;
Četa Kljuka — 96, 417;
Četa kninska — 15, 16, 17;
Četa kočevskog NOP odreda — 290;
Četa treća Prvog bataljona Kombinovanog NOP odreda — 11;
Četa prva Prvog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda — 254. 380;
Četa druga Prvog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda — 253, 427;
Četa prva Prvog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 410;
Četa druga Prvog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 329;
Četa treća Prvog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 301, 329, 614, 635;
Četa prva Drugog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 529;
Četa druga Drugog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 254;
Četa treća Drugog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 19, 254, 529. 609;
Četa druga Trećeg bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 475;
Četa treća Trećeg bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 302. 614, 635;
Četa peta Trećeg bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 301;
Četa prva Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda — 20, 75, 427, 475, 610;
Četa druga Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda — 427;
Četa treća Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda — 252;
Četa četvrta Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda — 252, 253, 374, 575, 589. 611. 638;
Četa druga Četvrtog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 475;
Četa proleterska Prvog kordunaškog NOP odreda — 20, 70, 79, 80 254. 255, 379, 417;
Četa proleterska Četvrtog bataljona Prvog kordunaškog NOP odreda — 20;
Četa proleterska Drugog kordunaškog NOP odreda — 76, 80, 254, 379, 417, 571;

Četa treća Udarnog bataljona Drugog kordunaškog NOP odreda — 427;
Četa prva bataljona »Krbava« — 279;
Četa druga bataljona »Krbava« — 279;
Četa druga Prvog bataljona Prvog ličkog NOP odreda — 127, 211;
Četa treća Prvog bataljona Prvog ličkog NOP odreda — 128, 356;
Četa treća Drugog bataljona Prvog ličkog NOP odreda — 128, 215, 356;
Četa druga Trećeg bataljona Drugog ličkog NOP odreda — 212;
Četa prva Drugog bataljona Trećeg ličkog NOP odreda — 351, 352, 357;
Četa druga Drugog bataljona Trećeg ličkog NOP odreda — 351, 352, 357;
Četa treća Drugog bataljona Trećeg ličkog NOP odreda — 351;
Četa treća Trećeg bataljona Trećeg ličkog NOP odreda — 442;
Četa livanjska — 39;
Četa makarska — 40;
Četa prva bataljona »Marko Orešković« — 210, 211;
Četa druga bataljona »Marko Orešković« — 210;
Četa treća bataljona »Marko Orešković« — 210;
Četa »Matija Ivanić« — 667, 668;
Četa mosorska — 56, 133, 134;
Četa mrkopaljska — 289;
Četa neretvljanska — 40;
Četa treća Trećeg bataljona Notranjskog odreda »Miloš Zidanšek« — 296;
Četa prva bataljona »Ognjen Prica« — 209, 210, 397;
Četa druga bataljona »Ognjen Prica« — 209;
Četa treća bataljona »Ognjen Prica« — 209, 210, 352;
Četa omladinska — 255, 460;
Četa omladinska Drugog bataljona Trećeg ličkog NOP odreda — 442, 443, 444;
Četa primorska — 563, 616, 648, 654;
Četa proleterska — 20, 80, 255;
Četa rilićka — 39;
Četa rogoznička — 56, 134;
Četa četvrta Prvog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 101;
Četa četvrta Trećeg bataljona Prvog slavonskog NOP odreda — 640;
Četa svilajska — 56, 133, 669;
Četa druga bataljona »Stojan Matić« — 278;
Četa vrdovska — 56;
Četa treća Trećeg bataljona Udarne brigade — 308
Četa druga Zagorskog NOP odreda 290;
Četa druga Druge operativne zone — 202, 204;
Četa druga Prvog bataljona Prvog odreda Treće operativne zone — 221;
Četa treća Prvog bataljona Prvog odreda Treće operativne zone — 222;
Četa četvrta Prvog bataljona Prvog odreda Treće operativne zone — 222;
Čikara Nikola — 310;
Čipor Janče; — 304
Čista Mala (s.) — 115, 145;
Čitluk — 212, 281, 377;
Čizmek Đuro — 304;
Čojluk (s.) — 450;
Čokeša Milan; — 382
Čolović Špiro — 453;
Čorkova Uvala — 105;
Čubrica — 274;
Čudin Klanac — 105, 118, 119;
Čudina Josipa Nikola — 547;
Čuić Selo — 258;
Ćule Martin — 594;
Čuntić (s.) — 269, 270, 334, 374, 611, 637, 638;
Čuturilo Stevo — 164, 339, 534;

Ć

Ćaće Niko — 64;
Čalić Bogdan — 361;
Čapo — 573;
Ćetković Vlado — 131, 221, 327, 362, 390, 419, 443, 445, 454, 463;
Ćorkovača — 124;
Ćuić Krčevina — 209;
Ćuk Mihajlo — 528;
Ćukovac — 128, 154, 209, 351, 352, 494;
Ćupić Nikola — 523;
Ćurćija Lošo — 72;

Ćurlica Ivan — 328;
Ćuruvija Dragan — 361;

D

Dabar (s.) — 130, 155, 215, 339, 342, 612;
Dakić Milisav — 81, 263;
Damjanović Danilo — 181, 309;
Damjanović Dušan — 194, 230, 235, 241;
Dasović Martin — 225;
Debela Kosa — 19;
Debelo Brdo — 357, 398 458, 459;
Debročin Ivan — 572;
Dejanović Milić — 181, 309;
Dejanović Miloš — 19;
Deković Kuzmana Matija — 548;
Delić Ibrahim — 594;
Delnice — 42, 45, 46, 147, 149, 150, 234, 284, 289, 290;
Denaro Antonio — 657;
Dereza (s.) — 223;
Deriguz — 353;
Derikrava — 87;
Derin Gaj — 130, 155, 442, 460;
Desan Ante Zorica (mlađa) — 547;
Desan Ante Zorica (starija) — 547;
Despot Milan — 24, 336;
Despot Milan (br. 2) — 25;
Despot Vlado — 192, 235;
Devlahović Mario — 667;
Dinara (pl.) — 57, 99 229, 236, 282, 498, 500;
Divoselo — 128, 155, 209, 351, 352, 458;
Divuša — 28, 531, 572, 573;
Dobretin — 479;
Dobrica (s.) — 216, 289;
Dobrić Nikola — 641;
Dobrljin — 531, 638;
Dobrosavljević Miloš-Gugo — 264;
Dobrosavljević Rade — 263;
Dobrovac — 221;
Dolac (s.) — 14, 97;
Dolac Mato — 679;
Dolci — 96;
Dolnjaci (s.) — 22, 27, 96, 157;
Doljane — 130, 312 340, 342, 343, 369, 399 457, 459, 462, 469;
Domani Robert — 164, 339, 534;
Doner Srećko — 639;
Donja Dobra (s.) — 571;
Donji Budački — 153, 529;
Došen Mato — 585;
Draga — vidi Plaška Draga;
Draganićki Lug — 417;
Draganićka Šuma — 80, 154, 199, 227, 231, 310;
Draganjac Franjo — 80;
Dragaš Stojan — 12;
Dragašić (s.) — 282;
Dragojević Petar — 639;
Dragonoš (s.) — 206, 376, 610;
Dragosavac Jovo — 219;
Dragotinja (s.) — 639;
Dragović (s.) — 223;
Drakula Nikola — 131;
Draušnik Jurica — 391;
Drenovac — 22 23, 124, 358;
Drenovi Klanac — 343;
Drežnica — 42, 195, 196;
Drežnik Grad — 79, 225, 243, 244, 300, 302, 428, 474, 613;
Drivenik — 147, 285;
Drniš — 113, 135, 145, 191, 192, 236 238, 281, 282;
Drobac Dakan — 389;
Drvar — 199;
Drvenik — 234;
Dubica — 199;
Dubranec — 528, 534;
Dubrave (G. i D.) — 77, 186, 227, 302, 328, 329, 381, 475, 476 632;
Dude Branko — 111, 402;
Duffek — 580;
Duga Resa — 77, 302, 401;
Dugi Nurija — 111;
Dugo Selo — 180, 434, 467, 493;
Dumanić Ante-Šulenta — 99;
Duvno — 238, 498, 499;
Duvnjaci — 274;
Dužda Nikola — 641;
Dvor na Uni — 123, 188, 272, 479, 493 531, 638, 639;
Dvoranci (s.) — 153;

Đ

Đaković Ilija — 361;
Đebić-Marušić — 671;
Đujić Momčilo — 163, 192, 193, 229, 230, 389, 453, 454, 526, 537, 561;
Đukić Mile-Grba — 24, 271, 304;
Đurđevac — 9;

E

Egeljac — 585;
Elez Josip — 677;

Engel Ilija-Adžić — 8, 143, 242, 321, 449;
Ervenik — 14, 63, 64, 65, 68, 97, 233, 487;

F

Fabijancić Franje Franjo — 598;
Fadljević Josip — 679;
Farkašić (s.) — 301, 401, 531, 611, 638;
Faut Ljubo — 627;
Fijačko Janko — 641;
Filipović Mijo — 576;
Fink Josip — 264;
Forko Jurja Guido — 597;
Frkašić (s.) — 469;
Frković — 57;
Frković Jurica — 85;
Foršt Milan — 264, 367;
Furjan — 257, 258, 322, 323, 428, 474;
Fužine — 43, 44, 48, 147, 151, 234, 284, 285;

G

Gabrić (s.) — 73;
Gabrić Roka — 677;
Gabrić Stanko — 21, 184, 253;
Gaćelezi — 145;
Gage (s.) — 479;
Gajić Đuro — 361;
Gajić Jure — 40;
Gajić Savo — 24, 171, 335, 336, 338;
Galovo — 185;
Garjak (s.) — 667;
Gate — 301;
Gazin Ferdo — 228;
Gdinj (s.) — 668;
Generalski Stol — 302, 475, 476;
Gerdijan Blagoje-Baja — 88;
Gerovac Ljubica — 289;
Gerovo — 48, 49 148, 150, 151, 233, 234, 291, 292, 294;
Geršković Leo-Atleta — 273, 274;
Gianetto Rogani — 505;
Giovanni Concina — 524;
Gizdić Drago — 98;
Glamoč — 55, 56, 57, 135, 136, 192, 237, 238;
Glavaci — 312, 343, 347, 358;
Glavni štab NOP odreda Hrvatske — 7, 8, 11, 13, 15, 26, 41, 55, 63, 80, 81, 92, 100, 104, 114, 118, 133, 142, 146, 152, 161, 178, 191, 195, 198, 202, 224, 235, 241, 243, 245, 280, 283, 305, 308, 312, 321, 368, 384, 390, 395, 396, 405, 420, 448, 465, 487, 493;
Glina — 18, 19, 20, 23, 28, 71, 72, 73, 122, 123 124, 158, 252, 334, 427, 479, 493;
Glinica (r.) — 427;
Glogovo — 351;
Gojak (s.) — 256;
Gola Mila — 488;
Goli Vrh (k. 913) — 277, 278, 353, 354;
Golik Toma — 679;
Golubić — 14, 57, 513;
Gomirje — 41, 42, 146, 227, 234, 283, 284, 445 447, 448, 636;
Gora (s.) — 124, 334;
Gorica — 60;
Gorići — 345;
Gornje Jelenje — 148, 149, 291, 292;
Gornje Macute — 184;
Gornji Zagoni — 44;
Gorski Kotar — 41, 59, 78, 146, 147, 178, 297;
Gospić — 85, 96, 128, 156 199, 214, 215, 220, 232, 326, 352, 357, 450, 458, 459, 467;
Gošnjak Ivan — 494;
Grabičani — 232;
Grabovac (s.) — 22, 23, 26, 96, 97; 145, 157, 158, 187, 400, 530;
Gračac — 85, 130, 135, 142, 152, 164, 209 326, 442, 455, 459, 461;
Gračac (k. 353) — 258;
Gradac — 144, 153, 186, 231;
Gradina (kod Lovinca) — 128;
Gradina (k. 974) — 277, 279, 353, 355;
Grbino Brdo — 184, 185;
Grčalo — 444;
Gredelj Stjepan — 636;
Gređani — 71, 72, 576, 587, 588;
Gregorić Pavle-Brzi — 8, 9, 59, 62;
Grgurić Dragica — 569;
Grijak Branko — 677;
Grižane (s.) — 44;
Grmuša Rade — 338;
Grobnik (s.) — 149, 522;
Grošići — 30, 97;
Gržetić Joso — 293, 299;
Grubiša Ivan — 402;
Grubišić Petar — 528;
Grubor Pero — 130, 155, 216, 247, 311, 325, 350, 358, 470;
Grujičić Mane — 462;
Grulović Jovan — 505;
Grupa kordunaških NOP odreda — 7, 8, 18, 69, 78, 81, 95, 108, 122, 182, 241, 252, 257, 260, 300, 318,

328, 362, 379, 414, 417, 425, 477, 478, 608, 617;
Grupa ličkih NOP odreda — 7, 8, 96, 104, 126, 134 137, 152, 208, 232, 313, 324, 339, 351, 387, 418, 442, 450, 456, 494, 527, 625;
Gubačevo Polje — 442, 460;
Gusić Stjepan — 677;
Gutleša Petar — 578;
Gvozdić Ilija — 262;

H

Hajdin Josip — 20;
Hajtić (s.) — 430;
Haranović Franjo — 666;
Hariš Ivan-Gromovnik Ilija — 434, 468, 493, 641, 642;
Hadžići — 83;
Holjevac Većeslav-Kovač — 21, 77, 81, 95, 163, 169, 187, 256, 265, 320, 366, 384, 429, 471, 477;
Homoljac — 105, 118;
Horvat Joža — 7, 23, 249, 260, 338, 472;
Horvati (s.) — 205, 376;
Hrastovac — 29, 97, 268;
Hrastovica — 189, 272, 334, 493;
Hreljin — 41, 234, 284;
Hrvačić Ivan — 682;
Hrvatski Leskovac — 392, 642;
Hrvatsko Primorje — 232;
Hrvatsko Selo — 18, 19, 70, 72, 122, 372, 576, 588;
Hrtić — 479, 480;
Hvar — 98;

I

Ilić — 561, 562;
Ilovačak — 475;
Istra — 60, 94;
Ivanić Grad — 434, 493;
Ivanić Stjepan — 668;
Ivanišević — 561, 562, 563;
Ivanović Vladimir-Robert — 534;
Ivanšćica (pl.) — 206, 421;
Ivoševci (s.) — 64, 282;

J

Jagečić Stjepan — 577;
Jagodnje — 353, 355, 512;
Jakovac Paval — 50;
Jakšić Lakerija — 389;
Jalžabet (s.) — 232;
Jančić Bogdan — 41;
Janić Vjekoslav-Capo — 11;
Jankes Grga — 9, 59, 61, 63, 93;
Janjčić Stevo — 416;
Jasenak — 283;
Jasenovac — 493;
Jaska — vidi Jastrebarsko;
Jastrebarsko — 205, 467, 478;
Javoranj — 188, 479;
Javornik — 76, 79, 108, 409;
Jelača Ivan — 585;
Jelenković Antuna Miroslav — 547;
Jelenković Rudolf — 547;
Jelić Slavko — 111;
Jelov Vrh — 442, 460;
Jerčić Ivan — 667;
Jerkin Anto — 68;
Jerković David — 454;
Jerković Mato — 338;
Jesenice — vidi Lička Jesenica;
Jezerce (s.) — 104;
Jezero — 259;
Ježević (s.) — 273, 666;
Jončić Ante-Dokić Milan — 111, 230;
Josipdol — 254;
Jošane (s.) — 450;
Jovanić Đoko — 419, 444;
Jović — 193;
Jović Kata — 681;
Jović Mira — 681;
Jugović Matija — 583;
Jukić Ante — 681;
Jukić Karlo — 681;
Jukić Marko — 681;
Juretić Rafael — 12;
Jurina Brda — 73;
Jurlin Ante-Marko — 15, 66, 68, 115, 176, 283;
Jusići (s.) — 475;

K

Kablar (s.) — 252;
Kajgansko Brdo — 182;
Kajfeš Antun — 571;
Kajić Nikola-Kole — 25, 269, 336, 338;
Kalinić Dmitar — 361;
Kalinovica — 459;
Kalnik — 8, 10, 206, 222, 420;
Kalje — 203;
Kamber Stjepan — 594;
Kamenica — 254, 257, 635;
Kamenski Most — 18, 19, 20, 69, 72, 123, 227, 253, 336, 381, 427, 432;
Kamensko — 127, 222;
Kamenjak — 291, 292;

Kamešnica — 498;
Kangrga — 130;
Kapela — 154;
Karamarko Sidrana Milivoj — 548;
Karapandža Đuro — 305:
Karapandža Simo — 571;
Karas Ignjatije — 472, 477, 478;
Karas Milutin — 263, 302;
Kardelj Edvard-Bevc — 178, 395;
Karlek P. — 204;
Karleušina Plasa — 118;
Karlobag — 96;
Karlovac — 29, 31, 69, 81, 85, 97, 158 184, 199, 205, 206;
Kartalije — 73;
Katić Radojka — 402;
Katići — 275, 614;
Katinovac — 19;
Kašteli — vidi Sedam Kaštela;
Kezele Juraj — 50;
Kijevo — 16:
Kikovice — 291, 292;
Kistanje — 63, 64, 65, 68, 233, 282, 551;
Kiswarday Riccardo — 657;
Kladarin Đuro — 7, 160, 245, 260, 305, 306, 311, 384, 397, 440;
Kladuša — 71, 122, 330, 337;
Klanac — 131, 459, 475;
Klanje — 149;
Klarić Stevo — 337;
Klas Ruža — 578:
Klek (k. 1182) — 42;
Klenovac — 214;
Kleut Petar — 7, 13, 87, 88, 226, 247, 260, 396 466;
Klinča Selo — 205;
Klobučar Slavko-Čort — 242, 263, 318, 329, 367, 368, 417;
Klokočevac — 533;
Klokočevica — 105, 106, 353 397, 467;
Kluz Franjo — 575;
Kljuka — 80, 125, 226, 231, 374;
Knebl Franjo-Franc — 467;
Knezovljani — 479;
Knežić Vilim — 575;
Knežević Ljubo — 528;
Knežević Rade-Tihi — 88;
Knin — 14, 33 68, 98, 112, 113, 135, 137, 146, 220, 233, 236, 238, 240, 281, 282, 326;
Kninska Krajina — 15, 17, 55, 229, 230;
Kobiljaš (š.) — 634;
Kočevje — 290;
Kodina Filip-Lujo, Jovan — 547;
Kojić Branko — 102;
Kokor Franjo — 577;
Kolak Mile — 584;
Kolakovica — 459;
Kolašac — 64, 233;
Koljani — 273, 274:
Komarevo (s.) — 334, 531;
Komazec (naselje) — 520;
Kompolje — 344, 399;
Končar Milan — 462;
Končar Rade-Brko — 58;
Končarov Kraj — 106;
Konestabo Anton — 598;
Konjević Ivan — 577;
Konjević Joso — 577;
Konjsko (s.) — 669:
Kopljav Franjo — 576;
Koprivnica — 9, 206;
Korana (r.) — 77, 258, 309, 322;
Kordić (s.) — 400;
Kordić Branko — 462;
Kordić Brdo — 188;
Kordun — 81, 82, 84, 85, 92, 95, 107, 123, 152, 153, 165, 168 199, 201, 202, 224, 226, 227, 243, 396, 469;
Kordunski Ljeskovac — 469;
Korenica — 12, 104, 106, 527;
Korenička Kapela — 105, 106, 211;
Korica Mićo — 361;
Koričan Viktor — 416;
Korolija Vlado — 561, 562:
Kosa — 443;
Kosinj — 467;
Kosović Pajo — 513;
Kostajnica — 31, 97, 157, 268, 269, 334, 639;
Kostanjevica — 203, 376, 479, 493;
Košak — 665:
Košare — 153, 154, 231, 232, 254, 475, 476;
Kotarani — 479;
Kotoraš Dušan — 111;
Kovačević Veljko — 50, 51, 162, 196 216, 286 293, 297, 299, 345, 449, 681;
Kovačević Matija — 329;
Kovačić Joža — 24, 430;
Kovačić Martin — vidi Balen Šime;
Kovačić Petar — 594:
Kozara — 228, 396;
Kozarac — 183;
Kozica — 144, 236;
Kozjača — 300;
Kozjak — 19, 72, 113, 236;

Kozjan — 209, 351;
Kozlina Miloš — 264;
Krajačić Ivan-Vertić-Brko — 9, 207, 391;
Krajačić Đuro — 263;
Krajačić Slavko — 401;
Krajiški Grabovac — 27;
Krajnović Nikola — 528;
Kraljevčani — 189, 269, 270, 272, 334, 337, 374, 481, 611, 637, 638, 639;
Krasno — 96, 514;
Kravarske Gorice — 199;
Kravarsko — 253;
Kravlja Draga — 14, 98;
Krapljanov Ante — 217, 346;
Kreća Stanko — 271, 304;
Krečica (k. 971) — 277, 279;
Krbavica — 57;
Kremenita Glavica — 258 322;
Krešić Mato — 594;
Kričke — 103;
Krim — 296;
Krivaja (r.) — 83;
Krivi Put — 47, 161, 195, 196, 233 234, 283, 284, 285, 286, 289, 346, 370, 377, 615;
Krivopućani (s.) — 196;
Krkinac — 128;
Krndija — 222;
Krmpote — 47, 196;
Krnjaić Braco — 164;
Krnjak — 96, 153, 154, 185, 231, 232, 528, 529;
Krnjakov Vrh — 397;
Kronja Ante-Čenčo — 498;
Krpan Marko — 584;
Krstić Dušan — 21;
Krstulović Vicko-Jović Kostja — 15, 17, 55, 58, 137, 180, 241, 274, 321, 501;
Krš — 679;
Krunić Uroš — 107, 180, 262, 304, 324, 411, 414, 438 492;
Krunić Todor — 666;
Krupa — 14, 65, 189, 267, 400, 493, 608;
Kruškovac — 129, 155;
Kufrin Milka — 202, 310, 375;
Kukić Miloš — 13, 395;
Kukići — 452;
Kukoč Ivica — 321, 501;
Kukoč Lenko — 668;
Kukuljanovo — 49, 149;
Kukuruzari — 30, 157, 479, 530;
Kukuruzovac — 669;
Kumadina Stepan — 627;
Kunić — 197, 409;
Kunovce (s.) — 101;
Kupa (r.) — 60, 94, 125, 230, 527;
Kupinec — 186;
Kupjak — 147, 150, 283;
Kuprešanin Milan — 213, 351, 455, 465;
Kurjevac — 254;
Kurozev — 487;
Kursar Ante-Franjo — 68;
Kusanje (s.) — 222;
Kuštrin Josip — 181, 309, 477;
Kuterevo — 96 513, 514, 584;
Kutleša Mirko — 39;
Kutreš Grga — 584;
Kuzmanovača — 211, 351;

L

Labin — 113;
Labudovac — 105;
Ladin Kuk (k. 1216) — 442, 460, 488;
Lađevac (G. i D.) — 244, 249, 257, 258, 300, 308, 309, 322, 323, 379, 428 474;
Lakić Ružica — 682;
Lapac (G. i D.) — 12, 527;
Lasinje — 96, 253, 575, 589, 609;
Latas Branko — 339, 534;
Latas Ljuban — 310;
Latifić Ibrahim — 39;
Latifić Mustafa — 39;
Lebrenica — 335, 336, 338;
Lećevica — 113;
Ledenice — 45, 147, 196, 234, 622;
Ledenik — 493;
Ledine (s.) — 654;
Leiner Božo — 8, 421;
Lenac Ivan — 293;
Letinić Ivan — 662;
Letovanci (s.) — 531;
Letovanić — 301, 401, 468, 611, 638;
Lešće — 166, 216, 612;
Levnaić — 217, 346;
Lič — 49, 285, 292, 378;
Lička Jesenica — 76, 79, 153, 302, 310, 323, 330, 371, 375, 401, 407, 408, 409, 412, 436, 437, 448;
Lički Novi — 215, 458, 612;
Lički Osik — 128, 156, 211, 213, 232;
Ličko Petrovo Selo — 66, 104, 105, 106, 108, 142, 167, 210, 211, 225, 231, 243, 244, 351, 357, 456, 532;
Ligas Efisio — 643, 651, 652, 672;

Lika — 59. 60, 61, 78, 92, 154, 195, 198, 201, 208, 227, 231, 243, 387, 396;
Lipe (s.) — 154, 231;
Lipik — 221;
Lipovlje — 96;
Lisac — 444. 460, 488, 489;
Lisac Bogdan — 641;
Liščić — 115;
Litala (De Litala) — 592;
Livanjsko Polje — 56 57. 238;
Livno — 55 56. 57. 135, 136, 238, 495, 498, 499;
Lokve — 42, 45, 46, 147, 149, 234, 283, 289;
Lončar Božo — 577;
Lončar Jovo — 21, 81, 108, 180 259, 262. 310, 323. 333, 413;
Lončar Ljudevit — 577;
Lončar Peťar — 577;
Lončarić Vlado — 9;
Lopaić Ivica — 417;
Lotar Branko — 534;
Lotići (s.) — 585;
Lovinac — 128. 129, 155, 156, 232, 326;
Loza Pavle — 40;
Lozna — 83;
Luberani Zorana — 666;
Lučić Špiro — 670;
Lukačić Antuna Grane — 547;
Lukačić Antuna Mile — 547;
Lukačevo Brdo — 73, 74;
Lukar (s.) — 281. 627;
Lukić Dušan — 388. 453;
Lukić Špiran — 453;
Lukov Dol — 284;
Lukovac Miloš — 496;
Lulić Pavle — 584;
Lulić Petar — 569;
Lumbardenik (s.) — 258;

Lj

Ljepović Mile — 181;
Ljeskovac Jovo — 181. 438;
Ljubojević Dušan — 14;
Ljubova Poljana — 489;
Ljubovo — 12, 33, 209, 211, 351;
Ljutica (k. 948) — 277, 278, 353, 354;

M

Macakanja Adam — 464;
Macura Slobodan — 63;
Macure (s.) — 64;
Mačković Brdo (k. 519) — 417;
Magošić ing. Mauricije-Tojić Marko — 263;
Maja (s.) — 22, 26, 27, 96, 97, 124, 157, 158, 187, 267, 337, 400, 493, 530, 610;
Majdak — 29, 30;
Majene (Maje) — 296;
Majski Trtnik — 480, 481;
Majur (s.) — 268, 373, 611, 637;
Makići (s.) — 30, 97;
Mala Gora — 124;
Mala Jasenovača — 38;
Mala Štropina — 87;
Malešević (s.) — 73;
Mali Lug — 49;
Mali Palež — 210, 211;
Maličak (s.) — 20;
Malivuk Pero — 189, 464;
Malovan — 96, 212;
Mamula Jovo — 41;
Mandarić Jozo — 144;
Mandić Nikole Blaženko — 548;
Mandić Rade — 342, 348;
Manojlović Nedeljko — 39;
Manola Srećko-Ivan — 7, 80. 100, 242 249, 260, 305, 307, 311, 346, 384, 396, 469;
Maračić Nikole Nikola — 597;
Maraković Nikola-Nina — 249, 272, 472;
Maravić Milkan-Pražić — 50;
Mardešić Ante-Viški — 57, 100;
Marčetić Nemanja — 13;
Maričić — 262;
Mančić Manja — 681;
Marić Đuro — 496;
Marić Đuro — 681;
Marić Čenda — 681;
Marić Ljubo — 681;
Marić Perica — 181;
Markovac (s.) — 615;
Marković Jurica — 607;
Marković Mile — 39;
Marinković Ivo-Slavko — 62;
Marinković Marko-Lugar — 91;
Martić Jovo — 443, 489;
Martinić Pero — 111;
Maršanić Blažo — 523;
Marušić Pavle — 629;
Mašić Branko — 642;
Mašić Ramo — 528;
Mašinovići (s.) — 30, 97;
Mašvina (k. 577) — 258, 429;
Matas Vinka Aleksandar — 547;

Mataija Draga (s.) — 47;
Matić Naca-Vukelić — 45;
Matijević Ivan — 682;
Matijevići — 268, 334, 335, 336, 373, 636, 638, 639;
Matočec Mara — 470;
Matutinović Svemir — 402, 403;
Mavrić — 642;
Mazalica Dušan-Kiler — 102;
Mazalović Mata — 431;
Mazin — 220, 455;
Mečenčani — 22, 29, 30, 96, 157, 479, 528, 529, 530, 573;
Medak — 12, 96, 127, 128, 156, 209, 211, 212, 232, 248, 326, 351, 398, 399, 512;
Medenić Ivana Veljko — 597;
Međurić — 222;
Medvednjak — 104, 118, 209;
Melnica (V. i M.) — 254, 255, 257, 275, 308, 309, 322, 380;
Meljinovac — 445, 461;
Menićanin Stevo — 304;
Mergen Jakova Vinko — 547;
Mesić Glavica — 277, 353;
Metla (k. 987) — 277, 353, 354;
Metlica (k. 832) — 277, 278, 353;
Michelotti dr — 660;
Mičetić Petra Ivan — 598;
Mihailić Josip — 576;
Mihailović Draža — 164, 193, 251, 561;
Mihić — 247;
Miholjsko — 96;
Mikašinović Simo — 426;
Mikašinovići (s.) — 475, 571;
Milašinčić Grga — 80, 367, 414, 416, 467;
Milobratović Joco — 272;
Milojević Rade — 181, 304;
Milošević Mate — 626;
Milošević Petar — 626;
Milošević Pulina — 627;
Milošić Ivan — 637;
Miljanović Nikola-Karaula — 91;
Miljevići (s.) — 20, 83;
Miljković Mile — 361;
Miljuš Nikola — 528;
Miljuši — 461;
Mioč Ante — 39;
Miočić — 113;
Mirić Štropina — 105, 118;
Miškina Pavlek — 470;
Mitić Mito — 264;
Mitić Ranko — 25, 31, 32, 163, 190, 246, 272, 305, 338, 435, 464;
Mizler — 583;
Mladen Ivo — 337;
Mladenović Ivana Davor — 598;
Mlakovac (s.) — 153;
Močila — 259, 457;
Modrino Selo — 68;
Modruš — 198, 199, 613;
Mogorić — 12;
Mokrec — 296;
Mokro Polje — 68, 487;
Molat (ostrvo) — 559, 672;
Momčilović Đorđe — 20, 72;
Monti — 230;
Monto Jovo — 681;
Monto Ljubomir — 681;
Morra Eugenio — 558, 561;
Moslavačka Gora — 10, 199, 468;
Moslavina — 180, 420;
Moseć — 113;
Mosor — 229;
Mračaj — 268;
Mrak Ivan — 123, 166, 244, 250, 266, 372;
Mraković Đuro — 338, 481;
Mraović Milan-Simić — 367, 393;
Mrazović Karlo-Gašpar — 59, 62, 91, 93;
Mrežnica (r.) — 254, 255, 301, 401;
Mrkići — 452;
Mrkonjić Grad — 83, 179;
Mrkopalj — 43, 44, 94, 178, 283, 290;
Mrša Mate — 68;
Mrzljak — 575;
Mrzla Vodica — 48, 49, 148, 149, 150, 291, 292;
Muć — 113;
Mudrić Selo — 259, 275, 475;
Muvić Josip — 585;
Musl. Milino Selo — 83;
Musulini (s.) — 446, 636;
Musulinski Potok — 146, 285;
Mušić Hasan — 574;
Muškinje (s.) — 184;
Muletić (s.) — 450;
Mužino Brdo — 70, 71;

N

Nadvičnik (s.) — 614;
Nad Kosta — 430;
Naletić Stanko — 464;
Naprta Ljuban — 340;
Narančić Slavko — 462;
Nardelio — 657;

Natešić Stjepan — 523;
Neretva (r.) — 98;
Netretić — 95, 186, 529;
Nikolino Brdo — 71;
Nikšić Mirko — 132, 216, 345;
Nova Gradiška — 103;
Nova Kršlja — 570;
Nova Sela — 670;
Novaković Vlado — 137, 138, 193, 194, 229, 239, 389, 453, 454;
Novaković Niko-Longo — 526, 537;
Novaković Slavka — 681;
Novković Momčilo — 86, 181, 411;
Novo Selo — 205, 367;
Novska — 103;
Nožinić Miloš-Rus — 464;
Nunić — 64, 65, 233, 541, 551;

O

Obljaj (s.) — 19;
Oborovo — 641;
Obrovac — 68;
Obućina Marko — 569;
Očak Vlado-Dalo — 264;
Odred NOP banijski — 7, 8, 18 23, 26, 32, 70, 72, 96, 97, 107, 122, 160, 187, 246, 247, 266, 304, 315, 334, 371, 429, 463, 479, 526, 574, 575, 588, 608, 611;
Odred NOP dolenjski — 300;
Odred NOP sjevernodalmatinski — 13, 61, 63, 67, 114, 116, 176, 280, 455, 487, 538, 554, 631, 646, 649, 659;
Odred NOP za srednju Dalmaciju — 273, 495;
Odred NOP Hrvatskog Zagorja — 202;
Odred NOP prvi krajiški — 247, 267, 430, 527, 608;
Odred NOP drugi krajiški — 527;
Odred NOP treći krajiški — 56, 136;
Odred NOP peti krajiški — 56, 135, 237;
Odred NOP kočevski — 378;
Odred NOP kombinovani — 11, 17, 97, 455, 461, 465, 538, 590;
Odred NOP prvi kordunaški — 69, 73, 182, 232, 260, 300, 372, 477, 575, 588, 589, 608, 609;
Odred NOP drugi kordunaški — 75, 78, 81, 186, 232, 259, 260, 300, 373, 378, 471, 572, 574, 583, 608;
Odred NOP prvi lički — 387, 512, 678;
Odred NOP drugi lički — 66, 142, 166, 276, 278, 387;
Odred NOP treći lički — 142, 215, 326, 388, 442, 456, 659 679;
Odred NOP livanjski — 17;
Odred NOP moslavački — 468;
Odred NOP notranjski — 295;
Odred NOP plitvički — 87;
Odred NOP Prvi primorsko-goranski — 234, 378, 600, 614, 615, 683;
Odred NOP Drugi primorsko-goranski — 234, 378;
Odred NOP slavonski — 37, 88;
Odred prvi Pete operativne zone Hrvatske — 146, 283, 284, 285;
Odred drugi Pete operativne zone Hrvatske — 148 231, 283, 284, 285, 295, 296;
Ogorje — 113;
Ogrizović Miloš — 131, 132;
Ogrizovići (s.) — 413;
Ogulin — 42, 79, 94, 146, 150, 152, 164, 181, 187, 199, 226, 231, 234, 252, 254, 255, 256, 283, 446;
Ogulinac Franjo-Seljo — 11, 93, 406, 425, 481;
Okić — 73;
Okić Grad (Okić) — 205, 376;
Oklaj — 281, 377;
Oklinak — 258;
Oklobdžija Tihomir — 526;
Okučani — 102, 103, 222;
Omčikus Pajica — 526;
Opačić Dujko — 262;
Opačić Lazo — 454;
Opačić Stanko-Ćanica — 77, 303, 330, 384, 469;
Opačić Uroš — 264;
Opaljenik — 444;
Opsenica Staniša-Stanko — 67, 211, 469;
Opsenica Stevo — 180, 260, 261, 308, 324 384, 411, 414, 438, 492;
Orahovica — 83;
Oraščić Cvijo — 16, 136, 498;
Orazi Vezio — 14, 519;
Oreščanin Bogdan — 19, 79, 108, 262, 308, 318, 470, 476;
Oreščanin Marko — 534;
Orlić (s.) — 133;
Orlić Ilija-Brato — 495;
Orlić Nikola — 339;
Orovac — 348;
Orozovac — 443, 460, 488;
Orozović Pajo-Brko — 91;

Osilnica — 148, 150, 151, 294;
Osunja — 393;
Ostermak Juraj — 640;
Ostrna (M. i V.) — 577;
Ostrovica — 128, 154, 209, 398, 494;
Ostrvica — 351, 352;
Oštarije — 42, 146, 234, 255, 450, 459, 475, 476 571, 682;
Otišić — 138, 273, 274;
Otočac — 85, 131, 195, 196, 199, 215, 216, 217, 226, 227, 344, 348 359, 399, 459, 460;
Otoka — 188, 189, 247, 267, 608;
Oton (s.) — 281, 377, 453;
Otrić — 14, 96 115, 135, 212, 233, 398, 487;
Ozalj — 199;
Ožbolt Filip — 290;
Ožegovac — 101;

P

Pađene (s.) — 281;
Pajić Milić — 477;
Pakrac — 102, 103, 222;
Palanka — 451, 487;
Palež — 443, 461;
Panza Branko — 669;
Panjani (s.) — 267, 373, 611;
Papa Pavle-Šilja — 229;
Parčić — 68, 128;
Paripovac — 452;
Parmač Stanko — 11, 406, 425;
Pavić — 580;
Pavel V. — 204;
Pavelić — 580;
Pavelić dr Ante — 161, 165, 179, 200;
Pavešić Božidara Branko — 597;
Pavletić Milana Milan — 597;
Pavković Miloš — 637;
Pavković Selo — 153;
Pavlović Milan — 18, 268;
Pazarište — 459 461, 466;
Pecko — 124;
Pečno (s.) — 204, 376, 393;
Pelicarić Andrija — 547;
Peračić Joko — 228;
Peran Vlado — 64, 65, 67;
Perić Čedo — 57;
Perić Sveto — 58, 64;
Perjasica — 303, 401;
Perna — 20, 21, 70, 71, 72;
Perušić — 85, 211, 213, 214;
Petanović Brdo — 277, 278;
Petković Ilija — 361;
Petranović Branko-Jastreb — 290, 295;
Petrinci (s.) — 29, 97, 156;
Petrinja — 23, 194, 269, 270, 334, 479, 493;
Petrišić Julio — 64, 67;
Petrova Gora — 20, 28, 81, 82, 84, 85 95, 152, 164;
Petrovo Selo — 209, 352, 397;
Petrović Adam — 338, 428;
Petrović Milan — 679;
Petrović Sergije — 40;
Petrovina (s.) — 154, 393, 417;
Peurača Pero — 264;
Pihler Ivan — 464;
Pikunić Mijo — 60;
Pilepić Ivan — 682;
Pilipovača — 277, 353;
Pinjatela Jovana Antun — 348;
Pinjatela Jovana Josip — 548;
Piplica — 128;
Piplović Nikica — 402;
Pisarovina — 185, 252;
Pišać (s.) — 276, 353;
Pištenik (k. 822) — 413;
Pitvanska Plaža — 667;
Plavča Draga — 249, 254, 412, 413;
Plase — 291;
Plaški — 154, 164, 329, 407, 410, 411, 613, 634;
Plavno — 513;
Plećaš — 247;
Plešivica (pl.) — 202;
Pleteno — 47;
Plieš — 254, 255, 257, 275, 308, 309, 380;
Plitvica (potok kraj Varaždina) — 232;
Plitvice (s.) — 92, 105, 142, 143, 179, 226;
Plitvička Jezera — 75, 104, 118, 131, 152, 179, 209, 351, 571;
Plitvički Ljeskovac — 87, 105, 106, 118, 119, 167;
Ploča — 98;
Ploščica — 422;
Plješevica (pl.) — 66, 106, 353;
Počitelj — 98;
Podbilo — 161, 195, 283, 284, 285, 286, 370, 377, 615;
Podgarić (predeo) — 422;
Podgorje — 183;
Podhum — 292, 522, 524;
Podklek (kod Ogulina) — 42;

Podlapac — 33, 209, 218, 220, 249, 276, 277, 278, 280, 326 351, 353, 354, 355, 356, 361, 374, 388, 398;
Podlapača — vidi Podlapac;
Podnar Ivan — 577;
Podnar Stevo — 577;
Podselo — 73;
Podstrog (s.) — 83;
Podsused — 203;
Podudbina — 129, 155;
Podum (s.) — 130, 155, 215 312, 342, 343, 459, 462, 469, 612;
Podvoljak (s.) — 83;
Podzvizd — 79;
Pokrajac Veljko — 193;
Pokrajac Milan — 528;
Pokupski Gradec — 528;
Pokupsko — 186, 252, 253;
Polaček Franjo — 585;
Poljansko (s.) — 101;
Poljička Kosa — 43;
Ponikvari — 18, 20, 70, 71, 576, 588;
Ponikve — 186;
Ponori (s.) — 345;
Popara Milan-Selip — 38;
Popina (V. i M.) — 357, 488, 489;
Popovac (s.) — 258;
Popović Bogdan — 449;
Popović Dušan — 230;
Popović Dmitra Marijan — 597;
Popović Milić — 319;
Popović Paja — 56, 114, 134, 135, 137, 138, 145 191, 193, 194, 229, 230, 235, 236, 527, 537;
Popović Pavle — 526;
Popović Pavle (pol. komesar) — 528;
Popović Rade — 219;
Popović Vladimir — 528;
Popović Vlado-Španac — 62, 395;
Popović Zvonko — 668;
Posavec Josip — 577;
Poštrić Mile — 330;
Poštrić Milan — 330;
Potok — 289;
Potpolje — 413, 438;
Pounje — 28, 96, 125, 156, 432, 479;
Prekopa (s.) — 124, 125;
Presika — 43, 572;
Prevršac — 479;
Prezid — 49, 295, 296;
Pribitkovići — 83;
Pribudić — 14, 98, 115, 233, 281, 452, 487;
Prica Dane — 131, 132;
Prijeboj — 66, 87, 92, 104, 105, 106, 118, 142, 143, 152, 154, 167, 179 209, 210, 211, 226, 231, 570;
Prijedor — 152;
Prilišće — 95, 529;
Primišlje — 79, 254 255, 257, 300, 308, 309, 310, 322, 328, 373, 379, 380, 381, 382, 383, 571, 635;
Primorski Veljun — 161, 195, 283, 284, 285, 286, 370, 377;
Prisjeka — 153;
Prkos — 253;
Prodanović Dane — 303, 401;
Prokike — 47, 50, 195, 196, 234, 286, 490;
Promina (pl.) — 56, 135, 192, 281, 282, 377, 629, 658;
Prozor — 498;
Prša Milan — 679;
Prša Stjepan — 679;
Prugovo (s.) — 669;
Puntarić Dragutin — 577;
Pupčev Vrh — 356, 357;
Pušće — 202;

R

Radaković Branko — 219, 361;
Radaković Ilija — 181, 309;
Radaković Nedeljko — 526;
Radaljevo — 232;
Radošević Ivo — 304;
Radovanović Stanko-Udarnik — 91;
Radovniković Davor-Štrko — 114;
Raduč (s.) — 11, 12, 96, 127, 128, 154 156, 211, 232, 351, 352, 399;
Radučić — 64;
Rađenović Stevo — 526, 537, 560, 561;
Rajković Milan — 271, 304;
Rakić Dragan — 214, 278, 354;
Rakitje — 205;
Rakovica — 76, 79, 225, 243, 244, 257, 258, 259 275, 300, 322, 323, 428, 474, 613;
Ralić Lazo — 641;
Ramponi Mario — 523;
Rapić Ivo — 338;
Rapo Marko — 416;
Rastićevo — 115, 233;
Rastok — 459;
Rastovača — 104;
Rastović Miloš — 13;
Rašeta Boško — 526;
Ratković Mile — 21;
Ratković Roža — 569;

Rava (otok) — 661;
Ravna Gora — 283;
Rečina (r.) — 149;
Reljac Josip — 523;
Reljac Roko — 523;
Repac Ilija — 219;
Repak Salko — 168, 449;
Ribar Ivo-Lola-Fišer — 395;
Ribnik — 12, 96, 128, 156, 212, 512;
Ribnjak (s.) — 232;
Ricciotti Renzo — 619, 661;
Rich Mihajla Ernest — 598;
Ricoli Renca — 619;
Ričica (s.) — 352;
Risnak (tunel kod Delnica) — 583;
Ritavac (s.) — 47;
Rizvanuša — 209;
Rkman Pero — 19;
Roatta Mario — 506, 507, 554 648;
Rodić Gojko — 136;
Rogani Gianetto — 505;
Rogina Štefek — 11, 405;
Roje Ante — 191;
Roknić — 330;
Rokvić Mane — 510;
Romac Ivan — 403;
Romboli G.B. — 661, 662;
Rončević Stjepan — 584;
Rosandića Vrh (k. 957) — 277, 279, 353;
Rosopajnik — 300, 401, 575;
Rosulje — 277, 278, 353, 354;
Rudice (s.) — 636;
Rudopolje — 310, 323, 330, 407, 408, 409;
Rujište — 14, 115, 487;
Rujnica — 428;
Rukavina Ivan-Vladić — 7, 201, 234, 242, 321, 329, 395, 448;
Rumler — 537, 585, 617;
Runjavica — 512;
Rupić Slavko — 68;
Russi — 561;
Ruševo — 253;
Rutić Ivka — 168, 449;
Rutić Joža — 168, 449;

S

Sablić — 262;
Sabolek Đuro — 416;
Saborski — 75, 79, 104, 108, 152, 310, 351, 373, 412, 413, 572;
Sadilovac — 243, 323, 400, 428, 474;
Saili Dragutin-Konspirator — 207;
Salopeki — 42;
Samardžija Pavle — 305;
Samobor — 10;
Sana (r.) — 83;
Santini Zvonimira Venko — 548;
Santini Raška Vito — 548;
Saša Đuro — 389;
Schalchi Ivan — 520, 563, 564;
Sedam Kaštela — 56, 113, 238;
Seidl — 555;
Selce — 44, 234;
Senj — 147, 195, 196, 199, 216, 217, 226, 284, 285, 286, 289, 349, 359, 369, 399;
Senjska Draga — 195;
Seoci (s.) — 359, 399;
Sertić Poljana — 104, 105;
Sever Milan — 279;
Severin (s.) — 96;
Severin Nikola — 573;
Sića (s.) — 303, 426;
Silov Pavao — 281, 377;
Simoneli Francesko — 12;
Sinobad — 230;
Sinj — 99, 113, 192, 238, 495, 499;
Sisak — 92, 125, 180, 199, 468, 493;
Site Paja — 103;
Sivnik (brdo) — 76;
Sižje — 83;
Sjeničak — 199, 253, 375;
Skakavac — 69, 75, 184, 253;
Skela (s.) — 18, 23, 28, 71, 96, 158, 574;
Skrad — 147, 148;
Skrbino Brdo — 72;
Skrigin Žorž — 168, 449;
Skočaj — 209, 351;
Skuk Eduart — 328, 329;
Slabinja — 529;
Slavica (b.) — 43;
Slav. Požega — 102;
Slunj — 79, 182, 187, 249, 252, 254, 255, 257, 258, 259, 275, 308, 322, 323, 379, 400;
Slušnica (r.) — 257, 258;
Smiljan (s.) — 86, 459, 680;
Smiljanić Danilo — 111;
Smolčić Ante — 99;
Smoljenac (s.) — 243, 323, 352, 356, 397, 400;
Smoljanović (s.) — 275;
Smrdljivac — 452;
Soboda Ivan — 585;
Sokolčić Ivan — 203, 391;
Sošice (s.) — 578;
Spaček Božo — 52, 119, 120;

Split — 58, 99, 113. 137, 384;
Spreca (r.) — 83;
Srb (s.) — 220, 527;
Srbljanin Miloš — 464, 481;
Srbski Klanac — 488, 489;
Srečec Stjepan — 641;
Srednja Gora — 12, 276, 353;
Srdić Dragica — 585;
Srpske Moravice — 45. 148, 149;
Stacca — 521, 622;
Stanić Andrija — 517;
Stanić Milan — 24;
Stanisavljević Jovo — 388;
Stankovac (s.) — 475, 479, 480;
Stanojević Gavro — 85;
Starčević Marijan — 597;
Stari Laz — 43, 571;
Stari Trg — 294;
Staro Selo — 18, 19, 29, 97;
Steinberg Adolf — 164, 339, 534
Steiner Joso — 162;
Stoisavljević Petar — 274;
Strašnik (s.) — 26, 96. 156;
Strožer Zoran — 111;
Struga (s.) — 639;
Studenci — 209;
Studeno — 397;
Stupin Slavko — 402, 403;
Suča Rade — 528;
Sućurac — 237;
Suhi Vrh (k. 999) — 444;
Sungeri (s.) — 43, 147;
Sunja — 2, 9, 97, 156, 157, 268, 334, 537, 493 575;
Sušak — 150, 199, 230, 231, 284;
Sušanj Branko — 636;
Suvača (s.) — 185;
Sužnjević Dušan — 463, 481;
Sužnjević Mirko — 25;
Svilaja — 56, 229, 274;
Svilar Nikola — 462;
Svračica (s.) — 27, 96, 157;
Svračkovo Selo — 276, 277, 353, 354;
Sv. Matej — 522;
Sv. Paraskeva — 98;
Sv. Petka — 258;
Sv. Rok — 11, 12;

Š

Šabić Stipo — 669;
Šakić Mićun — 87, 88, 226;
Šamarica (pl.) — 123, 527;
Šarac Marko — 102;
Šaš (s.) — 493;
Šatornja (s.) — 530;
Šeleš Alojz — 577;
Šibenik — 58, 113, 115, 138, 145, 233, 236 282;
Šibić Đordija — 682;
Šibić Vladimir — 681;
Šibl Ivan — 338;
Šijan Milan — 107, 126, 341, 358, 462;
Šijanova Glava — 98;
Šimac Stipe — 44;
Širinić Vjeko — 402, 403;
Široka Kula — 209, 211, 212, 219, 279, 351, 352. 398, 450, 456. 494, 612;
Šišljavić (s.) — 86;
Škare — 130, 155, 215, 216, 217, 218, 227, 247, 248, 312. 324, 325, 339, 340, 341, 343, 345, 346, 348, 369, 374, 396. 399, 459, 677;
Škaron Eduard — 523;
Škrljevo — 522;
Škorić Vinko — 622;
Škrtić Brdo — 153. 184, 185;
Šlog Antun — 147;
Šolaja (s.) — 76;
Šolobanica — 443, 444;
Šoljan Josip — 99;
Šorak Slavko — 451;
Španovica (s.) — 102;
Španović Ilija — 464;
Španjolac Stipe — 8, 9, 10;
Špiljak Mika — 337, 467;
Špoljarić Jure — 679;
Štikada — 352. 397;
Štirovača — 683;
Štrbac Dušan — 68;
Štrok Izidor — 474;
Štulić Lazo — 361;
Šturlić (s.) — 428, 474;
Šujica (s.) — 498, 499;
Šumonja Miloš — 477, 478;
Šušnjar Janko — 25;
Šušnjar (M. i V.) — 480 481;
Šutić Ante — 40;
Švob Vinko — 231, 293;

T

Tabor Rafael-Rafko — 261;
Tandarić Josip — 640;
Tarabić Ilija — 25;
Tavani — 19;
Tepavci (k. 495) — 259;
Terihaj Ignac — 205, 376;
Testa Temistocle — 596, 645, 650;

Tešnjak — 29, 189, 400, 531, 573;
Tica Slavko — 230;
Tijesno — 114, 233;
Tisovac — 96, 393;
Tišma Milan — 68;
Tobolić (s.) — 179;
Todorović Simo — 24;
Tolić (s.) — 276, 353;
Tomas Marjana Slavo — 547;
Tomašević Ivan — 669;
Tomašević Jovica — 185 262;
Tomašević Jozo — 40;
Tomić Ilija — 50;
Tomić Nikola — 51;
Tomić Petar — 402;
Tomić Nikole Rade — 547;
Tomići (s.) — 50;
Tomin Gaj — 130. 155, 442, 460;
Tonković Stevo — 193, 241, 389;
Topličke Kose — 19, 20, 72;
Topolovac (drž. dobro) — 610;
Topusko — 18, 19, 20, 23, 69, 70, 71, 72, 78, 79, 122, 123, 227, 330, 336, 337, 371, 427, 575, 576;
Tounj-Zdenac — 77, 153, 154, 186, 231, 232, 255. 289, 475, 476;
Tounjski Tržić — 252;
Trbović Đuro — 151;
Trbović Gojko — 293;
Trbojević Mane — 102;
Trgovčić Ivo — 80;
Tripal Davor — 192;
Trišić — 496;
Trkulja Ilija — 361;
Trkulja Petar — 361;
Trnić (s.) — 83;
Trninić Mićo — 24, 181, 269, 271, 304;
Trnova Poljana — 495;
Trnovac — 232, 680;
Troura — 351,
Tršće — 48, 234, 292;
Truta Ljubo — 489;
Tržac (s.) — 428 474;
Tržić (s.) — 227, 249, 252, 254, 255, 256, 373, 472, 613, 635;
Tučepi (s.) — 669;
Tuk — 254;
Tukljaci — 459;
Turanj — 382;
Turković Dragutin — 244, 267, 611;
Turković Selo — 41, 42. 146, 233, 289;
Turopolje — 180, 493;
Tušilović — 69. 96. 153, 164, 184, 185, 231, 232, 253, 610;

U

Udbina — 129, 153 231, 340, 351, 456, 612;
Udbina Sjeničak — 69, 75;
Ugarković Stipe — 217, 325, 343;
Ujdarović Gojko — 40;
Um (s.) — 216;
Una (r.) — 336, 340, 341, 527;
Unešić (s.) — 113;
Uništa (s.) — 16, 449;
Urban Stjepan — 329, 470;
Urljaj (k. 1168) — 444;
Urojić Stjepan — 103;
Utinja — 69. 73, 75, 153, 529;
Uvalica — 105, 106. 118;
Uvodić Razim — 58;
Uzelac Milan-Brico — 325, 343, 462;
Uzelac Mile — 217, 248, 314, 324, 345, 348;
Uzelac Nikola — 462;
Uzelac Srđan — 286;
Uzunčević — 561. 562, 563;

V

Vačlić Nikola — 647;
Vaganac — 129, 243, 244, 302, 351, 352, 428, 474;
Vaganj — 99, 496;
Vagić Nikola — 454;
Varaždin — 206;
Varcar Vakuf — vidi Mrkonjić Grad;
Vedrina Petar — 679;
Veis Filip dr — 634;
Vejvoda Ivo — 140, 151;
Vela Voda — 292;
Velebit — 212, 235, 615, 646, 658, 682;
Velika Barna — 10;
Velika Gorica — 467, 468;
Velika Gradusa (s.) — 29, 30, 97, 158;
Velika Kladuša — 19;
Velika Mlinska — 422;
Velika Pisanica — 533;
Velika Strana — 103;
Velika Vranovina — 18, 19, 70, 71, 123, 372, 576, 588;
Veliki Zdenci — 577;
Veljkića Brdo — 639;
Veljun — 615;
Veljunski Vrh — 195;

Veljuv (brdo) — 16;
Vence Ivan — 329;
Vergaš Dušan — 255;
Vezmar (s.) — 413;
Vidaković Đuro — 329, 469;
Vidanić Franjo — 319;
Vidoš Vjekoslav — 575;
Vidović Nikola — 21, 78, 183, 261, 318, 476, 528;
Vinalić (s.) — 66;
Viojla — 487;
Virovitica — 37;
Visibaba (k. 1339) — 443, 444;
Visuć (s.) — 450;
Višić Mirko — 498;
Vitešić Jandre — 626;
Vittorio del Bianco — 591;
Vitunj — 289;
Vivoze (s.) — 612;
Vjenac — 277, 279, 353;
Vještica Gora — 646;
Vladetić Milan — 319;
Vladić Petar — 464;
Vlaović (s.) — 22, 23, 481;
Vlatković Milan — 627;
Vlatković Novak — 462;
Vodena Glava (k. 933) — 443;
Vodice — 114, 115, 233 563, 616, 662.
Vodičevo — 637;
Vojnić — 69, 73, 75, 78, 79, 96, 153, 154, 227, 231, 232, 253. 372, 493. 588, 589, 608;
Vojnovac — 254, 407, 410, 411;
Vojvod Enriko — 661;
Volinja — 493;
Vorkapić (s.) — 20;
Vrančić Nikola — 16, 17;
Vrani Kuk (k. 1126) — 442, 460. 488;
Vranik — 128, 155 351;
Vranograč — 26, 30, 79, 122, 156, 371, 532;
Vranovina — 72;
Vrata (s.) — 43;
Vratečko (s.) — 573;
Vratnik — 183, 195, 196, 284;
Vrbanj Joža — 232;
Vrbanj — 668;
Vrbas (r.) — 83;
Vrbnik (s.) — 677;
Vrbovsko — 42, 46, 96, 446. 448;
Vrebac (s.) — 12, 280, 352, 494;
Vrginmost — 99, 73, 74, 78, 79, 95, 182, 183. 184, 252, 372, 427, 589;
Vrgorac — 42, 46, 96, 192, 446, 448, 583, 593, 594;
Vrhovine — 104, 105, 142, 152, 167, 226, 409, 460;
Vrhovni štab NOP i DV Jugoslavije — 8, 92, 178, 224, 368, 395, 493;
Vrlika — 112, 113, 191, 236, 238, 273;
Vrlinić Petar — 319;
Vrnograč — vidi Vranograč;
Vršak — 487;
Vučković Gajo — 572;
Vuinović Dane-Deni — 86, 181;
Vujasinovići — vidi Vujašinovići (s.)
Vujašinovići (s.) — 282, 377, 658;
Vujić Dragan-Spaho — 70;
Vujić Đuro — 270, 338, 374;
Vujinović Bogdan — 107;
Vujinović Danilo — 126;
Vujinović Milan — 168, 449;
Vukelić Branko — 162, 196, 293;
Vukelić Luka — 679;
Vukelić Poljana — 412, 437;
Vukelić Savo — 50, 196, 285, 296;
Vukelić Stjepan — 617;
Vukmanić — 184;
Vukobrat Ilija — 389;
Vukojevac — 468;
Vukomanović Pavle-Stipe — 8, 10, 207, 406, 425;
Vukovića Most — 668;
Vukovići — 153;
Vukovina (s.) — 83;
Vukšić — 211, 213;
Vuletić Mijo — vidi Vejvoda Ivo;
Vulić Ante — 669;
Vurdelja Dušan — 361;

Z

Zadar — 68, 282, 622;
Zagreb — 9, 28, 31, 60, 93, 150, 205, 222, 253. 284, 384. 434;
Zaklan Mitar — 343, 358, 462;
Zakopa — 336, 479;
Zaklopača — 104. 209, 356;
Zalužnica (s.) — 130, 342;
Zamlača — 638, 639;
Zapolje (s.) — 130, 342;
Zaprešić — 202;
Zaton — 563, 643;
Zdenčina — 205;
Zdihovo — 256, 614;
Zebići — 254, 375;
Zečeva Varoš (s.) — 571;
Zečevac — 183. 184;
Zelenbaba Đuro — 16;
Zeljac Mateljka — 523;
Zlatar Petar — 71;
Zlobin — 49, 147, 151, 234, 285, 291;

Zminjak — 188, 400;
Zmištak — 64;
Zona prva operativna Hrvatske — 7, 34, 69, 78, 81, 86, 87, 92, 95, 100, 104, 107, 122, 126, 152, 160, 163, 193, 198, 199, 208, 226, 231, 243, 245, 252, 266 275, 276, 300, 305, 308, 315, 322, 324, 328, 334, 339, 351, 371, 379, 384, 396, 407, 418, 425, 429, 436, 440, 442, 446, 450, 455, 465, 474 478, 479, 494;
Zona druga operativna Hrvatske — 8, 93, 97, 180, 198, 199, 226, 227, 232, 241, 242, 375, 405, 416, 420;
Zona treća operativna Hrvatske — 8, 88, 93, 97, 101, 180, 198, 199, 221, 226;
Zona četvrta operativna Hrvatske — 8, 15 16, 39, 40, 55, 92, 97, 111, 112, 114, 133, 146, 191, 198, 199, 206, 207, 226, 229, 230, 233 235, 273, 280, 321, 377, 402, 495, 498;
Zona peta operativna Hrvatske — 8, 41, 94, 97, 140, 146, 161, 180, 195, 198, 212, 226, 227, 230, 233, 283, 294, 297, 377, 490;
Zorić Marko-Šime — 548;
Zorkić Šimin — 548;
Zrmanja (r.) — 14, 98, 487;
Zrmanja Vrelo (s.) — 508;
Zrmanjski klanac — 14;
Zrna Dane — 594;
Zrnić Poljana — 277;
Zut (s.) — 479;
Zvečaj — 302;

Ž

Žabica (s.) — 215, 612;
Žagar Josip — 679;
Žegar (s.) — 14, 97;
Željava — 106, 456;
Žeželj Milan — 312;
Židić S. — 144;
Žigić R. — 221;
Žirovac (s.) — 123;
Žitnik — 461;
Živković Kosa — 153;
Živković Petar — 262;
Žrnovac (s.) — 46, 234;
Žukin Pavle — 232;
Žulj Slavko — 114;
Žumberačke Planine — 226;
Žumberak — 60, 80, 154, 199, 202, 203, 204, 205, 206, 227, 301, 329, 405, 414, 416, 478;
Žuta Lokva — 50, 195, 196, 216, 344, 349, 399, 615;
Žužić Kosta — 219;

W

Weiss Većeslav-Slavko Krajačić — 81;

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1942 GODINE

Lipanj — Srpanj

I

Dokumenti partizanskih jedinica i partijskih organizacija

Strana

Naredba Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 1 lipnja 1942 god. o formiranju štaba Prve operativne zone — — — — — 7

Izvještaj štaba Druge operativne zone od 1 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju u jedinicama i na terenu zone — — — — — — — — — — — — 8

Izvještaj štaba Kombinovanog odreda od 1 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama protiv Talijana i o rasformiranju odreda — — — — — — — — 11

Izvještaj štaba Sjevernodalmatinskog NOP odreda od 1 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama bataljona »Bude Borjan« i »Branko Vladušić« — — — 13

Izvještaj štaba Četvrte operativne zone od 3 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o čišćenju Kninske Krajine od četnika — — — — — — — — — — — 15

Zapovijest štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 4 lipnja 1942 god. za napad na Topusko — — — — — — — 18

Izvještaj štaba Prvog bataljona od 4 lipnja 1942 god. Štabu NOP odreda Banije o akcijama izvršenim koncem svibnja — — 22

Naredba štaba Banijskog NOP odreda od 4 lipnja 1942 god. o postavljenju rukovodilaca — — — — — — — — — 24

Izvještaj Štaba NOP odreda Banije od 5 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama bataljona u toku svibnja — — — — — — — — — — — — — 26

Brojno stanje ljudstva i naoružanje NOP odreda Banije od 5 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — — — 32

Izvještaj vodnika Tenkovskog voda od 5 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akciji na Podlapac — — — — 34

Izvještaj komande Samostalnog partizanskog voda u Bilo Gori od 5 lipnja 1942 god. štabu Prvog slavonskog NOP odreda o akcijama i stanju voda — — — — — — — — — 37

Naredba br. 5 štaba Četvrte operativne zone od 6 lipnja 1942 god. za formiranje bataljona »Vojin Zirojević« — — — — — 39

Strana

Naredba br. 6 komandanta Četvrte operativne zone od 6 lipnja 1942 god. za formiranje južnodalmatinskog bataljona »Jozo Jurčević« — — — — — — — — — — — — 40
Izvještaj štaba Pete operativne zone od 7 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama i akcijama u Gorskom Kotaru i Primorju u vremenu od 11 svibnja do 7 lipnja 41
Brojno stanje Prvog proleterskog udarnog bataljona Hrvatske na dan 7 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — 52
Izvještaj štaba Četvrte operativne zone od 7 lipnja 1942 god. komandantu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o stanju na teritoriju zone — — — — — — — — — — — 55
Pismo Centralnog komiteta KPH od 8 lipnja 1942 god. Povjerenstvu CK KPH za Slavoniju o razvoju Narodnooslobodilačke borbe u pojedinim oblastima Hrvatske i o zadacima Povjerenstva 59
Izvještaj štaba Sjevernodalmatinskog NOP odreda od 10 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama bataljona »Bude Borjan« — — — — — — — — — — 63
Izvještaj štaba bataljona »Ognjen Prica« od 10 lipnja 1942 god. grupi partizana s terena Prijedora o napadu na ustašku kolonu — — — — — — — — — — — — — 66
Naredba br. 3 štaba Sjevernodalmatinskog NOP odreda od 10 lipnja 1942 god. o imenovanju rukovodilaca bataljona »Bude Borjan« — — — — — — — — — — — — — 67
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 13 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Topusko i Vojnić-kolodvor — — — — — — — — — — — — 69
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 13 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o izvršenim napadima na Topusko i Vojnić-kolodvor, planu budućih akcija i stanju jedinica — — — — — — — — — — — — 78
Članci iz »Partizanskog vjesnika« br. 79 od 13 lipnja 1942 god. o ustaško-četničkoj saradnji i neuspjehu ustaške ofanzive na Kordun i Petrovu Goru — — — — — — — — — 82
Izvještaj štaba bataljona »Petar Vuksan« od 14 lipnja 1942 god. komandantu Prve operativne zone o brojnom stanju i naoružanju bataljona — — — — — — — — — — — — 86
Izvještaj Štaba operativne grupe u rejonu Plitvičkog Leskovca od 14 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o izvršenom napadu na talijansku kolonu — — — — — — — — 87
Naredba štaba Treće operativne zone od 15 lipnja 1942 god. o promjeni naziva Prvog slavonskog NOP odreda i formiranju Trećeg bataljona ovog odreda — — — — — — — — 88
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 15 lipnja 1942 god. Vrhovnom štabu NOP odreda i dobrovoljačke vojske Jugoslavije o vojno-političkoj situaciji u oblastima Hrvatske i o akcijama partizana u Prvoj i Četvrtoj operativnoj zoni 92
Naredba Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 16 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o izradi emisione radiostanice — — — — — — — — — — — — — 100
Izvještaj štaba Prvog bataljona Prvog slavonskog NOP odreda od 17 lipnja 1942 god. štabu Treće operativne zone o akcijama jedinica u prvoj polovici lipnja — — — — — — — 101

Strana

Izvještaj štaba Prve operativne zone od 18 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama Prvog proleterskog bataljona i jedinica Ličke grupe NOP odreda protiv Talijana i ustaša — — — — — — — — — — — 104
Pismo štaba Prve operativne zone od 18 lipnja 1942 god. novopostavljenom političkom komesaru Prve NOU brigade Hrvatske o zadacima brigade u vezi sa njenim formiranjem i izvođenjem operacija — — — — — — — — — 107
Naredba br. 8 štaba Četvrte operativne zone od 18 lipnja 1942 god. o formiranju Prvog dalmatinskog udarnog bataljona — — 111
Naređenje štaba Četvrte operativne zone od 18 lipnja 1942 god. štabu Prvog dalmatinskog udarnog bataljona o najvažnijim zadacima bataljona — — — — — — — — — — 112
Izvještaj štaba Sjevernodalmatinskog NOP odreda od 18 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske i štabu Četvrte operativne zone o akcijama bataljona »Bude Borjan« i »Branko Vladušić« — — — — — — — — — — 114
Brojno stanje Sjevernodalmatinskog NOP odreda na dan 18 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — — 116
Izvještaj štaba Prvog proleterskog NO udarnog bataljona od 19 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama izvršenim u vrijeme od 8 do 15 lipnja — — — 118
Brojno stanje Prvog proleterskog udarnog bataljona na dan 19 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — — 120
Izvještaj štaba NOP odreda Banije od 19 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama i akcijama jedinica i o neprijateljskoj ofanzivi na sektoru odreda — — — — — 122
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 19 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o izvršenoj reorganizaciji štabova i jedinica i o akcijama odreda — — — — — — — — 126
Presuda četničkim izdajnicima izrečena od strane Vojnog suda NOP bataljona »Božidar Adžija« od 19 lipnja 1942 godine — 131
Izvještaj štaba Četvrte operativne zone od 19 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o vojno-političkoj situaciji na teritoriju zone — — — — — — — — — — 133
Brojno stanje i naoružanje jedinica Pete operativne zone na dan 20 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — — 140
Zahvala Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 21 lipnja 1942 god. Krajiškom operativnom štabu zbog davanja hrane ličkim i dalmatinskim partizanima i obavještenje o borbama protiv ustaša i Talijana kod Plitvica, Prijeboja i Gračaca — 142
Članak iz »Našeg izvještaja« br. 143 od 21 lipnja 1942 god. o akcijama partizana u južnoj i srednjoj Dalmaciji — — — 144
Izvještaj štaba Pete operativne zone od 21 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama i borbama u Gorskom Kotaru i Primorju izvedenim u vremenu od 25 svibnja do 16 lipnja — — — — — — — — — — — 146
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 22 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama i diverzijama jedinica — — — — — — — — — — — — — 152
Naređenje štaba Prve operativne zone od 22 lipnja 1942 god. štabu Banijskog NOP odreda za napad na neprijateljske garnizone u cilju razbijanja ofanzive u Bosanskoj Krajini — — 160

Strana

Izvještaj komandanta Pete operativne zone od 22 lipnja 1942 god. komandantu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o zauzimanju Krivog Puta — — — — — — — — — — — 161
Izvještaj političkog komesara Prve operativne zone od 23 lipnja 1942 god. političkom komesaru Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o političkoj situaciji na teritoriju zone i vojno-političkom stanju u odredima — — — — — — — — 163
Brojno stanje i naoružanje četa Petog bataljona NOP odreda Banije od 23 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — 170
Brojno stanje Sjevernodalmatinskog NOP odreda na dan 23 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — — 176
Obavještenje Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 24 lipnja 1942 god. Vrhovnom štabu NOP odreda i dobrovoljačke vojske Jugoslavije o porastu partizana u Gorskom Kotaru i Primorju, sporazumu između ustaša i četnika i vojno-političkoj situaciji u oblastima Hrvatske — — — — — — 178
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 24 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama i akcijama odreda 182
Izvještaj štaba NOP odreda Banije od 24 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama izvršenim u vremenu od 18 do 25 lipnja — — — — — — — — — — — 187
Izvještaj štaba Četvrte operativne zone od 24 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o organizacionim promjenama odreda i o zarobljenim četnicima iz štaba Paje Popovića — — — — — — — — — — — — 191
Izvještaj komandanta Pete operativne zone od 25 lipnja 1942 god. komandantu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o situaciji na teritoriju odreda i prijedlog za napad na neprijateljske posade u Brinju, Prokikama i Žutoj Lokvi — — — — — 195
Uputstvo Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 29 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o održavanju stalnih veza, prenašanju borbenih iskustava i pomaganju Druge, Treće, Četvrte i Pete operativne zone — — — — — — — 198
Izvještaj štaba NOP odreda Hrvatskog Zagorja od 30 lipnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o formiranju Druge čete Druge operativne zone i njenim akcijama u zajednici sa slovenačkim jedinicama u Žumberku — — — 202
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 30 lipnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama jedinica Prvog i Drugog odreda, organizacionom stanju i planu napada na tromeđu — — — — — — — — — — — — 208
Izvještaj štaba Prvog bataljona Prvog odreda od 30 lipnja 1942 god. štabu Treće operativne zone o akcijama izvršenim u drugoj polovici lipnja — — — — — — — — — — — 221
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 1 srpnja 1942 god. Vrhovnom štabu Narodnooslobodilačke partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije o vojno-političkoj situaciji u zonama, njihovoj međusobnoj saradnji i akcijama partizana 224
Izvještaj štaba Četvrte operativne zone od 1 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama i akcijama odreda u drugoj polovici lipnja i pretstojećim organizacionim zadacima — — — — — — — — — — — 235

Strana

Naređenje Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 2 srpnja 1942 god. štabu Kordunaške grupe NOP odreda za formiranje Žumberačko-pokupskog NOP odreda — — — — — — 241
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 3 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o vojnoj situaciji na granici između Like i Korduna i o akcijama partizana Banije 243
Izvještaj političkog komesara Prve operativne zone od srpnja 1942 god. političkom komesaru Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o preduzetim mjerama za proširenje Narodnooslobodilačke borbe poslije neprijateljske ofanzive — — — 245
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 3 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama jedinica i zarobljavanju posade u Tounjskom Tržiću — — — — — 252
Zapovijest štaba Prve udarne brigade Hrvatske od 4 srpnja 1942 god. za napad na Primišlje i Lađevac — — — — — — 257
Naredba štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 4 srpnja 1942 god. štabovima Prvog i Drugog odreda za formiranje udarnih bataljona i omladinskih četa i postavljanje rukovodstva u njima — — — — — — — — — — — — — 260
Izvještaj Štaba NOP odreda Banije od 4 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o izvršenim akcijama koncem lipnja i početkom srpnja i o stanju u bataljonima — — — — 266
Pismo rukovodioca agitacije i propagande pri Pokrajinskom komitetu KPH za Dalmaciju od 5 srpnja 1942 god. operativnom oficiru štaba Četvrte operativne zone o borbi protiv Talijana kod sela Ježevića — — — — — — — — — — — 273
Izvještaj Prve NO udarne brigade Hrvatske od 6 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o zauzimanju Velike i Male Melnice i rasporedu jedinica — — — — — — — — — — 275
Izvještaj Drugog ličkog NOP odreda od 6 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o toku borbi za zauzimanje Podlapca i okolnih sela — — — — — — — — — — — 276
Izvještaj štaba Sjevernodalmatinskog NOP odreda od 6 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske i štabu Četvrte operativne zone o borbama i akcijama bataljona »Branko Vladušić« i »Bude Borjan« — — — — — — 280
Izvještaj štaba Pete operativne zone od 6 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama i borbama odreda u drugoj polovini lipnja — — — — — — — 283
Izvještaj štaba Pete operativne zone od 6 srpnja 1942 god. komandantu NOP odreda Hrvatske o zajedničkim akcijama i saradnji sa slovenačkim partizanima — — — — — — 294
Informativni izvještaj štaba Pete operativne zone od 6 srpnja 1942 god. komandantu NOP odreda Hrvatske o neprijateljskim snagama u Gorskom Kotaru i Primorju — — — — — 297
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 7 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama Prvog i Drugog odreda — — — — — — — — — — — — — 300
Naredba Štaba NOP odreda Banije od 7 srpnja 1942 god. o postavljenju rukovodećeg kadra u novoformiranom Četvrtom bataljonu Prve NO udarne brigade — — — — — — 304
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 8 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o brojnom stanju i naoružanju potčinjenih jedinica — — — — — — — — — 305

Strana

Izvještaj štaba Prve operativne zone od 9 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o borbama na sektoru Primišlje — Slunj — — — — — — — — — — — 308
Izvještaj zamjenika komandanta Prvog proleterskog udarnog bataljona Hrvatske od 9 srpnja 1942 god. komandantu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o vojnoj situaciji u Škarama i okolini i o napadu na talijansku motorizovanu kolonu kod Brloga — — — — — — — — — — — 312
Uputstvo štaba Grupe NOP odreda za Liku od 9 srpnja 1942 god. za sprovođenje takmičenja u jedinicama — — — — — 313
Uputstvo štaba Prve operativne zone od 10 srpnja 1942 god. Štabu NOP odreda Banije za primjenu manevra prilikom nastupanja većih neprijateljskih snaga — — — — — — — 315
Naredba štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 10 srpnja 1942 god. za formiranje Žumberačko-pokupskog NOP odreda, odabiranje boraca za Proleterski bataljon i izvršenje ostalih zadataka u vezi sa životom i radom u odredima — — — — 318
Naredba Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 11 srpnja 1942 god. o naimenovanju štaba Četvrte operativne zone — — 321
Izvještaj štaba Prve NOU brigade Hrvatske od 11 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o učešću brigade u borbi na sektoru Primišlje — Lađevac — — — — — — — 322
Izvještaj Štaba NOP odreda za Liku od 11 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o poduzetim mjerama za izvršenje zadatka — — — — — — — — — — — — — 324
Izvještaj Štaba grupe kordunaških NOP odreda od 12 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o uništenju neprijateljskog aviona i akcijama kod Gornjih i Donjih Dubrava — — — 328
Zapovijest štaba Prve udarne brigade Hrvatske od 13 srpnja 1942 god. za rušenje željezničke pruge Blata — L. Jesenica — Rudopolje — — — — — — — — — — — — 330
Izvještaj Štaba NOP odreda Banije od 13 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o stanju neprijateljskih snaga, izvršenim akcijama i formiranju Šestog bataljona — — — — 334
Izvještaj obavještajnog oficira Grupe NOP odreda za Liku od 13 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama protiv četnika i Talijana i o akciji čišćenja četničkih elemenata u Škarama, Brlogu i ostalim selima kotara Otočac — — — 339
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku iz prve polovine srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama i akcijama partizanskih odreda i napadu na Podlapac — — — — — 351
Naredba štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 14 srpnja 1942 god. za saradnju i pružanje pomoći Prvoj NOU brigadi Hrvatske i za postupak prema zarobljenicima — — — — 362
Naredba komandanta Žumberačko-pokupskog NOP odreda od 14 srpnja 1942 god. o formiranju Prvog bataljona i stavljanju ostalih jedinica pod komandu odreda — — — — — — 366
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 15 srpnja 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o vojno-političkoj situaciji i o akcijama — — — — — — — — 368
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 15 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o napadu na Primišlje i stanju jedinica — — — — — — — — — — — 379

Strana

Izvještaj štaba Prve operativne zone od 16 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o uspjeloj akciji Prve NOU brigade Hrvatske na pruzi Zagreb — Split — — — 384
Informativni izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 16 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o rasporedu, brojnom stanju i naoružanju neprijateljskih snaga u Lici — 387
Izvještaj političkog komesara Druge operativne zone od 17 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o vojnopolitičkom stanju i o akcijama — — — — — — — 390
Pismo Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 18 srpnja 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o prijemu obavještenja o dolasku proleterskih brigada i Vrhovnog štaba na teritorij Hrvatske — — — — — — — — — — 395
Izvještaj štaba Prve operativne zone od 18 srpnja 1942 god. komandantu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o akcijama i borbama u Lici, Baniji i Kordunu od 6 lipnja do 18 srpnja 1942 godine — — — — — — — — — — — — — 396
Naređenje štaba Četvrte operativne zone od 18 srpnja 1942 god. komandantu Odreda za srednju Dalmaciju o izmjeni sastava Štaba odreda i bataljona, reorganizaciji bataljona, formiranju partizanskih punktova i političkom radu sa borcima — — 402
Obavještenje političkog komesara Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 20 srpnja 1942 god. štabu Druge operativne zone o postavljenju članova Štaba zone i formiranju odreda u Žumberku — — — — — — — — — — — — 405
Izvještaj štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske od 20 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o diverzijama na pruzi Blata — Lička Jesenica — Rudopolje i Plaški — Vojnovac — 407
Zapovijest štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske od 20 srpnja 1942 god. za napad na Ličku Jesenicu i Begovac — — — 412
Izvještaj Grge Milašinčića od 20 srpnja 1942 god. štabu Grupe kordunaških NOP odreda o političkom radu i akcijama voda u Žumberku — — — — — — — — — — — — 414
Izvještaj štaba Žumberačko-pokupskog NOP odreda od 20 srpnja 1942 god. štabu Druge operativne zone o akcijama kordunaških partizana na putu za Žumberak — — — — — 416
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 21 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o koncentraciji neprijateljskih snaga i pripremama naših jedinica za razbijanje neprijateljske ofanzive — — — — — — — — — — — — 418
Izvještaj štaba Druge operativne zone od 22 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju i akcijama naših snaga u okolini Čazme, na Kalniku, Moslavini i Bilo Gori — 420
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 22 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama kordunaških i banijskih partizana — — — — — — — — — — 425
Izvještaj Štaba NOP odreda Banije od 23 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o pokretima neprijateljskih snaga i izvršenim akcijama i diverzijama — — — — — — — 429
Izvještaj štaba Prve udarne brigade Hrvatske od 24 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o stanju u bataljonima i o napadu na Ličku Jesenicu — — — — — — — — 436
Brojno stanje i naoružanje jedinica Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske od 24 srpnja 1942 godine — — — — — 440

Strana

Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 24 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o borbama za vrijeme neprijateljske ofanzive — — — — — — — — — — — — 442
Izvještaj komandanta Pete operativne zone od 25 srpnja 1942 god. komandantu NOP odreda Hrvatske o toku operacije za uništenje neprijateljskih snaga u Gomirju — — — — — 446
Obavještenje načelnika Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske od 25 srpnja 1942 god. komandantu Glavnog štaba o akcijama Prve NO udarne brigade i Proleterskog bataljona na Ličku Jesenicu i Gomirje — — — — — — — — — — — 448
Informativni izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 27 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o rasporedu, brojnom stanju i naoružanju neprijatelja — — — — — 450
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 27 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama, borbama i organizacionim promjenama odreda — — — — — — — — 455
Naredba Štaba NOP odreda Banije od 27 srpnja 1942 god. za formiranje udarnog bataljona — — — — — — — — 463
Izvještaj političkog komesara Prve operativne zone od 28 srpnja 1942 god. političkom komesaru Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske o borbama i o vojno-političkoj situaciji na teritoriju zone — — — — — — — — — — — — 465
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 29 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o akcijama u drugoj polovini srpnja — — — — — — — — — — — — 474
Izvještaj štaba Grupe kordunaških NOP odreda od 29 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o pokretu neprijateljskih snaga u pravcu Žumberka — — — — — — — — 478
Izvještaj Štaba NOP odreda Banije od 29 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o koncentraciji neprijateljskih snaga u Pounju, akcijama na Hrtiću, Stankovcu i Brnjeuški i formiranju udarnog bataljona — — — — — — — — 479
Brojno stanje i naoružanje bataljona »Jože Kraš« Žumberačko-pokupskog NOP odreda od 29 srpnja 1942 godine — — — 482
Izvještaj štaba Sjevernodalmatinskog NOP odreda od 30 srpnja 1942 god. Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu neprijatelja na bataljone »Branko Vladušić« i »Bude Borjan« 487
Zapovijest Operativnog štaba Prve NO udarne brigade Hrvatske i Pete operativne zone od 30 srpnja 1942 god. za napad na Prokike — — — — — — — — — — — — 490
Izvještaj Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske koncem srpnja 1942 god. Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama diverzantske grupe od 18 siječnja do 19 srpnja — — — 493
Izvještaj štaba Grupe NOP odreda za Liku od 31 srpnja 1942 god. štabu Prve operativne zone o rezultatima borbe na sektoru Barlete — — — — — — — — — — — — — 494
Izvještaj Operativnog štaba Odreda za srednju Dalmaciju od 31 srpnja 1942 god. štabu Četvrte operativne zone o uništenju talijanskih kamiona i onemogućavanju saobraćaja na cesti Sinj — Livno — — — — — — — — — — — — 495
Pismo članova štaba Četvrte operativne zone od 31 srpnja 1942 god. drugovima u sjedištu štaba o situaciji na sektoru Livna, Duvna i Bosanskog Grahova i zadacima jedinica na sektoru Dinare i Kamešnice — — — — — — — — — — 498

II

Talijanski i ustaško-domobranski dokumenti

Strana

Izvještaj Komande kraljevskih karabinjera Kistanje od 1 lipnja 1942 god. o ubistvu grupe rodoljuba i paljenju kuća u rejonu Kistanje — — — — — — — — — — — — 505

Uputstvo generala Maria Roatte od 2 lipnja 1942 god. o rasporedu i odbrani izolovanih talijanskih posada — — — — — 506

Izvještaj zapovjedništva Druge oružničke pukovnije u Gospiću od 2 lipnja 1942 god. o borbama protiv partizana u Lici, Gorskom Kotaru i Kninskoj Krajini u drugoj polovini svibnja 507

Izvještaj komande Stosedme legije crnih košulja od 3 lipnja 1942 god. o operacijama »čišćenja« na području Bukovice — — 518

Izvještaj Guvernatorata Dalmacije od 5 lipnja 1942 god. o napadu partizana na talijansku kolonu kod Kistanja — — — — 521

Izvještaj Komande pogranične straže Petog armijskog korpusa od 6 lipnja 1942 god. o interniranju i strijeljanju članova partizanskih porodica sa područja Sušaka — — — — — — 522

Izvještaj zapovjedništva Prvog domobranskog zbora od 6 lipnja 1942 god. o akcijama partizana u drugoj polovini svibnja 1942 godine — — — — — — — — — — — — 525

Izvještaj guvernera Dalmacije od 7 lipnja 1942 god. o vojnoj situaciji na tromeđi Like, Bosne i Dalmacije i dejstvima partizanskih jedinica u Bukovici — — — — — — — — 537

Naredba guvernera Bastianinia od 7 lipnja 1942 god. o ukidanju manjih posada i obrazovanju jačih garnizona — — — — 541

Naredba guvernera Dalmacije od 7 lipnja 1942 god. o mjerama protiv partizana i njihovih porodica — — — — — — 542

Spisak lica određenih za strijeljanje iz općine Biograd od 7 lipnja 1942 godine — — — — — — — — — — — — 547

Izvještaj Guvernatorata Dalmacije od 8 lipnja 1942 god. o napadu partizana na karabinjersku posadu u selu Nuniću i Bijelini i o borbama između talijanske kolone i partizana na cesti Ervenik — Kistanje — — — — — — — — — — 551

Izvještaj guvernera Bastianinia od 9 lipnja 1942 god. o situaciji na području sjeverne Dalmacije — — — — — — — — 552

Obavještenje generala Maria Roatte od 9 lipnja 1942 god. o slanju pojačanja u sjevernu Dalmaciju i o naoružanju t.zv. antikomunističke milicije — — — — — — — — — — — 554

Izvještaj zapovjedništva oružničkog krila Gospić od 11 lipnja 1942 god. o saradnji četnika sa Talijanima i domobranima i borbi četnika protiv partizana — — — — — — — — — 555

Zapovijest guvernera Bastianinia od 13 lipnja 1942 god. za akciju »čišćenja« na području između Pirovca i rijeke Krke — — 556

Naredba guvernera Bastianinia od 13 lipnja 1942 god. o osnivanju koncentracionog logora na ostrvu Molatu — — — — 559

Talijanski izvještaj od 13 lipnja 1942 god. o četničko-talijanskoj saradnji i o stvaranju t.zv. antikomunističke milicije na anektiranom području sjeverne Dalmacije — — — — — 560

Operativni izvještaj konzula Scalchi-a od 15 lipnja 1942 god. o akciji »čišćenja« na području između sela Zatona i Vodica 563

Strana

Izvadci iz izvještaja Provinciske komisije ratne cenzure od 15 lipnja 1942 god. o odnosu talijanskih vojnika prema stanovništvu Dalmacije i o akcijama »čišćenja« — — — — 565

Izvještaj komande Stosedme legije crnih košulja od 15 lipnja 1942 god. o hapšenju u Splitu — — — — — — — — — 567

Izvještaj zapovjedništva Druge oružničke pukovnije u Gospiću od 15 lipnja 1942 god. o napadima partizana — — — — 568

Izvještaj zapovjedništva Prve oružničke pukovnije u Sisku od 15 lipnja 1942 god. o akcijama partizana na teritoriju pukovnije 570

Izvještaj Vrhovnog oružničkog zapovjedništva od 17 lipnja 1942 god. o akcijama partizana — — — — — — — — — 580

Izvještaj zapovjedništva Prvog domobranskog zbora od 18 lipnja 1942 god. o borbama protiv partizana u Lici — — — — 584

Izvještaj guvernera Bastianinia od 21 lipnja 1942 god. u vezi naredbe od 7 lipnja — — — — — — — — — — 586

Izvještaj Velike župe Pokupje od 22 lipnja 1942 god. o napadima partizana na Topusko i Vojnić-kolodvor — — — — — 587

Izvještaj komesara Javne sigurnosti Kistanja od 24 lipnja 1942 god. o situaciji na području Kistanje, povlačenju manjih posada i dislokaciji talijanskih jedinica — — — — — — — 590

Izvještaj Velike župe Cetina od 24 lipnja 1942 god. o napadima partizana na oružničke postaje Vrgorac i Kozica — — — 593

Obavještenje komande Osamnaestog armiskog korpusa od 25 lipnja 1942 god. o broju talijanskih bataljona na području Bukovice — — — — — — — — — — — — — — 595

Izvještaj prefekta Teste od 26 lipnja 1942 god. o napadu partizana na grupu talijanskih vojnika i o strijeljanju grupe rodoljuba 596

Obavijest prefekta Teste od 26 lipnja 1942 god. povodom strijeljanja grupe rodoljuba — — — — — — — — — 597

Izvještaj Velike župe Modruš od 29 lipnja 1942 god. o situaciji na području Gorskog Kotara — — — — — — — — 599

Izvještaj zapovjedništva Prvog domobranskog zbora o akcijama partizana u drugoj polovini lipnja 1942 godine — — — 607

Izvadak iz operativnog dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 1 srpnja 1942 god. o napadu na prugu Gospić — Ogulin kod Plaškog — — — — — — 617

Naredba Prefekture Zadar od 1 srpnja 1942 god. za hapšenje i interniranje porodica partizana sa područja Biograda — — 618

Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova Italije od 2 srpnja 1942 god. u vezi interniranja porodica partizana i njihovog prebacivanja u Italiju — — — — — — — — — — 619

Izvještaj Guvernatorata Dalmacije od 3 srpnja 1942 god. o odlaganju suđenja uhapšenim omladincima iz Splita i njihovom interniranju u Italiju — — — — — — — — — — 621

Izvještaj Guvernatorata Dalmacije od 3 srpnja 1942 god. o borbi partizana protiv crnih košulja kod Vodica — — — — 622

Izvadak iz operativnog dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 7 srpnja 1942 god. o napadu partizana na talijansku kolonu kod Otočca — — — — — 625

Strana

Izvještaj zapovjedništva Druge oružničke pukovnije od 7 srpnja 1942 god. o napadu partizana na talijansku kolonu na cesti Senj — Novi, o paljenju sela Ledenice od strane Talijana i borbi u selu Lukar — — — — — — — — — — 626

Obavještenje komande Osamnaestog armijskog korpusa od 9 srpnja 1942 god. o akciji čišćenja na otoku Braču — — — — 628

Izvještaj Kvesture Zadar od 9 srpnja 1942 god. o prodoru partizana na područje Promine — — — — — — — — 629

Izvadak iz operativnog dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« za dan 10 srpnja 1942 god. o rušenju pruge, o borbama kod Knina i akciji čišćenja na otoku Braču — — — — — — — — — — — — 631

Izvadak iz operativnog dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 11 srpnja 1942 god. o diverziiama na pruzi Zagreb — Ogulin u blizini G. i D. Dubrave 632

Izvještaj Prve oružničke pukovnije od 13 srpnja 1942 god. o akcijama partizana na području Ogulina, Petrinje, Bjelovara, Zagreba i Varaždina — — — — — — — — — — 633

Izvještaj Komande kraljevskih karabinjera Dalmacije, Grupe Zadar, od 14 srpnja 1942 god. o odvođenju u logor na Molat grupe porodica partizana iz sela Zatona — — — — — 643

Proglas zapovjedništva Petog armijskog korpusa i Prefekture Kvarner od 15 srpnja 1942 god. o zavođenju mjera protiv stanovništva Gorskog Kotara — — — — — — — — 644

Izvadak iz operativnog dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« za dan 16 srpnja 1942 god. o borbama u Dalmaciji — — — — — — — — — — — 646

Izvještaj Guvernatorata Dalmacije od 17 srpnja 1942 god. o napadu partizana na četnike u selu Mokro Polje — — — — — 647

Izvještaj guvernera Bastianinia od 18 srpnja 1942 god. o vojnopolitičkoj situaciji u Dalmaciji — — — — — — — 648

Pismo prefekta Teste od 19 srpnja 1942 god. o stvaranju logora na Rabu i o planovima talijanskih okupatora po pitanju kolonizacije — — — — — — — — — — — — 650

Izvještaj Komande kraljevskih karabinjera Dalmacije, Grupe Zadar, od 20 srpnja 1942 god. o čišćenju na otoku Ižu i o brojnom stanju logora na Molatu — — — — — — — — — 651

Izvještaj Komande kraljevskih karabinjera Dalmacije, Grupe Zadar, od 23 srpnja 1942 god. o odvođenju u koncentracioni logor na Molat grupe porodica partizana iz Krapnja — — 652

Izvadak iz operativnog dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« za dan 23 srpnja 1942 god. o napadu partizana na talijansku kolonu kod Žrnovice — — — 653

Izvještaj fašističkog sekretara iz Vodica od 25 srpnja 1942 god. o borbama na području Vodica i o represalijama nad stanovništvom — — — — — — — — — — — — 654

Obavještenje komande Osamnaestog armijskog korpusa od 25 srpnja 1942 god. o situaciji poslije operacija talijanskih trupa na području Velebita — — — — — — — — — 658

Bilješka Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« od 26 srpnja 1942 god. o dejstvima Petog armijskog korpusa na području Like — — — — — — — — — — 660

Strana

Izvještaj općinskog komesara Rombolia od 28 srpnja o čišćenju na otoku Rava i strijeljanju jedne grupe rodoljuba — — 661

Izvještaj zapovjedništva Šeste oružničke pukovnije od 28 srpnja 1942 god. o situaciji na teritoriju pukovnije i akcijama partizana u srednjoj Dalmaciji — — — — — — — — 663

Izvještaj karabinjerske čete iz Sušaka od 30 srpnja 1942 god. o slanju u koncentracione logore stanovništva sa područja Gerova — — — — — — — — — — — — — 671

Izvještaj Komande kraljevskih karabinjera Dalmacije, Grupe Zadar, od 30 srpnja 1942 god. o odvođenju u logor porodica partizana iz Šibenika, Vodica i Tribunja — — — — — 672

Izvještaj zapovjedništva Šeste oružničke pukovnije od 31 srpnja 1942 god. o stanju na teritoriju pukovnije i akcijama partizana u Lici, Gorskom Kotaru i Primorju — — — — 675

Registar — — — — — — — — — — — — — — 685

Tehnički urednik
Milenko Tomić

Odgovorni korektor
Uroš Sokolović

Rukopis predat u štampu jula 1953 god.

Štampanje završeno jula 1954 god.

Tiraž 3.500 primjeraka

ISPRAVKA

Strana	Red	Stoji
189	1 odozgo	svojm kućama
282	3 odozgo	nalazili
353	7 odozgo	neprijajtela
359	9 odozgo	nekoilko
477	3 odozgo	discipilna
509	17 odozgo	Svakomo
520	8 odozgo	rezultatim:
532	10 odozgo	anketiranom
628	12 odozgo	Zahvaljujum
676	12 odozgo	na vjeruju
677	19 odozgo	i njihovu
677	5 odozgo	Na podruju

Treba

svojim kućama
nalazili
neprijatelja
nekoliko
disciplina
Svakome
rezultatima:
anektiranom
Zahvaljujem
ne vjeruju
u njihovu
Na području